

JOHN G. PATON

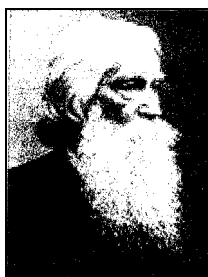
Zending op de Nieuwe Hebriden

DEEL 1 EN 2

Uitgegeven door zijn broeder

N.V. UITGEVERIJ "DE BANIER" - UTRECHT

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2017**

John G. Paton (1824-1907) was een Schotse zendeling naar de Nieuwe Hybriden. Voordat getrouwd was met zijn echtgenote in 1858, was hij een stads- missionaris in Glasgow voor tien jaar.

Hij begon te werken aan Tanna, een eiland bewoond door woeste kannibalen; later werkte op het eiland Aniwa. Hij gaf aan de Aniwan mensen de eerste zangboek in hun eigen taal en vertaalde het Nieuwe Testament in hun taal.

Huwelijk en gezin:

John Paton trouwde Mary Ann Robeson (geboren 1840) net voor zijn wegvaren op de Nieuwe Hybriden in april 1858. Ze werden naar een missionaris station te vestigen op het eiland Tanna. Op 12 februari 1859, een zoon, genaamd Peter Robert Robson werd geboren, maar mevrouw Paton stierf op 3 maart, gevolgd door hun baby jongen op 20 maart.

Terugkerend naar Schotland voor het eerst in 1863, John Paton getrouwd Margaret Whitecross (geboren 1841) in Edinburgh in 1864. Ze was een "vrouw van grote vroomheid en sterk karakter," die haar man geholpen tot aan haar dood op 16 mei 1905 . Ze hadden twee dochters en acht zonen. Een dochter en twee zoons stierven in de kinderschoenen; een zoon bij overleed op de leeftijd van 2 1/2. Twee zonen werden missionarissen in de Nieuwe Hebriden en een dochter trouwde met een zendeling daar. Nieuwe Hybriden was de koloniale naam van een Frans-Brits eilandengroep gelegen in de zuidelijke Grote Oceaan ten noorden van Nieuw- Zeeland en ten oosten van Noord-Australië.

INHOUD

DEEL 1

Voorrede

- 1. Dagen van de jeugd**
 - 2. School en college**
 - 3. In de stadszending te Glasgow**
 - 4. Roepstemmen uit de heidenwereld**
 - 5. De Nieuwe Hebriden**
 - 6. Leven en dood op Tanna**
 - 7. De zending op Tanna**
 - 8. Nog iets over de zending op Tanna**
 - 9. Wolken pakken zich samen**
 - 10. Het afscheid**
- Aanhangsel**

DEEL 2

- 1. Het van stapel lopen van de "Dayspring"**
- 2. Onder de oorspronkelijke bewoners van Australië**
- 3. Naar Schotland en terug**
- 4. Vrienden en vijanden**
- 5. Nederzetting op Aniwa**
- 6. Tegenover het heidendom**
- 7. Het licht schijnt meer en meer**
- 8. Schetsen van Aniwanezen**
- 9. Brieven van Aniwa**
- 10. Laatste bezoek aan Groot-Brittannië**

VOORREDE

Het manuscript van dit werk werd mij ter hand gesteld en geheel te mijner beschikking gelaten door mijn waarde broeder, de zendeling, die te midden van zijn onophoudelijke en moeilijke arbeid niet anders heeft kunnen doen dan daarvan een ruwe schets samenstellen.

Het is mij een aangename taak geweest om het over te schrijven, te herzien, het hier wat te besnoeien en daar wat uit te breiden, en het geheel voor de pers gereed te maken. Wat zijn eigen ervaringen betreft, die het grootste gedeelte van het boek uitmaken, daarvan ontvangt de lezer in bijna onveranderde vorm het wel beschreven en eenvoudig verhaal, zoals het aan de pen van mijn broer ontvloeid is. Maar, daar vele gedeelten verkort of zeer veranderd zijn, voornamelijk in de hoofdstukken, die gebeurtenissen vermelden, waarvan ik ooggetuige was of waaromtrent ik uit de eerste hand inlichtingen ontving van de betrokken partijen, en daar de omstandigheden het onmogelijk maakten om dit werk in zijn tegenwoordige vorm aan het oordeel van mijn broer te onderwerpen, moet ik de lezers verzoeken om alle verantwoordelijkheid, voor de wijze waarop deze levensschets medegedeeld wordt, op mij te leggen.

Ik geef het boek uit, omdat iets in mijn binnenste mij zegt, dat er een zegen in is.

Januari 1889

JAMES PATON

Hoofdstuk 1

DAGEN VAN DE JEUGD

Hetgeen ik hier neerschrijf is tot eer van God. Reeds meer dan twintig jaar heeft men er mij toe aangespoord, om mijn geschiedenis als zendeling onder de heidenen te verhalen, maar tot op mijn vier-en-zestigste jaar hield de vrees voor de schijn van zelfverheffing mij hiervan terug.

Eerst in de laatste tijd is het mij duidelijk geworden, dat, indien ik ervaringen heb opgedaan, die de gemeente Gods behoort te weten, het geen nederigheid maar veeleer trots van mij zou zijn, om deze dingen met mij in het graf te nemen.

Met deze ernstige gedachte vervuld, zet ik mij neer om mijn levensgeschiedenis te schrijven en voor zover mijn geheugen en de aantekeningen, die ik altijd gehouden heb en ook brieven van mij of van mijn vrienden mij kunnen tegemoet komen in het ernstig verlangen om de feiten getrouw en naar waarheid weer te geven, zullen de volgende hoofdstukken een getrouw beeld geven van het leven, waarin de Heere mij geleid heeft. Indien sommigen door het lezen van dit boek versterkt worden in de innige en vaste overtuiging, "dat in Gods hand onze adem is en bij Hem al onze paden zijn" zal het in de grote dag blijken, dat mijn arbeid niet zonder vrucht is geweest.

Ik werd op 24 mei 1824 in een kleine woning op de pachthoeve van Braehead, in Kirkmahoe parochie, bij Dumfries, in het zuiden van Schotland geboren. Mijn vader, James Paton, had een kleine kousenfabriek.

Hij en zijn jonge vrouw, Janet Jardine Rogerson, leefden in warme vriendschapsbetrekking met de eigenaar van de pachthoeve en noemden mij naar hem John Gibson, en de kleine krullebol uit de hut was spoedig in staat om zijn weg te vinden naar het herenhuis, waar hij de lieveling van de vrouw des huizes werd.

Toen ik nog maar een klein kind was, van ongeveer vijf jaar, verhuisden mijn ouders naar het dorp Torthorwald, dat ongeveer vier en een kwart mijl van Dumfries verwijderd lag op de weg naar Lockerbei. Torthorwald was in die tijd, in 1830, een bloeiend dorp met zijn bevolking van grote en kleine boeren, wevers en schoenmakers, klompenmakers en kuipers, hoefsmeden en kleermakers.

De dorpelingen uit mijn jeugd, de boerenarbeiders of dagloners, de handwerkslieden en kleine boeren waren over het algemeen vlijtige mensen met een sterk ontwikkeld gevoel van onafhankelijkheid. Zij moesten hard werken, anders leden zij honger; toch vonden zij de tijd om over alle aangelegenheden in kerk en staat te onderhandelen, en somtijds werden (le vraagstukken, die de buitenwereld vervulden, in de smidse of bij de (oven, op het groene grasveld of op de weg naar de kerk of de markt, door de eenvoudige, afgezonderde dorpsbewoners met verbazende geestdrift en een helder gezond verstand besproken en beoordeeld.

Van de Bankheuvel, even benoorden het dorp, en in vijftien minuten te bereiken, opent zich voor uw oog een vergezicht, dat - andersdenkenden mogen het mij ten goede houden - naar het mij voorkomt wel waard is onder de schoonheden van Schotland geroemd te worden. Aan uw voet ligt een welvarend dorp; iedere boerenwoning is omringd door haar eigen stukje grond en zendt de blauwe rookwolkjes van haar turfvuur naar boven, die echter nooit de frisse lucht schijnen te bezoedelen; en zoals men menigmaal gezegd en gezongen heeft, is toch een schoon gelegen dorp met gezonde en gelukkige woonplaatsen voor Gods kinderen zeker het schoonste sieraad van ieder

landschap! Daar stond de pachthoeve onder oude bomen verscholen, somtijds verstandig, somtijds onverstandig bestuurd, maar toch altijd in ere gehouden. Vlak daarbij was de dorpsschool, waar rijken en armen elkander als gelijken, als Gods kinderen, ontmoetten, en waar wij leerden, dat verstand en karakter de enige adel is, die deze naam verdient. Ginder staat de dorpskerk omringd door haar graven, die van vijfhonderd jaar geleden dagtekenen en daarbij een kleine, door de natuur gevormde heuvel. Aan het eind van het dorp verheft zich de oude toren van Torthorwald, die over de uitgestrekte vlakte van de Nith heenblijkt en spreekt van de dagen van bloed en strijd over het grensgebied. Hij behoort tot één van de vele kastelen uit- de riddertijd en zijn geduchte en onvergankelijke muren schijnen de ridder waardig te zijn, die zijn familielegende schreef met het bloed van de rode Cornijn, door Bruce doorstoken in de Capucijner kerk van Dumfries, maar die hij de doodsteek toebracht met de uitroep: "Ik tref zeker."

Aan de overzijde, tussen u en de Nith kruipt de langzaam voortvloeiende Lochar naar de Solway, uren ver langs mos- en heidegrond. Hij geeft de duidelijkste voorstelling, die ik ooit aanschouwde, van een "stilstaande stroom." Van de Bankheuvel is het stadje Duinfries met zijn torentjes op een heldere zomerdag zo duidelijk zichtbaar, dat gij zoudt menen, dat het niet meer dan twee mijlen van u verwijderd lag. De schone vallei, waardoor de Nith naar de Solway stroomt, ligt in haar volle uitgestrektheid voor u; hier ziet men kerktorentjes, daar herenhuizen en helder witte boerderijen; de donkere heuvels van Galloway beletten u verder vooruit te zien, terwijl links de Criffel, met zijn in wolken gehulde top zich statig verheft. Dan ziet men het witte zand van de Solway, wiens loop sneller is dan die van een ruiters en in de verte rust het oog met welgevallen op de heuvelen van Cumberland, en op de blauwe rookwolkjes, die uit de dorpjes aan de zuidelijke Solwayoever opstijgen.

Vier mijlen achter u ligt de ruïne van het kasteel van Bruce binnen de domeinen van zijn eigen koninklijke burcht Lochmaben; enige mijlen voor u uit de nog schone overblijfselen van Caerlaverock Castle, berucht in menige twist om het grensgebied, verder liggen er door het gehele Nithdal ruïnen verspreid van de kastelen der vroegere baronnen, die rijke stof geven tot allerlei verhalen onder het landvolk. Die verhalen verloren niets in omvang, noch in kracht, al werden ze voor de duizendste maal door de oude landlieden bij het vlamvend turfvuur aan de jonge lieden, die hen met open mond aanstaarden, verteld. Vaderlandsliefde en een zeker genot in drieste ondernemingen maakten deel uit van ons gemeenschappelijk erfdeel.

Daar, in deze gezonde en frisse streek, bevond zich de woning van onze ouders gedurende een lang tijdsverloop van veertig jaren. Daar werden hun achtereenvolgens acht kinderen geboren, zodat de familie nu bestond uit vijf zoons en zes dochters.

Ons huis bestond uit een "but" en een "ben" (voor- en achterkamer) en een middenvertrek, dat het kabinet genoemd werd. In het ene gedeelte voerde mijn moeder heerschappij; het diende tot eetkamer, keuken en gezelschapskamer, behalve dat het nog twee grote houten slaapplaatsen bevatte, geen openingen in de muur, zoals in de steden, maar grote, ruime, luchtige bedden, versierd met gekleurde dekens en nette gordijnen, die de goede smaak van de meesteres des huizes bewezen.

Het andere gedeelte was de werkplaats van mijn vader, waarin vijf of zes weefstoelen stonden, die door vijf of zes paar vlijtige handen in voortdurende beweging werden gehouden en die uitnemend geweven kousen voor de kooplieden uit Hawick en Dumfries vervaardigden.

Het "kabinet" was een zeer klein vertrekje tussen de beide andere, waarin slechts plaats was voor een bed, een tafeltje en een stoel, en waarin een klein venster een flauw schijnsel doorliet. Dit was het heiligdom van ons klein tehuis. Daar zagen wij dagelijks,

en vele malen per dag, meestal na iedere maaltijd, onze vader zich afzonderen en "de deur sluiten", en wij, kinderen, leerden door een soort van geestelijk instinct (want de zaak was te heilig om besproken te worden) dat daar gebeden voor ons werden opgezonden, als door de hogepriester vanouds in de schaduw van het Heilige der heiligen. Soms hoorden wij de roerende tonen van een bevende stem, die zacht pleitte als om het leven, en wij leerden op de tenen voorbij die deur gaan, om de heilige samenspraak niet te storen. De buitenwereld mocht het niet begrijpen, maar wij wisten van waar die gelukkige glimlach kwam, die altijd mijn vaders gelaat scheen te verhelderen; het was de terugkaatsing van de Goddelijke tegenwoordigheid, waarin hij altijd leefde.

Op geen plek ter wereld zal ik mij ooit de Heere God meer nabij, meer zichtbaar tegenwoordig onder de mensen kunnen voorstellen dan onder dat nederig dak van stro en eikenhout. Indien door enig ondenkbaar ongeval alles wat op de godsdienst betrekking heeft uit mijn geheugen gewist of uit mijn verstand verdreven werd, zou mijn ziel terugdwalen naar de tonelen uit mijn kindsheid en zou zich weer binnen de muren van dat geheiligd kabinet wanen, menende nog de echo te horen van de kreten, die daar tot God geslaakt werden, terwijl alle twijfel zou teruggedreven worden door de zegevierende overtuiging: "Hij wandelde met God, waarom zou ik het ook niet mogen doen?"

Het zal mijn lezers misschien niet ongevallig zijn, indien ik hier enige inlichtingen laat volgen betreffende onze voorouders, de families waaruit mijn vader en mijn moeder ontsproten zijn.

Mijn vaders moeder, Jenat Murray, stamde af van een familie, die in de tijd van de Schotse geloofsvervolging geleden en gestreden heeft voor het geloof in Christus, en zij zelf was een vrouw van beslist godsdienstige beginselen.

Haar echtgenoot, onze grootvader, William Paton, had een zwervend, romantisch leven, voor hij zich neerzette als deken van het weversgilde van Dumfries, gelijk zijn vader dit vóór hem was geweest.

Hij werd genoodzaakt om aan boord van een Brits oorlogsschip te dienen en werd door de Fransen gevangen genomen. Hij kwam daarna onder Paul Jones, de zeerover. Hij droeg tot zijn dood het litteken van een sabelhouw van de kapitein tengevolge van een lichte overtreding. Toen hij in gezelschap van twee anderen wilde ontvluchten, werd hij met zijn makkers door de mannen van Paul Jones hevig vervolgd. Eén van hen, die slecht zwemmen kon, werd door een schot getroffen, en moest drijvend gehouden worden door de beide anderen, die in de duisternis een grot binnenzwommen en er in slaagden om zich twee nachten en een dag aan de woede van hun vijanden te onttrekken. Mijn grootvader, die jong, tenger en blond was, wist een goede ziel over te halen hem een stel vrouwenkleren te geven en in dit kostuum ontsnapte hij meermalen aan de aandacht van degenen, die hem zochten, totdat hij ten laatste na veel moeilijkheden de kapitein van een steenkolenschip overhaalde hem onder zijn zwarte diamanten te verbergen.

Aldus vond hij ter bestemder tijd zijn weg naar Dumfries, waar hij gedurende zijn verdere levenstijd de plichten van echtgenoot, vader en burger met nauwgezetheid vervulde. Zijn avonturen op zee gaven later aan de gesprekken over zijn jonge jaren bij het gezellig haardvuur een bijzondere aantrekkelijkheid, die nog verhoogd werd door de warm, Evangelische geest, die zijn vrome echtgenote bezielde.

Twee van hun kinderen deelden de neigingen van hun vader, en twee die van hun moeder. William verkoos de militaire loopbaan en stierf in Spanje; May, de enige

dochter, gaf haar hart en hand aan John Wood, een vrolijk en dapper Engelsman, die bij Waterloo heeft gevochten en zijn honderdste verjaardag heeft beleefd. John en James, welke laatste mijn vader is geworden, legden zich beiden toe op de kousenweverij en volgden hun moeder na in haar godsvrucht en waren van hun vroegste jongelingsjaren besliste en getrouwe discipelen des Heeren.

Mijn moeder, Janet Rogerson, stamde af van de Anandales. Haar vader, William Rogerson, was één uit vele broeders, die allen uitmuntten door ongewone lichaamskracht en grote vastheid van karakter, de oude riddertijd waardig. Ook wist hij op een buitengewoon krijgshaftige manier aan een vrouw te komen, maar de goede, oude dame was later spaarzaam met het verhalen van de geschiedenis. Zij was een meisje van goede positie, de pupil van twee gewetenloze ooms, die haar klein landgoed bij Langholm bestuurden, en terwijl zij nog op de kostschool was, vatte zij een ernstige genegenheid op voor de lange, blondharige, flinke jonge hoefsmid, William Rogerson. Haar voogden verzetten zich, ongetwijfeld zeer gepast, tegen deze verbintenis, maar onze jonge minnaar met zijn zes of zeven dappere broeders en andere vertrouwde "knapen" stegen te paard en met enig gereedschap bij zich, in geval zij dit tot verdediging mochten nodig hebben, gingen zij stoutmoedig zijn bruid opeisen, en zij, vrijwillig aan zijn zijde te paard stijgende, werd op klaarlichte dag in triomf mee gevoerd, het huwelijk werd ingezegend en zij nam vrolijk bezit van haar "but" en "ben" als de meesteres van de woning van de hoefsmid.

De ooms trachtten zich echter op gevoelige wijze te wreken. Terwijl de jonggehuwden in de wittebroodsweken waren en op de wereldse zaken geen acht sloegen, besloten de ooms de goederen van hun pupil te gelde te maken en met de opbrengst daarvan naar de nieuwe wereld te vertrekken. Zo spoedig de jonge hoefsmid echter van zulk een verkoop vernomen had, sprong hij te paard en kwam nog juist op tijd om het laatste stuk ter verkoop te zien opheffen. Het was de huis Bijbel. Deze eiste hij op, of kocht hij, of maakte er zich, in naam van de erfgename, meester van, en dit was alles wat zij ooit van haar erfgoed ontvangen heeft. Zij gebruikte haar Bijbel tot haar dood toe, en vermeldde er haar huwelijk in en de geboorte van al haar kinderen, een talrijk en gelukkig kroost dat God haar langzamerhand gaf.

Janet Jardine boog zich onder het zelfgekozen juk met het licht van een innige liefde in het hart, en toonde door haar meer beschaafde manieren, haar liefde voor boeken, haar fijne handwerken en haar gehele uiterlijk, dat de dame kenmerkte, dat het lot haar vroeger in gemakkelijker, maar niet noodwendig gelukkiger paden had doen wandelen. De hoefsmid toonde zich zijn bruid niet onwaardig, en wist haar in haar ouderdom een rustig, eenvoudig huis te verschaffen, de vrucht van jaren arbeid en spaarzaamheid, hun eigen kleine bezitting, waarin zij van hun arbeid uitrustten en blijmoedig hun einde tegemoet zagen.

Onder hen, die ten laatste bij haar graf weenden, was onder vele anderen ook haar zoon, Rev. James J. Rogerson, leraar van de Engelse Staatskerk, die nog jaren daarna en tot voor zeer kort geleden, een verdienstelijke plaats bekleedde in het oude Schrewsbury, en zich daar een geëerde en beminde naam heeft verworven.

Nog een aandoenlijk schoon voorval moet ik uit het leven van die lieve oude dame meedelen. Haar zoon Walter had haar wegens beroepsbezigheden verlaten, maar had briefwisseling met haar gehouden, zolang hij in verschillende graafschappen van Engeland vertoefde. Plotseling echter was hij verdwenen en zij kon niet te weten komen of hij dood of levend was. Haar moederhart verlangde naar zijn terugkomst; iedere

avond bad zij er om en vóór zij 's avonds haar deur sloot, wierp zij die wijd open, en staarde in de duisternis naar buiten, terwijl zij uitriep: "Kom thuis, mijn zoon Walter, uw moeder verlangt zeer naar u!"

En iedere morgen vroeg, gedurende een tijdsverloop van meer dan twintig jaren, begaf zij zich van haar woning te Johnsfiels, Lockerbie, naar een kleine heuvel, de Corbie Dykes genoemd, en met ogen vol tranen naar het zuiden ziende, of zij haar geliefde zoon ook zou zien terugkeren, bad zij de Heere hem veilig te bewaren en hem nog tot haar terug te voeren. Wanneer ik over deze geschiedenis denk, vindt mijn hart troost in de overtuiging, dat zulk een standvastige, vurige liefde, indien niet hier, dan toch zeker dáár beloond is geworden, en zij in de vreugde van het weerzien heeft mogen uitroepen: "Was verloren en is gevonden."

Uit zulk een familie ontsproot mijn moeder, Janet Jardine Rogerson, een opgeruimde, moedige, geduldige en heldhaftige vrouw, die gedurende drieën-veertig jaren .zulk een gezonde, onafhankelijke, godvrezende geest in haar vijf zoons en zes dochters wist te brengen en te behouden, dat ik, wanneer ik er aan terugdenk en vooral wanneer ik het beschouw in het licht van al wat ik sedert heb leren kennen, niet nalaten kan haar nagedachtenis nu nog te zegenen. Zij woonde tot gezelschap en om met haar vrolijke aard de stille woning van de één of andere oudoom of overoudoom en -tante te vervrolijken, bij deze lieden in, die in de gehele omtrek van Dalwinston de bijnaam hadden van de "oude Adam en Eva."

Hun huis was aan de buitenrand van de heide gelegen en waarschijnlijk had het jonge meisje daar niet veel afwisseling. Maar één zaak had haar opmerkzaamheid getroffen. Zij had opgemerkt, dat een jong kousenwever, **James Paton**, de zoon van William en Janet, de gewoonte had om iedere dag op hetzelfde uur, met een boek in de hand alleen naar het bos te gaan, waar hij zich aan stille overpeinzingen overgaf. Het was een zeer verschoonbare nieuwsgierigheid, die er het vrolijke jonge meisje toebracht, om hem gade te slaan, als hij aandachtig zat te lezen of ernstig een vers bij zichzelf herhaalde (zij wist toen niet, dat het de liederen van Ralph Erskine waren, die hij zestig jaar later op zijn sterfbed nog van buiten kende); die nieuwsgierigheid veranderde spoedig in een heilige eerbied, toen zij hem zijn brede Schotse muts ter zijde zag leggen en onder het beschermende loof van een boom neerknielen, om zijn ganse ziel in het dagelijks gebed tot God uit te storten.

Zij hadden elkander nog nooit gesproken. Welke gewaarwordingen in haar omgingen, kunnen minnende harten het best begrijpen. Was het alleen eerbied of was er reeds onbewust een gevoel van liefde in haar hart ontstaan voor de blondharige, ernstige jongeling? Of was het ook iets van moedwil en van die plaagzucht, die zo dikwijls de weg bereidt voor de ernstigste stap van ons leven?

Hoe het zij, eens sloop zij zachtjes nader, nam zijn muts weg en hing die aan een naburige tak op, terwijl zijn godsdienstige vervoering hem aan al het omringende onttrok. Vervolgens wachtte zij op een veilige plaats het ogenblik af, waarin hij er naar zou gaan zoeken en vermaakte zich met zijn verlegenheid, toen hij de muts zocht en vond.

Op de tweede dag werd dit herhaald, maar zijn klaarblijkelijke verwarring en zijn lang nadenken met de muts in de hand, alsof hij enigszins verschrikt was, scheen een andere snaar in haar hart te roeren, de snaar van het medelijden, dat zo dikwijls de voorbode der liefde is; dat edel medelijden, dat zich bedroeft, wanneer het iets verwondt dat ons edeler of dierbaarder is dan ons zelf.

De volgende dag, toen hij op zijn gewone plaats tot het gebed verscheen, was er een kaartje aan de boom gehangen, juist waar hij knielde, waarop deze woorden te lezen

stonden: "Zij, die uw muts wegnam, is beschaamd over hetgeen zij deed; zij heeft grote eerbied voor u en verzoekt u, om voor haar te bidden, opdat zij een even goede christin moge worden als gij een christen zijt."

Die dag vergat hij Ralph Erskine en bleef op de woorden staren. Hij nam het kaartje in de hand en terwijl hij zich in gissingen verdiepte wie het kon geschreven hebben, verweet hij zich zijn onnozelheid, die niet vermoed had dat zijn schuilplaats door iemand ontdekt was geworden, die de muts had weggenomen, maar zich verwonderd had afgevraagd of er ook engelen tijdens zijn gebed geweest waren. Plotseling echter zijn ogen opheffende, zag hij tegenover de woning van de oude Adam, door een opening tussen de bomen, een ander soort van engel voorbijgaan, met een melkemmer in de hand, die een vrolijk Schots liedje neuriede. Op dat ogenblik begreep hij als door goddelijke ingeving, dat zij de engel was, die zijn schuilhoek had ontdekt, zij, de vrolijke, geestige nicht van de oude Adam en Eva, met wie hij nog nimmer gesproken had, maar wier lof hij reeds meermalen had horen bezingen. "Wee Jen."

Ik vrees, dat hij die middag in meer dan één zin voor haar bad; hoe dit ook zij, het bleek later, dat er meer dan een Schotse muts gestolen was: een goed en trouw hart werd er weggeschonken en het weerzijds vertrouwen werd nooit beschaamd.

Zeer dikwijls heb ik later in de vrolijke en schone herfsttijd van hun lang leven mijn vader zijn "Jen" horen plagen met de bedoeling, die zij noodzakelijk moest gehad hebben met het stelen van de muts en dikwijls hoorde ik haar geestige wraakneming: waren zijn beweegredenen om dat stille plaatsje op te zoeken uitsluitend van godsdienstige aard geweest, dan zou hij zeker zijn weg naar een ander gedeelte van het bos gevonden hebben, want mensen die in de hof van Eden rondzwerven, lopen gevaar om te eniger tijd een dochter van Eva te ontmoeten.

In of omtrent zijn zeventiende jaar kwam er een beslissend ogenblik in mijn vaders godsdienstige ervaring, en van die dag af volgde hij de Heere Jezus openlijk en met grote beslistheid.

Zijn ouders hadden behoord tot één van de oudere afdelingen van wat wij nu noemen de Verenigde Presbyteriaanse gemeente, maar mijn vader, die een ernstige studie gemaakt had van de geloofsbelijdenissen, de getuigenissen en allerlei geschriften, daarop betrekking hebbende, besloot zich te voegen bij de oudste van al de Schotse gemeenten, de "Hervormd Presbyteriaanse" als het nauwst verwant aan de "Covenanters" en aan hetgeen beide de eerste en de tweede Reformatie in Schotland zich ten doel gesteld hadden. Hij deed deze keus met behoedzaamheid en hield er zichtrouw en stipt aan; te allen tijde was hij gereed klaar en duidelijk reden te geven van de grondbeginselen, die hij beleed. Echter was hij het altijd eens met de meest vooruitstrevende partij in die oude gemeente. Hij hield het voor juist, dat "Cameronians" gelijk andere burgers kerkelijke en politieke vrijheid moesten genieten, en was een voorstander van de "Meerderheids synode", die sedert in de Vrije Kerk van Schotland ingevoerd is.

Hoewel hij zich in de Psalmen verlustigde, zong hij toch ook graag gezangen en geestelijke liederen (misschien dank zij de liederen van Ralph Erskine, waarmee hij in zijn jeugd kennis had gemaakt) ten minste overal behalve in de openbare godsdienstoefeningen. En lang voor zijn dood, hoewel hij de Psalmen altijd voor het voortreffelijkst hield, had hij er een uitnemend genoegen in leren vinden, om grote vergaderingen hedendaagse liederen te horen zingen en had met vreugde leren instemmen met deze liederen Sions; ook zei hij dikwijls te geloven, dat God de zang

grotelijks gezegend en een belangrijke plaats had doen innemen in de prediking van het Evangelie.

Behalve zijn onafhankelijke keus van een gemeente, waarbij hij zich voegen wilde, was er nog een andere vrucht van zijn vroegere beslistheid op godsdienstig gebied, die ons nog schoner toeschijnt, als wij er aan terug denken. Er was tot op die tijd alleen 's zondags huiselijke godsdienstoefening gehouden in de woning van zijn vader, maar de jonge christen in overleg met zijn moeder, die zijn gevoelens deelde, wist zijn huishouding te overtuigen van de noodzakelijkheid van een dagelijkse morgen- en avondgodsdienstoefening. Hij kreeg de toestemming tot het instellen hiervan des te geredelijker, daar hij aanbood er geregeld zelf de leiding van op zich te nemen, en zo de oude krijgsman te ontlasten van hetgeen hem mocht toeschijnen als een te zware geestelijke arbeid. En zo voerde hij op zijn zeventiende jaar de gezegende gewoonte in van het huiselijk morgen- en avondgebed, die mijn vader volhield, waarschijnlijk zonder één uitzondering, tot hij op zijn sterfbed lag in zijn zeven-en-zeventigste jaar. Op de laatste dag van zijn leven las hij nog een deel der Schrift en hoorde men hem zacht instemmen met het psalmgezag en bewogen zijn lippen zich tot het morgen- en avondgebed, om een zegen te vragen over het hoofd van al zijn kinderen, waarvan er sommigen ver over de aarde verspreid waren, maar die hem allen ontmoetten voor de troon der genade.

Niemand kan zich herinneren, dat er ooit een dag omging, die niet op deze wijze geheiligd werd; geen haast om naar de markt of naar andere bezigheden te gaan, geen aankomst van vrienden of gasten, geen droefheid of onrust, geen vreugde of verstrooiing van welke aard ook, verhinderde ooit ons neerknielen rondom het huisaltaar, terwijl de hogepriester onze gebeden tot God opvoerde en zich en zijn kinderen daar offerde.

Zulk een voorbeeld was niet alleen voor ons gezegend, maar ook voor anderen. Jaren later heb ik gehoord, dat de slechtste vrouw van Torthorwald, die toen een onzedelijk leven leidde, maar sedert door Gods genade veranderd werd, verklaard had, dat het enige wat haar van wanhoop en zelfmoord behoed had, was, dat zij mijn vader in donkere winteravonden, wanneer zij dicht onder ons raam sloop, in het gebed hoorde pleiten voor de zondaar, opdat God hem van de dwaling zijns wegs genezen mocht en hem nog eenmaal mocht doen schijnen als een parel aan de kroon des Verlossers. "Ik voelde, dat ik die goede man-zwaar op het hart woog en ik wist, dat God hem niet zou teleurstellen - zei zij - Die gedachte hield mij uit de hel, en leidde mij eindelijk tot de enige Zaligmaker."

Mijn vader had een groot verlangen om predikant te worden, maar toen hij eindelijk zag, dat Gods wil hem ander werk had opgelegd, berustte hij daarin en stelde zich schadeloos door van ganser harte de gelofte te doen, dat, indien God hem zoons gaf, hij hen zonder terughouding tot de dienst van Christus zou heiligen, indien de Heere het offer wilde aannemen en hen een weg zou openen.

Het zal genoeg zijn hier aan te merken, dat drie van ons het heilig ambt aanvaardden en daarin niet ongezegend waren; ik, zijn eerstgeborene, mijn broer Walter, verscheidene jaren jonger dan ik, en mijn broer James, de jongste van het elftal, de Benjamin der familie.

De gemeente, waartoe wij behoorden, was de Hervormd Presbyteriaanse gemeente van Dumfries, waar Rev. John. Mc. Diarmir gedurende het grootste gedeelte van die tijd het leraarsambt bekleedde. Hij was een echt, ernstig, beminnelijk dienaar des Evangelies,

die een warme toegenegenheid en grote eerbied voor mijn vader opvatte, welke in broederlijke vriendschap overging, naarmate het blonde haar in sneeuw witte lokken veranderde en zij beiden de patriarchale leeftijd naderden.

De predikant werd naar een gemeente in Glasgow verplaatst, maar dat verhoogde eerder hun weerzijdse vriendschap dan dat die er door verminderd werd. Dumfries lag op ruim vier mijlen afstand van onze woning in Torthorwald, maar het verhaal zegt, dat mijn vader gedurende deze veertig jaren maar driemaal verhinderd was de godsdienstoefening aldaar bij te wonen.

Eens omdat de sneeuw zo hoog lag, dat hij er niet door kon en genoodzaakt was terug te keren, eens toen het zo glad op de weg was, dat hij zich genoodzaakt zag op handen en knieën terug te kruipen tegen de heuvelen op, die hij met levensgevaar en onder dikwijls vallen was afgeklauterd, en eens door het uitbreken van een vreselijke cholera-epidemie te Dumfries. Alle verkeer tussen de stad en de omliggende dorpen werd openlijk verboden; en de boeren en dorpsbewoners, vermoedende, dat geen cholera mijn vader op zondag thuis zou doen blijven, zonden een gezantschap tot mijn moeder, om haar te verzoeken te bewerken, dat hij de godsdienstoefening voor deze ene maal niet ging bijwonen.

Dit was echter onnodig. Waar het leven van andere mensen op het spel stond, kwam zijn godsvrucht zelf hem te hulp. Wij, kinderen, beschouwden het van onze vroegste jeugd af niet als een straf, maar als een groot genoegen, om met onze vader naar de kerk te gaan; de wandeling van vier mijlen was een ontspanning voor onze geest, het gezelschap op de weg was een aangename afwisseling en van tijd tot tijd vingen onze verlangende blikken iets van de wonderen van het stadsleven op.

Enige andere vrome mannen en vrouwen van het beste evangelische type, gingen ook naar de één of andere geliefde prediker te Dumfries ter kerk, daar de dorpsgemeente gedurende al die jaren tamelijk slecht bediend werd, en wanneer deze godvrezende dorpelingen zich verzamelden op weg naar of van het huis Gods, dan ging ons, kinderen, soms een helder licht op over wat een christelijk gesprek kan en moet zijn. Zij gingen naar de kerk vol heerlijke verwachtingen des geestes, hun ziel verlangde God te ontmoeten; zij keerden uit de kerk weder, gereed en zelfs verlangend, om van gedachten te wisselen over hetgeen zij gehoord en ontvangen hadden van de dingen des eeuwigen levens.

Ik moet hier even opmerken, dat de godsdienst ons op verstandige wijze werd voorgesteld en dat er een waas van frisheid over lag, zodat wij er ons toe aangetrokken voelden, in plaats van er een afkeer van te krijgen. De gesprekken die wij aanhoorden, waren dan ook uit hun leven gegrepen; het was niet een voorgewende godsdienstigheid, maar een oprecht aan de dag komen van wat in hun hart was. Dit maakt misschien het ganse verschil uit tussen spreken dat aantrekt, en spreken dat afstoot.

Wij hadden ook in de namiddag van de dag des Heeren bijzondere Bijbellezingen - moeder en kinderen en bezoekers lazen dan beurtelings, en er was een belangwekkende bespreking van het gelezene; er werden allerlei vragen gedaan, en antwoorden en uitlegging werkten er toe mede, om ons de oneindige genade van een God van liefde en barmhartigheid te doen gevoelen in de grote gave van Jezus, Zijn geliefde Zoon, onze Zaligmaker.

De kleine Catechismus werd geregeld behandeld, ieder beantwoordde een vraag, totdat het geheel uitgelegd was, en de bewijzen uit de Schrift daarbij aangehaald waren. Het kwam mij altijd verbazend vreemd voor, wanneer ik mensen ontmoette, die dit "catechiseren" afkeurden, daar het hen een tegenzin in de godsdienst zou doen krijgen; ieder in onze kring denkt en voelt juist het tegenovergestelde. Het legde een vast

fundament voor geheel ons godsdienstig leven.

De latere jaren hebben weliswaar aan deze vragen en antwoorden een diepere en gewijzigde betekenis gegeven, maar niemand van ons heeft er zelfs ooit in de verte aan gedacht om te wensen, dat wij anders waren opgevoed. Natuurlijk, indien de ouders niet vroom, oprecht en liefhebbend zijn, indien de gehele zaak voor beide partijen niet anders is dan een opgelegde taak, of wat nog erger is, een huichelachtig vertoon, dan moet de uitkomst inderdaad zeer anders zijn.

O, hoe goed kan ik mij nog die gelukkige zondagmiddagen herinneren! Nee, het was geen sombere, doodse dag, waarop gesloten blinden of neergelaten gordijnen het vriendelijk zonlicht buitensloten, gelijk sommigen leugenachtig beweren, maar een heilige, gezegende dag voor een christelijk gezin, als dat van mijn ouders was.

Hoe genoeglijk kon mijn vader over de vloer heen en weer wandelen, terwijl hij onze lieve moeder de hoofdinhoud van de preken van die dag mededeelde, daar zij om de grote afstand en om haar vele levende "hindernissen" maar zelden naar de kerk kon gaan; zij nam echter verheugd haar kans waar, wanneer haar vriendelijk een plaatsje in een sjees werd aangeboden.

Wat kon vader ons uitnodigen om hem te helpen, ten einde de ene of andere gedachte in zijn geheugen terug te roepen en hoe beloonde hij ons altijd, wanneer wij de moeite hadden genomen om aantekeningen te houden en die na onze terugkomst voor te lezen. Wat bracht hij altijd gemakkelijk het gesprek op een Bijbels onderwerp, of een tafereel uit de geschiedenis der martelaren of op enig voorval uit Bunyans Pelgrimsreis! Hoe konden wij dikwijls wedijveren, wie er zou voorlezen, terwijl al de anderen luisterden en vader er hier en daar een gelukkige gedachte, een opheldering of een anekdote tussen voegde. Anderen mogen zeggen en schrijven wat zij willen en zoals zij het gevoelen, maar dat wens ik ook te doen.

Wij waren met ons elven thuis en geen van die elf, jongen noch meisje, man noch vrouw heeft men ooit horen zeggen dat de zondag vervelend en saai voor ons was, of dat men ergens een wijze van zondag-vieren heeft aangetroffen, die de dag des Heeren gelukkiger en meer gezegend voor ouders en kinderen deed voorbijgaan.

Maar God zij de huisgezinnen genadig, waar deze dingen gedwongen en niet uit liefde geschieden! Zelfs de tucht, die mijn vader op ons uitoefende, werd door zijn godsdienst gewijld.

Wanneer er een wezenlijke verkeerdheid te straffen viel, begaf hij zich eerst in zijn kabinet om te bidden, en wij jongens begrepen zeer goed, dat hij de hele zaak voor God bracht en dat was voor mij het zwaarste gedeelte van de straf. Elke andere bestraffing zou mij misschien koud hebben gelaten, maar deze sprak als een boodschap van God tot mijn geweten. Wij beminden er hem des te vuriger om, als wij zagen hoeveel het hem kostte, ons te straffen, en waarlijk, hij had bij geen van zijn elf kinderen veel van dat werk te doen. Wij werden door liefde geregeerd, niet door vrees.

Daar ik echter de geschiedenis van mijn vaders leven - in vele opzichten meer waard om beschreven te worden dan de mijne - hier moet eindigen, wil ik alleen nog vermelden, dat zijn lang en vroom leven hem heinde en ver bemind maakte in alle godsdienstige kringen; bij ziekbedden en begrafenissen werd er altijd om hem gezonden, men schatte hem overal zeer hoog, en deze achting vermeerderde grotelijks toen de jaren zijn lang haar verzilverden, en hem een apostel deed gelijken.

Gedurende ongeveer de laatste twaalf jaren van zijn leven was hij als reizend zendeling voor de vier aangrenzende gemeenten werkzaam en bracht de herfst van zijn leven letterlijk door met het zaaien van het goede zaad des Koninkrijks als colporteur van het Boek- en Traktaatgenootschap. Zijn arbeid werd op het platteland met wonderbare

zegen bekroond. Binnen een kring van vijf mijlen was hij in ieder huis bekend, werd door de kinderen verwelkomd, door de dienstbaren geëerbiedigd, en zieken en ouden verlangden om het eerst naar hem. Hij toonde met verrukking de mooie Bijbels en andere goede boeken, die hij in verbazend aantal verkocht. Hij zong liefelijke Psalmen bij de zieken en bad met aangrijpende ernst bij de sterfbedden.

Opgeruimd ging hij van de ene boerderij naar de andere en van hut tot hut, en wanneer hij vermoeid was van de verre tochten langs drassige wegen, verfriste hij zijn ziel door het opzeggen van één van Ralph Erskine's liederen of vermaakte zich met de vogelen één van Davids Psalmen toe te zingen.

Zijn gelukkige wederhelft "Wee Jen" stierf in 1865, en hij zelf in 1868, toen hij zijn zeven-en-zeventigste jaar bereikt had. In de nederige omgeving van een Schotse boerderij was door de invloed van hun verenigde liefde door Gods genade een schone en edele episode van het menselijk bestaan doorleefd, en in deze wereld zowel als in de toekomstige zullen hun kinderen bij het horen van hun namen opstaan en hen zalig spreken!

Hoofdstuk 2

SCHOOL EN COLLEGE

Torthorwald bezat in mijn jeugd één van die voortreffelijke, ouderwetse, typische scholen van Schotland, waar rijken en armen elkander ontmoetten, waar Bijbelse geschiedenis en Catechismus even flink werden onderwezen als taal en aardrijkskunde, en waar vlugge jongens uit de eenvoudigste woningen zo goed in Grieks, Latijn en Mathesis werden onderwezen, dat zij dadelijk van de dorpsschool naar de Universiteit konden gaan. Behalve dat, had een uitstekend onderwijzer, Smith genaamd, een geleerd man van meer dan plaatselijke vermaardheid, een kostschool bij de gewone school gevoegd, en had daardoor sommige jonge lieden uit de meer gegoede stand en zoons van pachters uit het omliggend graafschap tot zich getrokken, zodat Torthorwald onder zijn regime, het toppunt van zijn opvoedkundige roem bereikte. In deze school werd ik in de geheimen der wetenschap ingewijd en al mijn broers en zusters na mij, ofschoon sommigen van hen onder andere meesters dan ik. Mijn jongste broer James ontving hier zijn opleiding van een onderwijzer, Lithgow genaamd, en ging op zijn veertiende jaar regelrecht van onze dorpsschool naar de Hogeschool van Glasgow.

Mijn onderwijzer strafte streng, ja wreed, voornamelijk wanneer de lessen slecht geleerd werden. Dat hij toch in andere opzichten goed en medelijdend was, had ik dikwijls ondervonden. Daar hij mij niet zo netjes gekleed zag als andere kinderen, wier ouders ruimer met aardse goederen bedeeld waren, en warme belangstelling voor mij had opgevat, besloot hij, wel vermoedende dat nieuwe kleren niet zo gemakkelijk bij ons verkregen werden als bij sommige andere mensen, mij een aangename verrassing te bereiden, als beloning voor mijn goed gedrag op school.

Op een avond, toen mijn vader de boeken had gekregen en de avondgodsdienstoefening begonnen was, werd onze huisdeur zacht geopend en weer even zacht gesloten. Na het gebed vloog ik naar de deur en vond een pak, voor mij bestemd, waarin een stel mooie, nieuwe kleren, waarvan mijn moeder, toen zij ze zag, zei dat God ze mij gezonden had en dat ik ze dankbaar uit Zijn hand moest ontvangen, wie ze ook gebracht mocht hebben. Toen ik de volgende morgen met mijn nieuwe kleren aan op school verscheen, groette de meester mij vriendelijk en prees het mooie pak dat ik aan had.

Ik vertelde hem op onschuldige wijze, hoe ik er aan gekomen was en wat mijn moeder gezegd had, waarop hij lachend antwoordde: "John, wanneer je weer eens iets nodig hebt, laat je vader dan het Boek maar krijgen, en God zal het je zenden in antwoord op het gebed."

Jaren verliepen eer ik te weten kwam, wat mijn lezers reeds begrepen hebben, dat de hand van de teerhartige onderwijzer die avond gedurende mijn vaders gebed de deur had geopend.

Hij ondermijnde zijn gezag door uitbarstingen van drift, die hem dikwijls tot wreedheid voerden. Dat hij zijn gunstelingen voortrok was ook dikwijls zeer ontmoedigend, zoals toen ik volgens de uitspraak van de ondermeester een prijs voor een Latijns opstel gewonnen had, die mij toch onthouden werd, terwijl er onverdiende prijzen werden uitgereikt aan andere, meer gegoede jongens. Dit verbeeldde ik mij tenminste, en het ontnam mij alle lust om uit te munten. Dat hij d één boven de ander voortrok was nog te verdragen, maar niet zijn ruwe kastijding, wanneer hij door drift overmeesterd werd. Eens had hij mij onrechtvaardig gekastijd; en alleen op aandrang van mijn moeder ging ik weer naar school. Toen hij mij zag, vloog hij weer op mij aan en sloeg mij hevig, zodat ik in grote angst zijn tegenwoordigheid ontvluchtte en mij naar huis spoedde. Toen zijn drift bekoeld was, kwam hij bij mijn ouders, verontschuldigde zich en zocht

mij over te halen tot terugkeer, maar te vergeefs, niets kon mij bewegen mijn studie bij hem te hervatten. Ik had in die dagen grote dorst naar kennis en een sterk geheugen, zodat het leren mij betrekkelijk gemakkelijk viel, en daar er geen andere school in mijn bereik was, was het een groot verlies, dat ik bij deze onderwijzer niet kon voortgaan.

Hoewel nog geen twaalf jaar oud, begon ik mijn vaders handwerk te leren en maakte spoedig grote vorderingen. Wij werkten van zes uur 's morgens tot tien uur 's avonds met tussenruimte van slechts een uur voor het middagmaal en een half uur voor het ontbijt en voor het avondeten. Deze vrije ogenblikjes besteedde ik iedere dag ijverig aan mijn boeken, voornamelijk aan de beginselen van het Grieks en Latijn; want ik had mijn hart aan God gegeven en was vast besloten om te trachten zendeling van het kruis of bedienaar des Evangelies te worden. Toch beken ik gaarne, dat wat ik leerde van de kousen-weverij mij niet onnut bleek te zijn; zekere gemakkelijheid in het hanteren van werktuigen en enig verstand van machinerieën was mij later van groot nut in de heidenwereld.

De invloed, die de gebeden van mijn vader op mijn jeugdige ziel hadden, laat zich niet beschrijven. Wanneer hij, in het gebed neergeknield, met ons allen rondom hem, onder tranen zijn gehele hart uitstortte, om de bekering der heidenwereld bad en iedere persoonlijke en huiselijke behoefte aan de Heere opdroeg, gevoelden wij ons allen in de tegenwoordigheid van een levende Heiland, en leerden Hem kennen en liefhebben als onze Goddelijke Vriend. Als wij van onze knieën opstonden, en ik de glans op mijn vaders gelaat zag, wenste ik altijd hem te mogen gelijken en hoopte ik eenmaal het voorrecht te mogen genieten om, in antwoord op zijn gebeden, het Evangelie aan een deel der heidenwereld te brengen.

Hier moet ik een voorval uit deze tijd meedelen, dat op mijn jeugdig gemoed een blijvende indruk heeft gemaakt. Ons huisgezin, gelijk alle andere families, die tot de landbouwersstand behoorden, was, door de ziekte in de aardappelen, de mislukking van de oogst en de duurte van levensmiddelen, in diepe ellende gedompeld.

Onze vader was met werk naar Rawick gegaan en zou de volgende avond terugkeren met geld en provisie. Maar middelerwijl was het meel opgebraakt en onze lieve moeder, wier trots en fijngevoeligheid haar weerhield om dit iemand te doen weten of ergens om onderstand te vragen, bracht ons allen ter rust, met de verzekering dat zij alles aan God gezegd had, en dat Hij ons de volgende morgen overvloedig spijs zou zenden. De volgende dag kwam er een voerman uit Lockerbie met een geschenk van haar vader, die, niets van haar omstandigheden wetend, evenmin als van deze bijzondere beproeving, door God was bewogen, om op dit bepaalde ogenblik een offer der liefde aan zijn dochter te zenden, gelijk men dit nog in deze liefelijke Schotse graafschappen gewoon is te doen – een zak nieuwe aardappelen of een zak vers meel of de eerste zelfgemaakte kaas van het jaar of dergelijke – waardoor ruimschoots in al onze behoeften voorzien werd. Mijn moeder, onze verwondering ziende bij zulk een verhoring van haar gebed, verzamelde ons rondom haar schoot, dankte God voor Zijn goedheid en zei tot ons: "O mijn kinderen! hebt uw hemelse Vader lief, vertrouwt Hem in het gelovig gebed al uw noden en Hij zal uw behoeften zo vervullen als tot uw nut en Zijn verheerlijking strekken kan."

Misschien was deze tijd wel de moeilijkste die zij in de opvoeding van hun elf kinderen ooit beleefden en de enige tijd, waarin zij werkelijk gebrek leerden kennen. Maar het weinige dat zij hadden, werd buitengewoon door God gezegend en onze edele moeder, wier sterke geest, gevoegd bij haar nederig, vroom gemoed naast God ons gemaakt heeft wat wij zijn, wist op niet minder buitengewone wijze van alles partij te trekken.

Ik spaarde zoveel geld op van mijn verdiensten, dat ik in staat was zes weken de lessen te volgen aan de school te Dumfries; dit wekte opnieuw de honger naar de studie in mij op, en ik besloot mijn handwerk op te geven en zodanig iets aan te vangen, dat ik de gelegenheid had, om mijn studies voort te zetten. Nu werd er een overeenkomst gesloten met de Sapeurs en Mineurs, die het graafschap Dumfries moesten meten en in kaart brengen. De diensturen waren van 9 uur 's morgens tot 4 uur 's middags en daar ik 's morgens en 's avonds vier mijlen te lopen had, vond ik op mijn wandeling nog veel tijd tot studie, terwijl ik ook mijn vrije ogenblikken uitkocht. In plaats van het middaguur te besteden om met de anderen bal te spelen of aan andere vermaken deel te nemen, sloop ik weg naar een rustig plaatsje op de oever van de Nith, en zat daar geheel alleen, over mijn boek gebogen. Onze luitenant had dit vanuit zijn woning aan de overzijde van de rivier gadeslagen; hij riep mij op een dag op zijn kantoor en vroeg mij wat ik studeerde. Ik vertelde hem alles van mijn plannen en wensen. Na met enige andere officieren beraadslaagd te hebben riep hij mij andermaal binnen en beloofde mij in hun tegenwoordigheid promotie in de dienst, en een opleiding in Woolwick op kosten van het Gouvernement, onder voorwaarde dat ik mij voor zeven jaren aan de dienst wilde verbinden. Hem beleefd voor zijn vriendelijk aanbod bedankend, stemde ik er in toe, om voor drie of vier jaar te tekenen, maar niet voor zeven. Driftig vroeg hij daarop: "Waarom? Wilt u dan een aanbod afslaan, waarop menig jong mens uit hogere stand trots zou wezen?" "Mijn leven is gewijd aan een andere Meester - zei ik - dus kan ik mij niet voor zeven jaren verbinden."

Hij vroeg daarop scherp: "Aan wie dan?"

"Aan de Heere Jezus - antwoordde ik - en ik wens mij zo spoedig mogelijk te bekwamen in Zijn dienst, teneinde het Evangelie te gaan prediken."

In grote woede sprong hij nu op, riep de betaalmeester en sprak: "Neem mijn aanbod aan, of gij wordt ogenblikkelijk ontslagen!"

Ik antwoordde: "Het zal mij zeer spijten indien u dit doet, maar mij voor zeven jaar te verbinden zou waarschijnlijk mijn plannen voor mijn gehele leven verijdelen, en ofschoon ik u zeer verplicht ben, kan ik zulk een verbintenis niet aangaan."

Zijn toorn maakte hem onwillig of onbekwaam om mijn moeilijkheid te begrijpen, ik moest mijn tekeninstrumenten afgeven, ontving mijn geld en vertrok zonder verdere praatjes. De mannen, die boven mij stonden en die met mij gelijk waren, waren meest Rooms-katholiek en hun gesprekken waren de goddelooste die ik ooit gehoord had. Weinigen onder hen spraken ooit zonder vloeken en ik was dankbaar te kunnen vertrekken en van hun ergerlijke taal verlost te worden. Maar voor mij persoonlijk waren èn de officieren èn de manschappen zeer goed geweest, waarvoor ik hen allen bij mijn vertrek hartelijk bedankte. Hierover toonden zij zich niet weinig verwonderd - alsof zij aan zulke betuigingen niet gewoon waren.

Toen Dr. Maxwell, rector aan de Latijnse school van Dumfries, hoorde hoe ik was behandeld en waarom, bood hij mij aan zolang ik wilde de lessen aan zijn school zonder betaling te volgen; maar dit voorstel was bij gebrek aan andere middelen van bestaan vooralsnog onaannemelijk en ik wilde en kon mijn vader niet tot last zijn, daar ik hem liever bij de opvoeding van de anderen behulpzaam wilde zijn. Ik begaf mij daarop naar Lockerbie en verhuurde mij voor het eerst van mijn leven om op het land te werken. Toen ik op het veld kwam, waar het schaapscheren en maaien juist begonnen was, verzocht de boer mij een schoof te binden. Toen ik het gedaan had, lichtte hij de schoof aan een band op, en zij viel uiteen!

In plaats van mij te ontmoedigen evenwel, wees hij mij nauwkeurig, hoe een schoof gebonden moest worden en de tweede, die ik bond, ging niet los door schudden, de derde wierp hij over het veld heen, en ziende dat zij nog altijd vast bleef, zei hij

vriendelijk tot mij: "Recht zo, mijn jongen, ga zo voort."

Het was in het begin een hard werk voor mij, en mijn handen deden er zeer van; maar met een goede wil kwam ik alle zwaarigheden te boven en sloot mij aan bij de beste arbeiders. De maaiers, die merkten dat ik niet tot hun werkvolk behoorde, raakten in twist over wat ik eigenlijk was; sommigen hielden mij voor een schilder, anderen voor een kleermaker; nauwkeuriger opmerkers ontzeiden mij echter de rang van kleermaker, daar ik geen inkervingen in mijn duim en vinger had; daarom veronderstel ik, dat zij mij het penseel waardig keurden. De maaiers werd gezegd, dat zij zouden slapen op een grote hooizolder, waar de bedden naast elkaar langs de muur stonden, zoals veldbedden. Velen van deze lieden waren ruw en onbeschaafd en ik denk dat mijn oogopslag de aarzeling verried, om mij met hen in gezelschap te begeven. Tenminste, het goede hart van de boerin gaf haar in, om voor te stellen dat ik, die zoveel jonger was dan de anderen, met haar zoon George in huis zou slapen, een aanbod dat, o zo gretig! aangenomen werd.

Een mooi nieuw huis was eerst onlangs voor hem gebouwd, en gedurende de tussenpozen dat ik wachten moest tot het graan gerijpt of gedroogd was, maakte ik plannen voor een sierlijke tuin vóór het huis, die ik ook tot aller voldoening aanlegde; ik had mijn smaak hiervoor van mijn moeder geërfd, die veel hield van bloemen en planten. Bij mijn vertrek ontving ik behalve mijn loon een fraai geschenk, want ik had het zeer goed met hen allen kunnen vinden. De ervaring, die ik hier had opgedaan, kwam mij ook goed te stade toen ik in later dagen en in andere landen zendingshuizen moest oprichten en tuinen en moestuinen moest aanleggen zonder hulp van een enkel Europeaan.

Vóór mijn eerste veldarbeid had ik mij aangemeld voor een betrekking in Glasgow, die ogenschijnlijk zeer voor mij geschikt was. Maar ik had weinig of geen hoop er iets van te zullen horen. Door de Hervormd Presbyteriaanse Gemeente in de West Campbell straat, waar de goede, edele Dr. Bates predikant was, was een salaris van zeshonderd gulden aan een jongmens aangeboden tot het doen van huisbezoek en het uitdelen van traktaatjes, voornamelijk onder degenen, die de zondagschool verzuimden, met het voorrecht van een jaar opleiding te ontvangen aan de Normaalschool der Vrije Kerk, teneinde zich te oefenen in het onderwijzen op de zondagschool en daardoor voorwaarts te streven naar de Evangeliebediening. De kandidaten moesten met hun aanvraag en getuigschriften een door hen zelf gesteld en geschreven stukje over enig onderwerp inleveren.

Daar ik niet geleerd had geschikt proza te schrijven, zond ik twee lange gedichten over de Covenanters, die hen buitengewoon moeten vermaakt hebben. Maar tot mijn grote verwondering kwam er onmiddellijk na de oogsttijd een brief, inhoudend dat ik met een ander jong mens was uitgekozen en dientengevolge verzocht werd op een gegeven dag in Glasgow te verschijnen, teneinde mee te dingen naar de betrekking. Twee dagen later vertrok ik uit mijn stille woning en bevond mij op weg naar Glasgow. De weg van Torthorwald naar Kilmarnock, zowat veertig mijlen, moest ik te voet afleggen en vandaar naar Glasgow ging ik per spoortrein. Er waren in die dagen nog slechts weinig spoorwegen en met de diligence te reizen liet mijn beurs niet toe. Een klein bundeltje, in mijn zakdoek geknoopt, bevatte mijn Bijbel en al mijn eigendommen. Zo ging ik de wijde wereld in. "Ik weet uw armoede, doch gij zijt rijk."

Mijn lieve vader ging de eerste zes mijlen van de weg met mij. Zijn raadgevingen, tranen en hemelse gesprekken op die reis zijn mij nog zo vers in het geheugen, alsof ik ze gisteren gehoord had; en de tranen komen mij nu even als toen in de ogen, wanneer

mijn geheugen mij dat toneel voor de geest brengt. Gedurende de laatste halve mijl misschien wandelden wij voort in bijna ongestoord zwijgen, mijn vader, gelijk dat zijn gewoonte was, met de hoed in de hand, terwijl zijn lang blond haar (toen blond, maar later sneeuwwit) gelijk dat van een meisje hem over de schouders hing. Zijn lippen bewogen zich in stil gebed voor mij, en zijn tranen vloeiden, wanneer onze ogen elkaar ontmoetten met een blik, die geen woorden nodig had. Bij de afgesproken plaats van afscheid hielden wij stil; hij greep mijn hand voor een ogenblik in stilte en zei toen plechtig en liefdevol: *"God zegene u, mijn zoon! Uws vaders God geve u voorspoed en beware u van alle kwaad!"*

Niet in staat meer te zeggen, bleven zijn lippen zich bewegen in stil gebed; met tranen omhelsden wij elkaar en scheidden. Ik liep zo spoedig ik kon voort, en toen ik op het punt stond een hoek van de weg om te slaan, waar hij mij uit het oog zou verliezen, keek ik om en zag hem nog met ongedekt hoofd staan, waar ik hem verlaten had. Met mijn hoed tot afscheid wuivende, was ik in een ogenblik de hoek om en uit het gezicht. Maar mijn hart was zo vol, dat ik niet verder gaan kon. Ik zette mij een ogenblik aan de kant van de weg neer en weende.

Daarna opstaande, beklom ik voorzichtig de dijk om te zien of hij nog stond, waar ik hem verlaten had en juist op dat ogenblik zag ik hem de dijk opklimmen en naar mij uitzien! Hij zag mij niet en nadat hij een poos verlangend in mijn richting gestaard had, klom hij naar beneden, en begon de terugweg aan te nemen, het hoofd nog ontbloot en het hart in stil gebed tot God opgeheven, daar was ik zeker van. Ik wachtte onder tranen totdat hij geheel aan mijn oog onttrokken was, en toen, mij haastig voortspoedend, beloofde ik vast en ernstig, om met Gods hulp altijd zo te leven en te handelen, dat ik nooit de ouders, die Hij mij gegeven had, zou grieven of tot oneer zijn.

Het voorkomen van mijn vader toen wij scheidden, zijn raad, gebeden en tranen, de weg, de dijk, zijn beklimmen van de dijk en daarna heen wandelen, met het hoofd ontbloot, dit alles is mij dikwijls, zeer dikwijls in mijn leven voor de geest gekomen en staat mij thans, terwijl ik dit schrijf, ook zo levendig voor ogen alsof het een uur geleden gebeurd is. Vooral in de eerste jaren, toen ik aan veel verleidingen blootgesteld was, rees het beeld van mijn vader op het ogenblik, dat wij zouden scheiden, voor mij op als dat van een beschermengel. Het is geen farizeïsme, maar innige dankbaarheid, die mij hier doet verklaren, dat de herinnering aan dit toneel, niet alleen door Gods genade van kracht was, om mij van allerlei zonde te bewaren, maar mij ook tot aanmoediging was in al mijn studiën, opdat ik zijn hoop niet beschamen mocht, en in al mijn christenplichten, opdat ik getrouw zijn uitnemend voorbeeld mocht navolgen.

Op de derde dag bereikte ik Glasgow, nadat ik één nacht te Thornhill en een nacht te New-Cumnock had geslapen. Door de vriendelijkheid van kennissen, die ik op mijn reis bezocht, had ik maar drie halve stuiver- stukken van mijn klein fonds behoeven uit te geven. Gelukkig aangekomen, maar vermoeid, zocht ik een eenvoudige kamer om te logeren, waarvoor ik achttien stuivers per week moest betalen. Vol hoop en verlangen en tot God opziende om leiding, verscheen ik op het bepaalde uur voor de examinatoren, hetgeen ook de andere kandidaat deed, en nadat men nauwkeurig naar onze kundigheden had onderzocht, verzocht men ons enige ogenblikken heen te gaan. Nadat wij teruggeroepen waren, gaf men ons te kennen, dat er grote moeilijkheid inde keus bestond en stelde voor, dat één van ons zich zou terugtrekken ten voordele voor de ander of dat wij ons beiden aan een nauwkeuriger onderzoek zouden onderwerpen. Geen van beiden scheen geneigd de zaak op te geven, beiden wilden wij ons nogmaals aan het examen onderwerpen, maar de heren deden een ander voorstel. Zij hadden slechts f 600 per jaar te geven, maar indien wij lust hadden om deze som samen te delen

en samen te gaan wonen, konden wij er ons misschien beiden doorheen worstelen; zij zouden ons entreegeld aan de Normaalschool der Vrije Kerk betalen en ons de vereiste boeken verschaffen en misschien zouden zij later in staat zijn een kleinigheid te voegen bij de som, die aaneen van ons beiden beloofd was.

Door het zendingswerk te verdelen en er ieder de helft van te verrichten, zouden wij ook meer tijd voor eigen studie overhouden. Hoewel de beide kandidaten elkaar nooit tevoren gezien hadden, namen wij terstond dit voorstel aan en konden het uitstekend samen vinden, zo zelfs dat wij in ons ganse samenzijn nooit een enkel verschil hebben gehad.

Daar onze medeleerlingen aan de Normaalschool veel verder waren dan wij, wachtte ons een vermoeiend werk, en moesten wij voortdurend arbeiden vroeg en laat, om hen in te halen. Voor het einde van het jaar werden wij beiden ziek, gedeeltelijk door hard studeren maar misschien voornamelijk wel door gebrek aan versterkend voedsel. Ik begon hevig te hoesten en gaf bloed op, en een dokter zond mij terstond naar huis, om de buitenlucht te genieten en verbood alle studie. De moed ontzonk mij, het was een bittere teleurstelling en een grote beproeving voor mij. Spoedig daarna werd mijn kameraad, hoewel uiterlijk veel sterker dan ik, ook op die wijze aangetast. Hij herstelde echter nooit geheel ofschoon hij nog enige jaren in een eenvoudige school onderwijs gaf, en lang geleden reeds ontsliep hij in Jezus, als een toegewijd en geëerd christen.

Ik daarentegen was na een korte rusttijd, waarin ik door de melk van onze koe gevoed en door de berglucht van Torthorwald verkwikt werd, spoedig weer aan het werk en kreeg een betrekking als onderwijzer aan een kleine school te Girvan. Daar ondervond ik de grootste welwillendheid van de heer Matthew G. Easton van de Vrije Kerk, Darvel, en kreeg langzamerhand doch geheel en al mijn gezondheid weder.

Toen ik f 120 gespaard had van mijn salaris, keerde ik naar Glasgow terug, en werd als student ingeschreven, maar vóór het jaar om was, was mijn geld op - ik had enig geld geleend aan een arme student, die het mij niet teruggaf - en er bleven maar weinig geldstukken in mijn beurs over. Er was niemand, van wie ik geld zou hebben kunnen lenen, al had ik dat willen doen. Ik had gehoopt lessen te kunnen krijgen, maar dit was mij mislukt; en er bleef mij niets over dan de kleinigheden, die ik schuldig was, te betalen, mijn loopbaan als student op te geven en weer op het platteland naar lessen of ander werk om te zien.

Ik schreef mijn ouders een brief, waarin ik hen mijn omstandigheden meedeelde. Ik zei, dat ik Glasgow ging verlaten om werk te zoeken, en dat zij niet van mij zouden horen, vóór ik een geschikte betrekking had gevonden. Ik deelde hen ook mee, dat ik, wanneer ik niet slaagde, mijn eigen handwerk weer zou opvatten, hoewel ik dat niet graag deed, daar het mij niet zou helpen in de voortzetting van mijn studies, maar dat zij verzekerd konden zijn, dat ik niets zou doen, waardoor ik hun of mijn christelijke belijdenis oneer aandeed. Nadat ik de brief onder vele tranen nog eens over gelezen had, zei ik: "Ik kan hem niet wegzenden, want mijn lieve ouders zullen er zo bedroefd om zijn." Ik liet hem daarom op de tafel liggen, sloot mijn deur en ging uit om te zien of ik een plaats kon vinden, waar ik mijn weinige boeken kon verkopen om het nog enige weken langer uit te houden.

Maar, toen ik tegenover de winkel met de drie gouden ballen stond en mijzelf afvroeg of men daar de boeken van een arme student zou willen kopen en ik nog twijfelde of ik er wel binnen zou gaan, wetend hoe zeer ik mijn boeken nodig had voor mijn studies, was er een stem in mijn binnenste, die mij verweet dat ik een verkeerde zaak wilde gaan doen; ik verbeeldde mij, dat de mensen mij aanzagen alsof ik op het punt was een diefstal te begaan en ik maakte mij haastig uit de voeten met een gevoel van diepe

schaamte, dat ik van zo iets had kunnen dromen. Van de ene straat door de andere gaande, liep ik als werktuigelijk voort, maar de Heere, de God mijns vaders, leidde mijn schreden, zonder dat ik het vermoedde.

Mijn oog viel plotseling op een annonce in een raam, dat ik waarschijnlijk vroeger nooit gezien had. Ik las daar: *Gevraagd*: Een onderwijzer aan de school van de Vrije Kerk, Maryhill Men vervoegde zich aan de pastorie. Een omnibus passeerde juist, toen ik mij omkeerde; ik sprong er in, sprak met de predikant en wij kwamen overeen, dat ik de school zou aanvaarden. Daarop keerde ik naar Glasgow terug, betaalde mijn hospes, verscheurde de brief aan mijn ouders en schreef een andere vol hoop en troost, en de volgende morgen vroeg trad ik de school binnen, waar mij een moeilijke en zware taak wachtte. De predikant had mij gezegd, dat de school een mislukking was en voornamelijk geschorst was geworden om het slecht gedrag van jonge lieden uit de fabrieken en kolenmijnen, die de avondschool bezochten. Er waren reeds verscheidene onderwijzers geweest, die het allen hadden opgegeven. En, vervolgde hij, een dikke stok op de lessenaar leggend, "Gebruik deze vrij, of u zult nooit orde houden." Ik legde de stok in de hoek van mijn lessenaar en zei: "Dat zal mijn laatste hulpmiddel zijn."

Er waren slechts weinig scholieren in de eerste week, achttien op de dagschool en twintig op de avondschool. De klerk van de fabriek, een vriendelijk jongeman, kwam op de avondschool, zoals hij voorgaf, om boekhouden te leren, maar in het geheim deelde hij mij mee, dat hij gekomen was, om mij tegen persoonlijke belediging te vrijwaren.

In de volgende week kwamen een jongeman en een meisje de avondschool bezoeken, die van het eerste ogenblik af toonden, dat het hen er om te doen was, stoornis teweeg te brengen. Door hardop spreken, grappen vertellen en lachen, verhinderden zij het werk van de anderen. Hoe meer ik hen tot stilte en orde vermaande, hoe luidruchtiger zij werden, tot groot vermaak van enige van de andere scholieren, die tegenwoordig waren. Ten laatste gebod ik de jonge man, een lange, sterke knaap, om stil te zijn of terstond de school te verlaten, verklarend dat ik, het koste wat het wilde, volmaakte orde wilde en zou hebben; maar hij spotte met mijn woorden en nam een uitdagende houding aan. Bedaard de deur sluitend en de sleutel in de zak stekend, keerde ik naar mijn lessenaar terug, wapende mij met mijn stok en verbood iedereen, om tussenbeide te komen. Het was een hevige strijd; hij sloeg verwoed naar mij met zijn vuisten, en ik ontweek met vlugge bewegingen zijn slagen en gaf hem slag op slag met de dikke stok, totdat hij ten laatste naar zijn lessenaar kroop, uitgeput en verslagen, en ik hem beval aan het werk te gaan, hetgeen hij met gemelijk stilzwijgen deed.

Daarop naar mijn lessenaar terugkerend, sprak ik mijn leerlingen aan en verzocht hen om allen, die de school wensten te bezoeken mee te delen, dat, indien zij kwamen om onderwijs te genieten, ik gaarne al wat in mijn vermogen was voor hen zou doen, maar indien zij kwamen om kwaad uit te voeren, zij dan beter zouden doen weg te blijven, daar ik van plan was te overwinnen en niet overwonnen te worden en mij orde en stilte zou weten te verschaffen, wat het mij ook mocht kosten. Verder verzekerde ik hen, dat de stok door mij niet meer opgeheven zou worden, indien vriendelijkheid en toegevendheid mijnerzijds het mij konden doen winnen, daar ik door liefde en niet door vrees wenste te regeren. Maar deze jongeman wist dat hij ongelijk had, en dat maakte hem zwak tegenover mij, hoewel hij anders veel sterker was dan ik. Toch wilde ik nog zijn vriend en helper zijn, indien hij op vriendschappelijke voet met mij wilde komen, even goed of het gebeurde van deze avond niet had plaats gehad.

Een dodelijke stilte ontstond in de school; ieder verborg zijn gelaat in zijn boek en de avond eindigde in ongewone stilte en ordelijkheid.

De volgende morgen kropen twee van de grootste jongens op de dagschool in plaats van

hun gewone plaats in te nemen, onder de galerij waar kolen en rommel werden bewaard en maakten daar een vreselijk lawaai. Toen ik hen verbood, werd het geraas des te erger; ik sloot dus de deuren, legde de sleutels weg en begon het werk van die morgen. Een half uur vroeger dan gewoonlijk gaf ik een lied op om te zingen en liet de kinderen rond marcheren, alsof zij zouden heengaan.

Toen kwamen de jonge oproermakers binnen en zich aan het hoofd plaatsend, schreeuwden zij zo hard mogelijk mee. Eén van hen bij de kraag vattend, slingerde ik hem naar het midden van de kamer en de andere naast hem plaatsend, hief ik mijn vreselijke stok op en verbood hen de plaats te verlaten. Daarop liet ik de kinderen hun plaatsen hernemen, ik benoemde hen tot jury om de zaak te horen en een oordeel uit te spreken. De twee jongens werden schuldig bevonden en veroordeeld een strenge kastijding te ondergaan. Ik beloofde nu, daar dit hun eerste vergrijp was en ik de stok alleen als laatste middel gebruikte, alle straf hen kwijt te schelden indien zij vergeving vroegen en beloofden in het vervolg oplettend en gehoorzaam te zullen zijn. Zij deden dit beiden van ganser harte en werden mijn beste leerlingen. Des avonds had ik weinig moeite, daar de kwaadwillige scholieren niet dadelijk terugkeerden, wel vermoedend, dat zij in de nieuwe onderwijzer een leeuw of zo iets hadden gekregen, waarvan het meer waarschijnlijk was, dat hij hen ten onder zou brengen, dan dat hij door hen zou ten onder gebracht worden.

De dag daarna wachtten de ouders van enige kinderen, verschrikt door de verhalen van deze handelingen, mij met de predikant op, zeggende, dat hun kinderen bang waren om op de school te komen. Ik antwoordde, dat er geen kind door mij geslagen was, maar 'dat ik er op stond orde en gehoorzaamheid in de school te hebben. Ik herinnerde de leraar, dat drie van mijn voorgangers veel geleden hadden van de oproermakers op de avondschool, één was door de plagerijen krankzinnig geworden, een ander had het zijn gezondheid gekost en de derde had met afkeer de school verlaten.

Ten laatste verklaarde ik, dat ik tot elke prijs meester moest blijven of de school moest verlaten. Van toen af was de orde gehandhaafd en de school kwam tot grote bloei. In de volgende week kwamen velen van de belhamels tot de avondschool terug; maar hun gedrag tegenover mij was uitstekend. Er kwamen hoe langer hoe meer scholieren, totdat de school vol werd, zowel des daags als des avonds. Zelfs in het middaguur had ik een grote klas van meisjes, die zich in het schrijven en rekenen wilden oefenen. Langzamerhand werd de stok een vergeten voorwerp, de droefheid en het verdriet dat ik toonde, wanneer men zijn best niet deed of iets verkeerd verrichtte, bleken een straf te zijn, die veel meer uitwerking had.

De schoolcommissie had mij minstens f 6 per week toegezegd, en zou het tekort dekken, indien de schoolgelden dit niet opbrachten, maar indien het schoolgeld meer opbracht dan deze som, was dat voor mij. De zaken gingen zeer voordelig, waarlijk te voordelig voor mij in deze tijd. De commissie, die haar afspraak met mij als slechts van tijdelijke aard beschouwde, maakte gebruik van het goede bezoek en de betere naam, die de school tegenwoordig had om zich de dienst te verzekeren van een onderwijzer van de hoogste rang. De ouders van vele der kinderen, die dit betreurden, boden aan mij te steunen als ik een school wilde oprichten tegenover de andere, maar, behalve dat ik dit niet eerlijk zou gevonden hebben tegenover de commissie, hoe onaardig zij mij ook behandeld had, wist ik te goed, dat ik geen opleiding had gehad noch ervaring genoeg bezat om te wedijveren met een bekwaam onderwijzer en wees hun aanbod af, ofschoon ik hen dankbaar was voor hun waardering. Hun kinderen echter openden een inschrijving en schreven mij een bedankbrief van hun handtekeningen voorzien als bewijs van toegenegenheid en achting, die mij werd aangeboden op de dag vóór mijn

vertrek, en dit was mij dubbel aangenaam, omdat het was uitgegaan van de knapen, die zich eerst zo slecht hadden gedragen, maar nu mijn warme vrienden geworden waren. Wederom stelde ik mijn toekomst in de handen van de Heere, de God van mijn vader, in mijn binnenste verzekerd, dat ik Hem wenste te dienen en mijn dierbare Zaligmaker wilde volgen; maar toch gevoelend, dat een donkere wolk mijn pad weer overschaduwde had.

Hoofdstuk 3

IN DE STADSZENDING TE GLASGOW

Voordat ik de Maryhill school was begonnen, had ik mij aangemeld voor de betrekking van agent bij de Stadszending te Glasgow, en de avond vóór ik Maryhill verliet, ontving ik een brief van Rev. Thomas Caie, het hoofd van genoemde zending, inhoudend, dat de directeurs steeds het oog op mij gehad hadden, sedert ik mij aangemeld had en mij daarom verzochten, daar zij gehoord hadden dat ik de school verlaten ging, de volgende morgen bij hen te komen, opdat zij naar mijn geschiktheid voor het zendingswerk konden onderzoeken. Met dank aan God in het hart ging ik er dadelijk heen. Het onderzoek viel gelukkig uit, en mij werd opgedragen om diezelfde middag en de volgende maandag twee uren huisbezoek te doen met twee van de directeurs in een achterbuurt van de stad, waar wij ieder huis zouden binnengaan en ik met al de personen, die wij ontmoetten, over hun eeuwig heil zou spreken. Ik moest ook een "proefpreek" in een vergadering van de zending houden, waar een deputatie van de directeurs tegenwoordig zou zijn, daar het de volgende dag zondag was; en op woensdagavond, wanneer zij weer vergaderden, zouden de rapporten worden ingebracht en zouden zij mij aannemen of afwijzen. Dit alles kwam mij zo onverwacht voor, dat ik bijna vreesde niet te zullen slagen. Maar mijn hulp van God verwachtend, kwam ik door alles heen en op de vijfde dag na het verlaten van de school, werd ik voor een vergadering van de directeurs geroepen, die mij mededeelden, dat ik de proef naar wens had doorstaan en dat de rapporten omtrent mij zo gunstig waren, dat men eenparig had besloten mij dadelijk aan te stellen als stadszendeling.

Verder werd mij medegedeeld, dat één van hen, de heer Matthew Fairley, een ouderling van de gemeente van Dr. Symington, borg was voor de helft van mijn salaris gedurende twee jaar, de andere helft zou uit de vrijwillige bijdragen der zending bestreden worden. Het gehele salaris bedroeg toen f480 per jaar. De wijk, die mij aangewezen werd, was bijzonder moeilijk te bearbeiten en er was grote nood, daar er nog nooit huisbezoek gedaan was. Alzo werd mij verzocht mijn werk maar terstond aan te vangen. Na verscheidene goede en vriendelijke raadgevingen van deze waardige mannen, droeg één van hen mij en mijn werk in plechtig gebed de Heere op. Enigen van hen werden aangewezen mij in mijn wijk rond te leiden, waartoe zij bij beurten een dag namen, om de nodige schikkingen te maken voor de voortgang van mijn werk. Onder diepe indruk van de verantwoordelijkheid voor mijn nieuwe werkkring, verliet ik de vergadering, God voor Zijn onverdiende genade dankend, en Zijn hand duidelijk opmerkend in de weg, waarin Hij mij geleid had, en in de beproevingen, waardoor Hij mij had voorbereid voor deze werkzaamheden. De mens wikt, maar God beschikt.

De meesten van deze directeurs der Zendings-vereniging waren mannen Gods, geschikt en bekwaam tot dit bijzondere werk en mij van groot nut met hun goede raad, als zij dagelijks met mij rondgingen in mijn wijk en mij bekend maakten met de toestand en de geaardheid van de mensen, die daar woonden. Als ik terugdenk aan hetgeen ik in deze betrekking ondervond, komt het mij altijd voor, dat het een uitstekende opleiding was voor mij en vele andere jonge lieden, die zich tot het leraarsambt wilden bekwamen, daar wij er leerden omgaan met mensen van allerlei aard en karakter, als wij hen tot de kennis en de dienst des Heeren Jezus zochten te brengen. Ik bevond, dat het een zeer diepgezonken wijk was. Ik hoorde in vele huisgezinnen, dat zij nog nooit door enig leraar bezocht waren en vele personen waren afgeweken belijders van de godsdienst, die in tien, zestien of soms twintig jaren de kerk niet bezocht hadden, en zeiden dat zij nooit door enig predikant, noch huisbezoeker waren

opgezocht. Er waren ook allerlei verklaarde ongelovigen, Roomsen en dronkaards daar vergaderd, die tot allerlei kwaad samenspannen, en klaarblijkelijk zonder enige invloed ten goede waren. In vele stegen en heggen van mijn wijk wandelden zonde en misdaad hand aan hand - naakt en onbeschaamd.

Men verlangde, dat wij vier uren per dag zouden besteden aan het afleggen van bezoeken, dat wij van huis tot huis zouden gaan en met de mensen zouden bidden en hen ook in avondsamenkomsten zouden bijeen- vergaderen en in elk opzicht zoveel goed onder hen zouden doen als mogelijk was. De enige plaats in de gehele wijk, die geschikt was om er 's avonds een evangelische samenkomst te houden, was een hooizolder, waaronder een veehandelaar een groot aantal koeien hield en die men langs een bouwvallige houten trap van buiten bereiken kon. Na een voortdurende arbeid van bijna een jaar, had ik slechts zes of zeven personen, die de kerk niet bezochten, er toe kunnen overhalen om daar geregeld samen te komen en ongeveer hetzelfde aantal op een weekavond in de woning van een arme, vlijtige, maar slecht behandelde Ierse vrouw, die haar woning met welwillendheid voor dit doel had opengesteld. Zij onderhield haar huishouding door een winkeltje te houden en steenkolen te verkopen. Haar echtgenoot was een krachtig, flink werkmans, maar een dronkaard, die haar slecht behandelde en sloeg, en die alles wat hij kon krijgen beleende, om er drank voor te kopen. De arme vrouw verdroeg alles met geduld onder tranen en gebeden en trachtte haar enige dochter in de vreze Gods op te voeden.

Wij oefenden met Gods hulp door onze samenkomsten een goede invloed op haar man uit. Hij werd geheelonthouder, verliet zijn verkeerde wegen en bezocht geregeld met zijn vrouw de kerk. Hoe meer hij van het belang der zaak overtuigd werd, hoe meer hij ook anderen zocht over te halen de samenkomsten te bezoeken en onthouders te worden. Voor tal van gezegende invloeden werd zijn vrouw het werktuig, daar zij ieder hartelijk ontving en uitnodigde de bijeenkomsten in haar huis te bezoeken. Zo werd mijn werk dag aan dag hoopvoller.

Toen de directie echter zag, dat het werk van een heel jaar met zo weinig goede uitslag bekroond was, stelde zij voor mij naar een andere wijk te verplaatsen, daar naar hun mening de lieden in de Greenstraat door geen gewone middelen te bereiken waren. Ik verzocht het nog zes maanden te mogen volhouden, daar ik het vertrouwen van velen van de arme lieden daar gewonnen had en vast geloofde, dat het goede zaad, dat uitgestrooid was, spoedig een gezegende vrucht zou afwerpen. De directie stond dit geredelijk toe.

Op onze volgende samenkomst deelde ik aan hen, die daar tegenwoordig waren, mede dat indien wij niet meer mensen op onze samenkomsten konden krijgen, ik spoedig naar een ander gedeelte van de stad verplaatst zou worden. Iedereen beloofde toen terstond, de volgende keer een ander mee te brengen. Onze beide samenkomsten hadden nu plotseling een dubbel aantal bezoekers. Mijn belangstelling in hen en hun belangstelling in mij groeide schielijk aan en uit vrees dat ik van hen weggenomen mocht worden, wendden zij nog een poging aan, en weer werd de opkomst verdubbeld.

Morgen- en avondsamenkomst was nu te goed bezocht voor enig huis in onze wijk. Wij richtten een Bijbelklas, een zangklas, een bijeenkomst voor Avondmaalgangers en een geheel-onthouders vereniging op, en behalve de gewone samenkomsten openden wij twee bidstonden voornamelijk voor de Caltonse afdeling van de politie van Glasgow - één op een geschikt uur voor mannen die dagdienst, en één voor hen die nachtdienst hadden.

De mannen richtten nog een vereniging tot onderlinge verbetering en oefening in de zang onder elkaar op, die op een andere avond in de week samenkwam. Mijn werk nam nu alle avonden van de week in beslag en zondags had ik twee samenkomsten. Onder

Gods zegen bloeiden ze alle en gaven zoveel vrucht, dat het duidelijk te zien was, dat de Heere onder ons werkte en onze zwakke krachten tot nut van onze medemenssen gebruikte.

Maar nu moest de goede veehouder ons meedelen, wat hij met ongeveinsde droefheid deed, dat hij de hooizolder op een bepaalde tijd nodig zou hebben, en daar wij nergens een ander lokaal voor onze samenkomsten konden krijgen, vreesden de arme lieden evenals ik de staking van het werk. Op het horen hiervan verzochten en verkregen de stalknechts en andere bedienden van Menzies, de stalhouder, die een uitgestrekt erf had bij de plaats van onze samenkomst, uit eigen beweging vrijheid om een hooizolder van hem, die zelden gebruikt werd, schoon te maken en ons ten gebruik af te staan, terwijl zij op eigen kosten, tot gemak van de bezoekers, een houten trap van buiten aan het huis besloten aan te brengen.

Toen dit bekend en veel besproken werd, ontstond er een grote vreugde in de wijk, het maakte de algemene oplettendheid gaande en verhoogde zeer de belangstelling in ons werk. Maar ik zag dat, hoe edelmoedig ook, het toch maar weer iets van tijdelijke aard zou zijn, want de hooizolder kon ieder ogenblik weer voor andere doeleinden gebruikt moeten worden. Na gebed bracht ik de gehele zaak ter kennis van mijn goede en grootmoedige vriend, de heer Thomas Binni evan Monteith Row, die na alle omstandigheden nauwkeurig onderzocht te hebben, een goed stuk grond aankocht voor een zendingshuis op een onbebouwd erf bij onze vorige hooizolder, waarop hij voor eigen rekening een gebouw wilde laten zetten. Juist op dat ogenblik echter kwam er een geschikt blok huizen, tot kerk, scholen en pastorie gebruikt, in de veiling.

De heer Binnie haalde de gemeente van Dr. Symington, Great Hamiltonstraat, over om dit gehele eigendom te kopen voor onze zending, daar de zending voor gemeenschappelijke rekening werd gedreven. De ligging van deze gebouwen aan het einde van de Greenstraat maakte ze bijzonder geschikt voor de wijk, waarin mijn werk lag; en zo werd de kerk mij afgestaan, om daarin al mijn samenkomsten te houden, terwijl de andere gebouwen gebruikt werden tot scholen voor arme jongens en meisjes; zij ontvingen hier onderwijs van een geschikt onderwijzer en werden ruim voorzien van boeken, klederen en zelfs voedsel door de dames der gemeente.

De aankoop en het gebruik van deze gebouwen voor de zendingszaak werd grotelijks gezegend voor deze wijk in Glasgow; en de zegening strekt zich zelfs nu nog uit, niet alleen in de oude gebouwen, die nu voor handwerkschool gebruikt worden, maar nog meer in de fraaie, ruime zendingshuizen, die recht tegenover de oude zijn opgericht en aan het werk des Heeren in dit arme, sterk bevolkte en medelij den inboezemend gedeelte der stad toegewijd. Mij de grotere gemakkelijheid met blijdschap ten nutte makend, richtte ik mijn gehele werk opnieuw in. Zondagsmorgens om zeven uur had ik één van de meest gezegende bijeenkomsten tot Bijbellezing.

Tussen de zeventig en honderd van de armste jonge meisjes en jongelieden uit de gehele wijk namen daaraan deel. Zij hadden geen andere kleren om aan te trekken dan hun gewone werkpak - zij waren allen zonder hoeden en sommigen zonder schoenen. Eigenaardig was het op te merken, hoe zelfs de armsten in voorkomen begonnen te veranderen, zo spoedig zij de bijeenkomsten bijwoonden; hoe zij langzamerhand schoenen en het ene kledingstuk na het andere zich konden verschaffen, hetgeen hen in staat stelde, om onze andere samenkomsten en daarna ook de kerk te bezoeken, en bovenal hoe vurig zij verlangden ook anderen met zich te brengen en welk een vurige belangstelling zij in het gehele werk der zending toonden te bezitten. Lang nadat zij zelf in zeer goede kleding konden verschijnen, kwamen velen van de jonge vrouwen nog in hun werkpakjes op de morgensamenkomst, en brachten andere, armere meisjes in de Bijbelklas mee en hielpen daardoor haar gezellinnen verbeteren en opheffen.

Het genoegen, dat ik in die Bijbelplaats smaakte, behoorde onder de reinste genietingen van mijn hele leven en de uitkomsten behoorden ook onder de zekerste en heerlijkste van al mijn werk. Toch was die Bijbelklas niet zonder veel moeite en gebed tot stand gekomen. Wat zouden mijn jongere broeders in het predikambt of in de zending zeggen van iedere zondagmorgen om zes uur uit te gaan en een uur lang straat in straat uit te lopen, om aan de deuren te kloppen, ten einde de zorgelozen op te wekken en zo hun Bijbelklas bijeen te krijgen en bijeen te houden? Dit deed ik in het begin, maar langzamerhand belastte een gezelschap vrijwillige medewerkers uit de klas zich met de zorg voor de ongeregelde, de onverschilligen en de nieuw aangekomenen; zij verlichtten en hielpen mij daardoor niet alleen, maar hun persoonlijke belangstelling in elkander werd er zeer door verhoogd, en zij werden innig aan elkander verbonden.

Ik had ook een grote Bijbelklas, een soort Bijbellezing, op maandagavond, die bezocht werd door ieder, man of vrouw, jong of oud, die er lust in had en die in het werk belang stelde. Zo was ook de woensdagavond bestemd tot bidstond, waaraan ieder kon deelnemen en dikwijls was de kerk meer dan half gevuld.

Dan nam ik gewoonlijk een Bijbelboek en behandelde dat in zijn geheel, legde het uit en maakte praktische toepassingen. Donderdags hield ik een bijeenkomst voor Avondmaalgangers, die bestemd was tot zorgvuldiger opleiding voor allen, die leden der gemeente wensten te worden. Het boek dat wij hierbij voortdurend gebruikten, was de beknopte Catechismus van Paterson, want ik heb nooit een betere samenvatting van de leer des Bijbels gezien. Ieder, die op deze wijze gedurende een zekere tijd was opgeleid, ontving van mij, indien hij daartoe waardig kon gekeurd worden, een brief aan de predikant van een protestantse gemeente, waarin hij of zij mocht wensen opgenomen te worden.

Op deze wijze werden er velen werkzame en nuttige leden van de omliggende gemeenten, en acht jonge lieden van behoeftige omstandigheden wisten zich te bekwamen voor het leraarsambt in de gemeente, terwijl de meesten van hen hun eerste kennis van Latijn en Grieks aan mijn kleine voorraad kennis van die talen ontleenden! De vrijdagavond werd ingenomen door onze zangklas, wij studeerden kerkmuziek en oefenden ons voor onze zondagsamenkomsten. Op zaterdagavond hielden wij onze geheelonthoudersbijeenkomst, waaraan de leden zelf een werkzaam aandeel namen door voordrachten te houden, verzen op te zeggen, liederen te zingen, enz.

Dit werk bracht veel goeds tot stand. Veelhuisvaders werden leden van de geheelonthouders vereniging, waardoor het geluk van hun huisgezin grotelijks bevorderd werd. Velen begaven zich -op de zondagmorgen naar de kerk, terwijl zij die dag vroeger met drinken en allerlei uitpattingen hadden doorgebracht. Maar voornamelijk leerden hier de jonge lieden, om zelfs de naam van sterke drank te verafschuwen, en zich van alles, dat tot onmatigheid kon leiden, af te scheiden. Op jeugdige leeftijd werd ik reeds overtuigd, door hetgeen ik om mij heen zag, dat eenvoudige genootschappen tot afschaffing van sterke drank een mislukking waren, en dat geheelonthouding, door Gods genade, het enige voorbehoedmiddel evenals het ook het enige redmiddel was. Wat bij de één matigheid was, was dronkenschap bij de ander, en al de dronkaards waren niet ontstaan uit mensen die niets gebruikten, maar uit lieden, die de matigheid beoefenden of trachtten in beoefening te brengen.

Ik had afschaffers wijn zien drinken in tegenwoordigheid van anderen, die te veel gebruikten en heb nooit kunnen begrijpen, hoe zij zich vrij van schuld konden rekenen, en ik heb predikanten en andere mensen, eens warme voorstanders van de matigheid door hun "gematigdheid" zien vallen en dronkaards zien worden. Daarom is het bij mij gedurende mijn gehele leven boven alle twijfel verheven geweest, met betrekking tot bedwelvende dranken van allerlei soort, dat de enige verstandige afschaffing is gehele

onthouding. Deze dingen moeten alleen als geneesmiddel gebruikt worden en dan nog met de grootste voorzichtigheid, daar zij bedrieglijke en schadelijke vergiften zijn van de ergste soort. Ik bevond ook, dat wanneer ik een dronkaard van zijn dwaling trachtte terug te brengen of iemand tegen onmatigheid wilde waarschuwen, één van de eerste vragen altijd was: "Bent u zelf een geheelonthouder?" En daar ik in staat was hierop een stellig "Ja zeker" uit te spreken, was de mond van de ondervrager spoedig gestopt, en dit gaf mij honderdmaal meer invloed bij hem, dan wanneer ik had moeten bekennen, dat ik slechts "matig" in het gebruik was.

Tot nut van anderen en tot vermeerdering van hun persoonlijke invloed als dienstknechten van Christus zou ik ieder leraar of zendeling, ieder, die een kerkelijke betrekking bekleedt of op zondagschool onderwijst, ieder, die in het huisgezin, in de kerk of in de wereld voor de Heere Jezus wil werken, aanraden om zich geheel van alle sterke dranken te onthouden. Ik wens mij ook te verklaren tegen het gebruik van tabak, dat verkeerd is en velen op de verkeerde weg leidt, voornamelijk zeer jonge mensen, daar de tabak nooit door iemand in gewone gezondheidstoestand behoeft gebruikt te worden. Maar men moet mij niet verkeerd begrijpen; het kwaad dat ontstaat uit het gebruik van tabak, komt niet in vergelijking met de onuitsprekelijke ellende, die de dronkenschap na zich sleept. Om echter van het kwaad en van de schijn des kwaads bevrijd te blijven, moeten alle volgers van Jezus in zelfverloochening en toewijding aan Zijn dienst, (helaas, nog zo gering) mensen zijn, die zich geheel onthouden van beide deze zelfzuchtige genietingen, die velen nadelig zijn, die niemands karakter versieren en die ons niet behulpzaam kunnen zijn tot het doen van enig goed. God zij geprezen, dat er reeds velen zijn, die zich daartoe plechtig verbonden hebben. Het zal een gelukkige dag voor de mensheid zijn, wanneer al de volgelingen des Heeren deze zelfverloochenende verordening aannemen tot nut van het hele mensengeslacht.

Laat mij hier nu, niet om mij er op te beroemen, maar vol dankbaarheid meedelen, dat mijn klassen en samenkomsten nu door zoveel personen bezocht werden, dat zij onder de grootste en voorspoedigste behoorden, die de stadszending ooit gekend had, en door Gods zegen werd ik in staat gesteld om ze tot een regelmatige, innig toegewijde en wel onderwezen gemeente te ontwikkelen. Mijn werk, hoe moeilijk ook, gaf mij veel blijdschap. Van vijf tot zes honderd mensen kwamen geregeld iedere week samen. Zij bestonden uitsluitend uit werkvolk en wel uit de eenvoudigste en armste mensen onder hen. Zo spoedig hun omstandigheden zich iets verbeterden, verhuisden zij naar meer geachte en gezonder gedeelten van de stad, en werden dus door de gehele stad verspreid. Maar waar zij ook heengingen, ik bleef hen geregeld bezoeken, om hun terugval in (le zonde te verhinderen en hen terzijde te staan, totdat zij zich aansloten bij de één of andere gemeente dicht bij de plaats van hun woning.

Bij mijn terugkomst uit de heidenwereld, vele jaren daarna, was er bijna geen gemeente in enig deel van de stad, waar mij niet iemand hartelijk kwam begroeten met de uitroep: "Kent u mij niet meer?" En dan kwam na hartelijke wedergroet de naam van de één of ander uit mijn oude Bijbelklas, die ik mij dan nog zeer goed herinnerde.

Dit werk liet mij, maar weinig tijd voor eigen studie. Een stadszendeling moest vier uren per dag aan zijn werk besteden, maar dikwijls had ik liet dubbele van die tijd nodig en dat dag aan dag, om alles te doen wat mij opgelegd was. Ik werd echter in mijn werk getrouw bijgestaan door acht of tien van de meest toegewijde jongelieden en tweemaal dat aantal jonge vrouwen, die ik had opgeleid tot het doen van huisbezoek en tot het uitdelen van traktaten. Iedere jongeman, en de jonge vrouwen twee aan twee, had een gedeelte van een straat voor zijn rekening, die hij geregeld tweemaal in de maand moest

bezoeken. Op een maandelijks samenkomst van al onze medewerkers werd er rapport gedaan van hun ontmoetingen, veranderingen werden aangetekend en in alle bijzonderheden werd voorzien. Behalve dit, begaf ik mij indien er een boodschap of briefje aan mijn woning werd gebracht of een geval van ziekte of nood mij werd medegedeeld, onverwijld derwaarts. Verscheidene christenen uit de gegoede stand, eigenaars van fabrieken in Calton, Mile-end en Bridgeton te Glasgow, stelden zoveel belang in mijn werk, dat zij mij vriendelijk aanboden om werk te geven aan ieder persoon, die verdiende voortgeholpen te worden, indien hij door mij aanbevolen werd; dit lenigde menige nood en vermeerde grotelijks mijn invloed ten goede.

De enige vijanden die ik had, waren de herbergiers, die ik in hun inkomsten had benadeeld door mijn geheelonthouders vereniging. Behalve de zaterdagavond-bijeenkomsten, die wij gedurende het gehele jaar hielden, hielden wij op zomeravonden en zaterdagmiddagen evangelische en geheel onthouders-samenkomsten in de open lucht. Wij vergaderden dan in Thomson's Lane, een korte brede straat, waarin niet gereden werd en die uitmuntend geschikt was voor onze doeleinden. Het spreekgestoelte werd gevormd door het bovengedeelte van een buitentrap, naar de tweede verdieping van een huis leidend, in het midden van de straat. Uitstekende christen-arbeiders namen aan onze zaak deel door het houden van toespraken; een aankondiging in mijn klassen verzekerde gewoonlijk een goede opkomst en het uit volle borst zingen van liederen door mijn koor uit de zangklas gaf vrolijkheid en opgewektheid aan al wat wij deden. Andere zogenaamde "aantrekkelijkheden" hadden wij niet, maar wij hadden ook niets anders nodig dan het bekend maken van de blijde boodschap Gods aan de mens!

Eens, toen het bekend was dat wij een bepaalde zaterdagmiddagsamenkomst zouden houden, werd er tevoren door enige herbergiers geklaagd bij de commissaris van politie, dat onze samenkomsten ingericht waren om hun bedrijf te benadelen. Hij hoorde hun klachten aan en beloofde agenten te zenden om de samenkomst te bewaken, alle stoornissen te verhinderen en alle overtredders te straffen, maar hij weigerde om de vergadering te verbieden, alvorens hij hun rapporten ontvangen had.

De commissaris, een vroom volgeling van Wesley, die van harte met ons en ons werk instemde, stelde mij in kennis met de ingekomen klachten en deelde mij mede dat zijn mannen tegenwoordig zouden zijn, maar dat ik de samenkomst als naar gewoonte moest leiden, terwijl hij mij tevens verzekerde, dat de striktste rechtvaardigheid zou in acht genomen worden. Daar de herbergiers hadden uitgestrooid, dat de politie onze samenkomst zou verhinderen en de leiders gevangen nemen, verzamelde zich een grote menigte mensen met vriendelijke en onvriendelijke oogmerken, want de herbergiers en hun aanhang waren daar ook tegenwoordig, om "de grap te zien" en om te helpen bij het aanvallen van de zending. Stipt op de bepaalde tijd steeg ik de stenen trap op, vergezeld van een andere zending, die ook een toespraak zou houden en gaf een lied op.

Terwijl wij zongen, verscheen er een afdeling politie-agenten; deze werden bedaard hier en daar onder het volk verspreid, terwijl de hoofdman vlak bij het platform post vatte, vanwaar hij de gehele vergadering kon overzien. Onze vijanden juichten en er werden tekenen en wenken onder elkaar gewisseld, alsof de tijd daar was om een bende oproermakers uiteen te jagen. Voor dat het lied geëindigd was, kwam de commissaris Baker zelf, tot grote verwondering van vriend en vijand, en voegde zich bij ons op het platform; hij luisterde aandachtig naar al wat er gezegd werd en bleef tot het einde toe. De herbergiers konden uit schaamte de plaats niet verlaten, dewijl hij daar tegenwoordig was op hun verzoek, ofschoon zij verstandig genoeg waren om te begrijpen, dat zijn

tegenwoordigheid al hun slechte plannen had verijdeld. Zij moesten nu onze toespraken, onze gebeden en gezangen mede aanhoren. Zij moesten luisteren naar de aankondiging van onze volgende samenkomsten. Toen allen bedaard uiteen gegaan waren, wenste de commissaris ons hartelijk geluk met de goede Afloop van onze samenkomst en hoopte, dat er nog veel goeds uit onze 'ingingen zou voortvloeien. Zo werd deze tegenstand door de Heere overwonnen, om onze invloed te vermeerderen, en kracht en bekendheid te geven aan onze aanvallen op het rijk des duivels.

Daar zij zeer teleurgesteld waren, besloten sommigen van de herbergiers zich te wreken. Op de volgende zaterdagmiddag, toen er een grote menigte bijeen was in de kerk in de Greenstraat, die men door een grote ijzeren poort moest binnengaan, reed een drankverkoper zijn karretje juist voor de poort, zodat men de kerk niet verlaten kon, wanneer het niet werd weggenomen. Toen ik dit hoorde, zond ik twee van mijn jongelieden, om het opzij te zetten en ruimte te maken. De herbergier, op korte afstand in gezelschap van twee politieagenten de wacht houdend, wierp zich op de jonge lieden, zodra zij de draagbomen aanraakten en stelden hen in handen der politie, omdat zij zijn eigendom verplaatsten. Toen ik hoorde, dat de beide jonge lieden naar het politiebureau gebracht werden, liep ik hen spoedig na en vroeg welke hun overtreding was. Men antwoordde mij, dat zij gevangen genomen werden omdat zij het eigendom van de koopman in sterke drank hadden beschadigd en de agenten voegden mij scherp toe, dat indien ik er mij verder mee bemoeide, zij mij ook mee zouden nemen.

Ik antwoordde, dat, daar de jonge lieden niets anders gedaan hadden dan hetgeen nodig was en op mijn verzoek, ik hen naar het politiebureau wilde vergezellen. Nu ging het geroep door de straat, dat de herbergiers de zendeling met zijn jonge medehelpers naar het politiebureau lieten brengen, en een menigte mensen stroomde samen om ons te ontzetten, maar ik smeekte hen ernstig geen ongeregeldeheden te plegen, maar ons stil te laten voortgaan. Aan het bureau gekomen, kwam liet mij voor, dat ieder het daar met de herbergiers eens was. Al hetgeen zij te zeggen hadden, werd zorgvuldig opgeschreven, maar men wilde naar ons niet luisteren. Op dit ogenblik kwam een net gekleed heer van deftig uiterlijk binnen, en zei: "Welke borgtocht wordt hier vereist?"

Enige scherpe woorden volgden, een ander hooggeplaatst beambte verscheen en nam deel aan het gesprek. Ik kon alleen de heer op gebiedende toon horen zeggen, nadat aan de agenten bedaard een paar vragen gedaan waren: "Ik ken dit hele geval en zal het in al zijn bijzonderheden bekend maken; verwacht mij hier op maandagmorgen, om de zendeling en deze jonge lieden te verdedigen."

Voor ik mijn tegenwoordigheid van geest had herkreken, om hem te (hinken, ja zelfs voor ik goed begreep wat er gaande was, was hij verdwenen, en kwam de hoofdbeampte der politie tot ons, om ons op beleefde wijze mede te delen, dat de beschuldiging ingetrokken was en dat ik mij met mijn vrienden kon verwijderen. Ik heb nooit zeker geweten wie de heer was, die ons deze dienst bewees, maar uit de wijze waarop hij zich uitdrukte en waarop men naar hem luisterde, begreep ik dat hij bij de politie wel bekend was. Van die dag af ondervond ik geen openlijke tegenstand meer, en velen die vroeger slaven der onmatigheid waren, werden niet alleen daarvan teruggebracht, maar werden ijverige medewerkers voor de zaak der geheelonthouding.

Hoewel de dronkenschap de voornaamste oorzaak van de armoede, het lijden en al de ellende van dit gedeelte van Glasgow was, had ik ook veel te lijden van Rooms en ongelovigen, die in hun clubs bijeenkwamen, daar met elkaar zaten te drinken en zich in hun verkeerdheden beroemden, terwijl zij hun best deden om andere jonge lieden op de slechte weg te brengen. Voor dezen hield ik voorlezingen, waarbij aan het einde vrije

discussie werd toegestaan; maar ik vrees, dat dit niet veel goeds uitrichtte. Zij maakten van de gelegenheid gebruik om hun dwaasheden te laten luchten, of het zaad des verderfs te zaaien in de harten dergenen, die zij anders nooit konden bereiken, terwijl hun eigen hart en geest voor alle overtuiging of licht gesloten bleef.

Een ongelovig lesgever in de buurt werd zeer ziek. Zijn vrouw liet mij vragen of ik hem wilde komen bezoeken. Ik bevond, dat hij in het bezit was van een menigte boeken door ongelovigen geschreven, die hij te leen gaf en waardoor hij onervaren lieden zocht te verleiden. Ofschoon hij veel sprak en las tegen het Evangelie, verstond hij de blijde boodschap, daarin vervat in 't geheel niet. Hij had de Bijbel gelezen, maar alleen om er oorzaak tot spot in te vinden. Toen hij nu dacht, dat hij sterven zou, bekende hij dat zijn hart met vrees voor de toekomst vervuld was. Na verscheidene bezoeken en veel spreken en bidden, werd hij diep getroffen, dronk de boodschap van Gods heil met vreugde in, en riep luid en met veel tranen, om vrede en vergiffenis. Hij betreurde het diep dat hij zoveel kwaad had gedaan, en liet al zijn boeken, die in omloop waren terugvragen met het doel ze te vernietigen. Hij begon ernstig te spreken met ieder van zijn oude vrienden, die hem kwamen opzoeken en vertelde hun, dat hij zijn heil in de Heere Jezus gevonden had. Op zijn verzoek kocht ik een Bijbel voor hem, die hij met vreugde ontving en zei: "Dit zal voortaan mijn boek zijn"; en hij voegde er bij: "Sedert u de laatste maal hier was, verzamelde ik al mijn ongelovige boeken, mijn vrouw sloot de deur en verscheurde ze met behulp van mijn dochter, en ik heb de papiermassa aangestoken en ze tot as verbrand."

Zo lang deze man leefde, bleef hij onwankelbaar in het geloof en vertelde aan allen, die hij ontmoette, welke zegen Jezus voor zijn ziel was geweest en hij stierf in vaste en blijde hoop.

Een ander ongelovige, wiens vrouw Rooms-katholiek was, werd ook ziek, en verminderde bij de dag onder de grootste pijnen. Zijn lasteringen tegen God werden door al de burens gehoord en iedereen gruwde ervan. Zijn vrouw kwam mij smeken hem te bezoeken. Op mijn vraag, of zij niet liever haar eigen priester wilde laten komen weigerde zij dit stellig en dus volgde ik haar ten laatste. Haar man echter weigerde om een woord over geestelijke zaken te horen, en schuimbekte van woede. Hij spuwde zelfs naar mij, toen ik de naam van Jezus noemde. "De natuurlijke mens begrijpt de dingen des Geestes Gods niet, want zij zijn hem een dwaasheid." Er is een wijsheid, welke op haar best aards is, maar zich ook vertoont als "zinnelijk en duivels." De vrouw vroeg mij om zorg te dragen voor het weinige geld dat zij bezat, daar zij het haar eigen priester niet toevertrouwde. Ik bezocht de arme man dagelijks, maar zijn vijandschap tegen God en zijn pijnen schenen hem zinloos te maken. Zijn geschreeuw deed de mensen in menigte voor zijn huis stilstaan. Hij scheurde zijn beddengoed vaneen, zodat men genoodzaakt was hem op het ijzeren ledikant, waarin hij lag te vloeken en te razen, vast te binden. Toen het einde naderde, smeekte ik hem om zelfs toen nog tot de Heere Jezus op te zien, en vroeg of ik met hem mocht bidden.

Met al de kracht die nog in hem was, schreeuwde hij mij luid toe: "Bid voor mij tot de duivel!" Ik herinnerde er hem nu aan, dat hij altijd het bestaan van de duivel ontkend had, en zei dat hij dan toch zeker geloofde, dat er een duivel was, want anders zou hij, zelfs in spot zulk een bevel niet geven.

"Ja - schreeuwde hij daarop in grote woede - ik geloof dat er een duivel is, en een God ook, een rechtvaardig God; maar ik heb Hem in mijn leven gehaat en ik haat Hem in mijn dood!"

Met deze ontzettende woorden ging hij de eeuwigheid in; maar zijn vreselijk sterfbed

maakte diepe indruk, voornamelijk op de jonge lieden in de buurt, waar hij woonde en die hem goed gekend hadden.

Geheel verschillend liep het af met een dokter, die ook een ongelovige en daarbij een dronkaard geweest was! Hij had goed gestudeerd, was zeer bekwaam en muntte uit boven velen van zijn mede-doktoren. Ook werd hij in bijzonder ernstige gevallen gaarne geraadpleegd, wanneer men hem betrekkelijk nuchter kon aantreffen. Na één van zijn buien van onmatigheid, kreeg hij een vreselijke aanval van *delirium tremens*. Het ene ogenblik hadden zijn vrouw en zijn bewakers een vreselijke strijd met hem, om een dronk Pruisisch zuur aan zijn lippen te ontrukken; op een ander ogenblik ontdekten zij het zilveren hecht van een lancet, onder zijn klederen verborgen, om zich te doen doodbloeden wanneer hij te bed lag. Zijn tante kwam tot mij en verzocht mij hem eens te komen bezoeken. Mijn hart bloedde bij het zien van zijn jonge vrouw en twee lieve kinderen. Ik bezocht hem tweemaal per dag en soms meer, en vond op de één of andere wijze de weg tot zijn hart. Hij wilde bijna alles doen wat ik hem zei, en verlangde zeer naar mijn bezoeken. Toen hij eens weer een aanval van razernij kreeg, en zich het leven wilde benemen, zond men om mij; zodra ik binnentrad, drukte hij mij verheugd de hand en zei: "Laat al die mensen de kamer verlaten en blijf u bij mij; ik zal stil zijn en alles doen wat u zegt."

Ik verzocht hen daarop allen de kamer te verlaten, maar vroeg in het voorbijgaan fluisterend aan één van hen, om dicht bij de deur te blijven. Zo zat ik dan alleen naast hem, mijn hand in de zijne, en hield een kalm gesprek met hem verscheidene uren lang. Nadat wij over alle mogelijke dingen gesproken hadden, en het reeds laat in de nacht was geworden, zei ik: "Indien u hier een Bijbel had, zouden wij een hoofdstuk samen kunnen lezen."

Hij antwoordde dromerig: "Er lag vroeger een Bijbel op gindse kast; indien u daar bij kunt klimmen, zoudt u hem daar misschien nog vinden."

Ik klom er bij, kreeg de Bijbel, en toen ik de stof er afgeveegd had, legde ik hem op een kleine tafel, die ik voor de sofa plaatste, waarop wij zaten en zo lazen wij daar samen een hoofdstuk. Daarna zei ik: "Willen wij nu bidden?"

"Ja", antwoordde hij ernstig.

Ik schoof daarop de kleine tafel weer weg en wij knielden neer voor de sofa, en na een plechtige pauze, fluisterde ik: "Bid u nu eerst."

Hij antwoordde: "Ik vloek, ik kan niet bidden; zoudt u willen, dat ik God in het aangezicht vervloekte?"

"U hebt mij beloofd te zullen doen wat ik u vroeg - antwoordde ik - u moet nu bidden of trachten te bidden, en laat mij dan horen of u het niet kunt."

Hij zei daarop: "Ik kan God niet op mijn knieën vervloeken; laat mij gaan staan en dan zal ik Hem vloeken; ik kan niet bidden."

Ik hield hem zacht terug, zeggende: "Tracht eens te bidden en laat mij horen, dat u het niet kunt."

Terstond riep hij uit: "O Heere, Gij weet dat ik niet bidden kan", en was op het punt iets vreselijks te zeggen, terwijl hij trachtte op te staan.

Maar ik nam de woorden, die hij had gesproken over, alsof het de mijne waren en vervolgde het gebed, voor hem en zijn dierbaren smekende, terwijl wij daar samen geknield lagen, totdat hij toonde, geheel kalm te zijn en in ootmoed voor God gebogen lag. Toen wij opstonden, was hij zeer onder de indruk van het gebed en ik zei tot hem: "Daar ik met het aanbreken van de dag op het college moet zijn en naar huis terug moet keren om mijn boeken te halen en een uur rust te genieten, moest u nog iets voor mij doen, vóór ik heenga, wilt u?"

„Ja“, was zijn antwoord.

„Welnu - zei ik - u hebt in lang geen geruste slaap genoten; wilt u nu naar bed gaan, dan zal ik bij u blijven zitten tot u in slaap valt?“

Hij deed het en was spoedig in vaste slaap. Na hem in de hoede des Heeren te hebben aanbevolen, sloop ik stil de deur uit, en zijn vrouw ging in mijn plaats aan zijn leger zitten. Toen ik later op de dag bij hem kwam, trad hij mij tegemoet, zo spoedig hij mijn stem hoorde, en mij in zijn armen sluitend, riep hij: „God zij gedankt, ik kan nu bidden. Vanmorgen werd ik wakker na een verfrissende slaap en heb voor het eerst van mijn leven met mijn vrouw en kinderen gebeden. Nu wil ik dat iedere dag doen, en God, Die mij zo grote genade bewezen heeft, mijn leven lang dienen.“

Na een heerlijk gesprek beloofde hij mij zondag met mij mee te gaan naar de kerk van Dr. Symington, waar hij naast mij ging zitten; na een half jaar werden hij en zijn vrouw lid van die gemeente en hun kinderen werden gedoopt en tot de dag van zijn dood toe leidde hij een vroom en nuttig christelijk leven.

Voortaan behandelde hij als geneesheer gaarne alle ziektegevallen onder de armen en ellendigen, voor wie wij zijn hulp inriepen; hij verzorgde hen om Jezus' wil, en sprak hen meermalen over de gezegende Heiland. Als hij hopeloze gevallen ontmoette, zond hij om mij, opdat ik hen ook mocht bezoeken, daar hij even bezorgd voor hun ziel als voor hun lichaam was. Jaren daarna stierf hij aan de tering, hetgeen gedeeltelijk tenminste te wijten was aan zijn vroegere uitspattingen.

Hij was geheel op de dood voorbereid, en voelde zich gelukkig in de vaste overtuiging van de eeuwige gelukzaligheid met Christus. Hij ontsliep in Jezus, en ik geloof dat ik hem in de heerlijkheid zal ontmoeten als een zegeteken van de reddende liefde en genade des Heeren.

In mijn zendingswerk was ik getuige van veler gelukkig heengaan, om met Jezus te zijn - ik kan dit geen "sterven" noemen. Nu nog, hoewel het bijna veertig jaren geleden is, komen mij verschillende gevallen, vooral onder de knapen en meisjes, die mijn klassen bezochten, voor de geest. Zij verlieten ons juichend, in de blijde zekerheid dat noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen hen of ons ooit konden scheiden van de liefde Gods, welke is in Jezus Christus, onze Heere. Velen van hen hebben zelfs door de gesprekken, op hun sterfbed gehouden, veel goed gedaan. Ik zou daar verscheidene voorbeelden van kunnen aanhalen, maar ik heb slechts plaats voor een enkel. John Sim, een lieve kleine jongen, had de tering, die hem weldra ten grave zou slepen. Zijn kinderlijk hart echter was vervuld met de vreugde over het heerlijk vooruitzicht van Jezus te zien. Zijn eenvoudig gesnap met ernstige, diepe vragen gemengd, trof niet alleen zijn jonge makkers, maar trof ook het hart van sommige tot heden onverschillige zondaars, die hem hoorden, en versterkte zeer het geloof van Gods kinderen. Met het innigst gevoel zong hij met stervende stem:

*"Ik leg mijn zonde op Jezus,
Het vlekloos Lam van God."*

Kort voor zijn heengaan zei hij tot zijn ouders: "Ik ga nu spoedig naar Jezus; maar soms vrees ik, dat ik u daar niet ontmoeten zal."

"Waarom, mijn kind?" vroeg zijn wenende moeder.

"Omdat - antwoordde hij - als u er ook naar verlangde, om naar de hemel te gaan en Jezus daar te zien, u er om zoudt bidden en er van zingen; u zoudt met anderen over Jezus spreken en hen vertellen van de gelukkige ontmoeting, die ons daar met Hem in de heerlijkheid wacht. Dit alles heeft mijn lieve zondagschool onderwijzeres mij geleerd en ik zal haar daar ontmoeten. Waarom hebt u, mijn vader en moeder, mij niet over Jezus gesproken, indien u Hem daar ook zult ontmoeten?"

Hun tranen stroomden neer bij het horen van deze woorden en hij kon in zijn onnozelheid niet vermoeden (hij was pas acht jaar) dat zijn onschuldige taal als een stem Gods hun zielen doorboorde. Eens kwam een tante van buiten zijn moeder bezoeken, en beider gesprek liep over onderwerpen, die het kind niet langer belang inboezemden. Toen ik daarop bij hem kwam, zei hij: "Komt u hier bij mij zitten en praat met mij over Jezus; ik ben moe van al dat praten over andere dingen aan te horen en ik zal spoedig bij Hem zijn. O,! vertel mij alles wat gij weet of ooit gehoord hebt over Jezus, het vlekloos Lam van God!"

Ten laatste verlangde het kind er letterlijk naar, om heen te gaan. Niet om rust te hebben, of van pijn bevrijd te worden want hij had maar zeer weinig pijn, maar gelijk hij het zelf altijd uitdrukte, "om Jezus te zien." En dat is ook eigenlijk de enige wijsheid, een wijsheid, die men op zeer onderscheidene wijze kan leren. Het eeuwig leven, hier of hiernamaals, bestaat alleen in het zien van Jezus.

Bij veel Rooms-katholieken in mijn wijk werd ik ook vriendelijk ontvangen, en werd mij toegestaan de Bijbel te lezen en te bidden. Ten laatste evenwel ontstond er een crisis tussen mij en de Rooms-katholieken door de bekering van een jong meisje, die mijn klassen en samenkomsten had bezocht. Zij had haar vroeger geloof de rug toe gekeerd, woonde bij een protestantse familie, en beschouwde mij als haar onderwijzer en leraar.

Op een avond kwam er een gesloten rijtuig met twee mannen en twee vrouwen voor haar deur, gezonden door een non uit het klooster in de Clyde Straat, om haar en haar zusje mee te nemen. Zij weigerde mee te gaan, en ontkende het gezag over haar, daar zij uit eigen vrije keus protestants was. Gedurende deze woordenwisseling had men om mij gezonden en toen ik kwam, vond ik het huis vol mensen. In aller tegenwoordigheid smeekte zij mij haar te beschermen tegen haar vijanden. De Roomsen werden woedend, drongen mij in een hoek van het vertrek en hielden mij daar ingesloten. De twee vrouwen trokken het meisje uit het bed, want zij was ziek, en begonnen haar aan te kleden, maar zij viel onder hun handen in een flauwte.

Ik riep uit: "Vermoord het arme meisje toch niet? Haal water voor haar, gauw, gauw!" en mijnhoed op de tafel achterlatend, liep ik door de menigte heen, alsof ik water ging halen en zij lieten mij door. Daar ik wist, dat het huis maar één deur had, wipte ik vlug de sleutel uit de binnenzijde van de deur en sloot die vanbuiten en liep met de sleutel in de hand naar het politiebureau.

Twee agenten meegekregen hebbend, om het meisje te beschermen, en die haar wilden wegvoeren in verzekerde bewaring te nemen keerde ik terug, opende de deur, maar bevond, helaas! dat deze agenten zelf Rooms-katholiek waren en dadelijk begonnen mij af te vallen en hun eigen vrienden te helpen. Het arme zieke meisje werd onder beide armen gesteund naar het rijtuig gevoerd, de agenten maakten ruimte door de menigte en voor ik mij een weg kon banen door de beletselen van het huis, was het rijtuig reeds in beweging.

Ik riep de menigte toe om het meisje te beschermen, en hen allen te grijpen en naar het politie-bureau te voeren. Een heer, die zich in de menigte op straat bevond, trok mijn partij, en zei tot een politieagent, die op straat stond, een lange, flink gebouwde Hooglander: "Mac, ik beveel u dit voertuig en die gehele partij onder getuigen aan; u zult er voor boeten, indien zij ontkomen."

Toen de voerman zijn paard aanzette om er door te komen, trok Mac zijn stok en sloeg, zodat de voerman aan de tegenovergestelde zijde van de bok sprong en de teugels de politieagent in het gezicht wierp, waarop onze dappere vriend dadelijk op de bok steeg en rechtuit naar het politiebureau reed. Bij aankomst daar ontdekten wij, dat de vrouwen met het zieke meisje alleen binnen het rijtuig waren, de mannen hadden weten te

ontsnappen in het rumoer en in de mensenmassa. Wat ons echter grotelijks teleurstelde was, dat het hoofd der politie ook Roomsgezind bleek te zijn, want nadat hij onze berichten gehoord had en met de mensen in het rijtuig gesproken had, keerde hij terug, zeggende: "Haarvrienden brengen haar naar een goed tehuis, u hebt geen recht hen daarin te verhinderen; ik heb hen laten gaan." Hij weigerde verder naar onze klachten te luisteren en gaf zijn agenten bevel het bureau te ontruimen.

De volgende morgen verscheen er een vals en dwaas verslag van het gebeurde in de nieuwsbladen, waarin men in afkeurende zin over de zending en mijn persoon sprak. Het bestuur vergaderde en de hoofdintendant kwam aan mijn huis, om mij voor hen te brengen. Nadat zij alles gehoord, en mij zeer nauwkeurig ondervraagd hadden, besloten zij de ontvoerders van het meisje gerechtelijk te vervolgen. De nonnen verklaarden, dat het zusje bij hen was, maar zij ontkenden haar opgenomen te hebben en wisten ook niet, waar zij zich bevond. Ofschoon er ijverig naar het meisje gezocht werd door de politie en door al de leden van mijn klas, werd er gedurende veertien dagen geen spoor van haar, noch van de voerman, noch van iemand van de partijen ontdekt, totdat zij op zekere dag van uit een kelder met een getralied venster één van mijn leerlingen, die daar voorbijging, riep en haar verzocht mij te doen weten dat zij daar gevangen zat. Terstond werd de directie van de zendingsvereniging door mij van de zaak verwittigd en de politie werd gezonden om haar te verlossen; maar toen zij het huis doorzochten, bevonden zij dat zij reeds weer naar elders vervoerd was. De bewoners wisten, volgens hun zeggen, niet waar zij gebleven was, en ook niet wie haar uit hun huis had weggevoerd. Alle andere pogingen om haar te vinden mislukten, totdat zij ten laatste zeer ziek aan de deur van het Armhuis werd gevonden, en spoedig stierf in dit laatste toevluchtsoord van ellendigen en verlatenen.

Nu werden er anonieme brieven verzonden, die mijn leven bedreigden; en ik werd openlijk van het altaar vervloekt door de priesters der kerk in de Abercrombystraat. De directeuren der zending, die geweld vreesden, raadden mij aan, Glasgow voor een poosje te verlaten, en boden zelfs aan mij een jaar in Edinburg in het zendingswerk te doen plaatsen, opdat de dweepzieke godsdienstijver van de paapse Ieren tijd mocht hebben om te bekoelen. Maar ik weigerde mijn werk te verlaten. Ik ging voort alles even als tevoren te leiden.

Het ergste wat mij gebeurde was, dat toen ik eens vlug voorbij een rij huizen liep, die uitsluitend door Roomsen bewoond werden, een steen uit één van die huizen werd geworpen, die mij zo geweldig boven het oog trof, dat ik bedwelmd en bloedend neerstortte. Toen ik bijkwam en met moeite opgekrabbeld was, was er natuurlijk geen verdacht persoon te zien. De geneesheer verbond mijn wond, die spoedig genas, en na een kort huisarrest hervatte ik mijn werken mijn studies zonder verder enig ernstig letsel te bekomen. Meer dan eens trachtte men in deze Roomse omgeving, en ik geloof dat de Roomsen het zelf deden, emmers kokend water over mijn hoofd uit te gieten door vensters of van donkere trappen, maar telkens ontsnapte ik als door een wonder. Daar ik echter geen bloodaard wilde zijn, eindigde hun kwaadwilligheid van zelf en lieten zij mij eindelijk met rust. Is dit niet juist een karaktertrek van de lagere Ierse, en voornamelijk de Roomse, bevolking? Laat men hen merken dat men verschrikt wordt, dan zullen zij iemand wreed en grof mishandelen, maar trotseer hen slechts of neem ze bij de neus, en zij zullen als welpen voor uw voeten kruipen. Is er ook iets in hun godsdienst, dat hiervan de schuld draagt? Is het niet een systeem van tirannie aan de ene, en vrees, laffe vrees aan de andere kant?

Ongeveer in deze zelfde tijd was er verkiezing van ouderlingen in de gemeente van Dr. Symington en ik werd bijna eenstemmig tot die betrekking verkozen. Gedurende vele jaren was ik nu als stadszending in deze wijk werkzaam geweest, en vele vrienden raadden mij de benoeming aan te nemen, daar ik er des te meer nut door kon stichten en er allerlei ervaring zou opdoen voor mijn toekomstig werk. Mijn goede vader, die zelf ook ouderling in de gemeente van Dumfries was, gaf mij dezelfde raad; en dus, hoewel nog zeer jong voor zulk een betrekking, nam ik haar aan en bleef werkzaam als ouderling en lid van Dr. Symingtons gemeente, totdat ik werd bevestigd als zending voor de Nieuwe Hebriden, welk groot levensdoel de Heere voor mij had weggelegd, hoewel het mij toen nog onbekend was.

Zolang ik aan de stadszending verbonden was, had ik met moeite mijn studies voortgezet, eerst aan de Universiteit van Glasgow, en daarna aan de Hervormd Presbyteriaanse Godgeleerde School en ik had ook medische studies gevolgd aan het Andersoniaans college. Met uitzondering van één jaar, toen ik wegens ziekte niet voort kon gaan, worstelde ik geduldig door, tien jaren lang. Het werk was moeilijk en er werd veel geëist en indien ik het ook al nooit zover bracht als ik wel zou gewenst hebben, daar het onderwijs in mijn jeugd veel te wensen had overgelaten, toch voelde ik de tegenwoordigheid van de gezegende Meester in al mijn pogen, hetgeen vele knappere jonge lieden misten en ik werd ondersteund door het verlangen om het grote doel, dat mij al die jaren helder voor ogen stond, te bereiken, nl. het verkrijgen van de bevoegdheid tot prediker van het Evangelie van Christus, en door Hem gebruikt te kunnen worden tot redding van zondaren.

Hoofdstuk 4

ROEPSTEMMEN UIT DE HEIDENWERELD

Hoewel ik mij in mijn werk gelukkig voelde en het niet ongezegd was, klonken mij toch voortdurend, en vooral in mijn laatste jaren aan de Godgeleerde School, de jammerklachten van de verloren gaande heidenen in de Zuidzee in het oor; en ik zag dat weinigen zich om hen bekommerden, terwijl ik zeer goed wist, dat er velen waren die mijn werk in Calton zouden kunnen overnemen, en het misschien met meer kracht dan ik voortzetten. Zonder mijn gedachten aan iemand mede te delen, was dit toch het voornamen onderwerp van mijn dagelijkse overdenkingen en gebeden, dit deed mij ook deel nemen aan de medische studies, welke ik geheel wilde doorlopen; maar aan het eind van mijn derde jaar gebeurde er iets, dat mij noopte om mij terstond aan te bieden voor de zending onder de heidenen.

De Hervormd Presbyteriaanse gemeente van Schotland, waarin ik was opgevoed, zocht een zendeling om de weleerw. heer John Inglis in zijn moeilijke arbeid op de Nieuwe Hebriden bij te staan. Dr. Bates, de uitmuntende oprichter van het zendinggenootschap onder de heidenen, was zeer bedroefd, omdat zich in twee jaar tijds niemand voor die taak had aangeboden. Ten laatste gevoelde de Synode, na veel gebed en ernstig overleg, zich de behoeften der heidenwereld door de herhaalde roepstemmen des Heeren zo dringend opgelegd, dat zij besloot het lot te werpen om te ontdekken of God op deze wijze één van hen wilde uitkiezen, om zijn ambt in het vaderland neer te leggen en naar de Zuidzee-eilanden te gaan. Ieder lid der Synode, zoals ik hoorde, stemde er in toe om, na ernstig gebed tot God, de namen van drie naar zijn mening voor zulk een werk geschikte personen op te geven, en hij, die de duidelijke meerderheid had, zou van zijn gemeente afscheid nemen en naar de heidenwereld vertrekken, of indien er twee konden verkregen worden, zou men die twee nemen, op wie de meeste stemmen zich hadden bepaald.

Ik was bij de beraadslaging tegenwoordig, en stelde een innig belang in deze buitengewone handelwijze; ook herinner ik mij nog levendig de plechtige stilte van het gebed, voordat de namen werden ingeleverd. Ik herinner mij de dodelijke stilte en spanning, waarin de vergadering verkeerde, terwijl enigen zich verwijderden om de stembriefjes te openen en ik weet ook nog zeer goed, dat de tranen mijn ogen verblindden, toen zij terugkeerden met de mededeling, dat de uitslag zo onzeker was, dat men duidelijk merken kon, dat de Heere zich niet op deze wijze in de behoefte van een zendeling voorzien had. De zaak werd weer in ernstig gebed aan God opgedragen en een wolk van droefheid scheen over de gehele vergadering te vallen. De Heere sprak echter voortdurend in mijn binnenste: "Nu er toch geen geschikter persoon dan gij verkregen kan worden, sta op en biedt uzelf aan."

Ik gevoelde een onweerstaanbare neiging om luid uit te roepen: "*Hier ben ik, zend mij.*" Maar ik was zeer bevreesd, om mijn eigen aandoening voor de wil van God aan te merken. Daarom besloot ik om het nog voor enige dagen tot een onderwerp van ernstige overweging en van veel gebed te maken en de zaak nog eens van alle zijden te bezien. Ook was ik ernstig bezorgd over de uitwerking, die mijn besluit zou hebben op de honderden jonge lieden en anderen, die mijn klassen en samenkomsten bezochten; aan de andere kant gevoelde ik mij hoe langer hoe meer verzekerd van de roepstem Gods tot zijn dienstknecht, en ik wist dat Hij, Die mij in het werk buitenslands wilde gebruiken, ook gewillig en in staat was om zorg te dragen voor de voortgang van mijn arbeid in de stad van mijn inwoning.

De jammerklachten van de heidenwereld weerklonken voortdurend in mijn oren. Ik zag

hen verloren gaan uit gebrek aan kennis van de ware God en van Zijn Zoon Jezus Christus, terwijl mijn vrienden in de Greenstraat een geopende Bijbel hadden en al de genademiddelen in hun bereik waren en het dus van hun eigen wil afhing of zij die verwierpen. Niemand scheen voorbereid voor het arbeidsveld onder de heidenen; velen waren in staat en ook gereed voor het werk in Calton.

Mijn medische studies evenals mijn opleiding in letterkunde en godgeleerdheid hadden mij juist in sommige opzichten zeer geschikt gemaakt voor het werk in den vreemde, en hoe ik de zaak ook van alle kanten bekeek, de stem in mijn binnenste bleef mij toeschijnen als de stem van God.

Ik was mijn loopbaan in Glasgow onder Dr. Bates van West Campbell- straat begonnen, toen f 300 ontvangend voor het doen van huisbezoek in zijn gemeente en daarbij het voorrecht genietend van onderricht te ontvangen van de heer Hislop en anderen aan de Normaalschool van de Vrije Schotse Gemeente. En nu, hoe verheugd was mijn goede vriend, Dr. Bates, ja welke vreugdetranen welden in zijn ogen op, toen ik hem kwam opzoeken om mij aan te bieden voor de zending op de Nieuwe Hebriden!

Ik keerde naar huis terug met een lichter hart, dan ik sedert enige tijd gehad had en gevoelde, dat niets het hart zo verruimt als een vast voornemen, om voorwaarts te streven in hetgeen men stellig weet de wil des Heeren te zijn.

Thuisgekomen zei ik tot mijn medestudent, die al de tijd dat wij de colleges hadden bezocht, met mij samen had gewoond: "Ik heb vanmorgen mijn verbanning ondertekend." (Een wel wat te lichtzinnige manier van spreken voor zulk een ernstige gelegenheid!) "Ik heb mij aangeboden als zendeling voor de Nieuwe Hebriden."

Na een lange en stille overpeinzing, waarin zijn gedachten ver schenen af te dwalen, antwoordde hij: "Indien zij mij willen aannemen, ben ik ook besloten om te gaan."

"Wilt u uw besluit aan de oproepers meedelen - vroeg ik - of wil ik het hun schrijven?"

"U mag het wel doen", antwoordde hij.

Weinig ogenblikken later was de brief met zijn aanbieding aan het postkantoor. De volgende morgen vroeg kwam Dr. Bates ons bezoeken en na een lang gesprek, beval hij ons en ons toekomstig werk aan de Heere in ernstig gebed aan.

Mijn medestudent, de heer Joseph Copeland, was ook reeds enige tijd stadszendeling en zeer voorspoedig in de arbeid in het Camlachie-distrikt, terwijl hij met mij de Godgeleerde school bezocht. Deze leiding van God, waardoor wij beiden op dezelfde tijd ons besloten te geven voor de uitwendige zending was door ons geheel niet verwacht, daar wij nooit met elkander hadden gesproken over het gaan naar vreemde landen. Op een vergadering van de Commissie voor de Zending onder de heidenen, die spoedig daarna gehouden werd, werden wij beiden na ernstig beraad, plechtig aangenomen, onder voorwaarde dat wij het examen als kandidaat tot de heilige dienst met goed gevolg zouden afleggen. En nu werd een bijzondere commissie benoemd, die ons gedurende twaalf maanden zou voorlichten met medische ervaringen, ons zou bekend maken met de eerste beginselen van allerlei handwerken en ons verder alle dingen, die nodig konden geacht worden voor ons verblijf in den vreemde, zou meedelen.

Toen het bekend werd dat ik mij gereed maakte om als zendeling uit te gaan, kantte bijna iedereen zich tegen mijn plan, behalve Dr. Bates en mijn mede-student. Mijn lieve ouders echter antwoordden karakteristiek, toen ik er hen over raadpleegde: "dat zij mij sedert lang aan de Heere hadden gegeven, en mij ook in deze zaak aan Zijn beschikking overlieten."

Van alle zijden werden wij bestormd met de hevigste tegenkanting. Zelfs Dr.

Symington, één van mijn professoren in de godgeleerdheid, en de beminde leraar onder wiens gemeente ik zo lang als stadszending werkzaam was geweest, in wiens kerk ik sedert jaren als ouderling zitting had gehad, smeekte mij herhaaldelijk thuis te blijven. Hij beweerde: "dat de gemeente van de Greenstraat zonder twijfel de sfeer was, waarvoor God mij bijzondere geschiktheid gegeven had en waarin Hij mijn arbeid zo ruim gezegend had; dat, indien ik de mensen verliet die nu mijn klassen en samenkomsten bezochten, zij waarschijnlijk verstrooid zouden worden en velen van hen van de rechte weg zouden afdwalen; dat ik het zekere verliet voor het onzekere; werk, waarin God mij tot groot nut had doen zijn, voor werk waarvan ik nog niet wist, of ik er nut in kon stichten en waar ik alleen mijn leven onder kannibalen zou wegwerpen."

Ik antwoordde op dit alles "dat mijn besluit vast stond; dat, Hoewel ik mijn werk en mijn volk liefhad, ik toch gevoelde, dat ik ze aan de zorg van Jezus kon overlaten, Die hen spoedig een beter voorganger zou doen vinden dan ik geweest was; en dat, wat betreft het leven onder de kannibalen te verliezen, daar ik maar eenmaal kon sterven, ik de tijd, de plaats en de oorzaak waardoor, gerust overliet in de hand Gods, die mij reeds zo dikwijls op wonderbare wijze bewaard had bij het bezoeken van lijders aan cholera en andere gevaarlijke ziekten onder de armen; op dat punt had ik volstrekt geen vrees meer, daar ik alles sedert lang in handen van de Heere, die ik zocht te dienen en te eren, hetzij in het leven of door mijn dood, had overgegeven."

Nu werd het huis, dat bij mijn kerk in de Greenstraat behoorde, mij als pastorie aangeboden met elk redelijk traktement, dat ik zou willen noemen (en dat kon staan tegenover de beloofde f 1400 per jaar voor de ver verwijderde en gevaarlijke Nieuwe Hebriden) onder voorwaarde dat ik thuis wilde blijven. Ik moet echter eerlijk bekennen, dat zulke aanbiedingen, evenmin als andere invloeden geen ernstige beproeving voor mij waren; zij sterkten eerder tot bevestiging van mijn overtuiging, dat het mijn plicht was om naar het buitenland te gaan. Onder de velen, die mij zochten tegen te houden, was een goed, oud heer, een christen, wiens voornaamste beweegreden onveranderlijk was: "Maar de kannibalen? U zult opgegeten worden door de kannibalen!"

Ten laatste antwoordde ik hierop: "Mijnheer Dickson, u bent reeds op gevorderde leeftijd, en uw eigen vooruitzicht is weldra in het graf te dalen en daar door de wormen verslonden te worden; ik moet u bekennen, dat, indien ik maar leven en sterven kan in de dienst van de Heere Jezus, het mij volstrekt geen verschil maakt of ik door kannibalen of door wormen word opgegeten, en in de grote dag der opstanding zal mijn lichaam even schoon als het uwe verrijzen in gelijkheid aan onze verrezen Verlosser." De oude heer, zijn saamgevouwen handen opheffend, verliet daarop de kamer en riep uit: "Na dit woord heb ik niets meer te zeggen!"

Mijn goede lieden in de Greenstraat waren zeer bedroefd bij de gedachte dat ik hen ging verlaten, en smeekten mij dagelijks om bij hen te blijven. Inderdaad de tegenstand, die ik van alle kanten ondervond, was zo hevig, ook van vele warme christenvrienden, dat ik er toe gebracht werd om mij af te vragen of ik wel werkelijk Gods wil volvoerde, of het niet misschien een halsstarrig doordrijven van mijn eigen-wil was. Dit veroorzaakte mij een grote ongerustheid, en deed mij ernstig Gods aangezicht zoeken in het gebed. En wederom verdween iedere twijfel toen ik duidelijk zag, dat men in het vaderland vrije toegang had tot de Bijbel en de genademiddelen, daar het licht des Evangelies alles rondom ons verlicht, terwijl de arme heidenen omkomen zonder zelfs enige kans te hebben om ooit iets te horen van Gods liefde en genade voor zondaren.

Iedere dag sprak mijn geweten luider en duidelijker: "Laat al hetgeen er uit voort zal komen over aan Jezus, uw Heere, Die gezegd heeft: Gaat heen in de wereld, predikt het

Evangelie aan alle creaturen; en ziet! Ik ben met u al de dagen." Deze woorden weerklonken gedurig in mijn oor; zij waren mij het sein tot het vertrek.

Sommigen wierpen mij ook tegen: "Er zijn heidenen thuis; laat ons eerst de verlorenen, die aan onze deur omkomen, opzoeken en redden." Dit, ik gevoelde het, was zeer waar en zou mij zelfs verlegen hebben kunnen maken, maar ik merkte altijd op, dat zij die deze tegenwerping maakten, de heidenen thuis zelf verwaarloosden en zo verloor de opmerking, van hen komend, alle kracht. Zij zouden zonder aarzelen misschien op één enkele dag tienmaal meer geld uitgeven voor een schitterend diner of een avondpartij, voor een concert, bal of komedievoorstelling, voor enige praalvertoning of voor wereldse en zelfzuchtige gemakzucht, dan zij in een jaar of in een halve leeftijd zouden geven voor de bekering van de hele heidenwereld, hetzij hier te lande of daarbuiten. Tegenkantingen van zulke mensen moeten natuurlijk door mannen, voor wie de geestelijke dingen werkelijkheden zijn, als niets geacht worden. Wat deze mensen betreft, ik heb hen altijd beklagd en zal hen altijd beklagen omdat zij, als Gods rentmeesters, zulk een slecht gebruik maken van de tijd en het geld, die hun zijn toevertrouwd.

Toen ik van alle zijden zoveel tegenkanting ondervond, bracht ik de gehele zaak nogmaals voor mijn ouders, en hun antwoord was als volgt: "Tot hiertoe hebben wij gevreesd, om op uw keus te influenceren, maar nu moeten wij u zeggen, dat wij God danken voor de beslissing, waartoe gij door Zijn leiding gekomen zijt. Uw vader had er zijn hart op gezet om predikant te worden, maar andere plichten noodzaakten hem dit plan op te geven. Toen gij hun gegeven werd, legden uw vader en uw moeder u, hun eerstgeborene, op het altaar om, indien God het geschikt oordeelde, Hem toegewijd te worden als zendeling van het kruis, en het is hun voortdurend gebed geweest, dat gij mocht voorbereid, geschikt gemaakt en geleid worden tot dezelfde roeping; en wij bidden van ganser harte, dat de Heere uw offer moge aannemen, u lang moge sparen, en u vele zielen uit de heidenwereld voor uw loon moge geven."

Van dat ogenblik af, verdween iedere twijfel met betrekking tot het pad, dat mijn plicht mij voorschreef, voor altijd uit mijn ziel. Ik ontwaarde duidelijk de hand van God, Die mij niet alleen had voorbereid, maar mij nu ook riep naar - de heidenwereld. Ofschoon ik wist, dat de sympathie en de gebeden van mijn lieve ouders altijd met mij waren gedurende de tijd van mijn studies en in mijn zendingswerk, konden zij mij voor mijn studie natuurlijk geen geldelijke ondersteuning geven.

Het was integendeel altijd mijn trots en vreugde geweest hen te helpen, daar ik de oudste was van hun elf kinderen. Eerst hielp ik hen om onze koe te kopen, zonder wier onschatbare hulp mijn immer onvergetelijke moeder nooit haar talrijk gezin zou hebben kunnen grootbrengen; later betaalde ik de huishuur voor hen en de weide voor de koe op de Bankheuvel, totdat de anderen groot werden en mij hiervan ontheffen konden, en ten laatste hielp ik om het schoolgeld te betalen, om in de behoefte van kleding te voorzien, in het kort, ik gaf mijn ouders met vreugde al wat ik kon uitzuinigen van mijn salaris van f 480, later f 540 per jaar. Op deze wijze, zonder enige hulp uit andere bron in mijn studie te moeten voorzien, had ik, mijn lezers zullen het gemakkelijk begrijpen, menige grote moeilijkheid te overwinnen, maar God geleidde mij zo, en zegende al mijn kleine schikkingen op zo in het oog lopende wijze, dat ik nooit een cent schuld maakte. Er was echter een zware last, die mij altijd drukte, van de dag waarop ik ons huis verliet en die op de volgende wijze ontstaan was.

De vroegere eigenaar van Dalswinton had aan hem, wiens huisje het netst en wiens bloementuin het mooist was, veroorloofd om vrij te wonen op zijn goed. Vele jaren

achtereen had mijn oude, heldhaftige grootvader deze prijs gewonnen, gedeeltelijk door eigen handigheid, gedeeltelijk door de liefhebberij, die zijn vrouw had in bloemen. Ongelukkig was er nooit een kwitantie gevraagd noch gegeven voor de huishuur van al deze jaren - daar de eigenaar en de bewoners van het goed elkander als vrienden behandelden en er geen handelszaak van maakten. De nieuwe eigenaar, die onverwachts in het bezit van het goed kwam, bevond zich in geldverlegenheid, en dreigde een vervolging tegen mijn grootvader te zullen instellen voor de achterstallige huur. Het geld moest geleend worden. Een rechtsgeleerde leende het geld tegen buitensporige rente, onder voorwaarde dat mijn vader zich ook aansprakelijk verklaarde voor het kapitaal en de interest.

Deze last hing als een molensteen om de hals van mijn grootvader tot de dag van zijn dood toe, en daarna bleef hij mijn vader alleen drukken. Toen de rechtsgeleerde hoorde dat ik het handwerk vaarwel had gezegd en mij aan de studie ging wijden, dreigde hij mijn vader voor het kapitaal te vervolgen, tenzij mijn naam met de zijne verbonden werd tot meerdere zekerheid. Iedere stuiver, die ik of één van ons allen kon uitzuinigen, gedurende mijn tien studiejaren, werd gebruikt om die rente te betalen en langzamerhand het kapitaal te verminderen, en het gelukte ons van deze drukkende last bevrijd te worden aan de vooravond van mijn vertrek naar de Zuidzee.

Het was inderdaad, in verband met de edele worsteling van mijn ouders om een zo groot huisgezin in echte Schotse onafhankelijkheid op te voeden, één van de zaligste genietingen aan die tijd verbonden, dat ik mijn salaris en het geld voor mijn uitzet vooruit ontving en een som naar huis kon zenden, die toereikend was om de vordering door de geldschietster of door iemand anders tegen mijn beminde ouders ingebracht, tot de laatste penning te betalen.

En die vreugde werd nog versterkt door de wetenschap, dat mijn broers en zusters nu allen in staat en ook gewillig waren, om te doen wat ik gedaan had - want wij hingen elkander en onze ouders aan met oprechte toegenegenheid en hadden "alle dingen gemeen" als een familie in Christus, en ik wist dat mijn goede ouders, hoe lang zij ook gespaard bleven, nooit enige vreugde of gemak zouden missen, die de gewillige handen en de liefhebbende harten van al hun kinderen, alleen of verenigd, hun, zouden kunnen geven. Voor dit alles prees ik de Heere. En het gaf mij een onbeschrijfelijke troost, nu ik waarschijnlijk voor altijd in deze wereld van hen afscheid nam.

De directie van de stadszending van Glasgow, in vereniging met de gemeente van de Great Hamilton Straat, deed alle moeite, om een geschikt opvolger voor mij te vinden in mijn Greenstraat-werk, maar tevergeefs. Wanhopende, om iemand te vinden, daar men geen onervaren persoon in mijn plaats kon aanstellen, voelde de hoofdintendant, de heer Caie, zich geroepen om zich tot mijn broer Walter te wenden, die mij in de laatste tijd zeer tot steun was geweest in al mijn ondernemingen, maar die sedert in een goede handelszaak in de stad was geplaatst, met de vraag of hij hen te hulp wilde komen, zich aan de zending wilde verbinden en tot het leraarsambt opgeleid wilde worden.

Mijn broer gaf zijn goede positie en uitmuntende vooruitzichten in de handelswereld op, nam het werk in de Greenstraat over en deed dit met veel geestkracht en onder grote zegen; hij zette ook zijn studies voort, niettegenstaande een langdurige ziekte door een ongemak aan de voet en werd een geacht dienaar des Evangelies, eerst in de Hervormd Presbyteriaanse gemeente en nu in de Vrije Kerk van Schotland, te Chapelton, bij Hamilton.

Toen mijn broer de Greenstraat verliet, voorzag God in een opvolger, een jong prediker, de heer John Edgar, MA die zeer voor zijn taak berekend was. Hij nam het werk over en slaagde er in, om het zo uit te breiden, dat er een nieuwe kerk werd gebouwd in de

Landressystraat, die nu bekend is als de Barrowfield Vrije Kerk van Glasgow. Ook voor die vrucht, terwijl wij alle eer geven aan andere toegewijde arbeiders, danken wij God als wij de geschiedenis nagaan van onze zending in de Green- straat. Laten zij die zaaïen en maaien zich tezamen ongeveinsd verheugen!

De geest van de oude Greenstraat arbeiders leeft ook voort, gelijk ik reeds gezegd heb, in de nieuwe gebouwen daar dicht bij opgetrokken, en is in niemand duidelijker op te merken dan in de zoon van mijn standvastig beschermer en vriend, wederom een Thomas Binnie, Esq. die in samenkomsten van verwaarloosde jongens en op andere wijzen de aan de Heere toegewijde vrije uren van zijn werkzaam en voorspoedig leven besteedt in de dienst van zijn Heer en Meester. De zegen van Jehovah moge altijd op die plek rusten, en op allen, die daar hun medemenssen zoeken te winnen tot de liefde en de dienst van Jezus Christus!

Toen ik Glasgow verliet, zouden vele van de jonge mannen en vrouwen van mijn klassen, indien het mogelijk geweest was, met mij hebben willen gaan, om onder de heidenen te leven en te sterven. Ofschoon het voornamelijk meisjes en knapen waren, die tot de handwerkstand behoorden, bracht hun innige belangstelling er hen toe om hun stuivers bijeen te leggen en daarvoor allerlei katoenen en wollen stoffen te kopen, die zij zelf knipten en naaiden tot japonnen voor de vrouwen en voorschoten en hemden voor mannen op de Nieuwe Hebriden. Dit bleven zij jaar in jaar uit doen, lang nadat ik hen verlaten had, en tot heden toe gaat er geen kist van Glasgow naar de zendelingen op de Nieuwe Hebriden, die niet verscheidene artikelen bevat door mijn oude vrienden in de Greenstraat vervaardigd.

Ik geloof zeker, dat de dagen, waarin wij de vreugde van de christelijke dienst in de zendingsvereniging van de Greenstraat leerden kennen, geen onwelkom onderwerp van heilige en gelukkige samenspreking zal zijn, wanneer wij elkander in de heerlijkheid zullen ontmoeten. Dr. Bates, de waardige en toegewijde Evangelie-dienaar, de oprichter van de zending onder de heidenen, volgde met ernstige, vaderlijke belangstelling al onze voorbereidselen.

Maar op de morgen van ons laatste examen moest hij door ziekte te bed blijven. Hij kon echter niet gerust zijn, voor dat hij zijn dochter had gezonden, om in een aangrenzende kamer te wachten, teneinde de uitslag te vernemen en hem die onmiddellijk te komen meedelen.

Toen zij zich naar huis spoedde, en hem zei dat wij beiden gelukkig geslaagd waren, en dat de dag van onze bevestiging als zendeling naar de Nieuwe Hebriden bepaald was, dankte de eerwaardige oude man God voor deze blijde tijding, zeggende, dat zijn werk nu afgelopen was en hij in vrede kon heengaan nu hij, in antwoord op zijn tranen en gebeden, twee toegewijde mannen afgezonderd zag tot de prediking van het Evangelie op deze duistere en bloedige eilanden.

Daarna namen zijn krachten spoedig af en weldra ontsliep hij in zijn Heiland. Hij was van den beginne een zeer dierbaar vriend voor mij geweest, één van de geschiktste predikanten, die onze kerk ooit gehad heeft, de warmste voorstander van haar uitwendige zending, en geheel en al een aantrekkelijk, rein en edel afgezant van Christus, om zondaren te bidden zich met God te laten verzoenen.

Hoofdstuk 5

DE NIEUWE HEBRIDEN

Op 1 december 1857 kregen mijn mede-zending en ik ons "ontslag" als predikers van het Evangelie. Daarna brachten wij vier maanden door met het bezoeken van bijna iedere gemeente en zondagschool van de Hervormd Presbyteriaanse Kerk van Schotland, opdat de mensen ons mochten zien en leren kennen en daardoor persoonlijk belang in onze arbeid gaan stellen. Dit was zeker een uitmuntend denkbeeld, en kon ook wel toegepast worden in de grotere gemeenten, door een zending aan te wijzen voor iedere provincie of gedeelte daarvan, en hem daarheen te zenden om toespraken te houden en de mensen te leren hem in het bijzonder als hun zending en zijn werk als het hunne te beschouwen. Op 23 maart 1858 werden wij te Glasgow, in de kerk van Dr. Symington, in tegenwoordigheid van een grote menigte mensen en na een prachtige prediking over de woorden "Kom over en help ons" plechtig bevestigd als Evangeliedienaars en zendingen voor de Nieuwe Hebriden.

Op 16 april 1858 verlieten wij Greenock en zeilden met de Clutha naar ons arbeidsveld in den vreemde.

Onze reis naar Melbourne was nogal vervelend maar eindigde voorspoedig. Kapitein Broadfoot, een vriendelijk goedhartig Schot, deed al het mogelijke om het ons aangenaam te maken. Hij leidde zelf aan boord de zang bij de godsdienstoefening, die mij zeer bekoorlijk voorkwam en die geregeld op het dek op bepaalde tijden en door hem aangewezen plaatsen gehouden werd, wanneer het weer schoon was. Hij stond mij ook toe Bijbellezingen voor het scheepsvolk en de passagiers te houden, waarin grote vreugde werd gemaakt. Bijna dertig jaren later, toen ik voor de tweede maal naar Schotland terugkeerde, kwam een welgesteld heer, de vader van een talrijke familie in de West, mij na één van mijn samenkomsten hartelijk begroeten en herinnerde mij er aan, dat hij mijn voorzanger was geweest in de Bijbelklas aan boord van de Clutha.

Hij was vriendelijk genoeg om te zeggen, dat hij het toneel daar en de ontvangen lessen nimmer vergeten had.

Bij onze aankomst te Melbourne werden wij verwelkomd door de pred. Moor, de heer en mevrouw Samuel Wilson, de heer Wright, allen tot de Hervormd Presbyteriaanse kerk van Geelong behorend. De beide kinderen van de heer Wilson, Jessie en Donald, waren op reis aan onze zorg toevertrouwd geweest en mijn jonge vrouw en ik gingen voor een paar dagen met hen mee naar Geelong, terwijl de heer Copeland aan boord van de Clutha bleef, om op onze bagage tepassenen uit te zien naar een gelegenheid, om onze bestemming op de eilanden te bereiken. Hij vernam, dat een Amerikaans schip, de Francis P. Sage van Melbourne naar Penang zou zeilen, en de kapitein stemde er in toe om ons voor f 1200 aan wal te zeden op Aneityum, één van de Nieuwe Hebriden, met onze twee boten en vijftig koffers.

Wij gingen 12 augustus aan boord, maar er woei zulk een hevige wind, dat wij eerst de 17de uitgeilden. Op de Clutha was alles rustig en ordelijk geweest, maar op de F. P. Sage was alles wanorde en goddeloosheid. De kapitein zei, dat hij zijn tweede stuurman hield om legen de matrozen te vloeken en ze te slaan. De reis was ons allen hoogst onaangenaam, maar duurde gelukkig slechts twaalf dagen. Op de 29ste kwamen wij dicht bij Aneityum, maar de kapitein weigerde ons door zijn boten aan wal te laten zetten; sommigen van ons vermoedden, dat zijn matrozen zo slecht door hem behandeld werden, dat zij niet tot hem teruggekeerd zouden zijn, indien zij aan land waren

gekomen! In elk geval had hij gezorgd dat hij de f 1200 vooruit ontvangen had! Hij bleef op enige afstand van het eiland liggen, totdat een koopvaardijschip kwam zien wat wij begeerden en met deze gelegenheid zonden wij een brief aan Dr. Geddie, één van de zendelingen aldaar. De volgende morgen vroeg, zijnde maandag, kwam deze tot ons in zijn boot, vergezeld van de heer Mathieson, een eerst onlangs van Nieuw Schotland aangekomen zendeling. Hij bracht ook kapitein Anderson met de kleine zencingsboot, John Knox, mede en de grote zendingsboot, de Columbia, en van onze eigen boten, die alle zwaar geladen en opgestapeld waren, behalve de boot, die gebruikt moest worden om de andere aan wal te trekken. Dr. Geddie, de heer Mathieson, mijn vrouw en ik zaten tussen de koffers op de John Knox en moesten ons daar maar zien te redden zo goed wij konden. Toen wij ons van de F.P. Sageverwijderden, raakte één van haar penterbalken tegen de grote mast van de kleine John Knox en brak die bij het dek af, en ik redde mijn vrouw van door de vallende mast verpletterd te worden door haar op een schijnbaar onmogelijke wijze plotseling opzij te slingeren. Het ging rakelings langs de heer Mathieson, maar hij werd niet bezeerd. De John Knox, die reeds te zwaar geladen was, was nu geheel buiten staat om vooruit te komen; wij waren tien mijlen in zee en in groot gevaar, maar de kapitein van de F.P. Sage zeilde onmeedogend heen en liet ons aan ons lot over.

Wij dreven recht op Tanna aan, een eiland van menseneters, waar onze goederen ons ontnomen en waar wij zelf gebraden en opgegeten zouden geworden zijn. De boot van Dr. Geddie en de mijne hadden de John Knox op sleeptouw, en de heer Copeland, met een bemanning van inboorlingen deed met zijn boot zijn uiterste best om de Columbia met haar lading naar Aneityum te trekken. God beschikte het in Zijn genade zo, dat hoewel wij een sterke wind tegen hadden, de zee betrekkelijk kalm was. Wij dreven nog lijwaarts, totdat Dr. Inglis, die van onze aankomst gehoord had en in zijn boot naar de haven wilde zeilen, ons op verre afstand in zee zag, en zich haastte tot onze redding. Al de boten met hun gewillige bemanning uit inboorlingen bestaande, werden nu aan onze boot vastgemaakt en tot onze grote vreugde begon zij zich vooruit te bewegen.

Na uren getrokken te zijn, onder de verzengende stralen van een bijna tropische zon, landden wij allen gelukkig op de kust van Aneityum om ongeveer zes uur 's avonds van de 30ste augustus, juist vier maanden en veertien dagen sedert wij van Greenock uitzeilden.

Wij werden aan land hartelijk welkom geheten door de vrouwen der zendelingen, mevr. Geddie, mevr. Inglis en mevr. Mathieson, en door al onze nieuwe vrienden, de christenen onder de inboorlingen van Aneityum. Het grote gevaar waarin ons leven en onze bezittingen aan het eind van onze reis verkeerd hadden, maakte ons des te meer dankbaar aan God, dat Hij ons in deze stille rustplaats gebracht had, in het midden der eilanden van de Nieuwe Hebriden, waarnaar onze harten zo vurig verlangd hadden en waar wij nu binnentraden in de naam des Heeren.

De heer Copeland, mijn vrouw en ik reisden rondom het eiland naar de post van Dr. Inglis, waar wij allervriendelijkst ontvangen werden door zijn lieve vrouw en de christen inboorlingen aldaar. Daar hij juist bezig was zijn huis te vergroten, ontvingen wij in de eerstvolgende weken onze eerste praktische opleiding in het bouwen van een zendingshuis evenals wij ook in hogere zaken vele nuttige wenken ontvingen. Spoedig daarna werd een samenkomst gehouden, om te beraadslagen over het oord waar wij ons zouden nederzetten en werd met algemene stemmen besloten, dat de heer Mathieson met zijn echtgenote aan de zuidzijde van Tanna, te Umairarekar, zich zouden nederzetten, en mijn vrouw en ik te Port Resolution op hetzelfde eiland.

Eerst was er bepaald, dat de heer Copeland bij ons zou blijven, maar om de zwakke

gezondheidstoestand van mevr. Mathieson, werd er later bepaald dat hij tenminste vooreerst daar zou vertoeven, waar hij het meest nodig was. Tot ons vertrek werd zijn tijd voornamelijk doorgebracht op de John Knox, waar hij kapitein Anderson hielp in het laden en ontladen van hout en materialen voor het bouwen van huizen, terwijl ik mij voornamelijk met het nemen van allerlei voorbereidende maatregelen bezigield.

Dr. Inglis en een aantal van zijn flinkste inboorlingen vergezelden ons naar Kwamera op Tanna. Daar kochten wij een stuk grond voor een huis en een kerk, legden een stenen fundament en maakten een begin met de bouw van een woning voor de heer Mathieson en zijn echtgenote. Daarna gingen wij verder naar Port Resolution, waar wij ook een stuk grond kochten en het huis waarin mijn vrouw en ik ons zouden vestigen, gedeeltelijk optrokken. Kalk om te pleisteren moesten wij van de koraalrotsen verzamelen en in ovens branden; en een dakbedekking van suikerrietbladeren moest door de inboorlingen aan beide posten vervaardigd worden vóór onze terugkomst, waarvoor evenals voor al het andere vooruit een prijs werd bepaald, die zorgvuldig werd uitbetaald. Ongelukkigerwijze hoorden wij toen het te laat was, dat beide huizen te dicht bij de kust gelegen waren en daardoor blootgesteld aan ongezonde uitdamping, die de gevreesde koorts teweeg brachten, de venijnigste en bedrieglijkste vijandin van alle Europeanen in de zuidelijke zeeën.

Aan beide posten, maar voornamelijk aan Port Resolution vonden wij de inboorlingen in een zeer opgewonden en verwarde staat. Oorlogen, die hen bedreigden, hielden hen in voortdurende verwarring; er was strijd tussen verwijderde stammen of aangrenzende dorpen; er waren zelfs vijandelijkheden tussen de naaste bureu.

De opperhoofden aan beide posten schenen gaarne grond voor huizen te verkopen en schenen er naar te verlangen, dat zich zendelingen onder hen vestigden. Maar misschien was het met het oog op de messen, bijlen, hengels, dekens en kleren, die zij in betaling kregen, of door diefstal hoopten te verkrijgen, meer dan uit dorst naar het Evangelie, daar zij allen wilden en menseneters waren. Zij weigerden voorzichtig om bescherming te beloven aan de families van de zendelingen of onderwijzers, maar zeiden, dat zij zelf hun geen leed zouden doen, hoewel zij er niet voor konden instaan wat het volk uit het binnenland mocht doen.

Geen slecht voorbeeld van hun politiek, die een open deur liet aan alle toekomstige gebeurtenissen, en niet beter of slechter dan de wijze, waarop de beschaafde Europeanen hun oorlogs- of vredesverdragen maken en weer verbreken! Zulke beloften betekenden natuurlijk niets. De inboorlingen op Tanna, en ook op mijn tweede verblijfplaats te Aniwa, meenden dat zij hun belofte gehouden hadden wanneer zij slechts met hun eigen handen ons geen leed deden, ook zelfs dan, wanneer zij anderen huurden om het te doen. Geen van de heidenen daar kon men in enig opzicht vertrouwen buiten wat zijn eigen belang bleek te zijn, en niets waste laag of te wreed voor hen om te volbrengen, indien het maar dienstbaar kon zijn aan hun plannen. De diepten des satans, omschreven in het eerste hoofdstuk van de brief aan de Romeinen, werden daar voor onze ogen ontdekt in het dagelijks leven van het volk, en dat ongesluierd en zonder verontschuldiging.

Mijn eerste indrukken van dit volk vervulden mij met vrees en schrik. Toen ik voor het eerst de inboorlingen zag, naakt en beschilderd als zij waren, was mijn hart evenzeer met afschuw vervuld als met medelijden. Had ik mijn bemind werk en mijn lieve vrienden in Glasgow verlaten om mijn leven te wijden aan deze laag gezonken schepselen? Zou het wel mogelijk zijn om hen het goede en het kwade te leren onderscheiden, ze te bekeren of zelfs maar om ze enigszins te beschaven? Maar dit was

slechts een voorbijgaand gevoel! Ik stelde spoedig een even groot belang in hen en in alles wat er toe kon leiden hen vooruit te brengen en hen tot de kennis en liefde van Jezus te voeren, als in mijn arbeid te Glasgow. Wij Naren verrast en verblijd door de in het oog lopende verandering, die teweeggebracht was in de inboorlingen van Aneityum door het werk van Dr. Geddie en Dr. Inglis, en dat in zo korte tijd; en wij hoopten met biddend volharden en het aanwenden van dezelfde middelen, hetzelfde werk Gods op Tanna herhaald te zien. En daarenboven vervulde het wonderlijk en gezegend werk van de echtgenoten van deze zendelingen onze vrouwen met de blijde hoop van werktuigen in Gods hand te mogen zijn, waardoor een even gezegende verandering onder de onbeschaafde vrouwen op Tanna zou teweeg gebracht worden.

Mijn echtgenote was bij mevr. Inglis gebleven, om van haar, zoveel het haar mogelijk was, van het zendingswerk op deze eilanden te leren, terwijl ik met Dr. Inglis op Tanna was, om voor de bouw van de woningen te zorgen: in die tijd ontvingen de heer Mathieson en zijn vrouw alle mogelijke inlichtingen van Dr. Geddie en zijn echtgenote. Voor de bewoners van Tanna waren Dr. Inglis en ik voorwerpen van grote nieuwsgierigheid en vrees. Zij stonden in menigten om ons houten en met kalk bestreken huis geschaard, waren in druk gesprek met elkander en verlieten het toneel dag aan dag met onverholten en steeds toenemende verwondering. Waarlijk vonden zij ons meer dwaas dan wijs!

Terwijl er gedurig troepen gewapende lieden in grote opgewondenheid heen en weer trokken, kwamen wij tot de wetenschap, dat er oorlog ophanden was. Maar aan onze onderwijzers van Aneityum werd verzocht ons te verzekeren, dat de kustbewoners alleen defensief zouden te werk gaan en dat niemand ons zou verhinderen in ons werk. Eens ontmoetten twee vijandige stammen elkaar bij onze zendingspost; er ontstond een hevige woordenwisseling en alle oude veten werden hernieuwd.

De lieden uit het binnenland trokken terug, maar de kustbewoners, ontrouw aan hun beloften, vlogen te wapen en stormden ons voorbij, om hun vijanden te achtervolgen. Het knallen van schoten in de aangrenzende bosjes en het vervaarlijk geschreeuw van de wilden, deed ons spoedig bemerken dat zij in hevig gevecht waren. Angst en vrees was op ieders gelaat zichtbaar, gewapende lieden snelden van alle zijden toe, met veren in het gevlochten haar. Hun gelaat was rood, zwart en wit beschilderd en sommigen hadden één wang zwart, de andere rood gekleurd; anderen hadden het voorhoofd wit, de kin blauw, inderdaad allerlei kleuren en op allerlei plaatsen aangebracht, hoe wonderlijker en woester, des te groter was de kunst!

Sommige vrouwen vluchtten met hun kinderen naar veilige plaatsen, maar andere vrouwen en meisjes waren op ditzelfde oogenblik aan de kust dicht in onze nabijheid bezig met suikerriet te kauwen en met lachen en ruilhandel drijven, alsof hun vaders en broeders een contradans uitvoerden in plaats van een bloedig gevecht te leveren. In de namiddag, toen het geluid van de schoten en het geschreeuw van de strijders onrustbarend dicht in onze nabijheid gehoord werd, zag Dr. Inglis, die reeds enige tijd in stil gebed tegen een zijpoort geleund was geweest, ons aan en zei: "De muren van Jeruzalem werden in oproerige tijden gebouwd, waarom ook niet het zendingshuis op Tanna? Maar laat ons voor vandaag ons werk laten rusten en voor deze arme heidenen bidden."

Wij begaven ons naar een woning, die ons tijdelijk tot rustplaats afgestaan was, en smeekten daar God voor hen allen. Het geraas en het afschieten van geweren begon nu langzamerhand te bedaren, alsof het volk uit het binnenland zich terugtrok, en omstreeks de avond keerden de mensen rondom ons naar hun dorpen terug. Later hoorden wij, dat er vijf of zes man waren doodgeschoten; dat hun lijken door de

overwinnaars van het slagveld waren meegevoerd en nog diezelfde avond door de wilden gekookt en opgegeten waren aan een kokende bron aan de ingang van de baai, minder dan een mijl van de plaats waar mijn huis gebouwd werd. Een eigenaardig staaltje van de omgeving, waarin wij ons bevonden, zagen wij ook in de jongen van Aneityum, die Dr. Inglis en mij als kok diende.

Toen wij 's avonds onze thee verlangden, was de jongen nergens te vinden. Nadat wij ons een tijdlang ernstig ongerust gemaakt hadden, kwam hij terug, en zei: "Missi, dit is een duister land. De lieden van dit land doen werken der duisternis. Aan de kokende bron hebben zij de verslagenen gekookt en gegeten. Zij hebben het bloed in de stroom afgewassen; zij hebben zich daar gebaad, zodat het water geheel rood ziet. Ik kan geen water krijgen om thee gereed te maken. Wat zal ik doen?"

Dr. Inglis zei hem, dat hij moest trachten ergens anders water te krijgen, totdat er regen kwam en de verontreinigde stroom weer gezuiverd werd, en dat wij in die tussentijd melk van de kokosnoot zouden drinken, zoals dat wel meer gebeurd was. De jongen werd hierdoor gerustgesteld. Het verwonderde ons echter ten hoogste, dat hij het doden en opeten van elkaar als een zaak van minder belang scheen te beschouwen, maar dat het in zijn oog verschrikkelijk was om het water zo te bederven. Hoe dikwijls zijn onze edelste gevoelens het voortbrengsel van de omstandigheden! Indien ik was opgevoed gelijk hij, zou ik hoogstwaarschijnlijk evenzo gedacht en gevoeld hebben als hij.

De volgende avond, toen wij zaten te praten over het volk en de akelige tonelen rondom ons, werd de nachtelijke stilte verbroken door een wilde jammerklacht uit de omliggende dorpen, die lang voortduurde en klonk als iets bovennatuurlijks. Wij vernamen, dat één der gewonden, die van het slagveld naar huis was gebracht, gestorven was en dat men zijn weduwe geworgd had, opdat haar geest hem naar de andere wereld mocht vergezellen om hem daar te dienen, gelijk zij dat hier gedaan had. Nu lagen hun lijken naast elkaar, gereed om in de zee te worden begraven. Ons hart kromp ineen bij de gedachte, dat dit alles in onze onmiddellijke omgeving gebeurde en wij het niet konden verhinderen.

Ieder nieuw toneel, iedere nieuwe gebeurtenis, stelde ons de verduisterde toestand en de verschrikkelijke wreedheden van dit heidens volk duidelijker voor ogen en wij verlangden naar het ogenblik, dat wij hen zouden kunnen spreken over Jezus en de liefde van God. Wij trachtten zorgvuldig ieder woord van hun taal op te vangen, opdat wij hen in hun eigen taal mochten bekend maken met de ware God en de verlossing van al deze zonden door Jezus Christus.

Nadat Dr. Inglis en ik, met behulp van de inboorlingen van Aneityum, zoveel wij konden hadden gedaan aan onze gebouwen, en het nieuwe zendingshuis op Tanna uit gebrek aan kalk en gezaagd hout niet verder kon afgemaakt worden, maakten wij een afspraak met de inboorlingen, die beloofden voor messen, bijlen en calicot, kalk te branden en andere dingen gereed te maken vóór onze terugkomst. Toen haastten wij ons naar Aneityum terug, teneinde, indien het mogelijk was, gereed te zijn om ons op Tanna te vestigen, vóórdat het regenseizoen aanbrak. Dit naderde reeds met rasse schreden, en het is een zeer onaangename en ongezonde tijd voor de Europeanen op de Zuidze-eilanden.

Hoofdstuk 6

LEVEN EN DOOD OP TANNA

Daar ons kleine zendingsschip, de John Knox, geen gemakken bood voor vrouwelijke passagiers en al zeer weinig voor andere mensen, daar men zich aan de onaangenaamheid moest onderwerpen van op het dek te liggen, maakten wij gebruik van een koopvaardijsschip, om ons van Aneityum naar Tanna te voeren. De kapitein bood ons vriendelijk aan, om ons met ongeveer dertig kisten en koffers voor f 60 naar Port Resolution te brengen, hetgeen wij verheugd aannamen. Na enige uren zeilen landden wij allen veilig op Tanna, op 5 november 1858.

Dr. Geddie ging voor veertien dagen naar Umairarekar, aan de zuidzijde van Tanna, om de heer Mathieson en zijn echtgenote behulpzaam te zijn in hun vestiging en om hen te helpen hun huis bewoonbaar en geriefelijk in te richten. De heer Copeland, mijn vrouw en ik werden aan Port Resolution afgezet, om ons huis daar verder af te bouwen en ons zo goed mogelijk een weg te banen tot de harten der inboorlingen. Bij onze komst op het eiland vonden wij daar letterlijk een volk van naakte, beschilderde wilden. Zij hadden voor het minst genomen even weinig kleren aan als Adam en Eva na de val, toen zij rokken maakten van vijgenbladeren, en zelfs minder, want de vrouwen droegen alleen een klein voorschoot van gras, soms de vorm hebbend van een gordel, en de mannen een onbeschrijflijk voorwerp aan een zak gelijk, terwijl de kinderen absoluut niets aan hadden.

In het begin kwamen zij in menigten om naar ons te kijken en naar alles wat wij deden of hadden. Wij kenden niets van hun taal; wisten geen woord tot hen te zeggen, noch zij tot ons. Wij keken naar hen en zij naar ons; wij lachten en knikten en spraken met elkander door tekenen, dit was onze eerste ontmoeting en begroeting van elkaar. Eens zag ik twee mannen, waarvan de één een onzer artikelen opnam en tot de ander zei: "Nunksi nari enu?"

Ik begreep daaruit dat hij vroeg: "Wat is dat?" Daarop terstond een stuk hout opnemend, zei ik ook: "Nunksi nari enu?"

Zij lachten en zeiden iets tot elkaar. Ik begreep dat zij zeiden: "Hij begint onze taal al te verstaan."

Toen noemden zij mij de naam, die zij gaven aan het voorwerp, waarop ik gewezen had. Ik bevond, dat zij mijn vraag: Wat is dit of wat is dat? verstonden en dat ik daardoor in staat zou zijn om de naam te leren kennen van ieder zichtbaar of tastbaar voorwerp, dat ons omringde. Wij schreven zorgvuldig iedere naam die zij ons noemden, op, de woorden en vreemde klanken, die wij opvingen, op het gehoor af spellend, en daarna trachtten wij om door zorgvuldige vergelijking van verschillende omstandigheden, hun mening te begrijpen; soms beproefden wij of onze gissingen juist waren door wedervraag aan de inboorlingen. Op een dag kwamen mij twee mannen tegemoet, waarvan de één, die een vreemdeling was, met zijn vinger naar mij wees en zei: "Se nanging?" Hieruit begrijpend, dat hij mijn naam vroeg, wees ik op een van hen en naar de ander kijkend, vroeg ik: "Se nanging?"

Zij glimlachten en noemden hun namen.

Wij waren zodoende in staat de namen van personen en allerlei voorwerpen te leren en zo werden onze oren vertrouwd met de onderscheiden klanken, die in hun taal voorkwamen.

Door altijd zeer oplettend te zijn, maakten wij buitengewone vorderingen in het spreken met hen en in het overbrengen van hun taal voor het eerst in geschreven vorm, want de

bewoners der Nieuwe Hebriden hadden geen letterkunde en zelfs niet de eerste beginselen van een alfabet. Ik was gewoon sommigen van de verstandigste jongens en mannen te huren, om bij ons te komen praten en onze vragen te beantwoorden over namen en klanken; maar zij bedrogen ons zo dikwijls en wij verstonden hen waarschijnlijk zo dikwijls verkeerd, dat dit middel niet afdoende bleek te zijn, dan nadat wij reeds enige kennis van hun taal hadden verkregen en zij er zelf belang in begonnen te stellen om ons te helpen.

Onder onze vriendelijkste en meest betrouwbare helpers behoorden twee bejaarde opperhoofden - Nowar en Nouka - in vele opzichten twee edele figuren, vriendelijk voor iedereen en onderscheiden door een zekere aangeboren waardigheid van voorkomen en manieren. Maar zij stonden beiden onder het oorlogs-opperhoofd Miaki, een soort van duivelachtig vorst over vele dorpen en stammen. Hij en zijn broer waren de alom bekende aanvoerders in alle boze stukken; zij beroemden zich in bloedstorten, oorlogvoeren en menseneten, en zij hadden een gevolg van woeste mensen, die in of rondom hun eigen dorp woonden en die altijd bereid waren om overal heen te gaan en alles te doen wat Miaki verlangde.

De Tannezen hadden een menigte stenen afgoden, tovermiddelen en heilige voorwerpen, die zij op lage wijze vreesden, en waarin zij vast geloofden. Zij waren overgegeven aan allerlei bijgeloof en zeer gehecht aan hun afschuwelijke heidense praktijken. Hun godsdienst was alleen een godsdienst van vrees, en het doel alleen deze of gene boze geest te bevredigen, ongelukken te voorkomen of zich wraak te verzekeren. Zij vergoedden hun opperhoofden gelijk de oude Romeinen, zodat ieder dorp of iedere stam een heilig man had, en sommigen hadden er zelfs velen. Deze priesters van de stam of het dorp oefenden een buitengewoon grote invloed ten kwade uit en men geloofde, dat zij door hun heilige ceremoniën over leven en dood, niet alleen in hun eigen stam, maar op al de eilanden beschikken konden. Heilige mannen en vrouwen, tovenaars en tovenaressen, ontvingen geregeld giften, om de goden gunstig te stemmen, ziekte te genezen of ziekte te veroorzaken door de Nahak, d.i. betovering van de overblijfselen van voedsel, of de schil van vruchten, gelijk de banaan of Indiaanse vijgenboom, die de persoon gegeten heeft, welke zij de bewerking willen doen ondergaan. Zij vereerden ook de geesten van afgestorven voorouders en helden, door middel van hun stoffelijke afgoden van hout en steen, voornamelijk van steen. Zij vreesden deze geesten en zochten hun hulp. Voornamelijk zochten zij diegenen gunstig voor zich te stemmen, die over oorlog en vrede, hongersnood en overvloed, gezondheid en ziekte, voor- en tegenspoed, leven en dood, heerschappij voerden. Hun gehele godsdienst bestond in slaafse vrees, en voor zover ik het ooit heb kunnen nagaan, hadden zij geen begrip van een God van barmhartigheid en genade.

Ik kan niet nalaten hier mijn overtuiging uit te spreken omtrent een zaak van enig belang en die eigenaardig is om te overdenken, namelijk: dat zo ergens, dan toch wel onder deze eilanders, mensen gevonden moesten worden, die ontbloot zijn van alle begrip van godsdienst; dat hier mensen moesten gevonden worden geheel zonder afgoden, indien er zulke mensen onder de hemel bestaan. Alles zou hier zulk een ontdekking begunstigen, maar integendeel, de Nieuwe Hebriden zijn vol goden.

De inboorlingen op deze eilanden, ontbloot van de kennis van de ware God, zijn onophoudelijk zoekend naar Hem, of zij Hem ergens mochten tasten of vinden. Hem niet vindende, en niet in staat om zonder enige god te leven, hebben zij zich van bijna alle dingen afgoden gemaakt. Bomen en grotten, rotsen en stenen, stromen en watervallen, insecten en andere dieren, mensen en geesten, relikwieën als hoofdhaar en

nagels, vulkanen en hemellichamen, inderdaad, ieder voorwerp en alles wat onder bereik van hun gezicht of hun kennis valt, wordt door hen als god vereerd.

Dit is volgens mij een duidelijk bewijs, dat het menselijk instinkt, hoe laag ook gedaald, de mens aandrijft om enig Wezen of enige kracht buiten zichzelf en verhevener dan hij zelf is, waarin hij leeft en zich beweegt en is en zonder wiens kennis zijn ziel haar ware rust of het eeuwig leven niet vinden kan, te aanbidden en daarop te steunen. Onvolkomen bekendheid met de taal en zeden van sommige stammen kan de eerste ontdekkers er gemakkelijk toe geleid hebben, om te verkondigen dat zij geen begrip van godsdienst en geen afgoden hebben, omdat niets van die aard op de oppervlakte zichtbaar is. Er is een soort van vrijmetselarij in de heidense godsdiensten; zij hebben geheimzinnige gebruiken en zinnebeelden, die niemand, zelfs niet onder hun eigen volk, verstaat, behalve de priesters en de heilige mannen. Het is voordelig voor deze lieden, om de vromen in onwetendheid te houden en hoeveel te meer om een voorbijgaand onderzoeker te misleiden!

Hierover behoeven wij onze handen niet in verbazing op te heffen; ook in onze naaste omgeving is het waar te nemen, dat het voordeel aanbrengt om een geheimzinnige kracht aan koralen en kruisbeelden, wijwater en relikwieën te verbinden, hetgeen niet zo ver verwijderd is van het geloof van de Zuidzee-eilander. Hierdoor wordt niet ontkend, maar integendeel duidelijk bewezen dat de mens, hetzij hij beschaafd of onbeschaafd is, óf de ware God moet kennen óf zich een afgod moet maken, om in Zijn plaats te stellen. Juist deze feiten, dat zij in de geesten van voorouders en helden geloofden en die vereerden, dat zij veel legenden hadden omtrent hen, die zij nooit gezien hadden en deze aan hun kinderen overleverden, en het feit, dat zij denkbeelden hadden omtrent de onzichtbare wereld en haar bewoners, maakten het niet zo moeilijk als sommige mensen veronderstelden om in hun geest, wanneer eerst hun taal en gedachtegang begrepen is, enig helder denkbeeld te doen ontstaan omtrent Jehovah God als de grote, ongeschapen Vader der geesten, Die Zelf al wat bestaat schiep en onderhoudt. Maar het kon niet dadelijk of in enige vluchtige lessen geschieden.

Hart en ziel en het gehele leven moest aan deze onderneming gewijd worden. Het denkbeeld, dat de mens God ongehoorzaam was geweest, en een gevallen en zondig schepsel was - het denkbeeld dat God de mens als een Vader bemint en zo lief heeft dat Hij Zijn enige Zoon Jezus op aarde heeft gezonden om hen te zoeken en zalig te maken - het denkbeeld dat deze Jezus leefde en stierf en van de dood opstond, opdat de zonden der mensen weggenomen werden en het de mens mogelijk werd om tot God weder te keren en het beeld van Zijn Zoon Jezus gelijkvormig te worden, en het denkbeeld, dat deze Jezus na de dood ieder schepsel onder de hemel, dat Hem bemint en tracht te volgen in de woningen der heerlijkheid wil ontvangen, al deze denkbeelden moesten in hun geest geplant worden, moesten langzaam ingang bij hen vinden en moesten de grondslag van hun godsdienst worden. Het kon geschieden - dat geloofden wij, omdat zij mensen waren en geen dieren; het was geschied - dat zagen wij in de bekeerlingen op Aneityum: en onze harten aanvaardden de taak met geloof en vast vertrouwen.

De bewoners van Tanna noemden de hemel Aneai, en wij ontdekten later dat dit de naam was van het hoogst en schoonst gelegen dorp op het eiland. Hun best gelegen plekje op aarde was hen het zinnebeeld en type van de hemel; hun Kanaän was ook een soort van profetie van een ander land, van het hemels Kanaän. Het feit, dat zij een Aneai, een land der belofte, hadden, opende hun geest natuurlijkerwijze voor ons begrip van het beloofde land der toekomst, het Aneai van de hoop en het geloof des Evangelies.

Het algemeen zoeken om de grotere en machtiger goden te kennen en hen op hun hand

te krijgen, leidde hen er toe, zodra wij hun taal konden spreken, gretig te luisteren naar al de geschiedenissen, die wij konden verhalen over de opperste God en Zijn Zoon Jezus, en naar al de grote werken, in de Bijbel verhaald.

Maar toen wij hen begonnen te leren, dat zij om deze almachtige en levende God te dienen al hun afgoden moesten wegwerpen, en iedere heidense gewoonte en iedere zonde moesten laten, ontstaken zij in woede en wreedheid tegen ons, vervolgden ieder die de zending genegen was, en wij deden de vreselijkste ervaringen op, die hierna zullen verhaald worden. Het was de oude strijd, in de geschiedenis bekend: het licht had de duisternis aangevallen in haar eigen verschansing en het scheen voor een tijd alsof de duisternis zou overwinnen en alsof Gods dag nimmer op Tanna zou aanbreken!

Mijn mede-zending, de heer Copeland, moest naar Aneityum gaan, om de plaats van Dr. Inglis te vervullen, gedurende de afwezigheid van die uitmuntende zending en zijn toegewijde vrouw, die in het vaderland het eerste volledige, Nieuwe Testament in het Aneityumees voor de pers ging gereed maken. Hij slaagde er uitmuntend in het voortzetten van al hun werk, en was van wezenlijke hulp in het vertalen van het Oude Testament in de taal van Aneityum, daar hij een nauwgezet en kundig man was. Na hun terugkomst nam hij enige tijd de post van Dr. Geddie op een ander gedeelte van het eiland waar, terwijl deze nieuwe krachten ging opdoen op Nieuw Schotland, waar hij zijn welverdiende verloftijd ging doorbrengen. Daarna werd hij geplaatst op het eiland Fotuna, waar hij met zijn vrouw ijverig en met toewijding des harten werkzaam was, tot zijn echtgenote stierf en zijn eigen gezondheid zo geschokt was, dat hij genoodzaakt werd het arbeidsveld te verlaten. Hij vond gelijksoortig werk in het uitgeven van de Presbyterian Witness, te Sydney, waardoor hij de zaak van het Evangelie en de zending bleef bevorderen.

Een terugblik op de geschiedenis van het Evangelie op de Nieuwe Hebriden moge mijn lezers de gebeurtenissen, die volgen zullen, beter doen begrijpen.

De beroemde namen Williams en Harris zijn verbonden aan de eerste pogingen om het christendom te brengen op deze eilandengroep in de Zuidzee. John Williams en zijn jonge vriend Harris, door het Londens zendinggenootschap uitgezonden, landden op 30 november 1839 op Erromanga. Onmiddellijk, een paar minuten na hun aankomst, werden zij beiden doodgeslagen en de wilden kookten hen en vergastten zich aan hun lichamen. Zo werden de Nieuwe Hebriden gedoopt met het bloed der martelaren en Christus maakte daarmee de gehele christenwereld bekend, dat Hij deze eilanden als de Zijne opeiste. Zijn kruis moet toch geplant worden waar het bloed van Zijn martelaren gestroomd heeft! De arme heidenen wisten niet, dat zij hun beste vrienden gedood hadden, maar tranen en gebeden stegen voor hen op, overal waar de geschiedenis der martelaren op Erromanga gelezen of gehoord werd.

Het Londens zendinggenootschap zond daarom in 1842 weer zendelingen uit, de heren Turner en Nisbet, om het koninkrijk des satans binnen te dringen. Zij plantten hun vlag op het eiland Tanna, het dichtst bij Erromanga gelegen. In minder dan zeven maanden echter werden zij door de inboorlingen zo hevig vervolgd, dat zij in een bootje bij nacht moesten zien te ontkomen, terwijl zij alles verloren hadden, behalve het leven.

Op die gevaarlijke zee zouden zij zeker verongelukt zijn, indien de Algoede hen niet naar land terug had doen drijven, en de volgende morgen een koopvaardijship had gezonden, om daar tegen gewoonte de haven aan te doen en dat wel op het juiste ogenblik. Zij werden aan boord genomen en met al wat van hun goederen nog te redden was, kwamen zij veilig te Samoa aan.

Meen echter niet, dat hun plannen verijdeld werden; want God hoorde hun gebeden en

zegende hen aldaar menigvuldig, boven bidden en denken. Dr. Turner werd in het bijzonder door God gebruikt tot opleiding van veel onderwijzers en zendelingen uit de inboorlingen, en tot het vertalen en uitgeven van verscheidene Bijbelboeken. Ook verschaft hij hun menig ander godsdienstig en nuttig boek in hun eigen taal - een gezegend werk, waarmee hij en zijn begaafde vrouw zich in de herfst van hun leven nog met veel vrucht bezig hielden.

Na dit alles plaatste het Londense zendinggenootschap gedurig Samoaanse inlandse onderwijzers op verschillende eilanden van de Nieuwe Hebriden; maar de ongezondheid van het klimaat, vergeleken bij hun eigen gelukkiger gelegen Samoa of Rarotonga, waardoor zij door de gevreesde koorts werden aangetast en hetgeen zij zelf van de ongestuvige wilden te verduren hadden, maakte dat het zendingswerk niet veel vrucht had, totdat ten laatste de Presbyteriaanse zendelingen op het toneel verschenen. Het christendom had nergens vaste voet op de Nieuwe Hebriden, tenzij in de herinnering en in het bloed van de martelaren op Erromanga.

Nu landden de heer John Geddie en zijn echtgenote van Nieuw Schotland op Aneityum, het zuidelijkste eiland van de Nieuwe Hebriden in 1848; en de heer John Inglis en zijn echtgenote uit Schotland, in 1852, op de andere zijde van het eiland.

Een agent van het Londens zendinggenootschap, de heer F. Powell, vergezelde Dr. Geddie, en bleef ongeveer een jaar bij hem, om hem betreffende de plaats van zijn vestiging met zijn raad te dienen en het werk te helpen aanvangen.

Hoe wonderlijk het ook moge schijnen, toch is het waar dat de inboorlingen op Aneityum van het eerste ogenblik af in de zendelingen belang stelden, naar hun onderwijzing luisterden, zodat Dr. Inglis en Dr. Geddie binnen een tijdsverloop van enige jaren ongeveer 3500 wilden hun afgoden zagen wegwerpen, hun heidense gewoonten afleggen en zich tot aanbidders van de enige ware God verklaren. Stap voor stap leerden zij het christendom en de beschaving aannemen. Na verloop van enige tijd werd een eenvoudige vorm van huiselijke godsdienstoefening ingevoerd en door ieder huisgezin op het eiland aangenomen; Gods zegen werd over iedere maaltijd ingeroepen, vrede en maatschappelijke veiligheid werden verzekerd, ook was ieders eigendom volkomen veilig onder het heiligend en beschavend Evangelie van Christus. En deze zendelingen beleefden het ook nog, dat de gehele Bijbel, die zij en de heer Copeland met zoveel moeite vertaald hadden, in handen kwam van de inboorlingen op Aneityum, door hulp van het Brits en buitenlands Bijbelgenootschap, die grote steun van iedere zendingsonderneming. Maar hoe werd dit grote werk tot stand gebracht? Als een liefdadigheidsbetoon? Luister slechts!

De arme Aneityumezen, met gedeelten van Gods Woord bekend, wensten de hele Bijbel te bezitten in hun moedertaal, waarin nog nimmer enig boek of blad geschreven was. Hun zendelingen begaven zich nu aan het werk, om het woord van God te vertalen en waren daar nacht en dag mee bezig, terwijl de gewillige handen en voeten van de inboorlingen vijftien lange jaren onvermoeid bezig waren met het planten en bereiden van arrowroot, om de f 14.400 bijeen te brengen, die nodig waren tot het drukken en uitgeven van het boek. Jaar in jaar uit werd het arrowroot, dat zij te heilig voor hun dagelijks voedsel hielden, afgezonderd als des Heeren deel; de zendelingen zonden het naar Australië en Schotland, waar het door vrienden verkocht werd en de gehele opbrengst voor het grote doel werd bewaard.

Toen de grote onderneming door het Bijbelgenootschap volbracht was, bleek het dat de inboorlingen zoveel hadden verdiend, dat zij de som in haar geheel konden betalen. En zo ontvingen zij hun eerste Bijbels, verkregen door een onvermoeide arbeid van vijftien

jaren. Sommigen van onze vrienden vinden de genoemde som misschien vrij groot, maar ik weet uit ondervinding, dat indien zulk een moeilijk werk door andere druk- en binderijen was ondernomen, de kosten vrij wat hoger zouden zijn geweest. Een Bijbelboek, dat ik te Melbourne ook door middel van het Bijbelgenootschap heb laten drukken in detail van Aniwa kostte f 4,80 per vel en dat was de goedkoopste prijs; dit werd ook van de opbrengst van het arrowroot van Aniwa betaald.

Laten zij, die hun Bijbel niet achten, eens over deze dingen nadenken. Vier gulden, tachtig cent voor ieder blad, of de opbrengst van de arbeid van vijftien jaren voor de hele Bijbel scheen deze arme bekeerde wilden niet te veel toe om te betalen voor dat Woord van God, dat de zendelingen tot hen had doen komen, dat hen de genade Gods in Christus had geopenbaard, en dat hun de ogen geopend had voor de wonderen en de heerlijkheden der verzoenende liefde! Zij hadden gevoeld, en wij hadden weer opgemerkt, dat in alle landen en onder alle volken, de Bijbel voor ieder die hem aanneemt en gehoorzaamt een kracht Gods tot zaligheid is; zij waren er door uit hun staat van onbeschaafdheid verlost en aan de voeten van de Heere Jezus gebracht. O! dat de mannen en vrouwen der wereld, die slechts leven om allerlei genoegens na te jagen, eens de reine vreugde konden gevoelen en smaken van hen, die de ware God kennen en liefhebben. Een gave, die de wereld en al wat daartoe behoort hun niet kan geven, maar die de armste en eenvoudigste volgelingen van Jezus ontvangen en genieten.

Mijn eerste huis op Tanna was op de oude plaats, door de zendelingen Turner en Nisbet uitgekozen, dicht bij de kust, om begrijpelijke redenen, en slechts weinig voeten boven de zeespiegel gelegen. Evenzo lag de woning van de zending Mathieson, zeer geschikt voor het ontvangen van bouwstoffen en goederen en vlak aan het strand, waar de gezonde zeelucht ons tegen waaide. Helaas! wij moesten nog door treurige ervaring leren, gelijk al onze broeders in nog onbezochte zendingsvelden.

De woonsteden bleken kweekplaatsen te zijn voor de koorts, de mijne voornamelijk, en wij zouden aan veel leed ontkomen zijn, indien wij op hoger grond gebouwd hadden, onder bereik van de zuiverende passaatwinden. Niemand was hier echter een verwijt van te maken; alles was gedaan naar ons beste weten en naar de kennis die wij toen bezaten. Ons huis was aan de achterkant beschut door een heuvel van drie tot vier honderd voet hoog, die er een gevoel van veiligheid en gezelligheid aan gaf. Het was omringd en dicht beschaduwde door schone broodbomen en zeer hoge kokosbomen; waarlijk te schoon en te lommerrijk, want zij beletten de doortocht aan menige zuiverende windvlaag, die wij maar al te zeer behoefden!

Er was een uitgestrekt moeras langs de kust en daar de grond waarop onze woning stond, aan de andere zijde van de baai nauwelijks merkbaar hoger was, omringden de schadelijke uitdamping van het moeras ons bijna altijd. Eens, nadat ik een hevige aanval van koorts had doorstaan, zei een verstandig opperhoofd tot mij: "Missi, indien gij hier blijft wonen, zult gij spoedig sterven! Geen man uit Tanna zelfs zou zo laag kunnen wonen in dit vochtige weer, zonder het met de dood te bekopen. Wij wonen op hoge grond en de passaatwind houdt ons gezond. Gij moet op de heuvel uw woning bouwen, daar zult gij gezonder zijn."

Ik besloot terstond mijn huis op hoger grond te verplaatsen, zo spoedig ik daartoe in de gelegenheid zou zijn; hoe moeilijk de onderneming mij ook vallen zou, scheen mij dit toch het enige middel om op dit eiland te blijven leven.

Mijn lieve jonge vrouw, Mary Ann Robson en ik waren op 5 november 1858 in volmaakte gezondheid en vol van de tederste en heiligste verwachtingen op Tanna aangekomen. Op 12 februari 1859 werd ons een zoon geboren. Gedurende zowat twee

dagen schenen moeder en kind gezond en voorspoedig, en de reinste vreugde vervulde mijn hart! Maar op deze vreugde zou de hevigste droefheid volgen. De krachten van mijn lieveling kwamen niet terug. Enige dagen voor de geboorte van haar kind had zij een aanval van koorts gehad, en op de derde dag daarna keerde de koorts terug en overviel haar gedurende veertien dagen om de andere dag met toenemende hevigheid. Daarop volgden diarree en verschijnselen van longontsteking, soms met lichte aanvallen van ijlhoofdig- held, en toen geheel onverwachts op 3 maart stierf zij.

Om mijn leed te bekronen en mijn eenzaamheid nog volkomener te maken, werd ook mijn zoontje, dat wij naar haar vader, Peter Robbert Robson, genaamd haddan, op 20 maart van mij weggenomen, na een week ziek te zijn geweest.

Alleen zij, die ooit door een dergelijke zware beproeving zijn heen gegaan, kunnen met mij gevoelen in mijn diepe smart; wat anderen betreft, het zou vergeefse moeite zijn om te trachten hen mijn droefheid af te schilderen.

Ik begreep, nu het te laat was, dat wij ons werk hadden aangevangen op een ongunstig tijdstip, te dicht voor de nadering van de regentijd. Wij waren echter beiden gezond en vol moed geweest; ik maakte dagelijks vorderingen met het huis; ieder uur bracht meerdere gemakken aan, in de hoop dat ons een lang leven wachtte, om voor Jezus te besteden in de redding van de verloren heidenwereld. O, hoe bitter betreurde ik het, dat ik mijn vrouw niet op Aneityum gelaten had tot het ongezone regenseizoen voorbij was! Maar niemand had ons deze schikking aangeraden en zij, moedig, vol hoop, en bevreesd om zonder mij achter te blijven of om mij zonder haar naar Tanna te zien vertrekken, wilde zelfs van zulk een schikking niet horen. In onze onervarenheid, en met harten gloeiende van ijver voor de taak waaraan ons leven gewijd was, hadden wij ons blootgesteld aan een gevaar, waaraan men zich nimmer moest blootstellen; en het is ook alleen in de hoop, dat anderen hierdoor gewaarschuwd mogen worden, dat ik deze dingen neerschrijf.

Bedwelmd door dit vreselijk verlies bij het begin van de loopbaan, waarin de Heere Zelf mij zo duidelijk geleid had, scheen het mij voor een ogenblik, alsof ik het verstand zou verliezen. De verraderlijke ziekte, die telkens terugkwam, en soms haar hoogtepunt bereikte wanneer zij in mijn lichaam brandde, verzwakte en verteerde ook mij. Nimmer echter was ik geheel verlaten. De altijd barmhartige God gaf mij kracht, om het dierbaar overschot van mijn geliefden in het stille graf te leggen, dat ik voor hen gegraven had, dicht bij mijn woning, want in deze laatste eerbewijzen moesten mijn eigen handen, niettegenstaande mijn hart bijna brak, het voornaamste deel nemen! Ik bouwde een monument van koraalblokken op het graf en bedekte het van boven met schoon wit koraal, fijngemalen als kiezelzand; en deze plaats werd mijn geliefd en veel bezocht heiligdom gedurende al de volgende maanden en jaren, waarin ik mijn werk tot redding van deze woeste eilanden, onder moeilijkheden en doodsgevaren voortzette. Wanneer Tanna zich tot de Heere keert en voor Christus gewonnen wordt, zullen de mensen in later dagen de herinneringen aan die plaats nog zegenen, waar ik met onophoudelijk gebed en tranen het land met geloof en hoop voor God opeiste, waarin ik "mijn doden had begraven." Indien de Heere Jezus mij niet terzijde had gestaan, zou ik zeker mijn verstand verloren hebben en zou gestorven zijn naast dat eenzame graf.

Het orgaan van de gemeente waartoe wij behoorden, The Reformed Presbyterian Magazine, plaatste de volgende woorden van deelneming:

" Een gevoel van smart en deelneming bij het vernemen van de dood van mevr. Paton, zal zich zeker meester maken van de harten van allen, die haar gekend hebben. Iets te willen voegen bij de juiste en gevoelvolle woorden, die de heer

Inglis aan de nagedachtenis van de overledene wijdt, zou alleen dienen om de uitwerking van die woorden te verzwakken. Zulk een taal van iemand, die gewoon is ieder woord, dat hij neerzet, zorgvuldig te wegen, toont ons reeds dadelijk de zeldzame hoedanigheden van haar, die ons ontvallen is, alsook het groot verlies dat onze zending en onze kerk door haar dood hebben geleden. Haar ouders, die haar de Heere hadden afgestaan, hebben deze troost in hun droefheid, dat haar dood een groter invloed ten goede moge uitoefenen, dan het langste leven van veel gewone christenen. Diep medegevoel met de heer Paton in zijn treurig verlies zal ons en de gehele gemeente vervullen."

Dr. Inglis, mijn mede-zending op Aneityum, schreef aan hetzelfde tijdschrift: "Ik vertrouw dat allen, die tranen van droefheid over haar vroegtijdige dood schreien, de kracht zullen ontvangen om in geloof en onderwerping te zeggen: "De wil des Heeren geschiede; de Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de Naam des Heeren zij geloofd!"

Ik behoef niet te zeggen, welk innig medelijden wij gevoelen met haar beproefde ouders en met haar treurende echtgenoot. Door haar dood heeft ook de zending een groot verlies geleden. Wij waren zeer met mevr. Paton ingenomen gedurende de korte tijd waarin wij haar bijzijn mochten genieten. Haar geest, van nature krachtig, was door een uitmuntende opvoeding zeer ontwikkeld. Zij bezat de ware zendingsgeest en stelde een wezenlijk belang in het lot van de vrouwen der inboorlingen. Dit merkten wij nog duidelijker op, toen zij naar Tanna ging, waar zij in minder dan drie maanden een klas van acht vrouwen bijeengebracht had, die geregeld bij haar kwamen om onderricht te ontvangen. Zij bezat een rijpheid van gedachte, een vastheid van karakter, een verhevenheid van doel en oogmerk, die men zelden aantreft bij iemand van zo jeugdige leeftijd. Van haar kindsheid aan opgevoed in de vreze des Heeren had zij klaarblijkelijk, gelijk Maria, het goede deel verkoren, dat aan niemand, die het bezit, kan ontnomen worden. Toen zij dit eiland verliet, had zij naar menselijke berekening een lange, nuttige en gelukkige loopbaan op aarde voor zich, maar de Heere had het anders beschikt. Zij is, gelijk wij hopen, in de hemelse rust ingegaan. De Heere heeft tot haar gelijk tot David gezegd: "Gij hebt goed gedaan, dat het in uw hart geweest is Mijn naam een huis te bouwen." Laat ons waken en bidden, want de Heere komt als een dief in de nacht."

De Zendingsynode van Tanna tekende 27 april 1859 het volgende op: "Dat de vergadering betuigde diep en innig medegevoel te hebben met de heer Paton in de smartelijke beproeving, die de Heere nodig geoordeeld heeft over hem te doen komen door de dood van zijn beminde vrouw en kind; en dat de zendelingen betuigen, dat er een groot verlies is geleden door de vroege, plotselinge en onverwachte dood van mevr. Paton. Haar ernstig, christelijk karakter, haar overgegevenheid aan het werk der zending, haar uitmuntende opvoeding, haar vriendelijke en hulpvaardige gemoedsgesteldheid en de invloed, die zij nu al over de inboorlingen had weten te verkrijgen, deden de schoonste verwachtingen koesteren omtrent het nut, dat zij zou hebben kunnen stichten. Dat zij hun innige deelneming betuigen aan de ouders en andere familie-betrekkingen van de overledene; dat zij de heer Paton aanraden een tijdlang naar Aneityum te gaan tot herstel van zijn geschokte gezondheid; dat zij hem aanbevelen aan de tedere hoede van Hem, die gezonden werd om alle treurenden te troosten, en dat zij deze treffende beschikking van Gods voorzienigheid aanmerken als een luide roepstem ook tot hen, om ernstiger te letten op de staat van hun eigen zielen en ijveriger te zijn in het opwekken van anderen, om hun eeuwige belangen niet te veronachtzamen."

Spoedig na haar dood kwam bisschop Selwijn in zijn zendingschip te Port Resolution op Tanna aan. Hij kwam, vergezeld van de heer J. B. Patteson, om mij een bezoek te brengen. Zij hadden mijn vrouw het vorig jaar kort na onze aankomst op Aneityum ontmoet, en daar zij toen een toonbeeld was van gezondheid, gevoelden zij ook haar verlies zeer diep. Toen wij tezamen naast het graf van moeder en kind stonden, ik luid snikkend aan de ene kant en Patteson Later, de martelaar-bisschop van Nakupu, zacht wenend aan de andere zijde, stortte de vrome bisschop Selwijn zijn hart onder snikken en tranen voor God uit, terwijl hij zijn handen op mijn hoofd legde en de rijkste vertroosting en zegeningen afsmeekte over mij en mijn moeilijke arbeid. De kracht van deze bisschoppelijke zegening voelde ik toen en voel ik nog zeer diep. - Zij nodigden mij herhaaldelijk uit, om een uitstapje met hen naar de verschillende eilanden te maken, daar mijn leven voortdurend in groot gevaar was bij de wilden; zij boden edelmoedig aan, om mij terstond naar Aneityum te geleiden, of waar ik ook heen mocht wensen te gaan, daar ik grote behoefte had aan rust en verandering. Maar, hoewel hen zeer dankbaar voor hun vriendelijkheid, besloot ik toch te blijven waar ik was, daar ik mij op de plaats bevond, waar God mij gebracht had; en behalve dat, daar ik vreesde dat de inboorlingen, indien ik eenmaal vertrok, mij bij mijn terugkomst op hun eiland niet weer zouden doen landen, besloot ik het zo lang mogelijk uit te houden, hoewel ik mij zeer zwak voelde en hevig door de koorts leed.

Droefheid en liefde doen mij een weinig uitweiden over dit onderwerp en de uittreksels aanhalen, gedrukt in de Reformed Presbyterian Magazine van januari 1860, waarin ook de laatste brief van mijn echtgenote aan haar vrienden voorkwam. Hij is gedateerd van Port Resolution, 28 december 1858.

Lieve Vader, Moeder en Zusters!

Toen ik u het laatst schreef, waren wij op het punt Aneityum te verlaten en ons naar Tanna te begeven, dat ons toekomstig arbeidsveld is. Men kan zich geen voorbeeld vormen van de staat van verduistering en verdorvenheid, waarin deze arme heidenen verkeren, tenzij men werkelijk onder hen woont. Wij vertrouwen, dat de wolk waarin Tanna zo lang gehuld is geweest, spoedig zal verdwijnen en dat het licht van de Zon der Gerechtigheid dit duister eiland spoedig zal verlichten.

Wij zijn nu zowat twee maanden hier geweest, en tot dusver schijnt het volk waaronder wij leven ons vriendelijk gezind. In de nabijheid van de bergen hebben veel priesters hun verblijf, van wie wij veel tegenstand ondervinden, daar zij weten dat overal waar de zendelingen veld winnen onder het volk, hun invloed verloren gaat. De Tannezen zijn zeer hebzuchtig. Indien één van hen ons de geringste dienst bewijst, vraagt hij een buitensporige betaling daarvoor, zodat wij hen waarlijk nauwelijks kunnen tevreden stellen. Wij hebben een aantal mannelijke, doch slechts weinig vrouwelijke bezoekers; deze laatste zijn als slavinnen bestemd om al het werk te verrichten. De mannen mismaken hun gezichten door ze met rood en zwart te beschilderen en zijn altijd met speren en knotsen gewapend. In het eerst was ik zeer verschrikt van hun uiterlijk, maar men went zich spoedig aan zulk een gezicht. Zij bezitten ook kruit en geweren; tabak en vuurwapenen maken inderdaad de voornaamste voorwerpen van hun verlangen uit. Hun toestand is zo verdorven, dat, ware er geen kracht en genade van de algenoegzame God te verwachten, men bijna zou wanhopen ooit enige indruk op hen te maken. Al de inboorlingen zijn geheel naakt, met deze uitzondering, dat de vrouwen korte rokken, van gras gemaakt, dragen. Jonge meisjes houden zeer veel van koralen en hebben er de hals soms mee

bedekt. Zij boren ook gaten in de oren, waaraan zij grote ringen van schildpad hangen. Twee of drie kleine meisjes komen dagelijks bij mij; ik leer ze naaien en zingen; maar wij kunnen niet veel goeds onder hen verrichten voor wij hun taal machtig zijn. Wij weten reeds een aantal woorden, en zullen onder Gods zegen, spoedig in staat zijn tot hen te spreken over hetgeen tot hun eeuwige vrede dient!

Port Resolution is een schone baai. Ik heb nooit zulk een liefelijk oord gezien. Alles is aangenaam voor het oog, alleen de mens is verdorven. Ons huis staat aan de baai, op dezelfde plaats waar vroeger Dr. Turners woning stond, vanwaar hij vijftien jaar geleden heeft moeten vluchten. Wanneer het vloed is, komt de zee tot op weinig mijlen afstand van onze deur. De heer Copeland woont op het ogenblik bij ons. Gedurende het regenseizoen is hij soms bij ons, en soms bij de heer Mathieson, die een zwakke gezondheid heeft.

De thermometer wijst gemiddeld 80 á 85 graden aan. Daar het regenseizoen nu aangebroken is, zullen wij gedurende drie of vier maanden waarschijnlijk geen gelegenheid tot het verzenden of ontvangen van brieven hebben. Ik ben zeer verlangend iets van u te horen. Ik kan het mij nauwelijks voorstellen, dat er negen maanden verlopen zijn sedert ik mijn geliefd Schotland verlaten heb. Wat zal er veel veranderd zijn voor ik het weer bezoeken zal! Mijn echtgenoot en ik zijn volmaakt wel en, ofschoon de hitte zeer hevig is, bevalt ons het klimaat wel. Ik wens u allen een gelukkig Nieuwjaar en nog vele gelukkige jaren! Ik schrijf wat haastig, daar er een schip onze haven heeft aangedaan, dat morgenochtend weer vertrekt. Ik verwacht wanneer gij schrijft, al het nieuws wat er is te vernemen, want mijn belangstelling in familie en vrienden is in het minst niet afgenomen.

Nu moet ik eindigen; na hartelijke groeten aan u allen en aan al mijn oude kennissen. Geloof mij, uw u altijd liefhebbende dochter en zuster Mary Ann Paton

Haar laatste woorden waren: "O, dat mijn lieve moeder hier ware! Zij is een goede vrouw, een juweel van een vrouw."

Toen zij de heer Copeland vlak bij zich bemerkte, sprak zij: "O, mijnheer Copeland, ik wist niet, dat u hier was! U moet niet denken, dat ik het betreur, hier gekomen te zijn en mijn moeder verlaten te hebben. Indien ik alles weer over moest doen, zou ik met nog meer genoegen, ja met mijn ganse hart weer evenzo handelen, als ik gedaan heb."

Spoedig hierna opziende en haar hand in de mijne leggende, zei zij: "J. C. schreef eens aan onze Janet, dat jonge christenen onder hun eerste indrukken dachten, dat zij alles konden doen en ieder offer aan Jezus konden brengen en hij vroeg haar of zij het geloofde, want hij meende dat zij, wanneer zij op de proef gesteld werden, zouden tekort schieten. Janet schreef terug, dat zij geloofde aan de mogelijkheid van een gehele overgave en (voegde zij er met grote nadruk bij) ik geloof er ook aan!"

Op een ogenblik, toen ik er in het minst niet aan dacht, ontsliep zij in Jezus met deze woorden op haar lippen: "*Niet verloren, maar slechts vooruit gegaan om voor altijd met de Heere te wezen.*"

Deze woorden werden sedert die tijd voortdurend in mijn binnenste herhaald.

Van de dag af, waarop wij in de echt verenigd werden, was er altijd een vreemd voorgevoel in mijn hart geweest dat mij zei, dat ik haar spoedig en onverwachts zou verliezen. Misschien ben ik niet de enige, die te kampen heeft gehad met het treurig voorgevoel, dat hetgeen het dierbaarst was, het spoedigst zou weggenomen worden.

Ons kort samenzijn was zeer gelukkig geweest; ik gevoelde in dat vreemde land haar verlies onbeschrijflijk diep. Het was zeer moeilijk om onderworpen te zijn, nu ik alleen in zulke treurige onstandigheden achterbleef, maar, daar ik vast verzekerd was van de wijsheid en liefde van mijn God en Vader, die niet kan dwalen in hetgeen Hij doet of toelaat, zag ik tot de Heere om hulp op en streefde voort in Zijn werk. Ik beweer niet zulke verborgenheden te kunnen doorzien, als God de jonge, veelbelovende discipelen wegneemt, die naar onze mening zo zeer nodig waren voor het werk in Zijn dienst, maar dit weet en gevoel ik, dat in het licht van zulke beproevingen, het ons enig streven moet zijn om onze gezegende Heere Jezus te dienen en lief te hebben, opdat wij gereed mogen zijn, wanneer Zijn roepstem om het tijdelijke met het eeuwige te verwisselen, ook door ons wordt gehoord.

Hoofdstuk 7

DE ZENDING OP TANNA

In de eerste brief, die de heer Copeland en ik verzonden naar de gemeente in het vaderland, waardoor wij waren uitgezonden, kwamen de volgende mededelingen voor:

"Wij bevonden de Tannezen beschildeerde wilden te zijn, in alle bijgelovigheden en in alle zonden van het heidendom levend. Alle mannen en kinderen zijn naakt. De meer bejaarde vrouwen dragen rokken van gras en de jonge vrouwen en meisjes voorschoten van gras of bladeren, gelijk Eva in de hof van Eden. Zij zijn buitengewoon onwetend, slecht en bijgelovig en bijna van alle natuurlijk gevoel ontbloot. In plaats dat de bewoners van Port Resolution verbeterd zijn door de omgang met blanken, zijn zij integendeel slechter geworden; want zij hebben al hun ondeugden overgenomen, maar geen van hun deugden indien de handelaars, die hen van tijd tot tijd bezoeken, die tenminste nog bezitten! De kooplieden in sandelhout zijn een goddeloos soort van mensen, wier slechtheid en wreedheid ons beschaamd doen zijn om hen als onze landslieden te erkennen. Door hen worden de arme inboorlingen, die zich niet verdedigen kunnen, aan alle kanten beroofd, en indien zij de minste tegenstand bieden, worden ze zonder mededogen tot zwijgen gebracht door een geweer of revolver.

Weinig maanden gaan hier voorbij, zonder dat één van hen op die wijze de dood vindt. En in plaats dat hun moordenaars er beschaamd over zijn, beroemen zij er zich op, dat zij zich zo van hen weten te ontslaan. Zulk een behandeling doet de inboorlingen branden van verlangen om zich te kunnen wreken, zodat het een wonder is, dat enig blanke nog onder hen mag komen wonen. De kooplieden hier kunnen zich dan ook alleen handhaven door het gebruik van geweren en buksen; maar wij hopen, dat er een betere toestand voor Tanna op handen is.

Spoedig waren zij aan ons verblijf onder hen gewoon, en begonnen hun hebzucht en bedrieglijkheid op alle mogelijke wijzen te tonen. De opperhoofden verenigden zich en weigerden ons de helft van het kleine stuk land, dat wij gekocht hadden, en waarop wij ons zendingshuis moesten bouwen, te geven, en toen wij trachtten het gedeelte dat zij ons hadden gelaten, te omheinen, deden zij het in de priesterban, d.i. zij dreigden ons en onze helpers van Aneityum met de dood, indien wij verder met het werk voortgingen. Dit deden zij door hier en daar stukken riet rondom onze woning in de grond te plaatsen, waarvan onze Aneityumese bedienden terstond de bedoeling begrepen en ons waarschuwden dat er gevaar was. Wij hielden dus op met het plaatsen van de omheining, opdat wij, indien het mogelijk was, alle belediging mochten vermijden.

Daarop verdeelden zij de weinige broodbomen en kokosbomen, die op de grond stonden onder elkaar, en vroegen zulk een hoge betaling voor deze bomen als wij niet konden geven; en zij dreigden ons met wraak, indien de bomen door iemand van ons werden aangeraakt. Zij werden nu zo onredelijk en beledigend, en het werd zo gevaarlijk voor ons, dat ons verblijf in hun midden hoogst moeilijk werd. Omstreeks deze tijd deed een schip onze haven aan. Ik schafte mij bij de kapitein de voorwerpen aan, die zij in betaling verlangden. Toen zij deze ontvingen, hieven zij deban op en schenen voor een poosje wat vriendelijker jegens ons gestemd. Dit was de derde betaling, die zij voor dat stuk grond ontvingen en toegeven was zeer verkeerd, maar hoewel wij dit duidelijk voelden en zagen, moesten zij door enig middel, indien het mogelijk was, bevredigd worden en moesten wij ons leven trachten te redden, indien dit geschieden kon zonder nadeel toe te brengen aan het christendom.

Na deze gebeurtenissen begonnen enige weken droogte nadeel toe te brengen aan de groei van de broodwortel en van de indiaanse vijgenboom of banaan. De droogte werd

terstond aan ons en onze God toegeschreven. De inboorlingen van ver en nabij werden bijeen geroepen, om in een openbare vergadering de zaak te bespreken. De volgende dag kwamen Nouka, het hoogste opperhoofd, en zijn neef Miaki, het oorlogshoofd, ons berichten dat twee machtige opperhoofden in de vergadering openlijk hadden verklaard, dat zij, indien de kustbewoners ons niet doodden of ons geboden het eiland te verlaten, alle inlanders bijeen zouden doen komen, om onze opperhoofden en ons te vermoorden, tenzij er middelerwijl een overvloedige regen kwam.

De vriendelijk gezinde hoofden voegden er bij: "Bidt uw Jehovah God om regen en gaat voor een tijdlang niet ver buiten uw deur. Wij bevinden ons allen in het grootste gevaar en, indien er oorlog uitbreekt, vrezen wij dat wij u niet zullen kunnen beschermen."

Deze vriendschappelijkheid was echter slechts voorgewend. Zijzelf, heilige mannen zijnde, beweerden de macht te bezitten om regen te zenden en terug te houden, en trachtten nu de schuld van hun nederlaag op ons te werpen. De woede van de arme, onwetende heidenen werd daardoor tegen ons gekeerd.

De barmhartige Vader in de hemel echter kwam ons weer te hulp. Op de volgende zondag, juist toen wij ons tot het gebed verzamelden, begon de regen te vallen, en in overvloed. De inboorlingen geloofden allen, naar het scheen, dat de regen gezonden werd in antwoord op ons gebed; zij vergaderden weer en besloten ons te vergunnen op Tanna te blijven. Helaas! De voortdurende en hevige regens voerden ziekte en koorts met zich en weer wezen hun heilige mannen op ons als de oorzaak. Rukwinden vernielden hun vruchten en vruchtbomen - nieuwe reden voor onze vijanden, om de schuld van alles op de zendelingen en hun machtige God te leggen. Het gevaar en de beproeving van het leven onder een volk, dat zo vreselijk bijgelovig was en zo spoedig door vooroordeel en hartstocht beheerst werd, werd dagelijks groter.

Zaterdagmiddag, op 6 januari 1860, werden wij zeer verrast door een groot schip uit Sydney in de haven van Port Resolution te zien komen, recht tegenover ons huis. Ofschoon de wind sterk en de zee gevaarlijk hoog was, waren de kapitein en de manschappen, gelijk ik later vernam, rustig gaan slapen. Langzamerhand maar duidelijk merkbaar werd het schip overgelaten, om heen te drijven als met voorbedachten rade, totdat het op het strand aan het boven einde van de baai strandde, werd stukgeslagen en in een wrak werd veranderd.

Van dit ongeval gaven de onwetende inboorlingen ons ook de schuld, gelijk van ieder ongewoon of onaangenaam verschijnsel op Tanna; maar wij waren er ons altijd van bewust, dat onze Heere Jezus ons nabij was, en alle beproevingen die ons leidden om in nauwere gemeenschap met onze Zaligmaker te treden, zijn werkelijk verborgen zegeningen. De kapitein van het schip, bij ons allen bekend als "Big Hays" en zijn vrouw, van wie men zei, dat zij de vrouw van een man in Sydney was, diemet hem was weggelopen, en zijn scheepsvolk dat niet veel beter was dan hij, werden door hun ergerlijk gedrag een vreselijke vloek voor onze arme inboorlingen en verbitterden grotelijks de gevoelens jegens ons. Zij waren goed gewapend, en deden hun boze wil onder de inboorlingen, die zulk een groot gezelschap welgewapende mannen niet durfden aanvallen. Maar zij waren blanken, en dat waren de zendelingen ook; dat was genoeg voor de wilden, en er zou wraak genomen worden op de eerste blanke, hoe onschuldig ook, die in hun macht kwam.

De inboorlingen van Tanna waren bijna voortdurend in oorlog onder elkander, iedereen deed wat recht was in zijn eigen ogen en bijna iedere twist eindigde in een grijpen naar de wapenen. Behalve vele gevechten, die ver in het binnenland voorvielen, werd er één vlak bij ons huis geleverd, en verschillende rondom de haven. In deze schermutselingen

werden vele mannen met knotsen geslagen en door pijlen gewond, maar in vergelijking met het wilde oproer en waanzinnige geschreeuw, dat er bij plaats vond, verloren betrekkelijk weinigen het leven.

In een geval, waarvan wij stellig bericht verkregen, werden zeven mannen in een gevecht gedood, en naar het gebruik op Tanna aten de strijders en hun vrienden hen op, na het einde van de schermutseling, terwijl de vrouwen van de verslagenen geworgd werden en op dezelfde wijze verslonden. Behalve deze verslagenen in de oorlog, hadden de inboorlingen in onze streek acht personen gedood en opgegeten, voornamelijk bij offerplechtigheden. Men zegt, dat het verlangen van de kannibaal naar menselijk vlees zo sterk wordt, dat hij mensen die eerst kort begraven zijn, opgraft om zich daaraan te vergasten.

Twee gevallen van deze stuitende barbaarsheid worden verhaald als plaats gehad hebbend onder de dorpsbewoners, die in onze nabijheid leefden. Bij een andere gelegenheid, toen het grote opperhoofd Nouka onwel was, offerde het volk drie vrouwen voor zijn herstel. Al zulke wrede en afschuwelijke handelwijzen trachtte men echter voor ons te verbergen, en velen moeten op deze wijze omgekomen zijn, waarvan wij, ofschoon in hun onmiddellijke nabijheid levend, niets vernamen.

Onder de heidenen op de Nieuwe Hebriden en voornamelijk op Tanna, is de vrouw de vertrapte slavin van de man. Zij moet hard werken en draagt de zwaarste lasten, terwijl hij aan haar zijde wandelt met geweer, knots of speer. Indien zij hem beledigt, slaat of mishandelt hij haar naar genoegen. Een wilde sloeg zijn arme vrouw onbarmhartig, onmiddellijk nabij ons huis en onder onze ogen, terwijl wij tevergeefs moeite deden het te verhinderen. Zulke tonelen waren zo gewoon dat niemand er aan dacht er tussen te komen. Zelfs als de vrouw onder zijn handen dood bleef of

onmiddellijk daarna stierf, sloegen de buren er weinig, zoal enige acht op. En hun kinderen werden zo slecht verzorgd, dat het mijn voortdurende verbazing opwekte dat zij nog in leven bleven. Zo spoedig zij in staat zijn rond te lopen, worden zij letterlijk aan zichzelf overgelaten, vandaar de weinige toegenegenheid, die zij aan hun ouders betonen, waaruit voortvloeit, dat de oude lieden die niet meer in staat zijn tot werken niet verzorgd worden, maar verhongeren moeten en soms zelfs door geweld om het leven worden gebracht.

De opvoeding van de jongen bestaat hierin, dat men hem leert handig met pijl en boog omgaan, de speer onberispelijk op het mikpunt werpen, en krachtig de knots en de strijdbijl zwaaien en ook, wanneer zij ze in hun bezit kunnen krijgen, goed met geweer en revolver schieten. Hij vergezelt zijn vader en broers in alle oorlogen en voorbereidselen tot de strijd, en wordt vlijtig ingewijd in al hun wreedheden en slechte begeerten, hetgeen vooraf moet gaan, om later als een man aangemerkt te worden. De meisjes moeten met hun moeders en zusters werken en slaven in de dorpsplantages, al de bouwstoffen gereed maken om deze te omheinen, iedere last dragen en mogen willekeurig door de mannen en jongens geslagen worden. O, hoe treurig en vernederend is de staat der vrouw, daar waar de leer van Christus onbekend is of geminacht wordt! Het is de Christus van de Bijbel, Zijn Geest, in de mens heerschappij voerend, die de vrouw heeft opgeheven, haar tot hulp en steun van de man heeft gemaakt en niet langer zijn speelbal of zijn slavin doet zijn.

Naar wij konden opmaken, bracht de heiden op Tanna, hoewel bij enige verdeling van de week in zeven dagen in acht schijnt te nemen, de zondag ongeveer op dezelfde wijze als andere dagen door. Zelfs wanneer sommigen er toe gebracht werden om hun handenarbeid op die dag op te geven brachten zij hem, gelijk maar al te veel christenen

elders doen, met het bezoeken van vrienden en het najagen van zelfzuchtige vermaken, met feestvieren en drinken door. Nadat wij ongeveer een jaar op het eiland vertoefd hadden, hadden wij zondags een morgengodsdienstoefening in de kerk, die door tien opperhoofden en even zoveel vrouwen en kinderen, die bij hen behoorden, werd bijgewoond; wanneer echter de dienst afgelopen was, wijdden zij verder geen aandacht aan de dag des Heeren. Op sommige van de meer noordelijk gelegen eilanden van de groep hadden de heidenen een geheiligde dag.

Tweemaal gebeurde het ons, dat wij met de "Dagspring" rondzeilend, het anker uitwierpen voor een eiland, waar wij geen van de inboorlingen zien konden voor de volgende dag, omdat zij, gelijk iemand ons in gebroken Engels mededeelde, "hun zondag vierden", en men, ze dan niet zag rondlopen. Een aantal Tannezen sprak een weinig Engels, maar deze waren de slechtste en bedrieglijkste van allen. Zij hadden de spottende taal en de haat tegen de zendelingen en hun werk overgenomen van de kooplieden en dit, gevoegd bij hun eigen heidense vooroordelen, maakte hen tot lastige en gevaarlijke mensen. Na de zondagmorgen-godsdienstoefening gingen wij gewoonlijk vele mijlen ver en bezochten alle dorpen, die in ons bereik lagen, zelfs voordat wij de taal van het volk zo goed machtig waren, om vrijuit tot hen te spreken. Soms beschreven wij een grote kring rondom hen, wij gingen tien of twaalf mijlen ver en even zoveel mijlen terug.

Wij beproefden om wat te spreken tot allen, die wilden luisteren en wij gingen hen voor in de aanbidding van Jehovah, waar wij maar twee of drie personen vonden, die geneigd waren rondom ons te zitten of te knielen. Het was voor vlees en bloed een moeilijk werk, en in veel opzichten ontmoedigend - er waren daar geen overeenstemmende harten om ons aan te moedigen en ons op te heffen tot gemeenschap met de Heere! Maar het hielp ons om het volk te zien en met de omliggende streken bekend te worden; het verzekerde ons ook een aanzienlijk gehoor, wanneer er tenminste geen oorlog op handen was.

Voordat wij enigszins met hun taal vertrouwd waren, konden wij geen wezenlijke vorderingen maken in de mededeling van geestelijke kennis. Door het aanleren, gelijk tevoren is medegedeeld, van de Tannese woorden voor: Wat is dat? en hoe is zijn of haar naam? verkregen wij de namen van mensen en voorwerpen en maakten verbazende vorderingen in het spreken. Wij vonden spoedig uit, dat er twee onderscheiden talen gesproken werden in en rondom Port Resolution. Maar wij bepaalden ons tot de taal, die aan onze zijde van het eiland tot aan de andere zendingspost gesproken werd, en brachten het eerlang met Gods hulp en met grote ijver zo ver, dat wij tot hen konden spreken over de zonde en over de zaligheid door Jezus Christus.

Twaalf onderwijzers uit Aneityum woonden in deze tijd op Tanna, maar zij hadden geen scholen en geen boeken in de Tannese taal; want deze taal was nog nimmer in lettervormen voorgesteld, die gedrukt konden worden.

De grootste waarde van het werk der onderwijzers bestond, behalve in het spreken over Christus en de christelijke godsdienst tot het volk rondom zich, daarin dat er in hun geest en karakter een edeler levenstype zichtbaar was dan het heidendom kon aanwijzen.

Wanneer een nieuwe zendeling aankomt, is de eerste plicht van de onderwijzer hem te helpen in het bouwen van zijn huis, in het omheinen en de vele verschillende werkzaamheden, die er vereist worden om de nieuwe zendingspost in te richten; vervolgens moet hij hem vergezellen op zijn tochten in het binnenland, hem zoveel mogelijk terzijde staan met betrekking tot de taal en in het algemeen in de bevordering van de goede zaak. Maar in een streek, die nog nooit door iemand bezocht was, gelijk

die op Tanna, moest de onderwijzer van Aneityum of welk eiland ook, evengoed als de Europese zendeling beginnen met de taal te bestuderen en was daarom van weinig nut behalve voor handenarbeid, en zelfs daarin moest hij zich nog meer door tekenen doen verstaan dan door woorden. Niet alleen heeft ieder eiland zijn eigen taal, die veel verschilt van de taal op ieder ander eiland en onverstaanbaar is voor anderen, maar zelfs de bewoners van het ene gedeelte van een eiland konden soms die van het tegenovergestelde gedeelte niet verstaan, noch met hen spreken. Dit maakte ons werk op de Nieuwe Hebriden niet alleen bijzonder moeilijk, maar vertraagde ook de voortgang daarvan op bedroevende wijze.

Eens werd op Tanna het nieuws verbreid, dat de bewoners van Erromanga in een twist met Sandelhout-kooplieden drie blanken en een aantal inboorlingen in hun dienSt vermoord hadden, om wraak te nemen over hun schandelijke eisen en het doden van inboorlingen. Op Tanna werden

zulke nieuwtjes verhaald en besproken, terwijl de opperhoofden en hun krijgslieden bijeen zaten voor de Avondmaaltijd, die gewoonlijk eindigde met het drinken van Kava, een drank die eerst bedwelming veroorzaakt gelijk brandewijn en daarna verdoving gelijk een dosis laudanum.

Door de berichten uit Erromanga opgewonden, hadden zij meer dan gewoonlijk gedronken en lagen in hulpeloze toestand rondom het drinkhuis van het dorp verspreid. Nu kwamen vijanden van een stam uit het binnenland steelsgewijze nader en schoten hun geweren onder hen af in de duisternis, waarbij een man gedood werd, en zo was, naar hun gewoonte, de oorlog verklaard.

De volgende morgen vroeg zond Miaki, het oorlogshoofd, zijn heraut om de Conch (grote zeeschelp) te doen klinken, en daardoor het volk ten strijde te roepen. Hij deed de haven en het land tot zes mijlen in de omtrek weerklinken en de woeste benden verzamelden zich op het bevel. Ons vertrouwen op God stellend, besloten wij bedaard met ons werk als naar gewoonte voort te gaan en de uitslag af te wachten. Opgewondenheid en schrik dreef de inboorlingen heen en weer. Toen een man dicht bij ons bijna gedood werd, verzamelden zich zijn vrienden in groten getale, en dreven met hun knotsen en speren, strijdbijlen en musketten de vijandige stam meer dan een mijl het bos in. Deze werd weer op zijn beurt versterkt en dreef de vijanden naar het strand terug. Daar, op korte afstand van elkaar gezeten, voerden zij een soort van homerische scheldwedstrijd uit en koelden hun woede door elkaar verwijtingen naar het hoofd te slingeren. Een grote verlichting scheen daaruit voort te vloeien, want de ijverzuchtige opperhoofden naderden daarop ons huis en verzochten mij hun wonden te verbinden! Ik deed het en drong bij hen op vrede aan en zij beloofden mij de strijd te zullen eindigen. Zulke beloften waren helaas slechts van voorbijgaande aard, want ik vernam kort daarna bij mijn terugkomst van Aneityum, waar ik veertien dagen had doorgebracht om te herstellen van een aanval van koorts, die ongeveer drie maanden geduurd had, dat acht van de kustbewoners vlak bij ons huis te Port Resolution vermoord waren. De inboorlingen waren in vreselijke onrust en verwarring, en vroegen zich beangst af, wiens beurt het nu zou zijn om het leven te verliezen.

Ongeveer terzelfder tijd dat mijn lieve vrouw stierf, was onze broederzendeling, de heer Mathieson, ook zeer ziek geworden. Zijn zwak lichaam ging hoe langer hoe meer achteruit, zelfs zijn geest leed er onder en hij werd bijna stervend naar Aneityum gebracht. Deze treurige bezoeken hadden een slechte uitwerking op de inboorlingen, hetgeen aan hun bijgeloof omtrent de oorzaak van ziekte en dood was toe te schrijven. Wij hadden reden te vrezen, dat zij zelfs ons geliefd graf niet zouden ontzien, waarover

wij een tijd lang zorgvuldig wacht hielden, maar God hield hen in Zijn goedheid hiervan terug. Ongelukkigerwijze echter werd één van mijn Aneityumese onderwijzers, die naar de zendingspost van de heer Mathieson was gegaan, ziek en stierf daar, en dit wekte al hun vooroordelen opnieuw op.

De arme man had nog voor zijn dood gezegd: "Ik zal niet naar Port Resolution terugkeren en mijn goede Missi niet weerzien; maar zeg hem dat ik gelukkig sterf, want ik heb Jezus lief en ik ga naar Jezus."

Toen zij van deze dingen hoorden, vroegen de inboorlingen mij op onbeschaamde wijze, hun de oorzaak mede te delen van deze dood en van de ziekte van de heer Mathieson en van de andere sterfgevallen. Daar andere redeneringen en uitleggingen nutteloos waren, keerde ik de zaak om, en verzocht hun mij te zeggen, waarom al deze rampen en sterfgevallen ons in hun land overkomen waren, en of zij zelf niet van alles de oorzaak waren. Hoe vreemd het moge klinken, deze eenvoudige vraag keerde de gehele loop van hun gedachten. Zij hielden samenkomst aan samenkomst gedurende vele dagen, om de zaak te bespreken, en brachten mij eindelijk dit antwoord: "Wij verwijten u niets en gij moet ook ons deze ongelukken niet verwijten, want wij geloven dat een man uit het binnenland een gedeelte van iets, dat wij gegeten hebben, moet bemachtigd en dat moet geworpen hebben voor de grote boze geest in de vuurspuwende berg, waardoor ons al deze ellende overkomen is."

Een ander opperhoofd verdedigde zich en anderen aldus: "Karapananum, de Auruman of grote boze geest van Tanna, die wij allen vrezen en dienen veroorzaakt deze ongelukken; want hij weet, dat, indien wij dienaren van uw opperste God worden, wij niet kunnen voortgaan met hem te vrezen en hem het beste van alles aan te bieden, gelijk onze voorouders dat altijd gedaan hebben; hij is vertoornd op u en op ons allen."

De vrees, dat de ongelukken en sterfgevallen aan hen toegeschreven zouden worden, legde hen tegenover ons voor een tijd het zwijgen op, er was echter maar weinig nodig om hen in onze vijanden te veranderen, gelijk de volgende gebeurtenis zal aantonen.

Mowhat, een bejaard opperhoofd van hoge rang op Aneityum, die de Tannese taal sprak en zeer gezien was bij al de inboorlingen aan de zuidzijde van Tanna, kwam ons eiland bezoeken. Na zijn terugkomst op Aneityum werd hij zwaar ziek en stierf in weinig dagen. De Tannezen, dit horend, schreven het ongeval aan mij en mijn godsdienst toe en besloten ons huis en onze eigendommen te verbranden, en ons allen te vermoorden of ons van hun eiland te verjagen. Mowhats broer werd toen van Aneityum gezonden om met de Tannezen te spreken en hen te bevredigen, maar ongelukkig sprak hij de taal niet goed, en de onderwijzers uit Aneityum gevoelden, dat hun leven in deze tijd in groot gevaar was, zodat zij hem niet durfden vergezellen, om hem als tolk te dienen, terwijl ik hem ook niet dienen kon, daar ik zijn taal niet verstond, noch hij de mijne.

Binnen twee dagen na zijn aankomst kreeg hij een hevige aanval van koorts, en ofschoon het schip, waarmee hij gekomen was, acht dagen vertoefde, was hij al die tijd niet in staat zich van zijn ziekbed op te richten, zodat zijn welgemeend bezoek ons veel kwaad deed. De Tannezen werden woedend. Dit was het zekerste bewijs, dat wij de oorzaak van al hun ziekten en sterfgevallen waren. In het binnenland en langs de windzijde van het eiland, wanneer zij maar ver genoeg van ons verwijderd waren, zeiden zij, genoten de inboorlingen een uitmuntende gezondheid. Vergaderingen werden weer belegd, opgewonden redevoeringen geuit, en er werden feesten gevierd, waarvoor men zei dat verscheidene vrouwen werden opgeofferd, die gekookt en opgegeten werden; dit was het zegel van het verbond op leven en dood, dat zij met elkander sloten.

Op de morgen van de volgende zondag hoorden wij, wat men ons zei, de doodskreten te zijn van twee vrouwelijke offers; maar wij gingen er niet heen - wij hadden de macht niet om hen te redden, en de wilden wachtten slechts op zulk een gelegenheid om ook ons te offeren. Spoedig daarna kwamen drie vrouwen naar onze woning lopen en smeekten ons met tranen in de ogen hen te beschermen, daar hun echtgenoten hen wilden doden. Helaas, wij konden niet eens genade voor hen vragen, daar de Tannese en Aneityumese onderwijzers ons daartegen waarschuwd en zeiden, dat wij terstond zouden vermoord worden, indien wij er ons in mengden, daar de mannen in razernij verkeerden door hun zucht naar bloed.

Op een andere dag kwamen acht inlandse meisjes tot ons en zaten de hele dag voor ons huis, zeggende dat zij bang waren om naar huis te gaan, daar de mannen aan het vechten waren met hun vrouwen en hen doodden. Bij het vallen van de nacht echter gingen de arme schepselen heen, wij weten niet wat er van hen geworden is.

De inwoners mijlen ver in het rond verenigden zich tot onze ondergang, maar God gaf het zelfs wilden in het hart, ons te beschermen. De oude Nowar, het opperhoofd, op wiens grond wij leefden en Arkurat, het opperhoofd dat onder hem stond, namen zich voor ons te verlossen. In vereniging met Manuman en Sirawia stemden zij in de openbare vergadering tegen ieder plan om ons van het leven te beroven. Sommigen uit hun volk bleven ons ook vriendelijk gezind; zij waarschuwd ons, door middel van de Aneityumese onderwijzers, wanneer er gevaar dreigde en beschermden ons leven. Vastbesloten hun plannen niet verijdeld te zien, werd er een samenkomst van al onze vijanden op het eiland bepaald, en er werd in het openbaar besloten, dat er een bende mannen zou verkozen worden, die in last kregen om allen, die de zending genegen waren, waaronder ook de oude Nowar, te doden, en niet alleen deze maar ook een koopman, die sedert kort aldaar geland was en er zich metterwoon had neergezet, opdat er niemand mocht overblijven om aan de blanken bericht van hun daad te geven en zo straf over de bewoners van het eiland te brengen.

De waanzinnige opgewondenheid kreeg de boventoon en de duivel scheen de hele vergadering te bezielen, toen onder een aandrang, die zeker van de Heere der barmhartigheid kwam, een groot aanzienlijk oorlogshoofd, die zich tot hiertoe stilgehouden had, opstond, zijn vreselijke knots zwaaiende en die op de grond neerwierp met de uitroep: "De man, die Missi doodt, moet mij eerst doden; de man, die de onderwijzers van de zendingspost doodt, moet mij en mijn volk eerst doden, want wij zullen hem terzijde staan en hem tot de dood toe verdedigen."

Ogenblikkelijk viel een ander opperhoofd donderend in met dezelfde verklaring en de grote vergadering ging verschrikt uiteen. Deze bevrijding was des te opmerkelijker, daar deze beide hoofden bijna vier mijlen landwaarts in woonden, en, daar zij als ziektemakers en heilige mannen bekend stonden, als onze bitterste vijanden werden beschouwd. Het was eens gebeurd, dat een broer van één van deze hoofden in de slag gewond was geworden en ik zijn wonden had verbonden, waarop hij genezen was; dit was misschien de reden, waarom hij gunstig tegenover mij gestemd was. Maar ik hecht niet heel veel waarde aan deze beweeggrond, want het bleek zonneklaar, dat de Heere Jezus op die dag merkbaar tussenbeide trad om ons te redden.

Mijn weerloze metgezellen en ik hadden de dag doorgebracht in ernstige gebeden en tranen, en onze harten vloeiden over van dank aan de Zaligmaker, Die ons uit der leeuwen muil verlost had.

De opgewondenheid bekoelde niet dadelijk, de mannen gingen voort met hun vrouwen voor het minste vergrijp te mishandelen. Bij iedere voorkomende gelegenheid laakte ik hun gedrag en berispte hen streng daarover, voornamelijk een ellendeling, die zijn vrouw vlak tegenover onze woning sloeg en ook een andere vrouw, die haar wilde

beschermen.

De volgende dag keerde hij terug met een gewapende bende en bedreigde ons leven, maar ik stond vlak voor hun wapenen en bestrafte hen moedig, terwijl ik die man in het bijzonder verweet, dat zijn gedrag slecht en lafhartig was. Ten laatste bekoelde zijn woede, en hij plantte zijn knots in een berouwvolle stemming en beloofde van zijn boze weg afstand te doen. Al de gevolgen aan de Heere overlatend, besloot ik een onwankelbaar standpunt in te nemen tegen het slaan van vrouwen en het worgen van weduwen, daar ik mij overtuigd hield, dat zelfs hun natuurlijk geweten hen zou doen inzien, dat ik gelijk had. Ik smeekte daarom allen, die de macht in handen hadden, om zich te verenigen en deze ergerlijke en schandelijke gewoonten te doen ophouden. Ten laatste kwamen tien opperhoofden overeen om het slaan der vrouwen en het worgen der weduwen te verbieden, alsmede alle gewone werkzaamheden op de dag des Heeren, maar helaas, behalve voor oorlogsplannen en andere verkeerdheden, was de invloed van de opperhoofden op Tanna betrekkelijk zeer gering. Een Tannees hoofd verklaarde stoutmoedig: "Indien wij onze vrouwen niet sloegen zouden zij nimmer werken; zij zouden ons niet vrezen en gehoorzamen, maar wanneer wij er een paar hebben geslagen en gedood en opgegeten, dan is de rest voor lange tijd zeer stil en goed."

Ik trachtte hem aan te tonen hoe wreed deze manier van behandeling was, behalve nog dat het de vrouwen ongeschikt maakte tot het werk, en zei hem, dat vriendelijkheid een veel betere uitwerking zou hebben. Maar hij verzekerde mij daarop, dat Tanneese vrouwen "geen vriendelijkheid verstaan." Teneinde ook te onderwijzen door ons goede voorbeeld, ging ik met mijn onderwijzers van Aneityum en hun vrouwen een paar mijlen landwaarts in langs de voornaamste weg, en daar sneden wij een zware vracht brandhout voor mij en ieder van mijn mannen. Daar wij vele mannen op de weg ontmoetten, had ik menigmaal gelegenheid hen er op te wijzen, hoe de christenen hun vrouwen en zusters hielpen en behandelden, en hoe daar het gevolg van was dat zij haar mannen liefhadden en veel kracht hadden om thuis te werken. Ook zei ik hen, dat de mannen, daar zij sterker gebouwd zijn, ook de zwaarste lasten moesten dragen, voornamelijk bij alle arbeid buitenshuis. Onze gebruiken en gewoonten leidden misschien nog meer dan onze woorden er toe, om hen een flauw denkbeeld te geven van het leven, waartoe de Heere Jezus hen riep.

Een volgende oorlog, die algemene ontsteltenis verspreidde, ging voorbij met het verlies van slechts twee of drie personen, en ik slaagde er in, om twintig opperhoofden te doen beloven, om in deze oorlog alleen verdedigender wijze te werk te gaan; een belofte, waaraan zij zich gedurende een groot tijdsverloop strikt hielden te midden van de hevigste uittartingen. Maar om zulk een bepaling doel te doen treffen, moet het gehele volk zoiets begeren. Enige weinigen kunnen in zulke omstandigheden niet op deze wijze handelen, zonder zich bloot te stellen aan vertrapt en vernietigd te worden door de hen omringende woestelingen.

Ongeveer in deze tijd kwamen verscheidene mannen, die beschaamd of bevreesd waren om bij dag te komen, geregeld 's avonds bij mij, om met mij te spreken en onderricht te ontvangen. Daar zij gezien hadden, dat de deuren en vensters van het zendingshuis gesloten werden, zodat zij niet konden opgemerkt worden, bleven zij dikwijls urenlang bij mij en deden mij allerlei vreemde vragen omtrent de nieuwe godsdienst en zijn wetten. Ik herinner mij voornamelijk een opperhoofd, dat dikwijls bij mij kwam en tot mij zei: "Ik zou wel een Awfuakiman (d.i. een christen) willen worden, ware het niet dat iedereen mij zou uitlachen; dat zou ik niet kunnen verdragen!"

"Bijna bewogen!" - Voor gij hem veroordeelt, lezer, herinner u hoe velen in

christenlanden en onder groter voorrechten leven en sterven zonder ooit een hoger standpunt te bereiken.

De vrouw van één van deze opperhoofden stierf, en hij besloot een christenbegrafenis na te bootsen. Hij kocht wit katoen van een koopman, en kwam bij mij om wat band, dat hem de koopman niet verschaffen kon; hij vertelde mij, dat hij het lijk wilde kleden, zoals hij dat van mijn lieve vrouw had gekleed gezien en haar in een dergelijk graf wilde leggen. Hij wees mijn aanbod, om bij de begrafenis tegenwoordig te zijn en met hem te bidden van de hand, daar in dat geval velen van de dorpsbewoners niet tegenwoordig zouden willen zijn. Hij verlangde dat iedereen er bij zou zijn, om alles te zien en te horen, daar het de eerste begrafenis was onder de Tannezen, die op deze wijze zou plaats hebben, en mijn vriend Nowar, het opperhoofd, had beloofd een lijkdienst te houden en een gebed tot Jehovah te richten ten aanhore van al de heidenen. Veel vreemde gewaarwordingen drongen zich aan mijn ziel op bij deze zogenaamd christelijke begrafenis, door een heiden geleid en in de tegenwoordigheid van heidenen, waarbij een beroep gedaan werd op de ware en levende God door een man, die zelf nog zo zeer in het donker tastte onder zijn afgoden en bijgeloof!

Er werden mij van tijd tot tijd allerlei wonderlijke vragen gedaan. De opstanding uit de doden was iets, dat deze inboorlingen groot belang inboezemde, en dat al hun redeneerkunst en hun lust tot onderzoek gaande maakte. Zo was ons leven een voortdurend zweven tussen hoop en vrees. Maar wij grepen iedere gelegenheid aan om hun de geschiedenis van het leven en sterven van Jezus Christus te vertellen, in de hoop dat God ons in het leven zou sparen om de arme heidenen uit hun duisternis te brengen tot de kennis der zaligheid en hun de enige Zaligmaker te leren Tienen en liefhebben.

Iet is echter niet te ontkennen, dat het zwaar, afmattend en moeilijk werk was. Om maar eens één ding te noemen: de Tannezen waren verschrikkelijk diefachtig. En wanneer er enige bijzondere ziekte of onrust was, werd hun haat tegen de godsdienst duidelijk merkbaar door de meer brutale wijze waarop zij mij, al wat zij konden machtig worden, ontstalen. Als ik wij tegenover hen stelde, toonde het opheffen van hun knots of tomahawk, van hun geweer of kawas (werpsteen, waarmee men iemand kan doden) aan, dat mij het leven zou benomen worden indien ik hen weerstond.

Hun behendigheid in het stelen op sluwe wijze was bewonderenswaardig! Indien een voorwerp viel of op de grond lag, zou een Tannees het voorzichtig met de voet bedekken, terwijl hij u openhartig in het gelaat zag; en wanneer hij het tussen de tenen gevat had of het met de grote teen, als een duim omgebogen, vast had genomen, zou hij er eenvoudig mee weglopen, terwijl hij het onschuldige gezicht zette dat men zich denken kan. Op deze wijze verdween een mes, een schaar of ieder klein voorwerp terstond op raadselachtige wijze. Een ander zou de gestolen voorwerpen knaphandig tussen zijn als zweepkoord gevlochten haar verbergen of onder zijn naakte arm, terwijl een derde schaamteloos opnam hetgeen hij begeerde, en voor onze ogen daarmee wegliep.

Bij de meesten van hen bestond geen schaamte voor een diefstal, maar wel voor hun onhandigheid, wanneer die ontdekt werd. Eens, na voortdurende regens en een hete, vochtige atmosfeer, hing ik toen de zon begon te schijnen, mijn beddengoed over een touw te drogen. Ik hield er de wacht bij met de vrouwen van twee onderwijzers, want de dingen verdwenen soms onder onze ogen, terwijl wij niet wisten hoe.

Plotseling kwam Miaki, die ons met zijn krijgsmakkers onopgemerkt had gadegeslagen, ademloos en alleen tot mij lopen, terwijl hij uitriep: "Missi, kom eens binnen, gauw, gauw! Ik moet u iets vertellen en uw raad vragen!" Hij vloog mijn huis binnen en ik volgde hem; maar eer hij zijn verhaal begonnen was, hoorden wij de twee vrouwen

uitroepen: "Missi, missi, kom gauw! Miaki's mannen nemen uw lakens en dekens weg!" Ik liep dadelijk het huis uit, maar allen waren in het bosje verdwenen en met hen mijn dekens en lakens. Miaki was een ogenblik verlegen, toen ik hem verweet dat hij mij bedrogen had, om zijn mannen gelegenheid te geven mij te beroven.

Maar spoedig herstelde hij zich. Hij veinsde in vreselijke woede tegen hen te ontsteken, terwijl hij tot mij riep: "Zo zal ik ook deze kerels verbrijzelen en ze noodzaken uw goed weder te geven!" Misschien hoopte hij, dat ik voor zijn mannen in de bres zou springen om bloedvergieten te voorkomen, zoals hij wist dat ik altijd deed, zelfs tot mijn eigen nadeel. Maar ik weerstond al zijn streken, en verzocht hem de gestolen voorwerpen terstond terug te geven, indien er enig eergevoel was in hem of in zijn mannen. Natuurlijk deelde hij de buit slechts met mij. Daarna kwam hij mij een geruime tijd niet onder de ogen, hetgeen aantoonde, dat hij toch enig geweten moest bezitten; en toen ik hem bij onze eerste ontmoeting over de zaak aansprak, verklaarde hij niet in staat te zijn de voorwerpen terug te krijgen, hetgeen weer de leugengeest aantoonde, die overal onder hen toegejuicht werd - want een leugen, die gelukte of scheen te gelukken, was in hun ogen hoge deugd.

Op een donkere nacht hoorde ik hen onder mijn gevogelte. Deze vogels had ik van hen gekocht voor messen en katoen, en nu ontstalen zij ze mij, dood of levend. Was ik er tussen gekomen, dan zouden zij zich verheugd hebben in de kans om mij dood te schieten of op andere wijze in het donker te vermoorden, wanneer niemand met zekerheid zou kunnen zeggen, wie de daad gepleegd had. Verscheidene van de geiten, die ik hield om hun melk, werden ook gedood of verdreven. Inderdaad, alle mogelijke kwaad werd mij aangedaan, zelfs mijn leven werd dikwijls bedreigd. Daar ik geen vuur of vuurhaard in mijn zendingshuis had, omdat het daar niet nodig was (ofschoon soms een vuur onschatbaar zou geweest zijn om ons beddengoed te drogen in het regenseizoen) hadden wij een huis vlakbij, waar al het eten werd gekookt, en daar bewaarden wij achter slot en grendel al ons keukengereedschap, pannen, schotels, enz. Op een nacht werd ook hier ingebroken en werd alles gestolen. In mijn ontsteltenis wendde ik mij tot het opperhoofd en zei hem, wat er gebeurd was. Hij ontstak in grote woede, en zwoer wraak te zullen nemen op de dieven, terwijl hij mij beloofde hen te zullen noodzaken, om alles terug te geven. Maar natuurlijk kwam er niets terug; de dief kon niet gevonden worden. Daar ik niet leven kon zonder iets om water in te koken, bood ik ten laatste een deken aan wie mij mijn ketel wilde terugbrengen.

Miaki zelf, na veel voorgewende moeilijkheden, bracht hem terug, zonder het deksel, dit, zei hij, waarschijnlijk naar hoger losprijs dingend, was tot geen prijs te bekomen, daar het aan een andere zijde van het eiland was bij een stam, waarover hij niets te zeggen had. In de gegeven omstandigheden was ik blij mijn ketel terug te hebben, al was hij dan ook zonder deksel, en door dit voorval werd het mij duidelijk, hoe zelfs het leven zou kunnen afhangen van zulk een kleine weelde.

Geen middel tot verbetering van onze toestand kennend, en wetend, dat wij geheel aan hun willekeur overgeleverd waren, trachtten wij al onze onaangenaamheden stil te dragen en er ons zo weinig mogelijk van aan te trekken, ja, wij leerden ze met blijdschap dragen om Jezus' wil! Te midden van al deze verdrietelijkheden werden wij er steeds zekerder van overtuigd, dat indien God ons slechts wilde sparen, om hun te leren diezelfde Heiland lief te hebben en te dienen, zij spoedig zouden leren ons als hun vrienden en helpers te beschouwen. Dit wiste echter de harde feiten van mijn leven niet uit, nu ik geheel alleen onder hen was en aan hun wreedheid bij iedere gelegenheid blootgesteld en door hun ontelbare leugens bedrogen.

Op zekere morgen kwamen de Tannezen in grote opgewondenheid tot mij, roepende: "Missi, missi, daar komt een god, of een schip in brand of iets vreselijks over de zee! Wij zien geen vlammen, maar het rookt als een vulkaan! Is het een geest, een god, of een schip dat brandt? Wat is het? Wat is het?"

De ene partij na de andere kwam met dezelfde vragen en onder hetzelfde geschreeuw in grote angst tot mij. Ik antwoordde: "Ik kan niet terstond meegaan, ik moet mij eerst in mijn beste klederen kleden; het is waarschijnlijk één van koningin Victoria's oorlogsschepen dat mij komt vragen of uw gedrag tegenover mij goed of slecht is, of gij mijn eigendom mij onsteelt of mijn leven bedreigt en hoe gij mij in het algemeen behandelt." Zij smeekten mij met hen te gaan om te zien wat het was, maar ik maakte heel veel drukte over mijn kleding en zei, dat ik mij gereed moest maken, om het grote opperhoofd van het schip te ontmoeten en wilde niet met hen gaan. De twee voornaamste hoofden kwamen nu haastig aanlopen en vroegen mij: "Missi, zou het een oorlogsschip zijn?"

Ik riep hen toe: "Ik denk het wel; maar ik heb nu geen tijd om met u te spreken. Ik moet mijn beste kleren aandoen!"

Daarop zeiden zij: "Missi, zeg ons alleen maar: zal hij u vragen of wij uw huisraad gestolen hebben?"

Ik antwoordde: "Ik veronderstel wel, dat hij dit doen zal."

Zij vroegen weer: "En zult u het hem vertellen?"

"Ik moet hem de waarheid zeggen - antwoordde ik - indien hij het mij vraagt, zal ik het hem vertellen."

"O, Missi - riepen zij daarop - zeg het hem niet! Alles zal u terstond teruggegeven worden en niemand zal weer iets van u mogen wegnemen." Toen zei ik: "Weest er dan vlug mee! Alles moet weer hier zijn, eer hij komt. Gauw, gauw, en laat ik mij nu spoedig gereed kunnen maken, om het grote opperhoofd van het oorlogsschip te ontmoeten."

Tot dusver kon er nooit een dief gevonden worden, en geen opperhoofd had ooit macht om te maken dat mij mijn goed teruggegeven werd; maar nu, in een ongelofelijk korte tijd kwam de één met een pot, de ander met een pan, een derde met een deken, weer anderen met messen, vorken, borden en allerlei gestolen voorwerpen aanlopen, om mij die te brengen. De opperhoofden riepen mij, om deze dingen in ontvangst te nemen, maar ik antwoordde: "Legt het maar voor de deur neer; brengt het alles vlug bijeen; ik heb nu geen tijd om met u te spreken."

Ik talmde zoveel mogelijk met mijn toilet, en had een ondeugend vermaak in de toverkracht, uitgeoefend door de nadering van een schip dat misschien de dieven kwam straffen. Ten laatste riepen de hoofden, die in ademloze haast kwamen aanlopen, mij toe: "Och toe, Missi, vertel ons even of uw gestolen eigendommen weer terecht zijn."

Ik kon dit natuurlijk niet zeggen, maar haastig buiten komend, overzag ik de verwarde hoop van mijn bezittingen en zei: "Ik zie het deksel van de ketel er nog niet bij."

Een opperhoofd antwoordde daarop: "Neen, Missi, het is aan de andere kant van het eiland; maar zeg het hem niet, want ik heb er om gezonden en het zal morgenochtend hier zijn."

Daarop sprak ik: "Ik ben blij dat u zoveel terug gebracht hebt; en nu, gij opperhoofden Nauka, Miaka en Nowar, loopt nu niet weg, wanneer hij komt, want hij zal u waarschijnlijk niet straffen, maar indien u en uw volk weglopen, zal hij mij vragen waarom u zo bevreesd bent en ik zal genoodzaakt zijn het hem te vertellen. Blijft bij mij en gij zult allen veilig zijn. Maar denkt er om, er moet niet meer van mij gestolen worden."

Zij zeiden: "Wij zijn zeer bevreesd, maar wij zullen bij u blijven; en wij zullen u nooit

meer slecht behandelen."

De bekoorlijkheid en de vreugde van die morgen, waarop H. M.S. Cordelia onder bevel van de heer Vernon, onze schone haven binnenstoomde, zijn mij nog vers in het geheugen. De bevelhebber, gehoord hebbend van de gevaren, die mij op Tanna omringden, was zo vriendelijk om aan land te komen, zo spoedig zijn schip geankerd had, met twee boten en een aantal geheel gewapende officieren en manschappen. Hij was een lang, knap man, gekleed in een prachtig uniform en maakte met zijn gevolg een grootse en indrukwekkende vertoning. Bij het zien van de grote boot vol mannen, schitterend van goudgalon en wapenen, die de kust naderden, verliet het opperhoofd Miaki mijn zijde aan het strand en snelde terug naar het dorp. Ik meende, dat hij uit vrees vluchtte, maar er was een andere, meer beschaafde gedachte in zijn hoofd opgekomen! Hij had in vroeger dagen van een koopman of bezoeker van het eiland een oude rode soldatenjas bekomen en nu viel het hem in, die voor deze gelegenheid aan te doen, ten einde op het voordeligst voor de bevelhebber en zijn manschappen te verschijnen. Terwijl ik hen de hand schudde en hen welkom heette op Tanna, keerde Miaki terug met de korte, rode jas aan, die stijf was dicht geknoopt rondom zijn anders naakt lichaam; zijn lelijk beschilderd gelaat en lange, als koord gevlochten haarvlechten daarboven bedierven zijn gehele voorkomen, en gaven hem het uiterlijk van een vuil, onbetekenend wezen.

De bevelhebber sprak tot mij, en zijn mannen stonden rondom ons geschaard (welk een aangename herinnering voor mij aan het leven in het vaderland!) toen Miaki naderde en zijn plaats alsof het zo behoorde, aan mijn zijde innam. Hij voelde zich blijkbaar de voornaamste persoon van het gezelschap en begon met trotse deftigheid de bezoekers te beschouwen. Aller ogen vestigden zich op het onbeschaamde mannetje en de bevelhebber vroeg: "Wat is dit, voor iemand?" Ik antwoordde: "Dit is Miaki, ons grote oorlogshoofd", en fluisterde hem in op zijn hoede te zijn, daar de man een weinig Engels verstond en dus misschien juist genoeg kon verstaan of misverstaan, om het later gevaarlijk voor mij te doen worden.

De bevelhebber mompelde alleen: "Welk een verachtelijk wezen." Maar deze woorden waren nog niet te vinden in het woordenboek van Miaki, zodat hij bleef rondkijken en met welgevallen grijnsde.

Tenslotte zei hij: "Missi, dit grote opperhoofd, dat Koningin Victoria in haar oorlogsschip heeft gezonden om u te bezoeken, kan niet over het hele eiland rondgaan, zodat al ons volk hem zien kan; wilt u hem nu vragen, of hij bij een boom wil gaan staan en mij vergunnen een speer in de grond te steken bij zijn hielen, en dan zullen wij er een kerfje in maken bij de kruin van zijn hoofd, en dan kunnen wij de speer rondzenden over het hele eiland, om al het volk te doen zien, hoe lang deze grote man is."

Zij waren zeer in hun schik toen onze vriendelijke bezoeker hun eenvoudig verzoek toestond; de speer werd aan duizenden getoond, terwijl het schip, de bevelhebber, de officieren en manschappen later over het ganse eiland herhaaldelijk besproken werden.

De heer Vernon was zeer vriendelijk en bood aan, alles wat in zijn vermogen was voor mij te doen, daar ik, zoals hij zei, zo geheel alleen op dit eiland was achtergebleven onder zulke wilden. Maar, daar mijn voornaamste moeilijkheden bestonden in het geestelijk gedeelte van mijn werk onder hen, om hun wrede vooroordelen uit de weg te ruimen, zag ik niet in hoe zijn vriendelijkheid mij van enig werkelijk nut kon zijn. Op zijn verzoek echter, zond ik een algemene uitnodiging aan al de opperhoofden, die binnen bereik waren, om de kapitein de volgende morgen te mijnen huize te ontmoeten. Vreesachtig en wantrouwend als zij waren, zonden zij hun vrouwen en kinderen naar het strand aan de tegenovergestelde zijde van het eiland, buiten gevaar, en de volgende

morgen was mijn huis omringd door gewapende lieden, klaarblijkelijk zeer bevreesd. Precies op de bestemde tijd, tien uur in de morgen, kwam de bevelhebber aan land. En spoedig daarna waren twintig opperhoofden met hem in mijn huis gezeten. Hij bracht ongeveer een uur heel vriendelijk met hen door, gaf hun wijze raad en waarschuwde hen tegen het beledigen van vreemdelingen. Dit alles was er op berekend, om onze veiligheid te verzekeren en het belang van ons zendingswerk te bevorderen.

Daarop nodigde hij al de opperhoofden uit, met hem aan boord te gaan om zijn schip te zien. Men liet hun het wapentuig zien, en het gezicht van de grote kanonnen, die zo gemakkelijk op rails werden voortbewogen, verbaasde hen grotelijks. Toen plaatste hij hen rondom ons op het dek en toonde hen twee bommen, die zich naar de Oceaan ontlastten, waardoor, toen zij uiteenspatten en ver weg plassend in het water vielen, de schrik van de inboorlingen zichtbaar toenam.

Maar, toen hij een grote kogel krakend in een bosje van kokosnoten zond, die de bomen als strohalmen brak en zich vlug en duidelijk zichtbaar een weg baande, waren zij geheel verstomd en verzochten om weer veilig aan land gezet te mogen worden. Na ieder een kleine gift ontvangen te hebben, werden zij echter met hun toestand verzoend, en na alles bezichtigd te hebben keerden zij ten hoogste voldaan over al wat zij gezien hadden naar huis terug. Zonder twijfel is er door de hersenen van deze wilden menig dwaas verdichtsel uitgesponnen, toen zij beproefden om de wonderen van devuurgod der zee en het opperhoofd van de grote koningin der blanken te beschrijven en hetgeen zij hadden gezien aan anderen duidelijk te maken. Hoe gemakkelijk leent zich dit alles tot poëzie en mythe.

Ook ongeveer in deze tijd bezocht mij een schip van het Londens zending- genootschap, de John Williams, dat de heren Turner, Inglis, Baker en Macferlan aan boord had. Zij drongen er bij mij op aan, dat ik hen zou vergezellen op een reisje van drie weken naar de verschillende eilanden, daar ik in de laatste tijd veel aan koorts geleden had en daardoor zeer verzwakt was. Maar een troep wilden uit het binnenland had de vorige week één van de kustbewoners gedood en onheilspellend zwaaiden vele anderen hun knotsen, zodat ik een algemene oorlog tot wraakneming vreesde indien ik hen verliet, want mijn tegenwoordigheid in hun midden hielp tenminste de vrede bewaren. Ik was ook bang, dat zij mij niet meer op het eiland zouden laten terugkeren als ik het eenmaal verlaten had; ik ontzei mij dus weer het genoegen van een zeer noodzakelijke verandering en rust. En verder, daar de John Williams mij hout bracht, dat ik op Aneityum gekocht had om een kerk te bouwen, zagen de Tannezen nu duidelijk, dat ik hoewel hun gedrag zeer slecht was geweest, en ik veel op hun eiland geleden had, er niet aan dacht om hen te verlaten of het werk des Heeren op te geven.

Ik had echter te veel goeds gehoopt van de elkander spoedig opvolgende bezoeken van de goede bisschop Selwijn, de krijgshaftige bevelhebber Vernon en het zendingschip John Williams. De indrukken door dit alles ontvangen waren ongetwijfeld goed, maar vluchtig; en de zaken gingen spoedig weer als tevoren onder onze verduisterde Tannezen, die door de satan naar zijn wil geleid werden en aangezet tot de grofste daden van heidense verblindheid. Wij wisten echter, dat er een verandering mogelijk was door de Goddelijke genade, en hierom baden wij voortdurend, niet verflauwend, of indien wij ook al een ogenblik de moed verloren, was het om weer krachtig op te staan en iedere plicht te aanvaarden in de naam des Heeren, Die ons daar geplaatst had.

Veertien maal werd ik hevig door de koorts aangetast, en kleinere aanvallen had ik na de eerste drie maanden van mijn verblijf op het eiland bijna voortdurend, zodat ik de noodzakelijkheid inzag van de raad van het Tannese opperhoofd te volgen, die mij

gezegd had: "Slaap op hogere grond!" Daar ik ook medische raad had ingewonnen met dezelfde uitslag, ofschoon eigenlijk de ondervinding, helaas, reeds bewijs genoeg was, besloot ik mijn huis te verplaatsen en zag om naar een geschikt hoekje. Achter mijn tegenwoordig verblijf verhief zich een heuvel, driehonderd of meer voet hoog, aan alle zijden door een vlakke omringd en door de passaatwinden bestreken, terwijl hij van de oceaan slechts door een smalle landtong gescheiden was. Deze heuvel scheen mij zeer voor mijn doel geschikt; er was ruimte voor een zendingshuis en een kerk, waarvoor de natuur de plaats als het ware had aangewezen. Ik betaalde elke vordering door de inboorlingen op enig gedeelte van de heuvel ingebracht. Ik betaalde hen allen in het openbaar en op hun beurt, zodat er later geen onaangenaamheden konden ontstaan. Daarop kocht ik van een koopman de planken van het dek van een verongelukt schip, waarmee ik een huis van twee vertrekken, een slaapkamer en een kleine provisiekamer kon samenstellen, waaraan ik plan had het oudehuis toe te voegen, zo spoedig ik daartoe in staat zou zijn.

Toen ik zover was, greep de koorts mij heviger aan dan gewoonlijk; mijn zwakte was zo groot, dat ik niet dacht ooit weer beter te zullen worden. Met behulp van mijn getrouwe Aneityumese onderwijzer Abraham en zijn vrouw echter, spande ik naar het mij voorkwam mijn laatste krachten in, om de heuvel op te kruipen - want klimmen kon ik niet meer! - om wat frisse lucht in te ademen. Toen ik zowat twee-derde opgeklommen was, werd ik zo flauw, dat ik dacht te zullen sterven. Op de grond liggend, tegen de wortel van een boom geleund, om mij tegen vallen te behoeden, nam ik afscheid van mijn oude Abraham, van mijn zendingswerk en van alles wat mij omringde. In mijn zwakke toestand bleef ik daar liggen, door mijn trouwe vriend bewaakt en viel ineen zachte slaap. Toen ik mijn bewustzijn herkreeg, voelde ik mij iets sterker en een flauwe schemering van hoop herleefde in mijn ziel. Abraham en zijn goede vrouw tilden mij op en droegen mij tot op de top van de heuvel. Daar legden zij mij neer op een bed van kokosbladeren, en maakten ook van die bladeren een soort van scherm boven mij, en daar gaven mij de twee getrouwe zielen, zeker door iets meer dan menselijk medelijden bewogen, het sap van de kokosnoot te drinken en voedden mij met inlands voedsel en hielden mij daarmee, ik weet niet hoelang, in leven. Mijn bewustzijn keerde echter volkomen terug.

De passaatwind verfriste en versterkte mij dag aan dag.

De Tannezen schenen mij voor dood opgegeven te hebben, en door de goede leiding der Voorzienigheid bemoeide zich geen van hen met ons gedurende verscheidene dagen.

Mijn kracht kwam op verbazende wijze terug en ik begon plannen te maken voor mijn nieuwe huis op de heuvel. Bevreesd om weer in mijn oude woning te slapen, sliep ik zolang mijn nieuwe slaapvertrek nog niet gereed was, onder de boom, waar ik beschaduwde werd door het scherm van kokosbladeren.

Mijn hoop zou echter weer verijdeld geworden zijn en ik zou te midden van mijn werk gestorven zijn, indien de Aneityumese onderwijzer en zijn vrouw mij niet hadden terzijde gestaan. Zij haalden de planken van het wrak, en alle andere benodigdheden voor mij, droegen mij alles aan en het kostte mij nog de grootste inspanning om de woning gereed te krijgen. Maar het leven hing er van af. Ten laatste was het werk afgelopen en na die tijd had ik betrekkelijk weinig last meer van de voortdurend terugkerende aanvallen van de koorts.

Mijn oude Abraham, die edele, trouwe ziel, was mij als een engel van God nabij in deze tijd van ziekte en gevaar; hij was gedurig aan mijn zijde; hij hielp mij gewillig in al wat ik te doen had en het was duidelijk, dat hij dit niet alleen uit mensenzelfde deed, maar om Jezus' wil. Deze man was een mensener geweest in de dagen toen hij nog een

heiden was, maar door Gods genade stond hij daar nu als een nieuw schepsel in Christus Jezus. Men kon hem in alles vertrouwen; en in gevaren of beproevingen werd ik dikwijls verkwikt door de gebeden van die oude man, gelijk door de gebeden van mijn vader in het huis van mijn kindsheid. Geen blanke zou in mijn gevaarlijke omstandigheden van meer nut hebben kunnen zijn en niemand, hetzij hij blank of zwart was, kon meer ongeveinsde en hartelijke toewijding getoond hebben.

Wanneer ik later ooit de oppervlakkige tegenwerpingen van ongodsdienstige schrijvers en sprekers gelezen of gehoord heb, die beweerden dat de pogingen der zendelingen nutteloos waren, o, wat heb ik er dan dikwijls naar verlangd om hen, al was het maar voor één week op Tanna te kunnen verplaatsen, te midden van de "natuurlijke" mens in de vorm van heidenen en menseneters en een enkele "geestelijke" mens in de persoon van de oude Abraham, die hen voedde, hen verzorgde en hen redde "uit liefde tot Jezus", opdat ik mocht zien hoeveel uren er nodig zouden zijn om hen te overtuigen, dat Christus in de mens toch een werkelijkheid is!

Alle scepticisme in Europa zou vol schaamte het hoofd moeten buigen en alle twijfel zou versmelten voor één straal van het nieuwe licht, dat Jezus, en Jezus alleen, doet schijnen uit het oog van de bekeerde kannibaal. Misschien zal het de één of andere lezer verwonderen, ofschoon anderen die meer weten er op voorbereid zijn dit te vernemen, dat het verplaatsen van ons huis, evenals dat van de heer Mathieson om gelijke redenen, streng veroordeeld werd door lieden in het vaderland, die de wereld trachten te bekeren terwijl zij op hun gemakkelijke stoelen zijn uitgestrekt. Allerlei onzin verscheen o.a. in de Nova Scotian Church Magazine omtrent het verplaatsen van mijn huis op de oorlogsgrond van de inboorlingen, waardoor allerlei vijandelijkheden werden uitgelokt en in de hand gewerkt.

Het was een feit, dat de heuveltop te klein was om voor kerk en woonhuis beide geschikt te zijn en dat hij voor dat doel gelijk gemaakt moest worden; verder was hij aan drie zijden door een diepe vallei omringd, enz.; maar de armstoel-kritici, onwillig om te geloven aan de haat der heidenen tegen het Evangelie, moesten uit hun eigen brein enige reden vinden om te verklaren waarom ik zo vervolgd en geplunderd werd. Waarlijk, wij leerden door eigen treurige ervaring, waarmee zij die ons zouden opvolgen op deze eilanden hun voordeel konden doen, dat men alleen gezond kan blijven op hoge grond, waar de passaatwinden de lucht zuiveren, en dat koorts en andere ongesteldheden bij de kust wacht houden, vooral aan de zijde onder de wind. Zelfs de heer Inglis heeft zijn woning op Aneityum op hoger grond moeten verplaatsen en geen zendeling heeft zich sedert gevestigd in de moerasachtige streken langs de kust, waar men ten prooi is aan de gevaarlijke koorts. Het leven is Gods grote gave en moet tot Zijn eer besteed worden en niet onverschillig weggeworpen.

Hoofdstuk 8

NOG IETS OVER DE ZENDING OP TANNA

Mijn vredelievend gezinde opperhoofden, waarover ik reeds gesproken heb, wisten er werkelijk de kustbewoners toe te brengen, om voor een tijd ten minste alleen defensief te werk te gaan. Maar het volk in het binnenland vermoorde acht opperhoofden uit een naburige streek, die een vriendschapsbezoek waren komen afleggen aan de stam, die aan de haven woonde, terwijl zij op hun terugweg waren. Terzelfder tijd was één van de inlandse hoofden, die zijn volk had zoeken over te halen om de oorlog op te geven en in vrede met de omliggende stammen te leven, door zijn eigen volk overvallen en vermoord, alsook zijn broer, vier vrouwen en twee kinderen, en was opgevolgd door een andere leider, die meer naar hun wensen en smaak handelde. Zij schoten vervolgens, naar hun wijze van oorlogvoer en, een man dood in de nabijheid van de haven en vernielden de plantages en omheiningen. Alzo was weer de duivel losgebroken, daar de jonge mannen van Tanna evenzeer gesteld zijn op een vechtpartij, als de wereldse jongelieden in Europa op een concert of een bal.

De kustbewoners raadden mij aan een mijl verder op te gaan en mij van het toneel van de strijd te verwijderen, maar de stammen uit het binnenland lieten mij weten, dat ik mijn huis niet moest verlaten, opdat het niet geplunderd en verbrand mocht worden, want dat zij niets tegen mijn persoon hadden. De volgende morgen vroeg ging ik vergezeld van de oude Abraham en een andere man uit Aneityum devijandelijke partij opzoeken, om, indien het mogelijk was, de dreigende oorlog te verhinderen, maar zonder mijn kustbewoners hiervan te verwittigen. Ongeveer vier mijlen van ons verwijderd, ontmoetten wij het opperhoofd van onze verst verwijderde vriendschappelijke stam met al zijn krijgslieden onder de wapenen. Mij noodzakende te zeggen wat ik doen ging, veroorloofde hij mij hoewel tegen zijn zin, om door te trekken. Tot de Heere Jezus om leiding en bescherming opziend, gingen wij nog vier mijlen verder door het dichte woud. Mijn twee metgezellen, die in stilzwijgen vervielen, verrieden grote angst; en, na vergeefs getracht te hebben hen op te vrolijken, moest ik op hun ernstig verzoek ook in stilte voortwandelen, terwijl onze harten in stil gebed zich tot Jezus verhieven. Wij kwamen veel verlaten dorpen en plantages voorbij, maar zagen geen levend wezen.

Ten laatste stuitten wij onverwachts op het ganse leger, in het voornaamste dorp tot een groot feest verzameld; en op onze nadering vloog ieder man te wapen. Mijn onderwijzers dicht bij mij houdend, liep ik, natuurlijk ongewapend, recht uit tot midden onder hen, en riep zo luid als ik maar kon in hun eigen taal; "Ik groet u allen, gij mannen van Tanna! Vreest niet; ik ben uw vriend; ik heb u allen lief en ben gekomen om u te spreken over de grote God, Jehovah, en over een goed gedrag zoals Hem welbehaaglijk is!" Een bejaard opperhoofd trad nu vooruit, nam mij bij de hand en na mij onder het volk rondgeleid te hebben, zei hij: "Kom hier naast mij zitten en spreek met mij; langzamerhand zal het volk niet meer bevreesd voor u zijn."

Enigen liepen vol vrees het bos in. Anderen schenen buiten zichzelf van vreugde. Zij dansten waanzinnig om ons heen, sloegen op de grond met hun knotsen, terwijl zij elkaar toeriepen: "Missi is gekomen! Missi is gekomen!" De verwarring werd ieder ogenblik groter, en het geheel had een vijandige aanblik.

Mannen en jongens kwamen uit iedere hoek te voorschijn en drongen zich om mij heen, zij waren allen in verschillende wilde tekenen beschilderd en sommigen hadden het haar vol veren, zodat zij een grillig uiterlijk vertoonden. Vrouwen en kinderen keken van tijd tot tijd tussen de bomen door en verdwenen weer even spoedig. Zelfs in dit ogenblik

van spanning viel het mij op, dat zij veel meer kinderen om zich heen hadden dan de volkstam, die aan de kust woonde, waar de vrouwen en kinderen door de wreedheid en de ondeugden van "beschaafde" bezoekers verdelgd worden.

Na een uur in hun midden doorgebracht te hebben met spreken en het beantwoorden van allerlei vragen, schenen zij geneigd de oorlog op te geven en vergunden mij een gebed met hen te doen. Zij gaven mij toen een geschenk van kokosnoten en suikerriet en twee vogels, die mijn metgezellen uit hun hand ontvingen, en ik gaf wederkerig een rood hemd aan het voornaamste opperhoofd en verdeelde een hoeveelheid vistuig en stukken rood katoen onder anderen.

De hoofden gaven mij vriendschappelijk de hand en verzochten mij hen dikwijls te komen zien, want na dit bezoek zouden zij niemand, die tot de zending in betrekking stond, kwaad doen.

Middelertwijl hadden de kustbewoners gehoord waar wij waren heengegaan en hadden zich niet anders voorgesteld, dan dat wij allen gedood en opgegeten zouden zijn. Toen wij terugkwamen met een geschenk van levensmiddelen en hen mededeelden wat wij gehoord en gezien hadden, waren zij buiten zichzelf van verwondering; zo iets was op Tanna nog nooit gezien! De vrede duurde meer dan vier weken voort; een ongewoon lange wapenstilstand! Iedereen had nu tijd voor allerlei werk. Vele broodwortelplantages werden afgemaakt, en alle omheiningen werden voor het volgend jaar in voortreffelijke toestand gebracht.

De dwaze vooroordelen der heidenen en de vervolgingen, die wij van hen te lijden hadden, waren op zichzelf al een treurige beproeving, maar treuriger en hopelozener was de slechte en zondige invloed van mijn eigen landslieden. Eén van hen o.a., een zekere kapitein Winchester, die als koopman met een inlandse vrouw aan de baai leefde, een ellendige verkwister, ofschoon een welopgevoed man, was ontevreden over deze tijd van vrede. Het scheen, dat hij niet als naar gewoonte zoveel vogels, varkens enz. waarin hij handelde, in ruil ontving. Hij begon nu plotseling groot belang in hun zaken te stellen, gaf al de opperhoofden in de omtrek kruit en kogels ten geschenke en leende hun een aantal blinkende geweren. Hij zei, dat zij niet bang hoefden te zijn voor de oorlog, want dat hij wel voor krijgsbehoeften zou zorgen.

Ik kwam hier tegen op, maar hij zei mij eenvoudig in het gezicht, dat de vrede niet met zijn plannen overeen kwam. Zo aangestoot en aangemoedigd, werden de arme heidenen tot een zeer onrechtvaardige oorlog aangezet met de naburige stammen. De koopman bedong nu onmiddellijk een hoge prijs voor de wapenen, die hij geleend had; de prijs van kruit, kogels enz. steeg tot verbazende hoogte bij iedere nieuwe aanvraag; zijn bewaarplaatsen waren vol vogels en varkens, die hij geregeld van de hand zette aan voorbijgaande schepen en hij zou grote sommen geld verzameld hebben, indien hij niet zo verkwistend was geweest.

Kapitein Winchester verheugde zich in de oorlog, eiste een groot varken voor een wijnglas vol kruit, drie of vier kogels of tien hagelkorreltjes; hij roemde in zijn "goed geluk" in het opruimen van al zijn oude geweren en in het vullen van zijn hof met varkens en vogels. Tot deze afschuwelijke diepte vervalt men, wanneer men meent dat de ellende en de ruïne van velen meer dan vergoed wordt door de rijkdom en de voorspoed van enkelen, die van anderers verderf leven.

Miaki, het oorlogshoofd, had een jongere broer, die Rarip heette, die ongeveer achttien jaar oud was. Toen deze oorlog begon, kwam hij bij mij in het zendingshuis wonen. Nadat de oorlog een poos geduurd had, noodzaakte Miaki hem zich in de strijd te begeven, maar hij ontsnapte in de bossen en kwam bij mij terug, en zei: "Missi, ik haat dat vechten, het is niet goed om mensen te doden; ik wil bij u blijven!"

Weer kwam het oorlogshoofd en noodzaakte mijn lieve, jonge vriend Rarip zich bij het leger te voegen. Ik kon natuurlijk alleen voor hem smeken; ik kon het niet verhinderen. Ditmaal hield Miaki hem aan zijn zijde in het midden der strijders. Toen zij in het gezicht van de vijand kwamen, en hun eerste oorlogskreten hoorden, als zij uit het bos te voorschijn kwamen, doorboorde een kogel Rarips borst, en hij stortte in de armen van Miaki. Het lijk werd naar zijn broeders dorp gevoerd met veel gejammer, en een bode kwam mij vertellen dat Rarip dood was. Ik haastte mij daarheen en vond hem levenloos, en het middelpunt van een tragische plechtigheid. Rondom hem waren al de vrouwen en meisjes verzameld, sommige zittend, anderen op de grond liggend; zij trokken zich de haren uit, verwondden zich met gespleten bamboes en gebroken flessen, wierpen zich gedurig op de grond, en beschilderden hun gezichten, borst en armen met zwart, terwijl zij luide weeklachten uitstootten.

Er waren ook mannen tegenwoordig, die hun hoofd tegen de bomen stootten en hun lichamen met messen staken, totdat het bloed er uit liep en die zich overgaven aan allerlei soort van wilde droefheid en smart. Mijn hart brak als ik het aanzag en er aan dacht, dat zij niet tot onze gezegende Heere Jezus konden opzien om troost. Ik ging naar huis terug en bracht een wit laken en wat band, waarin het lichaam van de jonge Rarip werd gewikkeld, alvorens begraven te worden. De inboorlingen schenen getroffen over dit teken van eerbied en besloten eenparig, dat Rarip onder mijn toezicht een christelijke begrafenis zou hebben. De mannen maakten een graf gereed op een uitgezocht plekje bij zijn eigen woning; ik las iets uit Gods Woord, sprak een gebed uit tot de Heere en las een lofpsalm onder een toneel van tranen en weeklachten om nimmer te vergeten, en de gedachte verteerde mijn ziel - o wanneer, wanneer zal het leven en de onsterfelijkheid ons door Jezus geschonken, voor de Tannezen een werkelijkheid worden.

Daar de oorlog nog voortduurde en er nog vele anderen gedood werden, bedreigde wraak de ellendige koopman. Miaki viel hem aldus aan: "Gij hebt ons deze oorlog op de hals gehaald. Gij hebt ons bedrogen, en daarom zijn wij hem begonnen. Rarip is dood en vele anderen. Zijn dood zal op u gewroken worden."

Kapitein Winchester, die hardvochtig was geweest zolang varkens en vogels in zijn hof kwamen ten koste van anderer leven, beefde nu als een bloodaard voor zijn eigen bestaan. Hij smeekte mij om met zijn vrouw tot veiligheid in mijn huis te mogen slapen, maar ik weigerde om de zending op enigerlei wijze met zijn misdaden verbonden te doen zijn.

De inboorlingen van andere eilanden, die hij gevangen hield en als slaven gebruikte, werden nu door hem met musketten gewapend tot zijn verdediging, maar daar hij geen geloof in hen had en meende dat zij hem niet zouden beschermen noch ook waarschuwen in tijd van gevaar, smeekte hij mij één van mijn onderwijzers te zenden, om met zijn vrouw te waken, wanneer hij iedere dag enige uren sliep, en indien hij wakker was, zou hij zijn leven duur verkopen met behulp van musket en revolver. De onderwijzers waren beiden bevreesd en weigerden te gaan en ik kon hen met een goed geweten niet aansporen om het wel te doen.

Zijn gevaar en angst werden zo hevig, dat hij 's nachts sliep in zijn boot, die in het midden van de baai voor anker lag, met zijn wapenen naast zich en bemand met scheepsvolk, dat gereed was bij de nadering van gevaar zee te kiezen en alles achter te laten, terwijl hij overdag gewapend de wacht hield op de kust, evenzo gereed om te vluchten. Zo sleepte hij zijn ellendig bestaan voort, met zijn vrouw beurtelings wacht houdend, totdat een koopvaardischip het eiland aandeed, en hem meenam, met alles wat hij verkregen had - voor welke verlossing wij ongeveinsde dankbaarheid betoonden!

De oorlog, die hij zo lafhartig had aangestookt, duurde drie maanden, en toen gelukte het mij door een geschenk, dat ik in het geheim aan twee aanvoerders gaf, er een einde aan te maken. Maar het gevoel van wraak over de verslagenen brandde nog in menige borst, en door het verhaal van de bloedige daden van hun vaders werden de oude veten op de jongelieden overgebracht.

Gedurende de gehele oorlog, ging ik iedere zondag naar het toneel van de strijd en hield een godsdienstoefening onder onze kustbewoners. Honderden verzamelden zich rondom mij en luisterden met eerbied, maar de oorlog wilden zij niet opgeven. Eens wilde ik door het bos, dat hen van elkaar scheidde, gaan om ook met de vijanden te spreken en te bidden.

Ons volk echter kwam daar tegen op, en een aanvoerder zei: "Missi, gij moet alleen voor ons bidden en uw God zal ons met Zijn machtige arm helpen en wij zullen niet bevreesd zijn. Gij moet niet met de vijand bidden, anders helpt Hij hen ook."

Na dit voorval rekende ik het mijn plicht om, als ik naar het oorlogsveld ging, beide kampen te bezoeken en in ieder kamp godsdienstoefening te houden, terwijl ik hun leerde dat Jehovah, mijn God, vertoornd was over al zulke tonelen en voor niemand zou vechten, maar dat Hij hun allen gebod in vrede te leven.

Omstreeks deze tijd bedroeg het gezelschap, dat zondags bij mij kwam, ongeveer veertig personen. Nowar en drie of vier anderen schenen echter de enigen, waarvan ik meende te bespeuren, dat zij werkelijk Jezus begonnen te dienen en lief te hebben. Zij waren evenwel twijfelachtig en veranderlijk, hoewel zij een goede invloed op de bewoners van hun dorp uitoefenden en gunstig tegenover ons en de godsdienst gestemd waren. De omstandigheden leidden er soms toe, om ons nuttig onder hen te doen zijn. Bijvoorbeeld, één van de heilige mannen werd, toen hij op een koraalrif aan het vissen was, door een vergiftige vis gebeten.

Na hevige pijnen stierf hij, en zijn nabestaanden maakten zich gereed om zijn twee vrouwen te worgen, opdat hun geesten hem in de andere wereld mochten vergezellen en dienen. Gewoonlijk waren zulke treurspelen geëindigd eer ik er van hoorde. In dit geval, daar ik diezelfde dag in het dorp kwam, gelukte het mij, hen over te halen hem alleen te begraven, - en aan zijn vrouwen werd dus op mijn verzoek het leven geschonken. Deze zaak werd veel besproken en de verschrikkelijke gewoonte van het worgen van weduwen raakte daardoor langzamerhand in onbruik.

In verband met zulke vergiftigingen moet ik hier aanmerken, dat sommige vissen dodelijk vergiftig waren; andere waren ongezonder en zelfs vergiftig op enkele tijden, terwijl nog andere altijd voedzaam en goed waren.

Op zekere morgen vond ik bij het aanbreken van de dag mijn huis omringd door gewapende lieden en een opperhoofd gaf mij te verstaan, dat zij zich verzameld hadden om mij het leven te benemen. Ziende dat ik geheel in hun macht was, knielde ik neer en gaf mij naar het mij toescheen voor de laatste maal op aarde met lichaam en ziel aan de Heere Jezus over. Daarna stond ik op en ging tot hen en begon bedaard met hen te spreken over hun onvriendelijk gedrag tegenover mij, terwijl ik dat vergeleek met mijn gedrag jegens hen. Ik toonde hen ook duidelijk aan, welke treurige gevolgen de uitvoering van hun boos opzet hebben zou. Tenslotte stond één van de hoofden, die de godsdienstoefeningen had bijgewoond, op en zei: "Ons gedrag is verkeerd geweest; maar nu zullen wij voor u vechten en allen die u haten doden."

Ik bracht hem echter van dat plan terug, door hem zolang vast te houden, tot hij mij beloofde nooit iemand om mijnentwil te doden, daar Jezus ons geleerd heeft, onze vijanden lief te hebben en altijd goed voor kwaad te vergelden. Gedurende dit toneel

verwijderden zich verscheidene van de gewapende lieden en zij, die bleven, verbonden zich om ons voortaan te beschermen. Maar weer besloot hun openbare vergadering, dat wij gedood moesten worden, omdat zij, gelijk zij zeiden, Jehovah en Zijn dienst haatten, daar die hen bevreesd maakte om te handelen gelijk zij tot nog toe altijd gehandeld hadden. Indien ik niet langer de dorpenbezoeken wilde om met de mensen te bidden en over God te spreken, dan wilden zij mij toestaan onder hen te wonen en handel te drijven, daar zij de kooplieden wel mochten lijden, maar de zendelingen haatten! Ik antwoordde hen daarop, dat alleen de hoop van in staat te zijn, hen de godsdienst van Jehovah te onderwijzen, mij bij hen deed blijven, dat ik onder hen was gekomen niet om winst of vermaak te genieten, maar alleen omdat ik hen lief had en hun toestand beklagde; en dat ik voortdurend hun geluk zocht te bewerken, door hen de enige ware God te leren kennen en dienen. Eén van de hoofden, die in Sydney gewoond had en Engels verstond, antwoordde uit aller naam: "Missi, onze vaders beminden en dienden hem, die gij de duivel, de boze geest noemt, en wij zijn besloten om hetzelfde te doen, want wij keuren het gedrag van onze vaders goed."

Missi Turner kwam hier en trachtte onze godsdienst uit te roeien, maar onze vaders wederstonden en hij verliet ons. Zij stonden ook op tegen Peta, de Samoaanse onderwijzer, zodat hij vluchtte. Zij bevochten ook de Samoaanse onderwijzers, die aan de andere zijde van de haven zich hadden nedergezet en doodden er enigen; waarop de anderen vluchtten. Wij doodden de laatste vreemdeling, die op Tanna leefde, voordat gij hier kwam. Wij vermoordden de Aneityumese onderwijzers en verbrandden hun huizen. Na ieder van deze daden was het op Tanna goed; wij leefden gelijk onze vaders, en ziekte en dood verlieten ons. Nu heeft ons volk besloten u te doden, indien gij ons eiland niet verlaat; want gij verandert onze gewoonten en doet afbreuk aan onze godsdienst en wij haten de dienst van Jehovah."

En omringd door een aantal mensen, die enige jaren in de koloniën hadden doorgebracht, vervolgde hij op bittere toon: "De mensen uit Sydney behoren tot uw land, tot Engeland; zij kennen het goed en kwaad evengoed als gij, en wij hebben hen zien vissen, feestvieren, koken, werken, en allerlei vermaken najagen op de zondag, evengoed als op iedere andere dag. Gij zegt, dat wij op zondag geen voedsel moeten koken, noch enig werk doen, maar gij kookt zelf, want uw ketel staat die dag op het vuur! Wij hebben de mensen uit Sydney allerlei dingen zien doen, die gij verkeerd noemt, maar waarvan wij houden. Gij zijt maar alleen, zij zijn velen; zij hebben gelijk en gij moet ongelijk hebben; gij onderwijst leugens in plaats van waarheid!"

Na al zulke aanspraken beantwoordde ik de vragen van het volk zo volkomen mogelijk, ook ondervroeg ik mijn aanvallers op allerlei punten, waarna ik merkte, dat zij elkander weerspraken, totdat de meerderheid der stemmen uitriep: "Zij liegen! Zij verdraaien hun woorden! Missi weet of het waar is, wat zij van de mensen van Sydney zeggen!"

Helaas, ik moest toestemmen, dat hetgeen zij vertelden maar al te waar was met betrekking tot de goddeloze menigte in het vaderland, die de sabbat in een dag van vermaak verandert, echter niet met betrekking tot Jehova's dienstknechten. Zij werden nu ook stil en vergunden mij om tot hen te spreken over geestelijke zaken en over de zegen, die de Bijbel en de zondagviering in andere landen teweeg brachten; en zij lieten mij een godsdiensttoefening in hun tegenwoordigheid leiden.

Maar mijn vijanden lieten toch hun slechte plannen tegenover mij niet varen, hoe zij ook voor het ogenblik uit het veld geslagen of tot bedaren gebracht werden. Slechts weinig dagen na het gebeurde, toen er veel inboorlingen in mijn huis verzameld waren, vloog een man woedend met opgeheven bijl op mij aan, maar een opperhoofd greep een

spade, waarmee ik juist gewerkt had, en redde mij door zijn behendigheid van een ogenblikkelijke dood. Een leven onder zulke omstandigheden bracht er mij toe, mij des te meer aan de Heere Jezus vast te klemmen; ik was geen uur zeker van mijn leven en toch heerste er kalmte, rust en onderworpenheid in mijn ziel, omdat mijn bevende hand gevat werd door de liefdevolle hand, eens op het kruis genageld en nu de scepter voerend in het heelal. De volgende dag vervolgde een woest opperhoofd mij vier uur lang met zijn geladen geweer, en hoewel hij het dikwijls op mij richtte, hield God zijn hand terug. Ik sprak hem vriendelijk toe, en vervolgde mijn werk alsof hij daar niet geweest was, overtuigd, dat mijn God mij daar geplaatst had en mij zou beschermen totdat mijn taak volbracht was. In voortdurend stil gebed opziende tot onze dierbare Heere Jezus, liet ik alles in Zijn handen over en gevoelde mij als onsterfelijk totdat mijn werk gedaan was.

Mijn geloof werd zeer versterkt door deze beproevingen en voortdurende doodsgevaaren; ik ontving kracht voor hetgeen er volgen zou, want de aanvallen volgden elkaar haastig op. Zonder het voortdurend bewustzijn van de tegenwoordigheid en de macht van mijn Heere en Zaligmaker zou niets mij bewaard hebben van het verstand te verliezen en ellendig om te komen. Zijn woorden: "Ziet, Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld", kwamen mij zo werkelijk voor, dat het mij in het minst niet zou hebben doen ontstellen, indien ik evenals Stefanus, Hem had zien neerblikken vanuit de hemel op het toneel rondom mij. Evenals Paulus toen hij uitriep: "Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft", voelde ook ik Zijn ondersteunende kracht. Het is de zuivere waarheid, die mij na twintig jaar nog in zoete herinnering is, dat ik in deze vreselijke ogenblikken, als geweer, knots of speer mijn leven bedreigden, het meest de nabijheid en de goedkeurende glimlach van mijn gezegende Meester ontwaarde. O, welke zaligheid om te leven en te verdragen, als "ziende de Onzienlijke!"

Op een nacht werd ik driemaal wakker en hoorde telkens, dat een opperhoofd met zijn mannen bezig was de deur van mijn huis open te breken. Zij schenen echter te begrijpen dat zij kwaad deden, want hoewel met musketten gewapend, waren zij zeer bevreesd voor een kleine Schotse hond, die mij dikwijls het leven redde. God weerhield hen ook nu weer en de volgende dag ging het praatje overal rond, dat zij die mij wilden doodschieten, "door vrees werden aangegrepen" en dat schieten dus het rechte middel niet kon zijn. Daarom werd nu in alle bedaardheid het plan beraamd om ons huis en erf in brand te steken en ons, wanneer wij zouden trachten te ontkomen, met knotsen neer te slaan. Maar onze Aneityumese onderwijzer hoorde van het plan, en God hielp ons hun boze aanslagen te verijdelen.

Toen zij merkten, dat hun aanslagen ons bekend waren, schenen zij aan zichzelf te twifelen en overlegden tezamen om ons op een nog geheimer wijze te overrompelen. Hun kwaad werd ten goede beschikt. Namuri, één van onze Aneityumese onderwijzers, woonde in het naast bijgelegen dorp. Daar had hij voor zich en zijn vrouw een huis gebouwd, en leefde daar onder de heidenen een eenvoudig en rein christelijk leven. Bijna iedere morgen kwam hij mij verslag geven van de staat van zaken in zijn nabuurschap. Zonder school en zonder boeken onderwees hij echter de inboorlingen in de godsdienst, ging hen voor in het gebed en leerde hen voornamelijk door zijn goed voorbeeld. Zijn invloed onder het volk nam steeds toe, toen een priester hem op een morgen met de kawas of dodelijke steen wierp; dit was een gevaarlijk wapen, in grootte en vorm gelijkend op een slijpsteen voor zeisen, gewoonlijk rond, maar soms hoekig, en van achttien tot twintig duim lang. Zij wierpen deze steen van grote afstand en met noodlottige juistheid.

De onderwijzer wendde vlug het hoofd en ontving nu een diepe wond in de linkerhand,

terwijl hij zijn rechterhand gereed hield om zich te beveiligen tegen de knots, die zeker volgen zou. De priester sprong nu met zijn knots en onder wild geschreeuw op hem aan. Hij ontweek sommige, maar ontving toch ook vele slagen. Eindelijk aan hun handen ontkomend, bereikte hij werkelijk het zendingshuis. Bloedend, bijna bezwijmend, en achtervolgd door schreeuwende moordenaars.

Ik had hem reeds lang met verlangen gewacht, en het geschreeuw horend vloog ik haastig naar buiten.

Toen hij mij zag, zonk hij onder een boom neer en riep: "Missi, Missi, red uw leven! Zij komen u doden; zij zeggen dat zij ons allen heden zullen doden en zij zijn met mij begonnen, want zij haten God en Zijn dienst."

Ik haastte mij de goede man te hulp te komen; ik waste en verbond zijn wonden, en God hield op wonderbare wijze de woedende Tannezen op een afstand. Langzamerhand begonnen zij in het bos te verdwijnen, en wij droegen de goede onderwijzer in mijn huis! In drie of vier weken was hij door zorgvuldige verpleging zo ver hersteld, dat hij weer uit kon gaan.

Sommigen smeekten hem om in hun dorp terug te keren, maar ik stond er op, als eerste voorwaarde, dat de opperhoofden hem, die de onderwijzer was aangevallen, zouden straffen. Dit zei ik om hen te beproeven, want hij was natuurlijk slechts de uitvoerder geweest van hun wil, misschien met uitzondering van Nowar en twee of drie anderen. Zij zochten de onderwijzer te bevredigen door hem een varken en een paar broodwortels als zoenoffer aan te bieden, maar ik zei: "Nee, zulk slecht gedrag moet gestraft worden, of wij zullen uw eiland bij de eerstkomende gelegenheid verlaten."

De priester, die ook een opperhoofd was, was voortgegaan met tegen andere stammen te vechten, totdat al zijn volgelingen gedood of verslagen waren, en na drie weken gepraat grepen hem de andere hoofden, bonden hem en zonden om mij opdat ik zou komen om hem te zien straffen, daar zij toch niet verlangden, dat wij het eiland zouden verlaten. Ik moest wel tot hen gaan uit vrees voor bloedstorten, en toen ik met hen gesproken had, werd hij losgelaten, na veel schone beloften te hebben gedaan. Allen schenen nu vriendelijk jegens ons gezind en gewillig om te luisteren en te leren, zodat de onderwijzer ernstig verlangde naar zijn post te mogen terugkeren.

Ik verzocht hem dringend, om in het zendingshuis te blijven totdat het wat veiliger zou zijn, maar hij antwoordde: "Missi, wanneer ik hen zie dorsten naar mijn bloed, dan zie ik in hen mijzelf, toen de zendeling het eerst op mijn eiland kwam. Ik verlangde hem te doden evenals zij mij willen doen. Was hij uit vrees voor gevaar weggegaan, dan zou ik een heiden zijn gebleven; maar hij bleef bij ons, ging voort ons te komen onderwijzen, totdat ik door Gods genade ben veranderd tot hetgeen ik nu ben. Welnu; dezelfde God, die mij zo veranderd heeft, kan ook de arme Tannezen desgelijks veranderen, dat zij Hem gaan dienen en liefhebben. Ik kan niet van hen wegblijven; maar ik zal in het zendingshuis komen slapen en overdag alles doen wat in mijn vermogen is, om hen tot Jezus te brengen."

Ik kon iemand met zulke beweegredenen niet terughouden van wat hij zijn plicht rekende. Hij keerde dus naar zijn arbeidsveld terug en gedurende verscheidene weken gingen de zaken uitstekend. De inboorlingen toonden een klimmende belangstelling in ons en in ons werk, en minder vrees voor de bedreigingen van hun heidense priester, die doorjaloezie en wraak verteerd werd.

Op een morgen onder de godsdienstoefening, toen de goede onderwijzer tot het gebed neerknielde, sprong dezelfde woeste priester met zijn grote knots op hem aan en verwondde hem hevig, zodat hij bebloed en bewusteloos voor dood bleef liggen. Het

volk vluchtte en liet hem in zijn bloed badend achter, daar zij bevreesd waren, dat de moord hun verweten zou worden. De onderwijzer kwam weer bij, kroop naar het zendingshuis en bereikte dat omstreeks het midden van de dag, bijna stervend. Toen ik hem zag, liep ik hem tegemoet, maar hij viel neer bij de onderwijzerswoning, zeggende: "Missi, ik sterf. Zij zullen u ook doden. Vlucht, om uws levens wil!"

Ik zette mij vol medelijden naast hem neer, verbond zijn wonden en verzorgde hem. Hij was zeer gelaten; zag tot Jezus op en verheugde zich, dat hij spoedig bij Hem in de heerlijkheid zou zijn. Zijn lijden was groot, maar hij droeg het met de grootste onderworpenheid, terwijl hij gedurig bij zichzelf herhaalde: "Om de wil des Heeren! Om Jezus' wil!"

Hij bad gedurig voor zijn vervolgers: *"O Heere Jezus! vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. O, neem niet al Uw dienstknechten van Tanna weg. Neem Uw godsdienst niet van dit verduisterd volk weg! O God, leer al de Tannezen Jezus volgen en liefhebben!"*

Voor hem was Jezus alles en in alles; en er was geen verschrikking in de dood. Hij ging van ons heen, in vast vertrouwen van de heerlijkheid zijns Heeren binnen te gaan. Hoe nederig hij moge schijnen in het oog der wereld, ik wist dat er een groot man in de dienst van Christus gevallen was en dat hij zijn plaats zou innemen in de juichende schare der martelaren. Ik maakte een doodkist voor hem en begroef hem dicht bij het zendingshuis.

Met gebeden en veel tranen gaven wij zijn stoffelijk overschot aan de aarde weder in de zekerheid van een heerlijke opstanding. Slechts één zodanig bekeerling was reeds een zegenrijke beloning voor Dr. Geddie en zijn echtgenote, aan wie God de eer had verleend, deze man tot Jezus te brengen. Mogen vele zulke verlorene zielen in de grote dag de kroon van hun heerlijkheid uitmaken.

Onmiddellijk na deze gebeurtenis, kwam een aantal hoofden met hun volgelingen bij mij in het zendingshuis, en grote vriendelijkheid aan de dag leggend, zeiden zij: "De heer Turner gaf aan onze vaders grote hoeveelheden katoen, bijlen en messen, en zo werden zij zijn vrienden. Indien gij het volk zoiets zoudt willen geven, zouden zij daar zeer blij mee zijn. Zij zouden dan zeker ophouden met zich tegen uw godsdienst te verzetten." Ik antwoordde daarop: "Hoe kwam het dan, dat zij de zendelingen Turner en Nisbet zo hevig vervolgden, dat deze het eiland moesten verlaten? Uw gedrag is slecht en bedrieglijk. Ik zal u nooit voor slechte daden en moorden belonen! Door mij wordt geen enkel geschenk gegeven."

Zij trokken gemelijk af en schenen zeer teleurgesteld en beledigd.

Toen er een opperhoofd gestorven was, verzamelde het volk aan de haven zich, om zijn weduwe te worgen. Eén van mijn Aneityumese onderwijzers die hiervan gehoord had, haastte zich tot mij. Ik liep naar het dorp en redde met veel moeite haar leven. Enige weken daarna schonk zij het leven aan een kleine stamhouder, die zeer voorspoedig opgroeide. Indien onze kustbewoners de waarheid wilden spreken, dan zouden zij moeten bekennen, dat de weduwen van allen, die in de oorlog omkwamen, door onze smekingen in het leven werden gespaard.

Spoedig na het voorgaande stierf er een heilig man en een menigte volk wachtte het ogenblik van zijn dood af, om zijn drie vrouwen te worgen. Ik sprak tot hen over de gruwelijke wreedheid van zulk een gedrag. Ik wees er hen verder op, dat God ons man en vrouw geschapen had, en dat de seksen zo in evenwicht waren gesteld, dat voor iedere man die drie of een dozijn vrouwen had, evenveel mannen gewoonlijk er geen hadden, en dat dit grote jaloezie en twist veroorzaakte. Ik toonde hen verder aan, dat

deze weduwen, indien zij in het leven gespaard werden, gelukkige en nuttige huisvrouwen voor andere goede en liefhebbende echtgenoten konden worden. Na de lijkdienst, beriep ik mij op het opperhoofd, die mij antwoordde: "Missi, de gewoonte om de weduwen te worgen is niet van onze vaderen afkomstig, maar werd hier op Tanna door de bewoners van Aneityum ingevoerd. En daar zij op Aneityum de gewoonte hebben nagelaten, nu zij christenen zijn geworden, is het goed dat wij die op Tanna ook afschaffen."

Zo werden dan deze drie weduwen gespaard; en wij hadden goede hoop in Christus, dat het verschrikkelijk gebruik spoedig geheel van Tanna zou verdwijnen.

In deze tijd gebeurde er iets, dat de algemene verwondering van de inboorlingen gaande maakte, namelijk het graven van een put. Tot nog toe hadden wij slechts drinkwater uit een kokende bron, dat letterlijk in dit klimaat dagen nodig had om af te koelen. Wij hadden ook een stilstaande vijver aan het benedeneinde van een moeras, waarin de inboorlingen zich gewoonlijk baadden en hetgeen het enige geschikte koud waterbad was! Behalve dat was er op zes of zeven mijlen in de omtrek geen drinkwater te vinden. Het gelukte mij een put te graven, bij het zendingshuis en op twaalf voet diepte kreeg ik uitmuntend zuiver water, hoewel, vreemd genoeg, de oppervlakte van het water in de put geregeld met ieder getij rees en daalde! Deze put werd nu de enige toevoer van water voor ons en voor de inboorlingen rondom de haven en mijlen ver landinwaarts. Honderden inwoners van Tanna stroomden uit alle plaatsen samen om het grootste wonder dat zij ooit gezien hadden - regen, die uit de aarde oprees - te aanschouwen. Ik metselde de put van binnen met een soort van steen, die ik van de andere zijde van de baai in mijn boot had meegebracht; en gedurende vele jaren bevatte deze put het enige frisse water voor de inboorlingen in de omtrek. Enige jaren later groef een inlands hoofd in zijn eigen dorp een put, ongeveer een mijl dichter bij de ingang van de haven, en hij metselde hem van binnen met stenen, die ik gekocht had om een huis te bouwen en welke hij mij ontstolen en zich toegeëigend had. Menig schip, dat de haven aandeed, was blij zijn watervaten opnieuw te kunnen vullen aan mijn bron, en allen waren zo het scheen er des te vriendelijker door gestemd, maar het graven van deze put bracht niet zulk een omwenteling teweeg als die op Aniwa; hetgeen later medegedeeld zal worden.

Gedurende drie volle maanden was ik nu bezig geweest al mijn vrije tijd te besteden aan het oprichten van een gebouw, dat voor kerk en school zou kunnen dienen, waarbij ik mij ook bediend had van zoveel hulp van de inboorlingen, als ik voor geld had kunnen krijgen. Het gebouw was vijftig voet lang, en een-en-twintig voet zes duim breed. De pilaren stonden drie voet van elkaar en waren alle met voegen en pennen boven en beneden in de muur vastgemaakt. Het schone dak van ijzer, hout en suiker- rietbladeren werd door drie massieve houten pilaren ondersteund, die diep in de grond bevestigd waren. Het dak strekte zich ongeveer drie voet buiten de muren uit, eensdeels om een veranda te vormen en anderdeels om de regen te beletten langs de muren af te stromen. Het was geheel bedekt met suikerriet- en kokosbladeren. De vloer was met fijn wit koraal bestrooid, en bedekt met matten van kokosbladeren, gelijk aan die waarop de inboorlingen gewoon waren te zitten.

Het was inderdaad zulk een aangenaam ingericht huis des gebeds, als men maar in de hete luchtstreek kon verlangen, ofschoon het slechts open ruimten in de plaats van deuren en vensters had! Ik kocht het zware hout, dat ik er voor nodig had, op Aneityum en betaalde er voor vijftig broeken, die ik gekregen had van mijn Bijbelklas in Glasgow, waar zij eigenhandig geknipt en genaaid waren. Ik betaalde ook honderddertig el laken en enige andere dingen voor ander hout, dat ik nodig had.

De Tannezen verklaarden zich eerst tegen de bouw van een kerk. Zij verlangden niet, dat Jehovah een huis op hun eiland zou bezitten. Op de openingsdag waren er maar vijf mannen, drie vrouwen en drie kinderen tegenwoordig, behalve onze Aneityumese onderwijzers. Maar op die zelfde dag, na de morgengodsdienstoefening, bezocht ik tien dorpen, waar ik een godsdienstoefening hield. De mensen waren over het algemeen schuw en onvriendelijk. Zij zeiden, dat wij de oorzaak waren van de voortdurende ziekten en koorts. Zij hadden er geen begrip voor, dat ziekte en dood een natuurlijke oorzaak hadden, maar geloofden dat deze dingen werden veroorzaakt omdat iemand hen betoverde. Vandaar hun onophoudelijke veten, en de dood van veel mensen, door blinde wraakzucht om het leven gebracht.

Toen wij het fundament voor de kerk begonnen te leggen werd er een grote, vreemde ronde steen opgegraven, op het zien waarvan de Tannezen versteld stonden. Het oudste opperhoofd zei mij toen: "Missi, deze steen werd hier neergelegd door Karapananum (de boze geest) of werd hier verborgen door ons overleden opperhoofd. Dit is de stenen god, waaraan onze voorouders mensenoffers brachten. Deze gaten bevatten het bloed van de slachtoffers, totdat het door de geest werd opgedronken. De geest van deze steen eet mannen en vrouwen op en drinkt hun bloed gelijk onze vaders ons geleerd hebben. Wij zijn in de grootste vrees!"

Een priester wilde de steen in bezit hebben en was zeer verlangend hem mee te nemen; maar ik wist hem te houden en deed alles wat in mijn vermogen was om hen de bespottelijkheid van deze dwaze begrippen aan te tonen. De afgoderij was waarlijk nog niet uit Tanna verdreven, maar één wrede afgod moest tenminste wijken voor het huis van God op dit duister eiland.

Iets dat ik ook nooit vergeten zal, was het drukken van mijn eerste boek in de Tannese taal. De heer Thomas Binnie gaf mij een drukpers en een stel drukletters. Drukken was één van de dingen, die ik nooit beproefd had, maar nu ik een boekje in het Tannees had samengesteld, maakte ik mijn pers in orde, en begon de woorden te zetten. Maar het bleek mij, dat het drukken van een boek voor mij een moeilijker werk was, dan het bouwen van huizen geweest was.

Met grote volharding gelukte het mij tenslotte. Mijn grootste moeilijkheid bestond in het juist schikken van de bladzijden. Na veel mislukkingen vouwde ik een vel papier zo, dat ik het aantal bladen kreeg dat ik nodig had; ik nummerde de bladzijden, zoals zij genummerd moesten zijn wanneer zij op de juiste wijze in het boek geplaatst waren en vouwde toen het vel papier uit, zodat ik door de cijfers zien kon hoe de bladzijden in het drukraam geplaatst moesten worden, gelijk dat aan beide zijden op het papier was aangegeven. En zult gij het niet dwaas van mij vinden, lezer, wanneer ik beken, dat ik een kreet van vreugde slaakte, toen het eerste vel geheel in orde van de pers kwam. Het was ongeveer een uur na middernacht.

Ik was toen de enige blanke op het eiland, en al de inboorlingen waren reeds uren in vaste slaap gedompeld. Vol vreugde wierp ik mijn hoed in de lucht en danste als een schooljongen rondom de drukpers, totdat ik begon te vragen: Begin ik mijn verstand te verliezen? Zou het een zendeling niet beter passen, om neer te knielen en God te danken voor dit eerste gedeelte van Zijn heilig Woord in deze nieuwe taal gedrukt? Vrienden, neemt het mij niet kwalijk, en gelooft mij, dat het evenzeer een daad van ware verering was als Davids dansen voor de Ark Gods! En meent ook niet, dat ik niet neerknielde om Gods zegen te vragen over dit eerste vel van Gods Woord, dat ooit in de Tannese taal verschenen was.

Niet alleen toen, maar iedere dag sedert smeekte ik de Almachtige om het licht en de vreugde van Zijn heilig Woord in ieder duister gemoed en in iedere duistere woning op

Tanna ingang te doen vinden! Maar de Tannezen hadden een bijgelovige vrees voor boeken en voornamelijk voor Gods Boek. Ik vernam later, dat Dr. Turner een klein spelboek had gedrukt in het Tannees met behulp van Samoaanse onderwijzers; maar ik heb dit nooit te zien gekregen, vóór ik mijn werk op Tanna bijna beëindigd had. Dr. Turner zond mij een afdruk, maar het was meer Samoaans dan Tannees, voornamelijk in de spelling en kon mij dus van weinig of geen dienst zijn.

Korte tijd hierna werd ik aangenaam verrast door de aankomst van een Amerikaanse walvisvaarder, de Camden Packet, onder kapitein Allan. Hij, zijn eerste stuurman en velen van zijn talrijke bemanning waren besliste christenen, een groot verschil met de meeste kooplieden, die te Port Resolution landden. De kapitein verzocht mij vriendelijk om aan boord te komen en de godsdienstoefening te leiden. Welk een gelukkige avond was dit; het was mij als een oase in de woestijn. De kapitein stelde mij zijn volk voor, zeggende: "Dit is mijn scheepsvolk. Mijn eerste stuurman en de meesten van mijn volk zijn besliste christenen, die Jezus Christus trachten te dienen en lief te hebben. Onze reis heeft drie jaren geduurd, maar wij zijn in deze tijd zeer gelukkig met elkaar geweest. Gij zoudt nooit iets minder goeds aan boord van dit schip kunnen horen of zien dan gij nu ziet of hoort. En God heeft ons bovenmate gezegend."

Hij vertelde mij later, dat hij een lading traan aan boord had, die zeer veel waard was, en waarmee het schip bijna geheel gevuld was. Hij wilde gaarne iets voor mij doen of mij één of ander geven, maar ik had niets nodig, dat hij mij geven kon. Zijn stuurman, die mijn boot zag, vond er een opening in, en verscheidene planken waren gespleten en uitgebogen, daar ik ermee tegen een klip had gestoten, bij welke gelegenheid ik bijna verdronken was. De volgende morgen zette de kapitein uit eigen beweging zijn timmerman aan het werk, om de boot te herstellen, zodat zij weer zo goed als nieuw werd. Niemand van hen wilde enige beloning van mij aannemen; hun eigen christelijke liefde verschaftte hun voldoende beloning. Ik had reeds verlangend uitgezien naar een gelegenheid, om mijn boot naar Sydney te zenden om hersteld te worden, en was dus zeer dankbaar voor deze onverwachte en belangeloze hulp. De kapitein wilde niet toestemmen dat het oponthoud hem enig nadeel berokkende, daar hij zijn boten gedurende die tijd uitzond om kokosnoten en andere benodigdheden voor zijn eigen schip van de inboorlingen aan te kopen. O, hoe worden alle ware volgelingen des Heeren door de Geest van Christus verenigd! Welke andere aardse of menselijke band zou die vreemdeling zo aan mij hebben kunnen verbinden? In het hart van Christus ontmoetten wij elkander als broeders.

Nu begonnen donkere wolken zich weer rondom mij samen te pakken. Eens toen ik aan het werk was aan mijn huis, omringde het oorlogshoofd met zijn broeder en een groot aantal gewapende lieden de plaats, waar ik werkte. Zij hadden allen behalve hun eigen wapenen, geweren bij zich. Gedurende enige tijd sloegen zij mij in stilte gade, en toen richtte ieder man zijn geweer op mijn hoofd. Ontsnappen was onmogelijk. Spreken zou het gevaar, waarin ik mij bevond, nog vergroot hebben. De moed scheen mij een ogenblik te begeven, het werd mij alles duister, maar ik bad tot de Heere Jezus, om mij te beschermen, of mij in Zijn heerlijkheid op te nemen. Ik trachtte daarop voort te werken, alsof er niemand bij mij was. Op dat ogenblik voelde ik als nooit te voren de waarheid van het woord: "Al wat gij zult bidden in Mijn naam, dat zal ik doen", en ik wist dat ik veilig was.

Daarop trokken zij zich een weinig van hun eerste standplaats terug, hoewel er geen woord gesproken was, en namen wat verder af dezelfde houding aan, terwijl zij elkander schenen aan te moedigen om het eerst te schieten. Maar mijn goede Meester

hield hen weer terug, en zij gingen heen, mij nieuwe reden latend om mijn vertrouwen op Hem te stellen voor tijd en eeuwigheid. Gevaren schenen mij echter aan alle kanten te omringen, en mijn leven werd zeer dikwijls bedreigd. Ik moest mij veel voorzichtiger dan vroeger bewegen en durfde soms dagen lang niet buiten de omheining van mijn erf komen! Want ik heb altijd vast geloofd en geloof het nog, dat alleen wanneer wij ieder wettig middel tot bescherming van ons leven, op één na Gods grootste gave (de gave Zijns Zoons toch is de grootste) gebruiken, wij op Gods bescherming mogen rekenen, of enig recht kunnen hebben, om op Zijn beloften te pleiten.

Eens deed het schip van zekere prins de Jean Beuve, gelijk hij zich noemde, een Frans vluchteling, die genaturaliseerd Amerikaan was, onze haven aan. Hij zei, dat hij om politieke redenen uit zijn land had moeten vluchten. Zijn groot en mooi schip was als een oorlogsschip uitgerust en bemand met slaven, die hij met ijzeren hand regeerde. Welk een tegenstelling met kapitein Allans walvisvaarder! Toch was hij ook zeer lief en vriendelijk voor mij. Daar hij van mijn gevaar en beproevingen gehoord had, kwam hij, zo spoedig zijn schip voor anker lag, met een troep gewapende mannen aan land. Hij was overdreven beleefd, een echte Fransman met zijn stortvloed van woorden en zijn gebaren, en bood aan al het mogelijke voor mij te doen. Hij wilde mij brengen naar Aneityum of naar Sydney of waarheen ik maar wilde. Het schip was zijn eigendom; hij zeilde voornamelijk voor plezier en had onze eilanden aangedaan om te onderzoeken of er ook handelsbetrekkingen konden aangeknoopt worden, die belangrijk genoeg waren om de schepen van een stoomvaartlijn, die hij wilde openen, op hun doortocht deze eilanden te laten aandoen. Hij drong er bij mij, en naar ik geloof in oprechtheid, op aan om hem het genoeg te gunnen mij en mijn bezittingen naar enige plaats van veiligheid te brengen. Maar mijn vertrek werd verhinderd door de vrees, dat het mij niet vergund zou worden terug te keren en dat daardoor het werk van Christus schade zou lijden. Met het nog altijd brandend verlangen in de ziel van nog eenmaal in staat te zullen zijn de Tannezen tot Jezus te leiden, wees ik, onder grote dank voor zijn goedheid, zijn vriendelijk aanbod van de hand. Hij scheen waarlijk verdrietig mij in de omstandigheden, waarin ik geplaatst was, te moeten achterlaten. Na twee uren aan de kust vertoefd te hebben, ging hij tegen de avond naar zijn schip terug.

Wetend, dat de Tannezen bedreigd hadden mijn vorig huis te verbranden, dat ik ook naar hoger grond wilde verplaatsen, om er de woning mee te vergroten, die ik nu op de heuvel bewoonde, en die slechts uit een kamer bestond, maakte ik gebruik van de tegenwoordigheid van het schip van de prins, om mijn Aneityumese onderwijzers en enige bevriende inboorlingen aan het werk te zetten; maar ongelukkig vergat ik, om de Fransman van mijn plannen te onderrichten. Wij namen de bedekking van suikerrietbladeren van het dak van het huis en begonnen dit op de grond af te branden, daar ik het zware hout, dat niet gemakkelijk op Tanna te krijgen was, weer wilde gebruiken.

Onze Franse vriend, de vlammen ziende opstijgen, laadde onmiddellijk zijn zware kanonnen en liet zijn mannen zich tot een gevecht gereed maken. In grote opgewondenheid kwam hij aan wal met een groot aantal gewapende lieden, terwijl hij de andere aan boord liet, waar zij zich gereed hielden, hen op een gegeven teken met bommen en kogels te beschermen. Hij liet de helft der manschappen achter om de boten te bewaren en spoedde zich door de andere helft van zijn lieden gevolgd naar mijn huis, waar hij ademloos en bezweet aankwam, roepend: "Waar zijn de schelmen? Ik zal ze wel krijgen en u beschermen! Ik zal ze straffen, die schelmen!"

Hij was zo opgewonden, dat hij bijna niet tot bedaren kon komen, om mijn uitleggingen aan te horen, die toen hij ze eindelijk begrepen had, hem hartelijk deden lachen. Hij

vroeg mij daarop weer, of ik niet liever met zijn schip vertrekken wilde, daar hij het niet kon verdragen, mij zulk een leven te zien leiden onder deze wilden. Ik maakte hem de redenen bekend, waarom ik het eiland niet wilde verlaten, maar deze scheen hij niet te kunnen begrijpen. Hij liet zijn mannen onder de wapens en liet ze onder bevel der officieren op de kust achter, waar zij bij iedere waarschuwing gereed moesten zijn om te komen helpen, zeggende dat zij er des te beter om zouden zijn als zij een dagje aan de kust hadden doorgebracht. Hijzelf wenste mijn eenvoudig maal met mij te delen in ons zendingshuis van één kamer, die voor alle doeleinden gebruikt werd! Mijn eenvoudige maaltijd en thee moet wel alles behalve een gastmaal voor hem geweest zijn, maar hij scheen voor een keer bevrijd te willen zijn van al de aangenomen gebruiken der wereld. Voor hij mij verliet, zond hij uit eigen beweging, om al de hoofden die binnen bereik waren en waarschuwde hen, dat indien zij mij beledigden of het leven benamen hij met zijn oorlogsschip terug zou keren, om hen met de dood te straffen en hun dorpen te verbranden en dat er ook een Engels oorlogsschip zou komen om hun hele eiland in brand te steken. Daar zij, ongetwijfeld in grote vrees verkeerden beloofden zij zich goed jegens mij te gedragen. De goethartige Fransman vertrok met uitbundige uitdrukkingen van bewondering voor mijn moed en van medelijden met mijn lot Zonder twijfel zag hij in mij niet anders dan een dwaze dromer!

In treurige tegenstelling hiermee was de slechte indruk, die het bezoek van één der schepen van kapitein T. maakte, die in Sydney handel dreef in Sandelhout. De heer Copeland en ik hadden uit Glasgow ieder een walvissloep meegekregen, daar dit deel uitmaakte van de noodzakelijke uitrusting van ieder zendeling op deze eilanden. Daar demijne nogal groot en zwaar was, had ik haar aan één van T's kapiteins verkocht; maar de andere was evenzo aan mijn zorg toevertrouwd. Na mijn boot ongeveer twaalf maanden gebruikt te hebben (de beste boot wordt slechts verondersteld twee jaren voor dit doel te kunnen dienen) wendde de kapitein zich tot de heer Copeland en verkreeg een bewijs van hem, waarbij hij mij verzocht zijn boot ook te verkopen. Hij verklaarde bij mij komend, dat de heer Copeland hem in last gegeven had, om zijn boot in ruil te vragen voor de mijne, die hij nu een jaar gebruikt had. Ik vroeg die brief te mogen zien, en bevond dat het een volmacht aan mij was om zijn boot te verkopen, maar alleen voor contant geld en tegen dezelfde prijs als de mijne. Kapitein V. begon nu tegen mij te razen en verklaarde, dat hij mijn oude boot zou teruggeven en de andere zou nemen of ik het goed vond of niet. Vreselijk vloekend, ging hij naar zijn schip terug en keerde terug met een grote troep mensen die hij op de eilanden bijeengebracht had. Toen verzamelde hij ook enige Tannezen, die hij tabak aanbood, hij verbrak de omheining, ging in de bewaarplaats en begon de boot er uit te halen. Op dit ogenblik bereikte ik de plaats en stelde mij met kracht tegen hen. Hij vloekte en raasde tegen mij en in tegenwoordigheid van de inboorlingen stootte en duwde hij mij terug en sloeg zelfs naar mij, ofschoon ik zijn slagen ontweek. Hierop zei ik in het Tannees: "Gij helpt die man om mijn boot te stelen; hij steelt haar, gelijk gij zeer goed ziet."

Op het horen van deze woorden liepen de Tannezen weg, en zijn eigen volk alleen kon het niet doen. In grote woede ging hij naar zijn schip terug en bracht zoveel tabak mee, als hij in een grote doek aan de vier punten samengebonden, dragen kon maar toch weigerden onze inboorlingen hem te helpen. Hij bood toen de tabak aan een troep wilden uit het binnenland aan, die boven aan de baai vergaderd waren, en die, niet op mijn tegenwerpingen lettend, de boot te water lieten, terwijl hij tegen mij stond te razen en mij bijna sloeg. In plaats van nu de andere boot tenminste in de bewaarplaats te brengen, maakte hij die eenvoudig van zijn schip los, zodat zij naar de klip dreef en daar vast raakte en door de golven heen en weer geslingerd werd. Nadat zijn schip uit het

gezicht was, kreeg ik met veel moeite de boot los en bracht ze in de bewaarplaats. Men kan zich gemakkelijk voorstellen, hoe zulke mensen, die een zendeling en Brits onderdaan op deze gewelddadige wijze durven behandelen, tegenover de arme inboorlingen te werk gaan.

Bij de eerste gelegenheid deed ik per brief verslag van het gebeurde aan zijn principaal, kapitein T. uit Sydney, maar ontving zelfs geen antwoord, terwijl kapitein V. in zijn dienst bleef als een gesel voor deze eilanden en een oneer voor zijn land en voor de mensheid. Kwaadgezinde Tannezen zeiden nu: "Wanneer een blanke man uit zijn eigen land de zendeling zo mag slaan en wegdringen en zijn boot en ketting mag stelen, zonder daarvoor gestraft te worden, dan kunnen wij ook doen wat ons goeddunkt."

Ik aarzel niet het als mijn overtuiging neer te schrijven, dat het gedrag van deze man een zeer slechte uitwerking had, daar het hen aanmoedigde tot daden van oneerlijkheid tegenover mij en tot pogingen om mij van het leven te beroven, totdat de zendingspost ten laatste geheel moest warden verlaten.

Nadat ik van Tanna moest vluchten, er alleen het leven afbrengend, landde een schip van dezelfde kapitein te Port Resolution en gaf de inboorlingen ongeveer drie pond waardeloze tabak die te Sydney voor minder dan twaalf stuivers per pond te koop was, om van hen de vergunning te krijgen mijn boot, roeiriemen, zeilen, masten en andere benodigdheden weg te nemen. Zij kochten ook al de roof uit mijn huis op. Beide boten waren zo groot en zo sterk gebouwd, dat zij door een paar planken bij te voegen gemakkelijk kleine schoeners er van konden maken, die zeer geschikt waren voor de handel in Sandelhout langs de kust, terwijl groter schepen in veilige ankerplaats lagen om te ontvangen, wat zij ophaalden.

Toen Dr. Inglis en ik elkaar in Sydney ontmoetten, gingen wij kapitein T. opzoeken en verhaalden hem het hele geval, terwijl wij hem tenminste een redelijke betaling voor de boten verzochten. Hij stemde toe, dat de boten weggenomen waren en dat ze in zijn dienst gebruikt werden, ook stemde hij toe ons voor de boten te betalen, indien wij de grote som door zijn kapiteins daarvoor gegeven, wilden terugbetalen. Daarop één van zijn bedienden roepend, gelastte hij hem in de boeken na te zien wat aan de Tannezen was betaald voor de boot van de zendeling.

De jonge man antwoordde onnozel: "Drie pond tabak."

In woede ontstoken, riep hij uit: "Ik meende dat er een veel grotere waarde voor gegeven was."

De klerk verzekerde echter: "Er staat niets anders aangetekend."

Kapitein T., na toegegeven te hebben, dat de waarde van de boot wel op f 960 geschat kon worden, stemde er in toe ons f 720 te geven, maar toen hij de cheque schreef, wierp hij plotseling de pen neer en zei: "Ik zal u daar nog wel eens over komen spreken!"

Ons daarna f 600 aanbiedend, waarin wij toestemden, trok hij weer terug, en verklaarde dat hij geen cent meer dan f 360 wilde geven.

Wij wezen er hem op, dat deze schuld als een ereschuld moest beschouwd worden en dat hij daarom nu niet langer over de prijs moest spreken, daar hij toch zeer goed wist, hoe wij in deze zaak verongelukt waren. Eindelijk verlieten wij hem na zijn verklaring: "Ik laat juist dergelijke boten bouwen tegen f 300 het stuk; daar zal ik er u één van zenden; die kunt u nemen of anders krijgt u niets."

Wij vertrokken nu, verblijd zijnde dat wij op enigerlei wijze van zulk een man afkwamen, en, ofschoon hij in het volgend jaar één van zijn beloofde boten voor mij naar Aneityum zond, had toch het gedrag van zijn lage dienaren, die de handel in Sandelhout dreven, grote schuld aan het in de war sturen en doen opbreken van onze

zending. Duizenden en duizenden guldens werden ieder jaar met deze handel gewonnen, maar het was een handel, waaraan mensenbloed en onbeschrijfelijke zonden kleefden; daarom kon ook Gods zegen niet op deze mensen en hun kwalijk verkregen goed rusten. O, hoe dikwijls hebben wij in deze tijd gebeden om van deze onverstandige en slechte mensen verlost te worden!

De handelaars in Sandelhout vermoordden veel inboorlingen, terwijl zij hen hun hout ontstalen en uit wraak vermoordden de inboorlingen hen en hun dienaren. Blanken, die in deze handel betrokken waren, schoten ook elkander wel in dronkenschap dood, wanneer zij twist kregen, en niet weinigen brachten zichzelf om het leven. Ik heb er haast geen gekend, die niet tot ellende en armoede vervallen is; op het geld, dat de eigenaars der schepen er door ontvingen, rustte zelf klaarblijkelijk een vloek. Deze dwaze en slechte mensen spotten met de zonde, menend, dat niemand om deze arme wilden gaf, maar God deed hen in hun eigen ervaring Zijn onherroepelijke wet verstaan: "De bezoldiging der zonde is de dood."

Schepen, die hoog verzekerd waren, werden naar men zei, voor de handel met ons eiland gebruikt, om ze moedwillig schipbreuk te doen lijden.

Op een zondagavond tegen donker, liet de beruchte kapitein H., die bevel voerde over een groot schip, dit tegen de kust slaan en verongelukken, zonder enige poging aan te wenden om het te redden. De volgende morgen kwamen al de schipbreukelingen aan wal zwemmen en gaven voor, alles verloren te hebben.

De kapitein, die, toen hij in Sydney terugkwam, in de gevangenis werd gezet, omdat hij de vrouw en de bezittingen van een ander had ontvoerd, bedroog de heer Copeland en mij, en verkreeg zo- zoende van ons beschuit, meel en dekens, zoveel wij maar konden missen voor zijn ongelukkig scheepsvolk, dat alles verloren had. Wij ontdekten later, dat zijn schip op een schone zandbank slechts enige mijlen van de kust lag, en dat alles wat er nog in was zonder levensgevaar kon gered worden.

Hetgeen wij hun gaven konden wij bijna niet missen zonder gevaar voor ons leven of onze gezondheid. Natuurlijk gaf hij ons een wisselorder op kapitein T. voor al wat wij hem verstrekt hadden, maar geen cent is ons daarvoor ooit in handen gekomen. In het begin beloofde hij de inboorlingen te zullen betalen voor het voedsel, dat zij hem verstrekten, maar later zond hij een gewapende troep 's nachts het binnenland in om te roven en te plunderen. De inboorlingen, die zich het voedsel van hun kinderen op onbarmhartige wijze zagen ontnemen, werden doodgeschoten als zij zich er tegen verzetten.

Wij waren zeer verblijd, toen een schip ons eiland aandeed, dat deze blanke, heidense wilden meevoerde.

Dezelfde kapitein T. begon ook, nadat de handel in Sandelhout uitgeput was, de ergerlijke Kanaka-handel, die sedert zoveel duizenden inboorlingen heeft uitgeroeid, daar het niet anders dan slavernij was, waardoor de eilanden rechtstreeks of middellijk zeer zijn ontvolkt. En toch heeft hij een vlugschrift geschreven en in Sydney uitgegeven, waarin hij verklaarde dat hij en zijn kooplieden in Sandelhout en ook zijn inzamelaars van de Kanaka-arbeid meer hadden gedaan tot beschaving van de eilandbewoners dan al onze gezamenlijke zendingsarbeid. 'rotbeschaving, ja waarlijk! Door ziekte en zonde, ellende en dood onder hen te brengen, op het best genomen; en van de slechtste zijde gezien, door velen van hen zich te doen afsloven, tot zij bij hun werk omkwamen; door anderen onder het een of ander schuldig voorwendsel dood te schieten en door zeker duizenden naar een ontijdig graf te slepen. Een algemeen gevoelen onder hen was: Laat hen omkomen en laat de blanken deze eilanden bevolken.

Zulk een behandeling maakte, dat de inboorlingen alle vreemdelingen wantrouwden en

de blanken haatten en door roof en moorden hun wraakzucht zochten te bevredigen. Een koopman in Sandelhout bv. die ook verzamelaar van Kanakas was, en te Port Resolution woonde, mishandelde enige inboorlingen op de wreedste wijze. Zij besloten uit weerwraak zijn magazijn te plunderen. De kelder was onder het huis en hij sliep zelf boven de trapdeur, waardoor men alleen de kelder kon binnengaan. Nacht en dag werd hij beschermd door gewapende lieden, inboorlingen van naburige eilanden, en alle toegangen tot zijn huis of hof waren bewaakt door wilde honden, die bijtijds waarschuwden. Hij meende, dat hij veilig was.

Maar de Tannezen groeven een onderaardse tunnel uit het bos, waardoor zij tabak, krijgsvoorraad enz. wegvoerden en zijn kelder bijna leeg maakten. Mijn hart bloedde, als ik zag hoe zulke knappe en vernuftige mensen zo onmenselijk behandeld, verzwakt en uitgeroeid werden. Door het Evangelie en de beschaving hierdoor verspreid, zouden zij in staat geweest zijn alles te leren en tot nuttige en edele mensen te worden gevormd. Maar alle invloed, die ik ooit door de handelaars zag uitoefenen, was ontierend en juist tegen het werk onzer zending gericht.

Het opperhoofd, Nowar Noukamara, gewoonlijk bekend onder de naam van Nowar, was mijn beste en betrouwbaarste vriend. Hij behoorde tot de negen of tien hoofden, die het zendingswerk het meest genegen waren, de godsdienstoefeningen vrij geregeld bijwoonden, ook in hun eigen woning en dorp een godsdienstoefening hielden, en over het algemeen, hoewel dan ook enigszins onbestendig, belijders van het christendom waren. Eén of meer van hen vergezelden mij dikwijls, wanneer ik zondags naar dorpen in het binnenland ging om daar godsdienstoefening te houden en zij beschermden mij somtijds tegen persoonlijke belediging.

Deze Nowar bewoog de opperhoofden langs de haven en hun volk, wel acht of tien mijlen in de omtrek, . om een groot feest te vieren ter ere van de dienst van Jehova. Allen werden persoonlijk en in het bijzonder uitgenodigd; het was de grootste vergadering, die ik ooit op de eilanden had bijgewoond. Toen alles gereed was, zond Nowar enige hoofden om mij en mijn Aneityumese onderwijzers naar het feest te geleiden. Veertien hoofden hielden beurtelings aanspraken tot de vergaderde menigte, waarvan de strekking was, dat oorlogen en gevechten op Tanna zouden ophouden, dat er geen mensen meer gedood zouden worden door Nahak, omdat toverij en betovering leugens zijn, dat de heilige mannen niet langer zouden voorgeven wind en regen te maken, hongersnood en overvloed, ziekte en dood te bewerken, dat de slechte taal van het heidendom niet langer op Tanna zou gehoord worden, maar dat allen, die hier tegenwoordig waren de dienst van Jehovah zouden aannemen, zoals hun die onderwezen werd door de zendeling en de Aneityumezen, en dat aan alle verbannen stammen verzocht zou worden tot hun eigen land terug te keren, om daar in vrede te leven. Deze vreemde redevoeringen wekten volstrekt geen tegenspraak op. Zonder twijfel waren deze mannen in ernst, en ware er een krachtige geest geweest, die hen allen had kunnen beheersen en naar zijn wil kneden, dan zou het uur van hun bevrijding uit het heidendom aangebroken zijn. Ofschoon voor het ogenblik een gevoel van vriendschappelijkheid de boventoon had in hun gemoed, waren de Tannezen onstandvastig en gemakkelijk naar de ene of andere zijde overgehaald. Het zijn geboren praters; zij kunnen en willen bij alle gelegenheden het woord voeren, maar meestal betekent hun spreken niet veel en draagt geen vrucht.

Na deze redevoeringen volgde er een toneel, dat langzamerhand de vorm aannam van een heidense plichtigheid en mij met afschuw vervulde. Dit stond in verband met de overgrote hoeveelheid voedsel, die voor het feest bereid was, en in varkens en vogels bestond. Voor iedere stam, die vertegenwoordigd was, lag een grote massa opgestapeld en een aanzienlijke hoeveelheid was ook apart gelegd voor de zendeling en zijn

onderwijzers. De plechtigheid, voor zover ik die volgen kon, was deze.

Ongeveer honderd van de voornaamste personen kwamen in een grote ruimte in het midden van de verzamelde menigte en gingen daar in twee rijen tegenover elkaar staan, terwijl aan de beide einden van de rijen een man de open ruimte aanvulde. In het midden stonden zij acht of tien voet van elkaar verwijderd, maar langzamerhand naderden de rijen elkaar, tot zij aan het einde bijna vlak bij elkaar stonden. Nu was er gedurende enige ogenblikken een ademloze stilte; daarna knielde ieder man op de rechterknie, strekte de rechterarm uit, en boog zich voorover tot zijn gelaat bijna de grond raakte. Daarop begon de man aan de ene zijde iets zacht te zeggen, terwijl zijn stem steeds luider werd naarmate hij zich oprichtte, terwijl hij met een vreselijke schreeuw eindigde, toen hij rechtop stond. Vervolgens werd de plechtigheid herhaald door de twee lange rijen, die als één man zich langzaam oprichtten, terwijl hun zacht geklaag van lieverlede in een gehuil overging en in een gil eindigde, toen zij rechtop stonden. Ten laatste verrichtte de man aan het tegenovergestelde uiteinde dezelfde afschuwelijke ceremoniën. Dit alles werd driemaal langzaam herhaald, iedere keer met klimmende waanzin. Vervolgens toen zij allen stonden, verenigden zij zich eenstemmig in iets wat klonk als muziek, die wild de toonladder op en neer ging en eindigde in een lange, diepe, holle kreet als van pijn. Met een glimlach van vreugde gaven de mannen nu elkander de hand. Nowar en een ander opperhoofd spraken nu kort en het voedsel werd verdeeld en verruild, terwijl uit iedere stam één der voornaamste personen zijn deel in ontvangst nam en bewaakte.

Toen zij zover gereed waren, spraken Nowar en Nerwangi, als leiders, de onderwijzers en de zendeling in dezer voege aan: "Dit feest wordt gevierd ten einde alle hoofden en al het volk hier op te wekken, om het vechten op te geven, om vriendschap met elkander te sluiten en om uw opperste God te eren. Wij wensen, dat u hier moogt blijven en ons moogt leren om ons goed te gedragen. Als blijk van onze oprechtheid en van onze vriendschap hebben wij deze hoeveelheid voedsel voor u bestemd." In antwoord hierop sprak ik de gehele menigte aan, hen betuigende hoe aangenaam het mij geweest was hun woorden te horen, en de besluiten en beloften, die zij allen geuit hadden, te vernemen. Ik drong er verder bij hen op aan, zich aan de nu gedane beloften te houden, want dat zou goede vruchten voor hun eiland afwerpen, zowel voor hen als voor hun kinderen.

Toen mijn korte aanspraak geëindigd was, liep ik vooruit tot in het midden van de kring en legde enige geschenken voor hen neer, bestaande uit stukken wit en rood katoen, een aantal hengels, messen, enz. enz., waarna ik aan de beide hoofden verzocht het offer van mijn vriendschap onder de stammen te willen verdelen, als ook de hoeveelheid voedsel, die ons aangeboden was, opdat zij dit alles als een bewijs van liefde en vriendschap mijnerzijds mochten beschouwen en aannemen.

Hun aandringen om het geschenk, dat zij mij gegeven hadden, aan te nemen, bracht mij in een onaangename en gevaarlijke noodzakelijkheid, om de reden van mijn weigering te kennen te geven. Ik dankte hen nogmaals hartelijk, en maakte hen duidelijk dat, daar zij in mijn tegenwoordigheid al hun voedsel aan een afgod, en nog wel aan Kanapanuman, de grote boze geest, hadden gewijd en zijn zegen op hun offers gevraagd hadden, mijn volk en ik daar niet van durfden of konden eten, want dat zou aantonen, dat wij gemeenschap hadden met hun afgoden en het zou Jehovah beledigen. Christenen konden alleen de enige, ware en levende God erkennen en Zijn zegen op hun voedsel vragen, en dit en zichzelf met dankzegging aan Hem offeren en niet aan een slechte of boze geest. Verder maakte ik hun duidelijk, dat ik er zeer dankbaar voor was en dat ik hun evenveel liefde toedroeg, alsof ik al hun gaven gebruikt had en ik vertelde hun, hoe

aangenaam het mij zou zijn, om al de eetwaren gelijk met mijn eigen gaven onder hun verschillende stammen te zien verdelen.

Niet zonder enige twijfel en onder grote aanvechting nam ik deze schijnbaar onvriendelijke houding aan. Maar ik vreesde om de schijn op te laden, als zou ik in enige daad van duivel-verering toestemmen of hen daarin sterken, terwijl ik juist hier was om al zulke tonelen te doen ophouden, en hen tot de kennis van de enige ware God te leiden. Ik voelde mij als schuldig en het was mij of mijn haren te berge rezen, toen ik hen hun god hoorde vervloeken en tegelijkertijd bevredigen, zonder dat ik in staat was, hen op de God van liefde te wijzen en op de weg om in Zijn tegenwoordigheid te naderen door Jezus Christus. Er deed zich nu een gelegenheid voor om dit te doen, in de weigering van het aan afgoden geofferde voedsel aan te nemen, en ik vertelde hun wat Jehovah, de ijverige God, van ons eiste, en hoe Hij Zijn dienst niet met een ander wilde delen. Maar toch was er een gevoel in mijn hart dat mij zei, dat het beter was voedsel te gebruiken met mensen, die enige God aanriepen om zijn zegen over hun maal te geven, dan met de blanke heidenen in het vaderland, die geen God om zegen vragen noch Hem danken, en die hierin zelfs minder zijn dan de hond, die de hand likt, welke hem zijn voedsel geeft. Nowar en Nerwangi maakten in grote redevoeringen mijn mening duidelijk, als ook dat ik wenste, dat alles onder de verzamelde stammen mocht verdeeld worden, om mijn toegenegenheid aan hen te tonen. Hiermee schenen allen zeer tevreden.

Nu werden er heidense dansen uitgevoerd, waaraan hun veren en versierselen en hun beschilderd uiterlijk een fantastisch aanzien gaven. De mannen schenen in een binnenste kring te dansen en de vrouwen in een buitenste, op aanmerkelijke afstand van elkaar. In plaats van muziek zongen zij en klaptten in de handen. Er heerste volmaakte orde en de figuren waren zeer ingewikkeld. Maar ik ben nooit in staat geweest om het dansen overeen te brengen met iets, dat liefelijk is en van goed gerucht! Na het dansen trokken allen zich in het bos terug en er volgde een soort van spiegelgevecht op de lege dansgrond in hun midden. Een troep beschilderde wilden vloog er op aan en nam de plaats met gezang en geschreeuw in bezit. Uit het bos aan de tegenovergestelde kant werd op een afstand het zingen der vrouwen gehoord, dat luider en luider werd, naarmate zij naderden. Vlamme houten werden nu door hen uit een brandend vuur genomen, waarmee zij op de mannen instormden, en hen sloegen; toen wierpen zij brandende stukken hout onder hen, totdat zij, met oorverdovend gegil en onder schaterend lachen van de menigte, de mannen van de plaats verdreven en er zelf op rondansten, terwijl zij een overwinningsgezag aanhieven.

Nu kwam het slottoneel: de mannen hielpen hun vrouwen om het hun toebedeelde voedsel in manden te doen, teneinde het naar huis te brengen en daar op te eten; want de verschillende stammen zitten niet met elkaar neer, om samen te eten, gelijk wij zouden doen. Hun samenkomen is alleen met het doel om het voedsel, dat aangeboden wordt, te delen en te verruilen. En nu werd het een vriendschappelijk dooreenlopen en zich dooreenmengen, een soort van wilde herhaling van de geschiedenis van Jonathan en David. Zij ontdeden zich van hun fantastische klederen, hun kunstig geweven en gevlochten voorschoten en rokken van gras en bladeren, hun versierselen, pijlen en bogen en hun minder romantische katoenen klederen, eerst onlangs gekregen; dit alles gaven zij weg of ruilden het. Dit wederzijds geven en ruilen zou doen denken, dat zij een eensgezind en aan elkaar gehecht volk waren, en dit waren zij zolang het feest duurde, maar er werd geen enkele dodelijke vete door terzijde gelegd en stromen bloed en kreten van haat zouden weldra alle sporen van deze dag uitwissen.

Ik had nu zes posten geopend, die in de voornaamste dorpen langs de kust, bearbeid werden door Aneityumese onderwijzers, en die de schakels van een keten vormden, welke zich uitstreckte naar de andere zendingspost van Tanna. Er waren nog meer dorpen, waarin zendingsposten konden opgericht worden. Deze onderwijzers waren allen eens menseneters geweest, en nu bewezen zij, op één uitzondering na, voor zover ik er over kon oordelen, dat zij getrouwe en toegewijde volgelingen van Christus waren. Hun namen waren Abraham, Kowari, Nomuri, Nerwa, Lazarus en Eoufati. Ik bezocht hen dikwijls en op vaste tijden, hen aanmoedigend en steunend, en zoveel mogelijk de dorpsbewoners belang inboezemend voor hun werk en onderwijs. Maar wanneer er oorlog uitbrak, moesten zij allen naar het zendingshuis terug keren en 's nachts daar slapen om veiliger te zijn, terwijl zij bij het licht des daags zo mogelijk hun posten bezochten.

Mijn arme goede onderwijzers hadden ook vervolgingen te verdragen om Jezus' wil, gelijk het volgend voorval zal bewijzen.

Een inlandse vrouw met moordplannen in het hart, wendde grote vriendschap voor de vrouw van één van mijn medearbeiders voor. Zij scheen haar voornamelijk heel graag van tijd tot tijd een schotel eten te brengen. Zo haar vertrouwen gewonnen hebbend, wist zij een kleine, zwarte vis te krijgen, die dodelijk vergiftig is en bakte die in een schotel voor de niets kwaads vermoedende vrouw van de onderwijzer. Bij haar terugkomst beroemde zij zich op hetgeen zij gedaan had, en daarop ging een vriendelijke buur de arme vrouw spoedig waarschuwen, maar kwam juist op het ogenblik, toen het noodlottig maal genuttigd was. Buiten alle bereik der menselijke kunst, stierf deze onbekende martelares voor Christus spoedig daarna onder grote pijnen en ontving zonder twijfel de kroon der overwinning uit de hand haars Meesters.

Deze goede inlandse onderwijzers verdroegen dikwijls bij het openen van nieuwe posten de grootste bezwaren en minachting met edele zelfverloochening en wonderlijk geduld. Niets ter wereld kon hen zo veranderd hebben en zulk een nieuwe geest in hen gebracht hebben als de genade Gods in Christus Jezus. Ofschoon hen nog veel verkeerdheden van het heidendom aankleefden, waren zij toch in hun binnenste letterlijk nieuwe schepselen geworden, die, naar het licht dat hun gegeven was, trachtten te leven tot eer van hun nieuwe Meester, Jezus Christus. Dit was het duidelijkst op te merken in Abraham en Kowari, twee apostolische zielen, die de voornaamste onder hen waren.

Veroorloof mij nu een andere omstandigheid in mijn geheugen terug te roepen, waarbij ik een oorlog verhinderde. Op een morgen zeer vroeg wekte een wilde oorlogskreet van strijdende mannen mij uit de slaap. Zij waren in twist geraakt om een vrouw en zwaaiden vreselijk met hun knotsen. Zoals dat mijn gewoonte was, wierp ik mij tussen de vechtenden en niet zonder grote moeite, terwijl ik zelfs enige lichte wonden bekwam, was ik in staat hen te scheiden, voordat er dodelijke wonden waren geslagen. Bij deze gelegenheid dreven de hoofden van beide stammen, die mij zeer genegen waren, op mijn ernstig verzoek hun volk terug.

Terwijl zij ten laatste op korte afstand van elkaar terneder zaten, hielden zij een wilde scheldwedstrijd, een strijd met de tong. Ik zat ondertussen op een kano tussen hen in, met het doel nieuwe vijandelijkheden te verhinderen. Kort daarna kwam er een oude, heilige man, een opperhoofd, Sapra geheten, die enig gevoel voor de toneelkunst bezat, aan; deze hield vrijwillig een toneelvoorstelling, waardoor vrolijkheid in de ganse vergadering ontstond. Opspringend kwam hij dansend en zingend op mij af, en daar, tot algemeen vermaak bootste hij de twist na, en ook mijn poging om de vechtenden te scheiden. Naar de kano met zijn knots slaande, schreeuwde hij en sloeg denkbeeldige

vijanden dood, en daarna eerst naar de ene partij en dan naar de andere lopend stelde hij mij voor, als er tussen komend en allerlei gebaren makend, om hen van elkaar te scheiden, totdat hij geheel uitgeput en vermoeid was. Daarop kwam hij in grote vrolijkheid bij mij staan, en zag rond alsof hij wilde zeggen: "Gij moet lachen, want ik heb gespeeld!"

Op dit ogenblik trof de luide kreet: "Een zeil! Een zeil!" ons voor, en ieder sprong overeind, met nieuwe gewaarwordingen vervuld. Want in deze streken is alles, tot de oorlog toe, van minder belang dan de aankomst van een schip in de haven uit de grote onbekende wereld.

Niet veel dagen daarna had er een verschrikkelijke gebeurtenis plaats. Voor het aanbreken van de dag hoorde ik in de haven verscheidene schoten kort na elkaar lossen. Eén van mijn onderwijzers kwam tot mij, roepend: "Missi, zes of zeven man zijn deze morgen doodgeschoten voor een groot feest Het is om stammen, die in oorlog geweest zijn te verzoenen, en om een verbannen stam te vergunnen in vrede terug te keren." Ik vernam, dat de leiders met elkaar dit offer hadden bepaald, maar de namen der slachtoffers waren tot op het laatste ogenblik geheim gehouden. De marteling der onzekerheid scheen door ieder als een hem opgelegd noodlot te worden gedragen en zij schenen zich niet tegen de vreselijke aanval te wapenen. Voor het aanbreken van de dag wezen de heilige mannen aan een moordenaar de deur, waarachter zich één der slachtoffers bevond. Een sein-schot werd gelost; allen vlogen naar hun deuren, en de ter dood veroordeelden werden doodgeschoten of met de knots afgemaakt als zij trachtten te ontkomen. Hun lichamen werden daarna voor een poos als een offer aan de goden, aan een heilige boom opgehangen. Afgenomen zijnde, werden zij met plechtigheid rondgedragen en aan de kust bij mijn huis neergelegd, waar zij onder bijzondere bewaring werden gesteld.

Ik had vernomen, dat mijn onderwijzers en ik ook als slachtoffers voor ditzelfde feest bestemd waren en wij bemerkten ook een bende gewapende lieden, de moordenaars, die ons erf naderden. Ogenblikkelijk had ik de onderwijzers met hun vrouwen en mijzelf veilig opgesloten in het zendingshuis; en van alle menselijke hulp beroofd, knielden wij neer om onze Heere Jezus te bidden ons of te beschermen of in Zijn heerlijkheid op te nemen. Die hele morgen hoorden wij hen rondom het huis heen en weer lopen, met elkaar fluisterend, terwijl zij langs raam en deur rondzwierven. Zij wisten, dat er een dubbel geladen jachtroer en een revolver op het erf waren, ofschoon zij ze mij nooit hadden zien gebruiken, en dat kan hen, naast God, terug gehouden hebben. Maar de gedachte aan die wapenen was zelfs in die tijd van gevaar niet in ons opgekomen. Ik was gekomen om te redden, niet om te doden. Het zou mij te allen tijde gemakkelijker zijn gevallen om zelf te sterven, dan om één van hen te doden. Onze veiligheid lag in ons smeken tot die gezegende Heere, Die ons daar geplaatst had en aan Wie alle macht gegeven is in hemel en op aarde. Hij, Die bij ons was, was meer dan allen, die tegen ons konden zijn. Het geeft kracht, het geeft vrede, bij het begin van iedere dag te voelen, dat al de plichten en beproevingen, die er in die dag kunnen voorkomen, aan de Heere Jezus zijn opgedragen en dat, er kome wat wil, Hij ons zal gebruiken tot Zijn eigen verheerlijking en ons waarachtig heil.

Gedurende deze ganse vreselijke morgen tot ver in de middag bleven wij zo tezamen, innerlijk overtuigd, dat wij verenigd waren met onze dierbare Heiland, en wij genoten Zijn zoete gemeenschap, terwijl wij ons verdiepten in Zijn wondervolle persoonlijkheid en in de verwachting en de heerlijkheid van Zijn rijk.

O, dat al mijn lezers in hun eigen persoonlijke ervaring iets van deze heerlijke

gemeenschap met de Heere mochten ondervinden! Ik kan hun niets kostelijkers toewensen! Tegen zonsondergang, door de Onzichtbare in hun plannen beteugeld, trokken zij zich van ons zendingshuis terug en lieten ons weer met vrede. Zij droegen de verslagenen weg, om onder de stammen te worden verdeeld, en om opgegeten te worden op het feest van hun verzoening; een verbond met bloed bezegeld, maar om helaas, spoedig weer door bloedvergieten verbroken te worden.

Gedurende vele volgende dagen moesten wij ongewone voorzichtigheid in acht nemen, en ons niet onnodig aan gevaar blootstellen, want verdachte personen werden in de bosjes vlakbij ons huis gezien en wij wisten, dat ons leven op het spel stond. Wij namen zoveel voorzorg als wij konden en God de Heere deed het overige, of liever Hij deed alles, want Zijn wijsheid geleidde ons en Zijn macht wederstond hen.

Kort hierna verklaarden de stammen uit het binnenland onze kustbewoners weer de oorlog. De oorzaak lag in een oude vete, en de oorlog werd hernieuwd en voortgezet, lang nadat de oorzaak had opgehouden te bestaan. Ik begaf mij iedere dag onder hen, en deed mijn uiterste best om de vijandelijkheden te stuiten; ik stelde hun de verkeerdheden van de oorlog voor ogen en smeekte de leiders er van af te zien. Hierdoor ontstond een karakteristiek voorval.

Op een morgen hield ik godsdienst-oefening in het dorp, waar zich elke morgen hun stammen verzamelden, en ik verklaarde, dat indien zij de allerhoogste God wilden geloven en Hem volgen, Hij hen zou verlossen uit de hand van al hun vijanden en hen een gelukkig leven zou doen lijden. Er waren drie heilige mannen, opperhoofden, tegenwoordig, die de gehele bevolking vrees inboezemden; zij waren broeders of neven van elkaar, hielden van traditionele feesten, beoefenaars van de toverkunst, die beweerden macht te hebben over leven en dood, ziekte en gezondheid, en die regen en droogte naar willekeur over de aarde konden brengen. Toen zij mij zo hoorden spreken, stonden deze drie mannen op, en verklaarden dat zij niet in Jehovah geloofden en dat zij Zijn hulp ook niet nodig hadden, want dat zij mij het leven konden benemen door Nahak (d. i. toverij), indien zij slechts enig stuk van een vrucht of van ander voedsel, dat ik gegeten had, in bezit konden krijgen. Dit was een voorname voorwaarde van hun zwarte kunst, vandaar dat de schil van een banaan of oranjeappel en de overgeschoten brokken van hun voedsel zorgvuldig door de inboorlingen bijeen vergaderd worden, opdat zij niet in de handen van de heilige mannen zouden vallen en tot toverij gebruikt worden. Dit bijgeloof was de oorzaak van al het bloedvergieten en de vrees op Tanna; en toen ik op deze wijze uitgedaagd werd, vroeg ik Gods hulp en besloot dit bijgeloof een gevoelige slag toe te brengen. Dicht bij mij stond een vrouw met een tros inlandse vruchten in de hand, die veel overeenkomst hebben met pruimen. Ik vroeg haar, mij daarvan wat te willen geven, waarop zij antwoordde, terwijl zij de tros voor mij hield: "Neem er maar van, wat gij wilt!"

Nu vestigde ik de opmerkzaamheid van de gehele vergadering op hetgeen ik zou gaan doen, en nam drie vruchten uit de tros; ik at een gedeelte van iedere vrucht en gaf ze toen achtereenvolgens aan de drie heilige mannen, waarop ik duidelijk zei, zodat ieder het horen kon: "Gij hebt allen mij van deze vruchten zien eten; gij ziet mij het overschot aan uw heilige mannen geven; zij hebben gezegd, dat zij mij door Nahak kunnen doden, en ik daag hen uit dit te doen, indien zij het kunnen, zonder boog of speer, geweer of knots te gebruiken, want ik ontken, dat zij door hun toverij enige macht over mij of over iemand anders hebben."

De uitdaging werd aangenomen, maar de inboorlingen schenen door schrik bevangen bij het zien van de toestand, waarin ik geplaatst was. De Nahak-plechtigheid werd gewoonlijk in het geheim uitgevoerd: de Tannezen vlieden er in schrik voor weg, gelijk

de Europeanen voor de pestziekte zouden doen; maar ik bleef staan en sloeg aandachtig de gebruikelijke plechtigheden gade. Toen de drie hoofden opstonden en zich naar één van de heilige bomen begaven, om hun plechtigheden te beginnen, vloten de inboorlingen vol schrik heen, en riepen uit: "Weg Missi! Helaas! Missi!"

Maar ik verliet mijn post niet, en sloeg opmerkzaam hun verrichtingen gade. Onder slingerende bewegingen en bezweringen rolden zij de stukken van de vruchten waarvan ik gegeten had, in de bladeren van deze geheiligde boom, in de vorm van een waskaars, daarna ontstaken zij een heilig vuur bij de wortel, en vervolgden hun geprevel, terwijl zij langzamerhand meer en meer van de kaarsvormige voorwerpen verbrandden, ze soms boven hun hoofd ronddraaiend, dan weer er op blazend, en er mee in de lucht zwaaiend, waarbij zij gedurig woeste blikken op mij wierpen, alsof zij mijn plotselinge vernietiging verwachtten. M

ijzelf afvragend of zij inderdaad in hun eigen leugen geloofden, want zij schenen in hoge ernst te zijn, was ik meer dan ooit verlangend om de keten van zulk afschuwelijk bijgeloof te verbreken, en ik riep hun toe: "Spoedig toch wat! Roept uw goden aan om u te helpen! Ik ben nog lang niet dood; ik ben zeer wel!" Ten laatste stonden zij op en zeiden: "Wij moeten het uitstellen, totdat wij al onze heilige mannen bijeen hebben geroepen. Wij zullen Missi doden, voordat de volgende zondag aanbreken zal. Weest allen opmerkzaam, want hij zal spoedig sterven en dat zonder mankeren."

"Heel goed - sprak ik - Ik daag al uw priesters uit, om mij gezamenlijk door Nahak of toverij te doden. Indien ik op de volgende zondag in gezondheid in uw dorp terugkeer, zult gij allen toestemmen, dat uw goden geen macht over mij hebben, en dat ik beschermd word door de ware, levende en allerhoogste God!"

Gedurende het overige van die week weerklonken de grote zeeschelpen iedere dag en aan onze zijde van het eiland waren al de heilige mannen aan het werk gegaan, om te trachten mij door hun kunst te doden. Nu en dan kwamen er uit alle delen van het eiland boodschappers, om naar mijn gezondheid te vernemen, die verwonderd vroegen of ik mij niet ziek voelde, en er was grote beroering onder de arme misleide afgodendienaars. De zondag brak aan, en ik ging naar het dorp in meer dan mijn gewone gezondheid en kracht. Grote scharen waren bijeen vergaderd, en toen ik verscheen zagen zij elkaar met ontzetting aan, alsof ik het niet werkelijk zijn kon, die daar levend en volmaakt gezond voor hen stond. Op de vergaderplaats aangekomen, groette ik hen met deze woorden: "Ik groet u allen hartelijk, mijn vrienden! Weer ben ik tot u gekomen om met u te spreken over de allerhoogst God en Zijn dienst."

De drie heilige mannen stemden toe, toen het hun gevraagd werd, dat zij hadden getracht mij door Nahak te doden, maar dat het hun niet gelukt was; en op de vraag, waarom zij gefaald hadden, gaven zij het scherpzinnige en sluwe antwoord, dat ik zelf ook een heilig man was en dat mijn God, het sterkst zijnde, mij had beschermd tegen hun goden.

Daarop de menigte aansprekend, antwoordde ik aldus: "Ja, dat is waar, mijn God is sterker dan uw goden. Hij heeft mij beschermd en geholpen; want Hij is de enige levende en ware God, en de enige God, Die de gebeden van de kinderen der mensen kan horen en beantwoorden. Uw goden kunnen uw gebeden niet horen, mijn God kan en wil uw gebeden horen, en verhooren, indien gij uw hart en leven aan Hem wilt wijden en Hem alleen wilt dienen. Hij is mijn God, maar Hij wil ook uw Vriend zijn, indien gij Zijn stem wilt horen en Hem volgen."

Dit gezegd hebbend, zat ik op de stam van een omgevallen boom neer en sprak: "Komt, zit allen rondom mij neer en ik zal u vertellen van de liefde en barmhartigheid van mijn God en u leren, hoe gij Hem kunt dienen en eren."

Twee van de heilige mannen zetten zich nu neer en al het volk verzamelde zich en zette zich ook rustig rondom mij neer. Ik trachtte hen enig begrip van de zonde te doen krijgen en van de zaligheid door Jezus Christus, Die ons geopenbaard is in de Heilige Schrift.

De derde heilige man, die het hoogst in rang was, iemand van buitengewone lichaams grootte en kracht, was intussen heengegaan om zijn krijgsmansspeer te halen en kwam terug, de speer in de lucht zwaaiend en haar op mij richtend. Ik zei toen tot het volk: "Natuurlijk kan hij mij met zijn speer doden, maar hij heeft ondernomen mij te doden door Nahak of toverij en beloofde geen oorlogswapenen tegen mij te gebruiken, en als gij hem nu toelaat mij te doden, zult gij uw vriend doden, die in uw midden leeft en alleen zoekt om u wel te doen, gelijk gij allen zeer goed weet. Ik weet, dat mijn God u straffen zal, indien gij mij op deze wijze doodt."

Hierop zette ik mij bedaard neer in het midden van de menigte, terwijl hij in woede rondliep, zijn broeders en allen, die tegenwoordig waren, uitscheldend omdat zij naar mij luisterden. De andere heilige mannen echter kozen mijn partij en daar velen van het volk ook vriendelijk jegens mij gezind waren en stijf om mij heen gepakt stonden, wierp hij zijn speer niet naar mij. Om het rumoer te matigen en verdere bloedstorting te verhinderen, bood ik aan om mij met mijn onderwijzers terstond te verwijderen en terwijl ik dit deed, smeekte ik hen dringend om in vrede te leven. Ofschoon wij veilig thuis kwamen, scheen die oude heilige man voortdurend naar mijn bloed te dorsten. Nog weken daarna verscheen hij soms, waar ik ook ging, plotseling achter mij op mijn pad, in zijn rechterhand dezelfde Goliathspeer zwaaiend. God alleen hield die speer tegen, en ik, hoewel elke wettige voorzorg nemend, ging eenvoudig met mijn werk voort, alsof daar geen vijand was; terwijl ik de gevolgen in Jezus' hand overliet. Dit gehele voorval bracht veler geloof aan de tovermacht zonder twijfel een gevoelige slag toe; maar er waren er maar weinigen, zelfs onder de bekeerde inboorlingen, die zich ooit geheel konden vrijmaken van de vrees voor Nahak.

Indien niet ten volle bekeerd, werden de twee priesters toch van die dag af mijn warme vrienden, evenals een ander opperhoofd in dezelfde plaats. Zij ontvingen ook een Aneityumese onderwijzer in hun dorp, die zij beschermden en vriendschappelijk behandelden. Eén van de heilige mannen, die zijn taal kon spreken, was bijna altijd met hem, en enige jonge lieden mochten dagelijks onze school bezoeken. Deze twee en verscheidene ander en met hen begonnen een voorschoot te dragen en sommigen ook een hemd. Drie hunner voornamelijk, zoal geen christenen, schenen niet ver van het Koninkrijk Gods, en deden al wat in hun macht was om mij te beschermen en van dienst te zijn. Enigen begonnen God in hun woningen te aanbidden, en hielden een soort van huiselijke godsdienst oefening, al was het nog maar de ruwe vorm daarvan, waarbij zij de gebeden en wensen uitspraken, die ik hun geleerd had, om tot kennis van de ware God en de enige Zaligmaker te geraken. Deze hadden ook de gewoonte mij van plaats tot plaats te vergezellen, wanneer ik hun streek bezocht.

Maar keren wij tot de oorlog terug.

Veel hoofden en dorpen waren daar nu in betrokken, en een groot gedeelte van het bos, behorend tot de landstreek, die tussen hen lag, werd verbrand om onverwachte aanvallen te vermijden. Doch toen onze stam op een avond tot beraadslaging was saamgekomen, sloop een aantal gewapende inlanders onopgemerkt naderbij en loste hun geweren op hen. Vele mannen werden doodgeschoten en in de duisternis en de verwarring maakte de vijand zich ongedeerd uit de voeten. Wraak en zucht tot zelfbehoud deed ons volk nu als één man opstaan en zich verzamelen op de grenzen van

het vijandelijk grondgebied. Ik bezocht hen weer op de kampplaats. Toen zij mij zagen naderen, kwamen de twee bejaarde priesters, mijn vrienden, mij tegemoet en geleidden mij, zodat ik door hun knotsen en geweren veilig bewaard was. Eén van hen, die in de strijd een oog had verloren, marcheerde voor mij uit, en de ander met opgeheven speer en geweldige knots liep achter mij. Mij in hun midden doende plaats nemen, verzamelden zij al de strijders, behalve de wachten, en deze wilden luisterden allen aandachtig naar mijn boodschap en bogen zich eerbiedig neer tot het gebed. God alleen weet, welke vrucht zo iets kan teweeg brengen in een duistere, heidense ziel. De gehele bende wachtte met schieten, tot de twee vriendelijke priesters mij weer veilig buiten gevaar hadden gebracht.

Ik begaf mij dikwijls op deze wijze in hun midden en zij behandelden mij met buitengewone vriendelijkheid, totdat ik op zekere zondag mijn plan te kennen gaf, om ook eens met de vijand te gaan spreken, in de hoop van deze treurige oorlog te zien eindigen. Ons volk was hier sterk tegen, niet uit vrees voor mijn veiligheid, maar opdat ik niet met de vijanden zou bidden en mijn God hen niet misschien in de oorlog helpen zou. Maar mijn twee vrienden, de oude priesters, haalden hen over mij te laten gaan en met schieten te wachten tot mijn terugkomst.

Zij hadden het denkbeeld gevormd, mijn tussenkomst bij Jehovah uitsluitend tot hun voordeel te doen aanwenden, maar ik legde hun uit, gelijk ik dat reeds vroeger gedaan had, dat ik tot aller nut hier in hun midden was, en dat ik hen allen liefhad en hen er toe zocht te brengen om de oorlog en alle slecht gedrag op te geven, want dat mijn God alleen hen wilde horen en zegenen, die Hem vreesden en Hem gehoorzaamden en liefhadden. Ik had nu met de vijanden ook een lang onderhoud, waarin ik het kwaad van de oorlog aantoonde en hen zocht over te halen er mee te eindigen. Zij waren in zoverre vriendschappelijk, dat zij mij veroorloofden met hen te bidden en te spreken en ik keerde veilig terug, voordat er één schot aan één van beide zijden gevallen was. De oorlog ging voort, hoewel meer kwijnend, maar na een poos sloten de aanvoerders een soort van wapenstilstand en er heerste een tijdlang vrede.

Onze andere zendingspost op de zuidwest zijde van Tanna, was van tijd tot tijd door mij bezocht. De heer Mathieson en zijn echtgenote waren beiden zwak van gezondheid, en enigszins teringachtig. Hierom bezochten zij Aneityum verscheidene malen. Zij waren ernstig toegewijd aan hun werk, en zover als de tijd, die hun vergund werd, het toeliet waren zij ook wel gelukkig in hun arbeid. In deze tijd ontving ik van hen bericht, dat zij zonder Europees voedsel waren en mij daarom verzochten hun een weinig meel te zenden, indien het mogelijk was.

De oorlog maakte de reis over land onmogelijk. Een sterke wind en een hoge zee rondom de kust verhinderden mij ook, om met mijn boot te gaan. Ik kon geen scheepsvolk huren, daar zij in de oorlogstijd te bevreesd waren. Ik verzocht daarom Nowar en Manuman en enige andere voorname personen, om één van hun beste kano's te nemen en zelf mij te vergezellen. Ik had een grote pot met platte bodem, met een goed sluitend deksel, die ik vol meel deed, en het deksel goed dicht gemaakt hebbend, bond ik de pot stevig in het midden van de kano vast, zoveel boven het watervlak als mogelijk was. Al wat wij nog meer nodig hadden, bonden wij om het lijf vast. Het was een gevaarlijke onderneming, zowel over zee als over land, die ook alleen door overgrote noodzakelijkheid kon gewettigd worden. Zij waren allen goede zwemmers, maar daar ik niet zwemmen kon, werd de sterkste man achter mij geplaatst om mij te grijpen en met mij naar de kust te zwemmen, ingeval de boot verbrijzeld werd.

De gehele weg over langs de kust voortroeënd, moesten wij buiten de branding van de koraalriffen blijven, en werden allen doornat door het schuim van de kokende golven.

Wij kwamen echter veilig tot op twee mijlen van de plaats onzer bestemming, waar vrienden van mijn medereizigers woonden, maar waar een zeer gevaarlijke zee tegen de klip sloeg. Hier verloren zij allen de moed en zeiden, dat zij niet verder gaan konden, en waarlijk was hun arbeid met de roeiriemen zeer zwaar geweest. Ik deed hen opmerken, dat de kano zeker verbrijzeld zou worden, indien zij probeerden aan land te gaan, dat de levensmiddelen verloren zouden zijn en sommigen van ons waarschijnlijk zouden verdrinken. Maar zij wendden naar de kust en bleven een poos zo liggen, terwijl zij de zee beschouwden. Ten laatste riep de kapitein uit: "Missi, let op! Daar komt een kleinere golf aan, daarop kunnen wij het strand bereiken."

Mijn hart verhief zich tot de Heere in ernstige smeking! De golf kwam aanrollen; alle roeiriemen gingen met vereende kracht nederwaarts en in het volgende ogenblik vloog onze kano als een zeemeeuw op de top van de golf naar het strand heen. Nog een ogenblik en de golf brak met vreselijk geweld op de blinde klip en vloog ons voorbij, terwijl wolken van schuim ons omringden.

Ik zag mijn gezelschap vervolgens in den blinde in de zee rondzwemmen; alleen Manuman, de een-ogige priester, hield het nog uit in de kano, die vol water was, terwijl ik mij nog op de zitplaats vast hield, ieder ogenblik verwachtend, dat de volgende golf ons zou verslinden. In wanhoop sprong ik op de klip en trachtte half wadend, half zwemmend een der mannen te bereiken, en God beschikte het zo, dat juist toen de aankomende golf tegen de zilverachtige koraalrots brak, de man mij greep en gedeeltelijk met mij door de branding zwom en mij gedeeltelijk droeg, totdat ik veilig aan land kwam. God dankende, keek ik rond en zag al de anderen bijna even goed als ik in veiligheid, uitgezonderd mijn vriend Manuman, die de kano nog steeds bestuurde tegen het geweld van wind en zee in, en het vaartuigje met zich bracht.

Anderen zwommen en liepen hem tegemoet, om hem te hulp te komen. De roeiriemen werden uit de branding opgevist. Een krachtige man kwam daarop tot mij met de pot met meel op zijn hoofd, die in het geheel niet door het water beschadigd was. Het opperhoofd, dat de kano had bestuurd, had verscheidene kneuzingen ontvangen, maar de rest kwam er zonder letsel af, en al wat wij hadden was gered. Ten laatste bij hun vrienden aangekomen, besloten zij gunstig weer af te wachten om naar huis terug te keren. Mijn God lovend en prijzend huurde ik nu een man, om de pot met meel te dragen, en kwam spoedig aan de zendingspost.

Nu ik in de behoeften van mijn vrienden, de zendeling Mathieson en zijn vrouw, die ik vrij wel aantrof, had voorzien, moest ik mij na enige uren rust gereed maken om naar mijn eigen woning terug te keren. Nu over land, en gedurende de nacht. Ik durfde niet langer weg te blijven, opdat mijn huis niet opengebroken en geplunderd zou worden. Ofschoon zwak van gezondheid, waren mijn medezendingen beiden vol hoop en ijverig in hun werk, en mijn vreemd en onverwacht bezoek was een aangenaam lichtpunt in onze duisternis.

Voor ik ver gevorderd Ik as met mijn terugreis, ging de zon onder en ik kon geen inboorling krijgen, om mij te begeleiden. Zij zeiden mij allen, dat ik zeker onderweg gedood zou worden. Maar ik wist dat het geheel donker zou zijn, vóór ik de vijandelijke streken bereikt zou hebben, en dat de heidenen grote bloodaards zijn, die nimmer 's nachts hun dorpen verlaten dan in gezelschap, om te gaan vissen of iets dergelijks te gaan verrichten. Ik ging langs het strand, zo spoedig ik kon, dan eens op een draf en dan weer bedaard lopend, en wanneer ik stemmen hoorde, sloop ik naar het bos terug, totdat zij voorbij waren, waarna ik mijn pad langs de kust weer opzocht, daar dit mij het veiligst toescheen.

Toen ik halverwege gekomen was, kwam ik aan een gevaarlijk pad, dat bijna loodrecht

tegen een steile rots op liep, aan wier voet de zee klotste. Mijn hart tot de Heere verheffend, gelukte het mij deze rots te beklimmen, terwijl ik mij voorzichtig ,vasthiel aan uitstekende wortels, en bij bosjes uitrustte, totdat ik veilig de top bereikte. Daar moest ik, om een dorp te vermijden, voorzichtig langs de rand van het bos aan de zee kant voortkruipen op de top der rots, een daad die ik zelfs bij daglicht nooit zonder angst zou hebben kunnen volvoeren; maar ik gevoelde, dat ik in die tocht op leven en dood door mijn dierbare Heiland werd ondersteund en geleid. Ik moest de kust verlaten en de rand van een diepe afgrond volgen tot aan een plaats, die bijna te smal was om over te steken, en dan door het bosje weer naar de kust teruggaan. Door teveel rechts te houden, miste ik het punt waar ik het dacht te vinden. Kleine vuren werden nu door de struiken zichtbaar, en ik hoorde de mensen in één van onze meest heidense dorpen spreken.

Ik wist nu waar ik mij bevond, en mij voorzichtig terugtrekkend, vond ik gemakkelijk mijn weg naar de kust; maar de Grote Rots bereikend, kon ik in de duisternis het pad, dat naar beneden liep, niet vinden, hoe ik er ook naar zocht. Ik vreesde, dat ik in donker van de rots zou storten en mijn dood vinden, of, indien ik tot het aanbreken van de dag wachtte, dat de wilden mij zouden doden. Ik wist, dat de rots aan één kant een steile helling had en weinig of niet begroeid was en nu zocht ik dit punt te vinden, en besloot mijzelf Jezus aan te bevelen, en langs die kant van de rots naar beneden te glijden, opdat ik weer het strand mocht bereiken en mijn leven redden. Toen ik dacht, dat ik de plek gevonden had, wierp ik verscheidene stenen neer en luisterde naar hun val, om te weten of het veilig was. Maar de afstand was te ver, om iets te horen en er over te oordelen. Als het vloed was, was de zee op die plaats diep, maar bij eb kon ik de plaats doorwaden en zou dan spoedig in veiligheid zijn. De duisternis maakte het mij onmogelijk, om iets te zien. Ik wierp mijn paraplu met kracht naar beneden, maar ook dit hielp mij niet; ik hoorde niets.

Daar ik mij echter zeker voelde dat dit de plaats was die ik zocht, en wetend, dat het daglicht af te wachten een bijna zekere dood zou tengevolge hebben, bad ik de Heere Jezus om hulp en bijstand en besloot mij nederwaarts te laten glijden. Eerst maakte ik mijn kleren zo stevig mogelijk om het lijf vast, opdat ik nergens aankon blijven hangen, vervolgens ging ik boven op de rots op de rug liggen, stak de voeten vooruit, hield het hoofd voorover op de borst, om het te verhinderen van tegen de rots te slaan, en met een kreet tot mijn Zaligmaker liet ik mij ten laatste los, nadat ik mij zo ver als mogelijk was aan een tak had laten afglijden, terwijl ik de armen vooruit stak en de voeten goed trachtte op te houden.

Een duizelend gevoel, alsof ik door de lucht vloog, maakte zich van mij meester, de weinige ogenblikken schenen een eeuw; ik gleed vlug naar beneden, voelde geen tegenstand, totdat mijn voeten in de zee terecht kwamen. De dierbare Heiland dankend en prijzend, die het zo beschikt had, richtte ik mij op. Het was laag water, ik had volstrekt geen letsel bekomen, ik vond ook mijn paraplu weer en door het water wadend, merkte ik dat het pad langs het strand gemakkelijker te begaan was dan het bospad boven. De duisternis deed mij veilig zijn, daar de inboorlingen hierdoor verhinderd werden rond te dwalen.

Ik zag niemand totdat ik een dorp bereikte, dat vlak bij mijn eigen woning was, vijftien of twintig mijlen van de plek verwijderd vanwaar ik vertrokken was; hier verliet ik het strand en beloofde enige jongelieden wat vistuig, als zij mij langs de kortste weg door het bos naar mijn woning wilden begeleiden, hetgeen zij graag en verheugd deden. Ik was een ogenblik in groot gevaar, toen ik hen naderde; zij dachten dat ik een vijand was, en ik kon hun geweren alleen tegenhouden door hen luid toe te roepen: "Ik ben Missi! Schiet niet! ik groet u, mijn vrienden!"

Toen ik thuis kwam, dankte ik God voor Zijn zorgende genade en had een lange, verfrissende slaap. De inboorlingen, die de volgende dag vernamen, hoe ik die weg in duister had afgelegd, riepen uit: "Ieder van ons zou zeker omgekomen zijn! Het is alleen uw God, Die u zo beschermt en veilig huiswaarts heeft gevoerd!"

Met mijn ganse hart antwoordde ik hierop: "Ja! en Hij wil ook uw Beschermmer en Helper zijn, indien gij slechts Hem wilt gehoorzamen en op Hem vertrouwen."

Die nacht had mijn geloof een zware proef doorstaan. Ware ik er niet van overtuigd geweest, dat ik in 's Heeren dienst was en dat Hij mij zou leiden in ieder pad, waarin mijn plicht mij riep, of daarin over mij zou beschikken naar Zijn welbehagen, dan zou ik geen der beide tochten ondernomen hebben.

Paulus' woorden blijven heden en in alle eeuwigheid waar: "Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft."

Hoofdstuk 9

WOLKEN PAKKEN ZICH SAMEN

In september 1860 had ik het uitnemend genoeg als medearbeiders op Tanna te verwelkomen de heer S.F. Johnston en zijn echtgenote, twee vrome en geschikte jonge zendelingen uit Nieuw Schotland. Zij hadden de gehele eilandengroep der Nieuwe Hebriden bezocht en hadden Tanna verkozen als de plaats, waar zij zich wilden vestigen. Gedurende het regenseizoen, en om een weinig van de taal te leren, bleven zij als gasten in mijn woning, totdat de nodige maatregelen genomen waren om een eigen zendingspost op te richten. Hun gezelschap was mij zeer aangenaam! Ik gaf hun iedere dag zowat veertien Tannese woorden om van buiten te leren, en hield een gesprek met hen, waarin ik de reeds aangeleerde woorden gebruikte. Hierdoor maakten zij rasse vorderingen en waren zij reeds bijna onmiddellijk van enig nut in de zendingsarbeid. Niemand zou beter medearbeiders in de dienst van het Evangelie kunnen verlangen.

In deze tijd ongeveer ondervond ik een staaltje van de duivelachtige geest, die sommige handelaars bezielde met betrekking tot de arme inboorlingen, dat ik nooit vergetenzal. Op een morgen kwamen drie of vier schepen onze haven binnen en wierpen het anker uit op de hoogte van Port Resolution. De kapiteins kwamen mij bezoeken, en één van hen riep met kennelijk genoeg uit: "Wij hebben een middel, om uw trotse Tannezen ten onder te brengen. Wij zullen ze voor uw ogen vernederen."

Ik antwoordde: "U bent toch zeker niet van plan dit arme volk aan te vallen en te verdelgen?"

Hij antwoordde in het minst niet beschaamd, maar zelfs zeer vergenoegd: "Wij hebben de mazelen gezonden om hen te vernederen. Die zullen hen bij twintigtallen doen sterven! Vier jonge lieden, die de mazelen hebben, zijn aan verschillende havens aan land gezet en nu zullen hun rijen spoedig gedund worden."

Bovenmate geschokt, sprak ik plechtig tegen zulk een handelwijze en verweet hun hun slecht gedrag, maar mijn tegenwerpingen ontvingen slechts dit schaamteloos antwoord: "Ons wachtwoord is: Roei deze schepsels uit, en laat blanken de grond in bezit nemen."

Hun boosheid werd nu op deze wijze voortgezet: zij haalden Kepuku, een jong opperhoofd over, om met hen naar één van hun schepen te gaan, waar zij hem een geschenk beloofden. Hij was de vriend en voornaamste beschermer van de heer Mathieson en zijn werk. Toen zij hem aan boord hadden hielden zij hem in het ruim opgesloten, te midden van inboorlingen, die ziek lagen aan de mazelen. Zij gaven hem gedurende vier-entwintig uren geen voedsel, en toen zetten zij hem zonder het beloofde geschenk ver van zijn woning aan wal.

Ofschoon ziek en uitgeput, sleepte hij zich naar zijn stam terug, waar hij in grote verschrikking en afgemat aankwam. Hij vertelde de zendeling, dat zij hem onder zieke mensen, die rood waren en in hevige koorts lagen, hadden opgesloten en dat hij vreesde, dat hun ziekte op hem was overgegaan. Ik schaam mij te moeten zeggen, dat deze handelaars in sandelhout onze eigen verdorven landslieden waren en dat zij zich er op beroemden de arme heidenen op deze wijze uit te roeien.

Men zal zich niet gemakkelijk iets duivelachtigers kunnen voorstellen; zij waren dan ook voor het merendeel vreselijke dronkaards, en hun handel op deze eilanden was grotendeels met mensenbloed bevekt.

De mazelen, op deze wijze ingevoerd, werden voor onze eilanders een dodelijke plaag. De ziekte verspreidde zich op verbazende wijze, en was vergezeld van pijn in de keel en diarree.

In sommige dorpen werden mannen, vrouwen en kinderen aangetast en niemand was er over, om voedsel of water aan de overigen te geven. De ellende, het lijden en de schrik waren zonder voorbeeld; de levenden waren soms bevreesd om de doden te begraven. Dertien van de helpers die mij omringden, stierven aan de ziekte, en de zwakken, die over waren, werden zo door schrik getroffen, dat, toen de kleine zending-schooner John Knox naar Tanna kwam, zij allen hun boeltje bijeenpakt en naar hun geboortegrond Aneityum terugkeerden, behalve mijn goede oude Abraham. In het eerst, toen hij dacht dat allen op de vlucht gingen, had ook hij zijn goed bijeen gepakt, en stond bij de anderen, gereed om met hen te vertrekken. Ik ging tot hem, zeggende: "Abraham, zij gaan allen heen; gaat gij mij ook verlaten en laat gij mij ook hier op Tanna alleen, om de strijd des Heeren te strijden?"

Hij vroeg daarop: "Missi, blijft u hier?"

"Ja Abraham - antwoordde ik - maar het levensgevaar is nu zo groot, dat ik u niet durf voor te stellen om bij mij te blijven, want wij konden beiden sterven. Echter kan ik het werk des Heeren nu niet verlaten." Het edele, oude opperhoofd zag nu naar zijn koffer en pakken en zei peinzend: "Missi, ons gevaar is nu zeer groot."

"Ja - antwoordde ik - eens dacht ik, dat u mij daarin niet alleen zoudt laten; maar, daar het schip nu naar uw eigen land gaat, kan ik u niet vragen om hier te blijven en het met mij onder de ogen te zien."

Nu sprak hij weer: "Missi, zoudt u mij alleen hier bij u willen houden, aangezien mijn vrouw dood is en hier in het graf ligt?"

"Ja - zei ik - ik zou u hier graag houden; maar de omstandigheden in aanmerking genomen, waarin wij achterblijven, kan ik het niet van u verlangen."

Hierop antwoordde hij: "Welnu, Missi, dan blijf ik bij u uit mijn eigen vrije keuze en van ganser harte. Wij zullen samen in het werk des Heeren leven en sterven. Ik zal u nooit verlaten, zolang u op Tanna gespaard blijft."

Zo sprekend, terwijl zijn donker gelaat verhelderd werd door een lichtglans, die de voorbode scheen van de martelaars-heerlijkheid, droeg hij zijn koffer en pakken weer naar zijn woning terug; en van dit ogenblik af was Abraham mijn dierbare metgezel en getrouw vriend en ook mijn lotgenoot in al wat nog overblijft, om van ons leven op Tanna te worden medegedeeld.

Voordat de mazelenplaag onder ons gebracht was, warende heer Johnston en ik in de John Knox naar Black Beach gezeild, dat aan de tegenovergestelde zijde van Tanna gelegen was, teneinde de weg te bereiden voor de nederzetting van onderwijzers aldaar. En spoedig daarna werden zij daar door de heer Copeland en mij geplaatst, met gegronde hoop van er in te zullen slagen om daar een zendingspost voor de heer Johnston en zijn vrouw te openen.

De vreselijke mazelen-epidemie echter deed al onze plannen in rook vergaan. De heer Johnston en zijn vrouw wijdden zich van het eerste ogenblik af aan de belangen der inboorlingen, en hielpen mij op alle mogelijke wijzen het vreselijk lijden van de arme lieden te verzachten. Wij brachten iedere dag medicijnen, voedsel en zelfs water aan de bewoners der omliggende dorpen, waar er slechts weinigen waren, die ons daarin konden bijstaan.

Bijna allen, die onze medicijnen namen en onze aanwijzingen volgden met betrekking tot voedsel enz. herstelden, maar een grote menigte wilde niet luisteren naar enige goede raad. Zij deden de dwaaste proefnemingen en verloren in de meeste gevallen het leven. Wanneer de ziekte bv. op het hoogst was, sprongen zij in zee om verzachting te vinden; zij vonden die in een bijna ogenblikkelijke dood. Anderen groeven een kuil in de grond, ter lengte van het lichaam en ongeveer twee voet diep; daarin legden zij zich

neer, daar de koude aarde hun koortsig lichaam aangenaam aandeed; en wanneer de aarde rondom hen heet werd, vroegen zij hun vrienden om enige duimen dieper te graven, en dit werd telkens herhaald om gedurig een koeler ligplaats te vinden. In deze akelige pogingen stierven velen van hen letterlijk in het graf, dat zij zichzelf gegraven hadden en werden begraven waar zij lagen. Het behoeft niemand te verwonderen, dat de inboorlingen, ofschoon wij alles aanwendden wat in onze macht was, om hen te verlichten en te redden, ons met de blanken verwarden, die hen zo gruwelijk hadden mishandeld, en dat hun blinde dorst naar wraak de fijne onderscheiding tussen kooplieden en zendelingen niet maakte. Beiden waren blanken, dat was genoeg.

De eerste januari 1861 was een Nieuwjaarsdag, die ik nooit vergeten zal.

De heer Johnston en zijn echtgenote, Abraham en ik, hadden die dag doorgebracht als een ernstige feestdag. Opnieuw verbonden wij ons tezamen in een heilig verbond voor God, en gaven ons leven en al wat wij hadden aan de Heere Jezus over, om in Zijn gezegende dienst gebruikt te worden tot de bekering van de heidenen op de Nieuwe Hebriden. Na de avondgodsdienstoefening verlieten mijn vrienden mij om naar hun eigen huis te gaan, dat maar enige schreden verwijderd was; maar de heer Johnston keerde terug om mij te zeggen dat er twee mannen aan het raam stonden, met grote knotsen gewapend, en zwart beschilderde gezichten. Ik ging tot hen en vroeg wat zij verlangden, waarop zij antwoordden: "Geneesmiddelen voor een zieke jongen."

Met moeite haalde ik hen over om binnen te komen, teneinde ze te ontvangen. Plotseling schoot het mij te binnen door hun verwarring en hun zwart gemaakte gezichten, dat zij gekomen waren om ons te vermoorden. De heer Johnston was weer met ons naar binnen gegaan Mijn ogen voortdurend op hen gevestigd houdend, maakte ik het geneesmiddel klaar en gaf het hun. Zij weigerden het aan te nemen en grepen ieder naar hun werpsteen. Ik zag hen flink in het gelaat en zei: "U ziet, dat de heer Johnston nu vertrekt, en u moet voor vanavond ook deze kamer verlaten. Morgen kunt u de jongen brengen of de medicijnen halen."

Hun knotsen grijpend, alsof zij daarmee wilden slaan, schenen zij niet geneigd te vertrekken, maar ik kwam bedaard vooruit en deed alsof ik hen er uit wilde werpen, waarop zij zich beiden omwendden en heengingen.

De heer Johnston was voor hen uitgelopen en was veilig de deur uit. Maar hij bukte zich om een katje, dat door de open deur ontsnapt was, op te nemen en op dat ogenblik wilde één der wilden hem met zijn vervaarlijke knots een slag geven, die Johnston echter ontweek, maar waardoor hij met een schreeuw op de grond viel. Beide mannen sprongen op hem aan, maar onze twee trouwe honden vlogen hen woedend in het gezicht en redden hem het leven.

Naar buiten snellend, maar niet geheel op de hoogte van wat er gebeurd was, zag ik de heer Johnston bezig om op te staan, en hoorde ik hem roepen: "Pas op, deze mannen hebben getracht mij te doden; zij zullen het u ook doen!"

Hen hierop streng in het gelaat kijkend, vroeg ik: "Wat wilt u? Hij verstaat uw taal niet. Wat verlangt u? Spreekt tot mij."

Beide mannen hieven daarop weer hun grote knotsen op en wilden mij neerslaan, maar vlug als de bliksem sprongen de twee honden op hen aan en deden hun slag mislukken. De ene hond werd zwaar gewond en de grond ontving de andere slag, die mij naar de eeuwigheid zou gezonden hebben.

Mijn beste hond was een kleine speurhond, gekruist ras, met bloed van een dashond in de aderen, die onbetaalbaar was voor het waarschuwen bij naderend gevaar en die mij reeds meermalen het leven had gered. Ziende hoe de zaken stonden, hitste ik nu de honden fel op hen aan en de beide wilden vluchtten. Ik riep hen na: "Denkt er om, dat

God u ziet en u zal straffen voor uw poging om Zijn dienaren te vermoorden!"

Terwijl zij zich verwijderden kwam een menigte mannen, die acht of tien mijlen ver gekomen waren, om bij de moord en de plundering tegenwoordig te zijn, hier en daar uit het bos te voorschijn, en volgden hen in hun vlucht. Waarlijk, "de goddelozen vluchten, terwijl niemand hen vervolgt." Davids ervaring en verzekering kwam ons op die avond als zeer werkelijk voor: "God is onze hulp en ons schild daarom zullen wij niet vrezen."

Maar nadat zulk een gevaar geheel voorbij was, had ik altijd een gevoel van angst, misschien meer door de gedachte, dat ik op de grens der eeuwigheid en zo dicht bij de grote witte troon was geweest, dan door enige slaafse vrees. Gedurende de crisis was ik gewoonlijk kalm en vastberaden, terwijl ik mij met kracht vastklemde aan de belofte: "Ziet, ik ben met ulieden."

Heerlijke belofte! O, hoe prijst mijn ziel de Heiland er voor en hoe verheug ik mij in Zijn gemeenschap! Gezegend zij Zijn naam! Daar ik aan zulke tonelen op Tanna gewoon was, legde ik mij ter ruste en sliep weldra in, maar mijn waarde medearbeider, gelijk ik later hoorde, kon geen oog dicht doen. De volgende dag was hij nog bleek en overspannen en dit duurde verscheidene dagen voort; en na die tijd, hoewel hij van nature vrolijk en levendig was, zag ik hem nimmer weer glimlachen. Hij vertelde mij de volgende morgen: "Ik moet gedurig tot mijzelf zeggen: Nu reeds op de grens der eeuwigheid! Hoe heb ik mijn tijd doorgebracht? Wat heb ik gedaan? Hoeveel ijver voor de zielen heb ik betoond?"

Nauwelijks het werk van mijn leven begonnen en reeds zo nabij de dood! O, mijn vriend, ik heb nooit zo begrepen wat de dood zeggen wil als gisteravond!" Dit zeggende, bedekte hij het gelaat met beide handen en verliet mij, om zich in zijn eigen kamer te verbergen.

Op 1 januari 1861 werden de volgende woorden in zijn dagboek gevonden: "Heden ging ik met een bezwaard hart en een gevoel van angst, waarvoor ik geen reden weet, uit op mijn gewone tocht, om de zieken te bezoeken. Ik spoedde mij terug om de onderwijzer te halen en ook de heer Paton naar het toneel van het lijden te voeren. Ik droeg een emmer met water in de ene hand en geneesmiddelen in de andere; en zo brachten wij een gedeelte van deze dag door met te trachten hun lijden te verzachten; en ons werk had een gelukkige uitwerking ook op het gemoed van anderen."

Op de 22e december schreef hij: "De mazelen richten een vreselijke verwoesting aan onder de arme Tannezen. Als wij door de dorpen gaan, treffen treurige tonelen ons oog; jongen en ouden liggen op de grond uitgestrekt en vertonen al de pijnlijke kentekenen, die aan walgelijke en boosaardige ziekten eigen zijn. In sommige dorpen zijn slechts weinig mensen overgebleven om voedsel te bereiden of om drinken aan lijdenden en stervenden te brengen. O, hoe treurig is het om deze lijders te zien, beroofd van alle gemakken, van iedere zorg, ja, van elk geneesmiddel, dat hun lijden kon verlichten en hun ziekte wegnemen! Als ik denk aan de tederheid, waarmee wij verpleegd worden, om ons verlichting aan te brengen, aan de gemakken en oplettendheden waarmede wij omringd zijn, dan voelt mijn hart zich bezwaard en dan roep ik uit: "O, wat ben ik, wat zijn wij, christenen, ondankbaar! Hoe weinig waarderen wij onze christelijke geboorte, opvoeding, voorrechten", enz.

Nadat wij op 1 januari gelijk ik hierboven medegedeeld heb, ons leven bij vernieuwing aan God hadden toegewijd, werd ik tot de 16e van de maand op mijn tochten tot ziekenbezoek in de verschillende dorpen vergezeld door de heer Johnston en soms ook

door zijn echtgenote, die mij welwillend bijstonden. Door een noodlottig toeval echter werd ik verhinderd met mijn werk voort te gaan op een tijd, toen ik zeer nodig was. Terwijl ik bezig was met het omhakken van een boom, die ik voor de bouw van een huis nodig had, bemerkte ik, dat Mahanan, de broer van het oorlogshoofd, te dicht in mijn nabijheid bleef en dat hij een tomahawk in de hand droeg. Terwijl ik trachtte mijn werk te doen en tegelijkertijd een oog op hem te houden, bezerde ik mij de enkel hevig met de bijl. Hij liep spoedig heen en zei: "Dat deed ik niet", maar zonder twijfel verheugd over het gebeurde. Het been had een gevaarlijke wond, en verscheidene bloedvaten waren doorgesneden.

Ik verbond het zo goed mogelijk en hield het voortdurend nat met koud water, terwijl ik de grootste voorzichtigheid moest in acht nemen. In deze toestand werd ik soms onder hevige pijnen naar de omliggende dorpen gedragen, om de zieken medicijnen in te geven en met de stervenden te spreken en te bidden.

Bij die gelegenheden, en zelfs bij deze wijze van vervoer waren de gesprekken, die ik met mijn waarde Johnston hield, ernstig en zeer troostrijk. Hij had evenwel bijna niets geslapen sedert de 1ste januari, en in de avond van de 16de zond hij om mijn flesje laudanum. In een hevige aanval van koorts zijnde, kon ik niet tot hem gaan, maar zond hem het flesje, terwijl ik de juiste hoeveelheid voor een dosis aangaf, maar daarvan was hij reeds op de hoogte. Hij nam zelf een dosis en gaf er ook een aan zijn vrouw, daar zij ook aan slapeloosheid leed. Dit herhaalde hij drie achtereenvolgende nachten en zij genoten beiden een lange, gezonde en verkwikkende slaap. Hij kwam aan mijn bed, waarin ik met de koorts lag, en zei met grote opgewektheid onder meer: "Ik heb zulk een heerlijke slaap genoten, en voel mij zo verkwikt. Wat is God toch goed, dat Hij zulke geneesmiddelen aan de lijdende mensheid heeft verschaft!"

's Middags kwam zijn lieve vrouw tot mij en zei schreiend: "Johnston is in slaap gevallen, en slaapt zo vast dat ik hem niet wakker kan krijgen." Mijn koorts was zeer gestegen, maar ik trachtte op te staan, hoeveel moeite het mij ook kostte; ik ging tot hem en vond hem in een staat van bewusteloosheid, met de tanden op elkaar geklemd. Met grote moeite lukte het ons hem enigszins wakker te krijgen; met een mes, lepel en stukjes hout braken wij zijn tanden open, om hem met goed gevolg een braakmiddel in te geven, en ook andere noodzakelijke medicijnen.

Twaalf uren lang hielden wij hem wakker door zijn hoofd met koud water nat te maken, door ammonia en door hem op krachtige wijze in beweging te houden. Daarna begon hij vrij te spreken en de volgende dag stond hij op en wandelde wat rond. Gedurende de twee volgende dagen was hij dan eens beter, dan weer erger, maar wij hielden hem wakker tot de morgen van de 21ste, toen hij weer in slaap viel, waaruit het ons niet mocht gelukken hem te doen ontwaken.

Om twee uur in de namiddag ontsliep hij, als een martelaar voor het getuigenis van Jezus op deze duistere en onbeschaafde eilanden, zijn jonge vrouw in onbeschrijfelijke smart achterlatend, die zij echter met christelijke onderwerping zocht te dragen. Na hem een doodkist gemaakt en een graf voor hem gedolven te hebben, legden wij beiden alleen hem tegen zonsondergang in zijn laatste rustplaats naast mijn lieve vrouw en kind, dicht bij het zendingshuis.

In een brief aan haar vriendin, waarin zij een verslag van zijn dood geeft, schrijft mevrouw Johnston: "De volgende morgen, de 17de, stond hij zeer wel op. Hij had de vorige nacht zeer goed geslapen, daar hij een dosis laudanum gebruikt had. Hij gaf mij ook wat, daar ik de hele dag ziek was geweest, en reeds een paar nachten zeer weinig geslapen had.... Twee mannen brachten de heer Paton bij zijn bed, daar deze zeer met de

koorts kampte; toch heeft hij mijn echtgenoot zeer vriendelijk bijgestaan. Gedurende een poos, terwijl de heer Paton bij hem was, kon ik mij bijna niet staande houden. Wij dachten, dat dit werd veroorzaakt door het gebruik van Laudanum. Ik moest ieder oogenblik gaan liggen.... Nog enige weken daarna was ik bijna voortdurend bedlegerig. Ik at weinig; toch voelde ik geen pijn, maar een soort van verdoving.... Van tijd tot tijd hebben wij godsdienstoefeningen met inboorlingen. Gedurende een week zijn wij nauwelijks naar bed kunnen gaan zonder vrees.

Op een nacht was ons huis omringd door gewapende mensen, die ieder oogenblik gereed stonden er binnen te dringen, om ons te doden. Wij hebben dagen achtereenvolgens in huis moeten zitten met gesloten deuren, teneinde het binnendringen der wilden te voorkomen, want zij schijnen zich nu allen tegen ons verenigd te hebben. De hevige ziekte, die onder hen uitgebroken is, is de oorzaak van deze woede. Zij zeggen, dat wij deze ziekte doen ontstaan en dat wij er voor gedood moeten worden; dat er nooit zoveel mensen tegelijk zijn gestorven, voordat de godsdienst onder hen gepredikt werd, enz. enz."

Mevr. Johnston herstelde langzamerhand, keerde met de eerst voorkomende gelegenheid naar Aneityum terug en gaf drie jaren lang onderwijs in de meisjesschool aan de zendingspost van Dr. Geddie. Daarna trouwde zij met mijn waarde vriend, de heer Joseph Copeland, en bracht met hem het overige van haar leven door op Fotuno, altijd in de dienst van de zending werkzaam, en het heil zoekend der arme heidenen.

De dood van onze vriend Johnston was een smartelijk verlies voor ons. Sedert zijn landing op Tanna scheen hij een zeer goede gezondheid te genieten en was altijd werkzaam, opgewekt en geduldig tot op die Nieuwjaarsdag, toen de wilden hem met hun knotsen waren aangevallen. Van die avond af was hij nooit weer dezelfde. Hij heeft nooit gezegd, dat hij een slag had ontvangen, maar waarschijnlijk was zijn zenuwgestel geschokt door de schrik en de akeligheid van het toneel. Hij werd oprecht betreurd door allen, die hem gekend hadden. De omgang, die wij met elkander op Tanna hadden, was zeer aangenaam en ik miste hem zeer. Ik heb hem echter niet verloren, hij is mij slechts voorgegaan.

Een ander treurspel, welks zwarte nacht echter door het helder licht des hemels werd bestraald volgde, in de geschiedenis van Kowia, een Tannees opperhoofd van de hoogste rang. In zijn jeugd naar Aneityum gegaan, was hij daar een waar christen geworden. Hij huwde een Aneityumese vrouw, een christin, met wie hij zeer gelukkig leefde en had twee lieve kinderen. Enige tijd voordat ons eiland door de mazelen bezocht werd, was hij teruggekeerd, om zich bij mij als onderwijzer te vestigen en om ons werk op Tanna te helpen vooruitbrengen. Hij bewees een beslist christen te zijn; ook was hij een edel opperhoofd voor zijn volk, waardig in zijn gehele gedrag, en in elk opzicht een getrouw helper voor mij. Zijn volk liet niets onbeproefd om hem over te halen mij te verlaten en de godsdienst prijs te geven; zij boden hem alle eerbewijzen aan, die in hun macht stonden en zochten hem op alle wijze om te kopen. Toen alles tevergeefs bleek te zijn, dreigden zij hem zijn landen te ontnemen, en hem van zijn hoge waardigheden vervallen te verklaren; maar hij antwoordde: "Ontneemt mij mijn goederen! Ik zal toch Missi en de dienst van Jehovah niet verlaten."

Van bedreigingen kwam het tot grievende beledigingen, die hij alle om Jezus' wil geduldig verdroeg. Maar eens kwamen er enigen van zijn volk, om vogels te verkopen, en een onbeschaamde kerel onder hen bood ze mij weer te koop aan, nadat zij reeds

verkocht waren. Kowia riep uit: "Koop deze niet, Missi; ik heb ze juist voor u gekocht en betaald!"

Daarop begon de man hem te bespotten. Kowia, rondziende naar allen, die tegenwoordig waren en toen naar mij, stond op als een leeuw, die uit zijn slaap ontwaakt en riep met vlamme blikken uit: "Missi, zij denken dat ik, omdat ik nu een christen ben, een lafaard, een vrouw geworden ben, die iedere belediging en minachting, waarmee zij mij overladen, zal verdragen. Maar ik zal hen eens en vooral tonen, dat ik geen lafaard ben, dat ik nog hun hoofd ben, en dat het christendom ons geen moed en kracht ontnemt, maar ze ons juist mededeelt."

Hierop zich op een man werpend, greep hij hem in een oogwenk zijn machtige knots uit de hand, en die als een stuk speelgoed boven zijn hoofd in de lucht zwaaiend, riep hij uit: "Komt nu hier, wie durft! Komt allen ten strijde tegen uw opperhoofd! Mijn God maakt mijn arm krachtig. Hij zal mij in deze strijd helpen, gelijk Hij mij in andere dingen helpt, want Hij geeft mij in, u te tonen dat christenen, ofschoon voorstanders van de vrede, toch geen lafaards zijn. Komt hier, en gij zult weten dat ik nog Kowia, uw hoofd ben!"

Toen hij hen naderde ontvloeden zij allen, en hij riep: "Waar blijven de lafaards nu?" Daarna gaf hij de strijder zijn wapen terug. Na dit voorval lieten zij hem met vrede.

Hij woonde bij ons in het zendingshuis met zijn vrouw en kinderen, en was een hulp en troost voor Abraham en mij. Hij begaf zich veel vrijer en moediger onder het volk dan iemand van de anderen, die ik bij mij had.

De koorts, die mij weer zo zwaar had aangetast tijdens de ziekte en het overlijden van mijn vriend Johnston, verergerde zo zeer en maakte mij zo zwak, dat ik in een staat van gevoelloosheid verviel, terwijl Abraham en Kowia mij alleen oppastten.

Toen ik mijn bewustzijn herkreë, hoorde ik als in een droom Kowia over mij treuren en smeken, dat ik mocht bijkomen, om hem te horen en met hem te spreken, vóórdát hij sterven zou. Mijn ogen openende en naar hem ziende, hoorde ik hem zeggen: "Missi, al onze Aneityumezen zijn ziek, Missi, Johnston is dood, u bent zeer ziek en ik ben zwak en stervend. Helaas! als ik ook zal gestorven zijn, wie zal dan in de bomen klimmen om kokosnoten voor u te krijgen om te drinken? En wie zal uw lippen en uw voorhoofd bevochtigen?"

Hier brak hij in lang en droevig wenen uit en vervolgde daarna: "Missi, de mensen op Tanna haten ons allen, omdat wij dienaren zijn van Jehovah, en nu vrees ik, dat Hij Zijn dienaren uit dit land zal wegnemen en mijn volk zal overgeven in de hand van de boze, om zijn wil te doen!"

Ik was te zwak om te spreken, zodat hij voortging als in een biddende alleenspraak:

"O Heere Jezus, Missi Johnston is dood. Gij hebt hem uit dit land weggenomen. Missi Johnston zijn vrouw en Missi Paton zijn zeer ziek, en uw dienaren van Aneityum zijn allen ziek en stervend. O Heere, onze Vader in de hemel! zult Gij al Uw dienaren en Uw Evangelie uit dit zondige land wegnemen? Wat wilt Gij toch doen, Heere? De Tannezen haten U en Uw dienst en Uw dienaren, maar Heere, Gij zult Tanna toch zeker niet verlaten en ons volk in onwetendheid en duisternis doen sterven! O, maak de harten van dit volk week, dat zij Uw woord aannemen en tot Uw dienst bereid worden; leer hen Jezus dienen en liefhebben, en o, spaar Missi, onze goede Missi Paton en maak hem weer gezond, opdat Tanna gered worde!"

In het diepst van mijn ziel getroffen door zulk een gebed van een man, die eens een menseneter geweest was, begon ik door Gods goedheid te herleven.

Enige dagen later kwam Kowia weer tot mij, en mij uit de slaap wekkend, riep hij:

"Missi, ik voel mij zeer zwak, ik ben stervend. Ik kom afscheid van u nemen en ga heen om te sterven. Ik voel, dat mijn einde nadert, ik zal spoedig bij Jezus zijn."

Ik trachtte enige woorden van troost en opbeuring te verzamelen, maar hij antwoordde: "Missi, sedert gij ziek geworden zijt, zijn mijn lieve vrouw en kinderen gestorven en begraven. De meesten van onze Aneityumezen zijn dood en ik ben stervend. Indien ik op de heuvel blijf en hier sterf in het zendingshuis, is er niemand om Abraham te helpen mij naar beneden te brengen in het graf, waar mijn vrouw en kinderen rusten. Ik wens bij hen te rusten opdat wij tezamen mogen opstaan op de grote dag, als Jezus komt. Ik ben gelukkig, ziende op Jezus! Er is maar één zaak, die mij innig leed doet; ik vrees, dat God ons allen van Tanna zal wegnemen en mijn arme volk in duisternis en onwetendheid zal laten blijven gelijk tevoren, omdat zij Jezus en dedienst van Jehovah haten. O Missi, bid voor hen en bid nog eens voor mij, eer ik u verlaat!"

Hij knielde aan mijn zijde neer, en wij baden voor elkander en voor Tanna. Toen wilde ik hem overhalen in het zendingshuis te blijven, maar hij antwoordde: "O Missi, u weet niet hoe spoedig mijn einde daar zal zijn. Ik zal zeer spoedig heengaan, en bij Jezus komen, en mijn vrouw en kinderen weerzien.

Nu mij nog een weinig kracht is overgebleven, wil ik op Abrahams arm geleund naar de graven van mijn geliefden afdalen en daar sterven, en Abraham zal een rustig plekje voor mij bereiden en daar neerleggen aan hun zijde. Vaarwel Missi, ik voel de dood naderen, wij zullen elkander bij Jezus terugzien!"

Onder veel tranen sleepte hij zich voort en ging heen; en ik voelde mij als iemand, wiens hart zou breken, toen ik van die edele, eenvoudige ziel afscheid nam, en hij mij op mijn ziekbed alleen achterliet.

Abraham ondersteunde hem tot hij wankelend de begraafplaats bereikte; daar lag hij neer, gaf onmiddellijk de geest en ontsliep in Jezus, en daar begroef hem de getrouwe Abraham naast zijn vrouw en kinderen. Zo stierf een man, die eens het opperhoofd der kannibalen was geweest, maar die door Gods genade en de liefde van Jezus veranderd was, en herschapen in een schone en liefelijke gestalte.

Wat denkt u hiervan, gij bespotters van de zending? Wat denkt u hiervan, gij twijfelaars aan de werkelijkheid der bekering? Hij stierf, evenals hij geleefd had sedert Jezus in zijn hart gekomen was, zonder enige vrees voor de dood, met een steeds levendiger verwachting van de zaligheid en heerlijkheid door het bloed van het Lam Gods, het bloed dat hem van al zijn zonden had gereinigd en hem uit de macht der zonde had verlost. Ik verloor in hem één van mijn beste vrienden en moedigste helpers. Maar ik wist toen en ik weet nu, dat er tenminste één ziel van Tanna in de hemel is, om de lof van Jezus te zingen - en o, welk een verrukking, om hem daar te ontmoeten!

Alvorens van de vreselijke plaag der mazelen afscheid te nemen, moet ik nog als mijn overtuiging aangeven, dat deze ziekte en de keelziekte en diarree, waarmee zij gepaard ging, een derde van de gehele bevolking van Tanna ten grave sleepte, ja, dat in sommige streken meer dan een derde omkwam. De levenden verklaarden zich niet in staat, om de doden te begraven en groot gebrek en lijden vloeide daaruit voort. De onderwijzer, die door ons te Black Beach geplaatst was, werd ook weggenomen met zijn vrouw en kind, en zijn metgezel, de andere onderwijzer, die daar gevestigd was, nam de eerste gelegenheid te baat om met zijn vrouw de wijk te nemen naar zijn eigen eiland, daar hij vreesde uit wraak van het leven te zullen worden beroofd. En toch, uit de opgaven, die ik later ontving, meen ik te kunnen opmaken, dat de mazelen op Tanna niet erger gewoed hebben dan op andere eilanden van de groep. Er schijnen zelfs

meer mensen te zijn weggesleept op Aniwa, het toekomstig toneel van mijn vele smarten, maar van groter zegeningen.

Spoedig werd nu het vreselijk bijgeloof van de inboorlingen opnieuw aangewakkerd. De handelaars in sandelhout, onze diepgezonken landslieden, versterkten de inboorlingen in hun waan, dat de zendelingen en de godsdienst deze ziekte hadden aangebracht, teneinde de verdenking van henzelf af te wenden en stookten hen op, zich op ons te wreken door ons het leven te benemen.

Sommige kapiteins, die de haven aandeden, weigerden met de inboorlingen te handelen zolang ik op het eiland was. Een koopman bood aan om aan wal te komen en onder de Tannezen te leven en hen van tabak en kruit, kogels enz. te voorzien, onder voorwaarde, dat de zending en Abraham uit de weg geruimd werden! Hij wist, dat zij deze dingen zeer nodig hadden en dat zij ze vurig verlangden te bezitten, maar hij weigerde enige koop met hen te sluiten, vóór wij vermoord of verdreven waren. Dit gaf telkens nieuw voedsel aan hun wilde haat, en maakte hen op wraak belust, en voegde eindeloze moeilijkheden bij ons toch reeds zo treurig bestaan.

Stormen en orkanen stelden zich in die tijd ook tegen ons. Op 3 en op 10 maart 1861 hadden wij hevige, alles vernielende stormen. Broodbomen, kastanjebomen en kokosbomen werden ontworteld en neergeworpen. De grond lag dik bezaaid met halfrijpe vruchten. Broodwortel- en bananenplantages werden stukgeslagen en huizen en omheiningen lagen in ruïne. Mijn zendingshuis was ook grotelijks beschadigd; en de kerk, waarin ik zoveel weken gewerkt had, was bijna met de grond gelijk gemaakt. Bomen van veertig jaren werden als strohalmen doorgebroken, of met wortel en al opgenomen en weggegooid.

Aan de andere zendingspost werd het hele huis van de heer Mathieson op een slaapkamer na in één stormvlaag weggeslagen. De zee steeg onrustbarend, en de golven, die ver over land sloegen, veroorzaakten een vreselijke verwoesting. Had onze goeder-tieren Heere niet een slaapkamer in mijnwoningen één in die van de heer Mathieson gedeeltelijk bewoonbaar doen blijven, dan weet ik niet, wat wij in de gegeven omstandigheden hadden moeten doen.

Mannen van de leeftijd van vijftig jaren verklaarden, dat nimmer zulk een storm hun eilanden getroffen had. Kano's werden tegen de koraalrotsen stuk geslagen, en van sommige dorpen wezen slechts puinhopen de plaats aan, waar zij gestaan hadden. Ofschoon de regen bij stromen neerviel, moest ik uren lang bij mijn ingestorte woning blijven waken om de inboorlingen te verhinderen mij alles wat ik in deze wereld bezat, te ontstelen, en na de tweede storm moest ik al wat ik had in veiligheid brengen in de enig overgebleven kamer.

Hierop volgde een nieuwe aanval van hun bloeddorst, die zich op de volgende wijze toedroeg. Miaki, het oorlogshoofd, had een zoontje verloren, en men zei ons, dat vier mannen terzelfder tijd gedood waren, opdat hun geesten hem in de andere wereld mochten vergezellen en dienen, en dat men ook weer besloten had ons te doden. Gedurende vier dagen werden wij in onze vernielde verblijfplaats door de wilden omringd. Wij sloten ons op in die ene slaapkamer, terwijl gewapende wilden jacht op ons maalden, en ons van het leven zochten te beroven. Wat anders dan de beschermende zorg des Heeren behoeftte ons tegen hun moedwil? Zij doodden onze vogels. Zij vernielden al onze overgebleven bananenbomen.

Zij verbraken de omheiningen rondom onze plantage en trachtten die te verbranden, maar dit gelukte niet. Zij doorstaken sommige geiten met hun speren en doodden ze, en beroofden mij daardoor van mijn enige toevoer van melk. Wij waren hulpeloos en ons

gebed steeg voortdurend tot God op, en God bewaarde ons - maar o, welk een tijd van beproeving!

Onze afschuw steeg, toen wij kort daarna vernamen, dat onze kustbewoners vier mensen hadden omgebracht en hun lichamen aan zekere opperhoofden hadden gezonden, die zich daaraan vergast hadden, en dat zij grote, vette varkens aan ons volk hadden teruggezonden, één voor elk van de tien verslagenen, die zij hen vroeger hadden ten geschenke gezonden. Binnen een tijdsverloop van weinig dagen, naar wij vernamen, waren dertien of veertien personen, bijna allen krijgsgevangenen of uitgewekenen, gedood en verslonden.

Wij hoorden gewoonlijk niets van deze moorden voordat alles voorbij was, maar in ieder geval zou ik nu toch hulpeloos gestaan hebben tegenover hun bloeddorst, als ik mij ook al blootgesteld had aan hun woeste vijandschap. Zij zonden ook twee lijken naar het dorp, dat het dichtst bij ons was gelegen, waar wij nog altijd iedere zondag godsdienstoefening hielden, indien wij tenminste onder hen durfden te verschijnen, maar ons volk weigerde ze aan te nemen, zeggende: "Wij weten nu, dat het verkeerd is om onze medemensen te doden en op te eten",

Een opperhoofd uit een ander dorp daar juist tegenwoordig, ontving ze met graagte, en nam ze mee, om ze te gebruiken voor een groot feest, dat hij zou geven. Op dit tijdsgericht scheen ons bevriende opperhoofd, Nowar, bevreesd te worden. Zijn leven was ook bedreigd en ons leven was in de laatste tijd dikwijls in gevaar geweest. Alles rondom ons was in oproer en Nowar raadde ons allen aan, om heen te gaan en een schuilplaats te zoeken op Aneityum, totdat het gevaar voorbij was; hijzelf wilde ons vergezellen. Ik weigerde echter om het eiland te verlaten.

Trouwens, er was geen ogenblikkelijke gelegenheid om te vertrekken, behalve mijn boot, en het zou een grote dwaasheid geweest zijn, daarin een reis van vijftig mijlen in de open zee te ondernemen, van niemand anders vergezeld dan van Nowar, en de onderwijzers, allen onbedreven personen. Nowar, boos en bevreesd zijnde, nam hierover wraak door zijn hemd en voorschoot af te leggen, tot zijn beschilderde naaktheid terug te keren, de bijeenkomsten der wilden weer te bezoeken en zich aan de godsdienstoefening op de zondagmorgen te onttrekken. Maar na verloop van ongeveer drie weken nam hij de christelijke kleding weer aan en voelend dat het gevaar voor een tijd geweken was, keerde hij even vriendelijk als ooit tot ons terug. Arme Nowar! als hij eens wist wat duizenden christenen iedere dag doen om hun huid te bewaren, en als hij eens daarbij wist, hoe hardvochtig deze christenen kunnen oordelen over bekeerlingen uit de heidenen!

Mijn eerste dopeling op Tanna was het kind van een onderwijzer.

Ongeveer vijftig personen waren bij de doopplechtigheid tegenwoordig en Miaki, het oorlogshoofd, was er ook. Helaas, dit kind stierf aan de mazelen en natuurlijk werd dit aan de godsdienst geweten. Orkanen, sterfgevallen en alles schenen zich tegen ons te stellen. De laatste orkaan ging van een donderbui vergezeld. Een man en een vrouw werden gedood. Niet ver van mijn huis werd een gedeelte van de heuvel afgeslagen, dat met groot geraas in het dal neerstortte. Dit was volgens hen een klaar bewijs, dat de goden vertoornd waren en dat wij daarvan de oorzaak waren! Gods genade alleen hield ons staande, en ook de hoop van hen nog eenmaal uit het heidendom verlost te zien en tot de kennis van Jezus Christus gebracht. Om dit doel te bereiken was geen lijden te groot; en ik wist, dat ik mij op de mij aangewezen post bevond, want ongetwijfeld was het de Heere, Die mij hier geplaatst had.

Op zekere dag hoorde ik onder mijn weinige overgebleven geiten een ongewoon geblaas; het was alsof zij gedood of gepijnigd werden. Ik spoedde mij naar het

geitenhok en bevond mij ogenblikkelijk omringd door een bende gewapende mannen. Hun list was gelukt, de wapenen werden opgeheven en ik verwachtte het volgende ogenblik te zullen sterven. Maar God gaf mij in, om hen vriendelijk maar toch ernstig toe te spreken; ik wees hen op hun zonde en de straf daarvoor, die niet uit zou blijven. Ik toonde hen aan, dat alleen mijn liefde en mijn medelijden met hen mij onder hen deden blijven, daar ik trachten wilde hun goed te doen, en dat zij, indien zij mij doodden, hun beste vriend van het leven zouden beroven. Verder verzekerde ik hun, dat ik niet bevreesd was om te sterven, want dat mijn Zaligmaker mij na mijn dood bij Zich in de hemel zou opnemen, waar ik veel gelukkiger zou zijn dan ik ooit op aarde geweest was; en dat de enige zaak, waarom ik zou wensen te leven was, om hen allen even gelukkig te doen worden als ik zelf was, door hen te leren mijn Heere Jezus te dienen en lief te hebben.

Toen hief ik mijn handen en ogen ten hemel en bad luid tot de Heere "om al mijn beminde Tannezen te zegenen en mij te beschermen of mij in Zijn heerlijkheid op te nemen, gelijk Hij dat het best oordeelde." De één na de ander verliet mij in stilte en de Heere verhinderde dus weer hun boze opzet. Was er ooit een moeder, die haar schreiend kind in de ure van gevaar spoediger te hulp snelde, dan de Heere Jezus het gelovig gebed beantwoordt en Zijn dienaren hulp zendt op Zijn wijze en in Zijn tijd en voor zover dit tot Zijn heerlijkheid en tot hun nut zal wezen? Een vrouw moge haar kind vergeten, toch zal ik u Wet vergeten, spreekt de Heere. O, dat al mijn lezers mochten weten en gevoelen, zoals ik het in die dagen en sedert altijd gevoeld heb dat Zijn belofte een werkelijkheid is, en dat Hij met Zijn dienaren is, om hen te ondersteunen en te zegenen tot aan de voleinding der wereld.

De maand mei van het jaar 1861 bracht een treurige en vreselijke gebeurtenis met zich, die als een zwarte schaduw op ons pad viel; ik bedoel de martelaarsdood van de Gordons op Erromanga. De heer G. N. Gordon was in het jaar 1822 op Prins Edward eiland, Nieuw Schotland geboren. Hij had zijn opleiding genoten aan de hogeschool van de Vrije Kerk te Halifax en was in juni 1857 als zendeling op Erromanga geplaatst. Hoewel zeer gehinderd en gedwarsboomd door de sandelhoutkopers, had hij zich toch de taal weten eigen te maken en maakte goede vorderingen in het bestrijden van het heidendom. Een aanzienlijk aantal jonge mannen en vrouwen omhelsde het christendom; zij woonden in het zendingshuis en hielpen hem en zijn voortreffelijke echtgenote in al wat zij te doen hadden.

Maar de stormen en de mazelen, hierboven vermeld, veroorzaakten ook op Erromanga grote sterfte, en de lage kooplieden, die de ziekte daar gebracht hadden, maar alle verdenking van zich wilden wegnemen, maakten gebruik van het bijgeloof der heidenen om de zendingen te doen beschuldigen van het veroorzaken van de ziekte en al de andere rampen. De handelaars in sandelhout haatten hem, omdat hij hun afschuwelijke snoodheid onbevreesd aan het licht had gebracht.

Toen ik in gezelschap van de heer Copeland de inlandse onderwijzers te Black Beach op Tanna had aangesteld, waren wij in de John Knox naar Erromanga overgestoken om een orgel aan mevrouw Gordon te brengen, dat juist voor haar uit Sydney was gezonden. Toen het in het zendingshuis uitgepakt was en mevrouw Gordon er op begon te spelen terwijl zij haar spel begeleidde met het zingen van liefelijke liederen, waren de inlandse vrouwen in verrukking.

Zij beloofden, indien mevrouw Gordon 's avonds maar voor haar spelen en liederen tot eer van God wilde zingen, dadelijk naar het bos te gaan en ieder een bundel lang gras af te snijden tot dakbedekking voor de drukkerij, die de heer Gordon aan het bouwen was, teneinde de Schrift in hun eigen taal te kunnen drukken. Zij deden hun werk met

vreugde, en brachten daarna een gelukkige avond met het zingen van de liederen door. Daar het de volgende dag zondag was, hadden zij daar met elkaar een heerlijke dag; ongeveer dertig personen woonden de godsdienstoefening bij en luisterden aandachtig. De jonge mannen en vrouwen, die in het zendingshuis woonden, werden opgeleid tot onderwijzers. Zij lazen reeds een klein boekje in hun eigen taal, dat de geschiedenis van Jozef bevatte, en het werk op dit eiland scheen in elk opzicht veel stof tot tevredenheid te geven. Het zendingshuis was ongeveer een mijl op de heuvel verplaatst, gedeeltelijk voor mevrouw Gordons gezondheid en gedeeltelijk om de verderfelijke invloed van de sandelhout- kopers op de christen-inboorlingen te vermijden.

Op 20 mei 1861 was de heer Gordon nog aan het dak van de drukkerij bezig en hij had zijn jongelui gezonden om ieder een vracht lang gras te halen, teneinde het dak af te maken. Ondertussen had hem een troep inboorlingen van het district Bunk-Hill, onder het opperhoofd Lovu, voortdurend gadegeslagen. Zij waren aan het zendingshuis geweest en hadden hem zijn christen-inboorlingen zien wegzenden. Zij verborgen zich toen in het bosje en zonden twee van hun mannen naar de zendeling, om wat katoen te vragen. Op een stukje hout schreef hij daarop een briefje aan zijn vrouw met verzoek hun ieder twee el mee te geven.

Zij vroegen hem daarop met hen mee te gaan naar het zendingshuis, daar zij ook nog medicijnen voor een ziek kind nodig hadden en Lovu, hun hoofd, hem wenste te zien. Hij bond het schoteltje eten, dat hem gebracht was, maar dat hij niet gebruikt had, in een servet en ging met hen op weg. Nu verzocht hij de inboorling Narubulet, om met zijn metgezel voor hem uit te lopen, maar zij stonden er op, dat hij hen voor zou gaan. Bij het oversteken van een beekje, dat ik kort daarna bezocht heb, glipte zijn voet uit. Eén van de beide mannen hief zijn strijdbijl omhoog, welke hij greep, daarop sloeg de andere man ook, maar zijn wapen werd ook door hem gegrepen. Eén van de strijdbijlen werd hem nu weer uit de hand gerukt. In het volgende ogenblik velde een houw in de rug de dierbare zendeling neer en een tweede slag scheidde het hoofd bijna van het lichaam. Terstond kwamen de andere inboorlingen uit hun schuilhoek te voorschijn, hakten hem aan stukken en begonnen met woest geschreeuw om hem heen te dansen.

Zijn echtgenote, het geschreeuw horend, kwam naar buiten en stond voor het huis, de blik gericht naar de plaats, waar haar man aan het werk was, en zich verwonderend wat er gebeurd kon zijn.

Ouben, één van de bende, die op het ogenblik dat de heer Gordon viel, naar het huis was doorgelopen, naderde haar nu. Gelukkig had een groepje bomen het moordtoneel voor haar oog verborgen, en zij zei tot Ouben: "Wat is dat voor een leven?"

"O niets - antwoordde hij - het zijn de jongens, die zich vermaken." "Waar zijn de jongens?" vroeg zij, zich omkerend.

Ouben sloop achter haar, wierp haar zijn strijdbijl in de rug en hieuw haar met een tweede slag insgelijks het hoofd bijna af.

Zulk een lot trof deze twee getrouwe dienaren des Heeren; liefhebbende in hun leven en in hun dood nauwelijks gescheiden, traden zij samen de heerlijkheid binnen, met de martelaarskroon gekroond, om verwelkomd te worden door Williams en Harris, wier bloed op ditzelfde duistere eiland voor de zaak van Jezus vergoten was. Zij hadden vier jaren op Erromanga gearbeid, onder veel beproevingen en gevaren, en waren ook niet ongezegend geweest in het werk des Heeren. Nooit leefden en stierven er in het heidenland meer ernstig toegewijde zendelingen.

Er zijn andere verhalen omtrent het gebeurde in omloop geweest en in druk verschenen en door de christen-jongelieden, die bij de heer Gordon waren, werd mij ook een ander

verslag gegeven, maar het bovenstaande geeft getrouw de voornaamste feiten van het gebeurde aan. Een jonge christenknaap zag uit de verte de moord op de zendeling en een vrouw zag zijn echtgenote vallen. De medegedeelde feiten zijn bevestigd door zekere heer Milne, één van de weinige achtenswaardige handelaars in sandelhout, die daar op dat ogenblik vertoefde en de bekeerde inboorlingen hielp om de overblijfselen te begraven, die, gelijk hij zei, treurig verminkt waren.

Allerlei strenge oordeelvellingen werden natuurlijk geschreven en uitgegeven door de engelachtige personen, die zich bezighouden met alles te beoordelen, terwijl zij zich op veilige afstand bevinden. Gordons gebrek aan voorzichtigheid werd natuurlijk ten strengste veroordeeld. Men zou gaarne zulke lieden al was het maar voor één week in zulke moeilijke omstandigheden zien. Daar hij mijn medearbeider en beste vriend was, weet ik welke geest hem bestuurd, hoe zorgvuldig hij was, en hoe hij steeds vol ijver datgene verrichtte wat naar zijn oordeel tot Gods eer en tot voordeel voor de zending kon strekken. Ik achtte hem en zijn werk zeer hoog en zijn nagedachtenis zal bij mij steeds in gezegende herinnering blijven. Dr. Inglis van Aneityum, de geschiktste persoon om over dit onderwerp een oordeel uit te spreken, schreef over hem: "De heer Gordon was een flink, stoutmoedig, krachtvol, zelfverloochenend en werkzaam zendeling, ernstig, vurig en onvermoeid in zijn arbeid tot redding van de arme heidenen. Zelfs al ware de heer Gordon aan enige onvoorzichtigheid schuldig, geen zodanige blaam kon op zijn echtgenote geworpen worden. Zij bezat een zachte meegaande, liefhebbende geest; stil en zonder klagen, voorzichtig, ernstig en overgegeven aan Christus, vervolgde zij haar weg. Zij was geacht en bemind door allen, die haar kenden."

Ik hecht mijn plechtig amen aan al wat Dr. Inglis heeft geschreven en voeg er bij: "De heer Gordon deed wat ieder getrouw en toegewijd zendeling naar alle waarschijnlijkheid voor des Meesters zaak in gelijke omstandigheden zou gedaan hebben. Zij, die hem van onvoorzichtigheid beschuldigen, zouden ook ongetwijfeld Stefanus ten strengste veroordeeld hebben, omdat hij zich die steniging op de hals haalde, waaraan hij zo gemakkelijk had kunnen ontkomen."

De heer Gordon schreef in zijn laatste brief aan mij, gedateerd 15 februari 1861, het volgende:

Mijn waarde broeder!

Ik heb u zowel gelukkig als droevig nieuws mede te delen. Een jong mens stierf in de maand december in de Heere gelijk wij hopen. Wij zijn tot nog toe in gezondheid voor ons werk gespaard door de God van alle genade, Wiens macht alleen in staat is, ons door al de moeilijkheden heen te leiden, die ons getroffen hebben sedert de mazelen hier door de Blue Bell zijn ingevoerd. Wij zullen deze tijd niet licht vergeten. Sommige plaatsen zijn geheel ontvolkt, en de voornaamste opperhoofden zijn bijna allen dood! En o, welk een onbeschrijfelijke duivelachtige haat bestaat er tegen ons! Er is hier ook een bepaalde hongersnood ontstaan.

De ellende is vreselijk en de rouw voortdurend. Enige weinigen, aan beide zijden van het eiland, die onze godsdienst niet vaarwel hebben gezegd, zijn nog in leven, hetgeen grote indruk maakt op sommigen, maar ook de vijandschap van anderen opwekt. Ik kan nu niet schrijven over onze gevaren. Wij zijn zeer verlangend iets van u te horen. Indien gij moet vluchten, is Aneityum natuurlijk de aangewezen plaats om heen te gaan. Het vertrouwen in ons komt langzaam

weder. Mana, een inlands onderwijzer, blijft bij ons, om beveiligd te zijn tegen de woede van zijn vijanden. Ik kan niet als vroeger onder de mensen verkeren en hen bezoeken. De vervolging kan op Tanna niet veel erger zijn dan hier. Ik hoop, dat het ergste voorbij is. Mijn vrouw groet u hartelijk, alsook de heer en mevrouw Johnston.

In grote haast verblijf ik, waarde broeder, uw u toegenegen

G. N. GORDON.

Laat ieder lezer na het lezen van deze brief die als een stem uit de onzichtbare wereld tot hem komt, oordelen over de geest, die de man Gods bezielde, die deze woorden geschreven heeft, en over de kwade invloeden, die toen reedá aan het werk waren en die zijn droevige dood veroorzaakten. Vreselijk bijgeloof, mazelen, en de verderfelijke invloeden der goddeloze kooplieden, dit waren op Erromanga, evenals overal elders, de machten, die aan het werk waren en die haat en moord na zich sleepten.

Onmiddellijk na het gebeurde bracht een handelaar in sandelhout in de nacht enige mensen uit Erromanga in zijn boot op Tanna. Zij verzamelden het volk en de hoofden, die langs de haven woonden, en stookten hen op om ons en de heer Mathieson en zijn vrouw en de onderwijzers te doden of om hen te veroorloven dit te doen, gelijk zij het de heer en mevrouw Gordon gedaan hadden. Daarna hadden zij besloten naar Aneityum te gaan, om daar de zendelingen te doden, daar de inboorlingen van Aneityum hun kerk hadden verbrand, en zo zouden zij de dienst en de dienaren van Jehovah van al de Nieuwe Hebriden doen verdwijnen. Onze hoofden echter, door de genadige God bestuurd, weigerden dit toe te laten, en de Erromangers keerden in slechte luim naar hun eigen eiland terug. Het scheen echter wel of zij demoord en de plundering voor zichzelf wilden bewaren, want niettegenstaande deze weigering werd ons zendingshuis de volgende dag omringd door gewapende lieden uit het binnenland en uit de streek waar de heer Mathieson woonde.

Zij prezen de Erromangers luide! De aanvoerders herhaalden telkens in mijn bijzijn: "De bewoners van Erromanga doodden Missi Williams lang geleden. Wij doodden de onderwijzers van Rarotonga en Samoa. Wij stelden ons tegen Missi Turner en Missi Nisbet en verdreveri hen van ons eiland. Wij doodden de onderwijzers van Aneityum en Aniwa en één van Missi Patons onderwijzers ook. Wij hebben reeds verscheidene blanken gedood en geen oorlogsschip komt ons straffen. Laat ons over het doden van Missi Paton en de mannen van Aneityum praten, totdat wij zien of enig oorlogsschip de Erromangers komt straffen. Indien dit niet gebeurt, moeten wij ons verenigen om deze zendelingen te vermoorden en de dienst van Jehovah uit ons land te verbannen!"

Een inlands hoofd zei, of liever schreeuwde in mijn tegenwoordigheid uit: "Alle eer aan de Erromangers! Zij zijn sterke en dappere lieden! Zij hebben hun Missi en zijn vrouw gedood, terwijl wij er slechts over praten. Zij hebben de godsdienst van Jehovah verdreven!"

Ik stond in hun midden en zei: "God zal de Erromangers toch straffen voor hun slechte daden. God heeft al uw slechte taal gehoord, en Hij zal er u op Zijn tijd en op Zijn wijze voor straffen."

Maar zij overschreeuwden mij onder grote opgewondenheid met het geroep: "Eer aan de Erromangers! Eer aan de Erromangers!"

Nadat ik hen verlaten had, hoorde Abraham hen zeggen: "Miaki is lui. Laat ons in elk dorp bijeenkomen en de zaak met elkander bespreken. Wij moeten overeenkomen om Missi en de Aneityurnezen te doden tot wraak over ons eerste opperhoofd, dat sterft."

Op Tanna evenals op Erromanga kunnen de inboorlingen zich niet voorstellen, dat de

dood of enige ziekte of ongeval een natuurlijke oorzaak heeft. Alles komt door Nahak of toverij. Wanneer iemand ziek wordt of sterft, komen zij bijeen om te bespreken, wie hem zou betoverd of gedood hebben, en dit eindigt daarin, dat zij zich op de één of ander wreken of hem eenvoudig van het leven beroven. Zo ontstaan er allerlei oorlogen op Tanna, want de vrienden of stamgenoten van de verslagene zoeken gewoonlijk wederwraak; en zo waart de wraakduivel over het gehele eiland rond en gaat van het ene eiland naar het andere door de ganse groep der Nieuwe Hebriden.

De avond na het landen van de boot uit Erromanga en het treurig nieuws van de dood van de zendelingen, verzamelden zich de Tannezen op de dansplaats van hun dorp en hielden een groot feest tot eer van de Erromangers.

Onze beste vriend, de oude Nowar, die gedurende enige tijd klederen had gedragen en geregeld onze godsdienstoefeningen had bij gewoond, werd weer afvallig; hij beschilde zijn gelaat, wierp zijn kleding weg, en wapende zich weer met boog en pijlen en met zijn strijdbijl, waarvan hij snoevend vertelde, dat zij zeer veel mannen en ten minste één vrouw had gedood!

Toen ik hem zei, dat hij zich schamen moest om voor te geven dat hij Jehovah diende en zich toch met de heidenen te verblijden over de moord van Zijn dienaren op Erromanga, antwoordde hij mij: "Waarlijk Missi, zij hebben goed gedaan. Indien de mensen op Erromanga voor deze daad streng gestraft worden door een oorlogsschip, zullen wij daar allen van horen; en ons volk zal dan vrezen, om u en de andere zendelingen te doden en de godsdienst van Jehovah te vernietigen. Nu zeggen zij, dat de bewoners van Erromanga Missi Williams en de onderwijzers van Samoa, Rarotonga en Aneityum en verschillende andere blanken gedood hebben en dat geen oorlogsschip gekomen is om hen of ons te straffen. Indien zij niet gestraft worden voor wat op Erromanga is geschied, kan niets de mensen hier terughouden van u en mij en allen die in het zendingshuis de godsdienstoefeningen bijwonen, te doden!"

Ik antwoordde hem: "Nowar, laat ons allen vast staan in het geloof aan de Heere Jezus. Indien het tot ons nut en Zijn eer is, dan zal Hij ons beschermen, indien niet, zal Hij ons tot Zich nemen, om met Hem te zijn. Wij zullen niet gedood worden door hun slechte praatjes. Daarenboven wat zou het ons ook voor nut aanbrengen, wanneer wij dood en begraven waren, of er een oorlogsschip kwam om onze moordenaars te straffen?"

Hij haalde de schouders op en antwoordde: "Missi, gij zult het spoedig zelf inzien. Let maar op, ik zeg u de waarheid. Ik ken ons Tannese volk. Hoe komt het, dat Jehovah Zijn dienaren op Erromanga niet beschermd heeft? Indien de Erromangers niet gestraft worden, zullen ook onze Tannezen niet gestraft worden, al vermoorden zij al Jehova's dienaren."

Ik had medelijden met Nowars wankelend geloof; nog op de grens van het heidendom staande, kende hij de ware God nog zo weinig. Groepjes inboorlingen verzamelden zich wantrouwend in onze nabijheid en zaten fluisterend neder. Zij raadden Abraham, om met de eerste gelegenheid naar Aneityum terug te keren, daar wij zeker van het leven zouden beroofd worden, maar hij antwoordde: "Ik zal Missi niet verlaten."

Abraham en ik brachten nu de meeste tijd in elkanders gezelschap door, en hij was in ieder gevaar aan mijn zijde. Wij gingen beurtelings in de huiselijke godsdienstoefening voor, en op die avond zei hij in zijn gebed in het Tannees, in welke taal alleen wij elkander verstaan konden: "O Heere, onze hemelse Vader! zij hebben uw dienaren op Erromanga vermoord. Zij hebben de lieden van Aneityum van het heidense Tanna gebannen, en nu, willen zij Missi Paton en mij ombrengen! O, onze Koning, bescherm

ons, en stem Gij hun harten tot Uw dienst. Of, indien het hun vergund wordt ons te doden, haat Gij ons dan niet, maar was ons in het bloed van Uw lieve Zoon Jezus Christus. Hij daalde op aarde neder en vergoot Zijn bloed voor zondaars; vergeef ons om Zijnentwil onze zonden en neem ons op in Uw hemel, die heerlijke plaats, waar Missi Gordon de man, en Missi Gordon, de vrouw, en al Uw dienaren nu Uw lof zingen en Uw aangezicht zien. O Heere, onze harten zijn nu in droefheid, en wij wenen over de dood van uw getrouwe dienaren; maar maak onze harten goed en sterk in Uw dienst en neem al onze vrees weg. Maak ons beiden en al Uw dienstknechten krachtig in uw dienst. Indien zij ons doden laat ons samen in Uw goed werk sterven, gelijk Uw dienaren Missi Gordon, de man, en Missi Gordon, de vrouw."

Op deze wijze stortte de eenvoudige ziel zich voor God uit, en mijn hart versmolt, gelijk het nooit gedaan had onder enig gebed, van de lippen van een beschaafd christen gevloeid.

In de loop van deze gebeurtenissen kwam Miaki bij ons en sprak mij ten aanhore van zijn mannen op deze wijze aan: "Gij en uw godsdienst zijt oorzaak van al de sterfgevallen en van al de ziekten, die op Tanna voorkomen. Op Erromanga hebben zij Missi Gordon, de man en evenzo de vrouw gedood, en zij zijn allen reeds lang in goede welstand. De godsdienst zal ons allen doen sterven, en de stammen uit het binnenland zullen ons doden, omdat wij u en de godsdienst hier dulden, want wij houden van de gebruiken van onze vaders en haten de godsdienst. Gij en uw godsdienst moet weg en dan zullen wij allen weer gezond worden."

Ik trachtte hen ernstig, maar toch vriendelijk toe te spreken, terwijl ik hun aantoonde, dat hun eigen gedrag hen ongelukkig maakte en onze tegenwoordigheid en onze godsdienst hen alleen in elk opzicht tot zegen konden zijn, indien zij ons woord wilden aannemen en hun boze wegen wilden verlaten. Ik wees hen op een arm meisje, dat Miaki en zijn mannen gestolen en mishandeld hadden, en zei dat zij zeer goed wisten, dat een zodanig gedrag slecht was en dat God hen daarvoor zeker straffen zou. Hij antwoordde: "Dit is de wijze van doen op Tanna. Onze vaders leefden zo en wij wensen ook zo te leven, en indien de godsdienst dit veroordeelt, zullen wij u doden en de godsdienst uitroeien."

"Het woord van een heilig God veroordeelt alle slecht gedrag - zei ik - en ik moet mijn God gehoorzamen door te trachten u er toe te brengen uw zonden te laten varen, en Zijn Zoon Jezus, onze Zaligmaker, te dienen en lief te hebben. Indien ik weiger mijn God te gehoorzamen, zal Hij mij straffen."

Miaki sprak nu: "Missi, wij houden er van verscheiden vrouwen te hebben, om ons te dienen en ons werk te verrichten. Drie van mijn vrouwen zijn gestorven en drie leven nog. De godsdienst heeft ze gedood als ook mijn kinderen. Wij haten hem. Hij zal ons allen doen sterven."

"Miaki - antwoordde ik hem - is het goed voor u, om zoveel vrouwen te hebben, terwijl velen van uw mannen geen vrouw krijgen? En daar zij dus hun eigen werk moeten verrichten, komen zij er toe om u en alle hoofden, die meer dan één vrouw hebben, tehaten. Gij bemint uw vrouwen niet, anders zoudt u hen niet zo hard laten werken en hen niet zo slaan."

Maar hij verklaarde dat zijn hart goed was, en dat zijn gedrag goed was, en dat hij de onderwijzing van de godsdienst haatte. Hij had verscheidene mannen van de andere zijde van het eiland bij zich en zond deze met een geschenk van vier grote, vette varkens terug naar hun hoofden, met een boodschap omtrent het doden van de Mathiesons. Indien dit geschied was, zou hij zijn handen ruim hebben om met ons te beginnen.

De duivel scheen in die man gevaren. Hij stookte zijn mannen op, om ons alles te ontstelen en ons op alle mogelijke wijze te hinderen. Zij doodden één van mijn geliefde wachthonden en verslonden hem. Zo treurig was het op Tanna gesteld, dat indien iemand slechts uitmuntte in slechtheid, in-

dien hij een aantal mensen doodde en anderen wreed behandelde, hij de naam en de rang van opperhoofd ontving. Dit was het geheim van Miaki's invloed, en van zijn omringd zijn door allerlei uitgewekenen, niet alleen van zijn eigen, maar zelfs van andere eilanden. Alle gezag was op angst en vrees gegrond en werd door wreedheid gehandhaafd. De priester bijvoorbeeld, die mijn onderwijzer vermoordde, en een jonge man, die driemaal een speer naar mij wierp, welke ik met Gods hulp ontweek, werden beiden geroemd en geprezen voor hun daden. Maar zodra kregen zij niet de mazelen en waren tot wederwraak niet in staat, of hun vleiers keerden zich tegen hen en verklaarden, dat zij voor hun slecht gedrag tegen Jehovah en Zijn dienaren werden gestraft!

Het was een voortdurende inspanning om te weten, hoe zich het best in deze moeilijke omstandigheden te gedragen. Het scheen het verstandigst, om het eiland te verlaten, nu ik door zoveel gevaren en vijanden omringd was, en dit was ook hetgeen vele vrienden mij gedurig aanraadden. Maar daartegenover stond, dat ik mij de taal had eigen gemaakt, en een vrij grote invloed op de inboorlingen had verkregen en dat een aantal van hen met ware gehechtheid mij en de godsdienst aanhing. Heen te gaan was alles te verlaten, hetgeen mij hartverscheurend toescheen; daarom, het alles met Jezus wagende hield ik vol, daar ook de hoop van nog langer gespaard te worden niet geheel en al uit mijn ziel geweken was. God alleen weet, welk een diep en oprecht medelijden ik met de arme Tannezen had, hoe ik werkte en verlangde om ze uit het duistere heidendom en de afgodendienst te redden en ze tot Jezus Christus, hun enige Zaligmaker, te leiden. Het is waar, dat sommigen van de zeer wijze lieden, evenals in het geval met de heer Gordon, heel veel dwaasheden over ons en de zending op Tanna schreven. Zij wisten natuurlijk, dat ik verkeerd handelde, en zij konden op veilige afstand zien dat ik mij niet in de weg van de plicht bevond!

Misschien zal de volgende aanhaling uit een brief van wijlen A. Clark Esq. J. P., van Auckland op Nieuw Zeeland, aan lieden die minder alwetend zijn, doen zien hoe bisschop Selwijn er over dacht, dat ik mijn post op Tanna niet wilde verlaten; en hij wist wat hij zei. Hij schreef:

"Vervolgens vertelde bisschop Selwijn ons, dat hij de bevelhebber (Seymour) gesproken had, die hem meldde dat de inboorlingen op Tanna in een zeer hatelijke en vijandige stemming waren, en dat wel zo erg, dat hij het zijn plicht rekende, de heer Paton een plaats op zijn schip aan te bieden om naar Auckland of een andere veilige wijkplaats te gaan. Hij zei: "Spreek mij van dapperheid! Spreek mij van heldenmoed! De man, die de uiterste voorposten aanvoert, is een lafaard in vergelijking met hem, die zo geheel alleen op Tanna, zonder een aanmoedigende blik of een troostend woord van iemand van zijn eigen volk, het zijn plicht rekent om in het gezicht van zulke gevaren pal te blijven staan! Wij lezen van de soldaat, die na verloop van eeuwen onder de puinhopen van Herculaneum gevonden is; die flink op zijn post stond, terwijl de vurige regen alles rondom hem vernielde, en voeren dit aan als bewijs voor de strenge krijgstuicht, die in deze legers van het oude Rome, dat de wereld overwon, heerste.

De heer Paton was niet aan zulke ijzeren wetten onderworpen. Hij kon met eer, wanneer het hem aangeboden werd, een tijdelijke schuilplaats in Auckland hebben gezocht, waar men hem hartelijk zou hebben ontvangen Maar hij werd door hogere belangen bestuurd;

hij verkoos te blijven en God weet of hij op dit ogenblik nog in het land der levenden is!" Toen de bisschop ons mededeelde, dat hij geweigerd had Tanna met H.M.S. Pelorus te verlaten, voegde hij er bij: "En ik acht er hem des te meer om."

Wat mij betreft, ik geloof, dat de edele bisschop in mijn omstandigheden hetzelfde zou gedaan hebben. Ik, die in de boezem van het Schotse protestantisme geboren was, afstammeling van hen, die om Christus' wil de vervolging verdragen hebben, zou hunner en mijn Heere onwaardig zijn geweest, indien ik mijn post had verlaten uit vrees voor gevaar. Evenwel niet mij, maar de Heere, Die mij ondersteunde, zij lof en prijs. Bij zijn volgend bezoek op onze eilanden bracht de goede bisschop mij in zijn schip een kist goederen mee benevens f 1080 voor ons werk van de heer Clark en andere vrienden in Auckland. Zijn belangstelling in ons en in ons werk was hartelijk en welgemeend en werd aan geen der beide zijden verminderd door het verschil in kerkelijke waardigheid. Wij waren één in Christus, en wanneer wij elkander weerzien in de heerlijkheid onzes Heeren, zullen bisschop en ouderling in die heerlijke gemeenschap voor eeuwig verenigd zijn.

Het volgend voorval kan als een staaltje van het bijgeloof der inboorlingen dienen. Op een morgen kwamen twee inlandse hoofden ademloos en bezweet naar het zendingshuis lopen. Een van hen hield een handvol half vergane traktaatjes in de hoogte, roepend: "Missi, is dit een gedeelte - van Gods Woord, het heilige Boek van Jehovah? of is het werk, het woord, het boek van een mens?"

Ik bekeek de papieren en antwoordde: "Dit zijn de woorden van een mens, niet van Jehovah!"

Hij vroeg mij weer: "Missi, bent u er zeker van, dat dit het woord van Jehovah niet is?"

"Ja - antwoordde ik - het is niets anders dan het werk van een mens en het boek van een mens."

Daarop vervolgde hij: "Missi, enige jaren geleden ging Kaipai, een heilig opperhoofd, met enige Tannezen Aneityum bezoeken, en Missie Geddie gaf hem deze boeken. Bij zijn terugkomst, toen hij ze aan de Tannezen toonde, was het volk er zo bevreesd voor, want zij dachten dat het de heilige Boeken van Jehovah waren, dat zij met elkander vergaderden en plechtig besloten om ze te begraven. Gisteren heeft iemand ze met graven opgedolven en dadelijk zeiden onze inlandse stammen, dat ons gestorven opperhoofd een deel van Jehoha's woord had begraven, hetgeen Hem had vertoornd, en dat Hij daarom de dood van het opperhoofd had veroorzaakt en de plaag der mazelen, enz. En nu zijn zij vergaderd om de zoon en de dochter van dat opperhoofd uit wraakzucht te doden. Maar voor dat dit gedaan werd, haalde ik hen over om deze boeken tot u te zenden om van u te vernemen of dit een deel van Jehova's Boek is en of het begraven hiervan al deze ziekte en sterfgevallen kan veroorzaakt hebben."

Ik verzekerde hem, dat deze boeken nooit enige ziekte of dood aan enig menselijk wezen veroorzaakt hadden; en dat niemand van ons ziekte of dood kan veroorzaken door toverij; dat het begraven van deze traktaatjes Jehovah niet vertoornd had, noch iemand enig leed had doen geschieden. "Gij kent zelf - zei ik - de schepen, die de mazelen hier gebracht en de sterfte veroorzaakt hebben; en gij doodde enige der jonge lieden, die ziek hier aan wal waren gebracht."

Het inlandse hoofd verklaarde nu: "Missi, ik ben geheel gerustgesteld; niemand zal om deze boeken ter dood gebracht worden."

Zij gingen heen, maar kwamen onmiddellijk terug, zeggende: "Missi, hebt gij ook zodanige boeken, om ons te laten zien? En wilt gij ons ook het heilig Boek van Jehovah tonen?"

Ik toonde hun een Bijbel, en daarna enige traktaten met plaatjes er voor, gelijk zij mij gebracht hadden, en ik bood hun een Bijbel aan en een paar traktaatjes, indien zij die aan het verzamelde volk wilden vertonen.

De traktaten namen zij aan, maar de Bijbel weigerden zij aan te raken. Zij stelden de verzamelde wilden tevreden en verhinderden bloedstorting. Maar o, hoe vreselijk is een zodanig bijgeloof, waardoor zo gemakkelijk ieder ogenblik mensenlevens kunnen worden opgeofferd!

Bij een andere gelegenheid had ik het genoeg het leven van handelaars in sandelhout te redden, aan wie noch ik, noch de zending enige verplichting had, behalve om Christus' wil.

De Blue Bell ankerde op een schone morgen in de haven en de kapitein en de stuurman kwamen onmiddellijk aan wal. Zij hadden brieven voor mij; maar bij hun landing werden zij dadelijk omringd door de hoofden en het volk, die op het strand een kring om hen vormden en mij lieten vragen om te komen. De twee blanke mannen stonden in het midden, terwijl er vele wapenen op hen gericht waren en zij met de dood bedreigd werden, indien zij zich durfden bewegen. Bij mijn komst riepen zij mij toe: "Dit is één van de schepen, die de mazelen hier gebracht hebben. Gij en zij maakten deze ziekte, om ons volk uit te roeien. Indien gij niet met dit schip vertrekt, zullen wij u allen doden."

Natuurlijk wilden zij mij door deze woorden schrik aanjagen en mij, zoals ik daar was, aan boord doen gaan om mijn bezittingen te kunnen plunderen. Ik antwoordde: "Ik wil u niet verlaten, ik kan u op deze wijze niet verlaten, en indien gij mij of deze mannen vermoordt, zal Jehovah u straffen. Ik ben hier tot uw nut; en gij weet hoe goed ik voor u allen geweest ben. Ik heb u medicijnen, messen, bijlen, dekens en klederen gegeven. Gij allen weet ook zeer goed, dat ik nooit iemand enig kwaad heb gedaan, maar onophoudelijk uw bestwil op het oog heb gehad. Ik wil en kan u zo niet verlaten."

In grote woede riepen zij nu: "Dan zullen wij u en deze kapitein en stuurman doden."

Ik bleef mij tegen een zodanig gedrag verzetten, onbevreesd voor hen staande, terwijl ik zei: "Indien gij mij doodt, zal Jehovah u straffen. De andere mensen in dat schip zullen u straffen vóór zij wegzeilen, en een oorlogsschip zal hier zeker komen om uw dorpen en kano's en vruchtbomen te verbranden."

Ik raadde de beide mannen, om zo spoedig mogelijk in alle stilte te trachten in hun boot te ontkomen, terwijl ik met de inboorlingen bleef redeneren. De brieven, die zij voor mij hadden, mocht ik niet in mijn handen nemen, opdat daardoor niet een andere vreemde ziekte op hun eiland zou gebracht worden.

Miaki riep in grote woede uit, dat mijn medicijnen hen allen hadden gedood; maar ik antwoordde: "Mijn medicijnen hebben onder Gods zegen velen het leven gered. Gij weet heel goed dat allen, die mijn voorschriften volgden, op één man na, van de mazelen hersteld zijn en nog leven. Nu zoekt u mij te doden, omdat ik uw leven en dat van uw volk gered heb!"

Ik wendde mij nu tot Yorian, een ander opperhoofd, en vroeg hem of de medicijnen zijn leven niet gered hadden, toen hij scheen te zullen sterven, hetgeen hij toestemde.

De mannen waren nu in hun boot gegaan en maakten zich gereed om te vertrekken. Miaki schreeuwde: "Laat hen gaan! Doodt hen heden niet." Toen riep hij tot de kapitein: "Kom morgen aan land om met ons te handelen."

De volgende dag waren zij dwaas genoeg om aan land te komen, teneinde met hen handel te drijven. De inboorlingen omringden echter de boot met knotsen en strijdbijlen; maar de moed ontzonk Miaki, toen hij wilde slaan, en hij riep uit: "Missi zei, dat indien

wij hen doodden, er een oorlogsschip zou komen om hun dood te wreken."

In de woordenwisseling die nu volgde, stuurden de mannen de boot in diep water en rukten haar met geweld uit de handen der wilden los, maar zij grepen de grote Newfoundlandse hond van de kapitein en hielden die gevangen. Tot vergoeding voor deze teleurstelling stelde Miaki voor, dat Abraham en ik terstond zouden gedood worden, maar weer verloorse Nowars ernstig verzet en Gods goedheid ons uit de klauwen van de leeuw. De Blue Bell vertrok de volgende morgen en de hond bleef achter, daar niemand van het schip weer aan land durfde komen.

Wraak over het doden van de vier mannen, die Miaki's kind moesten vergezellen, dreigde nu weer een oorlog te zullen doen uitbreken; maar de hoofden van acht mijlen in de omtrek kwamen bijeen en verklaarden na veel beraadslagingen, dat zij, daar zij door de mazelen en het gebrek aan voedsel niet sterk genoeg waren om oorlog te voeren, de strijd wilden uitstellen totdat zij allen sterker geworden waren. Nowar was echter zeer ontsteld en gaf mij te kennen, dat Miaki het volk uit een inlandse stam had aangespoord om Nowar, Abraham en mij dood te schieten, en weer smeekte hij ons om hem met ons te nemen en naar Aneityum te vluchten, hetgeen niet mogelijk was behalve in een kano en dan misschien nog niet. Die nacht en de volgende trachtten zij in te breken in mijn huis.

Eenmaal werd mijn trouwe hond uitgelaten, die hen verdreef. De volgende nacht schreeuwde ik tot hen vanuit mijn kamer, toen zij dachten dat ik sliep, en zij maakten zich uit de voeten. Inderdaad, het voortdurend gevaar, waarin wij verkeerden deed mij nu dikwijls geheel gekleed ter ruste gaan, opdat ik bij de eerste waarschuwing gereed mocht zijn om te ontvluchten. Mijn trouwe hond deed mij soms door zijn luid geblaf ontwaken. Op een andere tijd sprong hij op mijn bed en trok aan de dekens tot ik ontwaakte, en toen wendde hij de kop zacht om, en toonde mij door zijn verwonderlijk instinkt van welke kant het gevaar kwam. God deed hen dit voortreffelijk dier vrezen, en gebruikte het dikwijls om ons het leven te redden.

Kort hierna kwamen zes inlandse hoofden mij bezoeken. Wij hadden een lang gesprek over het nadeel van de oorlog en de zegen van de dienst van Jehova. Ik gaf hun ieder een mes en een vork en een tinnen bord en zij beloofden mij de oorlog, die Miaki wilde doorzetten, zo mogelijk te verhinderen. Er kwam ook een man bij mij met een wond in zijn hand, hem door een vis toegebracht; ik verbond hem en hij ging zeer dankbaar heen, overal het nieuws van zijn genezing verspreidend, een soort van Evangelie, dat zij en hij het best konden waarderen.

Een andere zaak stemde hen ook voor een poos wat vriendelijker, namelijk het gebruik van een visnet. Zieme, dat de inboorlingen zo weinig voedsel hadden, daar er na de storm hongersnood ontstaan was, verzocht ik een stam uit het binnenland om een net te maken van veertig voet lang en zeer breed.

Vreemd genoeg, de mensen in het binnenland, die ver van de zee wonen, maken de beste vistuigen, die zij weer verkopen aan de kustbewoners voor de bijlen, messen, dekens en andere voorwerpen, verkregen van schepen, die de haven aandoen. Zij maken ook de werpstenen en verkopen die aan al de kustbewoners van het ganse eiland. Deze kawas of werpsteen wordt gemaakt van blauwe basaltsteen, is van achttien tot vier-en-twintig duim lang, anderhalve duim breed, volkomen recht en zo netjes en rond gehouwen als enig Engels werkman het kon gedaan hebben. Hij lijkt precies op een grote slijpsteen voor zeisen, gelijk men die op de oogstvelden van Schotland gebruikt. De kawas schijnt een bijzonderheid van Tanna te zijn, tenminste, ik heb hem op geen ander eiland gezien. De inboorlingen leren van hun jeugd al met stukken zeer hard en

zwaar hout van deze afmeting naar een aangewezen punt werpen. In de oorlog wordt de steen eerst gebruikt; waar hij raakt, doodt of bedwelmt hij hem, die hij treft, en is iemand getroffen, dan springen zij vooruit met hun zware, vervaarlijke knots. Iedere man en jongen draagt zijn werpsteen en andere wapenen bij zich, zelfs al wandelt hij bedaard in zijn eigen dorp rond, want in werkelijkheid is de oorlog de enige vaste bezigheid voor de mannen.

Welnu, deze lieden uit het binnenland, de werklieden van het eiland, en voornamelijk de vrouwen en meisjes, vervaardigden dit vervaarlijk grote visnet voor mij. Het touw werd gevlochten van vezels, uit boomschors gemaakt, en met grote zorg en moeite vervaardigd; het was ook niet zonder smaak geknoopt en gevlochten. Dit net leende ik aan ieder dorp rondom en bij de haven drie dagen uit. Op een avond zag ik hen een groot varken naar huis brengen, dat zij van een inlands hoofd ontvangen hadden voor een gedeelte van de gevangen vis. Ik meende van hen te moeten eisen, dat zij het net iedere zaterdagavond aan het zendingshuis terugbrachten, opdat zij niet verleid mochten worden het op zondag te gebruiken. Het was hun van veel nut en de haven verschaft hun veel gezond voedsel en vergoeding voor wat de storm vernield had.

Toen ongeveer in deze tijd de John Knox in de baai voor anker kwam, werd één der inboorlingen op heterdaad betrapt, terwijl hij bezig was uit het schip te stelen. Boos zijnde, nu hij ontdekt was, kwam hij met zijn vrienden om mij dood te schieten, voorgevende dat het was omdat de John Knox wist dat zij gebrek aan voedsel hadden en toch geen lading Taro van Aneityum voor hen had meegebracht.

De Taro is een plant van het geslacht *Arum* de *Aesculentum* of *Colocasia Aesculenta*, wel bekend door geheel Polynesië. De inboorlingen kweken deze plant op zeer eenvoudige wijze. De bladen snijden zij af met een weinig van de oude knol er aan, bevestigen deze in de grond en hebben dan de nieuwe Taro ongeveer een jaar daarna. Er zijn vele soorten van en zij komen in verschillende kleuren voor: wit, geel, blauw, enz. Deze plant groeit het beste in een grond, die door zuiver water besproeid wordt, of in ondiepe, moerassige grond, waarover water vloeit. De Taro, op droge grond geteeld, is klein en onbeduidend, vergeleken bij die waarvan de wortels in het water groeien. Voedzaam en aangenaam, in smaak overeenkomend met onze kaas, in grootte en vorm aan een Zweedse raap gelijk, kan de Taro gekookt of gebakken worden. De stormen mogen alle andere vruchten vernielen, maar de Taro ligt ongehinderd onder het water, vandaar dat deze plant op eilanden, waar zij groeien wil, één van de belangrijkste en bestendigste voortbrengselen is.

Ons volk verlangde ook, dat de John Knox hen kava en tabak zou brengen. Kava is een plant, *Piper Methysticum*, waarvan zij een bedwelmende drank bereiden. De jongens en meisjes kauwen de Kava eerst, en spuwen het sap in een kom, daarna wordt het met water vermengd en dan moet het door een vezelachtig, lakenachtig weefsel lopen, dat zij verkrijgen van de top der kokosbomen, waar het de jonge noten omringt en er mee afvalt, wanneer zij rijp zijn.

Hiervan drinken zij naar hartenlust, het maakt niet woest, maar bedwelmt hen en brengt slaap teweeg evenals de opium. Een gedeelte wordt altijd voor de goden uitgestort, en het grondsop in ieders mond na het drinken wordt altijd uitgespuwd met de uitroep: "Dat is voor u, Kumesam!" Soms wordt het aangeboden en gebruikt bij zeer grote plechtigheden, maar gewoonlijk wordt het als een slaapwekkend middel door de mannen na het avondeten gebruikt. Vrouwen en kinderen mogen het niet drinken. Vele mannen zijn in de nacht aangevallen en vermoord, wanneer zij door het gebruik van kava bedweld lagen. Dit is hun gewone manier om wraak te nemen of oorlog te

verklaren. De vertoornde lieden, die mij over de John Knox waren komen aanspreken, trachtten mijn venster in te werpen en mijn trouwe hond te doden, maar ik sprak vriendelijk en toch ernstig met hen en zij trokken tenslotte weg.

Hoewel mijn leven dagelijks werd bedreigd, kwam een goede jongen, Karasian genaamd, die op zes mijlen afstand woonde, in deze tijd geregeld de godsdienstoefening bijwonen en onderricht ontvangen. Toen ik eens bezig was hem te onderwijzen, bemerkte ik een man, die een luik van mijn venster wilde stelen. Toen ik hem dit trachtte te beletten, zwaaide hij zijn grote knots, maar ik greep het zware einde er van met beide handen aan, toen het voorbij mijn hoofd vloog, en hield het met alle kracht vast. Hoe smeekte ik tot God in dat ogenblik! De man, verwonderd en beschaamd over mijn vriendelijke woorden, sloop weg en liet mij met vrede. Ik had enige broodwortels, Dioscoria, geplant; dit is een voedsel van veel waarde, bijna even belangrijk als de aardappelen voor de armen in Ierland zijn, en dat bijna op dezelfde wijze gebruikt wordt. Jaren daarna, toen ik naar Melbourne ging, nam ik er één van Aniwa mee, volstrekt niet één van het grootste soort, die twee-en-zeventig pond woog en nog één van twee-en-veertig pond.

Die ik nu echter op Tanna plantte, werden door de inboorlingen, die het mij verschrikkelijk moeilijk maakten, gestolen en weggevoerd. Maar God nam nooit de overtuiging van mij dat het goed was hen vriendelijk en vergevingsgezind te behandelen, en ik bleef altijd hopen, dat ik er hen eens toe zou mogen brengen om Jezus lief te hebben en Hem na te volgen.

Voor een poos scheen de goede stemming te mijnen opzichte aan alle kanten toe te nemen. De inboorlingen vervaardigden tegen betaling een uitmuntend fundament voor een nieuwe kerk, door de heuvel naast het zendingshuis gelijk te maken. Iedereen wilde werken voor calicot, messen, bijlen, enz. Al mijn omheiningen werden vernieuwd, en de zendingspost begon er weer netjes uit te zien, tenminste in mijn ogen. Mijn werk werd meer bemoedigend, en ik had dikwijls gelegenheid om met hen over de dienst van Jehovah te spreken. Deze staat van zaken mishaagde Miaki zijn mannen, en eens, toen ik buiten bezig was geweest, kon ik nog juist bijtijds naar huis teruglopen om een vuur uit te doven, dat zij onder de veranda en vlak bij de deur van mijn huis hadden aangemaakt.

Wij moesten voortdurend op onze hoede zijn. Een neef van Miaki bijvoorbeeld, verkocht mij een vis als goed voor het gebruik, die hij wist vergiftig te zijn, maar Nowar zag het bijtijds en waarschuwde mij er tegen. Toen dreigde Miaki iedere man uit het binnenland dood te schieten, die om te werken of om onderwijs te ontvangen tot mij kwam; toch kwamen zij nu in groter aantal, maar geheel gewapend. Nouka, Miaki's oom, het hoogste opperhoofd aan de haven, kwam dikwijls bij ons en zei: "Miaki doet mij veel verdriet, hij bedriegt Missi. Hij haat de dienst van Jehova."

Gedurende enige tijd bezochten Nouka en zijn vrouw en dochter - een knap meisje, zijn enig kind - en Miaki's voornaamste vrouw en haar beide zonen, en negen hoofden geregeld op zondag en woensdagmiddag de godsdienstoefeningen in het zendingshuis. In het geheel woonden ongeveer zestig personen min of meer geregeld onze godsdienstoefeningen bij, en onder al mijn gevaren werd ik versterkt en was mijn hart vol hoop. Toch werd er op een avond, toen ik mij meer getroost en hoopvol voelde dan ooit tevoren, een pistoolschot vlak bij mijn deur gelost, en ik werd er opnieuw aan herinnerd, dat wij ons te midden van doodsgevaren bevonden. Vader, ons leven is in Uw hand.

Toen ik weer meer hoop begon te koesteren verzocht ik de zendelingen, op Aneityum ernstig ons meer onderwijzers te zenden, maar geen van hen wilde naar Tanna terugkeren. De vreselijke mazelen-plaag had hun de moed daartoe geheel benomen. Zelfs op Aneityum, waar de inboorlingen medicijnen hadden en de raadgevingen van de zendelingen wilden volgen, waren niet minder dan elfhonderd personen bezweken; en de sterfte was veel groter op eilanden als Tanna, Aniwa enz., waar de bewoners nog heidenen waren en geen geneeskundige hulp hadden of die niet wilden aannemen.

Van mijn onderwijzers en hun vrouwen waren er tien door de epidemie bezweken, en de weinigen die overbleven, waren zo ontmoedigd, dat zij met de eerste gelegenheid naar hun eigen land terugkeerden, gelijk hierboven is medegedeeld, met uitzondering van mijn goede, oude, trouwe Abraham. Maar ik behoef mij hierover niet te verwonderen, gevaaren van minder betekenis houden Gods kinderen in het vaderland van zo menige plicht terug.

In mijn school had ik tot prijs een rood hemd uitgelooft aan het eerste opperhoofd, dat het gehele alfabet zonder fout kon opzeggen. De prijs werd gewonnen door een opperhoofd, die eens de schrik van de gehele streek was geweest. Toen hij later het abc ook aan anderen trachtte te onderwijzen, deed hij dat op de volgende doeltreffende wijze: "A zijn de benen van een mens, waar het lichaam afgesneden is; B is gelijk aan twee ogen; C aan de maan, wanneer zij op een kwart na vol is; D gelijk op een oog; E is een man met één knots onder zijn voeten en één boven zijn hoofd; F is een man met een grote knots en een kleinere", enz. enz. L geleeke op de voet van een mens; Q (koe) op het geluid, dat een duif maakt, enz. Hij had de gewoonte te zeggen: "Onthoudt deze dingen goed en gij zult spoedig de letters kennen en in staat zijn om te lezen. Ik heb mijn kind, dat nog nauwelijks lopen kan, al de namen der letters geleerd. Zij zijn niet moeilijk te onthouden, maar integendeel zeer gemakkelijk. Gij zult spoedig leren lezen, indien gij er u maar met uw ganse hart op toelegt."

Maar Miaki was nog altijd onze kwade geest en iedere gebeurtenis scheen door hem aangegrepen te worden, om zijn hatelijke plannen te volvoeren. Een opperhoofd van Kaserumini, bv. en zeven andere mannen, brachten een jong meisje in een kano naar Aniwa, om daar aan vrienden verkocht te worden voor tabak, die door de bewoners van Aniwa op grote schaal verbouwd werd. Zij maakten zich ook gereed om aldaar wraak te nemen over de dood van een kind, dat naar hun mening gestorven was omdat het door iemand van Aniwa was betoverd. In het gezicht van de kust verongelukten al de kano's op één na, en men zei dat de bemanning door haaien verslonden was. Slechts deze ene kano kwam op Tanna terug en deelde mede, dat er twee blanke kooplieden op Aniwa woonden, die overvloed van tabak en krigsbehoeften hadden, maar dat zij Tanna niet wilden bezoeken zolang daar een zendeling leefde. Door dit bericht opgewonden, kwamen enigen van Miaki's mannen tot mij, de moord van de zendelingen op Erromanga luid roemend en mij bedreigend.

Zelfs de goedgezinde Nowar zei: "Miaki zal een hevige wind doen waaien en ieder oorlogsschip dat hier komt, doen zinken. Wij zullen het oorlogsschip aanvallen en allen die aanboord zijn, doden. Indien gij en Abraham ons niet verlaat, zullen wij u beiden doden, want wij moeten de handelaars en het kruit hier hebben."

Juist toen zij een dreigende houding begonnen aan te nemen, kwamen er andere inboorlingen aan, die mij toeriepen: "Missi, de John Knox komt de haven binnen en twee grote vuurschepen, oorlogsschepen, komen er onmiddellijk achter aan!"

Ik richtte mij naar Nowar en de vijandige menigte, zeggende: "Nu is het uw tijd! Maakt allen spoed! Laat Miaki nu de hevige wind laten waaien en laat al uw mannen zich gereed houden; ik zal hun zeggen dat gij van plan zijt te vechten en gij zult hen daartoe

altijd gereed vinden."

Miaki's mannen vloden in grote angst heen; maar Nowar kwam tot mij, zeggende: "Missi, ik weet wel dat al wat ik zei, leugens zijn, maar als ik de waarheid spreek, zullen zij mij doden."

Ik antwoordde: "Vertouw op Jehovah, op dezelfde God, Die nu deze schepen hier zendt om ons te beschermen."

Maar Nowar weifelde altijd.

En nu kwamen onze vrienden uit alle delen van het eiland zich rondom ons scharen. Zij riepen er luid om, dat Miaki en sommige anderen van onze vijanden, in tegenwoordigheid van de inboorlingen door het oorlogsschip moesten gestraft worden, dan zouden zij sterk genoeg zijn om tot onze verdediging op te komen en de Tannezen er toe brengen, de ware God te dienen.

De bevelhebber Seymour, kapitein Hume en dr. Geddie kwamen aan wal Na mij omtrent alles ondervraagd te hebben, wilde de bevelhebber mij overhalen, terstond te vertrekken en bood vriendelijk aan, mij naar Aneityum of Auckland of enige andere veilige schuilplaats te brengen. Ik wilde echter mijn arme verdoolde Tannezen niet verlaten, wetend, dat beide posten ogenblikkelijk zouden opgebroken worden, dat al de invloed, die ik verkregen bad, zou vernietigd worden; dat ik de kerk en al het geld, dat voor deze zending uitgegeven was, zou verliezen en boven alles, dat zij die ons genegen waren, zouden overgelaten worden aan vervolging en mishandeling.

Reeds sedert lange tijd had ik 's nachts zelden mijn kleren afgelegd, daar ik onophoudelijk op mijn hoede moest zijn, om bij de eerste waarschuwing te vertrekken, maar toch, nu de hoop in mijn ziel verlevendigd was, kon ik mij niet terugtrekken, maar besloot alles met mijn dierbare Heere Jezus te wagen, en bleef dus op mijnpost. Op mijn verzoek echter spraken zij tot al de hoofden, die in het zendingshuis verzameld konden worden. De inboorlingen verklaarden ronduit, dat zij van mij wel hielden, maar niet van de godsdienst. De bevelhebber herinnerde hen eraan, dat zij mij hadden verzocht om onder hen te komen wonen, en meer dan eens plechtig beloofd hadden, mij te zullen beschermen. Hij zei hun dat, wanneer zij niets tegen mij hadden, maar alleen tegen de godsdienst, die hun alleen goed kon aanbrengen, zij zich moesten verbinden om mijn leven te beschermen. Miaki en anderen beloofden dit en gaven er hem hun hand op. Lathella, een opperhoofd van Aneityum, die met dr. Geddie gekomen was, was tolk tussen hem en de Tannezen. Eerst moest dr. Geddie het door de bevelhebber in het Engels gesprokene duidelijk maken aan Lathella in de taal van Aneityum, en deze bracht het aan de Tannezen in hun eigen taal over.

Tenslotte sprak de oude Nouka uit aller naam, zeggende: "Kapitein Paddan en al de kooplieden zeggen ons, dat de godsdienst al onze ziekten en sterfgevallen veroorzaakt. Zij willen niet met ons handelen, noch ons tabak, pijpen, kruit, kogels en geweren verkopen, voor wij onze Missi doden, gelijk zij op Erromanga gedaan hebben, en als wij hem gedood hebben zullen zij een koopman zenden om onder ons te blijven wonen en ons van al deze dingen in overvloed te voorzien. Wij houden van Missi. Maar wanneer de kooplieden ons zeggen, dat de godsdienst ons ziek maakt, en wanneer zij ons omkopen met tabak en kruit om hem te doden of te verdrijven, geloven sommigen hen, en ons gedrag tegenover hen is verkeerd. Laat Missi hier blijven, wij willen trachten hem goed te behandelen; maar gij moet Koningin Toria vertellen van het slechte gedrag van sommigen uit haar volk, en haar zeggen, dat zij haar kooplieden moet verhinderen ons door hun mazelen te doden en ons leugens te vertellen, teneinde onze Missi slecht te doen behandelen. Indien zij weer hier komen en zo spreken, dan zullen onze slechte

harten er misschien toe gebracht worden Missi weer slecht te behandelen."

Na dit kleine gesprek nodigde de bevelhebber ons allen aan boord te komen en ook de opperhoofden. Zij zagen ongeveer driehonderd man zeetroepen op het dek in het gelid staan en hoorden een groot kanon afschieten. Voor al zulke pogingen om indruk op hen te maken en hen de ogen te openen, was ik zeer dankbaar; maar ik zag toch duidelijk en klaar, dat alleen de genade Gods hen duurzaam veranderen kon!

Zij kwamen spoedig tot hun oude bewijsgronden terug, en men hoorde hen tot elkander zeggen: "Indien de lieden van Erromanga geen straf ontvangen voor het vermoorden van de Missi daar, vrezen wij dat het slecht gedrag van de Tannezen zal voortduren."

Geen straf werd op Erromanga ontvangen, en de Tannezen waren spoedig stoutmoediger en slechter dan ooit. Bijvoorbeeld, toen het oorlogsschip in de haven lag, hield Nowar zich verborgen, maar zodra het uitgezeild was, kwam de lafhartige man tevoorschijn, lachte om de anderen en zei, dat hij niets beloofd had en vrij was om te handelen gelijk hij verkoos. In het uur des gevaars echter bewees hij gewoonlijk onze vriend te zijn; zo was zijn weifelend karakter. Ook op Miaki had de hele zaak geen ernstige indruk gemaakt. De heer Mathieson zond kort hierna zijn boot tot mij, daar hij weer van Europees voedsel verstoken was.

Terwijl zijn scheepsvolk de boot verliet, om mij zijn boodschap over te brengen, sprongen enige van Miaki's mannen er in en voeren heen om rondom het eiland kava te gaan zoeken. Ik ging naar Miaki, om te vragen of hij mij spoedig de boot wilde doen teruggeven, maar toen hij mij zag, liep hij heen om zijn knots te halen en hief die dreigend op tegen mij. Ik greep de knots gelukkig en hield haar vast, God biddend en met Miaki sprekend, totdat door tussenkomst van enige bevriende inboorlingen zijn woede een weinig bedaarde. Thuis gekomen, zond ik voedsel over land om hen in de eerste nood te helpen, totdat de boot zou terugkomen, hetgeen na acht dagen geschiedde. Zo wisselden licht en schaduw elkander af, het licht bescheen ons voor een ogenblik, maar over het geheel werden de schaduwen al zwarter.

Hoofdstuk 10

HET AFSCHIED

Er kwam nu een tijd van grote opgewondenheid onder de inboorlingen. Oorlog en weder oorlog was het wachtwoord. Men sprak over niets anders. In al de dorpen, van ver en nabij, maakte men voorbereidselen voor de strijd. De ene partij wilde ons doden of verdrijven, de andere wenste ons te behouden, terwijl alle oude grieven weer in hun redevoeringen werden opgehaald.

Miaki en Nouka zeiden: "Indien gij Missi en zijn godsdienst wilt behouden, neem hem dan mee naar uw eigen grond, want wij willen hem hier aan de haven niet langer laten wonen."

Jan, het grote opperhoofd uit het binnenland, ontstak nu in woede en riep uit: "Op wiens grond woont Missi, op de uwe of op de onze? Wie strijden tegen de godsdienst en alle goed, wie zijn de dieven en de moordenaars, wie spreken leugens, gij of wij? Wij willen de vrede, maar gij verlangt oorlog. Wij houden van Missi en de godsdienst, maar gij haat hem en zegt: Neemt hem op uw eigen grond! De grond waarop hij nu woont, is de onze. Het is zijn eigen grond, die hij van u gekocht heeft, maar die onze vaders lang geleden reeds aan Missi Turner verkocht hadden. Het land was het uwe niet; gij had geen recht het te verkopen; het was het onze. Uw vaders hebben het ons lang geleden in de oorlog ontnomen; maar wij zouden het niet teruggeëist hebben, indien gij ons niet gevraagd had om Missi te doen vertrekken. Nu zullen wij hem op onze eigen grond beschermen, en hij zal ons en ons volk op onze eigen grond onderwijzen!" Zo werden in alle samenkomsten opgewonden redevoeringen gehouden en zij gingen met vele bedreigingen uiteen.

Ik werd uitgenodigd de volgende grote vergadering bij te wonen, maar ging er niet heen, terwijl ik mij tevreden stelde met hun een boodschap te zenden waarbij ik hun verzocht om in vrede te leven en in geen geval met elkander te gaan strijden. Maar Ian zelf kwam mij halen.

"Ian - zei ik - ik heb u mijn ganse hart blootgelegd. Ga niet naar die vergadering. Ik wil liever het eiland verlaten of sterven, dan u om mijnentwil zien strijden!"

Hij antwoordde: "Missi, ga met mij mee, kom nu."

"Ian - zei ik weer- gij voert mij toch zeker niet met u, om mij te doden? Indien gij dit doet, zal mijn God u straffen."

Zijn enig antwoord was: "Volg mij, volg mij spoedig."

Ik voelde mij gedrongen mee te gaan.

Hij ging mij voor, totdat wij het grote dorp van zijn voorvaders bereikten. Zijn volgelingen, van geweren zowel als van inlandse wapenen voorzien, vulden de ene helft van het plein of de dansgrond van het dorp. Miaki, Nouka en hun hele bende, zaten in grote verschrikking op het andere gedeelte. Tot in het middelpunt voortgaande, stond hij daar stil, terwijl ik mij aan zijn zijde bevond, en trots rondziende, riep hij uit: "Missi, deze zijn mijn mannen en uw vrienden! Wij zijn bijeenvergaderd om u en de godsdienst te verdedigen!" Toen naar de andere zijde wijzend, riep hij luid: "Dat zijn uw vijanden en de onze! De vijanden van de godsdienst, de rustverstoorders op Tanna! Spreek slechts één woord, Missi, en de geweren van mijn lieden zullen alle tegenstand verdrijven, de godsdienst zal zich uitbreiden en wij willen die op Tanna voorstaan. Wij zullen niet schieten zonder uw verlof, maar indien gij weigert, zullen zij u doden en ons en onze kinderen vervolgen en de dienst van Jehovah uit ons land verbannen."

Ik zei hierop: "Ik heb u allen even lief. Ik ben hier om u te leren, dat gij u van alle kwaad moet afkeren, dat gij Jehovah moet dienen en eren en in vrede leven. Hoe kan ik

toestaan, dat enig mens gedood zou worden, om mij of om de godsdienst? Mijn God zou vertoornd op mij zijn en mij straffen, indien ik dit deed!"

Hij antwoordde: "Dan Missi, zult gij gedood worden en de godsdienst uitgeroeid."

Toen stond ik in hun midden en sprak luid tot allen: "Gij moogt mij doodschietsen of op andere wijze vermoorden, maar ik ben toch uw beste vriend. Ik ben niet bang om te sterven. Gij zult mij alleen des te eerder doen komen bij mijn God, Die ik liefheb en dien, en bij mijn dierbare Zaligmaker, Jezus Christus, Die voor mij gestorven is, en Die mij hier heeft gezonden om u allen van Zijn liefde te vertellen. Indien gij slechts Hem wilt dienen en liefhebben, en uw slecht gedrag nalaten, zult gij gelukkig zijn. Maar indien gij mij doodt, die Zijn afgezant ben, wees er verzekerd van, dat Hij op Zijn wijze en op Zijn tijd u zal straffen. Dit is mijn woord tot u allen: ik groet u!"

Dit zeggende, keerde ik mij om, om heen te gaan, en Ian trok zich verdrietig terug en stond aan het hoofd zijner mannen, roepende: "Missi, zij zullen u doden! Zij zullen ons doden en het zal uw schuld zijn."

Miaki en Nauka, vol arglistigheid, riepen nu: "Missi's woord is goed. Laten wij het allen gehoorzamen. Laat ons allen zijn God dienen."

Een oud man, Sirawia geheten, een van Ian's hoofden, sprak toen: "Miaki en Nouka zeggen, dat de grond waarop Missi woont de hunne is. Ofschoon zij die aan hem verkochten en hij hun er voor betaald heeft, weet iedereen dat het onze grond was, en rechtens nog onze grond is; maar indien zij daar Missi in vredewillen laten leven, zullen wij daardoor allen vrede hebben en Jehovah dienen. Maar indien niet, dan zullen wij zeker onze rechten laten gelden."

Miaki en zijn partij gingen nu naar hun plantages, en brachten een grote hoeveelheid voedsel aan Ian als een offer des vredes. Dit werd aangenomen en de volgende dag brachten Ian en zijn mannen Miaki een geschenk terug en zeiden: "Gij weet, dat Missi op onze grond woont? Neemt dan onze geschenken aan, weest onze vrienden, en laat hem rustig daar wonen en ons onderwijzen. Gisteren zei u, dat zijn woord goed was, gehoorzaamt het dan nu, anders zullen wij u straffen en Missi verdedigen."

Miaki nam de vredesvoorwaarden aan, en gaf goede hoop voor de toekomst. Daarop kwam Ian op de heuveltop bij ons huis, waarlangs de openbare weg liep en riep luid, zodat allen het konden horen: "Abralai», zeg aan Missi, dat hij en gij nu leeft op onze grond. Dit pad is de grensscheiding tussen Miaki en ons. Wij hebben heden het land onzer vaders tot een hoge prijs teruggekocht, om de oorlog te verhinderen. Neemt van onze broodbomen en van onze kokosbomen, zoveel gij nodig hebt, want gij zijt onze vrienden, gij leeft op onze grond en wij zullen u en de godsdienst beschermen."

Na deze gebeurtenissen gingen de zaken een tijdlang rustig voort. Er was echter een oorlog in het binnenland, die reeds maanden geduurd had. Men zei, dat er wel tien man op één dag gedood werden, waaraan de overwinnaars zich vergastten. Duizenden waren daardoor genoodzaakt hun bergen te verlaten, en zochten nu bescherming bij Ian en zijn volk. Alle mensen, die tot zijn stam behoorden, werden Naraimini genaamd, de lieden in het district van de vuurspuwende bergen werden Kaserumini geheten, en de stammen aan de haven wende Watarenmini, en zo was het gehele eiland verdeeld. Volgens deze verdeling konden er wel van twee tot twintig hoofden van dorpen onder een aanvoerder staan, en stonden deze voor offensieve en defensieve oogmerken bij. De plannen van Miaki en Nouka, om de kustbewoners en de stammen uit het binnenland met elkaar in oorlog te brengen, werden geheel verijdeld, daar hun eigen volgelingen zich er tegen verklaarden. Zijn beloften vergetend, verzocht Nouka ieder, die hem naar het oorlogsveld wilde vergezellen, om zich op een morgen bij hem te voegen en er

verscheen er slechts één! In grote woede hierover, ging hij alleen naar de oorlog, maar daar niemand hem volgde, verloor hij de moed en keerde naar zijn dorp terug.

Op een andere morgen riep Miaki al zijn strijd lustige mannen bijeen, maar niemand anders dan zijn broer en zes knapen verschenen om hem te vergezellen, en hij vertrok, door zijn kleine aantal strijders gevolgd. Maar de vijanden hadden bij het vernemen van zijn komst twee van zijn voornaamste bondgenoten de vorige nacht gedood en Miaki, dit horend, keerde terug en vluchtte naar zijn woning en werd in het geheim door zijn eigen stam uitgelachen.

De volgende dag kwam Nouka tot mij, overlaadde mij met vriendschapsbetuigingen, en verzocht mij om hem en Miaki naar de Kaserumini-stam te vergezellen, teneinde hen over te halen de oorlog te staken. Hij was ontstemd en teleurgesteld toen ik weigerde te gaan. Nowar en anderen deelden mij twee dagen daarna mede, dat er drie personen in die streek gestorven en anderen ziek waren, en dat de heidenen daarom besloten hadden mij als de oorzaak van dit alles, te doden. Daar Nouka's vrouw één van de slachtoffers was, hadden zij het plan beraamd, om mij op die wijze te verschalken. Ik werd gewaarschuwd, om gedurende een lange tijd mijn huis om geen enkele reden 's avonds te verlaten, maar om het gesloten te houden en niemand nadat het donker was, binnen te laten. Dezelfde mannen, die de heer Johnston en mij hadden willen doden werden weer daartoe aangewezen en loerden 's avonds op Abraham en mij. Weer begreep ik, dat de Heere mij van Miaki en Nouka verlost had. Waarlijk allen, die door God bewaard worden, zijn veilig en niets kan hun overkomen behalve datgene wat voor hun werkelijk welzijn en tot eer van hun Heere nodig is.

Woedend over de verijdeling van al hun plannen en vol wraak, verklaarden Nouka en Miaki en al hun bondgenoten nu openlijk, dat zij Ian door toverij, d.i. door Nahak, zouden doden, hetgeen voor de Tannezen vreselijker was dan de dood op het slagveld. Niets dan Gods genade en het licht van Zijn Geest door de Schriften, heeft ooit deze inboorlingen boven dit vlammend bijgeloof kunnen verheffen.

Maar Gode zij dank, er zijn nu, terwijl ik dit schrijf (1887) ongeveer twaalf duizend mensen op de Nieuwe Hebriden, die aldus verlicht zijn geworden en van hun vrees verlost zijn, want het Evangelie is nog als vanouds, een kracht Gods tot zaligheid. Vreemd genoeg werd Ian, kort nadat de heilige mannen verklaard hadden hem door Nahak te doen sterven, ziek. Ik paste hem op en hij herstelde weer en scheen zeer dankbaar. Maar spoedig werd hij weer ziek. Ik zond hem en het hoofd onder hem ieder een deken; ik gaf hem ook hemden en katoen voor verscheidene van zijn voornaamste volgelingen. Zij droegen ze en schenen dankbaar en verheugd. Ian echter werd steeds zwakker en zieker. Hij droeg alle kentekenen van vergiftigd te zijn, iets dat zeer gemakkelijk kon geschieden, daar zij vele dodelijke vergiften kennen en gebruiken. Zijn lijden was zeer groot, hetgeen mij verhinderde zijn instorting eenvoudig aan bijgelovige vrees toe te schrijven; ik deed al wat er gedaan kon worden, maar allen geloofden dat hij sterven zou, en natuurlijk door Nahak. Zijn volk was boos op mij, omdat ik niet had toegestaan Miaki dood te schieten; en Miaki's volk was nu verblijd, dat Ian door Nahak gedood werd.

Op een avond kwamen zijn broer en enige anderen mij halen, om bij Ian te komen, maar ik weigerde er heen te gaan vóór de morgen, uit vrees voor de koorts. Toen ik 's morgens zijn dorp bereikte, zag ik verscheidene mensen rondlopen en vreesde dat ik in een valstrik mocht gelokt zijn, maar ik ging terstond zijn huis binnen en sprak en bad met hem, daar hij stervend scheen te zijn. Na het gebed merkte ik, dat men mij alleen met hem gelaten had, en alle mensen het dorp verlaten hadden. Ik wist, dat dit naar hun

gebruik iets kwaads bedoelde. Ian zei: "Zet u hier bij mijn bed neer, Missi, en praat nog wat met mij."

Ik deed dit, en terwijl ik tot hem sprak, lag hij als verloren in stille mijmering. Plotseling trok hij uit de bedekking van suikerriet-bladeren, die zijn leger omgaf, een groot scherp mes, en de snede daarvan ogenblikkelijk met zijn andere hand voelend, richtte hij het op een paar duimen afstand van mijn hart, waar hij het sidderend stilhield, bevend van ontroering. Ik durfde mij niet te bewegen of te spreken, alleen steeg een stil gebed uit mijn hart op tot God, om mij te sparen of mij in Zijn heerlijkheid op te nemen, indien mijn tijd daar was. Er verliepen enige ogenblikken van vreselijke spanning. Ik werd beurtelings heet en koud. Geen woord werd er gesproken, behalve tot Jezus; toen draaide Ian het mes om, stak het weer in het suikerrietstro, en riep tot mij: "Ga, ga schielijk."

In het volgende ogenblik was ik de deur uit. Geen levende ziel was er in het dorp te zien. Ik begreep dat zij bepaald hadden, dat Ian mij zou doden, en dat zij allen waren heengegaan om er geen getuige van te zijn, zodat wanneer het oorlogsschip kwam, om mijn dood te wreken en Ian gestorven zou zijn, de moordenaar niet gestraft kon worden. Ik liep bedaard, tot ik buiten het dorp was, opdat ik niet mocht opgemerkt worden door sommigen, die in hun huizen versholen waren. Toen ik echter het dorp achter mij had, vreesde ik dat zij, bemerkende dat ik ontsnapt was, mij mochten achtervolgen en onderweg vermoorden; ik zette het daarom op een lopen, teneinde zo mogelijk mijn leven te redden en legde een vermoeiende weg van vier mijlen af tot ik het zendingshuis bereikte, wel afgemat, maar God dankend voor zulk een uitredding.

De arme Ian stierf spoedig daarna, en zijn volk worgde één van zijn vrouwen, de tweede werd opgehangen, en de drie lijken werden samen in een kano gelegd, die men in de zee liet zinken.

Miaki was boven de wolken, nu hij zijn vijand door Nahak gedood zag; maar het volk uit het binnenland verzamelde zich bij duizenden, om Sirawia en zijn broer te helpen deze moord op Miaki, Nouka en Karewick te wreken. Dit drietal, aan de andere kant, snoefde dat zij al hun vijanden door Nahak zouden doen sterven en dat zij een storm zouden doen ontstaan om hun huizen, vruchtbomen en plantages te vernielen. Miaki en zijn mannen kwamen ook naar het zendingshuis.

Zijn gemelijk uiterlijk bemerkend, vroeg ik hem vriendelijk naar de toestand van zijn vrouw, die spoedig de geboorte van een kind verwachtte en gaf hem een deken, een stuk katoen en een stuk zeep als een geschenk voor de jonge wereldburger. Hij scheen zeer in zijn schik, fluisterde zijn mannen iets toe en verwijderde zich rustig. Onmiddellijk na Miaki's bedreiging dat hij een storm zou doen komen, trof een vreselijke orkaan werkelijk dat gedeelte van het eiland en verwoestte alles. Zijn vijanden waren woedend, en veel personen, die door de storm geleden hadden, verenigden zich met hen, om wraak te nemen op Miaki. Tot dusver had ik alles wat in mijn vermogen was gedaan, om de oorlog af te wenden, maar nu scheen hij onvermijdelijk, en beide partijen lieten ons weten dat indien Abraham en ik ons niet buiten het zendingshuis vertoonden, ons geen leed zou geschieden. Wij vertrouwden weinig op hun beloften, maar er was geen keus voor ons.

Op de volgende zaterdag, 18 januari 1862, begon de oorlog. Het ene schot na het andere viel in onze onmiddellijke nabijheid, en het bos weerklonk van hun krijgsgeschrei, dat men nooit zal vergeten wanneer men het eens gehoord heeft. Het kwam nader en nader, want Miaki vluchtte en zijn volk zocht bescherming achter en rondom ons huis. Wij waren dus midden in het gevaar, en de kogels vlogen in menigte rondom ons. In de namiddag trokken Jans broer en zijn metgezellen terug en Miaki zond dadelijk

afgezanten en geschenken aan de Inikahimini en Kaserumini distrikten om de hoofden te verzoeken al hun volk te doen verzamelen, teneinde hem ste helpen om Missi en de Tannezen, die voorstanders van de godsdienst waren, te bevechten. Hij zei: "Laat ons zijn lichaam en dat van Abraham koken, en onder al de dorpen aan deze zijde van het eiland verdelen."

En toch verzekerde Miaki mij, dat hij een vriendschappelijke boodschap gezonden had. De oorlog duurde voort, en de goede Nowar beschermde ons, totdat hij een speerwond in zijn rechterknie kreeg. De vijand zou hem meegevoerd hebben om zich aan zijn lichaam te vergasten, indien niet zijn jonge lieden luid zijn naam en oorlogskreet geschreeuwd hadden, er op in gestormd waren en hun gewond opperhoofd in triomf naar huis hadden gebracht. De mannen uit het binnenland schoten nu geweren op mijn huis af en sloegen tegen de muren met hun knotsen. Zij verbrijzelden de deur en ramen van onze voorraadkamer, braken dozen en kisten open, scheurden mijn boeken aan stukken en verstrooiden die in het rond; al hetgeen hun belangrijk toescheen namen zij mee, en daaronder mijn boot, mast, roeiriemen en zeilen. Zij drongen ook Abrahams vertrek binnen en plunderden het; daarna snelden zij naar het slaapvertrek, waarin wij ons opgesloten hadden, schoten geweren af, schreeuwden en trachtten er in te breken. Een opperhoofd, medelijden met ons voorwendend, riep mij naar het raam, maar toen ik kwam, wierp hij zijn strijdbijl naar binnen, en riep: "Komt, laat ons hem nu doden!"

Ik antwoordde hem: "Mijn God zal u straffen en er zal zeker een oorlogsschip komen om u te tuchtigen, indien gij Abraham, zijn vrouw of mij doodt."

Hij hernam: "Het zijn allemaal leugens over het oorlogsschip! De lieden van Erromanga zijn ook niet gestraft. Zij zijn bang voor ons. Komt, laat ons hem doden!"

Hij hief zijn strijdbijl op en scheen mijn voorhoofd te willen treffen; vele geweren werden opgeheven als om te schieten en dus nam ik ook mijn revolver in de rechterhand en mikte op hen. De heer Joseph Copeland had mij deze revolver gelaten bij zijn vorig bezoek. Ik verlangde het niet, maar hij stond er op het wapen mij te laten, zeggende dat de wetenschap alleen dat ik zulk een wapen bezat, mij het leven kon redden. En waarlijk, bij deze gelegenheid deed het dit! Ofschoon het niet geladen was, weken zij terstond achteruit. Mijn eerste aanvaller viel op de grond met de uitroep: „Missi heeft een kort geweer! Hij zal ons allen doodschieten."

Na een poos plat op de grond gelegen te hebben, stonden zij allen op en vloden naar het naaste bosje, waar zij voortgingen met schreeuwen en hun geweren toonden. Tegen zonsondergang vertrokken zij, beladen met hetgeen zij in Abrahams huis en in de voorraadkamer hadden buit gemaakt.

In de avond, nadat zij weg waren, ging ik naar Miaki en Nouka. Zij wendden voor zeer ontstemd te zijn, over hetgeen er gebeurd was en zelden, dat zij hun een geschenk van eetwaren gegeven hadden, om hen over te halen ons verder geen leed te doen. Maar Nowar vertelde ons, dat zij hen integendeel hadden gehoord om terug te komen, teneinde ons de volgende morgen te vermoorden en het zendingshuis te plunderen. Miaki zei spottend: "Missi, waar was Jehovah vandaag? Er was heden geen Jehovah om u te beschermen. Het zijn allemaal leugens wat gij vertelt over Jehova. Wij zullen komen om u en Abraham en zijn vrouw te doden en uw lichamen in stukken te snijden, om gekookt en opgegeten te worden in al de dorpen van Tanna."

Ik zei echter: "Toen gij dit alles bedacht had en hen had gezonden om ons te vermoorden en onze bezittingen te stelen, heeft Jehovah ons beschermd, anders zouden wij nu niet hier zijn."

"Neen - antwoordde hij - er was geen Jehovah vandaag! Wij vrezen ook volstrekt niet voor een oorlogsschip. Zij durven ons niet te straffen. Zij durven ook de lieden van

Erromanga niet te straffen voor de moord van de Gordons. Zij zullen met ons komen praten en zeggen, dat wij zo niet weer moeten doen en ons een geschenk geven. Dat is alles! Wij vrezen niets. Het zeggen op geheel Tanna is, dat wij u morgen zullen doden en al uw goed zullen wegnemen."

Ik wees er hem op, dat de straf, door een oorlogsschip aangebracht, alleen het lichaam en het land kan treffen, maar dat Jehova's straf, beide, het lichaam en de ziel voor tijd en eeuwigheid treft.

Hij antwoordde: "Wie vreest Jehovah? Hij was heden niet hier om u te beschermen!"

"Jawel - zei ik - mijn Jehovah God is hier nu. Hij hoort al wat wij zeggen, ziet al wat wij doen; Hij zal de goddelozen straffen en Zijn eigen volk beschermen."

Hierna zaten velen van hen rondom mij neer en ik bad met hen. Maar ik verliet hen met een bezwaard hart, daar ik voelde dat Miaki het er klaarblijkelijk op gezet had ons te verderven.

Daarna zond ik Abraham om Nowar te raadplegen, die ons verdedigd had totdat hij door een wond aan zijn rechterknie hierin verhinderd werd. Hij zond door Abraham een kano met de raad om enige van onze bezittingen bij avond daarin naar zijn huis te vervoeren, dan zou hij trachten die goederen en ons te beschermen. Het gevaar was zo groot, dat wij slechts weinig durfden meenemen. De vijand omringde ons aan alle zijden om onze vlucht te verhinderen, en het ergst van alles was, dat wij Miaki's dorp moesten voorbijgaan om bij Nowar te komen.

Wij durfden zelfs geen kaars in ons huis te ontsteken, uit vrees dat iemand ons daardoor mocht zien en op ons zou schieten. Niemand van Nowars mannen durfde ons te komen helpen. Maar in het eind maakte het ook geen verschil, want Nowar en zijn mannen hielden hetgeen daar gebracht was als hun aandeel van de plundering. Abraham, zijn vrouw en ik wachtten verlangend naar het morgenlicht. De valse enwrede Miaki kwam ons verzekeren dat de heidenen die dag niet zouden terugkeren.

Maar toen het dag was, ging Miaki zelf niet ver van ons huis op een grote zeeschelp blazen. Ik vloog naar buiten om te zien, waarom dit trompetgeschal klonk, en bemerkte dat het het teken was voor een grote menigte huilende wilden om de heuvel aan de andere zijde van de baai af te stormen en recht op het zendingshuis aan te komen.

Wij hadden geen tijd te verliezen. Te blijven zou een zekere dood voor ons allen geweest zijn en ook voor Mattheüs, een onderwijzer, die juist door de heer Mathieson gezonden was. Ofschoon ik door overtuiging een streng calvinist ben, ben ik geen fatalist. Ik hield vol totdat er nog een straaltje hoop overbleef. Maar nu was het ontvluchten tot lijfsbehoud de enige weg, die de plicht ons voorschreef. Ik riep de onderwijzers, sloot de deur, en wij vertrokken spoedig naar Nowars dorp. Er was geen ogenblik te verliezen, teneinde iets van belang mee te nemen. En zo verloren Abraham, zijn vrouw en ik al onze aardse goederen en al onze klederen, behalve hetgeen we aan hadden. Mijn Bijbel en de weinige vertalingen, die ik in het Tannees gemaakt had, en een paar dekens was al wat ik kon meenemen.

Het verlies was zeer bitter voor mij, maar daar God het zo had beschikt, trachtte ik mij in onderwerping te buigen. Het kostbaar uitzet van mijn overleden echtgenote, haar piano, zilver, messen, boeken enz., waarmee haar lieve ouders haar hadden begiftigd en al wat ikzelf in de wereld bezat, benevens een kist, die pas sedert kort aangekomen was, vol manskleren en medicijnen ter waarde van f 672,- de gift van mijn waarde vrienden Samuel Wilson Esq. en mevrouw Wilson, van Geelong, ging hierdoor verloren. De handelaars in sandelhout kochten al het gestolene en betaalden met tabak, kruid, kogels en hagel. Een handelaar verzamelde een aantal van mijn boeken, hoewel in treurig

verscheurde en vernielde toestand, en bracht ze naar Aneityum, waar hij er Dr. Geddie f 120 voor vroeg. Hij kon ze voor niet minder dan f 90 krijgen, die ik hem op mijn terugkeer naar de eilanden terugbetaalde. Deze uitweiding dient alleen om aan te tonen hoe weinig onderscheid er bestaat tussen blanke en zwarte heidenen. Laat ons nu tot de morgen van onze vlucht terugkeren.

Wij konden de gewone weg langs het strand niet volgen, want daar zouden onze vijanden ons spoedig achterhaald hebben. Wij gingen dus door het bos, in de hoop ongemerkt te ontsnappen. Maar een neef van Miaki, klaarblijkelijk daar verborgen om ons te bespieden, sprong van achter een broodboom te voorschijn, en zijn strijdbijl zwaaiend, hief hij die met een vijandige blik tegen mij op. De slag ontwijkend, keerde ik mij naar hem en zei met vaste, luide stem: "Indien gij mij durft slaan, zal mijn God u straffen. Hij is nu hier om mij te verdedigen."

De man keek bevend rond als om de God, Die mij beschermde, te zien, en de strijdbijl daalde langzaam langs zijn zijde neer. Met de ogen op hem gevestigd, ging ik langzaam achteruit, het spoor van de onderwijzers volgend, en God verhinderde hen genadig ons na te zetten.

Toen wij onopgemerkt Nowars dorp bereikten, vonden wij daar de bewoners radeloos van schrik, schreeuwend, en in wanhoop rondlopend, bij het zien van de nadering van zulk een bende gewapende wilden. Ik raadde hen aan om met hun bijlen ten spoedigste bomen om te hakken, teneinde het pad te versperren. Een poos werkten zij hier mee ijverig voort, maar toen zij, zover het oog kon reiken, dekust overdekt zagen met gewapende mannen, die zich naar hun dorp voortspoedden, werden zij door vrees overmand, wierpen zich in hun volle lengte op de grond, en sloegen zichzelf tegen de bomen, alsof zij de dood zochten, voor dat hij kwam. Zij riepen: "Missi, het dient nergens toe! Wij zullen vandaag allen gekookt en opgegeten worden. Zie eens welk een bende tegen ons optrekt."

Moeders namen hun kleine kinderen op en vluchtten in de bossen om zich te verschuilen. Anderen waadden zover zij konden met hen de zee in, hun hoofden boven water houdend. Het gehele dorp was in onbeschrijfelijke angst. Nowar, die niet lopen kon vanwege zijn gewonde knie, liet een kano ondersteboven keren, en daarop zittend kon hij de ganse naderende menigte overzien.

Toen zei hij: "Missi, zet u hier naast mij neer en bid onze God, want indien Hij ons nu geen redding zendt, zijn wij allen verloren. Zij zullen ons allen om uwentwil doden, en dat wel zo spoedig mogelijk. Bid, en ik zal de wacht houden!"

Aan het zendingshuis gekomen, hadden de wilden de deur opengebroken en ons ontsnapt ziende, hadden zij zich terstond naar Nowars dorp begeven. Want toen zij mijn slaapkamer wilden gaan plunderen had Nouka gezegd: "Laat alles liggen. Missi zal om zijn zaken van waarde vanavond terugkeren, en dan zullen wij hem en al het andere in bezit krijgen."

Hij sloot dus de deur en zij trokken allen op naar Nowar. Wij baden, gelijk alleen hij kan doen, die in de klauwen des doods en op de grens van de eeuwigheid is. Wij voelden dat God nabij was, en almachtig om te doen wat in Zijn oog het beste was. Toen de wilden op ongeveer driehonderd el afstand waren, aan de voet van een heuvel, die naar het dorp leidde, raakte Nowar mijn knie aan, en zei: "Missi, Jehovah hoort u! Zij staan allen stil!"

Indien zij voortgegaan waren, zouden zij geen tegenstand ondervonden hebben, want het volk was geheel verlamd door schrik. Langs het strand en rondom de haven, zover als wij zien konden, was een dichte menigte van strijders, die nu echter allen stil stonden, en naar het scheen heerste er een diep zwijgen onder hen. Wij zagen een

boodschapper of heraut langs de verzamelde menigte gaan, die hen enige mededelingen deed en daarna in het bos verdween. Tot onze verbazing begon de bende om te keren, en langzaam en in grote stilte de terugweg aan te nemen, daarna verdwenen zij in het verst verwijderde bos aan de haven. Nowar en zijn volk waren opgetogen, en riepen uit: "Jehovah heeft Missi's gebed gehoord. Jehovah heeft ons beschermd en hen teruggedreven."

Wij waren op die dag zijn weerloze en op Hem vertrouwende kinderen. Lezer, indien gij in ons midden waart geweest, zoudt gij niet met ons in de lof des Heeren, Die ons uit de nood des doods had verlost, hebben ingestemd? Ik weet niet waarom zij terugkeerden, maar ik twijfel niet, of het was Gods werk tot redding van ons leven.

Wij vernamen, dat zij zich in een open plaats van het bos verzameld hadden en daar een vergadering hielden, waarin het vrij onstuimig toeging. Nouka en Miaki raadden hen aan, om eerst Manuman en zijn volk te gaan bevechten. Zij zeiden: "Zijn broeder, de priester Kanini doodde lan door Nahak. Hij is een vriend van Missi en van de godsdienst. Hij zond ook een orkaan, om ons te vernielen. Zij hebben overvloed van broodbomen en varkens. Laat ons hen bevechten en uitplunderen, en wanneer zij uit de weg geruimd zijn zullen wij sterk zijn tot het verdelen van Missi en de godsdienst."

Hierop ging de ganse bende heen en viel het eerste dorp van Manuman aan, waar zij twee van zijn mannen, twee vrouwen en twee kinderen vermoordden. De bewoners vluchtten, en al de zieken, de zwakken en de kinderen, die in hun handen vielen, werden, zoals men ons verzekerde, gedood, gekookt en opgegeten. Door Miaki voortgeleid, plunderden en verbrandden zij zeven dorpen.

Op het midden van de dag zonden Nouka en Miaki hun neef Jonas, die altijd vriendelijk voor mij geweest was, om te zeggen dat ik veilig naar huis kon terugkeren, daar zij de oorlog nu meer in het binnenland voerden. Jonas had enige jaren op Samoa doorgebracht, en had veel met kooplieden in Sydney omgegaan, ook sprak hij goed Engels. Maar wij voelden, dat zij ons bedrogen. 's Avonds waagde Abraham het, om naar het zendingshuis te sluipen om te onderzoeken of wij zouden kunnen terugkeren, en om ook enige dingen van waarde te redden en wat kleren te krijgen. Het huis bleek in dezelfde toestand te zijn, als zij de deur dicht sloten. Maar een grote menigte bondgenoten van Miaki omringde Abraham eensklaps, en na veel vragen omtrent mij gedaan te hebben, lieten zij hem gaan omdat ik er niet bij was. Was ik die avond heengegaan, zij zouden mij zeker gedood hebben. Weer gingen Abraham, zijn vrouw en Mattheus te middernacht naar het zendingshuis, en vonden Miaki, Nouka en Karewick daar vlak bij in het bos verscholen. Weer omringden zij hen, menend dat ik er ook bij was, maar Nouka, die zag dat ik er niet was, riep uit: "Doodt hen nu niet! Wacht tot Missi komt."

Dit horende, sloop Mattheus het bosje in en ontkwam. Abrahams vrouw waadde de zee in en zij lieten haar heengaan. Aan Abraham werd vergund naar het zendingshuis te gaan, maar hij kroop ook het bos in, en na een tijd van angstig wachten kwamen zij allen in veiligheid bij mij terug. Wij gaven nu alle hoop op, om iets van onze bezittingen te redden.

Tegen de morgen, toen Miaki en zijn volgelingen zagen, dat ik niet terugkeerde om mijzelf in hun handen over te geven, braken zij mijn huis open, en stalen al wat zij konden meedragen. Zij verscheurden mijn boeken en verstrooiden ze. Zij namen de letters van mijn drukpers weg om daar kogels voor hun geweren van te vervaardigen. Om dezelfde reden versmolten zij ook de ijzeren randen van mijn kisten en al wat er verder smeltbaar was. Wat zij niet konden meenemen vernielden zij. Ik lag de ganse nacht op de grond, verborgen in een achterhuis van Nowar, maar het was een slapeloze

en angstige nacht, niet alleen voor mij en mijn Aneityumezen, maar ook voor Nowar en zijn volk.

De volgende dag werd de aanval van de drie hoofden op het district van mijn goede vriend Manuman vernieuwd. Zijn volk vluchtte, de dorpen werden verbrand; allen, die hen in de weg kwamen werden gedood en alle voedsel en bezittingen werden meegevoerd. 's Nachts keerden zij terug om Nowar en mij te bespieden. Toen het donker werd, zond Miaki om mij, daar hij mij wilde spreken, maar Nowar en de Aneityumezen verzetten zich zo ernstig hiertegen, dat ik niet ging. Nu werden er boodschappen gezonden naar Nowar, met bedreiging hem en zijn volk te zullen doden omdat zij mij beschermden, en er ontstond grote beroering.

Een ander voorval vermeerde de akeligheid van deze dag zeer. Een wilde uit Erromanga, die bij Nowar woonde, was op die dag naar de oorlog gegaan. f-lij kwam onopgemerkt nabij een dorp, klom in een boom en bleef daar op de loer. Na de middag kwam Kamkali, één van mijn oprechte vrienden, het opperhoofd van zijn dorp, vermoeid huiswaarts uit de krijg; hij kroop stil naar een verborgen plaatsje van het bos, rolde zich in zijn deken en legde zich neer om te slapen; want, naar hun gewoonte slapen de leiders in oorlogstijd zelden in hun eigen huizen, en zelfs zelden tweemaal op dezelfde plaats in het bos, uit vrees voor overval.

De man uit Erromanga, gewacht hebbende tot hij vast in slaap was, kroop nu voorzichtig tot waar hij lag, hief zijn knots op, en verbrijzelde hem zijn schedel. Hij vertelde, toen hij thuis kwam, hoe het bloed uit neus, mond en oren sprong, en hoe met een gorgelend geluid en een paar stuiptrekkingen alles over was! En het volk, dat Nowar omringde, prees hem voor zijn daad. Men bracht hem kokosnoten om te drinken, en grote hoeveelheden voedsel werden hem aangeboden, alsof hij iets edels gedaan had. Tot meerdere veiligheid werd hij in hetzelfde huis bewaard waar ik verblijf moest houden, en zelfs Nowar bewees hem eer.

Ik bespiedde hem om te zien, hoe de werkingen van het geweten van een natuurmens zouden zijn, wanneer hij een moord begaan had. Toen hij alleen gelaten was, trilde hij gedurig van zenuwachtigheid, en zag met verschrikte blik rondom zich. Hij vertoonde het beeld van een man, die voelde dat hij zijn naaste gedaan had, wat hij niet zou wensen dat een ander hem deed. Ik geloof niet, dat dit bewustzijn, de laatste stem Gods in de ziel, ooit, zelfs bij de slechtste en diepst gezonkene geheel uitsterft.

In diezelfde avond verklaarde Nowar, dat ik zijn dorp moest verlaten voordat de morgen kwam, daar hij en zijn volk anders gedood zouden worden omdat zij mij beschermden. Hij raadde mij aan, daar de zee kalm was, naar de zendingspost van de heer Mathieson de wijk te nemen, maar hij wilde mij niet toestaan iets van mijn eigendommen mee te nemen - hij zou er mij spoedig mee volgen. Maar hoe zou ik uitzeilen? Miaki had mijn boot, masten, zeilen en roeiriemen, alsook een uitnemende kano, die voor mij op Aneityum was gemaakt en die ik ook betaald had, weggenomen en hij had gedreigd om iedereen dood te schieten, die mij hielp om hetzij de ene of de andere water te laten. Het gevaar was echter zo groot, dat Nowar zei: "U kunt niet langer in mijn huis blijven! Mijn zoon zal u geleiden naar de hoogste kastanjeboom in mijn plantage in het bos. Klim daar in, en blijf er tot de maan opkomt."

Geheel overgelaten aan de barmhartigheid van zulke twijfelachtige en weifelende vrienden voelde ik, hoe uit het veld geslagen ook, dat het het beste was te gehoorzamen. Ik klom in de boom en werd daar alleen in het bos achtergelaten. De uren, die ik daar doorbracht, staan mij nog levendig voor de geest, als had ik ze gisteren doorleefd. Ik hoorde gedurig het afschieten van geweren en het krijgsgeschreeuw van de wilden. En

toch zat ik daar onder de takken als veilig in Jezus' armen! Nooit, te midden van al mijn zorgen en verdrietelijkheden, naderde de Heere dichterbij tot mij, of sprak meer vertroostend tot mijn ziel, dan toen het maanlicht door deze kastanjebladeren flikkerde, en de nachtlucht mijn gloeiend voorhoofd verfriste, terwijl ik mijn ganse hart voor Jezus uitstortte. Alleen, en toch niet alleen! Indien het tot verheerlijking van mijn God wezen kon, zou ik mij niet beklagen vele nachten op die wijze alleen te moeten doorbrengen, om weer de geestelijke tegenwoordigheid van mijn Heiland zo duidelijk te voelen, en Zijn troostende gemeenschap te genieten. Lezer, indien gij aldus alleen, geheel alleen, in het midden van de nacht in een donker bos moest blijven, als het ware in de omarming van de dood, hebt gij dan ook een Vriend, Die u niet zal begeven?

Gaarne had ik daar de nacht in betrekkelijke rust willen blijven doorbrengen. Maar omstreeks middernacht zond Nowar zijn zoon, om mij uit de boom te roepen en mij naar het strand te geleiden, waar hij zelf zich bevond, daar het nu tijd was in de kano zee te kiezen. Terwijl ik de Heere om Zijn voortdurende gemeenschap smeekte, kon ik niet anders dan gehoorzamen. Mijn leven en dat van mijn Aneityumezen hing nu aan een zijden draad; en wij waren bijna even onzeker van onze zogenaamde vrienden als van onze vijanden. Had ik Jezus en het gebed niet gekend, dan zou ik zeker het verstand verloren hebben, maar nu putte ik troost en vreugde uit deze woorden: "Ik zal u niet begeven, Ik zal u niet verlaten! Zie, Ik ben met u al de dagen!"

Op deze beloften pleitend, volgde ik mijn gids. Wij bereikten het strand juist aan de binnenzijde van de haven, aan een schone witte zandbank op Nowars grond, vanwaar onze kano zou vertrekken. Een menigte inboorlingen had zich daar verzameld om ons te zien vertrekken. Arkurat, die een grote rol katoen van mij ontvangen had, voor het lenen van zijn kano, verstopte die en weigerde toen de kano te geven, zeggende, dat als hij met zijn huisgezin zou moeten vertrekken, hij haar nodig zou hebben.

Hij vroeg voor het lenen van zijn vaartuig een bijl, een zeil voor de kano, en een paar dekens. Daar Kanis de bijl droeg en een ander de gestikte deken, gaf ik hem de deken voor een zeil en de bijl en de wollen dekens voor de kano. Inderdaad, deze weinige overblijfsels van onze aardse goederen die bij Nowar lagen, werden door de wilden zeer begeerd en brachten ons leven in gevaar en het was dus zeer goed om er maar afstand van te doen. Hij was nu wreed genoeg om een kleine kano voor twee personen aan te bieden; maar ik had de kano voor vijf personen gehuurd en stond er op, om die te hebben, daar hij er goed voor betaald was. Daar hij slechts lachte en ons bespootte, maakte ik mij gereed om te vertrekken en over land naar de heer Mathieson te reizen. Toen zei hij: "Mijn boosheid is voorbij, u moogt haar nemen en heengaan."

Wij brachten de boot te water, maar nu weigerde hij ons te laten gaan vóór het aanbreken van de dag. Hij was altijd één van mijn beste vrienden geweest, maar nu scheen hij het er op gezet te hebben, twist met mij te krijgen; ik had dus nodig mijn geduld te oefenen, zowel met hem als met anderen. Toen de kano te water was, zei hij dat ik de boot wel gehuurd had, maar niet de roeiriemen. Ik zei hem: "U weet heel goed, dat wij de riemen ook gehuurd hebben. Wat konden wij doen zonder riemen?" Maar Arkurat lag op de grond en hield zich alsof hij in slaap was gevallen; hij lag op het zand te snorken en men kon hem niet wakker krijgen. Ik riep Nowar te hulp, maar deze zei alleen: "Dat is zo zijn manier van doen, Missi, onze manier van doen."

Ik hernam: "Daar hij de dekens heeft, die ik voor mijzelf behouden had om mij tegen de koorts te beschermen, en nu niets meer over heb dan de kleren die ik aan het lijf draag, zult u mij toch zeker roeiriemen geven." Nowar gaf er mij één. Naar het dorp teruggekeerd, gaven een paar vrienden mij er nog ieder een, zodat ik er nu drie had. Nu

werd Arkurat wakker, en weigerde ons te laten gaan. Een opperhoofd met één van zijn mannen die aan de overzijde van het eiland woonde, nabij de plaats waar wij heengingen, die door mij aangenomen was om met ons te gaan en ons de kano te helpen besturen, trok zich ook terug en weigerde mee te gaan. Weer bood ik aan de kano te verlaten en over land te gaan, indien het mogelijk was, toen Faimungo, het opperhoofd dat geweigerd had met ons te gaan, vooruit trad en zei: "Missi, zij bedriegen u allen! De zee is zo onstuimig, dat u er niet door kunt, en Miaki heeft mensen aangesteld om op u te schieten wanneer u de zwarte rotsen zult voorbijkomen, terwijl de weg over land geheel bezet is met gewapende lieden. Ik zeg u de waarheid, daar ik alles gehoord heb, wat zij gesproken hebben. Miaki en Karewick zeggen, dat zij de godsdienst haten, en u willen doden. Zij hebben reeds uw geiten vermoord en al uw goed gisteren gestolen. Vaarwel!"

De onderwijzers, de jongen en ik, waren nu besloten in de kano te stappen en de tocht te ondernemen, daar dit de enige flauwe straal der hoop

was, die ons overbleef. Nadat Faimungo gekomen was, was de man aan wie de kano behoorde, van ons weggegaan, daar het bekend werd dat Miaki ons deze nacht niet zou aanvallen omdat er ander wild was, dat zijn begerige ogen had getroffen. Wij klommen nu met ons vijven in het ranke vaartuig, Abraham eerst, dan ik, daarna Mattheus en de jongen aan het roer, en Abrahams vrouw zat op de bodem, waar zij zich kon vasthouden, zolang de boot bleef drijven. Gedurende een mijl of meer, gingen wij aan de lijzijde van het eiland gemakkelijk voort, maar toen wij omwendden om zuidwaarts naar de zendingspost van de heer Mathieson te gaan, kregen wij de volle laag van wind en zee, terwijl iedere golf over onze kano sloeg en die bijna in de grond boorde. De inboorling aan het roer stond op en schreeuwde luid: "Missi, zo doet de zee! Zij verslindt ieder die haar hulp inroept!"

Ik antwoordde: "Wij zoeken geen hulp bij de zee, maar bij de Heere Jezus."

Ons gevaar werd zeer groot toen de zee over ons vaartuig heensloeg en de golven rondom ons klotsten. Mijn getrouwe Aneityumezen, door schrik overmand, wierpen hun roeiriemen neer, en Abraham zei: "Missi, wij zullen allen verdrinken! Wij zijn voedsel voor de haaien.

Wij hadden evengoed door de Tannezen opgegeten kunnen worden, als nu door de vissen; maar God zal ons met Jezus in de hemel doen leven."

Ik greep de roeispaan, die het dichtst bij mij was, gebod Abraham om een andere, die onder zijn bereik was te grijpen; ik droeg Mattheus op om de kano te sturen en de jongen om zich flink in zijn zitplaats te houden en riep: "Houdt u staande op uw post, en laat ons terugkeren. Abraham, bid en roei voort! Houd gelijke slag met mij, daar ons leven er van afhangt. Onze God kan ons beschermen. Mattheus, stuur met alle kracht. Zie niet over de zee rond, want dan vreest gij. Laat ons God bidden en voortroeien en Hij zal ons nog redden!"

Mijn goede, oude Abraham zei daarop: "Ik dank u voor dat woord, Missi. Ik zal sterk zijn. Ik bid tot God en roei voort. God zal ons redden." Met veel moeite en onder dodelijke gevaren, kregen wij de kano omgewend; en na vier uren van vreselijke strijd gelukte het ons, tegen het aanbreken van de dag toen het getij veranderde, weer in kalm water te geraken. Onder Gods zegen bereikten wij ten laatste de kust, juist waar wij die voor vijf uren geleden hadden verlaten.

Met doorweekte klederen en zeer vermoeid terwijl het vel van onze handen aan de roeiriemen kleefde, lieten wij nu de kano op de blinde klip en waadden naar het strand. Daar bevonden zich veel inboorlingen, die daar verdrietig stonden te kijken en teleurgesteld waren over onze terugkomst. Katasian, de jongen die ons vergezeld had,

vluchtte terstond naar zijn eigen land; de inboorlingen zeiden, dat hij kort daarna vermoord werd.

Geheel uitgeput strekte ik mij op het strand uit en viel onmiddellijk in diepe slaap. Plotseling voelde ik iemand zacht van onder mijn hoofd het pakje wegtrekken, waarin ik mijn Bijbel en de Tannese vertalingen droeg, al wat ik uit de schipbreuk had kunnen redden. Het pakje grijpend, sprong ik overeind, en de man vluchtte. Mijn onderwijzers hadden ook een snoeimes, een onbruikbare revolver, en een geweer, welke wapenen hoewel zij uren lang in het zilte water geweest waren, door God gebruikt werden om de wilden in toom te houden. Mijn Aneityumezen tot mij roepend, knielden wij op het zand neer en bevalen in gemeenschappelijk gebed elkander de Heere aan, nu tot het laatste en ergste voorbereid.

Terwijl ik zat na te denken over hetgeen er nu volgen zou, verscheen Faimungo, het bevriende opperhoofd uit het binnenland weer om ons met ons gevaar bekend te maken, dat nu zeer verergerd was door onze terugkeer uit de zee. Nowars mannen waren allen gevlucht, en in het bos en in rotsspleten langs de kust verborgen; terwijl Miaki een samenkomst hield op nog geen halve mijl afstand en zich gereed maakte op ons aan te vallen. Faimungo zei: "Vaarwel, Missi, ik ga huiswaarts. Ik verlang niet het werk en de moorden van deze morgen bij te wonen."

Hij was Nowars schoonzoon. Hij was altijd vriendelijk voor mij geweest en betrouwbaar. Zijn woonplaats was ongeveer halverwege door het eiland, langs de weg die wij hadden te gaan, en door plotselinge ingeving geleid, zei ik: "Faimungo, wilt gij ons toestaan u te volgen? Wilt gij ons de weg wijzen? Wanneer het zendingsschip komt, zal ik u drie goede bijlen, dekens, messen, vistuig en allerlei dingen geven, die u op prijs stelt."

De laatste stormen hadden de wegen zo vernield en veranderd, dat alleen inboorlingen die ze goed kenden, ze konden volgen. Hij beefde zeer en zei: "Missi, gij zult gedood worden. Miaki en Karewick zullen u doodschieten. Ik durf u niet toe te staan mij te volgen. Ik heb slechts ongeveer twintig man bij mij, en wij konden allen in gevaar komen, indien gij ons volgde."

Ik raadde hem terstond op weg te gaan, dan zouden wij hem op onze eigen gelegenheid volgen. Ik wilde ni et vragen ons te beschermen, maar indien hij ons verraadde en de vijand hielp ons te doden, dan verzekerde ik hem, zou onze God hem straffen. Indien hij ons leven spaarde, zou hij wel beloond worden, en indien wij tegen zijn wil gedood werden, zou God niet vertoornd op hem zijn. Hij zei: "Er zijn nu zeven man bij mij, en dertien zullen er volgen. Ik zal nu niet om hen zenden. Zij zijn bij Miaki en Nouka. Ik zal gaan, maar indien gij mij volgt, zult gij onderweg gedood worden. Gij moogt mij echter volgen, zover als gij kunt."

Meteen liep hij naar Nowar, en ontving een aanzienlijke hoeveelheid van mijn gestolen bezittingen, dekens, lakens enz. die hem ten deel waren gevallen. Hij riep zijn zeven mannen, die ook hun deel van de buit hadden gekregen en, om Miaki's partij te ontlopen, kozen zij hun weg door een grote kokoslaan, die de kust omzoomde, terwijl hij ons toeriep: "Spoedig nu, volgt ons en blijft zo dicht bij ons als u kunt."

Ofschoon Nowar een kist rijst van mij had, en zich allerlei zaken van de plundering van het zendingshuis had toegeëigend behalve nog de goederen, die aan zijn zorg toevertrouwd waren geweest, en twee van mijn geiten voor hem en zijn volk gedood en gekookt waren, wilde hij mij en mijn Aneityumezen, die bijna van honger stierven, geen kruimel voedsel geven, maar hij dreef ons haastig voort, en zei: "Ik zal al uw rijst opeten en al wat van uw goederen in mijn huis is houden tot betaling voor mijn verwonde knie en voor mijn volk, dat voor u gevochten heeft!"

Wij volgden nu met ons vieren Faimungo en zijn mannen.

Hoewel wij ons vertrouwen niet op hen konden vestigen, scheen dit toch het enig middel te zijn om aan een wisse dood te ontkomen, en wij gevoelden ons in des Heeren hand. Wij vertrokken zonder dat de vijanden het merkten, op onze tocht ontmoetten wij verscheidene kleine gezelschappen van vrienden, die ogenschijnlijk blij waren te zien dat wij trachtten te ontkomen. Maar toen wij ongeveer vier mijlen van onze weg hadden afgelegd, ontmoetten wij een grote partij van Miaki's mannen, allen gewapend en op wacht staande als buitenposten. Sommigen waren er voor, ons dood te schieten, maar anderen aarzelden. Ieder geweer werd echter opgeheven en op mij gericht. Faimungo zwaaide zijn grote speer en zei: "Neen, gij zult Missi heden niet doden; hij is bij mij."

Na deze woorden volgde hij zijn mannen, en mijn Aneityumezen volgden hem en lieten mij omringd door een kring van op mij gerichte geweren. Sirawia, die deze bende aanvoerde, en die gelijk Nowar mijn vriend was geweest, zei Judasachtig tot mij: "Ik groet u Missi!" Maar hij riep Faimungo ook achterna: "Uw gedrag om Missi weg te voeren is slecht; laat hem aan ons over, dan zullen wij hem doden."

Ik keerde mij toen tot hem en zei: "Sirawia, ik heb u allen lief. Gij weet toch dat ik altijd uw welzijn op het oog had. Ik gaf u medicijnen en voedsel toen gij en uw volk ziek en stervende waart aan de mazelen; ik gaf u zelfs de klederen, die gij op het ogenblik draagt. Ben ik dan uw vriend niet? Hebben wij niet dikwijls thee gedronken en samen gegeten in mijn huis? Kunt gij het aanzien dat uw vriend doodgeschoten wordt? Indien gij dit doet, zal mijn God u streng straffen."

Daarop fluisterde hij zijn bende iets toe wat ik niet verstaan kon; en ofschoon hun geweren nog steeds opgeheven bleven, zag ik aan hun ogen dat hij hen beteugeld had. Daarop begon ik langzaam achteruit te gaan, de ogen steeds vast op hen gevestigd houdend, totdat het bos hen aan mijn oog onttrok, waarop ik mij omkeerde en mijn gezelschap achterna liep, en God verhinderde de vijand mij te volgen. Ik neem gaarne aan dat Sirawia de wrede woorden die ik gehoord had, alleen als een dekmantel gebruikte om zijn leven te redden; want op dit ogenblik was hij bij Miaki's partij gevoegd, daar zijn eigen volk tegen hem was opgestaan, en moest hij dus zijn vriendschapsgevoelens wel verborgen houden.

Arme Sirawia! Ik wist maar al te goed, dat Miaki hem slechts als werktuig voor zijn zelfzuchtige bedoelingen zou gebruiken, en hem ten laatste zou opofferen. Dit alles toonde ons hoe de gevaren ons aan alle kanten op de weg omringden. Wij vertrouwden echter op onze Heiland en zetten onze vlucht voort.

Een tweede vijandige troep kwam ons tegemoet en met grote moeite ontkwamen wij ook aan hun hand. Kort daarna ontmoetten wij een vriendschappelijk gezelschap. Zij deelden ons mee, dat de vijanden nog twee anderen van Manumans lieden geslacht en verscheidene dorpen met vuur verbrand hadden. Daarop ontmoetten wij weer een troep vijanden, die ons gaarne van het leven zouden hebben benomen. Maar ditmaal weerstond Faimungo hen moedig, zijn mannen omsingelden ons, en hij zei: "Ik ben nu niet bang meer, Missi, ik voel mij sterker, naarmate ik dicht bij mijn eigen dorp kom!" Ons steeds voortspoedend, kwamen wij aan het op hoge grond gelegen dorp, dat zij Aneai, d.i. Hemel, noemden.

De zon was drukkend warm, het pad bijna zonder schaduw; en ons ganse gezelschap zeer uitgeput, voornamelijk Faimungo, die zwoegde onder zijn lading gestolen goederen.

Hij ging daarom op de dansgrond van het dorp een poosje zitten om uit te rusten en wat te roken, zeggende: "Missi, ik ben hier dicht bij mijn eigen land. Wij kunnen hier veilig

wat rusten."

Na enige minuten evenwel, sprongen hij en zijn mannen verschrikt op. Van over de bergen, die het dorp insloten, klonk het geschreeuw en onmiddellijk daarop het lopen van een menigte mensen, die haastig op ons afkwam. Faimungo ging met de rug tegen een boom staan, ik stond naast hem, de Aneityumese vrouw en de beide mannen hielden zich dicht bij mij, terwijl zijn mannen gereed schenen om te vluchten. Op vlugge draf kwam een grote troep van de langste en krachtigste mannen, die ik op Tarma gezien heb, aanlopen en vulde de dansgrond. Zij waren allen gewapend, en opgewonden door hun geluk in de strijd. Een boodschapper had hun onze vlucht medegedeeld, waarschijnlijk uit naam van Miaki, en zij waren het land dwars overgestoken, om ons te beletten verder te gaan. Faimungo was zeer bevreesd en zei: "Missi, ga vast vooruit dat pad in met uw Aneityumezen en ik zal u volgen wanneer ik met deze mannen gerookt en gesproken heb."

Ik antwoordde hem: "Nee, ik zal uw zijde niet verlaten; ik blijf bij u tot gij vertrekt, en als ik gedood word zal het aan uw zijde zijn. Ik zal u niet verlaten."

Hij smeekte ons voort te gaan, maar ik wist dat dit een zekere dood tengevolge zou hebben. Zij begonnen elkander aan te zetten om mij te doden, maar ik keek zo bedaard mogelijk rond, en zei: "Mijn God zal u hier en hiernamaals straffen, indien gij mij of één Zijner dienaren doodt."

Een werpsteen, door één van de wilden geworpen, raakte even de wang van Abraham, en de goede man sloeg een blik naar mij en dan naar boven, alsof hij wilde zeggen: "Missi, ik was bijna naar Jezus gegaan."

Er werd ook een knots geheven, om het treffen van de steen te volgen, maar God verijdelde het plan; zij omsingelden ons en gingen voort de één de ander aan te zetten om de eerste slag te geven of het eerste schot te lossen. Mijn hart verhief zich tot de Heere Jezus; ik zag Hem het ganse toneel gadeslaan, en mijn vrede kwam tot mij terug. Ik voelde dat ik onsterfelijk was totdat het werk, dat mijn Meester mij had opgelegd, verricht was. Ik ontving de innerlijke verzekering, alsof een stem uit de hemel tot mij gesproken had, dat geen geweer kon afgeschoten worden om ons te treffen; dat geen knots op ons kon nederdalen; dat geen speer de hand kon verlaten, waarin zij gereed was om geworpen te worden; dat geen pijl de boog kon verlaten, noch een werpsteen de vingers, zonder toelating van Jezus Christus, Die alle macht bezit in hemel en op aarde. Hij beheerst de ganse natuur, alle bezielde en onbezielde schepselen, en houdt zelfs de wilde Zuidzee-eilander in toom. In dit vreselijke uur zag ik Zijn woorden als in vurige letters op de wolken des hemels geschreven: "Zoekt en gij zult vinden." "Zo wat gij begeren zult in Mijn Naam, dat zal Ik doen, opdat de Vader in' de Zoon verheerlijkt worde."

Ik begreep hoe Stefanus en Johannes de verheerlijkte Zaligmaker zagen, als zij over al het lijden en de vervolging heen, opzagen tot de hemeltroon. Toch kan ik niet zeggen dat ik bij zulke gelegenheden ooit geheel zonder vrees was. Nee, het was soms of ik mijn verstand zou verliezen; ik werd beurtelings heet en koud en mijn knieën knikten, wanneer ik zo op het punt stond een gewelddadige dood te ondergaan, voornamelijk door de ernstige gedachte van de eeuwigheid binnen te treden en voor God te verschijnen. Toch hoorde ik altijd de belofte die, door alle duisternis en droefheid heen, in al haar vertroostende en ondersteunende kracht tot mij kwam: "Ziet, Ik ben altijd bij u!"

En ik kon, zelfs in dit vreselijk ogenblik van doodsgevaar, met Paulus spreken: "Ik ben verzekerd dat noch dood noch leven noch enig ander schepsel mij zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Heere."

Faimungo en anderen raadden ons nu aan onze weg te vervolgen, maar ik zei: "Faimungo, waarom zullen wij u verlaten? Mijn God heeft uw belofte, dat gij mij niet zoudt verraden, gehoord. Hij weet nu wat er in uw hart en in het mijne omgaat. Ik wil u niet verlaten; en indien ik sterven moet, wil ik aan uw zijde sterven."

Hij antwoordde: "Nu, ik zal vooruitgaan; Missi, blijf dicht achter mij." Zijn mannen waren voortgegaan en ik haalde mijn Aneityumezen over hen te volgen. Ten laatste ging Faimungo hen met een sprong achterna. Ik volgde, bleef zo dicht mogelijk achter hem, terwijl ik Jezus smeekte mij te beschermen of mij op te nemen in de heerlijkheid. De gewapende bende volgde ons met opgeheven wapenen; maar alles aan de Heere overlatend, liep ik bedaard voort, alsof zij mij tot geleide dienden en alsof ik hen niet zag. Indien één van mijn lezers niet begrijpt, hoe zij beteugeld werden, dan moet ik hem zeggen dat ik het evenmin zou begrijpen indien ik niet geloofde, dat dezelfde hand, die de leeuwen bedwong, opdat zij Daniël niet zouden aanraken, ook deze wilden in bedwang hield, opdat zij mij geen kwaad zouden doen.

Wij kwamen nu aan een plaats, waar het pad door een stroom doorsneden werd. Met een sprong ging mijn hele gezelschap er overheen, klom tegen de tegenovergestelde oever op en verdween in het bos.

Hoewel uitgeput van vermoeienis, trachtte ik ook de sprong te wagen, maar ik sprong tegen de oever aan en gleed op handen en voeten naar de stroom terug. Op dit ogenblik hoorde ik boven mijn hoofd in een overhangende boomtak een gekraak, en ik wist dat een werpsteen naar mij was heengeslingerd en dat die tak mij gered had. Mijn God prijzende, klauterde ik tegen de oever op, en volgde het spoor van mijn metgezellen naar het bos.

De wilden staarden mij een ogenblik in stilte na, maar niemand ging de stroom over, en ik zag hen zich in twee partijen scheiden; het ene gedeelte keerde naar het dorp terug en het andere haastte zich naar het binnenland.

Met welk een grote dankbaarheid erkende ik in dit alles de macht van de Onzichtbare, Die hun raad verijdeld had!

Ik vond mijn gezelschap in het bos zitten uitrusten; zij waren verbaasd mij levend uit de macht van mijn bloeddorstige vijanden te zien terugkeren. Faimungo en zijn mannen ontvingen mij met vreugdebetuigingen, misschien wel wat beschaamd zijnde over hun eigen lafhartigheid. Hij daalde nu de berg af en vermeed de grote weg om geen andere troepen inboorlingen tegen te komen. In ieder dorp warende vijanden van de godsdienst gereed ons dood te schieten. Maar ik hield mij dicht bij mijn geleider, daar ik wist dat de vrees om hem te treffen hen zou weerhouden van op mij te schieten, want hij was het invloedrijkste opperhoofd van dit hele deel van het eiland.

Enige wilden die wij ontmoetten, zeiden: "Miaki en Karewick zeggen dat Missi de ziekte en de stormen maakt, en wij hem moeten doden." Faimungo antwoordde: "Zij vertellen allerlei leugens omtrent Missi. Het is ons eigen slecht gedrag, dat ons ziek maakt."

Zij antwoordden: "Wij weten niet wie de ziekte maakt, maar onze vaders hebben ons geleerd, alle vreemdelingen te doden!"

Faimungo, die zijn knots en speer greep, riep uit, terwijl hij zich tussen hen en ons plaatste: "U zult Missi heden niet doden."

Op onze vlucht passeerden wij bronnen en beken, maar ofschoon wij versmachtten van dorst, durfde niemand van ons zich bukken om te drinken, daar het bijna zeker was, dat wij het met de dood zouden bekopen. Nu zond Faimungo zijn mannen langs een kortere weg naar huis, terwijl hij ons zelf geleidde, tot wij dicht bij het strand waren.

Daar neerzittend, zei hij: "Missi, nu heb ik mijn belofte gestand gedaan. Ik ben zo

vermoeid en zo bevreesd, dat ik niet verder durf te gaan. Ik groet u allen. Gaat nu schielijk voort. Drie van mijn mannen zullen met u gaan tot de rotsen daar vóór u. Gaat spoedig heen. Vaarwel."

De drie mannen gingen een weinig met ons voort, maar zeiden toen: "Missi, wij durven niet verdergaan. Faimungo is in oorlog met de mensen van deze streek. Gij moet dit pad blijven volgen." En hiermee keerden zij om en liepen haastig naar hun eigen dorp terug. Deze streek was voor ons bijzonder gevaarlijk. Vele jaren geleden hadden de inwoners van Aneityum deel genomen aan een oorlog tegen de Tannezen van deze stam, en de dorst naar wraak leefde nog in hun harten voort, en ging van vader op zoon over. Behalve dit, had Miaki hen opgestookt om ons te doden, indien wij mochten proberen langs deze weg te ontkomen. Het was door de Voorzienigheid gelukkig zo beschikt, dat de mannen afwezig waren op een oorlogs-expeditie; wij zagen maar drie jongens, en een groot aantal vrouwen en kinderen, die zeer verschrikt in het bos de vlucht namen. Tegen de avond vielen de vertoornde wilden uit een ander district de kustbewoners aan, omdat zij ons hadden laten doortrekken, en ofschoon zij hen het leven spaarden, braken zij hun wapenen in stukken, hetgeen een grievende belediging voor hen was. Een eind verder kwamen twee jongelieden ons achterop, terwijl wij ons haastig langs het strand voortspoedden en mikten naar ons met hun speren. Ik trok het nutteloos revolver uit mijn klein inlands mandje, en mij houdend alsof ik op hen wilde schieten, riep ik: "Weest op uw hoede! Legt dadelijk uw speren op het strand neer en draagt mijn mandje naar gindse aanlegplaats op de zwarte rotsen."

Zij wierpen hun speren op het zand neer, tilden het mandje op en liepen voor ons uit naar de rotsen, die de grensscheiding uitmaakten tussen hen en hun vijanden. Toen zij het neergezet hadden, vroegen zij smekend: "Missi, laat ons naar ons dorp terugkeren!" En toen zij daartoe vergunning kregen, liepen zij wat zij lopen konden, daar zij vreesden door hun vijanden achtervolgd te worden.

In de volgende landstreek ontmoetten wij niemand. Daarna kwamen wij verschillende troepen tegen, sommige goed, sommige kwaad gezind, die ons echter lieten passeren, en zo naderden wij door de zegen van de almachtige God weldra veilig de zendingspost van de heer Mathieson.

Hier gaf iemand ons ieder een kokosnoot, die wij zeer nodig hadden, daar wij die ganse dag niets gegeten hadden, en zeer weinig gedurende de vorige dagen. Wij waren zo zwak, dat alleen de zucht tot lijfsbehoud ons staande hield, toch klaagden mijn arme Aneityumezen geen enkele maal en zelfs de vrouw bleef geen ogenblik achter. De angst en het gevaar, waarin wij verkeerden, stelden ons in staat om het zo lang uit te houden, en door Gods genade naderden wij nu de plaats onzer bestemming, God dankend voor Zijn wondervolle uitreddingen.

Toen de heer Mathieson hoorde, dat wij er aankwamen, liep hij ons tegemoet. Zij hadden gehoord dat ik mijn zendingspost verlaten had en meenden dat ik dood was. Zij waren beiden zeer zwak; hun enig kind was juist in het graf gelegd en zij waren zeer bedroefd en in groot gevaar. Wij dankten God, dat wij elkander mochten ontmoeten; wij baden om steun, hulp en bewaring, en besloten nu, wat er ook mocht gebeuren, elkander tot het laatst bij te staan.

Vóór ik de haven had verlaten, had ik verschillende brieven geschreven en die aan Nowar ter hand gesteld, met verzoek ze aan de kapiteins, die de haven binnenliepen, af te geven; voor de eerste kapitein één, voor de tweede één en voor de volgende één, enz. waarin ik hen ons gevaar meldde en ook dat de heer Mathieson bijna zonder voedsel was, en dat ik hen ruim zou belonen indien zij de andere zendingspost wilden aandoen

en diegenen van ons, die nog in leven mochten zijn, van daar naar Aneityum overbrengen. Twee of drie schepen liepen de haven binnen en, gelijk ik later vernam, ontvingen de kapiteins mijn brieven, maar, terwijl ze de mij ontstolen goederen van de inboorlingen kochten tegen betaling van tabak, kruit en kogels, namen zij geen notitie van mijn verzoek, en zeilden langs de zendingspost van de heer Mathieson recht door naar Aneityum. "De barmhartigheden der goddelozen zijn wreed."

Vergunt mij nu uit mijn dagboek de voornaamste gebeurtenissen aan te geven, die plaats hadden tussen de tijd waarvan mijn verhaal nu spreekt en de eindelijke opheffing van de zending op Tanna - tenminste voor een tijd - ofschoon ik, God zij geloofd! later het licht weer heb zien ontsteken door mijn lieve vrienden, de heer Watt en echtgenote. De kaars werd uitgedoofd, maar de kandelaar werd niet van zijn plaats genomen.

Op woensdag 22 januari 1862 hoorden wij, dat er weer drie mannen van Manuman gedood waren, en dat één van zijn dorpen verbrand was. Ofschoon Manuman één van Nowars voornaamste vrienden was, hoorde ik hem voor mijn vlucht zeggen: "Nu er toch zoveel kinderen gedood worden, hadden zij er mij en mijn huisgezin wel een van kunnen zenden. Zij zijn zo mals en smakelijk als jonge vogels." Een uitdrukking als deze doet ons een diepe blik slaan in het hart van een kannibaal; en hij was nog wel een soort van halfbekeerde, indien ik het zo mag uitdrukken, ten minste volstrekt niet van het ergste soort.

Op 23 januari zond de heer Mathieson om Taura, Kati en Kapuku, zijn drie voornaamste hoofden, om hen te verzoeken ons hun bescherming te beloven totdat er een schip zou komen om ons weg te voeren. Zij schenen vriendschappelijk gestemd, en beloofden hun best te doen. Helaas, op de beloften van de Tannese hoofden was niet veel staat te maken.

Op vrijdag 25 januari vernamen wij, dat Miaki en zijn volgelingen, vernomen hebbende, dat een bevriend opperhoofd twee van Manumans jonge lieden had verborgen, deze hadden genoodzaakt hen voor de dag te brengen en hen voor hun ogen dood te slaan. Ook deelde men ons mede, dat zij Manumans lieden op een berg omsingeld hadden, zodat zij van honger moesten sterven, hoewel zij nog trachtten hun leven te rekken door zich te voeden met de lichamen der gestorvenen en met boomschors en wortels. Ook hoorden wij, dat Miaki alle opperhoofden, vrienden en vijanden, in een bloedig bondgenootschap had verenigd om allen te doden, die tot de zending op Tanna ook maar in enige betrekking stonden!

De Heere regeert!

Op zondag 26 januari kwamen dertig personen de godsdienstoefening in het zendingshuis bijwonen. Daarna hielden wij, hoewel het zeer gewaagd was, godsdienstoefening in drie van de meest nabijzijnde en vriendschappelijkst gezinde dorpen. Te midden van al onze gevaren en beproevingen predikten wij het Evangelie aan ongeveer honderdzestien personen. Het was waarlijk een in tranen zaaien, maar, ook niettegenstaande hetgeen er verder gebeurde, wie zal zeggen dat het tevergeefs is geweest?

Twintig jaren zijn sedert verlopen en terwijl ik dit schrijf, is er op ditzelfde gedeelte van Tanna een christelijke gemeente, die de lof van Jezus verkondigt. Toen wij het tweede dorp verlieten, vatte een jonge knaap mij vriendelijk bij de hand om mij naar het naaste

dorp te geleiden; maar een gemelijke wilde van een ongunstig uiterlijk, een zware knots voerend, stond er op, ons ook te vergezellen. Ik ging voorop, door de jongen geleid. De heer Mathieson liet de man voor zich uitlopen, terwijl hij hem volgde, hem gedurig in het oog houdend. Toen wij aan een plaats kwamen, waar de weg zich in tweeën verdeelde, vroeg ik, welk pad wij moesten inslaan, en toen ik mij op aanwijzing van de jongen naar de linkerkant wendde, kwam de wilde dicht achter mij en wierp zijn vervaarlijke knots over de schouder om mij op het hoofd te slaan.

De heer Mathieson, vooruitspringend, greep de knots van achteren met een schreeuw en ik, mij dadelijk omwendend, greep de knots ook aan, die wij hem uit de handen wisten te rukken. De arme man, blode van aard, ofschoon bloeddorstig, smeekte ons hem niet te doden. Ik hield de knots dreigend opgeheven en liet hem voor ons uit lopen tot wij de omheining van het volgende dorp bereikten. Vol vrees dat de bewoners van dit dorp hem zouden doden ontving hij dankbaar zijn knots terug, evenals de jongen zijn boog en pijlen, en zij waren in een ogenblik in het bos verdwenen. In het dorp, waaruit deze man en deze jongen waren gekomen, bracht een man zijn geweer mee onder de godsdienstoefening en zat ons voortdurend somber en dreigend aan te staren. Er werden ons daar ook spottende vragen gedaan, zoals: "Wie maakte de regens, de winden en de stormen? Wie veroorzaakte de ziekte? Wie doodde het kind van de heer Mathieson?" Zij spotten en lachten om onze antwoorden en hierin deed Taura, het opperhoofd, met de anderen mee. Zij deelden ons verder mede, dat er schepen in de haven geweest waren en dat de handelaars al mijn kleren en bezittingen gekocht hadden voor geweren, kruit en kogels enz. zodat Miaki en zijn volk nu krijgsvoorraad genoeg hadden om oorlog te voeren. Na dit voorval gevoelden wij, dat niemand te vertrouwen was, en wij hielden op met het bezoeken van de dorpen, en verwijderden ons ook niet ver meer van het zendingshuis.

Op de 27ste, bij het aanbreken van dedag, ging er als om ons te kwellen, een schip in de open zee voorbij. De kapitein had de haven aangedaan en had mijn brief van Nowar ontvangen. Ik hees een vlag, om hem te bewegen aan land te komen of iemand te zenden, maar hij zeilde eenvoudig voort naar Aneityum met de roof van mijn arm zendingshuis, die hij voor krijgsbehoeften en tabak van de inboorlingen gekocht had. Hij verspreidde op Aneityum het nieuws dat ik voor enige tijd van mijn zendingspost verdreven was en dat men geloofde dat ik vermoord was.

Op 29 januari kwam het jonge opperhoofd Kapuku en bracht de heer Mathieson zijn eigen huisgoden en oorlogsgoden, en die van zijn vader. Het was een mand vol kleine, bijzondere stenen, die veel gebruikt schenen te zijn. Hij zei daarbij: "Terwijl velen trachten u te doden en de godsdienst van Jehovah van dit eiland te verdrijven, geef ik mijn afgoden op, en zal alle heidense goden uit mijn land verbranden."

Op 31 januari vernamen wij, dat enige mannen van Miaki in onze nabuurschap rondzwierven om het volk aan te zetten ons te doden. Faimungo kwam ons ook meedelen dat Miaki al zijn listen beproefde om ons en onze godsdienst te verdelgen. Manuman zelfs zond uit het binnenland Raki, zijn aangenomen zoon, om mij te vertellen welk vreselijk lijden hij en zijn volk te verduren hadden, en dat er bijna iedere dag enigen gedood werden. Raki's vrouw was de dochter van een opperhoofd; toen de oorlog begon, keerde zij tot haar vader terug en stelde zich onder zijn hoede. De krijgers van Miaki trokken nu naar haars vaders huis en dwongen hem haar uit te leveren als een vijand. Zij werd met de knots gedood en opgegeten.

Op zondag 2 februari bezochten twee en dertig mensen de godsdienstoefening. Ik sprak hen over de zondvloed, de aanleiding daartoe en de lessen, die er uit te trekken waren. Ik toonde hen een pop en legde hen uit, dat zulke gesneden en beschildeerde beelden onze gebeden niet konden horen en ons niet uit de nood konden helpen, maar dat de levende God alleen kan horen en uitredding geven. Zij waren zeer getroffen en na de godsdienstoefening onderzochten zij de pop nauwkeurig. Mijn vriend Mathieson en ik bevalen ons de Heere Jezus aan en gingen het binnenland in om in zeven dorpen godsdienstoefening te houden, ongeveer honderd personen hoorden die dag onze prediking aan. Bijna allen schenen vriendelijk gestemd.

De lieden uit één dezer dorpen waren aangestookt om ons op onze terugtocht te doden, maar God deed ons langs een andere weg huiswaarts keren, en zo ontsnapten wij weer aan dit gevaar.

Op 3 februari in de loop van de dag, kwamen enige lieden uit Miaki's benden naar het zendingshuis en noodzaakten mevrouw Mathieson hen door huis en hof rond te leiden. Gelukkig had ik mij die morgen in een klein kamertje opgesloten, waar ik zat te schrijven. Zij gingen door iedere kamer van het huis, en mij nietziende, besloten zij daaruit dat ik naar het binnenland gegaan was. Zij schoten een geweer af in het huis van onze onderwijzer, maar gingen daarna bedaard heen, zeer teleurgesteld dat zij mij niet gevonden hadden. Mijn hart verhief zich tot God om Hem te danken voor deze nieuwe verlossing, waaraan geen mensen enig deel hadden!

Door lang waken en veel vermoeienissen uitgeput, ging ik die avond vroeg ter ruste en viel in een diepe slaap. Om tien uur omringden de wilden het zendingshuis weer. Mijn trouwe hond Clutha, die mij in alle gevaren vergezeld had, redde mij weer het leven; hij sprong zacht op mij, trok aan mijn kleren en maakte mij wakker. In het oog van het dier, dat in de duisternis op mij gevestigd was, las ik, dat er gevaar was. Ik wekte de heer Mathieson en zijn vrouw, die ook in slaap gevallen waren, voorzichtig, en wij bevalen ons in fluisterend gebed aan de Heere, waarna wij de wilden bespiedden, wetend dat zij ons toch niet konden zien.

Plotseling viel er een lichtstraal in de kamer. Er gingen mannen voorbij met vlamme toortsen, die eerst de kerk aan allezijden in brand staken, en daarna een omheining, die de kerk met het woonhuis verbond. In weinig minuten zou het huis ook in vlam staan, en gewapende wilden stonden op de wacht om ons te vermoorden wanneer wij een poging tot ontvluchten zouden ondernemen. Mijn onschadelijke revolver in de linker- en een kleine Amerikaanse strijdbijl in de rechterhand houdend, verzocht ik de heer Mathieson dringend mij de deur uit te laten, en die terstond achter mij dicht te sluiten. Hij deed het zeer node, nadat hij eerst getracht had mij terug te houden, zeggende: "Blijf hier en laat ons samen sterven; gij zult nimmer terugkeren."

"Laat dat aan God over! - antwoordde ik - Laat mij spoedig uit. In weinig minuten zal ons huis in brand staan en dan kan niets ons meer redden."

Hij liet mij nu uit, en sloot de deur van binnen vlug toe, en terwijl hij en zijn vrouw voor mij baden en angstig mijn terugkomst verbeidden, liep ik naar de brandende rieten omheining, hakte die van boven naar beneden door, rukte het riet los en wierp het in de vlammen terug, zodat het vuur niet langs de omheining ons woonhuis kon bereiken. Nu zag ik plotseling op de grond schaduwen van iets, dat achter mij kwam, en ik keek om. Zeven of acht wilden hadden mij omringd en zwaaiden hun grote strijdbijlen in de lucht. Ik hoorde roepen: "Doodt hem! Doodt hem!" Een wilde trachtte mij te grijpen, maar hem ontwijkend, trok ik de revolver uit mijn zak als om te schieten, terwijl uit mijn hart een vurig gebed tot God oprees. Ik sprak toen: "Indien gij mij durft te slaan, zal mijn God u straffen! Hij beschermt ons, en zal u straffen voor het in brand steken van Zijn

kerk, voor uw haat tegen Zijn dienst en Zijn volk en voor al uw boze daden. Wij hebben u allen lief; en gij wilt ons doden, alleen omdat wij u goed gedaan hebben. Maar onze God is hier, om ons te beschermen en u te straffen."

Zij schreeuwden van woede en moedigden elkaar aan om de eerste slag te geven, maar de Onzichtbare hield hen terug. Ik was onkwetsbaar onder Zijn onzichtbaar schild, en het gelukte mij de brand van ons woonhuis te weren.

In dit vreselijk ogenblik gebeurde er iets, dat mijn lezers mogen uitleggen zoals zij willen, maar dat ik aan de onmiddellijke tussenkomst van God toeschrijf. Er kwam een ruisend geluid uit het zuiden, gelijk het gedruis van een groot stoomwerktuig of van rollende donder. Ieder keerde zich als uit instinkt naar die richting, en zij wisten uit vroegere, treurige ervaring, dat dit de nadering voorspelde van één van hun vreselijke orkanen. En, merkt nu op, dat de wind de vlammen juist van ons woonhuis afdreef; was hij van een tegenovergestelde richting gekomen, dan zou geen macht ter wereld ons van het vuur hebben kunnen bevrijden.

De kerk lag na weinig minuten in as, maar de donkere wolken, door de wind voortgestuurd, ontlastten zich in een hevige plasregen. Hierdoor werden de vlammen van het brandend kerkgebouw geblust en werd hun verhinderd het riet en het bos aan te steken; het was nu tevens een onmogelijkheid geworden ons woonhuis te doen branden. Het vreselijk loeien van de wind, de donkere wolk, die onophoudelijke plasregens deed neervallen, en de gehele omgeving bracht deze wilden tot een eerbiedig stilzwijgen. Sommigen begonnen zich terug te trekken, allen lieten de wapenen zakken en verscheidenen riepen verschrikt uit: "Dat is Jehova's regen! Waarlijk, hun God strijdt voor hen en helpt hen. Laat ons vluchten!"

Een panische schrik greep hen aan. Zij wierpen hun overgebleven toortsen weg; in weinig ogenblikken waren zij allen in het bos verdwenen en ik bleef alleen over, God prijzende voor Zijn wonderwerken. "O, aanschouw en zie dat God goed is! Gezegend is de man, die op Hem vertrouwt." Ik keerde nu naar de deur van het zendingshuis en riep: "Doe open en laat mij binnen. Ik ben nu geheel alleen."

De heer Mathieson opende de deur, terwijl hij uitriep: "Indien God ooit in tijd van nood Zijn dienaren hulp en bijstand schonk in antwoord op het gebed, dan heeft Hij het zeker hedenavond gedaan. Gezegend zij Zijn heilige Naam!"

Ontroerd en toch vol dankbare vreugde verenigden wij ons om onze God te prijzen. Waarlijk, onze Jezus heeft alle macht, zowel in de elementen der natuur als in de harten van de woeste Tannezen. Dierbare Jezus! Hoe vriendelijk berispelend klinkt Zijn stem, als Hij zegt: "Tot nog toe hebt gij niet gebeden in Mijn naam; bidt en gij zult ontvangen, opdat uw blijdschap vervuld zij?" Hoeveel hulp, zegen en blijdschap verliezen wij iedere dag, omdat wij al onze bezwaren niet tot Jezus brengen, gelijk wij dat moesten doen. Nog dikwijls daarna heb ik dankbare tranen geschreid over de verlossing van die gedenkwaardige avond, en heb ik gebeden, dat ieder ogenblik van mijn leven mocht geheiligd zijn in de dienst van mijn dierbaarste Vriend en Zaligmaker.

Gedurende het verdere gedeelte van die nacht lag ik klaar wakker; mijn kleine trouwe hond bleef naast mij liggen met gespitste oren. Vroeg in de morgen kwamen onze vrienden ons wenend bezoeken. Onze vijanden juichten luid. Men was nu vast besloten ons terstond te doden, ons huis te plunderen 'en het daarna te verbranden. Hun gejuich was duidelijk hoorbaar toen zij op enige afstand het zendingshuis naderden, en de bevriende inboorlingen, die om ons lot treurden, werden door schrik bevangen en schenen in het bos te willen vluchten.

Maar juist toen de opwindung haar toppunt bereikte, hoorden wij, als in een droom, in de verte het geroep van: "Een zeil, een zeil!" Het geschreeuw van de troep, die onze

woning naderde, hield langzamerhand op en de gehele menigte verdween uit ons gezicht. Ik vreesde een wrede misleiding en zag in het eerst voorzichtig rond, maar daar was werkelijk een schip de baai binnengezeild. Het was de Blue Beul, kapitein Hastings. Ik stak het riet aan een zijde van de heuvel in brand om zijn opmerkzaamheid te trekken. Ik plaatste een zwarte doek als vlag op het ene einde van het zendingshuis en een wit laken op het andere.

Dit was één van de schepen, die, voor enige tijd van Port Resolution komende, ons voorbijgezeild waren naar Aneityum. Ik zag later de stuurman en enige matrozen gekleed in de hemden, die zij van de Tannezen op hun vorig bezoek gekocht hadden. Op ernstig verzoek van de heren Geddie en Inglis had de eigenaar, de heer Underwood, kapitein Hastings naar Tanna gezonden, om ons te redden indien wij nog in leven waren. Hiertoe had hij twintig gewapende mannen van Aneityum meegebracht, die aan wal kwamen onder bevel van de stuurman, de beruchte Ross Lewin. Hij keerde naar het schip terug met een boot vol goederen van de heer Mathieson en liet ons tien inboorlingen achter om ons te helpen nog meer te pakken en naar het strand te brengen van de dingen, waaraan de zendeling het meest waarde hechtte.

De twee boten waren nu geladen en gereed om te vertrekken. Het was ongeveer twee uur in de middag, toen een vreemde en pijnlijke beproeving ons deel werd. Onze goede vriend Mathieson, klaarblijkelijk niet goed bij zijn verstand, sloot zich geheel alleen op in wat eens zijn studeervertrek was geweest, zijn vrouw en mij verzoekend heen te gaan, daar hij besloten had op Tanna te blijven en er te sterven. Wij trachtten hem aan te tonen dat het ongerijmd was, eerst God om bescherming en om een middel tot bevrijding uit de nood te bidden, en dan te weigeren gebruik te maken van het middel, dat ons in de uiterste nood geschonken werd. Wij zeiden hem, dat het toch beter was om voor Jezus te leven en te werken, dan als een moedwillig martelaar te sterven, en in Gods oog niet anders dan een zelfmoordenaar te zijn. Zijn vrouw weende luid en smeekte hem met haar te gaan, maar alles tevergeefs. Hij weigerde tovertrekken of zelfs zijn deur open te doen. Daarop zei ik: "Het wordt donker. Uw vrouw moet met dit schip vertrekken, maar ik wil u niet alleen laten. Ik zal een briefje zenden om de reden te melden, waarom ik genoodzaakt ben hier te blijven; en daar het zeker is dat wij vermoord zullen worden zodra het schip vertrokken is, zeg ik u, dat God u verantwoordelijk zal stellen voor onze dood." Hiervoor bezweek hij, deed de deur open en vergezelde ons naar de boten, waarmee wij allen onmiddellijk vertrokken.

Ondertussen hadden wij door dit oponthoud verscheidene uren verloren, en het schip was te lij waart afgedreven. De duisternis overviel ons plotseling en toen wij in volle zee waren verloren wij het schip uit het oog, dat ons ook niet meer kon opmerken. Na enige uren op de onstuimige zee te hebben rondgedreven en niet in staat het schip te vinden, beraadslaagden zij die over de boten bevel voerden, wat hen te doen stond, om zo mogelijk allen te redden.

Wij raadden hen aan dat men naar Port Resolution zou sturen bij het licht van de vulkaan, een altijd betrouwbare vuurtoren, die vijftig mijlen in de omtrek zichtbaar was, en daar het schip afwachten. De boten zouden trachten bij elkaar te blijven, door voortdurend elkander toe te roepen; maar dit geroep hoorden wij spoedig niet meer en in de baai komend, bevonden wij dat de andere boot reeds voor ons daar geankerd lag. Daar zaten wij nu in de boten en verlangden dat het dag werd. Toen het licht werd, ankerden wij zover mogelijk van land verwijderd, om buiten bereik van geweerschoten te zijn; en daar zaten wij zonder eten of drinken onder een hete keerkringzon tot aan de middag, en nog was er niets van het schip te zien.

Ten laatste liet de stuurman al de passagiers en de minst flinke zeelieden in de ene boot

voor anker blijven, terwijl hij met een sterke bemanning in de andere, het schip ging opzoeken.

I

n de namiddag kwamen Nowar en Miaki in een kano ons bezoeken. Nowar had een hemd aan, maar Miaki was naakt en gemelijk gestemd. Hij trachtte mij over te halen naar het zendingshuis te komen zien, maar daar wij een troep mannen daar in de omtrek opgemerkt hadden, weigerde ik dit te doen. Miaki verklaarde, dat alles gebleven was zoals ik het verlaten had, maar wij wisten dat hij loog. De oude Abraham en enige anderen waren in een kano naar de kust gegaan en hadden gezien, dat de ramen verbrijzeld waren en dat alles weg was behalve mijn boeken, die stuk gescheurd en verstrooid lagen. De gewapende lieden, die zich daar bevonden, hadden de Aneityumezen willen doden, maar anderen zeiden: "Niet voordat wij Missi ook doden kunnen!" Zij vernamen, dat Miaki zoveel hij kon aan de handelaars verkocht had. De stuurman en de matrozen van de Blue Belt hadden zelfs mijn kleren aan. Zij snoefden er op, dat zij ze hadden gekocht voor een weinig tabak, en voor kruid en kogels. Maar zij wilden mij geen enkel hemd terug geven, ofschoon ik niet anders bezat dan hetgeen ik aan had. Daar wij allen sedert de vorige morgen zonder voedsel geweest waren, bracht Nowar ons ieder een kokosnoot, en twee zeer kleine geroosterde broodwortels voor de dames. Dit scheen onze dorst slechts des te erger te maken, en wij brachten een zeer onaangename dag onder de brandende zonneschijn in de boot door. Miaki zei: "Daar onze vaders het huis van Missi Turner niet verwoest hebben, zullen wij ook het uwe niet verwoesten."

Maar na een poos, toen hij zag dat hij mij niet in een valstrik kon lokken, bromde hij: "Wij hebben alles weggenomen wat uw huis bevatte, en zouden u ook nemen indien wij konden, want wij haten de godsdienst, die ons al onze ziekten en sterfgevallen bezorgt; uw godsdienst is tegen onze gewoonten en hij veroordeelt de dingen, waarin wij ons vermaak vinden."

Nowar deelde mij mede, dat het nog maar een paar nachten geleden was, sedert Miaki en zijn volgelingen naar een dorp in het binnenland waren gegaan; zij plaatsten in het geheim aan de deur van ieder huis een wilde en begonnen op een gegeven teken een krijgsgeschrei aan te heffen, en toen de verschrikte bewoners trachtten te ontluchten, doodden zij bijna iedereen, mannen, vrouwen en kinderen. Sommige mensen vluchtten in het bos, anderen naar de kust. Een aantal mannen ging in een kano om het gevaar te ontkomen, maar daar zij hun vrouwen en kinderen hen hoorden naschreeuwen, keerden zij terug en namen zoveel als zij konden met zich, terwijl zij de overigen doodden, opdat zij niet levend in Miaki's handen zouden vallen. Dit zijn wel waarlijk mensen "die door vreeze des doods hun hele leven in banden verkeren."

Het opperhoofd en bijna al de bewoners van zijn dorp werden in één nacht van het leven beroofd. Dit is geen ongewone zaak op deze eilanden, waar de oorlog chronisch is geworden en de dorst naar bloed onverzadiglijk. De donkere plaatsen der aarde zijn "vol van de woningen der gruwelijke wreedheid." Als men werkelijk onder de heidenen geleefd en hun leven gezien heeft, waardeert men des te meer de kracht en de zegen van het Evangelie, zelfs daar waar zijn invloed de hartstochten der mensen slechts onvolmaakt geleidt en beteugelt. O, wat zal het dan zijn, wanneer alle volken de gezegende Verlosser liefhebben en dienen!

Miaki en zijn volgelingen waren een gesel en een schrik voor het ganse eiland Tanna. Zij haatten Nowar zeer, omdat hij niet instemde met hun gruwelen. Toch bleven hij en Manuman en Sirawia en Faimungo leven, lang nadat oorlog en dood al de anderen hadden weggevaagd. De drie eersten kwamen tot hoge ouderdom, en tot het laatste toe

beleden zij christenen te zijn, hoewel hun kennis zeer beperkt en hun onbestendigheden talrijk en van ernstige aard waren. Hoe gelukkig dat wij geen rechters zijn over de zielen van blanken of zwarten, en niet behoeven te oordelen hoeveel en hoe zwaar de misslagen zijn, die vergeven kunnen worden en of er zich in de ziel dat sprankje liefde of dat korreltje geloof bevindt, dat onze barmhartige Heere in genade zal aannemen en vermeerderen!

Tegen vijf uur 's middags kwam het schip in het gezicht. Voor donker waren wij allen veilig aan boord en zeilden naar Aneityum. Ofschoon de heer Mathieson en zijn vrouw beiden zeer zwak waren geworden, hielden zij zich gedurende de reis zeer goed. De volgende dag kwamen wij allen gelukkig aan land. Wij hadden kapitein Hastings f 240 aangeboden, indien hij ons naar Aneityum wilde brengen, maar hij weigerde geld van ons aan te nemen. Wij verdeelden dit geld echter tussen de stuurman en het scheepsvolk, want zij hadden ons allen zeer vriendelijk behandeld gedurende de reis.

Na onze aankomst op Aneityum werd mevrouw Mathieson gedurig zwakker en bezweek aan de toring; zij ontsliep in de Heere op 11 maart 1862, in de volle verzekering van een heerlijke opstanding, en werd op Aneityum begraven.

De heer Mathieson werd meer en meer terneergedrukt na haar dood; hij ging naar Mare, naar de zendingspost van de heer Creagh, en stierf daar op 14 juni 1862, op Jezus hopen en verzekerd, dat hij spoedig bij Hem in de heerlijkheid zou zijn. Nooit traden ernstiger en getrouwer zielen tot de zendingsarbeid toe, maar zij leden beiden veel door zwakheid des lichaams en door ziekten gedurende al de tijd, die zij op Tanna doorbrachten en moesten meermalen verandering zoeken, door voor een korte tijd het eiland te verlaten. Hun nagedachtenis is mij zeer dierbaar als die van geliefde medearbeiders in het Evangelie van Jezus.

Na hun dood was ik de enig overgeblevene van de gehele zending op de Nieuwe Hebriden ten noorden van Aneityum, en de enige die de geschiedenis kon verhalen van deze eerste jaren, waarin de zaden uitgestrooid werden van hetgeen nu spoedig een heerlijke oogst mag genaamd worden.

Voor vijf-en-twintig jaren geleden zijn al die beminde broeders en zusters, die toen met mij verbonden waren in het zendingswerk, in de heerlijkheid opgenomen om hun kronen aan Jezus' voeten neer te leggen, en de zaligheid der verlostten te genieten, terwijl ik het voorrecht geniet nog te werken en te bidden voor de zaligheid der armbewoners, en de zaak der zending beide in de koloniën en in het vaderland voor te staan; in welk werk de Heere mij genadig Zijn zegen verleend heeft, op een wijze, waarvan ik niet had durven dromen.

Het is mijn voortdurende wens en voortdurend gebed, dat ik moge gespaard worden om tenminste één zendeling op ieder eiland van de groep gevestigd te zien, die daar de rijkdommen der verzoenende liefde ontvouwt en de arme inboorlingen tot Jezus leidt.

Zoveel als er in drie boten kon geladen worden, werd gered van de goederen van de heer Mathieson, maar al wat ik op aarde had bezeten, was verloren gegaan, behalve de Bijbel en de vertalingen in het Tannees. Samen gerekend met de goederen die aan de zending behoorden, kon al wat ik daar heb moeten achterlaten, geschat worden op f 7.200, behalve de waarde van het zendingshuis, enz. Later heb ik dikwijls gedacht, dat de Heere mij zo van al deze belangen had losgemaakt en mij van alles beroofd had, opdat ik met mijn ganse hart en met al de kracht, die in mij was, mij zou kunnen wijden aan het bijzonder werk, dat mij spoedig zou aangewezen worden en waaraan op dit ogenblik noch ik, noch iemand anders ooit gedacht had. In elk geval was het verlies van

mijn aardse bezittingen geen voortdurend leed, zoals het verdriet, dat zijn oorsprong had in de wetenschap dat des Heeren werk aan de beide zendingsposten gestaakt en het Evangelie voor een tijd van Tanna geweerd was.

Zelfs op het donkerste ogenblik twijfelde ik er nooit aan, dat de eindoverwinning, zowel daar als overal elders, aan de zijde van Jezus zou zijn, daar ik geloof, dat de hele aarde eens vervuld zal zijn met de heerlijkheid des Heeren. Maar ik vreesde soms zeer dat ik die gelukkige tijd nooit zou beleven! Door de genade van onze Heere heb ik het echter mogen beleven, dat er een evangelische gemeente op Tanna gesticht is, en ik heb mogen lezen dat mijn waarde medezendingen, de heer Wat en zijn echtgenote, op Tanna het Heilig Avondmaal gevierd hebben met een gemeente, uit inboorlingen bestaande; op dezelfde plek en onder hetzelfde volk, waar de eerste zaden van geloof en hoop niet alleen met tranen, maar met bloedige tranen gezaaid werden - "in doodsgerevaren menigmaal."

Mijn plan was op Aneityum te blijven en daar met het vertalen van de Evangeliën voort te gaan, en dan met de eerste gelegenheid, indien God mij daartoe de weg bereidde, naar Tanna terug te keren. Mijn gezondheid had echter zeer geleden door de voortdurende beproevingen en gevaren, die wij hadden doorstaan; ik was zeer zwak en mager geworden. Daar nu Dr. Inglis en zijn vrouw naar hun land terug waren gegaan om het Nieuwe Testament in de taal van Aneityum te laten drukken, en daar het werk op Tanna vooralsnog niet kon hervat worden, werd mij door Dr. Geddie, de heren Copeland en Mathieson sterk aangeraden, om met een schip, dat juist in de haven lag en binnen weinig dagen zou vertrekken, naar Australië te gaan.

Mij werd opgedragen om de Presbyteriaanse kerken van onze koloniën belang in te boezemen voor de zending op de Nieuwe Hebriden, die zo in hun onmiddellijke nabijheid lagen en welke zending tot heden toe alleen door Schotland en Nieuw-Schotland werd ondersteund. En verder werd mij opgedragen, en dat wel zeer nadrukkelijk, om daar indien het mogelijk was, geld te verzamelen teneinde een nieuw zendingsschip voor Gods werk op de Nieuwe Hebriden te kunnen aankopen; een ernstige noodzakelijkheid, die alle volgende zendelingen zou ten goede komen en hen de vreselijke ontberingen en gevaren zou besparen, waarvan in deze bladzijden enige staaltjes zijn medegedeeld.

Na deze zaak met de broeders en met mijn eigen hart voor God ernstig overwogen te hebben, voelde ik mij, hoewel min of meer met tegenzin, gedrongen de taak te ondernemen. Indien het verhalen mijner lotgevallen het middel kon zijn om meer zendelingen voor de eilanden te winnen, en om een geschikt vaartuig, uitsluitend tot dienst van de zending, te verkrijgen, teneinde de zendelingen in staat te stellen met de buitenwereld en met christelijke invloeden in verbinding te treden, om nog niet eens te spreken van hen op bepaalde tijden van levensmiddelen te voorzien of hen te verlossen wanneer zij in moeilijkheden en gevaren verkeerden, dan was ik niet ongenegen, om het telkens weer te verhalen, indien de Heere mij daartoe in de gelegenheid wilde stellen. God kent mijn hart en ieder, die mij goed kent zal gaarne toestemmen, dat geen zelfzuchtige oogmerken mij gedreven hebben om door al de koloniën van Australië, in Nieuw- Zeeland, Schotland en later in vele plaatsen van Engeland en Ierland, de voorvallen uit mijn levensloop te verhalen, die ik eerst ondervond op Tanna en daarna voor bijna twintig jaren (zoals het tweede gedeelte van mijn levensschets zal aantonen) op het naburig eiland Aniwa, een eiland, dat de Heere mij geheel gegeven heeft; waarvan de gehele bevolking het christendom heeft aangenomen.

Deze bevolking en hun nakomelingschap zal de kroon mijner vreugde in de dag des Heeren Jezus zijn!

Met leedwezen, maar toch met onwankelbare hoop voor deze eilanden vervuld, schepte ik mij in naar Australië, na van mijn broeders de stellige belofte te hebben ontvangen, dat ik geheel zou vrijgelaten worden in de wijze, waarop ik dit grote plan wilde ten uitvoer brengen, opdat ik het werk mocht aanvangen zoals de Heere wilde, en mocht wandelen in de weg, waarin Hij mij zou geleiden. Ik had slechts met één persoon in Sydney over de zaak gesproken; alle andere deuren moesten nog voor mij ontsloten worden, en ik had geen andere helper dan de Geest mijns Heeren. Het tweede gedeelte van deze levensschets zal, indien God mij in het leven spaart, de wonderbare goedheid vermelden, waarmede Hij Zich bediende van de eenvoudige hulpmiddelen van mijn stem, mijn pen en de geschiedenis van mijn leven, om duizenden en tienduizenden in het werk der zending belang te doen stellen, en voornamelijk om al de kinderen van de zondagscholen van Australië in een heilig verbond te verenigen tot hulp van de Nieuwe Hebriden, hetgeen reeds kostelijke vruchten tot Zijn eer heeft afgeworpen en dat nog doen zal in de jaren, die komen zullen.

Dikwijls, wanneer ik de gevaren en teleurstellingen naging van mijn eerste jaren op Tanna, heb ik mij verwonderd afgevraagd en misschien heeft mijn lezer dit ook gedaan, waarom God zulke dingen heeft toegelaten.

Maar wanneer ik er nu op terugzie, merk ik duidelijk en de lezer van de volgende bladzijden zal dit denk ik ook doen, dat de Heere mij daardoor voorbereidde en mij middelen aan de hand deed, om het beste werk van mijn leven te volbrengen, nl. om de harten der Presbyterianen van Australië met een innige liefde te vervullen voor de bewoners van de eilanden in de Stille Zuidzee en om al hun kinderen in één gelukkig verbond te verenigen als aandeelhouders eerst van een zendingsschip en daarna van een groter en geschikter schip en eindelijk, kreeg ik de gelegenheid om ce ene zendeling na de andere naar de Nieuwe Hebriden te zenden en het ene eiland na het andere voor Jezus te winnen. Dit werk en al wat er voor tijd en eeuwigheid uit moge voortvloeien, had ik nooit kunnen volbrengen, indien niet eerst het lijden en daarna de geschiedenis van mijn ondervinding op Tanna mij daartoe hadden in staat gesteld.

Sommige eenvoudige, oprechte zielen zullen, wanneer zij deze bladzijden lezen, verwonderd zijn te horen wat anderen, die meer van de koude zelfzucht der mensen weten, wel verwachten te vernemen, nl. dat mijn verlaten van Tanna niet weinig bekritiseerd is geworden en dat er heel veel dwaasheden zelfs in kerkelijke tijdschriften, geschreven zijn over het verlaten van de zendingsposten. Al zulke kritiek kwam natuurlijk van mensen, die zelf van alle medegevoel ontbloot waren, en die waarschijnlijk in hun gemakkelijk leven nooit enige onaangenaamheid voor Jezus te verduren hebben gehad. Verzekerd, dat ik tot het laatste toe getracht had mijn plicht te doen, liet ik de uitkomst aan mijn Heere over en onderwierp alle kritiek aan Zijn onfeilbaar oordeel. Soms werden mij ook harde dingen in het gezicht gezegd.

Een mijner vrienden zei o.a.: "Gij had niet moeten heengaan. Gij had op uw post moeten blijven tot gij daarop bezweek. Het zou u tot meer eer gestrekt hebben en het zou beter geweest zijn voor de zaak van de zending, indien gij op uw post gedood was, evenals de Gordons en anderen."

Ik antwoordde: "Ik beschouw het als groter eer om voor Jezus te leven en te werken, dan de marteldood te zoeken. God weet, dat ik nooit geweigerd heb te sterven; want ik bleef op mijn post onder alle moeilijkheden en gevaren totdat alle hoop werd uitgedoofd, totdat al wat ik had verloren was, en totdat God, in antwoord op het gebed, een middel tot ontkoming aanwees. Ik vertrok met een zuiver geweten, wetende dat ik, heengaan, Gods leiding volgde, en dat ik ook de zending daarmee diende. Wanneer ik nog langer had volgehouden, zou ik mij zeker in Gods oog aan zelfmoord hebben

schuldig gemaakt.

Ik heb nooit een ogenblik de stap, die ik genomen heb, behoeven te betreuren, de Heere heeft mij gedurende de vijf-en-twintig jaren die er verlopen zijn sedert mijn vertrek van Tanna, zo voortdurend in Zijn dienst gebruikt, dat Hij daardoor duidelijk Zijn goedkeuring aan die gebeurtenis gehecht heeft.

O, zag ik toch een zendeling en christen onderwijzer op ieder eiland van de Nieuwe Hebriden geplaatst! Voor dit doel werk ik, hierop wacht ik, en hierom bid ik!

Het is onder Gods zegen mijn levenstaak geworden, om dit te helpen verwezenlijken. Wanneer ik dit vervuld zie, of op weg om vervuld te worden, door de middelen die beraamd zijn om het nodige geld bijeen te krijgen, opdat er mensen kunnen uitgezonden worden, dan kan ik mijn hoofd even gerust en dankbaar neerleggen als ooit een strijder deed, wanneer de zegekreet in zijn oren weerklonk: *"Nu laat Gij, Heere! Uw dienstknecht gaan in vrede!"*

AANHANGSEL

VERZOEKSCHRIFT DER TANNEZEN, DIE HET WOORD VAN JEHOVAH LIEFHEBBEN, AAN HET GROTE OPPERHOOFD VAN SYDNEY

(Geschreven op dringend verzoek en volgens dictaat van de vrienden der zending op Tanna, om aangeboden te worden aan de Gouverneur van Nieuw-Zuid-Wales. Letterlijk vertaald door mij, JOHN G. PATON).

Aan het Opperhoofd van Sydney, dienaar van koningin Victoria van Engeland, zeggende - Wij, opperhoofden van Tanna, wonen in een onbeschaafd land. Ons volk is zeer slecht en onbeschaafd. Zij kennen geen goed.

Missi Paton, de man, Missi Mathieson de man en Missi Mathieson, de vrouw, hebben hier vier jaren gewoond, om ons de godsdienst van Jehovah te onderwijzen. Hun gedrag is gepast en zeer goed geweest; daarom houden wij van deze drie zendelingen en van de godsdienst van Jehovah, die zij ons, Tannezen, onderwezen hebben.

Helaas, een gedeelte, waaronder drie van onze opperhoofden, wier namen zijn Nauka, Miaki en Karewick, en verder Ringian, Enukarupi, Attica en Namaka, met hun volk haten de godsdienst en alle goed gedrag, zoals het woord van Jehovah ons en de volken van alle landen onderwijst. Al deze mannen behoren slechts tot vier dorpen. Zij hebben al het goed van Missi gestolen; zij hebben in zijn huis ingebroken. Zij hebben zijn broodbomen omgehakt. Zij hebben hem beledigd en vervolgd; en zij willen Missi doden en opeten, opdat de dienst van God van het eiland Tanna zou verdreven worden.

Wij veroordelen hun slecht gedrag zeer, en bidden u het grote opperhoofd van Sydney, om deze' boze Tannezen te straffen, die Missi hebben vervolgd; die Missi hebben bedrogen; die het grote opperhoofd (bevelhebber Seymour) en het opperhoofd (kapitein Hume) van het oorlogsschip bedrogen hebben, en die het opperhoofd en de zendelingen in de John Williams bedrogen hebben; die één van Missi Patons Aneityumese onderwijzers vermoord hebben; die Missi Turner en Missi Nisbet verdreven hebben; die Vasa en zijn lieden uit Samoa gedood hebben, en die de vreemdelingen gedood hebben, en die zich nu verzet hebben tegen onze drie zendelingen en ze verdreven hebben. Hun gedrag is zeer slecht geweest. Zij verwoesten het rijk van Tanna, doden de mensen en eten ze op, en zij doen iedere dag slechte dingen. Ons hart verafschuwt hun slecht gedrag; wij zijn er bedroefd over.

Daarom smeken wij u, opperhoofd van Sydney, ernstig om ten spoedigste een oorlogsschip te zenden om hen te straffen, en al hun slecht gedrag tegenover Missi te wreken. Dan zullen wij ous OpreCili verheugen; dan zal het voor de drie zendelingen goed en veilig zijn, om hier te wonen en ons, mannen van de duivel, te onderwijzen. I let is zeer duister in ons hart; wij weten niets; wij gelijken op de varkens.

Daarom is het goed, dat Missi ons het woord en de diens(van Jehovah, de Grote Koning, onderwijst. Lang geleden was Hij hier onbekend; Missi maakte Hem ons bekend. Wij groeten u, groot opperhoofd van Sydney, dienaar van koningin Victoria, en wij smeken u ernstig ons en onze zendelingen en de godsdienst van Jehovah in ons land, het land van Tanna, te beschermen.

Wij treuren om onze zendelingen. Zij drieën gaven ons medicijnen, toen wij ziek waren, en kleding voor ons lichaam; zij leerden ons ons goed te gedragen en wezen ons de weg naar de hemel. Van al deze dingen hadden wij lang geleden geen kennis; daarom treuren wij, en ons hart hangt aan deze drie zendelingen. Indien zij drieën niet hier zijn, wie zal ons dan de weg naar de hemel wijzen? Wie zal ons van slechte dingen terughouden?

Wie zal ons beschermen tegen slechte behandeling van vreemdelingen? En wie zal ons liefhebben en ons alle goede dingen leren?

O, erbarm u over ons, opperhoofd van Sydney! Bewaar deze onze drie zendelingen en geef ze ons terug, en wij zullen u en uw volk liefhebben. Gij en uw volk kent het woord van Jehova; gij bewandelt het pad naar de hemel; gij hebt allen het woord van Jehovah lief. O, zie ontfermend op ons neder, onwetende mensen, die naar de slechte plaats gaan, naar het grote eeuwige vuur, evenals onze vaders, die gestorven zijn.

Moge Jehovah uw hart en de harten van uw volk tot ons neigen, opdat gij medelijden met ons moogt hebben, en met barmhartigheid op ons duister land moogt nederzien, en wij zullen Jehovah bidden u goed te maken en u een rijke beloning te schenken.

De namen van ons, opperhoofden van Tanna, die Jehovah aanbidden:

Yarisi,	X zijn teken
Ruawa,	X zijn teken
Rapuka,	X zijn teken
Taura,	X zijn teken
Faimungo,	X zijn teken
Manuman,	X zijn teken
Nuara,	X zijn teken
Nebusak,	X zijn teken
Kaua,	X zijn teken
Nowar,	X zijn teken

JOHN G. PATON

**ZENDELING VAN DE NIEUWE HEBRIDEN
EN AUSTRALIE**

DEEL 2

Hoofdstuk 1

HET VAN STAPEL LOPEN VAN DE "DAYSRING"

Vreemd doch aangenaam nieuws kwam mij ter ore.

Het eerste deel van mijn levensschets is met grote belangstelling door het publiek ontvangen. Binnen drie weken na de verschijning bleek er een tweede druk nodig te zijn.

Op dringend verzoek van de uitgever, en verzekerd dat de vinger Gods mij ook hierin geleidt, zet ik mij dus neer om het tweede gedeelte te schrijven; ik gevoel mij hiertoe verplicht door de belofte, die ik aan het einde van het eerste deel deed en uit trouw aan de Heere, Die de eenvoudige geschiedenis van mijn leven op deze wijze schijnt te gebruiken om de eer van Zijn Naam te verhogen beide in het vaderland en daarbuiten. Maar zeker heeft nooit iemand een boek geschreven te midden van zoveel verstrooiing als ik! Onophoudelijk van de ene gemeente naar de ander reizend en de ene stad van Australië na de andere bezoekend, waar ik bijna iedere avond in de week en dikwijls ook des middags samenkomsten heb, en verscheidene gemeenten en zondagsscholen iedere zondag moet toespreken, zijn de volgende bladzijden het uitvloeisel van een hart, dat van zijn onderwerp doordrongen is, maar van alle gelegenheid tot stil nadenken en van alle geregelde studietijd beroofd.

Mijn plicht in zover vervuld hebbende, laat ik al het andere aan de goede zorgen van mijn waarde broeder over, wiens liefhebbende hand het alles de vereiste vorm zal geven, opdat het onder de ogen van het publiek zal kunnen verschijnen. Dit alleen kan ik oprecht betuigen: de Heere heeft er om gevraagd, en ik leg de enige gave, die ik aan te bieden heb, op Zijn altaar, in het vast vertrouwen dat Hij ze zal aannemen en gebruiken, Zoals Hij weet dat het 't beste is.

Toen ik door de Blue Bell in de lente van 1862 van Tanna verlost was, landde ik op Aneityum, met achterlating van alles, wat ik op aarde zat, behalve de klederen, die ik droeg, mijn dierbare Bijbel, en enige weinige vertalingen, die ik daaruit gemaakt had in de Tannese taal.

De zendelingen op Aneityum, de heren Geddie en Copeland, drongen er na rijp beraad ten sterkste bij mij op aan, dat ik mij naar Australië zou begeven, om daar de belangen van onze zending te behartigen. Zij werden in hun gevoelens ondersteund door mijn metgezellen in de verdrukking, de heer Mathieson en zijn echtgenote. Er was grote behoefte aan een zendingschip, om de nodeloze en nutteloze opoffering van toegewijde levens te voorkorten. Er waren ook meer zendelingen nodig en die moesten op de één of andere wijze verkregen worden, of de hoop om deze schone eilanden voor Jens te winnen moest voor altijd worden opgegeven.

Hoewel met ongeveinsde tegenzin, voelde ik mij ten laatste gedroegen 'geil deze onwelkome, maar ogenschijnlijk onvermijdelijke taak op mij te riemen. I)it sloot in zich, mijn beminde eilanders voor eentijd te verlaten; maar ik kon daardoor ook de hoop koesteren om tot hen weder te keren met misschien tienmaal meer kracht om hun tot zegen te zijn.

Een Sandelhoutkoper, die zich juist te Aneityum bevond, zou binnen weinige dagen naar Sydney zeilen. Mijn overtocht werd op f 120,- door hem gesteld. Als om mij nog duidelijker te doen gevoelen hoe ik in mijn laatste beproevingen letterlijk van alles was beroofd geworden, was het eerste, waarmede ik mij aan boord moest bezig houden, het maken van een hemd, dat ik eigenhandig uit een stuk laken, op Aneityum verkregen, vervaardigde om het geen ik aan had - het enige wat mij was overgebleven - daartegen

te kunnen verwisselen.

De kapitein bleek een goddeloos, ruw mens te zijn. Hij gaf voor, dat hij Rooms-katholiek was, maar hij was een type van de ruwe en goddeloze kooplieden in deze zeeën. Indien hij zich had voorgenomen om de reis onaangenaam of zelfs ergerlijk te maken, kon hij er nauwelijks beter in geslaagd zijn. Dikwijls vocht hij met zijn stuurman en zijn hofmeester, en zijn heerszucht maakte iedereen ongelukkig. Hij en zijn vrouw, een inboorlinge (maar niet meer heidens dan hij zelf was), bewoonden de hut. Ik moest op planken slapen, zonder bed, in een plaats waar men het Sandelhout bewaarde, en kon nimmer mijn kleren uitdoen, bij nacht noch dag, gedurende deze lange reis van bijna veertien honderd mijlen. Het schip was zeer slecht van levensmiddelen voorzien. Het voedsel, dat ik kreeg, was nauwelijks eetbaar, en werd mij op een bord op het dek gebracht. Daar bracht ik al mijn tijd door, behalve des nachts en bij hevige regen, wanneer ik naar beneden kroop en op mijn planken ging liggen.

De arme hofmeester vluchtte dikwijls uit de kajuit naar het dek, terwijl het bloed uit zijn gelaat stroomde, als hij door de doldriftige kapitein geslagen was, met welk voorwerp hem ook maar inde hand kwam. Toch scheen hij een handig en gediensig jongmens, en ik beklagde hem van harte. Daar ik voor hem geen hoop op verbetering van zijn lot zag, lette ik nauwkeurig op de slechte behandeling, die hij onderging, en besloot te gelegener tijd deze lage en wrede handelwijze aan het licht te brengen.

Bij het bereiken van Sydney werd de hofmeester zonder loon uit zijn betrekking ontslagen, daar de kapitein hem bij zijn principalen had beschuldigd van niet te willen werken aan boord. Hij zocht mij op, en vertelde mij wenend, dat het hem meer verdriet deed voor zijn oude moeder, dan voor hem zelf, daar hetgeen hij verdiende haar enige steun was. Op mijn raad maakte hij de kapitein bekend, dat hij hem zou aanklagen, en dat ik hem had beloofd voor het gerecht getuigenis af te leggen van hetgeen ik dagelijks aan boord gezien had. Hij ontving ogenblikkelijk zijn volle loon, en kwam mij hartelijk bedanken.

Hoe onaangenaam het mij ook is om langer bij deze treurige tonelen stil te staan, toch moet ik nog verhalen hoe mijn hart bloedde bij het zien van enige arme eilanders, die de kapitein aan boord had. Zij kenden geen woord Engels, en niemand op het schip verstond iets van hun taal. Alleen door harde slagen en stompen deed men hun verstaan wat van hen verlangd werd en wat zij moesten werken. Zij waren geheel naakt gedurende de reis, maar toen wij Sydney naderden, ontving ieder twee el katoen voor een voorschoot. Het was een aandoenlijk gezicht om deze arme inboorlingen ernstige en smekende blikken op de zon te zien werpen, wanneer zij vrije tijd hadden om op het dek te zitten. Dit deden zij iedere dag en op alle uren, en het smartte mij zeer hen te moeten aanzien en niet in staat te zijn een woord met hen te spreken over de Zoon Gods, het Licht der wereld; - maar ik verstond niets van hun taal.

Toen wij te Sydney aankwamen, vraagde de officier, die vanwege het gouvernement inspectie kwam houden, hoe deze inboorlingen hier kwamen. De kapitein antwoordde onbeschaamd, dat zij "passagiers" waren. Geen verdere vragen werden gedaan. Geen ander bewijs werd gezocht. Toch wist ieder, die onze handelaars op de Zuidzee-eilanden kent, zeker, dat deze inboorlingen daar eenvoudig als slaven gebruikt werden. Zij zouden in het geheim door de kapitein aan de meest biedende verkocht worden, en dit wordt voorwaar arbeidhandel genoemd. Omstreeks middernacht kwamen wij in de haven van Sydney voor anker. De kapitein verwaardigde zich om te zeggen: "lik wil u vannacht niet aan land doen gaan, maar bij het aanbreken van de dag moet gij vertrekken."

Hij had zijn bevel kunnen sparen. Het was een te grote verlichting om van zulke wreedheid en goddeloosheid te kunnen afscheid nemen. Toen wij de ankerplaats naderden, stapte ik onrustig op het dek heen en weer, staarde op de door de gas verlichte stad, en smeekte God mij een weg te banen en Zijn zegen te geven op het werk, dat mij wachtte, en waarvan de zaligheid van duizenden heidenen kon afhangen. Nog altijd zag ik hen omkomen, nog altijd hoorde ik hun jammerklachten op de eilanden, die achter mij lagen. Ik zag ze verzuchten onder hun bij geloof en hun handen in elkanders bloed dopen, en ik voelde mij als vernietigd onder de grote verantwoordelijkheid, die op mij rustte, en door de gedachte aan alles wat er afhing van het welslagen van mijn pogingen. Maar ik gevoelde ook, dat er velen van Gods kinderen in Sydney moesten zijn, die met mijn werk zouden instemmen en mij zouden helpen, indien ik slechts toegang tot hen kon verkrijgen. Ik kende echter niemand in deze grote stad. Men had mij een aanbevelingsbrief voor iemand meegegeven, maar gelijk de ervaring later bewees, was het beter voor mij geweest die niet gehad te hebben.

Ongelukkig had ik geen afschrift van het besluit der zendelingen, waarbij zij mij afvaardigden om hun zaak te bepleiten en geld te verzamelen voor liet nieuwe zendingschip. Ik had er meermalen ernstig om gevraagd, maar de secretaris, door vele bezigheden of om enige andere reden verhinderd, gaf mij daarvoor in de plaats deze aanbevelingsbrief, die meer een hinderpaal dan een hulpmiddel in het vooruit brengen van mijn werk bleek te zijn. Ik leerde hierdoor echter, dat ik mij meer uitsluitend aan de leiding mijns Heeren moest overgeven en mijn betrouwen in Hem moest stellen en in de hulpmiddelen, die Hij mij gegeven had, liever dan op enige menselijke hulp le vertrouwen.

Die vriend echter, wie ik was aanbevolen, deed zijn best. Hij was zo vriendelijk een aantal leraars en andere mensen met mij te bezoeken. Zij hoorden mijn verhaal aan, betuigden mij hun sympathie, schudden mij de hand en wensten mij veel succes; maar, vreemd genoeg, iets "zeer bijzonders" verhinderde iedereen om mij toegang te verlenen tot zijn preekstoel of op zijn zondagsschool.

Ten laatste voelde ik mij zo teleurgesteld, zo ellendig, dat ik wenste bij mijn dierbaren en bij mijn broeders, die rondom mij op de eilanden gevallen waren, in het graf te rusten, opdat het werk, waarvan nu zoveel scheen af te hangen, aan iemand mocht worden toevertrouwd, die geschikter was om het te volbrengen dan ik. Gedurig kwamen mij deze woorden voor de geest: "Al deze dingen zijn tegen mij."

Eindelijk trof ik de heer A. Buzacott aan, toen rustend predikant, maar vroeger de geëerde en ijverige vertegenwoordiger van het Londens Zendingsgenootschap te Rarotonga, en nu ging mij een licht op over mijn ervaringen van de laatste week. Hij deelde mij mede, dat de hooggeschatte vriend, die zo goed was geweest mij overal rond te leiden, op dit ogenblik in een hevige pennensrijd in de nieuwsbladen gewikkeld was met de Presbyterianen en predikanten der Vrije Kerk. Hij had denkbeelden en veranderde inzichten in het licht gegeven, die hen beschuldigden van onschriftuurlijkheid in geloof en wandel. Zij verdedigden zich natuurlijk heftig. Dit alles maakte het mij duidelijk, dat ik, om te slagen, een geheel andere weg moest inslaan en geheel vrij van alle plaatselijke omstandigheden moest zijn.

Ik veranderde nu zelfs van woonplaats, betaalde de mensen, bij wie ik mijn intrek had genomen, veertien dagen vooruit, en wendde mij tot de Heere om meer onmiddellijke leiding. Hij bracht mij in aanraking met Zijn getrouwe dienaren, de heer Foss en zijn echtgenote. Ofschoon mij geheel vreemd, nodigden zij mij vriendelijk uit hun gast te willen zijn, zolang ik in Sydney vertoefde, mij verzekerende dat ik vele predikanten en

andere christenen in hun huis zou ontmoeten, die mij in mijn werk van dienst konden zijn. God had mij de deur geopend, ik trad met een dankbaar hart binnen; zij zullen hun loon niet missen.

Er was reeds een circulaire ten behoeve van onze zending gedrukt, die ik een weinig veranderde en liet herdrukken. Ik voegde er een postscriptum bij en vermeldde daarin mijn naam en nieuw adres. Deze circulaire werd ruim verspreid onder predikanten en andere mensen, die zich met de arbeid op christelijk gebied bezig hielden. Hierdoor en door brieven in de nieuwsbladen deed ik wat ik kon om onze zending bekendheid te doen krijgen. Maar een gehele week ging voorbij, zonder dat ik enig antwoord ontving. Een zondag verliep en geen predikstoel was mij aangeboden. Ik was bovenmate terneergeslagen en begreep niet wat ik toch doen moest om in de kerken en zondagsscholen toegelaten te worden, ofschoon iets in het diepst van mijn ziel mij verzekerde, dat, indien mijn lippen eens geopend werden, het Woord des Heeren niet ledig tot Hem zou wederkeren.

Op mijn tweede zondag te Sydney dwaalde ik door de stad met een groot verlangen in mijn ziel om mijn boodschap aan ieder, die maar wilde luisteren, bekend te maken. Het was namiddag en een menigte kinderen stroomde naar de kerk, die ik voorbijging. Ik volgde hen, daar mijn verlangen om te spreken gedurig sterker werd. Mijn God bestelde het zo, dat ik in de Chalmers Presbyteriaanse kerk binnentrad. De predikant, de heer Mc. Skimming, sprak de kinderen toe. Aan het einde ging ik tot hem en verzocht hem mij tien minuten tot hen te laten spreken. Na enige aarzeling en in overleg met zijn medehelper, stond hij mij vijftien minuten toe. Daar hem hetgeen hij hoorde veel belang inboezemde, verzocht de goede man mij 's avonds voor zijn gemeente op te treden. Dit werd duidelijk aangekondigd op de zondagsschool; en zo koos mijn bootje eindelijk het ruime sop, voortgestuwd door de hand van de Heere en met behulp van Zijn kleine kinderen.

De vriendelijke predikant, nu vol belangstelling, bood aan mij de volgende dag aan zijn ambtsbroeders voor te stellen. Om zijnentwil werd ik door hen allen hartelijk ontvangen en voornamelijk door Dr. Dunsmore Lang, die mij zeer veel hulp bewees. Nu had ik toegang tot bijna iedere kerk en zondagsschool, beide van de Presbyteriaanse en van de Vrije Kerk. Op de zondagsscholen werd mij vergund een collecte te houden en ik deelde er met goedvinden van de onderwijzers collectekaarten onder de kinderen uit, die op een bepaalde datum aan de onderwijzers zouden teruggesteerd worden. In de verschillende gemeenten ontving ik voor de zending, wanneer ik zondags preekte, al wat de collecte meer opbracht dan gewoonlijk, en de gehele collecte van alle samenkomsten op weekavonden, waar ik gelegenheid had te spreken.

Nu wendde ik mij tot enige van de meest bevriende leraars met verzoek zich te verenigen tot een ere-kommissie van toezicht, en op mijn ernstig verzoek werd de heer J. Goodlet, een uitstekend ouderling, ere-penningmeester, die alle gelden, voor het zendingschip bijeengebracht, in ontvangst nam. Het publiek toch kende mij niet; maar ieder kende mijn goede penningmeester en deze getrouwe leraren, en men had daarom vertrouwen in het werk. Zij wisten dat iedere stuiver dadelijk naar de zending ging; en zij zagen dat mijn enig doel was Gods eer te bevorderen in de bekering der heidenen. Onze dierbare Heere Jezus had mij alzo de weg gebaad, en ik ontving uitnodigingen van meer scholen en gemeenten dan ik gelegenheid had te bezoeken. De geldelijke ondersteuning, die ik ontving, overtrof ook mijn stoutste verwachtingen. Ik had een plannetje gemaakt, om de kinderen in mijn werk belang te doen stellen, dat hen reeds dadelijk aantrok en sedert een verbazende uitbreiding gekregen heeft. Ik maakte hen namelijk deelgenoten in het nieuwe zendingschip; ieder kind ontving gedrukte afbeel-

dingen, naar gelang van het aantal aandelen, ieder van f 0,30, waarvan liet de eigenaar was. Duizenden van deze aandelen werden uitgegeven, in vele families verspreid en werden zeer geprezen. Het schip zou hun eigendom zijn! Zij zouden een grote scheepscompagnie voor Jezus zijn!

Niemand moet menen, dat ik ondankbaar ben tegenover mijn goede penningmeester en zijn vrouw, tegenover Dr. Moon en zijn echtgenote, en tegenover andere lieve vrienden, die mij edelmoedig voorthielpen, wanneer ik eenvoudig verhaal hoe de Heere mij stap voor stap de weg bereidde. De Engel Zijner tegenwoordigheid ging voor mij uit, en bewoog op wondervolle wijze de harten Zijns volks om gelden bijeen te brengen, in antwoord op mijn eenvoudig verzoek. Ik moest zelf al mijn beschikkingen inpakken en over alle afspraken en kleinigheden corresponderen, hetgeen voor mij, die altijd een langzaam en ongemakkelijk schrijver ben geweest, een moeilijke taak was. Maar het was alles nodig om des Heeren plannen te volvoeren. En voor iemand, die zich een mede-arbeider van Jezus weet, is ieder juk, dat Hij oplegt, zacht en iedere last licht.

Nadat ik alles, wat er gedaan kon worden, in Nieuw-Zuid-Wales had verliet ik het dat wel zo spoedig mogelijk, ontving ik van mijn commissie een brief tot aanbeveling voor Victoria. Maar daar had ik geen moeilijkheden.

De predikanten hadden gehoord van ons werk in Sydney. Zij ontvingen mij zeer vriendschappelijk en verenigden zich op mijn verzoek tot een commissie van toezicht. Onze waarde vriend, de heer James Mc. Bain, nu Sir James, werd ere-penningmeester. Alle gelden uit deze kolonie, voor ons schip bijeengebracht, werden hem toevertrouwd, en het administreren en verantwoorden van iedere bijzondere som kostte hem veel tijd en arbeid. Dr. Cairns en vele anderen vormden mijn commissie.

Gelijk in Nieuw-Zuid-Wales maakte ik ook hier mijn eigen regeling en bezocht de kerken en zondagsscholen, naardat mij het best gelegen kwam. Weinige van de andere gemeenten van Victoria gaven mij enige hulp, maar de Presbyterianen stonden als één man tot onze hulp gereed. God bestuurde hen als door één drijfveer, en de predikanten, opzieners, onderwijzers en kinderen omhelsden van harte ons plan alsof het hunne was.

Ik sprak iedere zondag op drie of vier samenkomsten, en iedere weekdag op één of meer; en zo trok ik Victoria, Tasmania en Zuid-Australië in hun lengte en breedte door. Waar maar enige van des Heeren discipelen bij elkander konden vergaderd worden, daar ging ik verheugd heen en vertelde de geschiedenis van onze zending, terwijl ik haar noden en behoeften ten toon spreidde. De giften en bij dragen bestonden bij na alle uit zeer kleine sommen. Ik herinner mij slechts één uitzondering, een gift van f 3000,-, van wijlen de heer G. F. Angus in Zuid-Australië, wiens hart de Heere getroffen had. Toch kwam het benodigde geld langzaam en gestadig in en mijn persoonlijke behoeften werden tot een minimum gebracht door de gastvrijheid van christenvrienden, en door hun vriendelijkheid om mij van de ene plaats naar de andere gratis te vervoeren. Voor dit alles was ik zeer dankbaar; het spaarde geld uit voor de zaak des Heeren.

Ieder van mijn penningmeesters, aan wie alle giften rechtstreeks gezonden werden, hield mij behoorlijk op de hoogte van de geldsommen, die van tijd tot tijd inkwamen. De spoedige vermeerdering, die ons kapitaaltje onderging, deed ons besluiten nu een schip te nemen, dat driemaal zo groot was als wij eerst bedoeld hadden. Wij bepaalden de som van f 36.000,- als daarvoor nodig; en ik deed in mijn eenzaamheid de gelofte, dat, indien God binnen zeker tijdsverloop daaraan f 9600,- toevoegde, dit mijn Gideons vlies zou zijn en mij zou machtigen om naar Schotland te gaan, ten einde meer zendelingen voor de eilanden te winnen.

In deze tijd hoorde ik van de dood van mijn waarde mede-arbeiders, mevr. Mathieson, die op Aneityum, en de heer Mathieson, die op Mare gestorven waren. Ik was dus nu alleen overgebleven om de geschiedenis van het planten van onze standaard op Tanna te verhalen; onze zending had nu slechts vier zendelingen in het werk, en de gedachte kwam natuurlijk bij mij op: Waarom een zendingschip voor zo weinigen?

Daarom werd het besluit in Gods Naam genomen, om ook meer zendelingen aan te werven. Maar dit was voorlopig tenminste nog een geheim tussen God en mijn ziel. Het werk werd nu zonder ophouden voortgezet. Van alle kanten ontving ik uitnodigingen om op allerlei samenkomsten te spreken. Het geld vloede zo gemakkelijk in, dat het kapitaal bij het eindigen van mijn tocht, gestegen was tot f 60.000,-, met inbegrip van bijzondere giften, samen f 3600,-, tot het onderhoud van inlandse onderwijzers. Vele zondagsscholen en vele heren en dames hadden namelijk beloofd om ieder jaarlijks een som te betalen van f 60,- tot het onderhoud van een inlands onderwijzer op één of ander eiland van de Nieuwe Hebriden.

Naar Melbourne teruggekeerd, bracht ik de gehele zaak voor mijn commissie. Ik vertelde hoe God de onderneming had gezegend, en welke geldsommen nu in handen van de verschillende penningmeesters waren, terwijl ik verder bekend maakte welke grotere plannen er in mijn ziel waren ontstaan. Onze waarde Dr. Cairns stond op en zei: "Mijnheer! deze zaak is van de Heere. De gehele onderneming is van de Heere en niet van ons. Ga naar het vaderland, en de Heere zal u meer zendelingen voor de eilanden geven."

Mijn geëerde vrienden, Dr. Inglis en zijn echtgenote, waren juist uit Engeland naar Melbourne teruggekeerd, waar zij het Nieuwe Testament in de taal van Aneityum hadden laten drukken. Dr. Inglis was op deze bijeenkomst tegenwoordig, en juichte mijn plan om naar het vaderland te gaan, ten einde meer zendelingen te verkrijgen, zeer toe, voornamelijk ook omdat hij zelf uit gebrek aan tijd en gelegenheid er niet in geslaagd was iemand aan onze staf toe te voegen.

Er werd een afscheidsbijeenkomst te Melbourne gehouden. De gouverneur, Sir Henry Barkley, leidde de vergadering. De zaal was overvol en de gevoelvolle aanspraak van de gouverneur deed de algemene belangstelling in onze zending nog stijgen. Eén feit werd voornamelijk op de voorgrond geplaatst; namelijk, dat deze zending op de eilanden der Stille Zuidzee bijzondere aanspraken had op het hart en geweten der bewoners van Australië, daar zij in hun onmiddellijke omgeving plaats vond.

Van daar haastte ik mij naar Sydney, en gaf ook daar van alles verslag. De commissie van Nieuw-Zuid-Wales was het ook zeer met onze meer uitgebreide plannen eens. Er werd daar ook een afscheidsbijeenkomst gehouden, onder voorzitterschap van de gouverneur, Sir John Young. De zaal was stampvol. Zijn tegenwoordigheid en zijn uitmuntende redevoering bracht er weer veel toe bij om de ogen van alle mensen in Australië te richten op de bijzondere eisen der Nieuwe Hebriden. Het was hun werk, meer dan van enig ander volk op aarde. Het opwekken van dit gevoel en het aanwakkeren ervan tot een praktisch en levend geloof, was van grote en uitgestrekte betekenis voor Australië en voor de eilanden.

Het is één van de reinste genoegens van mijn leven, dat ik in dit werk enig deel mocht hebben, met vele andere geliefde kinderen van de Heere. Van het geld, door mij verkregen, werd f 36.000,- naar Nieuw-Schotland gezonden om de bouw van ons nieuwe zendingschip, de Dayspring, te bekostigen. Aan de kerk, die de zending op de Nieuwe Hebriden had aangevangen, werd de eer gegeven om haar eerste zendingschip te bouwen. Het overige geld werd bewaard om de uitrusting en de overtocht van meerdere zendelingen te betalen en mij werd opgedragen om naar Schotland weer te

keren om ze op te sporen. Dr. Inglis schreef tot verdediging valt deze onderneming aan de vrienden, die hij juist verlaten had.

"Van het begin tot het einde is de zending van de heer Paton zeer voorspoedig geweest en is in Nieuw-Schotland met zoveel geestdrift en vaardigheid nagevolgd, met betrekking tot het schip en de zendelingen, dat de verwachting, die de heer Paton van de Australische kerken had, ten volle werd bevestigd. De hand des Heeren is duidelijk merkbaar in deze gehele beweging van het begin tot het einde, en wij vertrouwen, dat Hij nog groter zegeningen voor de diep gezonken eilanders op het oog heeft."

Laat mij hier een ogenblik de draad van het verhaal afbreken en enige voorvallen meedelen, die in verband staan tot mijn verschillende tochten ter verkrijging van de nodige gelden voor het bouwen van de Dayspring.

Het reizen in de kolonie was in 1862-63 nog lang niet zo gemakkelijk als nu, en enige van mijn ondervindingen op dat gebied zullen om vele redenen mijn lezers niet onwelkom zijn. En daarenboven zal men er uit zien, dat deze voorvallen in nauw verband staan met het voornaamste doel tot het schrijven van deze Levensschets, nl. om aan te tonen, dat de vinger Gods, voor degenen die zien willen, nu nog even duidelijk is op te merken als toen de vuurkolom Zijn volk door de woestijn leidde.

De wegen in Australië, behalve die in en rondom de voornaamste steden, waren geheel ongebaand en leidden over heuvels en door open vlakten en vele wegen konden bij regenachtig weer alleen door paarden worden begaan, daar zij te beslijkt waren voor voetgangers. Gedurende de lange tochten door het bos kon de reiziger alleen zijn weg vinden door de diepe insnijdingen te volgen, die zijn voorgangers zo vriendelijk geweest waren in de grote bomen te maken en die alle één richting volgden. Indien hij verdwaalde, moest hij trachten weder te keren tot de eerste ingesneden boom en het aangeduide spoor opnieuw volgen. Ervaren reizigers door de bossen missen zelden het pad; maar het is dikwijls gebeurd, dat anderen, de weg gemist hebbende, rondgedwaald hebben totdat zij eindelijk de dood hebben gevonden. Want het was in die tijd niet zeldzaam, dat men dertig of veertig mijlen kon afleggen zonder iemand te ontmoeten of enige woning te zien. Ontwikkelde mensen richten zich soms naar zon, maan of sterren, of naar de top van een berg of iets anders, dat zij tegen de verwijderde horizon waarnemen, of ook wel naar de naald van het kompas. De gevaren zijn echter volstrekt niet denkbeeldig, en van tijd tot tijd hebben de meest ervaren personen zich misrekend en zijn verongelukt.

Een wel ontwikkeld man, een handelaar in schapen, die zeer goed in de omtrek bekend was, bood eens aan mij vaneen afgelegen plaatsje mede te nemen en naar een samenkomst te begeleiden, die in zijn plaats gehouden zou worden. Daar wij een verre tocht hadden af te leggen, vertrokken wij op de middag in een rijtuig met een paar flinke paarden bespannen, in de hoop onze bestemming vóór donker te bereiken. Hij sloeg de gewone weg door het bos in, zeggende: "Ik ken deze weg zeer goed; wij moeten echter niet te langzaam rijden, daar wij geen ogenblik te verliezen hebben."

Wij waren spoedig in een belangrijk gesprek verdiept. Toen wij ongeveer drie uren gereden hadden, merkte hij aan: "Nu moeten wij spoedig in de open vlakte komen."

Ik antwoordde hierop twijfelachtig: "Wij kunnen immers toch niet teruggekeerd zijn! Deze bomen en bosjes gelijken sprekend op die welke wij in het begin van onze tocht voorbij gegaan zijn."

Hij lachte, en het speet mij, dat ik de opmerking gemaakt had, toen hij antwoordde: "Daarvoor ben ik te goed in de bossen bekend! Ik heb deze tocht reeds zo dikwijls gedaan"

Maar mijn moed begon aanstonds te herleven toen ik het dak van de herberg, vanwaar wij 's middags vertrokken waren, tussen de bomen meende te zien schemeren en ik herhaalde: "Ik ben er zeker van, dat wij gedraaid en weer aan het begin onzer reis teruggekomen zijn. Maar daar komt een koopman aan; laat ons stilhouden en het hem vragen."

Mijn goede vriend vernam nu tot zijn grote ontsteltenis, dat hij zich vergist had. Wij moesten nu de weg door het bos wederom inslaan, die nu met de meeste nauwkeurigheid door hem gevolgd werd, terwijl hij half in zichzelf mompelde: "Wel, dit is een streep door de rekening. Ik zou er mijn hoofd onder verwed hebben dat dit onmogelijk was."

Zich tot mij wendende, sprak hij met onverholen spijt: "Onze samenkomst is verloren! Het zal middernacht zijn als wij aankomen."

De zon begon onder te gaan, toen wij de schaars bebouwde grond bereikten. Eer de duisternis inviel, nam hij zijn maatregelen met de meest mogelijke omzichtigheid. Buiten het bos gekomen, strekte een ruime vlakte zich voor ons oog uit, waarop, zover het oog reikte, geen huis noch omheining zichtbaar was. Hij reed recht op een ver verwijderd punt aan, dat in de richting van zijn huis was. Ten laatste stuitte hij op een omheining van rasterwerk, die zijn eigendommen omgaf. De paarden werden nu zeer vermoeid; en om ze de rit rondom zijn omheining te besparen, lichtte hij een gedeelte van het hekwerk en maakte het met de grond gelijk, voerde er zijn paarden voorzichtig overheen, en het zo latende liggen om de volgende dag door een knecht hersteld te worden, reed hij recht op zijn woning aan. Dit scheen ook nog een lange reis te zijn, maar hij was nu op bekende grond, en door oude dikke bomen en langs gevaarlijke waterstromen reden wij steeds voort, totdat wij veilig zijn woning bereikten, waar wij hartelijk verwelkomd werden. Zijn huisgezin was zeer ongerust geweest over ons lange wegblijven. De samenkomst, waarop wij verwacht werden, was natuurlijk reeds uren geleden uiteengegaan, en de mensen waren heengegaan, zich verwonderende wat dit toch te betekenen mocht hebben.

Omstreeks deze tijd, in het midden van de winter, waren de wegen dikwijls in modderpoelen veranderd, en op vele punten bijna onbegaanbaar, zelfs voor goed ingerichte voertuigen. Hiervan deed ik een zeer onaangename ervaring op. Ik moest van Clunes naar een boerderij in het district Learmouth. De goede, oude predikant van Clunes, de heer Downes, ging overal, waar paarden en rijtuigen verhuurd werden, met mij rond, maar de eigenaars weigerden ten stelligste mij er één te verhuren; ik kon er één kopen, maar zij verhuurden niet, want het rijtuig zou breken, en het paard zou nooit levend thuis komen! Nu was het aangekondigd, dat ik te Learmouth zou spreken, en ik moest op de één of andere wijze de negen mijlen, die er tussen lagen, afleggen. Dit zou betrekkelijk gemakkelijk te doen zijn geweest, ware het niet, dat ik een onmisbare doos met "curiositeiten" en een zwaar pak knotsen, pijlen, kledingstukken enz. van de eilanden, met !Hij voerde waarmede ik mijn spreken opluisterde en mijn aanvragen klem bijzette. Ik kon niemand krijgen om mijn bagage te dragen, en kon ze mij op die bepaalde weg ook niet door een wagen doen nazenden. Geen andere weg ziende, beval ik mij nog eenmaal de Heere aan, gelijk ik dit in veer moeilijkheden tevoren zo dikwijls had gedaan, wierp mijn bundel goederen over de schouder, nam mijn zwaar pak op en vertrok te voet. Zij drongen er sterk bij mij op aan, het plan op te geven, maar ik hoorde een slem, die in mij sprak: "Naar uw dagen, alzo zal uw sterkte zijn." De oude spreuk: "Waar een wil is, daar is ook een weg", die mij in de moeilijkheden mijner jeugd zo dikwijls ondersteund had, kwam mij ook weer in de gedachten. En ik wist, dat een Schot met deze twee woorden in het hart niet gemakkelijk verslagen werd.

Telkens wanneer ik de modderige weg hetzij gevaarlijk, of onbegaanbaar vond, klom ik over de omheining en liep langs de geploegde akkers, hoewel die bijna even slecht te begaan waren. Mijn bundel werd van de ene schouder naar de andere verlegd en mijn pak werd dan met de ene, dan met de andere hand vastgehouden, totdat ik er zeer vermoeid van was.

Ik liep echter steeds voort, en kwam eindelijk aaneen herberg, gelegen op een plaats, waar verscheidene wegen samenkwamen en daar vroeg ik de weg naar Learmouth en hoe ver het was. De herbergier mij de weg met de vinger aanwijzende, zei: "Dit is de weg. Indien gij te paard zijt, zal het zowat drie of vier mijlen zijn, al naar dat uw paard vlug loopt. Indien gij in een rijtuig zit met een goed paard er voor, zal het zes mijlen zijn. En indien gij wandelt, kan het acht of tien mijlen of nog meer zijn."

"Ik wandel", zei ik. "Hoeveel Engelse mijlen is het van hier naar de pachthoeve van de heer Baird?"

Hij antwoordde lachend: "Gij zult het een lange wandeling vinden in deze donkere avond, de staat van de weg in aanmerking genomen, die aan beide zijden ingesloten is, zodat gij hem niet kunt verlaten."

Ik ging verder en verliet mijn Jobsbode; maar een nijdige wachthond kwam mij op het spoor en het kostte mij veel moeite, te zorgen dat hij mij niet beet. Zijn aanvallen, die zich gedurig herhaalden, hadden een goede uitwerking - zij wekten mij op om mij voort te spoeden.

Toen ik de weg naar Learmouth een groot eind gevolgd was, ontmoette ik enige mensen met een touw, die zich haastig voortspoedden. Zij waren op weg om een arme stier te verlossen, die reeds bijna op de openbare weg in de modder weggezakt was! Zij wezen mij vriendelijk op een licht, dat in de duisternis op enige afstand zichtbaar werd. Dat was de boerderij, waar ik heen ging; en zij raadden mij de omheining te verlaten, en recht op het licht aan te houden, daar de weg goed was.

Ik deed dit met een dankbaar hart. Het licht werd weldra niet meer door mij gezien, maar ik ging in de richting daarvan voort, naar ik tenminste meende. Plotseling voelde ik de grond onder mij wegzakken. Bij iedere stap, die ik deed, of trachtte te doen, zonk ik dieper en dieper, totdat ik ten laatste noch voor- noch achterwaarts durfde gaan. Ik spartelde in een gevaarlijk moeras.

Ik riep nog eens en nog eens, en schreeuwde uit alle macht, maar er kwam geen antwoord. Het werd zeer donker, en ik smeekte God om uitredding. Ongeveer te middernacht hoorde ik twee mannen spreken, naar het scheen op niet zeer verre afstand. Ik begon weer te roepen, maar mijn krachten begonnen mij te begeven. Gelukkig was de nacht zeer kalm. Het gesprek hield even op; en ik bleef om hulp roepen. Ten laatste hoorde ik één van hen zeggen: "Daar is iemand in het moeras."

En toen werd er geroepen: "Wie is daar?"

Ik antwoordde: "Een vreemdeling. Och, helpt mij!"

Wederom klonk er een stem door de duisternis: "Hoe kwaamt gij daarin?" En ik antwoordde daarop flauw: "Ik ben verdwaald." Daarop hoorde ik de één tegen de ander zeggen: "Ik zal hem er uit halen, wie hij ook wezen moge. Wij moeten hem daar niet laten, hij zou morgen dood zijn. Als gij mijn deur voorbijgaat, zeg mijn vrouw dan, dat ik een arme sukkel uit het moeras haal, en zo aanstonds thuis zal komen." Hij bleef mij roepen en ik antwoordde op zijn geroep uit de duisternis, totdat hij niet zonder gevaar mij eindelijk bereikte en mij er uit hielp.

Toen ik er gelukkig uit was, nam hij mijn pak in zijn hand en wierp mijn wapenen over zijn schouder en bracht mij in zeer korte tijd aan de boerderij, druipend, vuil en koud. Had God die man niet gezonden om mij te helpen, dan zou ik daar hebben moeten

omkomen, gelijk vele anderen daar vroeger op gelijke wijze omgekomen zijn. De pachter verwelkomde mij hartelijk en voorzag vriendelijk in al mijn noden. Hoewel zij nog niet ter ruste waren gegaan, hadden zij alle hoop opgegeven om mij die avond nog te zien. Ik hoorde de vriendelijke knecht tot zijn meesteres zeggen: "Ik weet niet van waar hij gekomen is, of hoe ver hij zijn pakken gedragen heeft, ik vond hem vast in het moeras gezonken, maar mijn schouder doet nu reeds zeer van het dragen van zijn pakken?"

Een kop warme thee verkwikte mij. De Heere gaf mij een geruste en verkwikkende slaap. Ik ontwaakte de volgende morgen zeer verfrist, hoewel schouders en armen mij zeer deden van de vracht, die ik de vorige dag had moeten torsen. Ik leidde drie samenkomsten, en vertelde de geschiedenis van mijn zending niet zonder troost en zegen, en met een goede geldelijke uitslag. De mensen droegen ruim tot ons werk bij.

Wat later moest ik eens een lange weg afleggen in een volle reiswagen. Een ernstig en naar het mij voorkwam verstandig Schot zat naast mij. Hij had mij reeds lang nieuwsgierig gadegeslagen, daar ik in stilte zat te lezen terwijl allen rondom mij over allerlei onderwerpen zaten te praten. Ten laatste vroeg hij mij: "Zijt gij een predikant?"

Ik antwoordde: "Ja."

"Waar is uw kerk?"

Ik heb geen kerk."

"Waar staat gij dan?"

"Ik heb op dit ogenblik geen standplaats."

"Waar woont gij?"

"Ik heb geen woning."

"Waar komt gij vandaan?"

"Van de Zuidzee-eilanden."

"Wat doet gij in Australië?"

"I De zaak der zending bepleiten."

"Zijt gij Presbyteriaan?"

"Dat ben ik."

Toen ik al deze vragen naar zijn genoegen beantwoord had, ontstond er en onderhoudend en leerrijk gesprek tussen ons. Toen wij moesten betalen, zei hij, dat niets hem meer genoegen zou doen dan dat hij de vracht voor mij mocht betalen, die ruim dertien gulden bedroeg, hetgeen hij met alle liefde deed, zeggende: "Het is mij zeer aangenaam, mijnheer, zeer aangenaam; ik acht u om uw werk."

Toen reed een onderwijzer mij een heel eind dwars door het land naar de plaats waar wij de nacht in een herberg moesten doorbrengen. Wij kregen een staaltje te zien van wat het leven in Australië eigenlijk was als men er meer landwaarts in komt.

Een troep woeste mannen was daar juist bezig met het houden van zwelgpertijen, en onze aankomst gaf aanleiding tot een uitbarsting van boosaardige moedwil. Een sterke, jonge man, die een geneeskundige bleek te zijn, vloog op mij aan, toen ik het rijtuig verliet, pakte mij bij de kraag, en riep, terwijl hij mij onzacht heen en weer schudde: "Een dominee! Een dominee! Ik zal voor de dominee zorgen!"

Andere mensen maakten mij met moeite uit zijn handen los en voerden hem weg, terwijl hij tegen mij vloekte als tegen zijn aartsvijand.

Na de thee gingen wij in de enige slaapkamer van het huis, die voor twee personen geschikt was. De onderwijzer en ik sloten de deur en versperden de ingang, daar wij in de naaste kamer een troep dronken mensen hoorden dobbelen en kaartspelen. Langzamerhand begonnen zij te twisten en te vechten, zij smeten elkander uit en in de kamer, en het scheen dat zij elkander zouden vermoorden. Ieder ogenblik verwachtten

wij dat onze deur bezwijken zou, als zij er tegen leunden of er tegenaan geworpen werden. Hun taal zelfs deed ons beven.

Eén man in het bijzonder scheen zwaar mishandeld te worden. Hij schreeuwde uit dat men hem van zijn geld beroofde, en riep en smeekte om bescherming, maar alles te vergeefs. Wij brachten een slapeloze en ellendige nacht door. Om vier uur in de morgen stond ik op, en was blij vroeg met de wagen te kunnen vertrekken. Mijn vriend vertrok ook in zijn eigen voertuig en bereikte zijn woning in veiligheid. In die tijd was het voor een fatsoenlijk reiziger niet alleen moeilijk, maar gevaarlijk om in deze eenzame herbergen van het nieuwe en onbeschaafde land te overnachten. Iedereen leefde en handelde juist zoals het hem goeddacht en deed wat recht was in zijn ogen, en macht was recht. Hierna maakte ik een zendingsreis op een enigszins wonderlijke wijze, recht door de kolonie Victoria, van Albury in Nieuw-Zuid-Wales tot Mount Gambier in Zuid-Australië.

Ik leidde bijna iedere dag bijeenkomsten en iedere zondag wel drie of vier, behalve nog dat ik iedere zondagsschool bezocht, die ik op mijn weg kon bereiken. Wanneer ik een goudveld of een plaatsje bereikte, waar ik niet in staat was geweest een samenkomst te doen aankondigen, was het eerste wat ik bij mijn aankomst deed, een kerk of zaal huren, en bij gebrek hieraan, de één of andere geschikte plaats onder de blote hemel uitzoeken. Dan vond ik altijd wel iemand om met een bel rond te gaan, teneinde de samenkomst bekend te maken. Weinigen zouden geloven welke grote vergaderingen op die wijze bijeengebracht werden en welke aanzienlijke bijdragen daardoor aan het zendingsfonds werden toegevoegd. Behalve dit weet ik ook, dat velen dergenen, tot wie ik het woord richtte, een zegen voor zichzelf ontvingen. Want ik had altijd in mijn openbare toespraken de waarschuwing van de evangeliédienaar aan het verhaal van de zendeling verbonden, hetzij op de zondag of op andere dagen. Ik trachtte er elke ziel toe te brengen, dat zij haar eigen verplichting en verantwoordelijkheid tegenover de Heere Jezus gevoelde, want ik wist dat de mensen dan eerst recht de aanspraken, die de heidenwereld op hen had, konden verstaan.

Waar ik mij van spoortrein, stoomboot of reishagen kon bedienen, deed ik dit altijd; maar wanneer deze middelen van vervoer niet aanwezig waren, huurde ik een rijtuig of werd door vrienden van de zending van plaats tot plaats gebracht. Eens bereikte ik een plaats, vanwaar mijn weg verscheidene

mijlen landwaarts invoerde, waar geen vervoermiddel te krijgen was. Ik wandelde naar de naastbij gelegen land ontginnerskolonie en vertelde de eigenaar vrijmoedig in welk lastig geval ik verkeerde: dat ik geen rijtuig kon krijgen en dat ik gaarne de nacht bij hem zou doorbrengen, indien hij mij de volgende morgen door enig vervoermiddel naar het volgende station op mijn lijst wilde laten brengen. Hij was een christen en een Presbyteriaan en heette mij hartelijk welkom. Hij riep zijn bedienden tot een samenkomst bijeen, welke ik het genoeg had toe te spreken. De volgende morgen gaf hij mij f 240,- en leende mij zijn eigen rijtuig, dat ik, indien het nodig was, de ganse dag mocht houden.

Toen ik de volgende nederzetting van een landontginner bereikte, vond ik daar de eigenaar ook thuis en zei tot hem: "Ik ben een zendeling van de Zuidzee-eilanden. Ik trek door geheel Victoria om de zaak der zending te bepleiten, en zou hier gaarne een paar uur uitrusten. Zoudt gij zo vriendelijk willen zijn mij door één van uw vervoermiddelen naar het volgende station te doen brengen? Indien niet, dan zal ik de wagen van de vorige kolonist moeten houden totdat ik het bereik."

Mij met een verwonderde glimlach aanziende, antwoordde hij: "Gij stelt daar een vreemde voorwaarde om in mijn huis te vertoeven! Mijn paarden hebben vandaag

zoveel te doen, dat ik vrees dat het mij moeilijk zal vallen u te doen wegbrengen. Maar kom binnen; gij en uw paarden zult rust nodig hebben, en mijn vrouw zal blij zijn u te zien."

Ik ontdekte terstond, dat de goede vrouw uit Glasgow kwam, en wel uit een straat, waarin ik gewoond had toen ik aan de Normaalschool studeerde. Ik kende zelfs sommigen van haar vrienden. Al de plaatsen, waaraan de herinneringen harer jeugd verbonden waren, waren mij evenzeer bekend. Wij raakten verdiept in een alleraardigst gesprek, dat natuurlijk eindigde in de geschiedenis van onze zending.

De heer des huizes was te dezer tijd zo ver gewonnen, dat hij stil de kamer verliet en mijn rijtuig en paarden naar hun eigenaar terugzond, terwijl hij zijn eigen voertuig gereed liet maken om mij naar de volgende post te doen brengen en, als het nodig was, ook verder. Bij mijn vertrek zei zijn echtgenote tot hem: "De zendeling heeft ons niet om geld gevraagd, ofschoon hij ziet, dat wij zeer veel belang in zijn werk stellen; toch is dat natuurlijk het doel van zijn reis. Hij is de eerste zendeling uit de heiden- wereld, die ons hier heeft bezocht en gij moet hem een bijdrage geven voor het zendingsfonds."

Ik dankte haar vriendelijk, zeggende: "Ik vraag nooit aan iemand geld voor het werk des Heeren. Mijn taak is afgelopen, wanneer ik mijn geschiedenis heb verhaald, en de nood der heidenen en de eisen van Christus heb bekend gemaakt, maar ik neem dankbaar aan al wat de Heere Zijn kinderen in het hart geeft om voor de zending af te zonderen."

Haar echtgenoot antwoordde min of meer scherp: "Gij weet, dat ik hier geen geld heb." Hierop antwoordde zij gevat en met een onweerstaanbare glimlach: "Maar gij hebt een kassiersboekje en een cheque van u is zo goed als goud! Dit is de eerste gift, die wij ooit voor zulk een doel gaven, laat het dus een ruime gift zijn!"

Hij maakte het werkelijk tot een ruime gift, en ik ging mijns weegs, na hen hartelijk bedankt te hebben en met dank aan God in het hart.

Aan de volgende post gekomen, bleek de eigenaar een ruwe Ier te zijn, die mij onbeschoft afwees. "Ga heen", riep hij mij toe, "ik wens hier niet door zulke lieden als gij zijt gehinderd te worden."

"Het spijt mij", antwoordde ik, "indien mijn komen u hindert, maar ik wens u iedere zegen in Christus Jezus. Vaarwel!"

Terwijl wij voortreden, zond hij ons verwensingen na. Ik hoorde echter een dame uit het raam roepen: "Laat die zendeling niet heengaan. Roep hem spoedig terug. Ik wilde de kinderen graag de afgoden en de curiositeiten uit de Zuidzee laten zien."

In het eerst overstemde hij haar verzoek door zijn eigen geschreeuw. Maar zij moet haar wil hebben weten door te drijven, want kort daarna hoorden wij hem ons naroeven en hielden stil. Toen hij bij ons was, zei hij: "Die dame bij mij aan huis hoorde u te Melbourne spreken. De dames en de kinderen zijn zeer verlangend om uw afgoden, kledingstukken en wapenen te zien. Wilt gij als het u belieft even terugkomen?"

Wij reden terug. Ik bracht ongeveer een kwartier door met hun allerlei inlichtingen te geven omtrent onze zending en de inboorlingen, en mijn luidruchtige vriend gaf mij een cheque van f 60,- en wenste mij veel succes!

De volgende kolonie, waar ik aankwam, was één van de grootste van alle. Het scheen een soort van betaaldag te zijn en de mannen uit alle delen van het grondbezit waren daar vergaderden bleven er de nacht over. De eigenaar en zijn familie waren van huis, maar de heer Todd, de opzichter, die een goed christen en Schot was, ontving mij met vreugde, maakte de voorbereidselen tot het houden van een samenkomst in de loods van de mannen en beloofde mij de volgende dag in de voortzetting van mijn reis te helpen.

De vergadering was vol geestdrift en zij hielden een inschrijving, die f 240,- opbracht. Ieder der mannen wilde deel hebben in het nieuwe zendingschip Met veel ernst wees ik

er nu al mijn hoorders op, dat de Heere Jezus recht had op hun aller hartenleven, en zocht de zaligheid voor hen allen. Ik heb altijd ondervonden, dat zelfs de ruwste graver en de eenvoudigste werkmans in de verst verwijderde koloniën mij oplettend en met de grootste eerbied aanhoorden.

Tot eer van Australië moet ik hier vermelden, dat ik op al mijn reizen zelden een onbeleefde behandeling heb ontmoet. Soms meende ik te bespeuren, dat de mensen zich gedroegen alsof zij dachten: "Laat ons hem vriendelijk behandelen, zo weinig mogelijk voor zijn zaak doen en zo spoedig mogelijk van hem zien af te komen!" Maar als regel, bijna zonder uitzondering, heb ik van al de predikanten en van het volk uit Australië de grootste vriendelijkheid, gastvrijheid en hulp ondervonden. Ik kwam zelden in een plaats, zonder één of meer uitnodigingen te ontvangen om de gast te zijn van enigen van Gods kinderen, en ik werd overal als een vriend des huizes behandeld en niet als een voorbijtrekkend vreemdeling. De kolonisten zijn inderdaad spreekwoordelijk voor de gastvrijheid en edelmoedigheid, waarmede zij altijd gereed zijn de vreemdeling bij te staan. Moge de Goddelijke Meester hen steeds meer van Zijn Geest geven en hen Zijn rijkste zegeningen in hun hart en in hun huis schenken!

Teleurstellingen en voorspoed wisselden soms op vreemde wijze elkander af. Eens had ik een lange weg gereisd om een samenkomst te leiden in zekere gemeente. Ik had aan de predikant geschreven met verzoek dit bekend te maken, maar hij had niemand van mijn voorgenomen bezoek in kennis gesteld en hij had mij ook niet op mijn brief geantwoord, wat hij gemakkelijk had kunnen doen. Toen ik aankwam, kwam hij mij te paard tegemoet en zei tot mij: "Ik heb hier geen samenkomst beschikt!" en reed oogenblikkelijk weg. Slechts twee diligences komen wekelijks langs die weg voorbij en dus moest ik gedurende de volgende drie dagen mijn intrek in het logement nemen. Opdat ik niet zo gehinderd zou worden door het drinken en leven maken, gaf men mij een kleine achterkamer, zover mogelijk van het rumoer verwijderd en uitziende in de tuin. Ik zou daarvoor ruim acht gulden per dag moeten betalen; en daar zat ik nu geduldig en enigszins droevig mijn correspondentie bij te werken.

Het district, waarin ik mij bevond, was rijk, en ik wist, dat er godvrezende, evengoed als rijke mensen woonden, die waarschijnlijk in onze zending belang zouden stellen en mij zouden helpen - vandaar mijn bittere teleurstelling.

In de namiddag van de tweede dag zag ik vanuit mijn slaapkamer een schone tuin, waarin verscheidene dames, heren en netgeklede kinderen zich de tijd kortten met vrolijke vermaken. Menende, dat zij vermoeid werden en misschien wel een kleine verandering wensten, raapte ik al mijn moed bijeen om er heen te gaan en vroeg de heer des huizes te spreken. Ik vertelde hem, dat ik een zendeling van de Zuidzee-eilanden was, en dat ik hier was gekomen om een samenkomst toe te spreken, en hoe ik daarin teleurgesteld was. Dat ik in het logement moest blijven totdat de volgende mail naar het binnenland vertrok, en dat ik enige heidense afgoden, knotsen, kledingstukken en "curiositeiten" bij mij had, die de dames en de kinderen misschien wel eens zouden willen zien, waarbij zij misschien wel wat zouden willen vernemen van het werk des Heeren op deze eilanden. Ik zei ook, dat ik geen geld of beloning daarvoor verlangde, maar slechts 'en gelegenheid zocht om hen in dit werk van God belang te doen stellen. Hij ging het gezelschap raadplegen. Zij waren verlangend om te zien wat ik bij mij had, en om te horen wat ik te zeggen had.

Toen ik met mijn pak curiositeiten teruggekeerd was, vond ik hen allen op de veranda zitten. Er was een stoel tegenover hen geplaatst voor mij en mijn geheimzinnige voorwerpen. Zij bekeken alles met de grootste nauwkeurigheid en luisterden gaarne naar mijn beschrijving van het gebruik, dat er van gemaakt werd. Ik gaf hun een korte

beschrijving van de bewoners van de eilanden en van onze pogingen om hun het Evangelie te brengen. Ik wees hen op de zegeningen van het werk van de Verlosser, en op de vreugde van hier op aarde dagelijks met God te wandelen en voor Hem te leven in volle verzekerdheid van de eeuwige zaligheid hiernamaals; en ik beval hun allen aan de Heere Jezus te dienen en lief te hebben. Nadat ik had bekend gemaakt waarom ik hier kwam en hoe ik teleurgesteld was, daar ik wist, dat er velen waren, die de zending zouden willen geven, indien ik het woord maar tot hen had mogen richten, gaf ik te kennen, dat ik geen bijdragen zou vragen, maar dat ik enige van de kaarten voor het nieuwe zendingschip zou achterlaten, en indien zij voor hetgeen zij gehoord hadden iets wensten bij te dragen, alle gelden zouden worden gezonden naar de penningmeester te Melbourne.

Enigen boden mij giften aan, maar ik weigerde die, zeggende: "Ik ben u allen vreemd. De predikant heeft mij verdacht gemaakt door te weigeren een samenkomst aan te kondigen. In deze omstandigheden kan ik niets aannemen. Maar het zal mij aangenaam zijn, indien gij allen al wat in uw vermogen is wilt doen voor het kostelijk werk des Heeren onder de heidenen, en het naar Melbourne wilt zenden, waar iedere geldsom behoorlijk zal verantwoord worden."

Velen namen kaarten en werden vlijtige inzamelaars voor de zending. En ik wist, eer ik naar mijn logement terugging, dat Gods hand ook hier werkte, en dat de beproeving der teleurstelling, die mij de predikant had bereid, reeds in zegen was veranderd.

Dit werd nog duidelijker openbaar in de avond van diezelfde dag en in het genoemde logement zelf.

Een grote menigte mensen was daar bijeen; sommigen gebruikten hun thee, en anderen zaten te drinken en te schreeuwen na hun terugkomst van een grote tentoonstelling van vee. Ik trachtte met enige van de bedaardste personen in gesprek te komen, kreeg de afgodsbeeldjes en haalde de kledingstukken voor de dag en legde hun alles uit, totdat zij allen mij nieuwsgierig omringden. Toen vertelde ik hun de geschiedenis van onze zending, waarbij ik ook de boodschap des heils in hun eigen harten zocht ingang te doen vinden, en ik nodigde hen uit om, als ik gesproken had, vragen te stellen. De ruwe mannen toonden grote belangstelling. Verscheidenen namen collectekaarten voor het fonds voor de Dayspring, en de logementhouder en zijn vrouw waren hierna zeer vriendelijk voor mij, en weigerden zelfs enige betaling aan te nemen voor mijn verblijf in hun huis - een nieuwe flikkering in de duisternis!

Het is mijn vaste overtuiging, dat de Heere mij op deze wijze hielp om evenveel, zo niet meer, voor de zending te winnen dan hetgeen verloren was door gemis van een samenkomst. En het is zeker, dat ik op deze wijze gelegenheid had om tot vele zielen, die door geen gewone samenkomst der gemeente te bereiken waren, te spreken over zonde en redding en hen bekend te maken met het recht, dat de Heere Jezus op ieder onzer heeft. Weer leerde ik de Heere in alle omstandigheden te prijzen: "Loof de Heere te allen tijde, o mijn ziel!"

Een zeer gedenkwaardige, geïmproviseerde samenkomst op deze tocht is verbonden aan de herinnering van één van mijn beste vrienden. Zijn district was zeer afgelegen. Hij, de landontginner, en zijn beminde vrouw waren oprechte christenen en zijn sedert warm aan mij gehecht gebleven. Bij mijn aankomst verzocht hij de mensen van al de omliggende stations, evenals zijn eigen talrijke bedienden om de geschiedenis van onze zending te komen horen. De volgende dag reed hij mij een grote afstand over de vlakten van St. Arnaud, terwijl zijn echtgenote ons vergezelde. In die tijd waren er nog weinig nederzettingen van landontginneren in zulke districten van Australië. De rit was lang, maar de dag was fraai geweest, en het gezelschap was zo aangenaam, dat het bij mij nog

in liefelijk aandenken is. Wij bereikten onze bestemming om zeven uur; hij bestelde thee in de herberg voor het gehele gezelschap, en wij gingen intussen uit en huurden de enige zaal, die in de plaats was, voor een geïmproviseerde samenkomst, die die avond om acht uur zou gehouden worden. Daarop namen wij een man aan om in de gehele nabuurschap met een bel rond te gaan, om de zaak bekend te maken, terwijl ik zelf langs de ene kant van de straat ging en mijn vriend langs de andere om ieder die naar ons wilde luisteren te verzoeken de zendingsbijeenkomst te komen bijwonen waar afgoden, wapenen en kledingstukken van de Zuidzee-eilanden zouden tentoongesteld en eigenaardige bijzonderheden omtrent inboorlingen verhaald worden. Nu haastte ik mij terug, gebruikte in allerijl een kop thee en ging spoedig naar de zaal, die ik stampvol vond met ruwe, oproerige gravers. Het uur sloeg terwijl ik bezig was mijn voorwerpen op een tafel uit te spreiden, en zij begonnen te roepen en te schreeuwen: "Waar is de zending? Weer een bedriegerij!" Hetgeen aantoonde, dat zij wel geneigd waren tot een oproer. Ik hoorde later, dat een zogenaamd professor een lezing had aangekondigd, het entreegeld had ontvangen en toen de zaal goed vol was, zich ongemerkt uit de voeten had gemaakt. Hoewel wij niets hadden laten betalen, schenen zij wel van plan zich op ons over die zaak te wreken.

Te midden van het oproerig geraas en geschreeuw stapte ik op de tafel en zei: "Heren! Ik ben de zending. Indien gij nu stil wilt zijn, zal de lezing beginnen. Laat ons naar mijn gewoonte onze samenkomst met gebed aanvangen."

De plotselinge stilte, die nu ontstond, vormde zulk een tegenstelling met het uitbundig geraas, dat ik mijn hart luid voelde kloppen! Toen luisterden zij een uur lang naar mij in volkomen stilte en met steeds toenemende belangstelling. Aan het einde zei ik, dat ik geen geld verzamelde, maar indien zij, na al wat zij gehoord hadden, een collectekaart voor het nieuwe zendingschip wilden nemen en hun bijdragen naar onze penningmeester te Melbourne wilden zenden, ik God dan zou danken, dat Hij mij tot hen gezonden had. Vele kaarten werden genomen, en zonder twijfel waren er onder hen, die tevoren zonder God hadden geleefd, enige zielen, die iets van de "dringende liefde Gods" gevoelden. De volgende morgen besteedde ik de Kostwagen, waarmede ik drie dagreizenver moest gaan, terwijl mijn vriend veilig naar zijn woning terugkeerde.

Het was echter een grote zeldzaamheid, dat ik op deze wijze samenkomsten moest bijeenkrijgen. Gewoonlijk was er enig vriend of de predikant van de plaats, die alles voor mij beschikte en de samenkomst aankondigde. En de Heere hielp mij grotelijks om de lastige correspondentie, die er vereist werd, bij te houden en altijd drie weken hiermede vooruit te zijn.

Zo doorreisde ik Nieuw-Zuid-Wales, Victoria, Tasmania en Zuid-Australië, in de lengte en breedte, overal de geschiedenis van onze zending bekend makende en de boodschap des heils verspreidende, niet alleen in grote middelpunten van de bevolking, maar ook in bijna ieder klein plaatsje; hierdoor werd niet alleen de Dayspring verkregen, maar er werden door Gods hulp zaden uitgestrooid, die grote zegen verspreidden en wier vruchten de toekomst zullen rijpen. Gezegend zij zijn heilige Naam!

Nu moet ik meedelen, wat er gebeurde te Penola, een grensstad tussen Victoria en Zuid-Australië. In het overstroomde, moerassige land en slechte een voetpad tussen Penola en de berg Gambier waren de wegen onbegaanbaar, de wagen bleef steken. De Mail werd te paard verder gezonden. Ik had een week gewacht, in de hoop van naar de herberg te kunnen gaan voor de zondagbijeenkomsten, die aangekondigd waren. Ten laatste gelukte het mij een man aan te nemen, die mij in een licht karretje met twee paarden daarheen zou rijden

voor f 54,-. Hij verklaarde, dat zijn paarden vers waren en in staat de reis te doen. Wij vertrokken midden op de dag, maar voor er vele mijlen waren afgelegd, begon hij ze hevig te slaan. De paarden zagen er uitgeput uit en de waarheid werd mij plotseling duidelijk. Ik smeekte hem ze niet zo te slaan, en toen wij op hoger grond kwamen, hield hij stil, zeggende: "Ik ben beschaamd u te zeggen, dat mijn paarden niet verder kunnen. zij hadden juist een tocht van veertig mijlen achter de rug, toen wij vertrokken. Ik heb u een leugen gezegd, maar ik hoop dat gij het mij vergeven zult. Ik had het geld erg nodig en daarom bedroog ik u. Er is nu niets aan te doen. Wij moeten op deze droge grond overnachten. Ik hoop, dat gij geen kou zult vatten. Gij kunt in de wagen slapen en ik zal er onder gaan liggen. Ik zal deze grote omgevallen boom in brand steken om ons warm te houden. Ik heb een brood meegenomen en een kan om water te koken. Wij kunnen wat thee zetten; en, wees er verzekerd van, ik zal zorgen dat gij bijtijds aankomt voor de morgen-godsdienstoefening."

Zo sprekende, terwijl ik als verstomd toeluisterde, ging hij zijwaarts, spande zijn paarden af, en liet ze in de wei gaan. Hij zette wat zwarte thee, zoals de Australiërs drinken en die scheen hem wel te smaken. De wagen werd dicht bij de brandende boom geplaatst, ik moest er mij in neerzetten en werd verondersteld te rusten. Ik zat daar gedurende verscheidene vervelende uren klaar wakker! De tijd verliep zo langzaam mogelijk en de slaap weigerde mij te komen bezoeken. Kangaroes en allerlei vreemde dieren en schreeuwende vogels vierden luid in de eenzaamheid feest en de muskieten omringden mij, naar het scheen, bij duizenden. Tegen middernacht zag ik een licht in een afgelegen bosje, en mijn metgezel wakker makende, vroeg ik hem of hij mij kon zeggen, wat dat mocht wezen. Hij had gehoord, dat een Wesleyaans farmer van Adelaide in die streek was gekomen om een schapen- en veekolonie op te richten, daar in dit vochtig land uitmuntend gras was. Het kon zijn licht zijn, dat ik zag, of het licht van een gezelschap, dat, evenals wij, de nacht buiten moest doorbrengen. Hij verzekerde mij, dat hij zeer goed de weg naar dat licht en weer terug naar onze brandende boom kon vinden, indien ik er heen wilde gaan, en ik besloot, gedeeltelijk om de tijd te doden, het te beproeven.

Wij vonden daar werkelijk de Wesleyaanse pachter, die in een grote hut in het bos woonde, omringd door een nog groter ingesloten ruimte, waarin paarden, koeien en schapen gedurende de nacht op de droge grond bij elkaar waren, totdat de huizen en omheiningen, waaraan zij druk bezig waren, gereed zouden zijn. Hoe onvoegzaam dit uur ook was om een bezoek af te leggen, de honden hadden onze nadering luid bekend gemaakt en wij ontvingen een hartelijk welkom, terwijl wij onmiddellijk door de gehele familie omringd waren. Zij luisterden gretig naar al wat ik hun meedeelde omtrent de zending. Wij baden tezamen. Zij gaven ons een goed kop thee en wat eten, en nog een brood met een kan melk voor ons ontbijt de volgende morgen: de kan zou door ons bij de brandende boom neergezet worden, waar zij hem zouden laten halen na ons vertrek. Het deed hun werkelijk leed, dat zij ons geen bed konden aanbieden, maar wij genoten reeds zeer van hun vriendelijke ontvangst en gevoelden dat het lieve christenvrienden waren, die wij hier hadden aangetroffen. Hoe heerlijk en troostvol is de gemeenschap van hen, die de Heere Jezus liefhebben, waar zij elkander ook ontmoeten! O, wat moet het dan niet zijn, wanneer wij in de heerlijkheid onze Zaligmaker gelijk zullen zijn en "Hem zullen zien gelijk Hij is!"

Met het aanbreken van de dag vervolgden wij onze vermoeiende tocht en bereikten onze bestemming veilig en bijtijds. Een hartelijk welkom wachtte ons van de heer en mevr. Caldwell, die reeds lang aan mijn komst gewanhoopt hadden. Al de

godsdienstoefeningen werden goed bezocht, en de Heere deed de mensen groot belang stellen in onze zending. Wij kregen hier, waar de predikant en zijn echtgenote zo de juiste toon wisten aan te slaan, en zo hoog en naar waarde werden geschat, vele edelmoedige en toegewijde vrienden.

Naar Penola teruggekeerd, bevonden wij dat de postwagen het gedurende enige tijd niet waagde te rijden. Ik moest er mij dus in schikken om daar verscheidene dagen te blijven. Tijdens mijn verblijf aldaar zag ik iedere dag een man rondlopen, die op elk uur van de dag onder de invloed van de sterke drank scheen te verkeren. Ik hoorde, dat hij een rijk en vrijgevig landontginner was geweest, die alles verloren had, die voor kort geleden zijn vrouw had begraven en nu voor drie kleine meisjes had te zorgen. Hij scheen zijn verdriet te willen verdrijven door het drinken van whisky. Door onweerstaanbaar medelijden bewogen, volgde ik hem dag aan dag, en bracht hem gedurig de dwaasheid van zijn gedrag onder het oog, hem voornamelijk wijzende op het lot zijner kinderen.

Eens wendde hij zich tot mij en zei ernstig: "Indien gij met mij voor de onthouding tekent, zal ik mijn gelofte met Gods hulp mijn leven lang houden."

Wij traden samen het huis binnen, tekenden en smeekten God ernstig in het gebed ons in staat te stellen onze gelofte te houden tot de dood toe. Om zijnentwil hernieuwde ik de gelofte van mijn jeugd en hij deed, door mijn sympathie gesteund, de gelofte voor de eerste maal, en door Gods hulp heeft hij die gehouden. Hij verliet Penola de volgende dag, schudde alle nide betrekkingen af en begon een eenvoudige zaak op de plaats waar hij vroeger grondeigenaar was geweest. Hij werd door en door een christen en g, sedert vele jaren ouderling in de kerk geweest. Ik ben dikwijls door whiskydrinkers en door zogenaamde "matigheidsmannen" uitgelachen, omdat ik geheelonthouder ben; maar één geval als dit (en Goddank, er zijn er meer) is reeds een eeuwige beloning en kan ons kracht geven om de spot het hoofd te bieden.

Het volgend voorval zette de kroon op mijn avonturen. Er was bekend gemaakt, dat ik op zondag te Narracoort zou preken; en zaterdagavond na ik spreken bij een landontginner op de weg daarheen. Maar nu bestond er grote moeilijkheid om van Penola weg te komen! Zaterdagmorgen evenwel bood een jongedame mij uit dankbaarheid voor ontvangen zegen het gebruik van haar paard aan tot de reis. "Garibaldi!" heette het dier; en ofschoon opgevoed tot een renpaard, zou het mij gemakkelijk de twee en twintig mijlen doen afleggen, indien ik het slechts stevig vastgezet had naar men mij verzekerde. Aan het einde van mijn tocht moest ik het dier achterlaten; de dame zou het zelf terugkomen halen. Ik schrok voor de onderneming terug, daar ik weinig kennis van paarden had, en het mij nog flauw herinnerde hoe ik eens vreselijk geboet had voor meer dan een week lang, na mijn laatste en zowat enige ritje. Maar iedereen in dat land is gewend aan paardrijden. Zij zagen geen gevaar; en daar er geen ander middel was om mijn verplichtingen na te komen, begon ik te denken, dat God mij onverwachts daartoe een middel had aan de hand gedaan en dat Hij er mij veilig zou doen aanlanden.

Ik nam dus het vriendelijk aanbod van de dame aan, en ging op reis. Een vriend wees mij de weg, die ik nemen moest, en gaf mij alle verdere aanwijzingen. In het bos moest ik op de tekens in de bomen letten, en die volgen. Hij beloofde mij verder mij mijn bagage te zullen nazenden.

Nadat ik een poos zeer bedaard gereden had, kwamen drie ruiters mij achterop. Wij knoopten een gesprek aan. Zij vraagden mij, hoe ver ik rijden moest, en raadden mij aan wat vrijer in het zadel te zitten, daar dit zoveel gemakkelijker voor mij zou zijn. Zij schenen grote pret te hebben over mijn onhandige wijze van te paard zitten.

Middelerwijl waren er donkere wolken komen opzetten en alles kondigde een naderende storm aan. Daarom raadden zij mij des te meer wat vlugger te rijden, daar zij mij ook een heel eind konden vergezellen en de rechte weg aanwijzen. Ik zei hen, dat ik door ongewoonte genoodzaakt was heel langzaam te rijden om veilig te zijn, en wenste hun goede dag. Daar de lucht ieder ogenblik donkerder werd, stemden zij er in toe afscheid van mij te nemen, en mij een veilige reis wensend, gingen zij met vlugge draf verder.

Ik trachtte mijn paard in te houden, maar het gebit met zijn tanden grijpende, de oren achteruit slaande en zijn fiere nek uitstrekkend, gevoelde hij klaarblijkelijk, dat zijn eer op het spel stond, en in minder tijd dan ik nodig heb om het te beschrijven, maakten de drie vrienden ruimte voor ons en hij stoof hen allen in vreselijke vaart voorbij. Een tijd lang trachtten zij ons bij te houden, maar het geluid van hun hoefslagen scheen hem nog meer aan te vuren, en in een ongelofelijk korte tijd hoorde ik hen niet meer; en van het ogenblik af, dat hij mij met een zwaai voorbij hen voerde, durfde ik mijn hoofd geen duimbreed omwenden om naar hen te zien. Te vergeefs trachtte ik mijn paard in te houden; hij vloog met hetgeen mij toescheen de snelheid van de wind vooruit. Toen barstte het onweer boven ons hoofd los, met bliksemstralen en stortregens, en bij iedere nieuwe donderslag stoof mijn "Garibaldi" wilder vooruit.

Het was mij een grote verrassing, te ontdekken dat ik gemakkelijker op dit wild hollende dier kon zitten, dan wanneer het op een korte draf of stapvoets ging. Bij iedere draai verwachtte ik, dat hij zichzelf en mij tegen de grote bomen zou verbrijzelen, maar het instinkt geleidde hem verwonderlijk. Soms kon ik even een blik op de weg werpen, maar wat de insnijdingen in de bomen aangaat, daarvan zag ik er geen één; wij vlogen hen met grote snelheid voorbij. Ik durfde inderdaad mijn ogen geen ogenblik van de kop van het paard en van de bomen afwenden. Mijn hoed was doornat en vormeloos, want telkens wanneer wij aan een meer open plek kwamen, nam ik de kans waar om hem vaster op mijn hoofd te drukken. Ik was geheel met modder en slijk bedekt.

Krakend rolde de donder, en voort, altijd voort holde "Garibaldi" door het donkere woud, ten laatste uitkomend op een ruimere vlakte, waar het pad duidelijker te zien was. Toen wij de top van de heuvel bereikten, zag ik aan de linkerzijde op grote afstand voor mij uit een groot huis, en het paard was naar het scheen van plan zich daarheen te begeven, alsof het daar thuis hoorde. Hij ging langs de rand van de heuvel, en volgde het pad alsof het hem bekende grond was, terwijl al mijn pogingen om hem tegen te houden of te besturen, niet meer uitwerking hadden dan die van een kind.

Ik vermoed dat ik nu ook werkelijk alle macht over hem verloren had. "Garibaldi" was waarschijnlijk dikwijls tevoren in dit huis geweest; hij kende deze stallen, en ik verwachtte niet anders dan gedood te zullen worden, als hij in woeste vaart tegen muren of deuren zou terechtkomen. Sommige leden der familie, op de uitkijk naar de zendeling, zagen mij komen aanrennen als iemand die gek of dronken was; en nu vlogen allen naar de veranda, een verschrikkelijk ongeluk vrezende. Een flinke, moedige, jonge stalknecht, ontsteld op het zien van dit wilde rennen, wierp het hek wijd open, greep de teugel met levensgevaar en liep zo hard mogelijk mee, terwijl hij tegelijkertijd met alle macht tegenhield, mij toeroepende hetzelfde te doen. Het gelukte ons, nu "Garibaldi" waarschijnlijk zijn doel bereikt had, hem tot staan te brengen op een paar passen afstand van de deur. Mij met open mond aanstarende, riep de man uit: "Ik heb uw leven gered! Welk een dolheid om zo te rijden!" Ik dankte hem en zei, dat het paard voortgehouden was en dat ik er alle macht over verloren had.

Ik was waarlijk in een beklagenswaardige toestand, druipnat, met slijk bedekt en met de hoed stijf op het hoofd gedrukt. Het was waarlijk geen wonder, dat zij mij voor gek of

dronken aanzagen! Tenslotte, als om ieder vermoeden te bevestigen en hen allen te vermaken, want de heer des huizes, zijn vrouw, de gouvernante en de kinderen stonden het schouwspel op de veranda aan te zien, kon ik niet op mijn voeten staan toen men mij van het paard hielp. Ik had een gevoel in het hoofd, alsof ik nog altijd voort holde. Alles duizelde mij voor de ogen en ik viel zeer beschaamd en ontstemd in de modder. Ik moest enige tijd blijven zitten voor ik in zo verre hersteld was dat ik kon opstaan of een woord spreken. Toen ik mij eindelijk had opgericht, moest ik mij een poos aan de veranda vasthouden, terwijl het mij nog altijd was, alsof ik in een renbaan voortdraafde. Ten laatste zei de heer des huizes: "Wilt gij niet binnenkomen?"

Ik wist, dat hij mij voor dronken aanzag en de duizeligheid was nog zo hevig, dat mijn pogingen om te spreken mij nog meer dan mijn gang op een dronken man deden gelijken.

Zo spoedig ik lopen kon, ging ik het huis binnen en naderde in mijn natte kleren het verkwikkend vuur.

De landontginster zat stil tegenover mij de courant te lezen en beschouwde mij van tijd tot tijd over zijn bril. Na enige tijd zei hij: "Zou het niet beter zijn van kleren te veranderen?"

Zijn spraak was nu weergekeerd. Ik antwoordde: "Ja, maar mijn koffer ooit met de wagen en zal misschien vanavond niet hier kunnen zijn." Hij begon medelijden te krijgen. Hij bracht mij in een andere kamer en gaf mij een stel van zijn kleren. Ik was toen zeer schraal en hij een fors gebouwd pachter, zodat mijn nieuwe kleren, hoewel zeer gemakkelijk, het ongepaste van mijn voorkomen nog verhoogden.

Toen ik gewassen en gekleed tot hem terugkeerde, vroeg ik hem of hij schikkingen had gemaakt voor een samenkomst. Mijn stem was, vrees ik, nog onvast, want de landontginster zag mij enigszins verwijtend aan en zei: "Denkt gij werkelijk, dat gij in staat zult zijn om vanavond voor een samenkomst op te treden?" Ik verzekerde hem, dat zijn verdenking geheel ongegrond was, dat ik mijn leven lang geheelonthouder was geweest, maar dat mijn zenuwgestel zo geschokt was door die vreselijke rit met het hollend paard. Hij glimlachte ongelovig en zei dat wij zouden zien hoe ik mij na de thee gevoelde.

Wij gingen aan tafel. Al het gebeurde werd nu bekroond door mijn verschijnen in de kleren van de gezette pachter, en mijn gastvrouw en de andere vrienden hadden grote moeite om hun vrolijkheid binnen de palen der welvoeglijkheid te houden. Ik trachtte weer mijn tong te baat te nemen, maar ik veronderstel dat mijn woorden nog aan de uitingen van een drinkebroer deden denken, want zij schenen niet veel overtuiging te brengen. "Waarde vrienden", zei ik, "ik begrijp zeer goed wat gij denkt, en hoewel de schijn tegen mij is, moet ik u toch zeggen, dat ik niet dronken ben, gelijk gij schijnt te menen. Ik heb geen bedwelmde dranken geproefd, daar ik mijn leven lang geheelonthouder geweest ben."

Dit verbrak alle terughouding. Zij lachten luid, elkander en mij aanziende, alsof zij zeggen wilden: "Man, gij zijt op ditzelfde ogenblik nog dronken." Vóór het maal was afgelopen, scheen echter de gedachte bij hen op te komen, dat ik toch misschien wel in staat zou zijn een vergadering toe te spreken; en zo werd mij medegedeeld, welke schikkingen er gemaakt waren. Tijdens de samenkomst werden mijn ongelovige vrienden zeer getroffen. Klaarblijkelijk kregen hun betere gevoelens de overhand, en later overlaadden zij mij met allerlei vriendelijkheden, als om hun harde verdenking weer goed te maken.

De volgende morgen bracht mijn gastheer mij per rijtuig ongeveer tien mijlen ver naar de kerk. Een stalknecht bereed het renpaard, dat door zijn dolle vaart van de vorige dag geen letsel scheen bekomen te hebben. De zaak had op mij een diepere indruk gemaakt.

Ik kon echter aan mijn verplichtingen voldoen en met goede uitslag voor de zending. Op mijn verschillende tochten ten behoeve der zending is het tweemaal gebeurd, dat ik dit gedenkwaardig huis heb bezocht, en bij iedere gelegenheid werd een groot aantal aldaar verzamelde vrienden door de goede dame onthaald op een zeer kluchtige beschrijving van mijn eerste aankomst in haar huis.

Hoofdstuk 2

ONDER DE OORSPRONKELIJKE BEWONERS VAN AUSTRALIE

Gedurende bijna een week was ik genooddaakt te Balmoral te blijven wegens het verongelukken van de reiswagen op deze vreselijk slechte wegen. Ik telegrafeerde nu naar Hamilton om een voertuig, en de leider van de zondagsschool, de heer Laidlaw, was zo goed, tot vermindering der onkosten, twee dagen van zijn kostbare tijd op te offeren om mij te komen afhalen.

Terwijl ik hem wachtende was, kwam ik op treurige maar merkwaardige wijze in aanraking met de oorspronkelijke bewoners van Australië. De herbergiers hadden een dag van vermakelijkheden, wedrennen, vertoningen in het circus, enz. georganiseerd. Een menigte mensen verzamelde zich, en hieronder verscheen uit het omliggende land de ene stam van de inboorlingen na de andere. In spijt van het verbod om deze arme schepselen sterke drank te geven, voorzagen dwaze en beginselloze drankverkopers hen toch hiervan, en zelfs de dekens, die het gouvernement hun had verschaft, werden vrijwillig verruild tegen de brandewijn, die hen tot dwaasheid vervoerde. Het was de volgende dag zondag. Het geschreeuw van de vechtende wilden was in de morgen afschuwelijk om te horen. Zij trokken rond op de openbare weg tegenover de kerk; enige personen hadden tevergeefs getracht hen tot bedaren te brengen en hun woeste stemmen werden zelfs op onaangename wijze in de morgengodsdienstoefening gehoord. Om twee uur trachtte ik met hen in gesprek te komen.

Ik vroeg hun of ze niet zeer vermoeid en hongerig waren. Zij antwoordden, dat zij die ganse dag nog geen voedsel hadden gehad. Zij hadden de gehele morgen met vechten doorgebracht! Ik zei: "Ik houd van u, zwarten. Ik ga als zendeling naar andere zwarten, hier ver vandaan. Ik heb u lief en zou gaarne zien, dat gij rust en voedsel kreeg. Komt allen hier rondom mij zitten uitrusten en wij zullen wat praten, terwijl de vrouwen thee gereed maken. Zij moeten water koken, ik zal thee met u drinken, dan zult gij u weer sterk gevoelen!" Door gebroken Engels en door vele tekenen wist ik hun opmerkzaamheid te trekken. Zij brachten thee en damper, d.i. een soort van brood zonder gist, dat er niet aantrekkelijk uitzag en op kolen gebakken wordt. Hun vrouwen haastten zich om water te koken. Ik bleef voortdurend praten om hun belang in te boezemen en vertelde hun, hoe Jezus, Gods lieve Zoon, op aarde kwam om te sterven en hen gelukkig te maken, en hoeveel verdriet het Hem deed, te zien hoe zij vochten en elkander sloegen en doodden. Toen de thee gereed was, zetten wij ons op het groene gras neer. Hun droesen werden gevuld, het brood werd in stukken gebroken en ik vroeg Gods zegen over het maal. Voor mij was het een onsmakelijke kost! Velen zagen er gezond en sterk uit, maar niet weinigen ook waren zwakke schepsels. De sterken, zoveel zij konden krijgen verslindend, drongen mij om voort te maken, daar zij verlangend waren hun gevecht te hervatten. Maar ik wist hun vertrouwen te winnen, bad met hen en zei daarna: "Voor ik vertrek, wilde ik u allen vragen iets voor mij te doen, dat gij gemakkelijk kunt volbrengen."

Als uit één mond antwoordden zij: "Ja, wij willen alles doen wat gij zegt." Ik liet dit hun aanvoerders één voor één beloven, en zei daarop: "Nu gij uw maal gedaan hebt, verzoek ik iedere man en jongen onder u om zich in het bos neer te leggen en wat te gaan slapen, en uw vrouwen zullen bij u blijven zitten en voor uw veiligheid zorg dragen."

Sprakeloos van verwondering, met de wapenen nog in de hand, bleven zij mij strak aanzien, er aan twijfelend of mij dit ernst kon zijn. Ik sprak daarop: "Gij hebt mij allen beloofd te zullen doen wat ik vroeg. Indien gij uw woord breekt, zullen de blanke mannen mij uitlachen en zeggen, dat zwarten alleen liegen en bedriegen. Laat hen zien,

dat men u vertrouwen kan. Ik wacht hier, totdat gij allen in slaap zijt."

Eén van hen zei, dat zijn hoofd verwond was en dat hij verlangde zich te wreken vóórdat hij kon gaan neerliggen. Anderen liepen heen en weer, hun wonden tonend en verklarend dat het te erg was om hen in deze omstandigheden te verzoeken stil te gaan slapen. Ik prees hen zoveel ik kon, maar maande hen aan om zich als mannen te gedragen en hun woord te houden.

Ten laatste beloofden zij allen om te gaan liggen; ik wachtte totdat de laatste man verdwenen was en daar zij dubbel uitgeput waren door het drinken en het vechten, waren zij spoedig in vaste slaap. Ik bad dat een gezegende slaap hun wilde hartstochten tot bedaren mocht brengen. De volgende morgen bij het aanbreken van de dag, haastten de predikant en ik ons naar de plaats om, verdere bloedstorting te voorkomen. Maar toen de zon opkwam zagen wij juist de laatste stam van de zich verwijderende inboorlingen over de top van een heuvel verdwijnen. Alleen een klein aantal, dat in deze streek thuis hoorde, bleef achter. Zij riepen ons toe: "Zwarte mannen allen weg! Niet meer vechten. Gij te veel houdt van zwarte mannen!"

Nog drie dagen moest ik daar blijven en ik bezocht hen van tijd tot tijd. En indien hun honden op mij aanvlogen of tegen mij blaften, joegen de vrouwen ze met stokken en stenen weg om mij te beschermen. Een klein bewijs van vriendelijkheid en sympathie had hun harten voor mij ontsloten. De oorspronkelijke bewoners van Australië worden beschouwd als misschien op de laagste trap van ontwikkeling te staan, tenminste op het zuidelijk halfrond. Gelijk de Papoea's van onze eilanden, moet men ze half tot de Maleiers en half tot de negers rekenen, wat hun kleur en voorkomen betreft. Hun haar is grof, zwart, gekruld, maar niet wollig, hun ogen donker en geelachtig met dikke wenkbrauwen, de neus, die plat is, wordt doorboord om er een versiersel in te dragen. Zij hebben een smalle kin, dikke lippen, een grote mond en prachtige tanden; verder vooruitstekende kinnebakken, diepliggende ogen en een welgevormd voorhoofd. Gelijk alle wilden, die in de natuurstaat leven, waren zij bijna naakt, vuil en ellendig; voornamelijk in de winter, wanneer zij in kangaroo- of buideldierhuiden gekleed zijn, die zij overdag om 't lichaam hangen en waaronder zij 's nachts slapen. Zij besmeren somtijds hun lichaam geheel en al mei verf, modder, houtskool of as. De vrouwen zijn gewoonlijk slank gebouwd. Deze gehele beschrijving kan ook gelden voor velen onzer Zuidzee-eilanders; maar toch staan deze ongetwijfeld op een hogere trap. Op vele van de eilanden zijn de aangezichten, hoewel donker gekleurd, even aangenaam om te zien en even wel gevormd als onder de Europeanen. En ook zijn de eilanders geen nomadisch volk; zij leven in geregelde dorpen en bebouwen het land om in hun onderhoud te kunnen voorzien.

Daar ik veel zowel ten voor- als ten nadele van de oorspronkelijke bewoners van Australië gelezen had, besloot ik op mijn vele reizen, nu vier en twintig jaar geleden, iedere gelegenheid te baat te nemen om hun gewoonten en hun geloof onmiddellijk van hen zelf te leren kennen. Ik heb ook hun walgelijke "Corrobbarees" gezien en weet door feiten hoe onzedelijk deze heidense dansen zijn. Ook weet ik wat de sterke drank onder hen gedaan heeft.

Is het een wonder, dat de gekleurde mensenrassen versmelten voor de blanken? De pioniers der beschaving willen nu eenmaal de drankduivel met zich voeren, die de oorzaak is van iedere andere zonde. De zwarten drinken en worden onhandelbaar, en het vergif hen door de blanken toegediend, wordt een oorzaak om de arme schepsels van de aarde te verdelgen. De geschriften van Marsden tonen aan hoe de inboorlingen uit Australië uitgeroeid zijn. Maar ik ben zulk een slachting meermalen op het spoor gekomen. Een dame uit Victoria vertelde mij het volgende. Zij hoorde het droevig

geschrei van een kind in het bos. Toen zij zich naar de plaats begaf vanwaar het geluid kwam, vond zij een klein meisje, dat over haar broertje zat te wenen. Zij zei: "De blanken hebben onze vader en onze moeder vergiftigd. Zij dreigden mij te zullen doodschieten, zodat ik niet in hun nabijheid durf te komen. Nu ween ik hier over het lot dat mijn kleine broer te wachten staat, totdat wij sterven."

De medelijdende dame beloofde een moeder voor de arme slachtoffers te zullen zijn en ze te beschermen. Zij waren zeer dankbaar en hebben zich sedert liefhebbend en gehoorzaam jegens haar gedragen. In Queensland werd de politie, uit inboorlingen bestaande en te paard - slechts door één blanke officier vergezeld, opdat er geen praatjes zouden uitgestrooid worden - geregeld uitgezonden om de zwarten te "verjagen!" Dit betekende in vele gevallen eenvoudig vermoorden. Maar in 1887 wist de menslievende eerste minister Samuel Griffiks deze bloedstorting voor altijd te verbieden.

De Sydney Morning Herald van 21 maart 1883 bevat sterker dingen dan ooit door mij geschreven of geuit werden met betrekking tot de uitroeiing van de inboorlingen van Australië. Het wachtwoord van de blanke kolonisten, in de praktijk tenminste, zo al niet in theorie, is altijd geweest: "Ruim hen uit de weg, en geef ons de grond."

Hoewel dan tot de minst ontwikkelde mensenrassen behorende, zijn de inboorlingen toch altijd uitstekende veehoeders, ossendrijvers, omheining- makers en dienstboden op ieder gebied geweest. Zij zijn eerlijk en trouw, vooral wanneer zij vriendelijk behandeld worden. De lieden uit Australië zijn soms bitter tegen hen gestemd om een reden die veeleer hun sympathie behoorde op te wekken! Zij nemen jongens en meisjes uit de inboorlingen in hun dienst, zij voeden hen op en leren hen. En wanneer zij dan juist nuttig beginnen te worden, ziet! dan gaan zij hen verlaten en keren naar hun eigen volk terug. Maar in bijna ieder geval van deze soort is de reden volkomen duidelijk. Men leert hun alleen datgene, wat hen tot nuttige werktuigen kan maken. Hun geest wordt niet ontwikkeld, noch hun hart verlicht door de vreze Gods en de liefde tot Jezus. Zij waren noch met de kinderen, noch met de dienstboden op gelijke voet. Zij groeiden op zonder makkers en zonder met iemand gelijk te staan. Zij zagen hun bloedverwanten en stamgenoten met verachting behandelen en hoorden hen beschimpen. Zij voelden instinctmatig, dat zodra zij niet meer in staat waren de zelfzuchtige oogmerken van hun meesters te dienen, door hen aan de dijk gezet zouden worden. Zij hadden de geest van de slaaf niet, ofschoon zij de rang van de slaaf bekleedden. En zij verlangden aan die neigingen te kunnen voldoen, waarin de bevrediging van hun lichamelijke behoeften niet kon voorzien. Onder de blanken voelden zij zich als verworpingen en verachte schepsels en onder hun eigen volk genoten zij de eer en de achting, die hun bloedverwanten genoten, en konden zij wellicht de geheimzinnige en gezegende banden van een familie en een tehuis om hun treurig bestaan vlechten. Hier en daar vond men ook ongetwijfeld, in het hart van de één of andere jonge inboorling iets van die vaderlandsliefde, die Mozes leidde om Farao's hof te ontvluchten en te weigeren met de onderdrukkers en verachters van zijn eigen dienstbaar gemaakt volk gelijk gesteld te worden. Dit gevoel was van Goddelijke oorsprong zowel bij de inboorlingen als bij de Hebreëen, ofschoon beiden het aan zeer verschillende oorzaken zouden toeschrijven.

Ik kreeg eens een boek in handen, getiteld: "Preken over onderwerpen van algemeen belang" door Charles Kingsley. Ik wist, dat hij een man was van grote gaven en zeer bemind; vandaar mijn droefheid en teleurstelling toen ik in de achtste preek "Over de val" de volgende vreselijke woorden las: "De zwarte mensen in Australië, die juist van hetzelfde ras zijn als de negers in Afrika, kunnen het Evangelie niet in zich opnemen. Alle pogingen om hen tot de kennis van de ware God te brengen, hebben tot nog toe

gefaald Arme redeloze dieren in mensengedaante ze moeten als de redeloze dieren van de aarde verdwijnen."

Ik wil er deze grote prediker geen verwijt van maken, dat hij ronduit zegt en verspreidt wat een menigte anderen door hun gedrag tonen aan te nemen, maar niet in het openbaar durven zeggen. Niemand moet het mij echter kwalijk nemen, indien ik, nu ik de feiten en bijzonderheden weet, die Kingsley niet weten kon, een weinig ter zijde ga, en het licht van praktische kennis laat vallen over deze en soortgelijke onderwijzingen, van welke kant zij ook mogen komen. Terwijl ik over Kingsley's woorden nadacht, kwam mij, als om alles omver te werpen wat de beroemde prediker had verkondigd, de geschiedenis ter ore van Nora, eer christen-inboorlinge, die, gelijk later verhaald zal worden, door mijzelf bezocht is en niet wie ik briefwisseling gehouden heb. Eén mijner vrienden verhaalde mij, hoe hij Nora gekampeerd had gezien onder de inboorlingen bij Hexham in Victoria. Haar echtgenoot had door zijn drinken hun eens zo aangenaam tehuis in de kolonie, waar hij in betrekking was, verloren. De verandering, nu zij weer (3-t dit leven terug had moeten keren, had haar gezondheid geschokt en zij lag ziek ter neder in een ellendige hut. De bezoekers vonden haar bezig met in de Bijbel te lezen en aan enige van haar arme, onwetende stamgenoten de wonderen der reddende liefde uitleggen. Mijn vriend, de heer Roderick Urquhart, diep geroerd door dit gezicht, zei: "Nora, wat smart het mij u hier zo ongelukkig te zien en van alle gemakken verstoken in uw ziekte."

Zij antwoordde niet zonder tranen: "De verandering heeft mij inderdaad de gezondheid gekost, maar ik begin toch te begrijpen, dat ook deze beproeving tot ons nut is. Zij heeft tenminste mijn arme man tot zichzelf doen komen, en ik zal niet morren indien God hem hierdoor aan de voeten van de Zaligmaker brengt."

Zij vertelde verder, dat zij er een heerlijke vreugde in gevonden had om haar volk van de ware God en Zijn Zoon Jezus Christus te vertellen, en zij was er vast van overtuigd dat God haar op Zijn wijze uitkomst zou zenden. De vrienden, die de heer Urquhart vergezelden, waren ook zeer getroffen door de echt christelijke geest, die deze arme inboorlinge bezielde. Toen zij vertrokken, zei zij: "Denkt niet, dat ik deze ellendige hut of dit voedsel of dit gezelschap aangenaam vind; maar ik voel mij gelukkig, wanneer ik mijn volk enig goed kan doen."

Wat mij betreft, laat die eenvoudige christenziel vanuit haar armelijke hut op mij neerzien en ik zal alle leringen en theorieën onder de voet treden, die durven beweren dat zij of haar stamgenoten slechts arme dieren zijn. Zij, die zo spreken, beledigen de menselijke natuur. Ik dank u, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze de kinderkens geopenbaard. Ga even met mij na, eer gij verder leest, wat het Evangelie gedaan heeft voor hen, die zeer nauw aan deze inboorlingen van Australië verwant zijn. Op ons eiland Aneityum hebben 3500 kannibalen het heidendom vaarwel gezegd, en leiden een beschaafd, christelijk leven.

Op Fyi zijn 70.000 kannibalen onder de invloed van het christendom gebracht en 13.000 leden van de kerk aldaar hebben beleden voor Jezus te willen leven en werken.

Op Samoa hebben 34.000 kannibalen het christendom aangenomen en in negentien jaren zijn van daar 206 inlandse onderwijzers en evangelisten uitgezonden.

Op onze Nieuwe Hebriden zijn meer dan 12.000 kannibalen aan de voeten van Christus gezeten, al kan men nu juist niet zeggen dat zij reeds allen model-christenen zijn, en 133 inboorlingen zijn opgeleid en uitgezonden geworden als onderwijzers en predikers van het Evangelie. Indien Christus op dezelfde wijze in het hart en leven der arme inboorlingen gebracht was door de christenen van Engeland of Australië, dan zouden

dezelfde gezegende uitkomsten onder hen gezien zijn, want "Hij is gisteren cii heden en eeuwig Dezelfde."

Het is echter licht te begrijpen, dat zelfs ervaren reizigers er toe gekomen zijn om te geloven, dat dit volk geen afgoden en in het geheel geen godsdienst heeft. Men moet onder hen of onder volken, die aan hen verwant lijn, geleefd hebben om in staat te zijn deze vragen naar waarheid te beantwoorden.

Voor ik Melbourne verliet b.v., ontmoette ik Nathanaël Pepper, een bekeerd inboorling van Winamera. Ik vroeg hem of zijn volk ook heilige mannen ni priesters had. Hij antwoordde bevestigend. Ik vroeg hem verder of zij ook voorwerpen tot verering hadden, of enig geloof in een God?

"Neen", vertel hij, "volstrekt niet."

Toen ik nu uit mijn zak vier kleine stenen afgoden haalde, toonde de uitdrukking van zijn gelaat mij terstond, dat hij ze herkende als aanbeden voorwerpen. Hij had ze door de priesters zien gebruiken, zei hij. Maar hij weigerde enige verdere vragen te beantwoorden. Ik besloot nu, indien het mogelijk was, enige van hun afgoden meester te worden, opdat dit vraagstuk eens voor al opgelost zou worden.

Bij een andere gelegenheid verzocht ik een geheel kamp van inboorlingen te Newstead om mijn samenkomst te komen bezoeken. Na de toespraak wachtten zij om de stenen afgoden, die ik getoond had, te bezien. Sommigen van de jongelieden stemden toe dat hun priesters zulke dingen hadden, die zij en de oude mensen aanbaden, maar zij voegden er lichtzinnig bij: "Wij, jonge lieden, aanbidden ze niet; wij weten daarvoor te veel!"

Er waren echter in dat kamp geen priesters tegenwoordig, dus kon ik hen niet spreken; maar ik gevoelde reeds, dat de getuigenis van bijna alle blanken, dat de zwarten "geen afgoden en geen godsdienst" hadden, spoedig zou blijken geheel onwaar te zijn. Mijn waarde vriend, de heer Andrew Scott, had mij ook meegedeeld, dat hij, toen hij voor het eerst onder de zwarten kwam, als één van de eerste blanken die zij ooit gezien hadden, hen juist zulke "gladde stenen" als ik van de eilanden had meegebracht, had zien behandelen en daar verschillende ceremoniën mee zien doen, zonder voor een ogenblik te dromen dat het afgoden waren. Toch is dit een feit; evengoed als in de dagen toen Jesaja alzo de "kinderen der guichelares aanduidde, die zich "over afgoden lustig maakten."

"Aan de gladde stenen der beken is uw deel, die, die zijn uw lot; ook stort gij dezelve drankoffer uit, gij offert hun spijsoffer."

De heer Urquhart van Tangery deelde mij mee, dat hij ook de godsdienstige plechtigheden der inboorlingen had gadegeslagen. Eerst was een grote menigte mannen en vrouwen tot een groot feest verenigd, waar heidense dansen werden uitgevoerd. Daarna ging ieder naar het middelpunt van een grote ring en na enige plechtigheden bogen zij als tot verering voor twee mannelijke figuren, in de grond gesneden. Ons leven onder de heidenen had ons geleerd, dat dit eredienst was.

De plechtigheid der besnijdenis was ook onder de Australiërs, evenals onder de bevolking der Nieuwe Hebriden in gebruik.

Jongens, die de leeftijd bereikt hadden, die aangemerkt werd als de mannelijke, treden daarmee in hun rechten als man; en de plechtigheid ging vergezeld met dansen, feestvieren en wat zij verder als godsdienstige plechtigheden beschouwden.

Sommige stammen in Australië en ook op onze eilanden tonen de rang of de klasse, waartoe een man behoort, aan door de barbaarse gewoonte om de twee voortanden uit te trekken. Dit wordt gedaan wanneer men een zekere leeftijd bereikt heeft en gaat vergezeld met feesten en dansuitvoeringen te middernacht en gedurende de volle maan,

in de nabijheid van heilige plaatsen, welke niemand dan alleen een priester durft naderen.

Van nu aan leidt het bij mij geen twijfel of al de "mysterieuze figuren", die zoveel besproken zijn, en die op de vlakke rotsen te Middle Harbour en bij kaap Cove gesneden zijn, zijn heilige figuren. Zij worden ook gevonden op Point Piper, te Mossmans, te Lane Cove, en op vele andere plaatsen van Australië, en stellen de menselijke gedaante voor in allerlei houdingen, de kangaroo, de vliegende eekhoorn, de haai, de walvis, enz. enz., welke ik geloof, dat alle heilige voorwerpen zijn, evenals deze rotsen en klippen heilige plaatsen. Sommige afbeeldingen van vissen zijn zeven en twintig voet lang. De inboorlingen van Australië wilden geen uitlegging van deze dingen geven, maar zeiden niet anders dan dat zij, door "de zwarten lang, lang geleden waren gemaakt", en dat de zwarten er niet gaarne dicht bij woonden, omdat daar "te veel devil-devil" d.i. geesten, rondwandelden. De inboorlingen van Balmoral vertelden mij, dat hun priesters zulke dingen als ik hun toonde, bij zich droegen en dat het "devil-devil" waren; dit is het enige woord voor god of geest, dat zij gebruiken, wanneer zij in gebroken Engels spreken.

De 18de februari 1863 was een dag, waard om opgeschreven en onthouden te worden. Ik bezocht het Wonwonda-station in het distrikt Wimmera van Victoria en aanschouwde daar een groot kamp van de inboorlingen op de nabijzijnde vlakte. Van enige getuigen vergezeld begaf ik mij derwaarts en bevond dat een gedeelte van hen mij reeds te Balmoral gezien had. Twee hunner spraken vrij wel Engels. Ik slaagde er in hun achterhoudendheid te overwinnen, en na verloop van enige tijd verhaalden zij ons vrijuit zeer veel over de gebruiken en overleveringen van hun volk. Zij brachten ons naar hun "doctor" of priester, die in zijn hut ziek lag. Half verborgen onder de huiden en kleren achter hem, bemerkte ik verscheidene bijzondere zakken, welke ik terstond begreep dat waarschijnlijk de kleine afgoden zouden bevatten waarnaar ik zocht. Ik verzocht mijn getuigen om goed op te letten wat er gebeuren zou, en een verslag op te maken en te ondertekenen, daar dit mij in het vervolg te pas kon komen. Het volgende rapport is door hen opgemaakt.

"De heer Paton, na aan de zwarten duidelijk te hebben uitgelegd, dat hij enige van de heilige voorwerpen wenste te zien, die naar hun zeggen de mensen ziek en gezond konden maken, verzekerde hun, dat zijn doel niet was om hen te bespotten, maar om aan de blanke mensen te bewijzen, dat de zwarten voorwerpen hadden, die zij godsdienstig vereerden en dus niet :tan varkens of honden gelijk waren. Hij bood hun enige stukjes zilvergeld aan om brood en thee voor de "doctor" te kopen, indien zij die zakjes wilden openen en ons laten zien wat er in was. Nadat zij heel veel met elkander gesproken hadden, nam hij enige van de stenen goden uit zijn zak, dat hij van de eilanden had meegebracht, zeggende: " Ik weet dat die zakken zulke dingen als deze bevatten." Een inlandse vrouw riep hierop uit: "Ge kunt ze voor die man niet verbergen. Hij weet reeds alles omtrent ons."

De heer Rutherford bood aan een schaap te doen slachten, en hun suiker en thee te geven om zich aan te vergasten, indien zij de zakjes wilden openen, !naar zij weigerden. Na de priester te hebben geraadpleegd echter, die er in toestemde en de stukjes zilvergeld aannam, werden de zakken voor ons geopend. Zij waren vol met juist zulke stenen en andere voorwerpen als de heer Paton van de eilanden had meegebracht, hetgeen dus dienen kon om de blanken in. Melbourne te bewijzen, dat zij niet aan de honden gelijk tie ren, maar goden hadden. Hij

bood de priester meer geld aan voor vier val de bezichtigde voorwerpen. Nadat zij weer veel onder elkander gesproken hadden, nam hij het geld aan en in onze tegenwoordigheid zocht de heer Paton een stenen afgod, een stuk kegelvormig en beschilderd hout, een stukje van het been van een mens, waarop zeven ringen waren gesneden, hetgeen zij zeiden, dat de macht bezat omzieken gezond te kunnen maken, en een ander stuk beschilderd hout, dat de mensen ziek maakte. Maar zij lieten hem plechtig beloven, dat hij aan geen andere zwarten zou vertellen, vanwaar hij deze voorwerpen had. Zij luisterden met veel belangstelling naar hetgeen de heer Paton zei, en spraken: "Geen zendeling ooit zwarten onderwezen." Zij toonden ons daarop vierkante wollen dekens, zakken van gras en garen, enz. alles netjes door henzelf gemaakt, als bewijs dat zij en hun vrouwen, indien zij maar onderwezen werden, zeer goed konden leren om allerlei dingen te doen en te werken, even goed als blanke mensen. Maar zij zeiden: "De blanke mensen geven niet om de zwarten."

Wij, die dit stuk ondertekenden, waren ooggetuigen van dit alles." –

G. Rutherford,

Mevr. A. Sutherland,

Mevr. Martha Rutherford,

Jemima Rutherford,

Ben. B. Bentock, onderwijzer bij de familie Rutherford.

Bij mijn terugkomst te Horsham deelde ik aan mijn waarde vrienden, de predikant P. Simpson en zijn echtgenote, mee wat ik gedaan had en waarvan ik in het bezit was gekomen. Hij antwoordde: "Er is een zwarte "doctor" juist hier rondom ons huis gegaan om een vrouw uit zijn volk te zien, die hier vandaag wast. Laat ons hen gaan opzoeken en zien of zij deze voorwerpen kennen."

De voorwerpen in zijn hand houdende, ging hij tot hen en ik volgde. Zodra de vrouw ze bemerkte, liet zij het stuk wasgoed, dat zij waste, uit de handen vallen en keerde zich vol vrees af. De heer Simpson vroeg: "Hebt gij wel eens meer van zulke stenen gezien?" De sluwe "doctor" antwoordde: "In overvloed op de vlakte, waar ik ze met mijn voet wegschop."

De andere voorwerpen uit mijn zak halende, vroeg ik: "Deze maken de mensen ziek en gezond, nietwaar?" Zijn woede kreeg nu de overhand over zijn sluwheid en hij riep uit: "Welke zwarte heeft u die gegeven? Indien ik hem ken, zal hij er voor boeten!"

De vrouw, dodelijk verschrikt, riep op één van de voorwerpen wijzende, uit: "Die doet geen goed! Hij doodt mensen. geen goed, geen goed! Mij te bevreesd!"

Daarop naar mij ziende, zei zij, met de vinger wijzende: "Die man weet te veel! Geen blanke man ze zien. Hij geen goed."

Dit ganse toneel sprak duidelijker dan vele argumenten zouden doen, en de heer Simpson geloofde dan ook vast, dat dit voorwerpen van afgodendienst waren.

Later toonde ik deze vier voorwerpen aan inboorlingen, met wie ik in aanraking kwam in Nieuw-Zuid-Wales. Zij herkenden ze terstond en toonden dezelfde bijgelovige vrees. Zij vertelden mij de bijzondere eigenaardigheden er van en de bijzondere macht, die aan iedere afgod of tovermiddel wordt toegeschreven. Dit werd gestaafd door het getuigenis van vijf verschillende stammen, die op grote afstand van elkander leefden, en het is dus een bewezen waarheid, dat onder al de zwarten van Australië zulke voorwerpen gevreesd en aanbeden worden in de plaats van God. Laat mij nu de geschiedenis verhalen van mijn bezoek aan Nora, de bekeerde inboorlinge, hierboven genoemd. Door de heer Robert Hood van Victoria vergezeld, vond ik mijn weg naar het kamp nabij

Hexham. Zij wist niet, dat wij komen zouden en zag ons ook niet vóór wij aan de deur van haar hut stonden. Zij was netjes en helder in de kleren, evenals haar kindertjes, en scheen blij ons te zien. Zij had juist in de Presbyterian Messenger gelezen, en de Bijbel lag dicht bij haar.

"Leest u de Messenger?" vroeg ik.

"Ja", antwoordde zij, "ik weet gaarne wat er in de kerk omgaat."

Wij bevonden, dat zij een ontwikkelde en nederige christin was, die met verstand over de godsdienst sprak en God getrouw diende. De volgende zondag bracht zij haar man, haar kinderen en zes andere zwarten mee naar de kerk. Allen waren fatsoenlijk gekleed en luisterden aandachtig. Bij onze eerste ontmoeting zei ik: "Nora, zij hebben mij gezegd, dat u een christin bent. ik zou u gaarne een paar vragen stellen betreffende uw volk, en ik hoop, dat u als christin de waarheid spreken zult." Een weinig gekrenkt over mijn taal hief zij haar rechterhand op en antwoordde: "Ik ben een christin. Ik vrees en dien de ware God. Ik spreek altijd de waarheid."

Nu nam ik de stenen afgoden van de eilanden uit mijn zak, en vroeg haar, of de lieden van haar volk voorwerpen gelijk deze kenden en die godsdienstig vereerden. Zij antwoordde: "De doctors hebben ze."

"Hebt u een doctor in uw kamp?" vroeg ik.

"da", zei zij, "mijn oom is een heilig man, maar hij is nu afwezig." "1 leeft hij de afgoden met zich genomen?" vroeg ik.

"Neen", antwoordde zij, "zij zijn aan mijn zorg toevertrouwd." Zou u ze ons kunnen laten zien?"

Ze raadpleegde nu enige voorname personen van de stam, die tegenwoordig waren. Zij stonden op en begaven zich op enige afstand om er over te spreken, maar stemden er spoedig in toe. De heer Hood had mij reeds verzekerd, dat haar niets geweigerd zou worden, daar zij het werkelijke of het minste het invloedrijkste hoofd van de stam was. Uit een grote zak nam hij nu twee kleinere zakken, die zij opende. Zij waren gevuld met dezelfde voorwerpen als ik van de eilanden had meegebracht. Ik vroeg haar, de lieden van haar stam te verzoeken, mij er vier of vijf van te verkopen, dat ik daarmee de blanken mocht kunnen overtuigen, dat zij hun eigen boden hadden, en daardoor boven de dieren des velds verheven waren. Het geld zou aan hun priester bij zijn terugkomst warden ter hand gesteld. Het werd ook na rijp beraad toegestaan. Ik koos drie van de voorwerpen uit en betaalde de gevraagde prijs. De heer Hood was getuige in deze zaak en legde vrijwillig onderstaand getuigenis af.

"Heden bezocht ik in gezelschap van de heer Paton, zendeling, het kamp van de zwarten uit Hopkins en was getuige van het volgende. De heer Paton van de mening uitgaande, dat vele van de bijgelovigheden en riten der Zuidzee-eilanden evenzeer aan de inboorlingen uit Australië eigen waren, begon enige afgoden enz. van de eilanders te tonen en vroeg of zij ooit zulke dingen gezien hadden.

Deze vraag werd gedaan aan een ontwikkelde vrouw, Nora genaamd, die lezen en schrijven kan en die invloed op haar stam uitoefent. Zij antwoordde: "O ja, de doctors.

Toen de heer Paton groot verlangen uitte om ze te zien, zei zij, na anderen geraadpleegd te hebben, dat zij er enige had, die aan haar oom, John toebehoorden, die afwezig was en ze in haar hoede achtergelaten had.

Hoewel de andere zwarten grote tegenzin toonden, die echter werd overwonnen toen zij zagen dat de heer Paton er alles van wist, werd een zak te voorschijn gebracht, waarin slagstanden van kangaroes of beren, stukken van mensenbeenderen, stenen, zwart gebrand hout, enz. enz. waren. Zij beschreef de

eigenschappen, die aan ieder van de verschillende artikelen werden toegeschreven. Indien men wenste dat enig kwaad iemand uit een andere stam zou treffen, wierp de doctor, na iets gepreveld te hebben, de steen in de richting, waarin men veronderstelde dat de bedoelde persoon wezen zou, daarbij wensende, dat hij ziek mocht worden of sterven mocht, enz. De geest van de afgod nam dan bezit van zijn lichaam en het was zeker, dat hij ziek zou worden of sterven zou. Een ander stuk verbrand hout, waarmee de doctor over het zieke deel van iemands lichaam streek, maakte, dat de pijn uit het lichaam op de geest in het hout overging, en de doctor droeg het daarna weg. Gedurende al deze tijd waren de andere zwarten klaarblijkelijk in grote vrees, dat de voorwerpen bekeken en behandeld zouden worden, en zij herhaalden steeds: "Geen blanke heeft deze dingen ooit tevoren gezien." De heer Paton kocht drie verschillende voorwerpen van hen, nam "een goede en een kwade geest en een stuk uitgesneden been." Robert Hood, J. P. Hexham, Victoria, Merang, 28 febr. 1863.

De heer Hood vroeg aan Nora hoe het kwam, dat hij nooit van deze dingen gezien of gehoord had, ofschoon hij toch zo lang onder hen geleefd had en er onophoudelijk zwarten zijn huis in- en uitgingen.

Zij antwoordde: "Lang geleden hebben blanken onze zwarten uitgelachen, omdat zij hun goden aanbaden. Toen hebben de zwarten besloten dat de blanken ze nooit weer zien zouden. Indien deze blanke niet reeds alles er van geweten had, zou hij ze nu niet hebben mogen zien. Geen blanke leeft er, die gezien heeft wat u hebt gezien."

Zo werd het op de plaats bewezen, in tegenwoordigheid van de meest betrouwbare getuigen, dat de inboorlingen, vóór zij de blanke overweldigers hadden leren kennen, geen "redeloze dieren" waren, ongeschikt om God te leren kennen, maar menselijke wezens, smachtende naar enige God. Ik geloof ook niet, dat er ooit enig mensengeslacht zal gevonden worden, waarvan het niet blijken zal, wanneer eerst hun taal en gebruiken voldoende bestudeerd zijn, dat zij zich bewust zijn een God van node te hebben en dat zij het goddelijk vermogen bezitten van gemeenschap te oefenen met de onzichtbare Machten, waarvan de redeloze dieren niet het minste spoor bezitten.

Wijlen de heer Hamilton van Mortlake schreef mij in 1863 het volgende:

"Gedurende een verblijf van zes en twintig jaren in Nieuw-Zuid-Wales en Victoria, ben ik door de voortdurende omgang met de oorspronkelijke bewoners van Australië overtuigd, dat zij in staat zijn alles te leren wat blanken in even verwaarloosde staat kunnen leren. Tweemaal ontmoette ik vrouwen, die meer godsdienstige kennis bezaten dan menigeen uit onze blanke bevolking. De ene was in staat om de kinderen van de familie, waar zij in dienst was, te helpen in het geven van geschikte antwoorden op de vragen, die ik hun deed betreffende de feiten en de leerstukken van het christelijk geloof.

De andere was Nora Hood, die gedoopt was en gehuwd met een inboorling uit haar stam. Zij wilde haar kinderen laten dopen, en ik stelde haar de vragen voor, bij de Presbyteriaanse gemeente in gebruik. Zij scheen mij toe een oprecht en verstandig christin te zijn. Ik doopte haar kinderen zonder aarzelen, terwijl ik het in vele gevallen mijn plicht reken om dit voorrecht aan blanke ouders te weigeren op grond dat zij niet in staat zijn om rekenschap te geven van hun geloof in Christus en van hun gehoorzaamheid aan Hem. Naast God dankt zij haar onderricht en haar bekering aan Mevr. Mac Kenzie."

William Hamilton, predikant.

De heer William Armstrong van Hexham-park schreef in 1863:

"De inboorlingen van Australië geloven zeer zeker in geesten, zij geloven ook dat hun geest bij de dood het lichaam verlaat en naar enig ander eiland gaat en zij schijnen vele bijgelovige begrippen omtrent de doden te koesteren. Ik geloof, dat zij even gemakkelijk als andere wilden voor het Evangelie zouden gewonnen zijn, indien men hen slechts had onderwezen. Maar bedwelmende dranken en de hiermede gepaard gaande zonden der blanken hebben hen te gronde gericht."
William Armstrong.

Laat Nora, één van de "arme, redeloze dieren in mensengedaante", die ,niet in staat waren het Evangelie in zich op te nemen", en "gelijk de redeloze dieren moesten vergaan", nu in haar eigen woorden tot het hart van ieder van mijn lezers spreken.

In februari 1863 schreef zij mij het volgende:

Waarde heer!

Ik heb uw lieve brief ontvangen en was blij iets van u te horen. Ik lees altijd in mijn Bijbel, want ik geloof in God de Vader, en in Christus Jezus, onze Heere, Amen. Ik spreek dikwijls tot de zwarten over Jezus Christus; en sommigen van hen geloven in God en in Jezus. Ik leer mijn kinderen altijd om God, onze hemelse Vader, te aanbidden. Colin zal trachten niet meer te drinken. Hij bidt nu altijd tot God. Met de zwarten, die bij mij komen, spreek ik over God en hun zonden; maar zij zijn zo slecht, dat zij niet naar mijn onderwijzing willen luisteren. Mijnheer, ik zal Rijd voor u bidden, dat God u moge zegenen en geleiden! O mijnheer, bid voor mij, mijn echtgenoot en mijn kinderen! Uw gehoorzame dienaar,
Nora Hood."

In haar tweede brief zegt zij:

"Uw vriendelijke brief gaf mij veel troost. Ik dank God, dat ik in staat ben te lezen en te schrijven. Mevr. en Mej. Mac Kenzie leerden mij dat; en door haar leerde ik Jezus Christus, mijn Zalig- in aker, kennen. Onze Heere zegt: "Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven." "O alle gij dorstigen, komt tot de wateren." Mijnheer, ik zal Joe en King John, evenals ik Katy en de anderen deed, over Jezus Christus, onze Zaligmaker, vertellen, ik zou gaarne hebben, mijnheer, dat u mij nog eens schrijven wilde, opdat ik hen uw brieven kon tonen", enz. enz.

In een derde brief, ook in 1863 geschreven, zegt zij:

"Waarde heer! Colin en ik waren blij iets van u te horen. Ik spreek de zwarten altijd over God, gure Zaligmaker, en de zaligheid hunner zielen. Zij zijn zo slecht. Zij gaan van de ene plaats naar de andere en blijven niet lang bij mij. Ik leer mijn kinderen altijd, dat zij moeten bidden en zou ze ook gaarne naar school zenden, indien ik kon. Ik hoop, dat u veilig in Engeland zult aankomen, en zendelingen zult krijgen en dan naar uw arme zwarten op de eilanden te preken. Moge de Heere u zegenen, waar u ook heengaat!"
Uw toegenegen Nora. Hood.

Arme, lieve christelijk gezinde Nora! De Geest des Heeren spreekt onmiskenbaar door u, wanneer u voor man en kinderen bidt en hen tot de zaligheid zoekt te brengen, wanneer u beproevingen en ontberingen verdraagt, gesteund door de gemeenschap uws Heeren, wenend over de gezonken toestand van uw volk, en hen zoekt op te heffen door hen bekend te maken met de ware God en met Zijn liefde voor het mensdom door Jezus Christus. Het ware te wensen, dat alle blanke christenen evenveel van de Geest van de Goddelijke Meester ten toon spreidden!

Helaas! wanneer men Marsdens "Leven" leest en andere autoriteiten raadpleegt, gruwet men van de beschrijving van de slachting, die onder arme zwarten heeft plaats gehad. Stel u voor, hoe in 1830 de troepen te wapen werden geroepen en drieduizend gewapende mannen het werk der verwoesting voortzetten van 4 oktober tot 22 november. Lees van iemand, die er zich op beroemde zeven zwarten met eigen hand te hebben gedood; van een ander, dat hij dertig vrouwen en kinderen had verslagen en op een hoop geworpen; van een derde, een ontwikkeld man, van wie luitenant Laidlow zegt, dat hij als zegeteken boven zijn boekenkast de schedel van een arme zwarte had geplaatst, die hij zelf met een kogel had doorboord. En welke was hun zonde, hun misdaad? Niets anders dan het uit honger stelen van een schaap, dat graasde op de grond waar eens hun voedsel groeide, en vanwaar de blanken hen onmeedogend verjaagd hebben. De vergelding komt; maar soms langzaam en wordt niet altijd begrepen bij haar verschijning. Maar het is zeker, dat Australië heden de treurige gevolgen ondervindt van de wreedheid, waarmee men zich tegenover de zwarten heeft gedragen. De duivelen hebben er zich genesteld.

Bij mijn laatste zendingstocht, in 1888, door Victoria en een gedeelte van Nieuw-Zuid-Wales, bezocht ik al de plaatsen van de inboorlingen, die het mij mogelijk was te bereiken. Daar zijn de weinige overgeblevenen van een eens talrijk mensenras bijeenvergaderd. Zij trachten zich te dwingen om in huizen te wonen, maar zij hebben een zwervende geest in zich. Gedurig maken zij zich op tot een zwerftocht over hun oude jachtgronden om de zoetheid van de vrijheid nog eenmaal te smaken. In Victoria voorziet het Gouvernement de inboorlingen nu van voedsel en kleding, wanneer zij aan de aangewezen stations willen blijven zodat de overgeblevenen voor het tijdelijke niet slecht bezorgd zijn. Maar men moest overal opzieners benoemen, die voor hun zielen evenals voor hun lichamen zorgen. Het gebruik van sterke dranken en andere verkeerdheden maaien de inboorlingen in menigte weg, en Australië heeft nog maar korte tijd om boete te doen voor de wrede heden van het verleden en om nog enige juwelen van uit hun midden toe te voegen aan de kroon des Verlossers.

Op mijn afscheidsbijeenkomst in Melbourne, waar Sir Henry Barkley het voorzitterschap bekleedde, smeeke ik dat de kolonie meerdere pogingen in het werk zou stellen om het Evangelie onder de inboorlingen bekend te maken. Ik toonde de afgoden, welke ik ontdekt had; ik las Nora's brieven voor en ik mag zonder aanmatiging zeggen, dat sedert die tijd de mening, dat zij "redeloze dieren in mensengedaante" zijn, vrijwel uitgeroeid is.

Hoofdstuk 3

NAAR SCHOTLAND EN TERUG

De leden van mijn Australische kommissie raadden mij ten sterkste aan naar Schotland te gaan, teneinde, indien het mogelijk was, meer zendelingen voor de Nieuwe Hebriden aan te werven. Dr. Inglis, die juist uit Groot-Brittannië was teruggekeerd, waar hij het Aneityumese Nieuwe Testament had doen drukken, ondersteunde dit plan krachtig.

"Voor ik het vaderland verliet", zo schreef hij aan de gemeente in Schotland, "kon ik aan zo iets niet denken, maar sedert ik hierheen terugkeerde en gezien heb hoe groot de sympathie, de belangstelling en de mildheid zijn, die onder Gods zegen aan de heer Paton worden betoond, en het veranderd uitzicht opmerk, dat de zending daardoor verkregen heeft, nu gevoel ik, dat er een crisis bereikt is, en dat er een bijzondere poging in liet werk moet gesteld worden om meer mensen voor de zendingsarbeid te winnen, waartoe ik geen tijd had en ook de middelen niet bezat, maar welk doel nu misschien door de heer Paton zal kunnen bereikt worden; Mijn hoop en bede is, dat hij in het vaderland even gelukkig zal zijn met het verkrijgen van arbeiders in de wijngaard, als hij in de koloniën is geweest om geld te verzamelen.

Mijn pad was echter ver van helder, niettegenstaande mijn Gideonsvlies, waarop reeds gewezen is. Tijd te verliezen met een reis naar het vaderland le ondernemen, teneinde werk te gaan verrichten wat anderen moesten doen, terwijl ik nog altijd de noodkreten hoorde van de verloren gaande heidenen op de eilanden, kon ik in het eerst bezwaarlijk mijn plicht rekenen. Te midden van overstelpende bezwaren en daar ik geen raad noch licht in leze zaak van enig mens kon verwachten, deed ik een stap, waartoe ik mij slechts eenmaal tevoren in mijn veelbewogen loopbaan heb gedrongen gevoeld. Sommigen zullen mij bespotten wanneer zij het lezen, maar anderen zullen misschien diepzinniger zeggen: "Wie dit geloof is gegeven, dat hij er naar handele."

Na vele gebeden, worstelingen en tranen, zocht ik alleen het aangezicht des Heeren, en op mijn knieën, onder ernstig gebed tot God, wierp ik het lot, en het antwoord kwam: "Ga naar huis!"

In mijn hart geloof ik ten volle, dat de Heere in beide gevallen zich verwaardigde om mij het pad aan te wijzen, waarop ik gaan moest en dat mij anders ilt bekend zou geweest zijn, en ik geloof dit nu des te vaster met het oog op de dertig jaren, die ik in de dienst van Christus heb doorgebracht, en die liet gevolg zijn geweest van de stap, toen na rijp beraad en onder biddend opzien genomen. In deze, gelijk in vele andere zaken, geef ik geen wet voor anderen, ofschoon ik gehoorzaamde aan het hoogste licht, dat ik toen bezat. Ik kan zelfs niet nalaten hierbij te voegen, juist om de hierboven aangegeven redenen, dat ik zogenaamde loterijen en dobbelarijen als een bespotting van God beschouw, en weinig minder dan godslastering. "Gij kunt niet drinken aan des Heeren tafel en aan de tafel der duivelen."

Ik scheepte mij op 16 mei 1863 in naar Londen in de Kosciusco, een Aberdeense klipper. Kapitein Stewart maakte de reis voor allen zeer aangenaam. De zoon van mijn oude vriend, bisschop Selwijn, en ik leidden beurtelings de Presbyteriaanse en Anglicaanse godsdienstoefening. Toen wij de kaap omzeilden, werden wij door een merkwaardige donderbui overvallen. Ons flinke schip werd deerlijk door de bliksem vernield. Ieder, die op het dek was, werd plotseling terneder geworpen. Het koper van het schip werd gesmolten; de kapitein gaf mij daar een stukje van, dat ik nog bezit. Toen het scheen dat een vuurbal het schip zou verpletteren, werden diegenen van ons, die op stoelen rondom de tafel van de kajuit zaten, op de grond geworpen, en wij

meenden, dat het schip naar de diepte ging. Toen het weer opsprong, werden een militair en een geneesheer plotseling in de achtergang tussen de kajuiten geworpen, daar de schroeven van hun zitbanken uit elkander geslagen werden. Ik bebeerde mijn been hevig, daar ik, de tafel willende grijpen, tussen de bank en de tafel werd geklemd, en moest naar mijn hut gedragen worden. Al de getroffenen werden bijeengebracht en herkregen spoedig het bewustzijn, en onmiddellijk daarna kwam de goede kapitein, die ook ouderling der gemeente was, tot mij, zeggende: "Ga ons voor in het gebed, en laat ons de Heere danken voor deze genadige redding; het schip is niet in brand en niemand is ernstig gekwetst!"

De arme man zelf kreeg een koorts, die hem drie weken lang niet wilde verlaten. Of deze gebeurtenis hem de ziekte bezorgd had, kan ik niet zeggen; maar wij spannen onze verenigde krachten in om hem in die tijd van dienst te zijn. De Heere deed hem echter weer herstellen en wij ankerden veilig in de Oost-Indische dokken van Londen, 26 augustus 1863: wij waren juist drie maanden en tien dagen op zee geweest.

Het was half zes in de namiddag toen wij ankerden en om zes uur sloten de hekken. Mijn koffertje stond op het dek gereed. De tolbeambten lieten mij vriendelijk passeren en ik was onmiddellijk op weg naar Easton Square. Ik was nooit tevoren in de grote stad geweest en ongetwijfeld zou ik haar paleizen en gedenktekenen met genoeg bezichtigd hebben, maar de zaak des Konings, die mij was toevertrouwd, vereiste spoed en ik voelde mij gedrongen om haastig voort te gaan en noch rechts noch links te zien. De straten, waardoor ik reed, schenen mij nauw en vuil toe; vele mensen hadden een morsig en onaangenaam uiterlijk, en voor mij, die zo pas uit Australië kwam, was de teleurstelling, wat betreft het beroekt en ellendig uiterlijk van hetgeen ik zag, zeer groot. Zonder twijfel zullen andere bezoekers alleen de grootheid en de rijkdom zien; zij zullen juist zien hetgeen zij wensen te zien en Londen zal zich dienovereenkomstig aan hun oog voordoen.

Diezelfde avond om negen uur zat ik in de trein naar Schotland. De volgende morgen, ongeveer op hetzelfde uur, vervoegde ik mij bij de predikant John Kay, Castle Douglas, het hoofd van de kommissie voor de Uitwendige Zending van de Hervormd Presbyteriaanse gemeente, waartoe ik behoorde. Wij bepaalden zo spoedig mogelijk een samenkomst met de genoemde kommissie, opdat mijn plannen hun terstond mochten voorgelegd worden.

Met de volgende trein was ik op weg naar Dumfries en ging van daar per rijtuig naar mijn oud, dierbaar tehuis in Torthorwald. De ontmoeting met mijn dierbare ouders was allertreffendst, en ik smaakte de reinste vreugde, ofschoon er ook vele tranen vloeiden. Immers, er waren maar vijf korte jaren verlopen sedert ik uit hun heiligdom vertrok, van mijn jeugdige bruid vergezeld; en nu, helaas! het eenzame graf op Tanna hield moeder en zoon in elkanders omhelzing besloten tot de dag der opstanding.

Niet minder hartelijk, maar veel smartelijker was mijn ontvangst, enige dagen later, te Coldstream, waar ik voor het eerst de treurende ouders van mijn geliefde vrouw weer aanschouwde. Hoewel godvruchtige lieden, had de slag hun hart als het ware gebroken en zij kwamen hun verdriet niet geheel te boven. Zij morden niet tegen de Heere, maar hart en vlees begonnen te bezwijken en te verwijnen, evenals ons Goddelijk Voorbeeld Zelf bezweek onder het kruis, dat Hij toch zonder klagen droeg.

De kommissie der Uitwendige Zending van de Hervormd Presbyteriaanse gemeente kwam in Edinburg samen, en verwelkomde mij zeer hartelijk. Een uitvoerig verslag van al wat ik gedaan had en van al mijn plannen en verwachtingen voor de toekomst werd

hun voorgelegd. Zij stonden mij gaarne toe iedere zondagsschool te bezoeken en er te spreken. Zij gaven mij toegang tot hun godgeleerde school, opdat ik ook het woord tot de studenten mocht richten. Mijn toespraak daar naar aanleiding van de woorden: "Kom over en help ons", werd uitgegeven en ruim verspreid. God gebruikte dit geschrift om de belangstelling voor onze zending zeer te verhogen.

De kommissie deed met grote geestdrift al wat in haar vermogen was om mij te helpen. Door haar invloed aangespoord, schonk de Presbyteriaanse gemeente mij in 1864 de onverwachte en onverdiende eer, de hoogste, die men mij kon aanbieden, tot voorzitter van de Synode te worden verkozen. Niemand kan begrijpen hoe zeer ik voor dit alles terugschrok, maar in de Doop, dat de Heere ook weer deze zaak zou doen medewerken tot het bevorderen van Zijn werk onder de heidenen, nam ik het voorzitterschap dan, hoewel alleen, naar ik vrees, om de zetel zeer onwaardig te bekleden, want Tanna had mij weinig opleiding voor zo iets gegeven.

De Synode, als vertegenwoordigster van de Presbyteriaanse gemeente, vaardigde een stuk uit, waarin zij verklaarde:

„Het is met het grootste genoegen, dat wij in onze vergadering tegenwoordig zien één van onze meest toegewijde zendelingen. Hetgeen door het bezoek van de heer Paton aan Australië is teweeggebracht, is iets ongewoons in de geschiedenis van onze zending. Er is namelijk f 54.000,- aan het fonds der zending op de Nieuwe Hebriden toegevoegd, behalve meer dan f 3600,- voor inlandse onderwijzers, die jaarlijks in bijdragen van x zullen betaald worden, wanneer alle uitgaven bestreden zijn. De Geest Gods moet over de bewoners van de koloniën uitgestort zijn om hen tot zo'n een edelmoedig offer aan de zaak der zending te bewegen en onze zendeling is het werktuig in Gods hand geweest om de belangstelling en de mildheid der kolonisten op te wekken. Nu bekleedt hij door Gods goedheid het ere ambt van voorzitter der Synode, enz. enz."

De Synode drukte verder haar dankbaarheid uit voor wat God op deze wijze gedaan had en haar dankbare erkenning voor de vele en gewichtige diensten mij door predikanten en zondagsscholen, beide in Schotland en in Australië, bewezen.

Ik heb het altijd een eer en een voorrecht gerekend, dat ik geboren en opgevoed ben in de schoot der oude Hervormde Presbyteriaanse gemeente van Schotland. Als afzonderlijke gemeente is deze kerk klein onder de duizenden van Israël; maar de voorwaarden van burgerlijke en godsdienstige vrijheid, waarvoor haar stichters geleden en gestreden hebben, zijn op dit ogenblik het hart en de ziel van al, wat het best en het goddelijkst is in de constitutie van ons Britse rijk.

Ik ben er meer trots op, dat het bloed der martelaren door mijn aderen stroomt, en hun waarheid in mijn hart geschreven is, dan andere mensen kunnen zijn op adellijke voorouders of koninklijke afkomst. En ik was in die tijd, toen de gemeente zich zo onderscheidde door haar ijver voor de zending, met een diep gevoel van dankbaarheid beziel, toen ik in staat was om bij het einde van mijn reis en nadat er enige nieuwe namen aan ons getal waren toegevoegd, te verklaren, dat van al de geordende predikanten één van ieder zestal een zendeling des kruises was. En onze goede, oude gemeente bracht zichzelf daardoor geen nadeel toe; integendeel, haar ijver voor de zending ging vergezeld, indien hij er niet de oorzaak van was, van buitengewone voorspoed in de moedergemeente.

Grote mildheid begon de gemeenteleden te kenmerken. Vele kerken en pastorieën werden van schuldenlasten ontheven, die hen sedert jaren drukten. Gemeenten werden aan de kerk toegevoegd, en in mei 1876 verbond de Hervormd Presbyteriaanse

Gemeente zich op eervolle en onafhankelijke wijze met haar grotere, rijkere en meer uitgebreide zuster gemeente, de Vrije Kerk van Schotland. Slechts enkelen van de broederen, ongetwijfeld met volkomen trouw aan hetgeen zij hun plicht rekenden, bleven het oude voetspoor betreden en traden niet tot dit nieuwe verbond toe.

Bij deze vereniging verbond zich de inlijvende kerk plechtig en wettelijk om de zending op de Nieuwe Hebriden en ook de Dayspring te blijven ondersteunen en zich niet terug te trekken voordat al de eilanden voor Jezus gewonnen waren. Nu de Fransen genoodzaakt zijn geworden het toneel te verlaten, is het veld open, en de eilanden roepen luide om acht of tien zendelingen meer dan wij tegenwoordig hebben (1889). Dan zal de banier des kruises spoedig op ieder afzonderlijk eiland geplant worden en zou er een werkelijke betekenis kunnen komen in de dwaze benaming, aan deze eilanden door de Spaanse ontdekker gegeven, toen hij, menende, dat het gedeelte waar hij landde, het fabelachtige zuidelijke Vastland was, dit het land van de Heilige Geest noemde.

Toen de hierboven vermelde vereniging plaats vond, traden al de zendelingen uit vrije verkiezing tot de inlijvende kerk toe; niet alleen zij, die onmiddellijk ondersteund werden door de Hervormd Presbyteriaanse kerk zelf, maar ook de verschillende zendelingen door hen uitgezonden, die ondersteund werden door de één of andere van de Australiaanse koloniën. En het is boven alle twijfel verheven, dat hetgeen hen in de Vrije Kerk aantrok en hen aan haar verbond, haar edele ijver voor de zaak der zending was en de opofferingen, die zij zich daarvoor getroostte, hetzij in het vaderland of daarbuiten. Want het staat bij iedere zendeling vast, dat, hoe meer belangstelling een gemeente toont in de heidenen, hoe meer zegen en voorspoed zij zal ondervinden in haar werk in het vaderland.

"Eén van de zekerste tekenen, dat er leven in een gemeente is", schreef de Christian Review van Victoria, "is de poging, die zij in het werk stelt om het Evangelie buiten haar eigen grenzen te verspreiden en voornamelijk om de kennis van Jezus onder de heidenen te brengen. De zending onder de inboorlingen, onder de Chinezen in deze kolonie en op de Nieuwe Hebriden werd deze gemeente door God ingegeven. Tijdens een grote crisis op de Nieuwe Hebriden zond zij één uit haar midden naar Australië tot hulp, en zijn werk werd door de Heere der gemeente uitnemend gezegend. De kinderen, vooral de leerlingen der zondagsscholen van de Presbyteriaanse gemeenten, werden met grote geestdrift voor de zending bezielde. Grote sommen werden bijeengebracht voor het zendingschip. De gemeenten werden opgewekt om hun plicht tegenover God en hun medemensen buiten deze koloniën te vervullen en een nieuwe zendingsgeest nam bezit van de gehele gemeente.

Haar afgevaardigde van de eilanden stemde toe om zendeling van de Vrije Kerk te worden. Vele omstandigheden kwamen inderdaad samen om duidelijk te tonen, dat het des Meesters wil was, dat deze gemeente zich met de andere Presbyteriaanse gemeenten zou verenigen om dit arbeidsveld in bezit te nemen, en reeds is de uitkomst zeer belangrijk, beide voor de kerk en voor de zending.

De zendelingen gevoelen zich zeer aangemoedigd door het ontvangen van krachtige hulp van de grootste Presbyteriaanse gemeente in de koloniën van Australië; terwijl de Presbyteriaanse gemeente van Victoria in eigen omgeving zeer gezegend is door de zendingsijver, die in haar midden is ontstaan. Zo blijkt opnieuw de waarheid van liet zeggen: "die geeft, verarmt niet", en men ziet opnieuw de woorden van de Heere Jezus bewaarheid: "Het is zaliger te geven dan te ontvangen."

Maar - ik loop vooruit. Mijn tocht door Schotland bracht mij in aanraking met iedere predikant, met iedere gemeente en zondagsschool in de kerk mijner vaders. Deze waren nooit rijk, maar te allen tijde milddadig. Bij deze gelegenheid droegen zij meer dan ooit tevoren, in geld en in nuttige voorwerpen, voor de bewoners van de eilanden bij.

Ongelukkig waren mijn bezoeken naar het verre noorden, naar onze gemeenten te Wick en Stromness, in de maandjanuari bepaald, en daarbij ()verviel mij een treurig ongeval. De wegen waren nu met sneeuw en ijs bedekt. Ik bereikte Aberdeen en Wick met een stoomboot van Edinburg en moest van daar mijn weg nemen naar Thurso. Daar de plaatsen binnen in de postwaggen' bezet waren, moest ik buiten zitten. De koude was hevig en een van mijn voeten bevroor. De storm hield mij bijna een week in Thurso ingesloten, maar het gevoel kwam niet in mijn voet terug.

Wij vertrokken toen de storm wat bedaarde, per stoomboot naar Stromness, maar onderweg stak de storm weer op, allen werden naar beneden gezonden en luiken en deuren vastgemaakt. De passagiers waren meest zeer ruw, en de kajuit vol brandewijnlucht en tabaksrook. Ik smeekte de kapitein mij ergens op het dek te laten blijven, waar ik mij zo goed ik kon zou weten te schikken. Hij riep uit: "Dat durf ik niet te doen! U zult overboord geworpen worden."

Mijn smekende ziende, gaf hij echter toe, en gelastte zijn mannen om een stuk zeildoek over mij heen te binden en mij aan de mast vast te snoeren en zo lag ik tot wij Stromness bereikten. De zee sloeg hevig en gevaarlijk over het schip. Maar de kapitein, gedurende verscheidene uren een schuilplaats vindende onder een voorgebergte, redde daardoor het schip en de bemanning. Toen wij ten laatste aanland kwamen, was mijn voet zo verstijfd en pijnlijk, dat ik slechts met grote moeite en onder vreselijke smart een stap kon doen. Twee samenkomsten werden echter nog zo goed en zo kwaad als het ging door mij geleid; maar het voorgenomen bezoek aan Dingwall en andere plaatsen moest ik opgeven, daar de sneeuw zo hoog lag, dat geen voertuig mij er heen kon brengen. En mijn voet riep luide om geneeskundige hulp.

Naar het zuiden teruggekeerd, bleef ik twee maanden aan huis gebonden en onder de beste geneeskundige behandeling geplaatst. Alle gevoel scheen langzamerhand uit mijn voet verdwenen te zijn; en een amputatie werd mij ernstig aangeraden zowel te Edinburg als te Glasgow.

Ik had echter Liverpool weten te bereiken, en mijn waarde vriend, Dr. Graham bracht mij daar onder behandeling van een geneesheer, die door galvanisme reeds vele personen had genezen. Lange tijd legde hij de batterij aan, maar ik voelde niets. Hij verklaarde, dat de kracht, die hij aanwendde, een gewoon mens bijna zou gedood hebben en dat hij nooit bij een levend en gezond mens een lichaamsdeel zo geheel zonder gevoel had gezien.

Eindelijk bedekte hij de voet met een donkere pleister en verzocht mij over drie dagen bij hem terug te keren. Maar reeds de volgende dag noodzaakte het gevoel van onuitstaanbare koude in de voet mij tot hem terug te keren. Op mijn ernstige smeking deed hij de pleister er af, en tot zijn grote verwondering bleef het gehele bevroren gedeelte er aan kleven. Het overige werd weer zorgvuldig door hem verbonden en als te voren met de pleister bedekt, en hij verzekerde mij, dat mijn voet met rust en zorgvuldige verpleging nu geheel zou herstellen. Door Gods zegen gebeurde dit ook, ofschoon het een bittere beproeving voor mij was om te midden van al mijn plannen zo werkeloos te moeten blijven, en tot heden toe word ik soms, wanneer ik veel loop, er aan herinnerd dat dit lichaamsdeel mij menige pijnlijke steek kan toebrengen. En in alle nederigheid voel ik mij gedrongen ook de woorden van de grootste zendeling op mij toe

te passen: "Ik draag de merktekenen des Heeren Jezus in mijn lichaam."

Op mijn reis had ik het genoeg te bemerken, dat de zondagsscholen zich gaarne bij mijn plan voegden en "aandeelhouders" in het zendingschip werden. Ik werd krachtig ondersteund in mijn pogingen door een ouderling der gemeente. Een collectebus voor de Dayspring was in bijna ieder huisgezin te vinden en de opbrengst daarvan heeft sedert uit Schotland ieder jaar ongeveer f 3000,- bedragen, als hun aandeel in het kinderzendingschip voor de Nieuwe Hebriden. De kerk van Nieuw-Schotland was ook zeer met het plan ingenomen en haar zondagsschool-kinderen hebben ook geregeld f 3000,- per jaar bijeengebracht. De kinderen uit de koloniën brachten het overige samen en hielden dit ook met grote belangstelling al deze jaren vol. En wanneer later de geschiedenis van de zending op de Zuidzee-eilanden eens uitvoerig beschreven zal worden, dan moge men niet vergeten te vermelden, dat de kinderen van Australië, Nieuw-Schotland en Schotland met hun verenigde stuivers de Dayspring naar de Nieuwe Hebriden hebben doen zeilen, waardoor de zendelingen en hun families voorzien zijn geworden van de nodige levensbehoeften en waardoor zij in staat werden gesteld de bewoners der eilanden te leren om zich behoorlijk te kleden en te luisteren naar de woorden van de Heere Jezus, aan Wiens voeten zij nu neerzitten. Dit was het heilig verbond der kinderen, waarop vroeger gewezen is; en ieder weet, dat de Goddelijke Meester op zulk een verbond met welgevallen neerziet.

De Heere gaf mij nog een andere heerlijke zegen te aanschouwen als uitvloeisel van mijnt tocht, ofschoon in het geheel niet alleen door mijn invloed veroorzaakt. Vier nieuwe zendelingen gaven zich in Schotland voor ons werk, en drie in Nieuw-Schotland. Door hun hulp waren wij niet alleen in staat de verlaten zendingsposten weer op te zoeken, maar wij namen ook in de naam des Heeren bezit van andere eilanden. Ik wachtte niet op hen om hen mee te nemen. Zij hadden nog veel te doen en veel te leren, dat hun van groot nut in de zendingsarbeid zou zijn. Zij hadden ook meer dan iets anders nodig enige medische kennis op te doen, buiten hun gewone theologische opleiding. Ik had, gelijk men weet, toen ik student te Glasgow was, ook enige medische colleges gevolgd en had persoonlijke opleiding gehad van een ervaren geneesheer. Dit was mij van groot nut geweest, niet alleen voor de eilanden, maar in de afgelegen bossen tijdens mijn tochten door Australië en bij allerlei gelegenheden, wanneer geneeskundige hulp niet te verkrijgen was. Iedere zending werd er dus in het vervolg toe aangespoord om zoveel mogelijk op de hoogte te komen van al wat vooral voor onze eilanden op het gebied der geneeskunde vereist werd. O

m deze en andere redenen werd al wat ik meer ontving dan nodig was voor de Dayspring aan de kommissie voor Uitwendige Zending toevertrouwd, opdat de nieuwe zendelingen voldoende uitgerust mochten worden en de gemeente in het vaderland niet belast behoefde te worden met de kosten van hun uitrusting en reis. Haar verantwoordelijkheid was reeds groot genoeg voor de hulpmiddelen, die zij bezat. Zij kon echter mensen leveren, Gods grootste gave, en wanneer nu Gods volk elders in de geldmiddelen voorzag, dan waren de koloniën en het moederland innig met elkander verbonden in de heerlijke en gezegende arbeid der zending.

Ik keerde echter niet alleen naar mijn post terug. De Heere voerde mij iemand tegen, die, ofschoon dit ons onbekend was, geheel voorbereid was door bijzondere leiding, godsdienstige opvoeding, door vele gaven en talenten, en zelfs door familieaangelegenheden, om mijn lot op de Nieuwe Hebriden te delen. Haar hart was vervuld van verlangen om hen, die in duisternis zaten, te helpen en te leren. Haar

broeder was als een bemind zendeling in de bloei der jeugd in den vreemde gestorven; haar zuster was de vrouw van een toegewijd leraar onzer gemeente te Adelaide, zij en haar echtgenoot waren ijverige voorstanders van ons werk. En haars vaders nagedachtenis was nog in ere om zijn vele christelijke werken in het ganse Stirling-distrikt; en ook was hij als de schrijver van de nog populaire *Anecdotes*, tot opheldering van de kleine Catechismus en van de Heilige Schrift, zeer bekend. Alvorens ik Schotland in 1864 verliet, huwde ik met Margaretha Whitecross, en God heeft ons tot heden toe voor elkander gespaard, en de kinderen, die Hij in Zijn liefde ons heeft willen schenken, hebben wij aan Zijn dienst toegewijd, terwijl wij hopen en bidden, dat Hij ieder van hen moge gebruiken tot de uitbreiding van het Evangelie in de heidenwereld.

Het laatste, wat mij in Schotland wachtte, was het afscheid van mijn lieve ouders.

Wij knielden neer rondom het huisaltaar in de oude, gezegende woning te Torthorwald, terwijl mijn eerwaardige vader, met zijn sneeuw witte lokken, als hogepriester ons wederom opdroeg aan "de zorg en de bewaring van de Heere, de God van al de geslachten Israëls."

Het was voor de laatste maal op aarde, dat ik de klank hoorde van deze liefdevolle stem, die zich in smeking tot God verhief. Toen wij van onze knieën opstonden om elkander vaarwel te zeggen, wist ik, dat onze ogen elkaar niet weer zouden ontmoeten vóórdat het licht van de grote dag der opstanding ons zou beschijnen. Maar hij en mijn lieve moeder gaven ons wederom met een volkomen hart, hoewel het zwaard van menselijk smartgevoel daardoor ging, over tot de dienst van onze gemeenschappelijke Heere en tot redding der heidenen. En zo gingen wij dan heen, biddende, dat toch twee delen van hun geest met hun kostbare zegen op ons mocht rusten al de weg, die wij hadden te gaan.

Onze lieve moeder, die zich altijd wist te beheersen in de tegenwoordigheid van anderen, hield zich goed, tot wij nauwelijks de deur uit waren. Maar toen, gelijk mijn broeder mij later vertelde, viel zij met een luide kreet in zijn armen alsof haar hart gebroken was, en lag lange tijd in een hevige bezwijming. O, gij die deze bladzijde leest, oordeel met zachtheid over de uitingen der natuur, ook zelfs daar waar genade en geloof een volkomen overwinning behaald hebben. Leer door voorvallen gelijk dit ene, diepere betekenis hechten aan de woorden, eens gesproken tot die gezegende moeder, wier Zoon voor ons allen overgegeven werd: "En ook een zwaard zal door uw eigen ziel gaan."

Hier wil ik even in het voorbijgaan melden, dat mijn innig geliefde moeder in het volgend jaar, 1865, na een kort lijden de rust inging, en mijn hogepriesterlijke vader drie jaren later in vrede en vreugde heenging om in de tegenwoordigheid zijns Heeren te verschijnen. Zij werden beiden tot hun laatste ure toe omringd door hun liefhebbende kinderen, en beiden ontsliepen in de vaste hoop op een heerlijke onsterfelijkheid, terwijl al hun zoons en dochters verwachten hen weder te zien in de hemelse woning, hun door hun gezegende Zaligmaker bereid.

Wij scheepten ons te Liverpool in naar Australië in *The trest of the wave*, onder bevel van kapitein Ellis, en na een overtocht in vijffennegentig dagen, hetgeen toen zeer voorspoedig mocht gerekend worden, landden wij in Sydney op 17 januari 1865. Binnen een uur na onze aankomst werden wij reeds voor een nieuwe en verbazende moeilijkheid geplaatst.

De kapitein van onze Dayspring kwam mij zeggen, dat zijn schip drie dagen geleden aangekomen was en nu op stoom lag. Het was naar de eilanden geweest en had de Gordons, de Mc. Cullaghs en de Goodwills naar hun verschillende zendingsposten

gebracht. De kapitein had Halifax in Nieuw-Schotland veertien maanden geleden verlaten en nu bij zijn aankomst te Sydney kon hij geen geld krijgen, terwijl het scheepsvolk betaling eiste, enz. enz. Hij vervolgde: "Waar zal ik geld krijgen voor de lopende uitgaven? Niemand wil lenen, tenzij wij de Dayspring verpanden. Ik vrees, dat er ons niets zal overblijven dan het schip te verkopen." Ik gaf hem f 600,- om in zijn voornaamste behoeften te voorzien en verzocht hem mij een paar dagen uitstel te verschaffen, opdat ik iets zou kunnen doen.

Aan land gekomen zijnde, werd ik door Dr. Moon en zijn echtgenote hartelijk verwelkomd, alsook door andere vrienden, en daarna spoedde ik mij met vrolijk verlangen heen om de eerste blik te gaan werpen op de Dayspring, evenals een zeeman voor het eerst een kind gaat begroeten, dat hem geboren werd toen hij zich ver weg op de wijde oceaan bevond. Sommigen van het vertoornde scheepsvolk traden ons in de weg en bedreigden ons met vervolging en allerlei soort van onaangenaamheid. Ik kon hun alleen verzoeken een paar dagen geduld te hebben. De Dayspring was een schone brik met twee masten en een overdekking op het dek, die er was aangebracht toen het schip voor de eerste maal te Melbourne aangekomen was; in elk opzicht scheen het aan de gestelde eisen te voldoen. Het was een mooi schip; als een engel met witte vleugels streek het over de oceaan, door de kinderen uitgezonden om het Evangelie te brengen aan de schone, zonnige, maar door de zonde verduisterde Zuidzee-eilanden.

Voor mij was het schip als 't ware een levend wezen, de verpersoonlijking van een levende liefde, die in de harten van duizenden "aandeelhouders" klopte, en ik zei met een vast, onwankelbaar geloof: "De Heere heeft voorzien, de Heere zal ook verder voorzien."

Om aan de tegenwoordige verplichtingen te voldoen, werd er minstens f 8400,- dadelijk vereist, en een even grote som om de uitgaven te bestrijden voor een volgende tocht naar de eilanden. Ik bracht onze moeilijke omstandigheden voor onze dierbare Heere Jezus en ontvouwde Hem al de onderdelen van de zaak; ik zei Hem dat het schip zelf en de nieuwe zendelingen allen de Zijne, niet de mijne waren, en dat dit geld nodig was om Zijn gezegend werk te volbrengen.

Op vrijdagmorgen raadpleegde ik enige vrienden van de zending, maar geen hulp kwam opdagen. Ik trachtte geld te lenen, maar de geldschieter vroeg twintig percent interest en de papieren van het schip in pand. Ik verzocht de agent van het Londense zendinggenootschap (toen ook onze .agent) om mij wat geld te lenen op krediet van de kommissie voor de zending van de Hervormd Presbyteriaanse gemeente, maar hij kon dit niet geven, zonder een geschreven order uit Schotland te hebben ontvangen. Het scheen wel of sommige mensen zich in onze moeilijkheid verheugden.

Tot het uiterste gedreven, bepaalde ik een samenkomst van predikanten en andere vrienden voor de volgende morgen 11 uur, om mijn verslag te horen en mij raad te geven omtrent de Dayspring. Ik beschreef mijn reizen, sedert ik hen verlaten had, en wat zij uitgewerkt hadden en vroeg hun toen hun raad betreffende het schip.

„Verkoop het", zeiden sommigen, "dan bent u er af."

Wat", spraken anderen, "hebben de zondagsscholen u de Dayspring te geven, en kunt u het schip dan nu zelf niet onderhouden?"

Ik wees er hen op, dat het salaris van iedere zendeling maar f 1440,- per jaar bedroeg, en dat zij hun leven voor de heidenen gaven. Ik meende daarom, dat de christenen in de koloniën zeker het onderhoud van het schip op zich zouden nemen, daar we er niet buiten konden, indien de zending zou blijven bestaan. Ik zei hun, dat, daar mijn eigen gemeente in Engeland nu één zendeling in het buitenland had voor iedere zes predikanten in het vaderland en de kleine Presbyteriaanse gemeente op Nieuw-

Schotland nu zelfs drie zendelingen op onze eilanden had, het toch een gezegend voorrecht voor de Australische kerken en zondagsscholen zou zijn om de Dayspring aan de te houden, daar de zendelingen zonder dit schip niet leven, noch de eilanden geëvangeliiseerd konden worden.

Daar het zaterdag was, waren de morgen-godsdienstoefeningen voor de zondag reeds bepaald en bekend gemaakt, maar Dr. Mc. Gibson bood mij een samenkomst aan in de avond en Dr. Steel een namiddagbeurt om drie uur, verbonden met zijn zondagsschool. De heer Patterson, van Piermont, wilde mij voor de morgen-godsdienstofening zijn predikstoel afstaan, maar hij kon mij daar niet laten collecteren, daar zijn kerk maar een zendingskerk was. Ik nam deze aanbiedingen aan als van de Heere, hoezeer ik ook in mijn verwachtingen teleurgesteld was.

In de morgendienst deelde ik de gemeente mee, hoe het met ons gesteld was, en wenste hun toe, dat het hun door Gods zegen onder hun toegewijde leraar zo voorspoedig mocht gaan, dat zij in staat zouden zijn om onze zending op de Zuidzee-eilanden te ondersteunen. Toen ik naar de kerkenraadskamer terugkeerde, wachtten daar een heer en een dame om aan mij voorgesteld te worden. Zij kwamen uit Launceston in Tasmanië.

"Ik ben", zo sprak hij, "kapitein en eigenaar van het schip, dat tegenover de Dayspring voor anker ligt. Mijn vrouw en ik waren vanmorgen wat laat om een kerk in de stad te bezoeken en hoorden de klok van dit kerkje luiden, en toen wij u naar binnen zagen gaan, zijn wij u gevolgd. Wij hebben de dienst met veel genoegen bijgewoond. Wij gevoelen een hartelijke belangstelling in u. Deze cheque van f 600,- zal het begin zijn om u uit de moeilijkheden te helpen."

Mijn lezers zullen begrijpen hoe hartelijk ik hen bedankte en hoe ik in mijn eigen hart gevoelde, Wie het was, Die hen te laat deed aankomen om hun plannen ten uitvoer te brengen, maar niet te laat voor de Zijne, en hen dit kerkje had doen betreden en hun harten geopend. Jehovah-Jireh!

Om drie uur was de kerk van Dr. Steel vol zondagsschoolkinderen en andere personen. Ik vertelde aan het einde van mijn toespraak wat er 's morgens in de zendingskerk gebeurd was en hoe God kapitein Frith en zijn vrouw, die mij geheel vreemd waren, er toe gebracht had om de eerste toon tot onze bevrijding aan te slaan. Daarop stond er iemand op, die zei: "Ik zal u f 120,- geven." Een ander sprak: "Ik geef u f 60,-." Een derde: "Ik zal u morgen f 240,- zenden." Verscheidene anderen volgden hun voorbeeld en de collecte in het algemeen was zeer bevredigend.

's Avonds had ik een grote en aandachtige schaar toehoorders. Ik legde duidelijk uit, wat onze moeilijkheid omtrent de Dayspring was, en vertelde wat God reeds voor ons had gedaan en ik gaf een adres op, waarheen men bijdragen kon zenden. Bijna iedere mail bracht mij vrijwillige offeranden van Gods kinderen en op woensdag, toen de uitgestelde samenkomst gehouden werd, was de som reeds tot f 5472,- gestegen. Daar ik zeker geloof, dat de Heere in deze crisis onzer zending krachtig tussenbeide trad, spreek ik er enigszins uitvoerig over, tot eer van Zijn heilige naam. Vertrouw op Hem, gehoorzaam Hem, en Hij zal u niet beschaamd maken! Op een openbare samenkomst, onmiddellijk daarna gehouden, werd een poging in het werk gesteld om de eerste Australische hulpzending voor de Nieuwe Hebriden op te richten. Maar hiervoor zou een secretaris vol geestdrift nodig zijn geweest en bij gebrek daaraan kwam er op dat ogenblik niets van. Op een andere samenkomst werd het openbaar, dat de zaden ener verdeeldheid ontkiemden.

De agent van het edel en grootmoedige Londense zendinggenootschap kondigde aan, dat hij juist collecte-kaarten voor de John Williams had rondgezonden en vond, dat het

onbroederlijk zou zijn om nu terzelfder tijd een collecte voor de Dayspring in Nieuw-Zuid-Wales te houden. Hij stelde mij voor om eerst Tasmanië en Zuid-Australië te gaan bezoeken en bij mijn terugkomst zouden zij mij helpen, evenals wij hen nu hielpen. De beide genootschappen waren altijd op vriendschappelijke voet met elkander geweest, zodat wij het voorstel aannamen, ofschoon onze omstandigheden bijzonder moeilijk waren, en ik persoonlijk geloofde, dat geen kwaad, maar goed zou voortkomen uit het aanwakkeren van de zendingsgeest door onze beide genootschappen tegelijk. Tussen de beide andere zendingschepen, de John Williams en de John Wesley, die in de haven lagen, doorgaande, zeilde onze kleine Dayspring naar Tasmanië.

Te Hobart, evenals daarna te Launceston, werden wij bezocht door duizenden kinderen en ouders, die er trots op waren om hun eigen schip te zien, waarvan zij "aandeelhouders" waren voor Jezus. Ik preekte door de gehele kolonie in de kerken en hield openbare samenkomsten, ontving gelden en gaf collecte-kaarten uit, die mij in twee weken moesten teruggegeven worden. Maar ook hier begon een kleine scheuring zichtbaar te worden. Op een openbare vergadering te Hobart zei een predikant: "Wij ondersteunen de John Williams voor het Londens Zendinggenootschap. Laten de Presbyterianen hetzelfde doen voor de Day-spring!"

Ik antwoordde hierop, dat ik in deze bijeenkomst verschenen was op bepaald verzoek van hen, die de vergadering bijengeroepen hadden, maar dat mijn vriend, Dr. Nicolson en ik, ons liever in stilte verwijderden wilden, dan de oorzaak te zijn van enige onaangenaamheid. Maar de voorzitter kwam tussenbeide en stond er op, dat de samenkomst voortgezet zou worden in een christelijke geest, zonder elkander iets te verwijten. Het was ons bijzonder pijnlijk om al was het ook een misverstand, als enigszins vijandig beschouwd te worden tegen het Londens Zendinggenootschap, één van de vrijgevigste en christelijkst gezinde genootschappen der wereld. Toen scheen de kleine scheur al wijder te worden en wij bevonden meer en meer, dat wij ons uitsluitend tot de Presbyterianen moesten wenden om hulp. Maar zo mimen ook de leden van twee grote gemeenten deel in de zending onder de heidenen, waar vroeger alleen één van beide de last, tenminste voornamelijk ik gedragen. En de Heere heeft allen nodig.

Wij ontvingen vele bewijzen van belangstelling en sympathie. De stoom sleepboot werd ons gratis ten gebruik gegeven en de havengelden werden is kwijtgescholden. Vele geschenken werden ook aan boord van de Dayspring gezonden. Maar toch bracht ons de tocht naar Tasmanië, na voorzien van de noodzakelijke uitgaven, slechts ruim f 2729,- voor het Zendingsfonds op.

Wij zeilden nu naar Zuid-Australië en kwamen te Adelaide aan. Daar troffen wij vele vrienden aan, die de innigste belangstelling in onze plannen toonden. Duizenden kinderen deden met hun ouders een uitstapje om hun eigen zendingschip te bezien. Iedere dag en iedere avond hield ik samenkomsten en Gods kinderen werden grotelijks bewogen. Na aftrek van alle kosten, zolang wij in de haven lagen, bleef er een som van f 7613,50 over tot onderhoud van het schip. Een goed vriend, de edelachtbare heer George Fife Angus, die tot de kerk der Baptisten behoorde, gaf mij f 2892,-. Maar nog moest er een tekort van f 4800,- gedekt worden, eer de Dayspring zonder schuld was, en met een treurig hart smeekte ik er om tot de Heere.

Ik liet nu het schip terstond naar Sydney zeilen, en nam zelf plaats op de stoomboot naar Melbourne, maar na mijn aankomst aldaar deed ziekte en bezorgdheid mij drie dagen werkeloos zijn. Mij nog zeer zwak voelend, zocht ik mijn waarde vrienden, Dr. Morrison en zijn echtgenote en Mej. Fraser op, ten einde hun raad in te winnen.

"Ga mee", zei de doctor vriendelijk, "en ik zal u aan de heer Butchart en een paar andere vrienden in Oost Melbourne voorstellen, en wij zullen zien wat er gedaan kan worden."

Ik gaf alle inlichtingen, nadat de doctor het gesprek had ingeleid, en trachtte hun belangstelling voor ons werk in te boezemen, maar, geen inschrijvingen werden gevraagd of gegeven. Echter werd mij het gehele tekort toegezonden vóór ik naar Sydney vertrok. Ik ontving dus in het geheel op deze tocht f 20718,-. Onze Dayspring zeilde weer vrij en onze harten vloeiden over van dank aan de Heere en aan Zijn rentmeesters! Bij mijn terugkomst te Sydney riep ik, vóór ik naar de eilanden vertrok, door een advertentie in de couranten de predikanten en andere vrienden bijeen om de goede uitslag van mijn pogingen mede te delen en te beraadslagen voor de toekomst.

Mijn verslag werd met hartelijke dank aan God ontvangen. Er werd eenparig besloten, met het oog op hetgeen geschied was, dat er een ontwerp vastgesteld zou worden, waarbij de Presbyteriaanse gemeenten en zondagsscholen van Australië zich zouden verbinden tot jaarlijks onderhoud van de Dayspring, teneinde op die wij ze de noodzakelijkheid van zulke krachtige pogingen voor het vervolg te voorkomen.

Van die dag af werd de Dayspring feitelijk alleen door Presbyterianen onderhouden. In het eerst hadden allen mede geholpen tot de aankoop van het zendingschip, en was er bepaald, dat het al het nodige werk zou doen op de Loyaliteits-eilanden voor de zendelingen van het Londens genootschap en op de Nieuwe Hebriden voor ons. Zo was de afspraak, en niettegenstaande de kleine misverstanden met de agenten, was de Dayspring enige jaren lang geheel tot hun dienst. Toen de John Williams schipbreuk geleden had, vergezelde ons schip haar naar Sydney en bracht vier maanden van het volgend jaar geheel voor hen op de oostelijke eilanden door. De broeders op de Loyaliteits-eilanden zonden één hunner naar de koloniën om er op aan te dringen, dat de beloofde ondersteuning door hun vrienden aan de Dayspring zou worden gegeven. Maar toen dit niet hielp, weigerden zij eindelijk in 1870 langer diensten van de Dayspring te ontvangen, wanneer die niet meer door hun gemeenten betaald werden.

Deze kleine onaangenaamheid onder de bijdragende gemeenten hinderde ons echter niet in ons arbeidsveld; zij en wij hebben daar altijd samengewerkt in volmaakt broederlijke overeenstemming.

Hoofdstuk 4

VRIENDEN EN VIJANDEN

Wij vertrokken nu in 1865 met de Dayspring naar de eilanden. De gehele geschiedenis van de laatste jaren werd mijn broederen, de zendelingen, medegedeeld op hun jaarlijkse vergadering. Zij besloten, dat wij zouden trachten tot een vaste regeling te komen omtrent het onderhoud van het schip, en verzochten mij daarom nog eenmaal naar de koloniën terug te keren om de bestaande plannen aldaar tot rijpheid te zien komen. Dit scheen naar aller mening voor het ogenblik mijn voornaamste roeping te zijn; ons leven en de instandhouding van onze zending hing er van af. De lieere scheen mij geen keus te laten, en, hoewel met grote weerzin, moest ik wederom de eilanden verlaten. De Dayspring, die op dat ogenblik op de Loyaliteits-eilanden werkzaam was, bracht mij en mijn vrouw naar Mare, waar wij een gelegenheid zouden afwachten om naar Nieuw-Caledonië te gaan en vandaar naar Sydney.

Nu wij daar voor enige tijd opgehouden werden, namen wij kennis van het edel werk van de zendelingen Jones en Creagh van het Londens zendinggenootschap, die zeer veel tegenwerking ondervonden door de tyrannie en de paperij van de Fransen. Eens, op een wandeling door het binnenland, stuitte mijn vrouw en ik op een grote geheime vergadering van de inboorlingen in het bos. Zij onderwezen elkaar daar en lazen de Schrift, die de zendelingen in hun eigen taal vertaald hadden, maar die de Fransen hun verboden hadden te gebruiken. Zij riepen tot God om verlossing van hun vijanden! Het werd de zendelingen verboden om het Evangelie aan de inboorlingen te brengen zonder toestemming van Frankrijk; hun boeken werden verboden en zij zelf onder militair toezicht op het eiland Lifu geplaatst. Zelfs toen het door Britse tussenkomst de zendelingen vergund werd om hun werk te hervatten, mocht de Franse taal alleen door hen gebruikt worden. En sommigen, gelijk de heer J. Jones, werden in 1888, na een half uur tevoren gewaarschuwd te zijn, op een oorlogsschip gebracht en, zonder dat hun enige overtreding werd ten laste gelegd, werd het hun verboden ooit op de eilanden terug te komen. Aan de andere kant werden de Franse Rooms-katholieke zendelingen overal beschermd en voortgeholpen. Zij, die de inboorlingen evenveel voorwerpen van afgoderij voorstellen als zij zelf reeds hadden, en iedere protestantse zending op de voet volgen, gelijk dat de gewoonte van de Roomse kerk op deze eilanden en om te vernielen en te bederven.

Daar ik nu ook gedurende twee weken op Noumea werd opgehouden, kregen wij de staat van zaken onder het militair gezag. De Engelse protestantse bewoners, die weinig in aantal waren, verzochten mij een godsdienst te houden, maar daartoe kon van de autoriteiten geen vergunning verkregen worden, daar zij alles haatten wat Engels was. Maar enige protestantse ouders, Fransen, Engelsen en ook Duitsers verzochten mij hun kinderen in hun eigen huizen te dopen. Hiertoe vergunning te vragen zou zich een weigering op de hals halen zijn geweest en ik zou mijzelf er door in een moeilijke positie hebben geplaatst. Na de zaak voor de Heere te hebben gebracht, doopte ik ze allen. Na verloop van twee dagen kwam de geheimschrijver van de gouverneur met een tolk bij mij en begon mij de volgende vragen te doen:

"Is het waar, dat u hier kinderen gedoopt hebt?"

Ik antwoordde openhartig: "Dat is zo."

"Wij zijn hier gezonden om u te vragen op wiens bevel u dit gedaan hebt."

"Op het bevel van mijn grote Meester."

"Wanneer kreeg u dit bevel?"

"Toen ik aangesteld werd om het Evangelie te prediken, ontving ik ook dit bevel van mijn Meester."

Nu volgde er een levendig gesprek in het Frans tussen hen beiden, daarna bogen zij beleefd en verlieten mij.

Kort daarna kwamen zij terug, zeggende: "De gouverneur laat u beleefd groeten en verzoekt u hem de eer te willen aandoen van hem hedenmiddag om drie uur, indien u dat schikt, in het gouvernementshuis een bezoek te komen brengen."

Ik liet hem wederkerig groeten en zei, dat ik het genoeg zou hebben om op het aangewezen uur bij zijne Excellentie te verschijnen.

Hij begroette mij zeer minzaam, als "de grote zendeling van de Nieuwe Hebriden", en onderhield zich vriendelijk met mij over het werk hier; ook scheen hij verlangend iets omtrent de plannen der Engelsen te vernemen. Ik moest dus zeer voorzichtig zijn in hetgeen ik zei. Hij sprak voornamelijk door een tolk, maar somtijds zond hij deze weg en sprak dan evengoed, zo niet beter, Engels dan hij. Hij wilde gaarne mijn mening weten omtrent de wijze, waarop Engeland macht verkreeg over de inboorlingen en die wist te behouden. Na een lang onderhoud scheidden wij zonder een enkel woord over dopen of godsdienstoefeningen gesproken te hebben.

's Avonds kwamen de secretaris en de tolk ons weer bezoeken en zeiden: "De gouverneur zal het genoeg hebben zijn jacht met de bemanning morgen tot uw beschikking te stellen. Mevr. Paton en u kunnen dan eens rondzeilen en de strafkolonie en de gouvernements-tuinen bezoeken, waar het ontbijt voor u gereed zal staan."

De behandeling, die wij van hem ondervonden, was inderdaad allervriendelijkst. De bemanning van het jacht was in gevangenskleren; zij waren allen zeer vriendelijk voor ons. Door de arbeiders der strafkolonie scheen alle openbaar werk gedaan te worden en de tuinen waren zeer schoon aangelegd. Het snijwerk uit been, ivoor, kokosnoot, schelpen, enz. was inderdaad bewonderenswaardig. Wij kochten enige kleinigheden, maar de prijzen waren zeer hoog. Het was een vreemd schouwspel- deze voorwerpen van smaak en schoonheid en daarnevens de geboeide troepen ruwe en woeste gevangenen, die alleen door zwaard en kogel in bedwang gehouden werden. Toen ik de gouverneur voor zijn uitnemende vriendelijkheid ging bedanken, sprak ik hem over hun oorlogsschip, dat juist gereed lag om naar Sydney te vertrekken, en bood aan om de volle vracht te betalen indien zij mij wilden meenemen, in plaats van dat ik op een koopvaardijship moest wachten. Hij stemde terstond in mijnverzoek toe en bepaalde, dat men ons niet meer zou berekenen dan de dagelijkse kosten van onderhoud voor de zeelieden bedroeg. Toen ik dit hoorde evenwel, nam ik een aantal artikelen mee aan boord en bood dieten gebruik aan voor de tafel. Wij werden zeer goed behandeld, de kapitein stond zij neigen kamer aan mijn vrouw en mij ten gebruik af, daar zij niet bepaald voor passagiers ingericht waren.

Noumea scheen mij toe geheel overgegeven te zijn aan dronkenschap en ondeugd; door de Franse regering als een grote strafkolonie gebruikt, vertoonde het voor het oog ieder uiterste van roekeloos, werelds genot en van wrede slavenarbeid. Toen ik het drie-entwintig jaar later weerzag, was er nog geen verandering ten goede op te merken. De heer J. Bonwick zegt in zijn werk over de Franse koloniën, dat Noumea en zijn onderhorigen slechts 1068 Franse kolonisten bevatten. Indien er een God van gerechtigheid en liefde is, moet Zijn ongenoegen noodwendig rusten op een volk, welks paden met bloed bevekt en met allerlei zonden bezoedeld zijn, gelijk dat onloochenbaar het geval is met Frankrijk in de Stille Zuidzee.

Nauwelijks was ik in Sydney aangekomen, of ik werd in een draaikolk van moeilijkheden gesleept. H.M. S. Curacao was juist teruggekeerd van een tocht naar de eilanden, waarop de commandant, Sir William Wiseman, bet zijn plicht had gerekend om de inboorlingen te tuchtigen wegens moord en roof op handelaars en anderen gepleegd. Op onze eilanden hadden de zendelingen, als in alle dergelijke gevallen, als tussenpersonen gediend, en hadden natuurlijk altijd hun invloed gebruikt om barmhartigheid en vrede te bewerken. Maar Sydney en eigenlijk geheel Australië en de christelijke wereld waren in grote beroering over enige artikelen, even voor onze aankomst in een voornaam blad verschenen en van illustraties voorzien. Zij waren, zo het scheen, geschreven door een officier aan boord van het genoemde stoomschip, en hadden des te meer indruk gemaakt naarmate de waarheid ervan zeer duidelijk scheen bewezen te zijn.

Tanna was het toneel van de eerste gebeurtenissen en er zouden er meerdere volgen in verschillende volgende nummers. De Curacao werd voorgesteld als op enige land van de kust liggende en de Dayspring op sleeptouw hebbend. De Tannese strijders werden door kogels neergeschoten en lagen in menigte op de met bloed besproeiende kust. En de zendelingen werden voorgesteld als veilig aan de lijzijde van het oorlogsschip de oorlog besturend en het bloedbad aanschouwend. Zonder een enkele vraag te doen of enige twijfel te uiten, zonder dat er een stem zich verhief om te ontkennen, dat mensen als deze zendelingen zich aan zulk een gedrag konden hebben schuldig gemaakt (mannen, die hun leven jaren lang in de waagschaal hadden gesteld, liever dan dat een vierta- van het hoofd der inboorlingen gekrenkt werd!) ging er een luide, ja zelfs een wilde kreet van afschuw op van de pers, waarbij ook de kerk zich voegde. De gewone spotternij over Evangelie was het onderwerp van honderden bittere en spottende artikelen. De nieuwsbladen en, gelijk wij later hoorden, was het ergerlijk nieuws in Engeland en Amerika geseind, natuurlijk niets aan kracht verliezend. Dat had de vrienden der zending met afgrijzen vervuld. Zo werd het met iedere mogelijke versterking aan de lezers van de wereldse en ongelovige pers voorgelegd.

Toen ik in Sydney aan wal stapte, was ik misschien de meest beschimpte man in Australië en de naam zelfs van de zending op de Nieuwe Hebriden was verdacht gemaakt in de ogen van het ganse volk.

De teerling tot de strijd was geworpen en viel aan mijn voeten. Zonder een ogenblik uitstel nam ik hem op in de naam des Heeren en van mijn beledigde broederen. Diezelfde avond was er een stukje van mijn hand bij de uitgever van het blad, waarin ik ontkende, dat zulke gevechten ooit plaats hadden en waarin ik de feiten verhaalde, waarvan ik zelf ooggetuige was geweest.

Verder dreigde ik een gerechtelijke vervolging te zullen instellen indien er niet terstond een uitvoerige en ondubbelzinnige herroeping en verontschuldiging werd uitgegeven. Het nieuwsblad nam mijn antwoord op en bood voldoende verontschuldiging aan, door leed uit te spreken over de bedrieglijke voorstelling, waarvan men het slachtoffer was geweest. Ik zocht de bevelhebber op en verzocht zijn hulp om de vreselijke belediging, onze zending aangedaan, te herstellen. Hij deelde mij mee, dat hij zijn officieren reeds ter verantwoording geroepen had, maar dat allen ontkenden in enige betrekking tot de geschreven artikelen of tot de tekeningen te staan.

Toch twijfelde hij er geenszins aan, of iemand aan boord was de aanstoker, die zich verheugde in de smaad, die de zaak van Christus werd aangedaan. Hij bood alle mogelijke hulp aan door zijn persoonlijk getuigenis of op andere wijze om onze zendelingen te wreken en de feiten, gelijk zij waren, het publiek voor te stellen.

Deze feiten worden het best aangetoond in het volgend uittreksel van het officieel verslag der zendings-synode, waar het aldus luidt:

"Toen de zendelingen der Nieuwe Hebriden hun jaarlijkse vergadering op Aneityum hielden, kwam H. M.S. Curaca0, onder bevel van Sir William Wiseman, Bart. C. B. in de haven om een onderzoek in te stellen omtrent de vele grieven, die blanke handelaars en anderen tegen de inboorlingen hadden. Daar er enige tijd geleden een verzoekschrift, door de heren Geddie en Copeland ondertekend, aan de gouverneur van Sydney was aangeboden, na de dood van de zendeling Gordon en zijn echtgenote, om een onderzoek in te stellen naar deze treurige gebeurtenis en om verwijdering te verzoeken van een handelaar in Sandelhout, een Brits onderdaan, die de inboorlingen tot de moord had aangezet, gaven de zendelingen de bevelhebber een opgave van het verlies van leven en eigendom, dat door de zending geleden was op Tanna, Erromanga en Etafè. Hij verzocht de zendelingen daarop, hem tolken te verschaffen en die met de Daysp ring hem te doen vergezellen. Dit verzoek werd dadelijk ingewilligd. De heer Paton werd aangewezen om als tolk te dienen voor Tanna, de heer Gordon voor Erromanga en de heer Morrison voor Etafè.

Op ieder dezer eilanden gebod de bevelhebber de voornaamste opperhoofden langs de haven om voor hem te verschijnen en legde hun uit, dat het doel van zijn komst was een onderzoek in te stellen naar de klachten, die Engelse onderdanen tegen hen hadden ingebracht, en om te horen, of zij ook iets hadden tegen de Engelse onderdanen. En wanneer hij achter de waarheid was gekomen, zou hij hen, die het kwaad bedreven hadden, straffen, en die het geleden hadden, beschermen. De koningin had hem niet gezonden, zei hij, om hen te dwingen christenen te worden, of om hen te straffen omdat zij geen christenen waren geworden. Zij liet hen vrij om in deze zaak te handelen gelijk zij wilden, maar zij was zeer vertoornd op hen, omdat zij haar onderdanen hadden aangemoedigd om onder hen te komen wonen, hun land verkocht en beloofd hadden hen te beschermen, en daarna sommigen hunner hadden gedood en anderen trachten te vermoorden, en hun goederen hadden gestolen en vernield. Verder zei hij, dat de bewoners dezer eilanden over de gehele wereld besproken werden en bekend waren om hun trouweloosheid, wreedheid en moordlust. En dat de koningin hen niet langer wilde toelaten haar onderdanen, die als kooplieden of als zendelingen vreedzaam onder hen leefden, te vermoorden of te beledigen. Zij zou ieder jaar een oorlogsschip zenden om naar hun gedrag te vernemen en indien enig blanke een inboorling leed deed, moesten zij dat aan de bevelhebber van het oorlogsschip meedelen, en de blanke zou dan evengoed als de zwarte gestraft worden."

Na veel tijd doorgebracht en op de vredelievendste wijze alle middelen, die in zijn macht waren, aangewend te hebben om de schuldigen op Tanna uit te vinden, maar hierin niet slagende, bombardeerde hij twee dorpen - de vorige dag had hij de inboorlingen doen weten, dat hij dit doen zou, en had hun aangeraden om alle vrouwen, kinderen en zieken vandaar te verwijderen, hetgeen zij ook werkelijk deden. Hij zond ook een gedeelte van zijn manschappen aan wal om kano's, huizen, enz. te vernielen. De Tannezen waren uiterst verbaasd over het vreselijk schouwspel van vernieling, dat hun haven aanbod. Het bleek onmogelijk te zijn de ware moordenaars te vinden. In deze omstandigheden besloot de bevelhebber om, terwijl hij hun leven spaarde, zich te bepalen tot het vernielen van het eigendom en zo de inboorlingen enig denkbeeld te geven van de vernielende krachten, die in een oorlogsschip sluimeren en die elk ogenblik opgewekt en in het werk gesteld kunnen worden.

Op Erromanga waren geen mensenlevens te betreuren. Op Tanna werd een man gewond; maar zoals ons werd meegedeeld, werden er later drie personen gedood door de uitbarsting van een bom, toen de inboorlingen het lood daarvan wilden afstropen om er kogels van te maken. Treurig is het, dat één van de mannen, die aan land waren gezonden, door een inboorling, die in de boom verscholen zat, werd doodgeschoten. Tegen orders had hij zich van de anderen verwijderd en stond in een plantage een stuk suikerriet te eten, toen hij dodelijk getroffen werd.

Daar ik als tolk voor de bevelhebber op Tanna dienst moest doen, zal ik verhalen wat daar gebeurde. Gedurende drie achtereenvolgende dagen vermaande hij de inboorlingen ernstig om zijn wensen gehoor te geven. Hij zei hun dat hij, indien zij het niet deden, de twee dorpen van het opperhoofd, dat de laatste blanke te Port Resolution vermoord had, zou platschieten en zijn kano's vernielen. Hij verzekerde hun ook, dat allen, die zich begaven naar een grote baai in het land van Nowar, het christen opperhoofd (indien hij christen mag genoemd worden) daar veilig zouden zijn, omdat hij de blanken had beschermd, die anders vermoord zouden geworden zijn; en nu zou de bevelhebber zijn eigendom en allen, die op zijn land onder zijn hoede waren, sparen. Al de bedreigde inboorlingen, oud en jong, ragen nu naar Nowars land en waren daar veilig, terwijl zij getuige waren van wat een oorlogsschip doen kon om moordenaars te straffen.

Maar vóórdat het uur naderde, had zich een menigte Tanneze strijders op het strand verzameld; zij waren beschilderd en gewapend en klaarblijkelijk van plan het oorlogsschip te bevechten. Toen de commandant bevel gaf zich tot de strijd gereed te maken, naderde ik henen zei met tranen: "O commandant! u gaat deze arme, dwaze Tannezen toch niet doodschieten?"

Scherp, maar niet onvriendelijk antwoordde hij: "U bent hier als tolk, maar niet als mijn raadgever. Ik ben alleen aansprakelijk. U ziet hun uitdagende houding. Indien ik hen nu niet straf, zal geen enkel schip of geen enkele blanke in deze haven meer veilig zijn. U kunt aan boord van uw eigen schip gaan totdat ik uw diensten weer nodig heb."

Inderdaad waren er vele grieven tegen hen ontvangen en zijn orders waren zeer nadrukkelijk. Kort te voren had Nouka, het opperhoofd van één der dorpen, een handelaar met een ijzeren staaf doodgeslagen en een ander was op zijn aanstoking ook vermoord. Miaki, het hoofd van een ander dorp, was reeds sedert vele jaren de aanstoker geweest van alle kwaad en van alle moorden aan die zijde van het eiland. Het hoofd van een dorp aan de andere zijde van de baai was op dit ogenblik met zijn mannen op de hoge dansgrond verzameld, in ons gezicht, waar zij dansten op de maat van een oorlogslied, als om ons te tarten.

De commandant liet een bom langs de heuvel strijken en juist onder de dansers met groot geweld ontploffen. De aarde en het kreupelhout werden boven en rondom hen in de lucht geworpen en in het volgende ogenblik zag men de ganse menigte over de top van de heuvel verdwijnen. Twee schoten werden met schrikwekkend geraas over de hoofden der strijders aan de kust gelost; in een ogenblik spoedde zich iedereen naar Nowars land, de plaats der veiligheid. De commandant schoot toen de dorpen plat en vernielde hun eigendommen. Meer dan ik hier heb meegedeeld, is er niet voorgevallen.

Wij keren nu voor een ogenblik naar Sydney terug. De openbare opgewondenheid maakte het mij onmogelijk om een woord te spreken tot bevordering van de belangen der zending.

De predikanten Dunsmore, Lang en Steel, evenals Professor Smith van de hogeschool vervoegden zich bij de commandant en verkregen van hem een verslag van de feiten, zoals zij zich hadden toegedragen. Zij kondigden vervolgens door een oproeping in de couranten een samenkomst aan. Zonder met de uitslag van hun navorsingen bekend te

zijn gemaakt, werd ik geroepen om mijn eigen verslag van het bezoek van de Curacao en van hetgeen de zendelingen daarmee te doen gehad hadden, te geven. Daarna legden zij het verslag van de commandant over, dat hij in schrift gegeven had. Hij onthief de zendelingen van iedere blaam en van alle aansprakelijkheid. Zij hadden als zijn tolken gediend in het belang van barmhartigheid en rechtvaardigheid en om mensenlevens te redden, en dit was alles wat zij met de Curacao te maken hadden gehad. Dit alles werd de volgende dag in de nieuwsbladen vermeld, alsook de aanspraken van de drie afgevaardigden. De opgewondenheid begon te bedaren, maar het vergif was in menig hart gedrongen en werd slechts zeer langzaam en moeilijk daaruit verwijderd. Nu hield de kerkeraad van Sydney een bijzondere vergadering en ik werd uitgenodigd daar te verschijnen.

Dr. Geddie van Aneityum was ook tegenwoordig, daar hij zich juist in de koloniën bevond. Of de beledigingen, die wij hadden moeten verduren, mijn waarde medezending van het verstand hadden beroofd, weet ik niet, maar toen hij een oordeel moest uitspreken, veroordeelde hij de zendelingen omdat zij als tolken dienst hadden gedaan, en besloot met deze dramatische ontboezeming: "dat hij liever zijn hand door vuur zou hebben doen verbranden, dan iets te doen te hebben gehad met het bezoek van de Curacao."

De vergadering juichte zijn woorden toe. De voorzitter zei daarop: "De heer Paton heeft de edele woorden van Dr. Geddie gehoord. Indien hij nu plechtig wil beloven, dat hij onder geen omstandigheden ooit iets meer met een oorlogsschip zal te maken hebben, kunnen wij hem weer als vroeger in zijn zending bijstaan." En met deze woorden richtte hij zich naar mij en sloeg mij voor, een zodanige belofte af te leggen.

Opstaande, gaf ik het de vergadering te verstaan, dat ik alleen uit broederlijke beleefdheid voor hen verscheen, daar hun college geen gezag over mij kon uitoefenen, en ik sprak ongeveer in de volgende bewoordingen:

"Ik ben, weliswaar, zending onder de heidenen, maar ik ben ook Brits onderdaan. Ik heb nooit de hulp van een oorlogsschip of van enige burgerlijke macht verlangd, maar gelijk Paulus, wens ik het volle recht te behouden om, als het nodig is, mij op de keizer te beroepen. Indien er bij een lid van deze kerkenraad werd ingebroken, zou hij, als een goed burger, hulp en bescherming eisen. Maar ik heb op Tanna alles verloren wat ik op aarde bezat, en heb bij geen mensen hulp gezocht. Wat meer is, de Tanneze hoofden, die mij genegen waren, zonden door mij een verzoekschrift aan de gouverneur van Sydney, dat ik echter nimmer heb aangeboden, omdat ik vreesde, hierdoor indirect mijn arme, misleide Tannezen straf op de hals te halen. Anderen waren meer overtuigd van hun plicht in dit opzicht of minder toegeeflijk voor de inboorlingen. Hun verzoekschrift heb ik hier bij mij om het aan uw oordeel te onderwerpen. Het werd aan de gouverneur, Sir John Young, overhandigd na de dood van de zending Gordon en zijn echtgenote, en behelst een verzoek om een gerechtelijk onderzoek naar hun moordenaren in testellen. Zo spoedig dit bekend werd, werd er onmiddellijk door de handelaars een tegenverzoekschrift opgesteld, dat getekend werd door vele grote kooplieden in Sydney, die zich tegen het bezoek van een oorlogsschip op de eilanden verklaarden. Het genoemde verzoekschrift, het eerste en enige, dat ooit aangeboden werd om de komst van hare majesteits commandant op de eilanden te verzoeken, werd samengesteld en is getekend - door wie?"

Toen Dr. Geddie bekende, dat hij dit verzoekschrift had geschreven en getekend, maar dat het alleen verzocht een onderzoek in te stellen, vervolgde ik:

"Een gerechtelijk onderzoek gelijk dit sloot in zich al de gevolgen, die er uit zouden voortvloeien, indien het eens werd ingesteld. In ieder geval, dit is het enige verzoekschrift, dat door de zendelingen gezonden is, en het werd buiten mijn weten gedaan. Ten laatste moet ik de kerkenraad met verschuldigde eerbied meedelen, dat ik nooit zulk een belofte zal afleggen, als waarvan de voorzitter gesproken heeft. Ik wil mijn vrijheid behouden om te handelen, gelijk God en mijn geweten mij zullen ingeven. Ik geloof dat ik beide leven en eigendom redde, door voor de commandant te vertolken, en de zaken voor hem en voor de inboorlingen verstaanbaar te maken. Ik heb hiermede even duidelijk mijn christenplicht vervuld als met enige andere zaak, die ik ooit in mijn leven gedaan heb. Ik behoef mij voor niets te schamen. Ik bied geen verontschuldiging aan. Ik geloof niet, dat na verloop van tijd, wanneer alle feiten bekend zullen zijn, mijn gedrag in deze zaak ooit mijzelf, of, wat meer is, de naam mijns Heeren zal kunnen schaden."

Misschien waren mijn woorden niet al te vredelievend. Maar de opgewondenheid had vele vrienden zo verblind, dat ik mij met kracht moest laten gelden, anders kon ik geen gehoor noch recht verkrijgen. De kerkenraad aarzelde en ging uiteen zonder tot enig besluit te komen. Al de leden evenwel behandelden mij met dezelfde onderscheiding als ooit tevoren. Het was zeer bevredigend om later te vernemen, dat al de gemeenten, die onze zending ondersteunden, na onafhankelijk onderzoek van de feiten, de weg die wij gevolgd hadden, billijkten. Nieuw-Schotland alleen uitgezonderd. Toch hadden twee der zendelingen van Nieuw-Schotland ook als tolken dienst gedaan voor hetzelfde oorlogsschip, evenals ik had gedaan, en ik heb volstrekt niet gehoord, dat hun enig verwijt daarvan werd gemaakt. Daar ik er zeker van was, mijn christenplicht te hebben vervuld, liet ik de uitslag in de handen van mijn Heiland over, en haastte mij voorwaarts in Zijn gezegend werk.

Meer dan één geliefde, persoonlijke vriend moest ik om deze onaangename zaak opofferen. Een Presbyteriaans predikant en een godvrezend ouderling met zijn vrouw, allen uitnemende en zeer beminde personen, gaven mij te kennen, dat ter oorzaak van het geval met de Curacao onze wederzijdse vriendschap in deze wereld geheel moest ophouden. En zij hield op; maar mijn achting veranderde nooit. Ik had geleerd om niet onaangenaam over vrienden te denken, zelfs niet wanneer zij klaarblijkelijk mijn daden verkeerd begrepen. Deze dingen zouden hier ook niet behoeven vermeld te worden, ware het niet dat anderen er zich aan konden spiegelen. Gods kinderen worden nog vals beschuldigd. De menigte is nog even gereed als altijd om te roepen: Kruist! Kruist!

Het plan tot tegemoetkoming van de jaarlijkse kosten van onderhoud van de Dayspring, dat reeds geopperd was, moest nu tot rijpheid komen en voorgoed geregeld worden. Mijn waarde vriend, Dr. J. Dunsmore Lang, die op de hoogte was van de inkomsten van al de gemeenten, was onze verstandige raadsman hierin. Wij stelden voor, dat Victoria f 600,- zou bijeenbrengen; Nieuw-Zuid-Wales en Nieuw-Zeeland ieder f 2400,-; Tasmanië, Queensland en Zuid-Australië ieder f 1200,-; en Nieuw-Schotland en Schotland ieder f 3000,-. Tasmanië, Zuid-Australië en Queensland schoten een weinig tekort in hun verplichting.

Sydney, Schotland en Nieuw-Schotland voldeden aan de hun gestelde eisen en Victoria en Nieuw-Zeeland overtroffen ze en dekten zodoende de tekortkomingen van anderen.

Voor het grootste gedeelte, schoon niet uitsluitend, is deze som door de zondags-schoolkinderen door middel van hun zendingsbusjes voor de Dayspring bijeengebracht. Voor het vaststellen van dit plan bezocht ik bijna iedere Presbyteriaanse gemeente en zondagsschool in Nieuw-Zuid-Wales en Victoria, Zuid-Australië en Tasmanië, en predikanten en leiders van zondagsscholen werden bijna zonder uitzondering in één bondgenootschap verenigd tot ondersteuning van onze zending en ons schip.

Gedurende de eerste drie jaren, toen alles nieuw was, kostte de Dayspring ons ongeveer f 16800,- per jaar; maar sedert zijn de kosten gestegen tot gemiddeld f 24000,- per jaar. Er is reeds te dikwijls een schuld van f 3600,- of meer geweest, die ons grote ongerustheid veroorzaakte, maar de Heere heeft ons altijd het nodige toegezonden en heeft ons in staat gesteld haar vrij van schuld in de vaart te houden om het Evangelie en Zijn dienaren op deze eilanden te brengen, als Zijn eigen overbrengster van de blijde boodschap, vrij van de bezoedelende en bloedige vereniging met de schepen der handelaars!

Op mijn tocht wachtte mij te Geelong nog een andere vuurproef. Eén van de voornaamste predikanten weigerde mij de hand te geven. Een agent van het Londens zendingsgenootschap had hem gezegd, dat er f 36000,- voor de Dayspring betaald, verloren waren, dat het schip onbruikbaar was, alleen geschikt voor pakgoederen en in het geheel niet ingericht voor passagiers, en dat onze zendelingen bij haar tweede tocht naar de eilanden hadden moeten wachten tot de John Williams vertrok om zich daarin te kunnen inschepen. Het was mij een voortdurende droefheid, dat plaatselijke misverstanden de beide genootschappen een vijandig aanzien gaven, waarvan de verenigen zelf niets wisten. Maar ter wille van de verschillende belangen, die op het spel stonden, moesten de feiten wel bekend gemaakt worden. Verschillende gemeenten hadden besloten onze zending niet meer te ondersteunen, en verscheidene predikanten te Ballarat en elders waren om soortgelijke redenen tegen ons ingenomen.

Ik verzocht een gelegenheid te mogen hebben om de feiten aan de dag te brengen en mijzelf en anderen te verdedigen in een openbare vergadering, tot dit doel bijeengeroepen. Zij stonden mij dit dadelijk toe. Ik schreef eenmaal en andermaal aan de agent, maar ontving geen ander antwoord dan een ontwijkend briefje. Daarop nam ik plaats op de trein en ging hem bezoeken. Hij wilde mij geen uitlegging geven, noch enige reden voor zijn beweringen, maar wees mij feitelijk de deur onder voorwendsel, dat er zieken in zijn huis waren. Niettegenstaande dit alles, besloot ik in broederlijke geest te blijven handelen en alleen feiten omtrent de Dayspring mee te delen, en zelfs de naam niet te noemen van dat grote zuster-genootschap, dat door hem zo slecht gediend werd.

Er was een grote menigte mensen bijeenvergaderd. De predikant, die geweigerd had mij de hand te geven, was voorzitter van de vergadering. Men gaf mij het woord om mij te verantwoorden. Ik had nu van de Dayspring bericht ingewonnen en het scheepsjournaal te voorschijn halende, las ik betreffende de bewuste reis het volgende:

"Toen de Dayspring van Sydney uitzeilde naar de eilanden, had zij als passagiers aan boord: de heer Paton en echtgenote met een kind, de heer Mc. Nair en echtgenote, de heer Niven en echtgenote, Mevr. Ella en een kind, van het Londens zendingsgenootschap, kapitein Fraser en echtgenote met een kind en dienstbode, behalve de provisie voor het ganse jaar voor de zendingsposten op de Nieuwe Hebriden en de Loyaliteits-eilanden. En bij aankomst op deze eilanden moest de Dayspring een onverwachte reis van drie maanden ondernemen van de Loyaliteits-eilanden naar Samoa, Rarotonga, enz. (daar het Franse gouvernement alle zendelingen van het Londens zendingsgenootschap

geboden had, de eilandengroep te ontruimen) om de heer Sleigh en echtgenote met één-en-zestig hunner inlandse onderwijzers te vervoeren, die met hun huisgezinnen in goede welstand op hun verschillende eilanden werden aan land gezet."

Ik las ook nog een bevestiging van deze opgave in het verslag van kapitein Fraser, dat hij uit zijn herinnering had opgeschreven, daar hij zich toen ter tijd ver in het binnenland bevonden geen gelegenheid had zijn scheepsboeken te raadplegen. Ik besloot mijn overzicht in dezer voege:

"Mij dunkt, dat hiermee de onwaarheid der berichten, die in Geelong verspreid zijn, duidelijk aan de dag is gebracht. Door de brief van de kapitein en uit het scheepsjournaal blijkt de onwaarheid der bewering, dat de Dayspring noch voor passagiers, noch voor goederen geschikt zou zijn. Voor het tegenwoordige is de Dayspring zo geschikt als men maar kan verlangen, tot bevordering van de belangen onzer zending. Indien gij allen hiermede tevreden zijt, wens ik dit pijnlijk onderwerp verder te laten rusten, en met mijn eigen werk voort te gaan., Maar ik ben bereid om iedere vraag van de voorzitter of van iemand anders uit de vergadering te beantwoorden en de uitvoerigste inlichtingen te geven."

De daverende toejuiching die volgde, toonde genoeg dat ik geheel gerechtvaardigd was. De voorzitter gaf mij de hand en beloofde mij zijn steun. Hij stelde de volgende uitspraak voor, die met toejuiching werd aangenomen: "Dat deze vergadering, na de heer Paton met voldoening aangehoord te hebben, de gemeenten, zondagsscholen en vrienden in Geelong aanbeveelt, voortaan de Dayspring en de zending op de Nieuwe Hebriden zoveel in hun vermogen is te steunen en hem te helpen en aan te moedigen in zijn werk ten voordele van de zending."

Nu werd het voornamelijk doel van mijn bezoek meegedeeld en verscheidene predikanten en andere vrienden spraken met kracht tot bevordering van de plannen omtrent de voortdurende ondersteuning van de Dayspring door de kinderen der zondagsschool.

Alle strijd door misverstand is pijnlijk, maar voornamelijk die onder christen-broederen. Toch moest hij gestreden worden met de wapenen des kruises, en God heeft de overwinning gegeven tot bevordering van Zijn Koninkrijk op een wijze, die alle oprechte volgelingen des Heeren Jezus gelijkelijk verheugt.

Op deze reis bracht ik in Victoria alleen 250 dagen door en sprak in 265 vergaderingen, die 180 gemeenten en haar zondagsscholen vertegenwoordigden. De evenredigheid was dezelfde in de andere koloniën, die ik bezocht. Al deze schikkingen moest ik voor mijzelf, door moeilijke en tijdrovende briefwisseling dag en nacht in orde maken Maar de zegen des Heeren werd in ruime mate mijn deel. Victoria bracht f 23460,- op, Tasmanië f 920,-; Zuid-Australië f 2674,-; Nieuw-Zuid-Wales f 2988,-; hetgeen met elkander een totaal van f 30042,- bedroeg, behalve nog f 2640,-, in jaarlijkse bijdragen van f 60,- voor het onderhoud van inlandse onderwijzers beloofd.

In 1862 richtte ik mij tot de Algemene Vergadering van Victoria, met verzoek om de zending voortaan als hun eigen te beschouwen. Mijn verzoek werd ondersteund door de heer J. Clark, die de kommissie voor de zending onder de heidenen in 1863 bijeen riep, en er de Vergadering toe overhalende het voorstel aan te nemen. In 1865 voerde de heer Dr. A. d. Campbell ons plan uit en de Vergadering verbond zich tot het geven van f 6000,- per jaar tot onderhoud van de Dayspring, uit de bijdragen van de zondagscholen. Nieuw-Zeeland en de andere koloniën volgden Victoria's voorbeeld, zodat spoedig al de koloniën zich verbonden hadden tot het onderhouden van het

zendingsschip voor de Nieuwe Hebriden. Want mijn waarde vriend en oude kollegamaker, de heer Joseph Copeland, had terzelfder tijd Queensland en Nieuw-Zeeland bezocht en had daar f 1213,- en f 6960,- ontvangen, zodat al de gemeenten ons plan tot vaste ondersteuning van de Dayspring aannamen en de balans der zending nu naar de rechte zijde oversloeg.

Op de Algemene Vergadering van de Presbyteriaanse kerk van Victoria werd ik in 1866 aangesteld als eerste zendeling van de Presbyteriaanse gemeenten van Australië naar de Nieuwe Hebriden, terwijl ik officieel van de kerk van Schotland werd losgemaakt. Dr. Geddie zou ook als zodanig aangenomen zijn, maar Nieuw-Schotland kon niet besluiten van zijn eerste en hoogvereerde zendeling te scheiden. Daarom nam de kerk van Victoria de heer James Cosh, M.A., die juist van Schotland kwam, als tweede zendeling aan, in de hoop dat wij beiden in staat mochten zijn de zendingspost op Tanna weer te openen en voort te zetten. In hun *Christian Review* van 1867 schreven zij:

"De mening, die wij in Victoria koesterden, toen de zendelingen ons in juli verlieten, was, dat de heren Paton en Cosh met vereende krachten zich aan de evangelisatie van Tanna zouden gaan wijden, onder de bijzondere bescherming en op kosten van de Presbyteriaanse kerk van Victoria; maar de heer Cosh, die de zendingspost te Pango op Etafè verkozen had, waar de inboorlingen meer voorbereid waren om het Evangelie te ontvangen en waar leven en eigendom veilig waren, ging een jaar bij de heer Morrison op Etafè doorbrengen om op de hoogte van alles gesteld te worden. De lieer Paton zou gaarne naar Tanna terug gekeerd zijn, maar de zendelingen over het algemeen vreesden, dat het leven van geen enkel Europeaan op Tanna in deze tijd veilig zou zijn. Daarom zonden zij, en ongetwijfeld zeer verstandig, de heer Paton naar het kleine en minder woeste, maar niet winder heidense eiland Aniwa."

Het was inderdaad één der bitterste beproevingen van mijn leven, dat het mij niet vergund werd om naar de oude, mij dierbaar geworden standplaats op Tanna terug te keren en mij daar terstond neer te zetten. Maar ik moest zwichten voor de ernstige tegenkanting van al de andere zendelingen, hoewel Dr. Inglis echter tenslotte zich het best met mijn wijze van zien kon verenigen. Ik ging, gelijk hierna zal meegedeeld worden, naar Aniwa, het eiland dat het dichtst bij het toneel van mijn vroegere verdrietelijkheden en gevaren gelegen was, in de hoop dat God mij spoedig een weg zou openen en mij instaat zou stellen om terug te keren naar het bloeddorstige Tanna. Mijn hart bloedt voor de heidenen, en ik verlang er naar een onderwijzer in iedere stam en een zendeling op ieder eiland der Nieuwe Hebriden te zijn. Ik hoop, dit nog eens te zullen beleven, leeft steeds in mijn hart, en als deze hoop verwezenlijkt is, zou ik gaarne de rust ingaan.

Hoofdstuk 5

NEDERZETTING OP ANIWA

Toen alles wat op de zending en op de Dayspring betrekking had, zover als dit mogelijk was, in orde was gebracht, zeilden wij 8 augustus 1865 naar de eilanden. Behalve mijn vrouw en mijn kind vergezelden mij de heren Copeland, Cosh en Mc. Nair, met hun echtgenotes. Op 20 augustus bereikten wij Aneityum en nadat wij enige onzer vrienden aan land hadden gezet, zeilden wij noordwaarts tot aan Etafè om de nieuwe zendelingen een overzicht te geven over al de eilanden, die nog voor de Heere in bezit genomen moesten worden en om al onze zendelingen te brengen naar de jaarlijkse vergadering, waar de vaste nederzetting zou bepaald worden. Bij onze terugkomst bevonden wij, dat de schone, nieuwe John Williams, die op 5 september Aneityum bereikt had, op een koraalrif gestrand was en daar reeds drie dagen vastzat. Door de onvermoeiende inspanning van de inboorlingen, die bij honderden werkten, kwam het schip eindelijk los, ofschoon zwaar beschadigd. Op een verenigde samenkomst van al de zendelingen van het Londens zendinggenootschap en het onze, werd besloten, dat het schip naar Sydney zou gebracht worden.

Twintig flinke Aneityumezen werden aan boord geplaatst om de pompen dag en nacht gaande te houden, en wij zonden de Dayspring mee om in geval van nood hulp te kunnen verlenen. Zendelingen wachtten om naar hun standplaats gebracht te worden en het gunstige seizoen ging reeds voorbij, maar de zaak der menselijkheid en de belangen van een zustergenootschap hadden de voorrang. Wij bleven vijf weken op Aneityum en wachtten daar de terugkomst van de Dayspring af.

Op onze jaarlijkse Synode werd mij, na veel biddende beraadslaging en zorgvuldig wegen van alle belangrijke omstandigheden, met algemene stemmen door de broeders verzocht niet naar Tanna terug te keren, maar mij neder te zetten op het aangrenzend eiland Aniwa (Aniéwa). Men hoopte, dat Tanna daardoor des te zekerder bereikt en geëvangeliiseerd zou kunnen worden.

Door de nieuwe zendelingen werden nu al de oude zendingsposten weer ingenomen en ook op enige nieuwe eilanden werden in de naam van de Heere Jezus posten geopend. Toen wij met onze Dayspring rondgingen, en hier en daar de zendelingen aan land zetten, waren de inboorlingen ten hoogste verwonderd.

"Wat is dit?" riepen zij uit "Wij doodden en verdreven hen allen! Wij plunderden hun huizen en beroofden hen van alles. Indien wij zo behandeld waren geworden, zou niets ons hebben doen terugkeren. Maar zij komen terug met een mooi, nieuw schip en met meer en meer zendelingen. En geschiedt dit om te handelen en geld te verdienen, gelijk andere blanken doen? O neen! Alleen om ons van hun Jehovah God en van Zijn Zoon Jezus te vertellen. Indien hun God hen tot dit alles in staat stelt, mogen wij Hem wel aanbidden."

Op deze wijze werd het ene eiland na het andere ontsloten om de zendelingen te ontvangen, en de hoofden verbonden zich plechtig om hen te beschermen en lief te hebben, voordat zij nog iets van het Evangelie wisten, behalve hetgeen zij zagen in de aard en het karakter van de predikers, of hoorden vertellen van de vruchten, die het Evangelie op andere eilanden had voortgebracht. Zelfs kannibalen vonden wij aldus bereid om de zendelingen te verwelkomen, en om niet alleen zijn eigendom, maar ook om zijn leven betrekkelijk veilig te doen zijn. De eilanden wachtten letterlijk op het Evangelie van Christus.

Op weg naar Aniwa moest de Dayspring Tanna aandoen. Om het onstuimige weer lagen

wij verscheidene dagen in Port Resolution. En daar werden vele herinneringen weer opgewekt, en wonden opengereten, die na vijftwintig jaar, de tijd waarop ik nu schrijf, nog niet genezen zijn. Nowar, het oude opperhoofd, had besloten ons daar te houden, hetzij door geweld of door list. De kapitein zei hem, dat de raad der zendelingen hem had verboden onze koffers op Tanna aan land te brengen.

„Breng ze niet aan land”, zei het sluwe opperhoofd, „gooi ze maar alleen over boord. Mijn mannen en ik zullen ieder stuk grijpen, vóór het te water gaat en alles veilig aan land brengen.”

De kapitein zei, dat hij dit niet durfde te doen. „Wijs ze ons dan maar alleen aan”, hield Nowar vol, „u zult er geen verdere moeite mee hebben; wij zullen alles voor missi in orde maken.”

Zij waren zeer verdrietig toen hij ook dit weigerde; en onze goede Nowar beproefde een nieuwe list. In de veronderstelling, dat mijn lieve vrouw bevreesd voor hen was, verzocht hij ons aanland te komen, ten einde zijn uitgestrekte plantages te zien. Zich naar haar wendende, zei hij, de vertaling van zijn woorden aan mij overlatende: „Er is overvloed van voedsel hier! Zolang ik een broodwortel of een banaan heb, zult u geen gebrek hebben!”

Zij antwoordde: „Ik vrees volstrekt niet voor gebrek aan voedsel.” Daarop naar zijn strijders wijzende, sprak hij: „Wij zijn velen! Wij zijn sterk! Wij kunnen u altijd beschermen!”

„Ik ben niet bang!” antwoordde zij kalm.

Toen geleidde hij ons naar de vijgenboom, in wiens takken ik gedurende i, en lange en gedenkwaardige nacht van mijn leven verscholen was geweest wil bij na alle hoop op aardse bevrijding was vervlogen, en hij zei tot haar hiel iets dat naar aandoening zweemde in zijn stem: „De God, Die missi daar bewaarde, zal ook u altijd bewaren.” Zij zei hem, dat zij daaraan liet twijfelde, maar legde hem uit, dat wij voor het tegenwoordige naar Aniwa moesten gaan, maar zo spoedig de Heere ons een weg opende, naar Tanna zouden terugkeren. Nowar, Arkurat en de anderen schenen er werkelijk leed over te gevoelen, en het smartte mij diep in de ziel.

Een schoon voorval, dat ons eerst najaren ter ore kwam, was hiervan het gevolg. In diezelfde tijd bevond zich een opperhoofd van Aniwa op het schip die zijn vrienden was komen bezoeken. Hij was één van hun voorbeeldige, heilige mannen. Wij hadden hem en zijn volk de terugtocht beloofd in de Dayspring, met hun kano's op sleeptouw. Toen de oude Nowar zag, dat hij ons niet houden kon, ging hij naar dit opperhoofd van Aniwa, nam de witte schelpen, het teken van zijn waardigheid als opperhoofd, van zijn eigen arm en bond ze om die van de heilige man, zeggende: „Beloof mij bij deze, dat u mijn zending met zijn vrouw en kind op Aniwa zult beschermen. Laat geen leed hem treffen of, deze schelpen zijn het onderpand, dat ik en mijn volk hun dood zullen wreken!”

In een toekomstige crisis redde dit waarschijnlijk ons leven, gelijk later vermeld zal worden. Alzo scheen dan toch iets van de Geest van Christus in de ziel van de oude kannibaal te zijn doorgedrongen! En dezelfde Geest van Christus sprak nog luider in mijn gemoed, zodat het mij een waar verdriet was om naar een ander eiland te gaan en hem alleen te laten in het duistere schemerlicht, waarin zijn ziel nu nog verkeerde.

Aniwa werd in november 1866 mijn verblijfplaats en is het middelpunt geworden van mijn persoonlijke arbeid onder de heidenen. Ik heb het alleen van tijd tot tijd moeten verlaten als ik afgezonden werd om de kerken in Groot-Brittannië en in de koloniën te gaan bezoeken.

God leidde mij nooit naar Tanna terug, maar andere lieve vrienden hebben Zijn

Koninkrijk daar gesticht, en het tot enige bloei zien geraken onder deze volksstam, die, hoe hardnekkig hij zich ook eerst verzette, toch eindelijk voor het Evangelie gewonnen werd. Aniwa zou het land zijn, waarin ik na jaren van geduldige arbeid en geloof ten laatste vruchten zou zien rijpen. Ik eiste het eiland voor Jezus op, en door Gods genade zijn de bewoners van Aniwa nu aan de voeten van de Heiland gezeten.

Het eiland Aniwa is één van de kleinere eilanden van de Nieuwe Hebriden. De lengte bedraagt ongeveer negen mijlen en de breedte drie en een halve mijl; het eiland is omgeven van koraalrotsen. De golven der zee breken daarop met donderend geraas, en het witte schuim stuift ver en met kracht over het land. Maar er zijn ook dagen van kalmte, wanneer de zee glad en effen is en het schuim op de klippen slechts een zilveren streep vertoont. De keten van koraalrotsen wijst aan, dat Aniwa uit de oceaan is opgeheven tijdens drie of vier verschillende vulkanische uitbarstingen. Geen steen of andere rotssoort kan men er vinden, maar enkel en alleen het koraal in zijn schone en geheimzinnige verscheidenheid. De hoogste grond is minder dan driehonderd voet boven de zeespiegel verheven, en ofschoon de grond over het algemeen los is, zijn er toch vruchtbare en diepe plaatsen, voornamelijk op het zuidelijk gedeelte van het eiland en nabij de krater van een uitgebrande vulkaan, waar uitstekende plantages gevonden worden, die, indien zij goed bebouwd werden, in staat zouden zijn een tienmaal grotere bevolking dan de tegenwoordige te onderhouden.

Daar Aniwa geen heuvels heeft om de wolken aan te trekken, lijdt het veel door het gemis aan vruchtbaarmakende regens; en de hevige regen, die onweer en storm vergezelt, schijnt als door toverkracht in de losse grond en in de poreuze rotsen te verdwijnen. De vochtige atmosfeer en hevige dauw echter doen het eiland groen blijven, terwijl grote en vruchtdragende bomen verwonderlijk veel voedsel uit de rotsachtige bodem verkrijgen. De inboorlingen lijden aan een soort van melaatsheid, waarschijnlijk veroorzaakt door het slechte drinkwater en door het hete, vochtige klimaat van hun eiland.

Aniwa heeft geen haven of veilige ankerplaats voor enig soort van schepen, ofschoon men bij sommige winden wel eens schepen ziet ankeren aan de buitenrand van de klip, dat altijd een gevaarlijke ankerplaats is. Er is een opening in de koraal, waardoor een boot veilig de kust kan bereiken, maar een kleine kade, daar gebouwd van de grootste koraalblokken, die bij elkander gerold konden worden, is meer dan eens door de storm weggeslagen, zodat er niets meer van te zien was.

Ik had vroeger in de John Knox, toen de heer Johnston mij vergezelde, eens een blik op Aniwa geworpen en ook later met mijn waarde vriend Gordon, die op Erromanga vermoord is. Ook waren er tijdens mijn verblijf op Tanna wel eens inboorlingen van Aniwa daar gekomen om voedsel te zoeken. Zij hadden ons toen wel eens gevraagd om op Aniwa te komen, daar er op Tanna twee zendelingen waren en Aniwa er geen bezat. Hun „spreker“, een zeer slim man, die goed Tannees sprak, vertelde ons, dat de blanke kooplieden hun altijd veel krijgsvoorraad en tabak beloofden indien zij de zendelingen doodden en verdreven. Dit was de reden waarom ons leven zo dikwijls bedreigd werd.

Behalve deze weinige kennis van het eiland was het ons vreemd op Aniwa, en moest alles door ons weer opnieuw geleerd worden, evenals vroeger op Tanna.

Bij onze landing ontvingen de inboorlingen ons vriendelijk. Zij en de Aneityumese onderwijzers geleidden ons naar een tijdelijk tehuis, dat zij ons tot woning hadden ingericht. Het was een grote inlandse hut. Muren en dak bestonden uit suikerrietbladeren en stengels om sterke houten latten gewonden. Zij had geen deuren noch vensters, maar in plaats daarvan open ruimten. De vloer alleen was mooi om te

zien, dik bestrooid met wit koraal, dat fijn gebroken wordt. De hut bestond slechts uit een vertrek, dat tot kerk, school en openbare plaats van samenkomst moest gebruikt worden. Wij schutten een klein gedeelte af en achter dat schut plaatsten wij ons bed en borgen wij onze zaken van waarde. Al de inboorlingen, die binnen bereik waren, verzamelden zich om ons te zien eten! Een kist werd in het eerst tot stoel gebruikt, het deksel van een andere kist was onze tafel; wij kookten onze spijzen in de open lucht onder een grote boom en wij bevonden ons zeer spoedig op ons gemak. Maar het huis stond onder een koraalrots verscholen en wij zagen met één oogopslag, dat het in sommige tijden van het jaar een broeinest van verderfelijke koorts zou blijken te zijn. Wij waren echter dankbaar er inte kunnen trekken, totdat er een betere woning op een gezonder plaats kon gebouwd worden.

De bewoners van Aniwa waren niet zo vreselijk diefachtig als de Tannezen. Maar zij hadden de gewoonte op vrij dreigende wijze te vragen om hetgeen zij wilden hebben; en de strijdbijl werd somtijds opgeheven om het verzoek te versterken. Tegen verliezen en nadelen moesten wij ons maar weten te vrijwaren, want er was geen herstel te hopen. Wij trachtten de dingen zoveel mogelijk uit hun gezicht te houden, wetende, dat de gelegenheid, daar als overal elders, de dief maakt.

Wij deden ons best vriendelijk en stil onder hen voort te leven, in de hoop, dat wanneer wij hun taal zouden verstaan en hun de leringen van Jezus konden onderwijzen, zij veranderd zouden worden, en leven en eigendom onder hen veilig zouden zijn. Maar het gerucht van het bezoek van de Curacao en het straffen van moord en diefstal deed meer onder Gods zegen dan alle andere invloeden tezamen om ons in deze dagen, toen het heidendom nog de boventoon had, te beschermen. Men hoorde de woeste kannibaal zijn bloeddorstige metgezellen fluisterend waarschuwen "om niet te moorden noch te stelen, want het oorlogsschip, dat Tanna was komen straffen, mocht ook hun klein eiland komen vernielen."

De treurige ervaring op Tanna opgedaan, had ons geleerd, dat wij ons huis op Aniwa op de hoogste grond moesten bouwen en ver verwijderd van de verpestende dampen, die langs de kust woedden. Er was een schoon gelegen hoogte met bomen beplant, wier wortels in de spleten van het koraal drongen en vanwaar Tanna en Erromanga duidelijk zichtbaar waren. Maar de inboorlingen verboden ons uit bijgelovige vrees daar te bouwen en wij werden dus gedwongen een andere heuvel wat dicht bij de kust te nemen. Dit bleekten laatste het beste gedeelte te zijn, dat wij hadden kunnen nemen, daar het in elk opzicht voldeed aan hetgeen wij nodig hadden en in het midden van het eiland gelegen was. Later hoorden wij, dat misschien het bijgeloof hen er ook toe geleid had ons dit stuk land te verkopen, in de boosaardige hoop dat dit onze ondergang ten gevolge zou hebben. De hoogten op de top van de heuvel, die gelijk moesten gemaakt worden, bevatten de overgebleven beenderen van hun kannibaalse feesten van eeuwen. Niemand dan de priesters durfde deze overblijfselen aanraken. En de inboorlingen zagen ons graven en uithouwen in de vaste overtuiging, dat hun goden ons zouden doden. Toen dit niet geschiedde, hebben zij waarschijnlijk begrepen dat Jehovah God toch sterker was dan hun goden. Met het gelijk maken van de hoogte en het zacht laten afhellen van de grond tot waterafvoer, had ik twee grote manden vol mensenbeenderen verzameld. Ik zei daarop tot een opperhoofd in het Tannees: Hoe komen al die beenderen toch hier?"

Hierop antwoordde hij met een schouderophalen, een cynische Fransman waard: "Wel! wij zijn geen mannen van Tanna! Wij eten de beenderen niet!"

Terwijl ik aan het bouwen van ons huis was, werd mijn vrouw eens vreselijk verschrikt. Zij bleef gewoonlijk in onze hut achter, die op ongeveer een half uur afstands gelegen

was, om op onze eigendommen te passen, die daarin geborgen waren, terwijl haar één of twee vriendelijke inboorlingen gezelschap hielden, ofschoon zij hun taal nog niet spreken kon. Eens zat zij alleen, terwijl ons kind aan haar voeten speelde. Plotseling hoorde zij enig geritsel tussen de kisten achter het gordijn. Zij was de gehele morgen daar geweest en niemand was bij haar binnengekomen. In grote angst vestigde zij de ogen op de plek, vanwaar het gedruis kwam. Plotseling werd het gordijn terzijde geschoven en een zwart gelaat met bloedrode ogen en melkwitte tanden vertoonde zich, en riep in gebroken Engels: "Mij niet stelen! Mij niet stelen!"

En daarop sprong hij als een wild dier te voorschijn en rende weg naar het dorp. Mijn lieve vrouw, vrezende, dat hij weldra zou terug komen, greep het kind en vloog naar de plaats waar ik aan het werk was, terwijl zij de grond onder haar voeten haast niet voelde en bijna bewusteloos voor mij neerviel. God dankende voor haar gelukkig ontkomen aan het gevaar, dachten wij dat het wijzer zou zijn om te blijven waar wij waren en ons werk voor die dag af te maken, alvorens huiswaarts te keren. Wij hoorden, dat zijn woede bedaard was en hij zich verwijderd had toen hij zag dat wij niet terugkeerden. Deze man was een wild dier gelijk wanneer hij in één van zijn woedende buien verkeerde. Zijn lichaam werd dan krampachtig bewogen en zijn spieren vertrokken zich van woede. Hij had pas kort geleden een nabuur, iemand van zijn eigen stam, in zijn waanzin van het leven beroofd. Wij geloven, dat de Heere op die gedenkwaardige dag zijn woede temde en tot zijn oproerige ziel zei: "Zwijg, wees stil!"

Toen de grond gelijk gemaakt was, vroegen wij elkander af, of wij slechts een tijdelijke woning zouden bouwen, daar wij zo spoedig mogelijk naar het oude, dierbare Tanna hoopten terug te keren, of, hoewel het werk veel groter zou zijn, een flink, duurzaam huis tot gemak van onze opvolgers, indien dan ook al niet tot het onze. Wij besloten tot het laatste, en daar het Gods werk was, dat wij verrichtten, wilden wij het huis zo goed mogelijk maken. Ons plan bestond in het maken van twee kamers van zestien voet in het vierkant, met een vijf voet breed portaal er tussen, zodat er andere kamers konden bijgebouwd worden indien dit verlangd werd. Ongeveer een kwart mijl van de zee verwijderd, en vijf en dertig voet boven de zeespiegel, legde ik de fundamenteën van ons huis. Van koraalblokken bouwde ik de muren op, tot op drie voet hoogte in de rondte. Luchtgaten, onder iedere kamer aangebracht, lieten de luchtstromen vrije doortocht en verminderden zeer het gevaar voor koorts. Een brede gracht werd rondom de woning gegraven en opgevuld met fijn koraal. Aan de voor- en achterzijde strekte zich een veranda uit van vijf voet breedte, en een provisiekamer, een badkamer en een bergplaats werden afgeslut van de achterveranda. De vensters, die mij waren toegezonden, hadden hengsels; ik maakte ze ieder twee voet langer met hout van kisten, die ik had, en maakte er zo openslaande deuren van, waardoor nu iedere kamer op de veranda uitkwam. En zo hadden wij, door Gods zegen, een gezonde plaats om te bewonen, indien het dan ook al geen meesterstuk van bouwkunst mocht heten.

I let zendingshuis had, toen het ten laatste gereed was, zes kamers, drie aan iedere zijde van de gang. Het was negentig voet lang, en omringd door een veranda, honderd voet lang en vijf voet breed, die het gehele huis koel en beschaduwde deed zijn. Onder twee kamers werd een kelder van acht voet diepte gegraven, die rondom met planken werd beslagen om tot voorraadschuur te kunnen dienen. In meer dan één vreselijke storm redden wij in deze kelder ons leven, wanneer bomen en huizen door het geweld van de wind als vederen werden heen en weer geschud. Alles tezamen genomen, heeft het huis op Aniwa bewezen één van de gezondste en best ingerichte woningen te zijn, die door christenhanden op de Nieuwe Hebriden zijn neergezet. Wat de ligging van de huizen, zowel als wat de bouw betreft, werden wij door de goede hand van onze God bestuurd.

Ik bouwde ook twee weeshuizen, die bijna even noodzakelijk waren als de woning van

de zendeling. Zij stonden op één lijn met het front van mijn eigen huis, het ene was voor meisjes en het andere voor jongens, die wij op die wijze gedurig onder onze ogen hadden. De wezen werden door de zendingelingen als hun kinderen aangenomen en op kosten van de zending onderhouden. Hun kleding was een groot bezwaar voor ons, en elk voorwerp, hoe vreemd of grappig ook, dat uit de kisten of dozen kwam, die ons werden toegezonden, werd gebruikt. Wij voedden onze kinderen op voor Jezus. En nu nog worden vele van de beste inlandse onderwijzers en de toegewijdeste christenhelpers gevonden onder hen, die waarschijnlijk zouden omgekomen zijn indien zij niet in de weesinrichtingen opgenomen waren geworden.

Een treurig ongeval verhinderde mij een werkzaam aandeel te nemen in het bouwen. Ik bezeerde mijn enkel hevig, gelijk ik dat te voren op Tanna nog eens gedaan had, door het uitglijden van mijn bijl op een knoest in het hout. Ik bond mijn zakdoek stijf om de voet en verzocht de inboorlingen mij naar onze hut terug te dragen. Zij bedongen een loon. Daar mijn vestzak vol vishaken was, een gangbare munt op al de eilanden, bracht ik er gemakkelijk iemand onder hen toe om te verstaan, dat ik deze haken als loon wilde geven. Hij droeg mij een eindweegs, kreeg enige haken en riep toen een ander, die hetzelfde deed en daarna een derde en zo verder; zo verdiende ieder zijn loon, en liet daarna de vracht en het loon aan een ander over, terwijl ik intussen vreselijke pijn leed en geweldig bloedde. Daar ik mijn eigen geneesheer was, verbond ik de wond weken lang, er voortdurend kompressen van koud water op leggend, en door Gods goedheid herstelde ik, ofschoon ik een geruime tijd kreupel bleef. Het grootste verdriet was echter, dat de goede en vriendelijke lieden van Aneityum, die gehuurd waren om mij in het moeilijkste deel van mijn werk te komen helpen, niets konden doen zonder mij. En toen de Dayspring op de bepaalde tijd kwam om hen te halen, moest ik ze ten volle betalen en laten terugkeren, terwijl ik daardoor beroofd werd van hun hulp, die mij van zoveel waarde was. Zelfs het nodige voedsel hun te verschaffen voor de tijd, die ik hen nog zou willen houden, ging onze beperkte middelen te boven en er moesten nog enige maanden verlopen voor onze nieuwe aanvoer uit Sydney kon aankomen.

De bewoners van Aniwa konden in het eerst niet overgehaald worden tot werken, zelfs niet voor geld. Hun persoonlijke behoeften waren gering en hun eigen plantages waren voldoende om daarin te voorzien. Op mijn herhaald verzoek antwoordden zij met al de waardigheid van filosofen: "Het is de gewoonte van de mannen op Aniwa om er bij te staan of te zitten en het aan te zien, wanneer hun vrouwen het werk doen."

Op Aniwa bevonden wij ons tegenover volslagen heidendom. De inboorlingen verwachtten in het eerst, dat de Britania tavai (Britse medicijnen) terstond al hun kwalen zouden genezen. Teleurstelling daaromtrent leidde hun onwetende en onontwikkelde geest tot wraakzucht. Zij verwachtten ook een eindeloze toevoer van messen, katoen, vishaken, dekens, enz., te ontvangen, wanneer zij er maar om vroegen of ons enige kleine dienst bewezen. Iedere weigering maakte hen boos. En daar hun heilige mannen of priesters niet alleen de ziekten genazen, maar ze ook veroorzaakten, weten zij het ook aan ons wanneer zij ziek werden, al genazen wij hen ook van hun krankheden. Verder kwamen zij gewoonlijk dan eerst tot ons, wanneer zij ieder hulpmiddel van hun eigen bijgeloof en toverij hadden beproefd en wanneer het dus meestal te laat was. Ik moest dikwijls de medicijnen proeven voordat de lijders ze wilden innemen, en indien één dosis ze niet hielp, was het bijna onmogelijk hen er toe te krijgen om een tweede te nemen. De tijd echter leerde hun de waarde ervan kennen en de jaarlijkse uitgaven voor medicijnen werd spoedig een drukkende belasting op ons niet al te groot inkomen.

Toch gingen wij voort met iedere dag na het middagmaal onze bel te luiden, hetgeen aanduidde dat wij gereed waren om raad of medicijnen te verlenen aan allen, die ziek waren. Wij spraken ook, zo spoedig wij ons in hun taal konden uitdrukken, enige woorden tot hen over Jezus. De zwakken ontvingen een kop thee en een stuk brood. De vraag naar geneesmiddelen was soms groot, voornamelijk wanneer een epidemie hen overviel. Sommigen echter ontvluchtten ons als de oorzaak van hun kwalen en zochten een schuilplaats in de verst verwijderde plaatsen of liepen bij onze nadering weg om zich in het bos te verschuilen. Zij waren als kinderen en vol bijgeloof. Wij moesten hen door vriendelijkheid en geduld zoeken te winnen, nooit aan hen wanhopen, maar altijd blijven vertrouwen, evenals de Heere dat met ons deed!

Evenals op Tanna, meende men ook op Aniwa, dat alle ziekten en dood veroorzaakt werden door toverij, op Tanna Nahak, op Aniwa Tafigeitu genaamd. Sommige priesters verbrandden de overblijfselen van eetwaren zoals de schil der banana, of een hoofdhaar of iets, dat de persoon aangeraakt had, en hij was de oorzaak van de ziekte. Vandaar, dat zij in voortdurende vrees werden gehouden en voortdurend op wraak bedacht waren. Wanneer iemand ziek werd, verzamelden al de mannen van zijn dorp zich dag aan dag, hielden lange redevoeringen en trachtten de vijand uit te vinden, die de ziekte veroorzaakt had. Wanneer hun vermoeden op iemand gevestigd was, zonden zij hem geschenken, bestaande uit matten, manden en voedsel. Indien de lij der herstelde, geloofden zij dat dit geholpen had; indien hij stierf, zochten zijn vrienden wraak op de vermeende moordenaars. En die wraak strekte zich ver uit, daar deze zich richtte tot de vermeende moordenaar, of tot iemand van zijn familie, zijn dorp of zelfs zijn stam. Zo hield eindeloos bloedstorten en onophoudelijke strijd tussen de stammen het volk van het ene einde van het eiland tot het andere in voortdurend gewoel en onrust.

Het leren van de taal van Aniwa ging gepaard met gelijke moeilijkheden als op Tanna, reeds vroeger meegedeeld; ofschoon enkele bewoners van dit eiland mijn Tannees konden verstaan, hetgeen mij grotelijks hielp. Eens keerde een man, nadat hij nauwkeurig een voorwerp bezichtigd had, zich tot zijn buurman met de vraag: "Taha tinei?" Ik maakte hieruit op, dat hij vroeg: "Wat is dit?" Op iets anders wijzende, herhaalde ik hun woorden. Zij glimlachten tegen elkaar en noemden mij de naam. Bij een andere gelegenheid zei één van hen tot zijn metgezel, naar mij ziende: "Taha Heigo?" Hieruit begrijpende, dat hij mijn naam vroeg, wees ik op hem en herhaalde de woorden, waarop zij mij terstond hun namen noemden.

Mijn lezers zouden verwonderd zijn te vernemen hoeveel men van een taal kan leren, wanneer men deze twee vragen gedurig op de lippen heeft en omringd is van mensen, die gereed zijn op de vraag: "Wat is dit?" of „Hoe is uw naam?" terstond antwoord te geven. Alle woorden, die wij van hen vernamen, werden dadelijk op het gehoor af opgeschreven en in alfabetische volgorde geplaatst en een briefje er bijgevoegd, waarop de omstandigheden vermeld stonden, waarin zij waren gebruikt geworden. Door gedurige vergelijking van al deze aantekeningen en door dagelijks en zelfs ieder uur zorgvuldig al hun klanken na te bootsen, waren wij in staat elkaar te verstaan, vóórdat wij ver met de bouw van onze huizen gevorderd waren, waarbij sommigen van hen voortdurend aan onze zijde waren.

Een voorval uit die tijd was zeer opmerkenswaardig, en God gebruikte het tot hoger doeleinde. Ik vertel het dikwijls als "het wonder van het sprekende hout", en het gebeurde aan andere zendelingen evenals aan mij. Toen ik aan het huis bezig was, had ik enige spijkers en werktuigen nodig. Een stukje geschaafd hout opnemende, schreef ik daarop enige woorden en verzocht ons bejaarde opperhoofd dit aan mijn vrouw te willen brengen, daar zij dan zou zenden wat ik nodig had. In stomme verbazing staarde

hij mij onnozel aan, en zei: "Maar wat hebt u nodig?"

Ik antwoordde: "Dit hout zal het haar vertellen." Hij keek enigszins verstoord, menende, dat ik hem voor de gek hield, en sprak: "Wie heeft er ooit van gehoord, dat hout sprak."

Met grote moeite gelukte het mij hem over te halen er mee heen te gaan. Hij was verbaasd haar op het hout te zien staren en daarna de benodigde voorwerpen te zien krijgen. Hij bracht het stukje hout mij terug en verlangde vurig een uitlegging. Voornamelijk in gebroken Tannees las ik hem de woorden voor en wees er hem meteen op, dat ook God op die wijze door Zijn Boek tot ons spreekt. Ik zei 'hem, dat de wil van God daarin geschreven is en dat hij, indien hij lezen wilde leren, God langzamerhand door deze bladzijden zou kunnen horen spreken, evenals mijn echtgenote mij hoorde spreken uit het stuk hout.

Zo werd in de ziel van de arme man de begeerte levendig om het Woord van God in zijn eigen taal gedrukt te zien. Hij hielp mij met steeds klimmende belangstelling om woorden te leren en gedachten te leren uitdrukken. En toen ik aan het vertalen van een deel der Heilige Schrift begon, was zijn vreugde grenzeloos en zijn hulp onwaardeerbaar. Het wonder van de sprekende bladzijde wekte niet minder verbazing dan dat van het sprekende hout!

Toen wij op een dag aan het bouwen van ons huis bezig waren, kwam een bejaard inlands hoofd met zijn drie zonen ons bezoeken. Alles wat wij deden, scheen hen zeer wonderlijk toe. Nadat zij thuis waren gekomen, werd één van de zoons ziek en de vader gaf daarvan terstond de schuld aan ons en de godsdienst, verklarende dat, indien hij stierf, wij allen uit wraak zouden gedood worden. Door Gods zegen en door zorgvuldige oppassing en geschikte medicijnen herstelde hij en werd in het leven gespaard. Het bejaarde opperhoofd verviel nu in een ander uiterste. Hij werd niet alleen vriendelijk tegenover ons gestemd, maar ons zeer toegewijd. Hij woonde de godsdienstoefeningen bij, en luisterde naar de Aneituymese onderwijzers en naar mijn eerste pogingen tot spreken, gedeeltelijk in het Tannees, door de redenaar Taia of het opperhoofd Namakei vertaald, en hij legde in ons bijzijn hetgeen wij spraken aan het volk in hun moedertaal uit.

Maar spoedig hierna overviel ons een nieuwe ellende. Zodra twee kamers van ons zendingshuis gereed waren, huurde ik een paar sterke jongelieden om onze kisten er heen te brengen. Twee van hen droegen toen een zware kist aan een stok op hun schouders, zoals hun gewoonte is. Kort daarna begonnen zij bloed op te geven en één hunner, een jong mens van Erromanga, stierf. De vader van de andere zwoer, dat, indien zijn zoon niet beter werd, hij iedereen in het zendingshuis zou doodslaan om zich te wreken. God deed hem echter gelukkig herstellen.

Daar de landingsplaats bijna drie kwart mijl van ons verwijderd was en het niet alleen op zichzelf treurig, maar ook ten hoogste gevaarlijk voor ons allen zou zijn, indien zich zulk een ongeval herhaalde, spande ik al mijn krachten in, en met de ruwe hulpmiddelen, waarover ik kon beschikken, vervaardigde ik niet alleen een draagbaar, maar ook een kruiwagen en voorzag daarmee in een dringende noodzakelijkheid. Na verloop van tijd liet ik een meer geschikte handkar uit de koloniën komen, en wist de inboorlingen door geld en goede woorden over te halen mij te helpen om er een weg voor te maken. Misschien zou de geest van Macadam zich ergeren over de verschijning van zulk een weg, maar hij is ons voortdurend van groot nut geweest.

Vóór ons zendingshuis voltooid was, werd het meermalen door vuur bedreigd, evenals wij zelf door de geweren der inboorlingen. De bedreigingen om ons huis en erf door vuur te vernielen, wekten Namakei op om ons krachtig te beschermen, en wij hoorden dat hij ons nacht en dag liet bewaken. Maar een woeste man uit Erromanga

zwierf reeds tien dagen rond, terwijl hij ons vervolgde met tomahawk en geweer, en wij wisten dat ons gevaar zeer groot was.

Tot God om hulp opziende, ging ik met mijn dagelijkse arbeid voort, terwijl ik een kleine Amerikaanse strijdbijl bij mij had liggen en geen vrees toonde. Het voornaamste in zulk een geval is te zorgen, dat men niet overvallen wordt, want deze moordenaars zijn allen bloodaards en zullen niets ondernemen wanneer men op hen let. Ik zond om het bejaarde opperhoofd, wiens gast de man van Erromanga was en waarschuwde hem, zeggende, dat God hem ook voor schuldig zou houden, indien ons bloed werd vergoten. "Missi", zei hij met warmte, "ik wist het niet! ik wist het niet! Maar bij de eerste gunstige wind zal hij vertrekken en u zult hem niet weer zien." Hij hield woord en wij werden van de vijand en bloedwreker verlost.

De plaats, die wij nu bewoonden, was uitstekend voor ons geschikt. De grond rondom ons huis was bijna geheel afhellend, en het pad, dat naar onze woning voerde, was aan beide zijden met de schoonste planten, welke liet eiland opleverde, omzoomd, en achter deze planten bevond zich een rij kastanjabomen. Een kokosbosje strekte zich drie mijlen ver langs de kust uit en beschaduwde de voornaamste hoofdweg. Dicht bij onze woning waren de bladerrijke kastanjabomen en broodbomen, die hun takken wijd en zijd verspreidden. Toen in de loop der jaren alles meer en meer naar onze smaak werd ingericht, leefden wij werkelijk in het midden van een schoon dorp, bestaande uit de kerk, de school, het weeshuis, de smederij en schrijnwerkerswinkel, de boekdrukkerij, het banana- en broodwortelhuis, het kookhuis, enz. - alle zeer eenvoudige gebouwen, maar die zich trots tussen de oranje- en kastanjabomen verhieven en het Evangelie van een hogere beschaving en een beter leven voor Aniwa predikten.

Het pad, dat naar iedere deur leidde, was met fijn gebroken wit koraal bedekt. De omheining, die alles omringde, zag er fris en helder geschilderd uit. Orde en smaak werden bekend als de wetten van het nieuwe leven der blanken en verscheidene inboorlingen begonnen naarstig ons voorbeeld te volgen. Allerlei mij vreemde handwerken moest ik nu trachten te beoefenen; ik moest leren omgaan met beitel en zaag en allerlei werktuigen. Indien een inboorling een vishaak verlangde of een strook rood katoen om zijn lang, als zweepkoord gevlochten haar op te binden, bracht hij mij een stuk koraal of een boom aan, maar voortdurende dagelijkse arbeid scheen hem een vernederend bestaan toe. De vrouwen werden door katoen en kralen overgehaald om ons bij te staan in het gereed maken van een dakbedekking van suikerrietbladeren, die zij in de plantages verzamelden en over riet van vier of zes voet lengte met boomschors of pandanusblad vastmaakten, terwijl zij het aan één kant als met een brede franje lieten overhangen. Hoe anders handelden zij toen het Evangelie hun hart begon te treffen! Zij bouwden toen uit eigen beweging de kerk en de school, en verheugden zich in het werk, zonder dat zij aan enig loon dachten. En zij hebben de gebouwen steeds goed in orde gehouden voor de dienst des Heeren, door hun vrijwillige gaven van hout, suikerrietbladeren en koraalkalk.

Het dak van onze woning werd stevig vastgemaakt en gespijkerd; op het dak werden de latten gelegd, met suikerrietbladeren bedekt en rij aan rij stevig op het hout vastgemaakt; van de nok hingen kokosbladeren af, behendig van de ene naar de andere zijde gevouwen en van voren aan de top met stevige houten pennen bevestigd; vervolgens werd er jaarlijks, voor de ruwe maanden, een nieuw stormdak over alles heengelegd, dat vervaardigd was van gevouwen kokosbladeren, door planken vastgehouden en aan het lijstwerk beneden vastgemaakt; dit moest echter in april weer weggenomen worden om het suikerrietblad daaronder tegen verrotting te beveiligen. Hier was men wel beschut en een zodanige dakbedekking duurde acht of tien jaren, d.i.

indien zij niet door orkanen werd vernield, waardoor bomen als strohalmen gebogen en hutten als naj aarsbladeren verstrooid werden en ons zendingshuis, indien het al bleef staan, soms met één slag van het dak met zijn bedekking beroofd werd! Wel hem, die in zulke tijden een goede barometer heeft om hem de nadering van de storm te voorspellen, of nog beter, een grote kelder als de onze, viereen twintig voet lang en zestien voet breed, van solide koraalblokken gebouwd, waar goederen geborgen kunnen worden en waarin ook al de bewoners kunnen vluchten wanneer de wervelwind het huis heen en weer slingert en reusachtige bomen als rietstengels buigt.

Wij moesten ook beproeven een kalkoven te maken, hetgeen bleek één van de moeilijkste dingen te zijn, die wij te doen hadden. Het soort van koraal, dat wij nodig hadden, kon slechts op één plaats verkregen worden, op ongeveer drie mijl afstand. Terwijl ik in mijn boot voor anker lag, doken de inboorlingen in de zee, sloegen met hamer en breekijzer stukken van de rots, die zij mij aanbrachten, zolang totdat ik mijn lading had. Dan brachten wij het naar land en spreidden het in de zon uit om het daar gedurende een paar weken te laten uittrekken. Toen wij zo twintig of dertig ladingen hadden gehaald, moesten wij het naar het zendingshuis vervoeren en werd er een diepe put in de grond gegraven, waarin wij van onderen droog hout stapelden en daarop kreupelhout tot een hoogte van verscheidene voeten, en boven op dit alles werden de koraalblokken ordelijk uitgespreid. Toen deze stapel zeven á tien dagen had gebrand, was het koraal in uitmuntende kalk veranderd en het pleisterwerk, daarmee gemaakt, blonk als marmer. Op één van onze tochten volvoerden de inboorlingen een buitengewoon kunststuk. De boot met haar lading koraal werd door hevige golfslag tegen de rots geslagen, zodat er een gat in gestoten werd. Zo vlug als de gedachte was de gehele bemanning in zee en tot mijn verwondering tilden zij de boot op en droegen haar op één schouder, terwijl zij haar met één hand vasthielden en met de andere zwommen en ons op die wijze gelukkig aan land brachten. Aan land gekomen, werden wij op het strand gesleept en moesten vier vervelende dagen doorbrengen met het halen van planken, spijkers en werktuigen tot herstel van ons vaartuig. Iedere boot, die deze zeeën moet bevaren, moest van cederhout gemaakt en met koper beslagen zijn, hetgeen in het eind op verre na het goedkoopste zou blijken te zijn. En alle huizen moesten gebouwd worden van hout, dat vol hars is, daar de grote, witte mieren niet alleen alle ander zacht hout verslinden, maar zelfs de blauwe gombomen, de harde kokosboom en ook vensters, tafels en stoelen doorknagen.

Wanneer ik aan al deze arbeid terugdenk, verheug ik er mij in, dat onze tegenwoordige zendelingen dit alles niet meer behoeven te doen. Nu komen er huizen voor hen uit de koloniën, geheel gereed om opgezet te worden. Zinken daken en allerlei verbeteringen zijn aangebracht geworden. De Synode benoemt een commissie om de jonge zending te vergezellen naar zijn zendingspost en hem te helpen het huis te zetten. Zo worden zijn krachten gespaard tot hoger doeleinden, en niet zelden wordt met de goederen ook zijn leven gespaard.

Ik wil dit hoofdstuk besluiten met een voorval, dat, ofschoon het ons eerst jaren daarna ter ore kwam, in nauw verband staat met onze nederzetting op Aniwa. In het eerst hadden wij er geen begrip van, waarom ons zo bepaald een zeker gedeelte van het eiland geweigerd werd, terwijl wij een ander stuk grond, dat zij zelf verkozen, moesten nemen. Maar nadat het bejaarde opperhoofd, Namakei, christen was geworden, sprak hij eens in onze tegenwoordigheid het volk in dezer voege aan:

"Toen missi hier kwam, zagen wij zijn koffers. Wij wisten, dat hij dekens bij zich had. Wij zeiden: "Laten wij hem niet weggagen, anders zullen wij al deze dingen verliezen.

Wij zullen hem aanland laten komen, maar wij zullen hem noodzaken om op de heilige grond te wonen. Onze goden zullen hem dan doden en wij zullen al zijn bezittingen onder ons verdelen." En missi bouwde zijn huis op de heilige plaats. Hij leefde daar met de mensen, die hij bij zich had, maar de goden sloegen hem niet. Hij plantte er bananas, en wij zeiden: "Wanneer zij nu hiervan eten, zullen zij allen dood nedervallen, gelijk onze vaders ons verzekerden dat met ieder zou gebeuren, die vruchten van deze plaats at, behalve onze priesters."

Deze bananas werden rijp. Zij aten er van. Wij hielden dagen lang de wacht, maar niemand stierf. Daarom, hetgeen wij zeiden en hetgeen onze vaders zeiden, blijkt niet waar te zijn. Onze goden kunnen hen niet doden. Hun Jehovah God is sterker dan de goden van Aniwa."

Ik voegde hier enige woorden bij om hetgeen Namakei gezegd had, te versterken en vertelde hun, dat het de levende en ware en enige God was, Die hun iedere zegen, die zij bezaten, had geschonken; ofschoon zij dit niet wisten. Dat Die ten laatste ons gezonden had om hun te leren hoe zij Hem konden dienen en liefhebben en Hem behagen. Zij luisterden met verwondering en ernst toen ik hun vertelde, dat Jezus, de Zoon van deze God, geleefd had en gestorven was en naar Zijn Vader was gegaan om hen te redden, en dat Hij hen nu bij de hand wilde nemen en hen door dit leven wilde heenleiden om hen daarna bij Zich in een heerlijke onsterfelijkheid op te nemen.

Het bejaarde opperhoofd ging hun voor in het gebed. Het was een vreemd, duister, dwalend gebed, iedere gedachte en volzin was met uitingen van het heidendom doormengd, maar toch een hartroerend gebed, zoals het daar opwelde uit de ziel van iemand, die eens een kannibaal geweest was, maar in wiens hart nu de eerste bewuste polsslagen klopten van de Geest van Christus in de woorden: "*Vader, Vader, onze Vader!*"

Wanneer deze arme schepsels een stuk katoen of een voorschoot begonnen te dragen, was dit het uitwendig teken van een verandering, ofschoon zij nog verre van beschaafd waren. En wanneer zij begonnen op te zien en te bidden tot Iemand, Die zij "*Vader, onze Vader!*" noemden, ofschoon zij nog ver, zeer ver verwijderd waren van het type van christendom, dat zichzelf als zeer achtenswaardig beschouwt, welden tranen in mijn oog op en sprong mijn hart op van vreugde. En niemand zal mij ooit er van overtuigen, dat er ook niet een Goddelijk Hart in de hemel was, dat zich evenzeer verblijdde.

Hoofdstuk 6

TEGENOVER HET HEIDENDOM

Toen wij in november 1866 op Aniwa landden, vonden wij de inboorlingen aldaar óf zeer schuw en onbetrouwbaar, óf vrijpostig en aanmatigend. Kleding werd er niet gedragen, maar de getrouwde en meer bejaarde vrouwen droegen voorschoten van gras, gelijk Adam en Eva in de hof van Eden. Het bejaarde opperhoofd stelde belang in ons en in ons werk; 'naar het merendeel der bewoners toonde meer belangstelling in de bijlen, messen en vistuigen, stukken rood katoen en dekens, die zij als betaling kregen voor hun werk of voor hun bananas. In het eerst wilden zij tegen betaling nog niet eens werken, en waren zeer onredelijk en spoedig beledigd. Bij iedere denkbeeldige belediging liepen zij ogenblikkelijk van ons weg. Eens, onder andere, kwam er een opperhoofd om medicijnen. Ik was zo druk bezig, dat ik hem enige ogenblikken moest laten wachten. In grote woede liep hij nu heen met bedreiging van zich te zullen wreken, terwijl hij mompelde: "Ik moet terstond geholpen worden. Ik wil niet op hem wachten!" - Zo veeleisend is een naakte wilde!!

Kort voor onze aankomst was een Aneityumees onderwijzer op Aniwa gedood. De omstandigheden, waaronder dit gebeurde, doen een blik slaan op wat men bijna zou kunnen noemen hun wraakgodsdienst. Vele jaren geleden waren enige inboorlingen van Aniwa een vriendschapsbezoek gaan afleggen op Aneityum, maar de bewoners van Aneityum, toen nog wilden, vermoordden hen allen op één na, die zich in het bos wist te verbergen. Daar leefde hij van kokosnoten en wachtte een gunstige wind af om zijn kano te water te laten, waarna hij veilig op zijn geboortegrond aankwam. Toen hij zijn vreselijke geschiedenis op Aniwa vertelde, waren zijn landslieden woedend en zwoeren wraak te zullen nemen.

Een zeereis van vijf en twintig mijlen bleek echter een te grote hinderpaal te zijn, daarom maakten zij een diep gat in de aarde en zwoeren deze opening van jaar tot jaar te vernieuwen, totdat de dag der wraak gekomen was. Zo bleef de herinnering aan deze gebeurtenis bijna tachtig jaar voortleven.' Ten laatste kwamen de Aneityumezen tot de kennis van de Heere Jezus. Zij verlangden sterk het zaligmakend Evangelie aan de heidenen, die de eilanden rondom hen bewoonden, bekend te maken. Onder tranen en ernstig gebed tot God verkozen zij, gelijk de gemeente van Antiochië, twee hunner aanvoerders, nl. Navalah en Nemeyan om als inlandse onderwijzers naar Aniwa te gaan, ten einde daar te gaan evangeliseren; terwijl anderen naar Tanna en Erromanga gingen, naarmate zich de gelegenheid zich voordeed. Namakei, het voornaamste hoofd op Aniwa, had beloofd hen te beschermen en vriendelijk voor hen te zijn. Maar na enig tijdsverloop kwam men op Aniwa tot de ontdekking, dat de onderwijzers tot dezelfde stam behoorden en één hunner zelfs tot dezelfde streek, waar lang geleden de bewoners van Aniwa waren vermoord.

De onderwijzers hadden van het eerste ogenblik af het gevaar gekend, maar verlangden vurig het Evangelie op Aniwa bekend te maken. Er werd besloten, dat zij zouden sterven. Maar men had op Aniwa beloofd, hen te beschermen, en zo schrok men er voor terug hen met eigen hand te doden.

Nu werden er twee mannen van Tanna en een opperhoofd van Aniwa, waarvan één der ouders uit Tanna afkomstig was, gehuurd om de onderwijzers te overvallen en dood te schieten als zij op een zondagmiddag van hun evangelisatietocht door de dorpen terugkeerden. Hun geweren gingen niet af, maar de moordenaars vielen met hun strijdbijlen op hen aan en lieten hen voor dood liggen. Nemeyan was dood en nam op die dag zijn plaats in onder de martelaren. De arme Navalak ademde nog en het

opperhoofd Namakei bracht hem naar zijn dorp en verzorgde hem vriendelijk. Hij smeekte zijn volk de wraak als voldaan te beschouwen en Navalak, wanneer hij hersteld zou zijn, naar zijn eiland terug te zenden.

De Geest van Christus was begonnen te werken in die verduisterde ziel! Navalak werd aan zijn volk wedergegeven en leeft nog als een hooggeplaatst opperhoofd op Aneityum en een eer voor de gemeente Gods, in zijn lichaam dragende "de merktekenen van de Heere Jezus." In later jaren heeft hij Aniwa nog dikwijls bezocht en God verheerlijkt met het volk, dat eens naar zijn bloed gedorst had en hem aan de weg voor dood had laten liggen.

Voor een tijd was Aniwa nu zonder getuigen voor Jezus, daar de onderwijzers van het Londens zendinggenootschap, die vreselijk geleden hadden door gebrek aan voedsel en door de koorts, ook van daar vertrokken waren. Maar toen een zendingschip eens het eiland bezocht, zond Namakei zijn redenaar Taia naar Aneityum om daar mee te delen, dat de wraak nu voldaan was, het gat in de grond dichtgemaakten een kokosboom geplant op de plaats, waar het bloed van de onderwijzers vergoten was, en dat voortaan niemand van Aneityum door lieden van Aniwa zou gedood worden. Verder moest hij om meer onderwijzers verzoeken en uit naam van zijn hoofd beloven, dat zij goed ontvangen en beschermd zouden worden. Zij kenden het Evangelie niet en verlangden het ook niet te leren kennen, maar wat zij verlangden was een vriendschappelijke omgang met Aneityum, waar koopvaardischepen binnenliepen en van waar zij matten, manden, dekens en ijzeren werktuigen hoopten te verkrijgen.

Ten laatste boden zich weer twee Aneityumezen, Kangaru en Nelmai, om naar Aniwa te gaan en werden bij de zendelingen op Aniwa met hun families gehuisvest, de ene bij Namakei en de andere aan de zuidzijde van het eiland om de banier van het christelijk leven voor hun heidense naburen te dragen. Taia, die met deze opdracht naar Aneityum was gegaan, was een flink spreker en ook een zeer slim man. Hij was de aangestelde "redenaar" van het bejaarde opperhoofd bij alle plechtige gelegenheden, daar hij groot en statig van voorkomen was en aangename manieren bezat. Tijdens de reis naar Aneityum rookte hij voortdurend en maakte alles rondom zich onaangenaam. Toen hem gevraagd werd aan boord niet te roken, verzocht hij de zendeling hem nu en dan een haaltje te laten doen, totdat de tabak, die hij in zijn pijp had, opgerookt zou zijn, daarna zou hij haar neerleggen.

Maar gelijk het meel van de weduwe, zo verminderde ook gedurende de gehele reis naar Aneityum de tabak in de pijp niet, iets waarover de onschuldige Taia de grootste verwondering aan de dag legde!

De twee onderwijzers en hun vrouwen waren op Aniwa, toen wij daar aankwamen, niet veel beter dan slaven, die in de dienst van hun meesters werkten en in voortdurende vrees leefden van vermoord te worden. Zij hielden een godsdienstoefening in het Aneityumees, terwijl de lieden van Aniwa rokend en pratend rondom hen lagen te wachten tot het afgelopen was. De taal van Aniwa was nooit in geschreven vorm vastgesteld en natuurlijk was er nooit een boek in die taal verschenen. De onderwijzers en hun vrouwen hadden vrijdags en zaterdags hard werk om voedsel voor de inboorlingen gereed te maken, die na de zogenaamde godsdienstoefening met elkander feest hielden en zich vriendschappelijk onderhielden.

Wij maakten onmiddellijk een eind aan deze feestviering op zondag. Dit maakte hen boos en op wraak bedacht. Zij vroegen zelfs voedsel enz. in betaling voor het bijwonen van de godsdienstoefening, hetgeen wij altijd bepaald weigerden. Ongetwijfeld was echter het machtig contrast door het leven, het karakter en de stemming van deze

godvrezende onderwijzers ten toon gespreid, het zaad geweest dat in later dagen vrucht droeg - ofschoon toen nog geen enkel man van Aniwa uit eerbied voor de beschaving klederen was gaan dragen en zij nog minder er toe gebracht waren om de Zaligmaker te kennen en lief te hebben.

Ik kon nu een weinig tot hen spreken in hun eigen taal en dus begon ik geregeld hun dorpen te bezoeken om hen van Jezus en Zijn liefde voor zondaren te vertellen. Gewoonlijk was ik vergezeld van mijn lieve vrouw en een Aneityumees onderwijzer en dikwijls ook door enige bevriende inboorlingen. Wij trachtten hen ook over te halen om ons beschaduwde kerkje te komen bezoeken. Nasi en sommige van de slechtste individuen zaten dikwijls niet ver van daar ons te dreigen of volgden ons met geladen geweren. Terwijl wij iedere voorzorg, die mogelijk was, namen, gingen wij toch voort met ons werk, soms aan de jongens en meisjes wat kralen en vistuig gevende, om hun daardoor te bewijzen dat onze beweegredenen vriendelijk en niet zelfzuchtig waren. Door zulke bezoeken wonnen wij hun vertrouwen.

En ofschoon onze harten somtijds in ons beefden als wij ons in de onmiddellijke tegenwoordigheid van de dood waanden, toonden wij tegenover hen niet de minste vrees en lieten alles in de handen van Jezus over. Dikwijls heb ik mij in de armen van de één of andere wilde moeten werpen, wanneer zijn strijdbijl opgeheven of zijn geweer op mijn hoofd gericht was, en onder vurig gebed tot Jezus moest ik hem dan zo stijf vasthouden, dat hij niet kon slaan noch schieten, totdat zijn woede bekoeld was en ik kon ontsnappen. Dikwijls heb ik ook de op mij gerichte loop gegrepen en opwaarts gericht, of met mijn aanvaller pleitend, zijn geweer in de worsteling hem ontrukkt. Op andere tijden kon er soms niets gezegd of gedaan worden, maar zagen wij in stil gebed tot God op om ons te bewaren of ons thuis te halen in Zijn heerlijkheid. Hij vervulde Zijn belofte: "Ik zal u niet begeven noch verlaten."

De eerste bewoner van Aniwa, die tot de kennis van de Heere Jezus kwam, was het bejaarde opperhoofd Namakei. Wij hadden ons op zijn land metterwoon neergezet, daar dit nabij ons klein haventje was, en omdat hij en zijn volk over het algemeen het vriendelijkst gezind waren, ofschoon zijn enige broeder, de priester van de stam, mij tot tweemaal toe trachtte dood te schieten. Namakei kwam veel bij ons in het zendingshuis en hielp ons de taal te leren. Hij ontdekte, dat wij 's morgens en 's avonds thee dronken. Toen wij hem een kopje thee en een sneedje brood gaven, smaakte dat hem wel en hij liet allen, die er omheen stonden, daarvan proeven. In het eerst kwam hij misschien om de thee en verdween kort daarna; maar zijn belangstelling klom gaandeweg, totdat hij een groot genoegen er in ging vinden ons op alle wijzen van dienst te zijn. Gelijk met hem en als zijn metgezellen kwamen ook het opperhoofd Naswai en zijn vrouw Katua ons bezoeken. Deze drie groeiden tezamen op in de kennis des Heeren. Van woeste kannibalen veranderden zij voor onze ogen, onder de invloed van het Evangelie, in edele en beminnenswaardige mensen. Zij en wij beminden elkander zeer.

Namakei bracht mij zijn dochttertje, een enig kind, de koningin van haar stam, Litsi Doré (Litsi, de grote) genoemd, zeggende: "Ik wil mijn Litsi bij u laten; u moet haar opvoeden voor Jezus."

Zij was een zeer verstandig kind, leerde allerlei dingen even spoedig als enig blank meisje en werd weldra een hulp voor mijn echtgenote. Toen de enige broer van het opperhoofd, de priester, die mij tweemaal had willen doden, zijn nichtje gekleed zag, vond hij dat zij er zo heel aardig uitzag en hij bracht mij ook zijn dochttertje, Litsi Sisi (de kleine) opdat ik haar evenals haar nichtje zou opvoeden. De moeders van beide kinderen waren gestorven. Deze kinderen vertelden natuurlijk alles over wat zij zagen

en al wat wij hun leerden, en zo werd de belangstelling van de vaders in ons werk steeds levendiger, en het Evangelie werd wijd en zijd verspreid. Spoedig werden ons al de wezen toevertrouwd, wier voogden zich van hen wilden ontslaan, en ons huis werd letterlijk de school van Christus. De jongens leerden mij in al mijn ondernemingen de behulpzame hand te bieden, en de meisjes leerden mijn vrouw helpen en werden door haar beschaafd en onderwezen. En velen van hen groeiden op tot toegewijde onderwijzers en evangelisten.

Met onze godsdienstoefeningen des zondags was het eerst treurig gesteld. Iedere man kwam gewapend, hetgeen niet te verwonderen was, daar zij zelfs sliepen met de wapenen aan hun zijde, en boog en pijlen, speer en strijdbijl, knots en geweer altijd tot gebruik gereed waren. Op mooie dagen vergaderden wij onder de bomen, op regenachtige in een inlandse hut, voor ons doel geschikt gemaakt. Eén of twee der aanwezigen scheen dan te luisteren, maar de meesten lagen op hun rug of op één hunner zijden te roken, te praten of te slapen! Toen wij het feest, dat na het eindigen van de dienst volgde, afschaften, werd ons gehoor verminderd tot op twee of drie personen, maar deze kwamen werkelijk om te leren en er begon nu terstond een betere toon te heersen gedurende de godsdienstoefening. Wij hadden hun meegedeeld, dat het tot hun nut was dat wij hen onderwezen, en dat zij geen betaling zouden krijgen voor het bezoeken van kerk en school; waarop het grootste gedeelte zeer vertoornd heenging alsof zij zeer slecht behandelde personen waren. Anderen, die meer koopmansgeest bezaten, kwamen hun afgoden te koop aanbieden, en toen wij ze niet wilden kopen, maar hun zeiden dat 'zij ze moesten opgeven en wegwerpen uit liefde tot Jezus, namen zij ze weer mee, zeggende dat zij niets te doen wilden hebben met deze nieuwe godsdienst.

Te midden van onze menigvuldige beproevingen en gevaren in de eerste tijden op Aniwa, waarschuwden onze kleine wezen ons dikwijls in het geheim en redden ons leven van menige wrede aanslag. Wanneer onze vijanden dan in grote woede vroegen wie ons dit had meegedeeld, zei ik altijd: "Een vogeltje in het bos." Zo kregen de lieve kinderen volkomen vertrouwen in ons. Zij wisten, dat wij hen niet zouden verraden; en zij beschouwden zich als de beschermers van ons leven.

De opgewondenheid steeg aan alle zijden toen enige mannen openlijk hun afgoden opgaven. De ene morgen na de andere merkte ik op, dat groene kokosbladeren aan het einde tegen ons huis gestapeld waren, en verwonderde mij of dit uit enig heidens bijgeloof geschiedde. Maar eens op een nacht klopte het bejaarde opperhoofd bij mij aan en zei: "Sta op, missi, en help!"

De heidenen beproeven uw huis in brand te steken. De gehele nacht hebben wij hen verhinderd, maar zij zijn velen en wij zijn weinigen. Sta schielijk op en zet een lamp voor ieder venster. Laat ons tot Jehovah bidden en luid spreken, alsof wij met veel personen zijn. God zal ons sterk maken." Ik bevond, dat zij al de emmers op mijn grond reeds vol water hadden en dat het omliggend bos vol wilden was met brandende toortsen in de hand. En vernam nu ook, dat de onderwijzers en andere vriendelijke inboorlingen zich tegen de dauw beveiligden onder de grote kokosbladeren, die ik gezien had, wanneer zij des nachts de wacht over ons hielden. Voortaan ging ik met hen op wacht staan, en wij wisselden elkaar af na een bepaald aantal uren. Maar zij vergaderden met elkander en zeiden: "Indien onze missi in het donker doodgeschoten of verwond wordt, over wie zullen wij dan wacht houden? Wij moeten missi verzoeken om 's nachts in huis te blijven."

Ik gaf in zoverre aan hun raad gehoor, maar ging toch meermalen onder hen om hen aan te moedigen als zij op wacht waren.

In één van de eerste dagen op Aniwa gebeurde er iets, dat mij deed denken aan een overlevering omtrent de zondeva, die in hen voortleefde. Toen wij de hut verlieten om ons in ons nieuwe huis te vestigen, nam Tupa de verlaten hut tot slaapplaats, ofschoon zij tevens bij de inboorlingen dienst bleef doen als gerechtshof, vergaderplaats, enz.

Op een morgen bij het aanbreken van de dag kwam deze Tupa in grote opgewondenheid tot ons, zwaaide vreselijk met zijn knots, terwijl hij uitriep: "Missi, ik heb de Tebil gedood! Ik heb Teopolo gedood! Hij kwam gisteravond om mij te grijpen. Ik riep al het volk bijeen en wij bevochten hem rondom het huis met onze knotsen. Bij het aanbreken van de dag kwam hij te voorschijn en ik doodde hem. Nu zullen wij geen slecht gedrag of moeilijkheden meer hebben. Teopolo is dood."

Ik zei: "Welk een dwaasheid! Teopolo is een geest en kan niet gezien worden."

Maar in dolle opgewondenheid hield hij vol, dat hij hem gedood had. Op raad van mijn echtgenote ging ik met de man mee en hij leidde mij naar een grote, heilige koraalrots dicht bij onze oude hut, waarover het dode lichaam van een reusachtige en schone zeeslang hing, en riep uit: "Daar ligt hij! Ik heb hem werkelijk gedood!"

Ik sprak nu: "Dat is de duivel niet, het is slechts het lichaam van een slang."

Maar de man antwoordde terstond: "Wel, dat is hetzelfde! Hij is Teopolo. Hij maakt ons slecht en veroorzaakt al onze ellende."

Door nauwkeurig onderzoek naar deze zaak, zowel toen als later, bevond ik, dat zij de ellende en het lijden van de mens enigermate in verband beschouwden met de slang. Zij vereerden de slang als een geest des kwaads, onder de naam van Matshiktshiki; dat is te zeggen, zij leefden in een lage vrees voor zijn invloed, en hun gehele godsdienst bestond daarin, dat zij zijn woede tegen de mens zochten te verzoenen.

Hun scheppingsverhaal, tenminste het verhaal van de oorsprong van hun eigen eiland Aniwa en de omliggende eilanden, is iets dat meer uit hun eigen brein is voortgekomen. Zij zeggen, dat Matshiktshiki deze landen uit de zee heeft opgevist, en zij tonen de diepe indrukken van zijn voetstappen in de koraalrotsen, tegenover ieder eiland waarop hij stond, als hij het met veel inspanning boven het water ophief. Toen wierp hij zijn groot vistouw rondom Fotuna, op zes-en-dertig mijlen afstands om het naar Aniwa te trekken en er één land van te maken; maar terwijl hij stond te trekken, viel hij in zee en zo zijn de eilanden tot heden toe afzonderlijk gebleven.

Matshiktshiki plaatste mannen en vrouwen op Aniwa. Aan de zuidzijde van het eiland was een schone bron -en een rivier van fris water, met vruchtbaar land in de omtrek voor plantages. Maar de mensen wilden niet doen wat Matshiktshiki verlangde, daarom werd hij boos en scheidde het schone gedeelte met de bron en de rivier van Aniwa af en zeilde er mee naar Aneityum, waar hij dit vruchtbare stuk grond bijvoegde op de plaats, waar Dr. Inglis sedert zijn schone zendingspost heeft ingericht.

Tot op deze dag wordt de rivier "het water van Aniwa" genoemd door de bewoners van beide eilanden en het is de vurige begeerte van al de Aniwanezen om Aneityum te bezoeken en te drinken uit die bron en die rivier, terwijl zij zuchtend tot elkander zeggen: "Helaas! dit zijn de wateren van Aniwa!"

Hun schildering van *de zondvloed* is even wonderlijk.

Lang geleden toen de vulkaan, die op Tanna is, een deel van Aniwa uitmaakte, begon de regen dag aan dag bij stromen neer te vallen en de zee steeg tot een verbazende hoogte en dreigde alles te bedekken. Alle mensen verdronken, behalve enigen, die op de vulkaan waren geklommen. De zee had reeds de andere vulkaan aan de zuidzijde van Aniwa uitgedoofd en Matshiktshiki, die de grote vulkaan bewoonde, en bevreesd was

dat zijn groot vuur ook uitgedoofd zou worden, scheidde het van Aniwa, met al het land aan de zuid-oostzijde en liet het naar Tanna drijven, op de toppen der golven. Daar hief hij de vulkaan door zijn grote kracht op en plaatste hem op de hoogste berg van Tanna, waarop hij tot op deze dag staat Want, toen het water van de zee gezakt was, was hij niet in staat om zijn groot vuur naar Aniwa terug te voeren en zo was dit tot straf voor de zonden, door het volk lang geleden bedreven, een zeer klein eiland geworden zonder vulkaan en zonder rivier.

Zelfs daar, waar geen slangen gevonden worden, passen zij de overleveringen omtrent de slang toe op een grote, zwarte, vergiftige hagedis, kekvau genoemd. Zij noemen ze Teopolo's, en vrouwen en kinderen schreeuwen het uit van angst wanneer zij er één zien. De inboorlingen van verscheidene van onze eilanden hebben de vormen van de hagedis, van de slang, van de vogel en van het menselijk gelaat diep in het vlees van hun armen gesneden. Wanneer de insnijdingen beginnen te genezen, scheuren zij ze weer open, duwen de huid achteruit en halen het vlees op, totdat de figuren boven de huid uitsteken en daar als afschuwelijk teken gedurende hun geheel volgend leven zichtbaar blijven. Wanneer zij christen worden en klederen beginnen te dragen, doen zij zeer hun best om deze overblijfselen van het heidendom aan het oog te onttrekken.

De afschuwelijkste smet, die aan het heidendom kleeft, is het doden van kinderen. Slechts drie gevallen kwamen ons ter ore op Aniwa. Maar wij veroordeelden deze wijze van doen in het openbaar en bij alle gelegenheden, en wekten niet alleen het natuurlijk gevoel, maar ook de zelfzuchtige belangen van het volk op tot de bescherming der kinderen. Deze drie waren de laatsten, die door de handen hunner ouders werden omgebracht. Een jong echtgenoot, die jaloers op zijn vrouw was geweest, begroef hun zoontje levend zodra het geboren was.

Een vrouw van Tanna, die geen kinderen in leven had en aan wie ten laatste een flinke, gezonde jongen geboren werd, wierp hem in zee, voordat iemand het haar kon beletten. Een wilde, die vertoornd was tegen zijn vrouw, greep haar haar zuigeling uit de armen, verborg zich met het kind in het bos tot aan de avond en kwam alleen terug, terwijl hij geen andere uitlegging wilde geven dan dat het kind dood en begraven was. God zij geloofd, deze drie moordenaars van hun eigen kinderen werden langzamerhand getroffen door de liefde van Jezus. Zij werden christenen en elk hunner nam kleine weeskinderen tot zich, die met de meeste liefde en tederheid door hen verpleegd werden. Vrouwenmoord werd ook als iets zeer geoorloofds beschouwd. In één onzer dorpen in het binnenland woonde een jong paar, in ieder opzicht gelukkig, behalve dat zij geen kinderen hadden. De man, een heiden, besloot een andere vrouw, een weduwe met twee kinderen, bij zich in huis te nemen. Hiertegen verzette zich zijn jonge vrouw natuurlijk. En zonder de minste waarschuwing, terwijl zij een mand zat te vlechten, schoot hij een kogel uit zijn geladen geweer op haar af.

De kogel vloog haar door de arm en bleef in de zijde zitten. Ik deed al wat in mijn vermogen was om haar te redden; maar op de tiende dag verergerde haar toestand en zij stierf kort daarna. De man scheen gedurende al deze tijd zeer oplettend voor haar te zijn, maar, een heiden zijnde, hield hij vol dat zij geen recht had zijn wensen te weerstaan! Hij werd ook door zijn volk in geen dele gestraft of minder geacht, maar hij ging als naar gewoonte onder hen uit en in en nam de andere vrouw enige weken daarna tot echtgenote. Zijn tweede vrouw begon onze kerk en de school geregeld met haar kinderen te bezoeken; en later voegde hij zich bij henen werd klaarblijkelijk een geheel ander mens. Zij hebben een groot huisgezin; zij komen er openlijk voor uit, dat zij hun kinderen trachten op te voeden voor de Heere Jezus en zij nemen nederig hun plaats in aan des Heeren tafel.

Het zou zeker een wonderlijke indruk maken op vele zogenaamde christenen, die in het woord "machtig tot redding" geen werkelijkheid zien, indien hun gezegd werd dat negen of tien bekeerde moordenaars met hen aanzaten aan de tafel des Heeren! Maar de Heere, Die in het hart leest en iedere geheime beweeggrond gadeslaat, heeft misschien veel meer reden zich te ergeren aan de tegenwoordigheid van sommigen hunner Berouw geeft toegang tot Gods hart. "Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn." Onder de heidenen was een moordenaar dikwijls zeer geëerd en indien hij er in slaagde om hen, die zich op hem moesten wreken, schrik aan te jagen, werd hij zelfs soms tot opperhoofd verkozen. Iemand, die op die wijze verheven was tot hoofd van zijn dorp, was zo gevreesd en werd zo geëerbiedigd, dat één van onze jongens eens tot mij zei: "Missi, ik wou, dat ik lang geleden geleefd had! Ik had dan één of ander groot man kunnen doden en eer kunnen behalen Als christenen hebben wij geen vooruitzichten. Waar zijn uw strijders? Moeten wij dan altijd alledaagse mensen blijven?"

Ik sprak hem over grootheid in de dienst van Jezus, over eer en heerlijkheid met onze Heere. Deze jongen werd later een inlands onderwijzer, eerst in zijn eigen dorp en daarna op een heidens eiland, daar de Geest des Heeren een edeler pad voor zijn eierzucht had geopend.

De laatste heidense dans op Aniwa was, hoe vreemd het ook klinken moge, ter ere van ons werk. Wij hadden het branden van kalk voor onze gebouwen in een grote kalkoven juist geëindigd en deze gebeurtenis werd aangemerkt als de moeite wel waard om er een feest voor te vieren. Tot onze verwondering werd het luide gezang weldra gevolgd door het getrappel van vele voeten. Mannen, vrouwen en kinderen trokken ons voorbij, beschilderd en met vederen en takken versierd en gekleed op de meest fantastische wijze, ofschoon zij bijna geheel naakt waren, wat de kledij der beschaving betreft. Zij marcheerden naar de dansgrond van het dorp en hun gezang, geschreeuw en gedans maakte op mij een afschuwelijke indruk. Zij dansten in grote cirkels om elkander heen, de mannen met elkaar en de vrouwen met elkaar, maar ik kan niet zeggen dat de zaak voor een toeschouwer een onzinniger aanzien had dan de bals in het vaderland. Onze eilandbewoners hebben zich, wanneer zij christenen werden, altijd vrijwillig aan zulke tonelen onttrokken en beschouwen dit dansen als onbestaanbaar met het volgen van de Heere Jezus.

Toen ik één der aanvoerders riep en hem vroeg wat dit alles betekende, zei hij: "Missi, wij verheugen ons over u en uw werk; wij zingen en dansen en prijzen onze goden daarvoor."

Ik zei hem, dat mijn Jehovah God vertoornd zou wezen, wanneer Zijn gemeente zo met heidense afgodendienst werd vermengd. De arme, dwalende ziel was zeer teleurgesteld hierover en vroeg: "Is het niet goed, missi? Helpen wij u niet?"

"Neen", zei ik, "het is niet goed. Ik erger mij aan uw gedrag. Ik ben hier gekomen om u te leren deze dingen op te geven en Jehovah te dienen." Hij ging heen, riep zijn vrouw en al zijn vrienden, en zei hun, dat missi ontevreden was. Maar de anderen hielden uren lang vol en waren zeer boos, dat ik geen feest voor hen aanrichtte en hun niet wilde betalen voor hun dansen! Geen andere dans werd ooit weer bij onze zendingspost op Aniwa gehouden.

Wij hadden soms aller-dwaaste ontmoetingen, veroorzaakt door de vreemde gewoonten en begrippen van het volk. Onder deze herinner ik mij nog levendig de geschiedenis van Nelwangs schaking van zijn bruid. Ik was begonnen in mijn vrije uren het fundament te leggen voor twee kamers, die ik bij ons huis wilde voegen en gevoelde mij enigszins ongerust door het zien van een welbekende wilde, die iedere dag rondom ons huis zwierf met zijn strijdbijl gewapend, mij voortdurend gadeslaande bij mijn werk. Hij had

kort voor onze aankomst op Aniwa een man gedood. Hij was het ook geweest, die mijn vrouw had doen schrikken door plotseling tussen onze kisten te voorschijn te komen en die haar genoodzaakt had het leven door de vlucht te redden. Toen ik hem met zijn strijdbijl in de hand zo onrustbarend dicht in mijn nabijheid zag rondzwerven, groette ik hem en zei: "Nelwang, wenst u mij te spreken?"

"Ja missi", antwoordde hij, "indien u mij nu wilt helpen, zal ik voor altijd uw vriend zijn."

"Ik ben uw vriend", antwoordde ik. "Dit bracht mij hier en doet mij hier blijven."

"Ja", zei hij zeer ernstig, "maar ik wilde, dat u een krachtig vriend voor mij wilde zijn, en dan zou ik ook een krachtig vriend voor u zijn!"

"Welnu", sprak ik, "waaraan kan ik u helpen?"

Hij antwoordde schielijk: "Ik verlang een huwelijk te sluiten en daartoe heb ik uw hulp nodig."

"Nelwang", zei ik nu, „u weet, dat de huwelijken hier altijd in de kindsheid gesloten worden, daar de kinderen gekocht en verloofd worden aan hun toekomstige echtgenoten. Hoe kan ik daartussen komen? Verlangt u iets kwaads over mij en mijn vrouw en kind te brengen? Het kon ons het leven kosten."

"Neen, neen, missi!" hernam Nelwang ernstig. "Niemand hoort hiervan iets, of kan er iets van horen. Help mij nu maar alleen. Zeg mij hoe u in mijn omstandigheden zou handelen."

"Dat is zeker zeer eenvoudig", antwoordde ik. "Iedere man weet hoe hij in zulke zaken moet handelen, indien hij eerlijk wil zijn. U zoekt uw geliefde op en zoekt uit te vinden of zij u bemint; de rest zal natuurlijk volgen - u zult haar huwen."

"Ja", zei Nelwang, "maar juist hier begint mijn bezwaar!"

"Kent u de vrouw, die u zou willen hebben?" vroeg ik, hem daardoor tot een nadere verklaring willende brengen.

"Ja", zei hij openhartig, "ik wens Yakin, de weduwe van het opperhoofd van een dorp in het binnenland te trouwen, en dat zal geen verloving uit de kindsheid verbreken."

"Maar", ging ik voort, "weet u dat zij u bemint en u tot echtgenoot zou willen hebben?"

"Ja", antwoordde Nelwang, „eens ontmoette ik haar op de weg en zei haar, dat ik haar gaarne tot vrouw zou willen hebben. Zij deed haar oorringen af en gaf ze mij; daaraan weet ik, dat ze mij liefheeft. Ik was één van de strijders van haar overleden echtgenoot; en indien zij één van de anderen liever had gehad dan mij, zou zij ze aan een ander gegeven hebben. Met de oorringen gaf zij mij haar hart."

"Maar waarom trouwt u dan niet met haar?" sprak ik.

"Wel", zei Nelwang ernstig, "hierin ligt nu juist de moeilijkheid. In haar dorp zijn dertig jonge mannen, waarvoor geen vrouwen aanwezig zijn. Ieder hunner wil haar hebben, maar niemand heeft de moed haar te nemen, want de andere negen en twintig zullen hem doodschieten!"

"En indien u haar neemt", viel ik hierop in, "zal het teleurgestelde dertigtal u doden."

"Dat is het juist, waarvoor ik vrees, missi", vervolgde Nelwang. "En nu wilde ik, dat u zich eens in mijn plaats wilde stellen en mij vertellen, hoe u haar zou wegvoeren. U, blanken, gelukt altijd alles. Missi, hoor mijn plannen aan en geef mij raad."

Met een gelaat zo ernstig als mogelijk was, moest ik naar Nelwang luisteren, mij in zijn liefdeszaak mengen en voorstellen doen om bloedstorting en andere ellende te voorkomen. De uitslag van deze beraadslagingen was, dat Nelwang twee vrienden in zijn vertrouwen kon nemen, zijn broer en de redenaar Taia, en die beiden aan de beide uiteinden van de koraalrotsen, die het dorp omgeven, op wacht zou zetten; dat hij met zijn Amerikaanse strijdbijl achter in de omheining een opening zou maken en zijn bruid in het holst van de nacht zou ontvoeren en haar in veiligheid in het bos zou zien te brengen. Nelwangs ogen schitterden toen hij zijn strijdbijl in een boom wierp en uitriep:

"Ik begrijp het nu, missi! Ik zal haar van hen allen winnen. Yakin en ik zullen ons leven lang uw getrouwe vrienden zijn."

De volgende morgen werd Yakins huis verlaten gevonden. Men zond naar al de dorpen in de omtrek, maar niemand had haar gezien. Toen werd de opening in de omheining ontdekt en de dertig jongelieden fluisterden elkaar toe, dat Yakin door een moedig minnaar was ontvoerd geworden. Nu werden boodschappers naar al de dorpen gezonden en men bevond, dat Nelwang op dezelfde nacht als de weduwe verdwenen was en geen van beiden kon men op het spoor komen.

De gewone wraak werd genomen. De huizen van de overtreders werden verbrand, hun omheiningen verbroken en al hun eigendommen verdeeld. Niemand deed enig werk en het teleurgestelde dertigtal troostte zich met feestvieren op Yakins kosten.

Op de derde dag verscheen ik op het toneel der verwarring. Onze oude vriend Naswai stond de plundering aan te zien. Ik wenkte hem en zei onnozel:

"Naswai, wat voeren uw mannen hier toch uit? Wat wil toch al dit oproer?"

"Hebt u het niet gehoord, missi?" vroeg het opperhoofd.

"Gehoord?" zei ik. "Het gehele eiland heeft gehoord hoe u hier al drie dagen lang huis houdt. Ik kan niet met rust studeren, noch met mijn andere werk voortgaan."

"Missi", zei het opperhoofd, "Nelwang heeft Yakin, de rijke weduwe, ontvoerd en al de jonge lieden nemen daar wraak over."

"O", zei ik, "is dat alles? Roep uw mannen en laten wij eens met hen spreken."

De mannen werden nu bijeengeroepen en ik zei: "Is Yakin na al uw vriendelijkheid voor haar en na al uw oplettendheden sedert de dood van haar echtgenoot werkelijk weggelopen en heeft zij u allen verlaten? Dan mag u wel blij zijn van zulk een ondankbare vrouw ontslagen te zijn. Indien één van u allen met haar getrouwd was en zij was dan later weggelopen met deze man, die zij lief heeft, dan zou het vrij wat erger zijn geweest. En maakt u nu werkelijk zo veel drukte om zulk een vrouw en vernielt u daarom zoveel nuttig voedsel? Laat deze twee dwazen huns weegs gaan en indien zij is gelijk u haar beschrijft, zal hij er het slechtst aan toe zijn en zult u genoeg gewroken worden. Ik raad u deze vruchtbomen te sparen, stil naar huis te gaan, hen elkander te laten straffen en mij niet langer te hinderen in mijn werk."

Naswai herhaalde mijn verzoek.

"Missi heeft groot gelijk! Zoekt het voedsel bijeen. Wacht, tot wij iets van hun gedrag vernemen en zien hoe het met hen afloopt. Zij was al deze moeite en drukte niet waard!"

Drie weken gingen voorbij. De weggelopenen waren nergens te vinden. Men geloofde algemeen, dat zij in een kano naar Tanna of Erromanga gegaan waren. Maar op een morgen, toen ik mij naar buiten mijn woning alleen aan het werk begaf, verscheen de moedige Nelwang aan mijn zijde! "Wel zo!" riep ik uit, "waar komt u vandaan? En waar is Yakin?"

"Dat moet ik u eigenlijk nog niet vertellen", antwoordde hij. "Wij hebben ons verborgen. Wij hebben geleefd van kokosnoten, die wij des nachts verzamelden. Yakin is gezond en gelukkig. Ik kom nu mijn belofte vervullen. Ik wil u komen helpen en Yakin wil missi Paton, de vrouw, helpen, en wij willen uw vrienden zijn. Ik heb grond, die bebouwd en omheind kan worden, ze spoedig wij daartoe in de gelegenheid zullen zijn; maar wij wilden nu bij u komen wonen, totdat de rust hersteld is. Wilt u ons morgen ochtend bij u laten komen?"

"Zeer goed", zei ik, "Komt morgen!" En bevend van vreugde verdween hij weer in het bos.

Zo voorzag God ons op vreemde wijze van ongedachte hulp. Yakin leerde spoedig

wassen, allerlei arbeid verrichten en alles schoon houden, en Nelwang diende mij als een getrouw aanhanger. Zij volgden ons als onze schaduw, gedeeltelijk uit vrees van aangevallen te zullen worden, gedeeltelijk uit gehechtheid. Maar daar zij beiden geweer en strijdbijl goed konden hanteren, welke wapenen, hoewel terzijde gelegd, nimmer ver verwijderd waren, had niet ieder vijand de moed om Nelwang en zijn bruid aan te vallen. Nadat zo enige weken verlopen waren en daar beiden belangstelling toonden in de dingen, die Jezus en het Evangelie betroffen, drong ik er sterk bij hen op aan, dat zij in het openbaar op zondag in de kerk zouden verschijnen om te tonen, dat zij besloten waren om met elkander pal te staan als man en vrouw, en opdat de anderen in de zaak mochten leren berusten en er mee verzoend worden. Langer uitstel zou nu nergens toe dienen en ik wenste de strijd en de onzekerheid ten einde gebracht te zien. Nelwang kende onze gewoonten. Iedere bezoeker van de kerk moet gezeten zijn wanneer onze bel ophoudt te luiden.

De bewoners van Aniwa zouden zich schamen om binnen te komen nadat de godsdienstoefening begonnen was. Toen de bel ophield, kwam Nelwang, wetende dat het pad nu vrij was, binnen. Hij was gekleed in een hemd en een voorschoot, en hield vastberaden zijn strijdbijl omklemd. Hij zette zich zo dicht bij mij neer als hij met voegzaamheid doen kon, met moeite zijn ontroering verbergende. Even tegen mij glimlachend, keerde hij zich om en keek verlangend naar de deur, waardoor de vrouwen binnenkwamen en de kerk verlieten, alsof hij wilde zeggen: "Yakin komt!" Maar zijn strijdbijl was dreigend op de schouder geheven en zijn moed gaf hem een uitdagend en bijna onbeschaamd gezicht. Hij was klaarblijkelijk gereed zijn leven tot hoge prijs te verkopen, indien iemand van plan was de strijd met hem aan te vangen. Na enige sekonden trad Yakin binnen.

En was Nelwangs houding en voorkomen reeds min of meer onbestaanbaar met het begrip van godsdienstoefening, toen de gedaante en het kostuum van Yakin zich aan ons oog vertoonden terwijl zij het kerkgebouw binnentrad, wist ik niet wat ik zou beginnen. Het eerste zichtbare onderscheid tussen een heiden en een christen is, dat de christen enige kleding draagt en de heiden niet. Yakin had besloten de ernst van haar christendom te tonen door de hoeveelheid kleren, die zij aan het lijf droeg. Daar zij de weduwe van een opperhoofd was geweest vóór zij Nelwangs bruid werd, had zij enig denkbeeld van plechtige gelegenheden en verscheen gekleed in allerlei Europese kledingstukken, meest tot het mannelijk gewaad behorend, die zij in onze omgeving had kunnen lenen of huren. Haar bruidsjapon was een lichtbruine overjas, die zij over haar rokje van gras had aangedaan en die haar tot op de hielen hing en stijf dichtgeknoopt was.

Hierover droeg zij een vest en daarover het wonderlijkst van alles, hing een mansbroek, het bovengedeelte over het hoofd getrokken en iedere pijp zwierig over één van haar schouders op de rug afhangend. Aan één der schouders was een rood manshemd vastgemaakt en aan de andere schouder een gestreept hemd, welke beide kledingstukken als vleugels achter haar aan fladderden wanneer zij zich voortbewoog. Rondom haar hoofd was als tulband een rood hemd gewonden en haar kunstgevoel had haar ingegeven over ieder harer oren een mouw te doen afhangen. Zij geleek een zich langzaam voortbewegend monster met een massa lappen bedekt. Het weer was buitengewoon heet en het zweet liep in stromen langs haar gelaat. Zij ging evenals Nelwang zo dicht mogelijk naast mij aan de kant van de vrouwen zitten. Nelwang zag naar mij en toen naar haar, in stilte glimlachend, alsof hij zeggen wilde: "U zag zelfs in het land der blanken nooit een bruid, die zó prachtig gekleed was."

Weinig vermoedde ik wat ik aanhaalde, toen ik hen aanmoedigde om in de kerk te komen. Het gezicht van dat arme schepsel, zwoegende onder al haar kledingstukken,

drong mij om de godsdienstoefening zeer kort te doen zijn, misschien de kortste die ik ooit in mijn leven geleid heb! De dag eindigde vreedzaam. De twee goede zielen waren uitermate gelukkig; en ik dankte God, dat hetgeen misschien had kunnen eindigen in bloedstorten, op deze wijze geëindigd was, al was het dan ook in een soort van wilde klucht.

Van nu aan ontbrak het mij nooit aan een lijfwacht, noch mijn vrouw aan een helpster. Yakin leerde lezen en schrijven en werd een uitstekende onderwijzeres op onze zondagsschool; zij leerde ook zingen en leidde de zang in de kerk wanneer mijn vrouw verhinderd was tegenwoordig te zijn. Inderdaad, zij leerde in alles mede te helpen, zowel in huis als in de zending, en was zeer bemind onder het volk. Nelwang vervulde getrouw zijn belofte. Hij was inderdaad mijn vriend. Op al mijn tochten door het binnenland vergezelde hij mij getrouw, evenals ook de priester Kalangi, die tweemaal getracht had mij te doden, maar die zich na zijn bekering gedroeg alsof God hem de zorg over mijn leven had toevertrouwd. Met strijdbijl of geweer, of wel beide in de hand, waren zij altijd binnen bereik en schoten onmiddellijk vooruit waar maar enig gevaar ons scheen te dreigen. Zij behoorden onder de eerste en beste leden van onze gemeente. Nelwang en de priester zijn beiden de rust ingegaan en Yakin met de vele kledingstukken heeft ook vele mannen gehad. Zij verheugt zich nu met haar vierde echtgenoot en is steeds een toegewijde christin en in vele opzichten een belangwekkende persoonlijkheid.

De vordering van het werk Gods was het duidelijkst zichtbaar met betrekking tot de oorlogen en wraaknemingen onder de inboorlingen. De twee voornaamste opperhoofden, Namakei en Naswai, verklaarden menigmaal: "Wij zijn nu volgelingen van Christus. Wij moeten niet vechten. Wij moeten de moorden en misdaden onder ons volk tegengaan."

Twee jonge dwaashoofden, die een poos op Tanna geweest waren en van daar met geweren waren teruggekeerd, trachtten tweemaal iemand dood te schieten uit louter baldadigheid. De eilanders verzamelden zich en maakten hun bekend, dat, indien iemand, hetzij man of vrouw, door hen werd beledigd, de andere mannen hun geweren zouden laden en hen in het openbaar zouden doodschieten. Dit was een grote stap tot de openbare orde en ik verheugde mij grotelijks in de Heere! Zijn Geest werkte gelijk zuurdesem!

Ten einde de oorlog te verhinderen, had ik de vaste gewoonte om mij tussen de strijdende partijen te begeven. Mijn geloof stelde mij in staat om mij vast te klemmen aan de belofte: "Zie, Ik ben met u, altijd!" In Jezus gevoelde ik mij onkwetsbaar en onsterfelijk, zolang ik Zijn werk verrichtte. En ik kan in waarheid verzekeren, dat dit de ogenblikken waren, waarin ik de werkelijke tegenwoordigheid van mijn Zaligmaker, Die mij met kracht en moed bezielde, het best gevoelde.

Een ander plan, dat ik aanwendde, had goede invloed op godsdienstig en opvoedkundig gebied. Ik trachtte namelijk al de dorpen hetzelfde belang in te boezemen in ons werk, door al de hoofden op gelijke wijze te behandelen. Nadat ik in de eerste dagen van mijn verblijf op het eiland, mijn woning van twee kamers had betrokken, nam ik het opperhoofd of de vertegenwoordiger van iedere streek aan om één van de bijgebouwen, die wij nodig hadden, op te trekken. De één bouwde met zijn mannen de keuken, een ander de voorraadschuur, een derde het banana- en broodwortelhuis, een vierde het washuis, en anderen het meisjes- en jongensweeshuis, de huizen voor de onderwijzers en dienstboden, de school en nog een grote schuur, een wijkplaats waar de inboorlingen met elkander konden zitten praten wanneer zij niet aan het werk waren op onze grond.

Natuurlijk waren al de gebouwen in het eerst niet anders dan inlandse hutten, van groter of kleiner omvang. Zij werden echter alle gebouwd voor een vooruit bedongen prijs van voorwerpen, die zij gaarne hadden, zoals bijlen, messen, enige ellen gedrukt katoen of calicot, snoeren koralen, dekens, enz. Zij waren tot het doel geschikt, waartoe wij ze wilden gebruiken, en toen een andere stam, ook voor een bepaalde prijs, ons huis en erf omheind had, was de zendingspost werkelijk een schoon, levendig en ordelijk gebouwd dorpje; in zichzelf geen kwaad zinnebeeld van het christelijk en beschaafd leven. De betalingen, aan allen zonder onderscheid gedaan, maar alleen voor werk, dat goed verricht was en volgens redelijke, vooruit bepaalde prijs, verspreidde eigendommen en giften onder hen op gezonde voorwaarden en veroorzaakte een naijver, die zeer gunstig werkte.

Het heidendom stelde vele wanhopige en soms vreemde pogingen in het werk om ons werk op Aniwa uit te roeien, maar de Heere voerde de teugels van het bewind. Een bejaard opperhoofd, vroeger onze vriend, keerde zich tegen ons. Hij ging met veel beweging een kano maken en werkte in het openbaar op zondag daaraan, als om ons te trotseren. Toen hij ziek werd en stervende was, kwam zijn broeder op zondagmorgen, teneinde zijn minachting voor de godsdienstoefening te tonen, met een gewapende bende, om ons volk tot de oorlog aan te zetten. Zij weigerden te vechten en een man, die hij met zijn knots sloeg, zei: "Ik laat de wraak aan Jehovah over."

Enige dagen daarna werd deze broeder ook ziek en stierf plotseling. De heidensgezinde partij maakte veel beweging over deze voorvallen en sommigen wilden ons uit wraak doden, maar de meesten vreesden ons te vermoorden. Zij trokken dus terug en leefden van onze vrienden gescheiden en zo ver verwijderd als maar mogelijk was. Een poos daarna staken zij plantages, die aan onze vrienden toebehoorden, in brand, en vernielden daardoor kokos- en broodbomen. Nog weigerden onze mannen te vechten en bleven dicht bij ons om ons te beschermen. Toen verzamelden zich al de aanvoerders om de zaak te bespreken. De meesten waren voor de vrede, maar sommigen drongen aan op het verbranden van ons huis en wilden ons verjaagd en gedood zien, opdat zij weer evenals vroeger hun leven konden voortzetten. Ten laatste stond een priester, tevens opperhoofd, die op Tanna was geweest toen de Curacao de dieven en moordenaars strafte, op en sprak tot onze verdediging, henwaarschuwend voor hetgeen er zou kunnen gebeuren. En drie andere hoofden, door mij op Tanna onderwezen, verklaarden zich vrienden van Jehovah en van Zijn zending.

Toen hun woorden niet hielpen, stond de priester weer op en toonde hun enige rijen schone, witte schelpen, die hij om de linkerarm droeg, zeggende: "Nowar, het grote opperhoofd te Port Resolution op Tanna, riep mij tot zich, toen hij zag dat missi en zijn vrouw daar niet konden blijven en bij deze schelpen, het teken zijner waardigheid als opperhoofd, die hij van zijn eigen arm nam en om de mijne bond, liet hij mij plechtig beloven hen voor alle leed te behoeden. Hij verzocht mij aan de lieden van Aniwa bekend te maken, dat indien missi werd beledigd of gedood, hij en zijn strijders van Tanna zouden komen om bloedige wraak daarover te nemen."

Dit deed de schaal overslaan. De bijeenkomst eindigde in ons voordeel. Maar zeer kort hierna hadden wij weer een andere onaangenaamheid, die ons zeer verontrustte. Een troep heidenen verzamelde zich om te gaan vissen op de dag des Heeren, hierdoor minachting tonende voor het gedrag van hen, die aan de zijde van Jehovah stonden. Zij dreigden ook de onderwijzers en mij op onze tochten door de dorpen te zullen overvallen.

Nu werd er na de godsdienstoefening een samenkomst gehouden door de christenpartij. Allen, die Jehovah wensten te dienen, zouden de volgende morgen ongewapend in mijn

huis komen en zouden mij vergezellen op een bezoek aan onze vijanden, opdat wij met hen mochten spreken en ze tot rede zien te brengen. Bij het aanbreken van de dag verschenen de opperhoofden met bijna tachtig man aan het zendingshuis, verklarende, dat zij zich aan de zijde van Jehovah schaarden en mij wensten te vergezellen. Maar helaas! zij weigerden hun wapenen af te leggen of ze achter te laten.

Ook wilden zij niet, dat ik alleen ging, maar stonden er op mij te vergezellen. Hun een vreedzaam gedrag op het hart drukkende, werd ik zeer tegen mijn zin aan hun hoofd geplaatst en wij gingen op weg naar het dorp van de vijandelijke partij.

De bewoners van dat dorp waren zeer verschrikt. De twee zoons van het opperhoofd kwamen met al de strijdbare mannen ons tegemoet. Die ganse dag werd doorgebracht met praten en redevoeringen houden; somtijds zongen zij hun antwoorden. De inboorlingen zijn allen geboren praters! Voor mij was de dag onuitsprekelijk vervelend; het enige goed, dat er uit voortkwam, was, dat hun woede zich lucht gaf in urenlang gebabbel, in plaats van in slagen en bloedvergieten. De dag eindigde in vrede. De heidenen waren verbaasd bij het zien van het aantal vrienden van Jehovah, en zij beloofden voortaan zich niet met de godsdienst te bemoeien, zodat ieder, die er aan wilde deelnemen, dat zonder gevaar kon doen. Toen wij vermoeid en uitgeput huiswaarts keerden, dankten wij de Heere voor de goede uitslag van onze tocht.

Nu moet ik mijn lezers meedelen hoe door het graven van een put het heidendom op Aniwa voorgoed de kop werd ingedrukt.

Daar het een vlak koraal-eiland is zonder heuvels om de wolken aan te trekken, is de regen er schaars, vergeleken bij de omliggende bergachtige eilanden. En zelfs wanneer de regen zwaar en met tropische overdaad neervalt, verdwijnt hij, gelijk tevoren gezegd is, door de ondiepe bodem en de poreuze rotsen en loopt af in de zee. Omdat het zoveel droger is, is Aniwa gezonder dan de meeste omliggende eilanden, ofschoon, waarschijnlijk om dezelfde reden, de inboorlingen aan een soort van melaatsheid lijden. Het regenseizoen is van december tot april en dan heeft de ziekte, die op al deze eilanden inheems is, namelijk hevige koorts, de overhand.

Op sommige tijden dronken de inboorlingen zeer ongezond water. En eigenlijk was de beste drank, die zij ooit hadden, het vocht uit de kokosnoot, die als een soort van appel uit het paradijs voor al deze zuidelijke eilanden kan beschouwd worden. Zij kweken ook het suikerriet op grote schaal en in grote verscheidenheid; en zij kauwen het, wanneer wij voor de dorst onze toevlucht tot water zouden nemen, en zo is het tegelijk eten en drinken voor hen. De zwarte neemt vier of vijf stukken suikerriet met zich naar het veld, wanneer hij een dag gaat werken en brengt daar zijn tijd vrij aangenaam mee door. En behalve dat - daar de zee hun algemene badplaats is, waarin zij als vissen rondspartelen en er weinig, bijna geen water nodig is voor het koken en in het geheel niets voor het wassen der klederen (!) - was het gemis van fris, levend water voor hen niet zulk een vreselijke beproeving als het voor ons zou zijn.

Toch waarden zij het en verheugen er zich uitermate in. Ofschoon het vocht van de groene kokosnoot verfrissend is en in smaak en kleur veel op limonade lijkt, en er in een noot wel zo veel is, dat men er een bierglas mee kan vullen. En ofschoon men met dit vocht, evenals met hetzachte, witte merg, een zuigeling voedt wanneer de moeder sterft, en het kind daar uitstekend van groeit, toch tonen de inboorlingen de voorkeur te geven aan de melk van de geit en het water uit de bron, wanneer zij die kunnen krijgen.

Mijn huishouding leed zeer door het gemis aan fris water. Ik maakte twee grote tonnen gereed om gevuld te worden, wanneer het ging regenen. Maar toen wij ze wilden vullen op de plaats, waar wij gewoonlijk het water haalden nabij het dorp, wilden de inboorlingen ons dit niet toestaan, daar zij vreesden, dat onze grote tonnen al het water

zouden wegvoeren en niets voor hen overlaten met hun zoveel kleinere kokosschalen. De beek, waar ieder het water haalde, was gelegen op de grond van twee priesters, die zichzelf de macht toekenden van haar naar willekeur met water te vullen of ledig te doen blijven. De bijgelovige inboorlingen gaven hun geschenken om de regen voort te brengen. Indien deze spoedig daarna verscheen, meenden zij dat hun geschenken geholpen hadden. Indien niet, dan vroegen de priesters groter gaven om hun goden te bevredigen. Zelfs onze Aneityumese onderwijzers zeiden tot mij, toen ik beweerde dat zij toch zeker zulke dingen niet geloofden: "Het is moeilijk te weten, missi. Het water komt en gaat spoedig. Indien u hun goed betaalde, zouden zij misschien regen doen komen, zodat wij onze vaten konden vullen."

Ik zei hen, dat wij, als volgelingen van Jehovah, alle heidense bedriegerijen moesten verachten en op Hem vertrouwen en op de wetten Zijner schepping om ons te helpen.

Daar Aniwa geen voortdurende toevoer van fris water in bron, rivier of meer had, besloot ik met Gods hulp eenput te graven in de nabijheid van ons zendingshuis, hopende, dat een hogere Wijsheid dan de mijne, mij zou geleiden naar de oorsprong van één of °andere gezegende bron.

Met de wetenschappelijke voorwaarden van zulk een proefneming was ik geheel onbekend, maar ik rekende door aarde en koraal tot op een diepte van meer dan dertig voet te moeten graven, en ik vreesde voortdurend, dat na al mijn moeite het water, indien ik het al vond, mocht blijken zout te zijn, te oordelen naar onze omgeving. Toch besloot ik de schacht te graven, in hoop en vertrouwen dat onze Heiland daardoor zou verheerlijkt worden. Op een morgen zei ik tot het bejaarde opperhoofd en zijn metgezel, die nu beiden ernstig zoekende waren naar de Goddelijke waarheden van het Evangelie: "Ik ben van plan een diepe put in de aarde te graven om te zien of God ons fris water van beneden wil zenden."

Zij zagen met verwondering naar mij op en zeiden op een zachte, enigszins medelijdende toon: "O missi! wacht totdat de regen neder komt dalen, en wij zullen zoveel wij maar kunnen voor u sparen."

Ik antwoordde: "Wij zouden allen kunnen sterven uit gebrek aan water. Indien wij geen fris water kunnen krijgen, konden wij wel eens genoodzaakt worden u te verlaten."

Het bejaarde opperhoofd keek mij smekend aan en zei: "O missi! u moet ons daarom niet verlaten. De regen komt alleen van boven. Hoe zou u verwachten, dat ons eiland regenbuien van beneden zou doen opstijgen?" "In mijn geboorteland", zo vertelde ik hem, "komt het frisse water uit de grond opspringen, en ik hoop dat hier ook te zien."

De oude man sprak met nog meer tederheid in zijn stem: "O missi, uw hoofd is niet goed; u begint uw verstand te verliezen, anders zou u zulke dwaasheden niet zeggen! Laat de mensen u niet horen spreken over in de aarde te gaan zien of er regen is, of zij zullen nooit meer naar uw woord luisteren, noch u geloven."

Ik begon echter mijn gewaagde onderneming en koos een plaats bij de zendingspost en aan de openbare weg daartoe uit, opdat mijn toekomstige bron voor allen nuttig mocht zijn. Ik begon te graven met spade en emmer bij mij, een Amerikaanse bijl voor hamer en breekijzer en een ladder om mij langzamerhand van dienst te zijn. Het goede opperhoofd plaatste zijn mannen op een afstand om mij te bewaken, opdat ik mijzelf niet van het leven mocht beroven of iets gevaarlijks doen, zeggende: "Arme missi! Zo doen alle mensen die hun verstand verliezen. Men kan hun een vast begrip niet uit het hoofd praten. Hij zal echter bemerken, dat het moeilijker voor hem is om spade en schop te hanteren dan zijn pen, en wanneer hij vermoeid is, zullen wij hem overhalen het op te geven."

Ik werd spoediger dan ik verwacht had uitgeput van het werken onder de tropische zonnestralen, maar wij bekennen nooit voor de inboorlingen, dat wij gefaald hebben; ik

ging dus naar huis en vulde mijn vestzak met grote, schone Engelse vishaken. Deze zijn zeer verleidelijk voor de jonge lieden, vergeleken bij de hunne, hoe kunstig zij ook uit een schelp vervaardigd zijn en hoe doeltreffend ze ook mogen wezen. Een grote haak in de hoogte houdend, riep ik: "Iedereen krijgt er zo één van mij, indien hij drie emmers vol uit het gat graaft en leeggooit!"

Zij vlogen naar mij toe om het eerst een beurt te krijgen en dan voor de volgende maal en weer voor een volgende. Ik hield hen, die een beurt gehad hadden aan de ene zijde, totdat al de anderen geregeld op hun beurt gewerkt hadden en de ene emmer na de andere gevuld en weer geledigd was. Toch scheen de schacht slechts weinig te vorderen, terwijl mijn vishaken zeer spoedig verdwenen. Ik was voortdurend op de plaats en nam een werkzaam aandeel aan alles en was op een avond zeer dankbaar, toen ik bevond, dat wij meer dan twaalf voet diep hadden gegraven - maar ziet! de volgende morgen was de ene zijde ingestort en ons werk was te vergeefs geweest.

Nu verzamelden zich het opperhoofd en zijn voornaamste mannen weer rondom mij. Zij spraken mij zeer vriendelijk en ernstig aan en verzekerden mij voor de vijftigste maal, dat men nooit regen uit de grond van Aniwa zou zien opkomen.

"Zie nu eens", zeiden zij, "indien u gisteravond in dat gat was geweest, zou u er in begraven zijn en een oorlogsschip zou van koningin Toria komen om te vragen naar de missi, die hier leefde. Wij zouden zeggen: "Hij is daar in die kuil." De kapitein zou vragen: "Wie doodde hem en wierp hem in de kuil?" Wij zouden moeten zeggen: "Hij ging er zelf in."

De kapitein zou antwoorden: "Onzin! wie hoorde ooit van een blanke, die in de grond ging om zichzelf te begraven? U hebt hem gedood en daarin geworpen; verberg uw slecht gedrag maar niet achter leugens." Dan zou hij zijn grote geweren te voorschijn doen komen en ons doodschieten en ons eiland uit wraak verwoesten. U graaft uw eigen graf, missi! en het onze ook. Geef dit dwaze plan op, want met in de grond af te dalen zal men op Aniwa geen regen vinden. Behalve dat zullen uw vistuigen mijn mannen niet meer overhalen kunnen om in die kuil te gaan; zij verlangen niet met u begraven te worden. Wilt u het nu niet opgeven?"

Ik deed wat ik kon om zijn vrees te doen bedaren. Ik legde hem uit, dat deze instorting het gevolg was van mijn verzuim in het nemen van voorzorgen en verzekerde hem tenslotte, dat ik met Gods hulp, ook al was het zonder enige andere bijstand, meende vol te houden.

Na ernstige overweging van het vraagstuk zag ik mij plotseling genooddaakt om als werktuigkundige op te treden. Ik zocht twee bomen met takken aan de tegenovergestelde zijden, die in staat waren een kruisboom te dragen. Ik plantte die aan iedere zijde van de opening stevig in de grond, legde de andere boom er over, boven het middenpunt van de schacht, maakte daaraan een ruw eigengemaakt katrol enblok vast, wierp een touw over het wiel en bond mijn grootste emmer aan het ene einde daarvan vast. Zo ingespannen, begon ik weer met het uitgraven; geen der inboorlingen wilde echter in de opening afdalen, zodat ik zelf moest graven, tot ik geheel uitgeput was. Een onderwijzer echter, op wie ik vertrouwen kon, stond boven bij de kuil en slaagde er in hen door het geven van messen, bijlen, enz. over te halen, het uiteinde van het touw te nemen en er een eind mee voort te lopen, al trekkende, totdat de emmer aan de oppervlakte verscheen; hij trok zelf de emmer tot zich, ledigde hem en liet hem weer zakken. Ik luidde een kleine bel, die ik bij mij had, wanneer de emmer vol was en dat was het teken voor mijn trouwe helpers om aan het touw te trekken. Zo arbeidde ik voort van dag tot dag, hoewel de moed mij somtijds dreigde te ontzinken, totdat wij een

diepte van dertig voet hadden bereikt.

Het woord "levend water", "levend water", klonk mij voortdurend als Goddelijke muziek in de oren, terwijl ik voortging met graven en uithakken. Op deze diepte was de aarde en het koraal met vocht doortrokken. Ik voelde, dat ik het water naderde. Mijn ziel geloofde, dat God een bron voor ons zou doen ontstaan, maar tegelijkertijd met dat geloof was er een vreemd gevoel van vrees, dat het water zout mocht blijken te zijn. Zo zijn zelfs de hoogste verwachtingen der ziel met vrees en onrust gemengd. De roos van het volmaakt geloof is omzet met stekelige doornen. Op een avond zei ik tot het bejaarde opperhoofd: "Ik geloof, dat God ons morgen water uit die opening zal geven!" "Neen, missi", antwoordde hij, "u zult op dit eiland nooit regen uit de aarde zien opkomen. Het zal ons benieuwen wat het eind zal wezen van uw dwaas werk. Wij verwachten dagelijks, indien u het water bereikt, u er in te zien vallen en zo naar dezee te zien drijven, waar de haaien u zullen opeten! Dat zal het eind er van zijn, uw dood en gevaar voor ons allen." Nogmaals sprak ik echter tot hem: "Kom morgen. Ik hoop en geloof, dat Jehovah ons het regenwater uit de aarde zal doen opkomen." Ik gevoelde, dat ik op dit ogenblik veel op het spel zette en het waarschijnlijk treurige gevolgen zou hebben, indien er geen water kwam. Maar ik had geloof, dat de Heere mij geleidde, en ik wist dat ik Zijn eer zocht, niet de mijne.

De volgende morgen ging ik bij het aanbreken van de dag weer naar de schacht en groef in het midden van de bodem een kleine opening van twee voet diepte. Het zweet brak mij aan alle kanten uit en ik beefde over al mijn leden, toen het water opschoot en de opening begon te vullen. Hoe modderig het ook was, ik proefde het terstond, en ik liet de kleine "kroes" uit mijn hand vallen van louter vreugde en viel bijna op mijn knieën op de modderige bodem om de Heere te prijzen. Het was water! Het was fris water! Het was levend water uit Jehovah's bron! Een weinig brak was het wel, maar niet de moeite waard om van te spreken; en geen bron in de woestijn, die de lippen van de van dorst versmachtende pelgrim verkoelt, verdiende ooit meer een bron van God genoemd te worden dan dit water! De opperhoofden hadden zich met hun mannen daar dicht bij verzameld. Zij waren in gespannen verwachting. Het was een herhaling op kleine schaal van de geschiedenis der Israëlieten, die rondom stonden toen Mozes op de rots sloeg en om water bad. Toen ik de Heere gedankt had en mijn ontroering een weinig bedaard was en toen de modder wat gezakt was, vulde ik een kan, die ik leeg mee naar beneden genomen had, gelijk zij allen gezien hadden. En naar boven komende, riep ik hen om de regen te komen zien, welke Jehovah ons uit de brongegeven had. Zij drongen zich haastig om mij heen en staarden er met bijgelovige vrees op. Het oude opperhoofd schudde het om te zien of het vloeiende en raakte het aan om te voelen of het water was. Ten laatste proefde hij het en het een ogenblik met blijdschap door zijn mond latende gaan, slikte hij het eindelijk door en riep uit: "Regen! Regen! Ja, het is regen! Maar hoe bent u er aan gekomen?"

Ik herhaalde: "Jehovah, mijn God, gaf het ons uit de aarde, in antwoord op onze arbeid en onze gebeden. Gaat zelf heen en ziet hoe het opspringt!"

Hoewel ieder hunner even vlug en moedig als een eekhoorntje in de hoogste boom kon klimmen, had nu niemand van hen de moed om naar de kant van de put te lopen en er in te zien. Het was een wonder voor hen! Maar zij wisten een middel uit te denken om uit de moeilijkheid te geraken. Zij spraken af, dat zij elkander stevig bij de hand zouden houden en zich in een rij zouden plaatsen, de voorste zou voorzichtig in de wel neerzien en zich dan achteraan plaatsen en zo zou men voortgaan tot allen "Jehovah's regen" in de diepte gezien hadden. Het was enigszins grappig, maar meer nog treffend om hun aangezichten te zien, als zij de één na de ander in de geheimenis nederblikten en dan tot

mij in grote verbazing opzagen! Toen allen het met eigen ogen gezien hadden en stom van verbazing waren, riep het bejaarde opperhoofd uit: "Missi, wonderlijk, wonderlijk is het werk van uw God! Geen der goden van Aniwa hielp ons ooit op die wijze. Maar missi", vervolgde hij na een pauze, die op een stille aanbidding leek, "zal de regen altijd zo opkomen uit de aarde? Of zal hij komen en gaan, gelijk de regen, die uit de wolken komt?"

Ik zei hem, dat ik geloofde, dat het water daar altijd tot ons gebruik zou blijven als een goede gave van onze God.

"Goed; maar missi", hernam hij, terwijl een sprankje eigenbelang zich van hem meester maakte, "zullen u en uw familie het alles opdrinken, of zullen wij er ook wat van krijgen?"

"U en al uw volk", antwoordde ik, "en al de mensen van het eiland mogen komen en er van drinken en er zoveel van meenemen als zij willen. Ik geloof, dat er altijd overvloed voor ons allen zijn zal, en hoe meer wij er van kunnen gebruiken, des te frisser zal het water zijn. Zo gaat het met vele van de beste gaven onzes Gods aan de mensen, en hiervoor en voor alles prijzen wij Zijn Naam!"

"Dus missi", sprak hij nogmaals, "het water is dan van ons en wij mogen het allen gebruiken als ons eigendom?"

"Juist", antwoordde ik, "wanneer u maar wilt, en zoveel als u behoeft, hier of in uw huizen, zover het maar meegevoerd kan worden."

Het opperhoofd zag mij nu ernstig aan, ten laatste geheel overtuigd dat de bron een schat bevatte, en riep uit: "Missi, wat kunnen wij nu doen om u te helpen?"

O! hoe blijft de menselijke natuur zich overal gelijk! Als men werkt en tobt en hulp nodig heeft, die velen rondom u gemakkelijk zouden kunnen geven, terwijl zij er eer beter dan minder door zouden worden, dan zien zij in stilte toe, kritiseren uw daden op onedelmoeidige wijze, of spreken een hard oordeel over u uit. Maar laat het hun duidelijk worden, dat er enig persoonlijk voordeel voor hen aan verbonden is wanneer zij u helpen, of dat er enige eer mee te behalen is, hoe spoeden zij zich dan tot uw hulp! Ik was echter dankbaar zijn aanbod te kunnen aannemen, al kwam het ook wat laat, en zei: "U hebt de opening reeds eenmaal zien instorten.

Wanneer de muren weer instorten zou dat de regen, die onze God ons uit de aarde heeft doen opkomen, verbergen. Om het water voor ons en onze kinderen te allen tijde te bewaren, moeten wij de opening rondom, van de bodem tot bovenaan, met grote koraalblokken bemetselen. Ik zal het nu verder uitgraven en het fundament gereedmaken voor deze muur van koraal. Laat iedere man en vrouw van het strand het grootste blok halen, dat er te vinden is. Het is zoveel moeite wel waard om de grote gave Gods te bewaren!"

Nauwelijks waren mijn woorden herhaald of allen liepen met geschreeuw en vreugdegezing naar het strand; en spoedig zag men iedereen zwoegen onder het grootste koraalblok, dat hij maar had kunnen krijgen. Dit zijn stukken van kalksteenrotsen, die door de stormen vernield zijn en door de sterke golven naar het strand meegevoerd worden. En in een ongelooflijk korte tijd lagen zij bij twintigtallen aan mijn voeten aan de mond van de put.

Nadat ik het fundament had gelegd, maakte ik een soort van kist, waarin ieder blok stevig vastgemaakt werd en dan door de katrol tot mij afgelaten, hetgeen mijn trouwe helper, de inlandse onderwijzer, voorzichtig bewerkstelligde. Ik nam iedere steen in ontvangst en plaatste die waar hij wezen moest, terwijl ik mijn uiterste best deed, ze tegen elkander te doen sluiten en in de rondte voortbouwde, terwijl ik ze de vereiste vorm gaf door ze met mijn Amerikaanse bijl af te hakken. De muur is ongeveer drie

voet dik en het metselwerk zal zich wel zo lang goedhouden als het koraal bestaan zal. Ik werkte onvermoeid door, uit vrees voor een nieuwe instorting, totdat de muur twintig voet hoog was en daar er nu geen gevaar meer was en mijn handen deerlijk bezeerd waren, stelde ik voor nu een paar weken te gaan rusten en daarna het werk af te maken. Maar het opperhoofd kwam tot mij zeggende: " U hebt met krachtsinspanning voortgewerkt, maar nu is uw kracht gevloeden. Blijf hier bij ons zitten rusten en wijs alleen maar aan, waar ieder blok gelegd moet worden. Wij zullen ze daar leggen en even stevig bouwen als u gedaan hebt En niemand zal gaan slapen vóór het gedaan is."

Met hun ganse hart zetten zij zich tot deze arbeid; sommigen gaven aan, anderen hakten stukken door of gaven de vorm, die nodig was, totdat de muur als door tovermacht oprees; daarop werd er een rij grote rotsblokken bovenop gemetseld, die de mond van de put vormden. Vrouwen, jongens, allen wensten een handje er aan geholpen te hebben en de put is heden nog te zien als een toonbeeld van solide metselwerk. Hij heeft een omvang van acht voet van boven en zes voet van beneden, en een diepte van vier en dertig voet. Ik bedekte de muur van boven met hout en bevestigde de katrol en de emmer er aan en zo is de put nu nog te zien als de grootste stoffelijke zegening, die de Heere aan Aniwa gegeven heeft.

Het water rijst en daalt met het getij, hoewel een derde van een mijl van de zee verwijderd, en toen wij, na het enige tijd gebruikt te hebben, het zuivere, frisse water aan boord van de Dayspring proefden, scheen het zo flauw, dat ik een weinig zout tegelijk met de suiker in mijn thee moest doen, voor ze mij smaakte. Alle bezoekers moeten de put zien als één van de wonderen van Aniwa en een ouderling van de kerk zei nog onlangs tot mij: "Indien wij dit water niet gehad hadden gedurende de laatste twee jaren van droogte, zouden wij zeker allen gestorven zijn!"

Vreemd genoeg, toen de inboorlingen later zelf zes of zeven putten trachtten te graven op plaatsen, die er het geschiktst voor schenen te zijn bij hun verschillende dorpen, zijn zij op koraalrots gestuit, waardoor zij niet konden heenkomen of zij hebben alleen zout water gevonden. En zij zeggen onder elkander: "Missi heeft niet alleen schop en spade gehanteerd, maar heeft ook tot zijn God geroepen. Wij hebben leren graven, maar niet leren bidden en daarom wil Jehovah ons de regen van beneden niet geven." De put was nu gereed. De plaats was netjes omheind en het opperhoofd zei: "Nu dit water voor ons allen is moeten wij er op passen en zorgen, dat het zuiver blijft."

Ik was zo dankbaar, dat het voor aller gebruik was. Ware het water alleen tot ons gebruik geweest, hoe gemakkelijk zouden zij het hebben kunnen vergiftigen, gelijk zij dat de visvijvers in de spleten tussen de rotsen aan de kust doen, en ons allen kunnen doden. Hiervoor was geen vrees, indien zij zelf het water dagelijks zouden gebruiken.

Het opperhoofd vervolgde: "Missi, ik geloof dat ik u de volgende zondag kan helpen. Wilt u mij een preek laten houden over de put?"

"Jawel", antwoordde ik terstond, "indien u wilt trachten al het volk te doen komen om u te horen."

"Missi, ik zal mijn best doen", beloofde hij ernstig. Het nieuws, dat het opperhoofd Namakei de prediker zou zijn bij de eerstkomende godsdienstoefening, verspreidde zich als een lopend vuurtje en de mensen spoorden elkander onder de grootste verwachting aan om te komen horen wat hij te zeggen had.

De zondag kwam. Men verzamelde zich in wat voor het eiland Aniwa een grote menigte kon genaamd worden. Namakei verscheen, gekleed in een hemd en voorschoot. Hij was zo opgewonden en zwaaide zijn strijdbijl zo hevig, dat het moeilijk was dicht bij hem te komen. Ik opende de godsdienstoefening en gaf toen het woord aan Namakei. Hij stond terstond op, zijn ogen flikkerden woest en zijn ledematen trilden van aandoening. Hij

sprak ongeveer het volgende, zijn strijdbijl zwaaierende, om ieder welsprekend gebaar te versterken:

"Vrienden van Namakei, mannen, vrouwen en kinderen van Aniwa, luistert naar mijn woorden! Sedert missi hier gekomen is, hebben wij vele vreemde dingen vernomen, die wij niet konden verstaan. Dingen, die ons wonderlijk voorkwamen; en wij zeiden betreffende vele van deze dingen, dat het leugens moesten zijn. Blanken mochten zulke dwaasheden geloven, maar wij zwarten wisten beter dan zulke dingen aan te nemen. Maar van al zijn wonderlijke geschiedenissen beschouwden wij hetgeen hij zei omtrent het in de grond graven, teneinde regen te verkrijgen, als de allervreemdste zaak. Toen spraken wij tot elkander: "Zijn hoofd is niet goed; de man is krankzinnig geworden." Maar missi bad voort en werkte voort, terwijl hij ons zei, dat Jehovah alles zagen hoorde en dat zijn God hem regen zou geven. Had hij het verstand verloren? Heeft hij de regen niet uit de diepte der aarde verkregen? Wij spotten, maar de regen was daar niettemin. Wij hebben ook gespot over andere dingen, die missi ons vertelde, omdat wij ze niet konden zien. Maar van deze dag af geloof ik, dat al wat hij ons omtrent zijn God meedeelt, waar is. Eens zullen onze ogen het zien. Want heden hebben wij de regen uit de aarde zien voortkomen."

Vervolgens een climax bereikende, terwijl hij eerst met zijn ene voet en daarna met de andere het gebroken koraal op de grond achteruit deed vliegen gelijk een oorlogspaard, dat op de grond staat te trappelen, riep hij met grote welsprekendheid uit:

"Mijn volk, volk van Aniwa, de wereld is het onderste boven gekeerd, sedert het woord van Jehovah in dit land kwam! Wie had ooit verwacht, regen te zien opkomen uit de aarde? Hij is altijd uit de wolken gekomen! Wonderlijk is het werk van deze hoogste God. Geen god van Aniwa verhoorde ooit het gebed gelijk missi's God gedaan heeft. Vrienden van Namakei, alle machten der wereld zouden ons niet hebben kunnen noodzaken om te geloven dat er regen kon geschonken worden uit het diepst der aarde, indien wij het niet met onze ogen hadden gezien en het niet geproefd hadden, gelijk wij dat hier deden. Nu heeft missi door de hulp van de opperste God die onzichtbare regen aan het licht gebracht, waarvan wij nooit te voren hoorden of zagen en", riep hij uit, met de hand op de borst slaande, "iets hier in mijn hart zegt mij, dat de allerhoogste God, de onzichtbare God, van Wie wij nimmer gehoord of gezien hadden, vóórdat missi Hem ons bekendmaakte, werkelijk moet bestaan.

Het koraal is verwijderd, de grond is uitgegraven en ziet, het water rijst op. Ofschoon onzichtbaar tot heden toe, toch was het daar aanwezig, hoewel onze ogen te zwak waren om het te zien. Zo geloof ik, uw opperhoofd, nu vast en stellig, dat ik, wanneer ik sterf, wanneer de stukken koraal en de aardhopen, die nu mijn oude ogen verblinden, verwijderd zijn, de onzichtbare allerhoogste God niet minder zeker met de ogen mijner ziel zal aanschouwen, gelijk missi mij verzekert, dan ik de regen beneden uit de aarde heb zien te voorschijn komen. Van heden af, mijn volk, moet ik de God aanbidden, Die de put voor ons geopend heeft en Die ons met regen van beneden heeft verkwikt. De goden van Aniwa kunnen niet horen, kunnen niet helpen gelijk de God van missi. Voortaan ben ik een volger van de opperste God. Laat ieder, die het met mij eens is, nu heengaan en de afgoden van Aniwa, de goden, die onze vaders vreesden, halen om ze aan missi's voeten te werpen.

Laat ons deze voorwerpen van hout en steen verbranden, begraven en vernietigen, en laten wij ons door missi doen leren hoe wij de God, Die horen kan, Jehovah, Die ons de put gaf, moeten dienen. Hij wil ons ook iedere andere zegening schenken, want Hij zond Zijn Zoon Jezus om voor ons testervenen ons naar de hemel te brengen. Dit is wat missi ons elke dag verhaald heeft, sedert hij op Aniwa geland is.

Vroeger bespotten wij hem, maar nu geloven wij hem. De opperste God heeft ons regen uit de aarde geschonken. Waarom zou Hij ons ook niet Zijn Zoon uit de hemel neergezonden hebben? Namakei staat op voor Jehovah!"

Deze toespraak en het graven van de put drukte, gelijk gezegd is, het heidendom op Aniwa de kop in. Diezelfde namiddag brachten het bejaarde opperhoofd en verscheidenen van zijn volk hun afgoden en wierpen ze aan mijn voeten neer naast de deur van ons huis. O! welk een opgewondenheid heerste er gedurende de volgende weken! Het ene gezelschap na het andere kwam tot mij, beladen met hun goden van hout of steen, die ze op hopen stapelden onder tranen en snikken van sommigen en kreten van anderen, waarin het dikwijls herhaalde woord gehoord werd: "Jehovah! Jehovah!" Hetgeen verbrand kon worden, wierpen wij in de vlammen, het andere begroeven wij in kuilen van twaalf tot vijftien voet diepte; en enkele afgoden, die meer dan andere geschikt waren om het bijgeloof te voeden of op te wekken, lieten wij ver vandaar in de diepe zee zinken. Geen heidens oog moet ooit weer op hen rusten!

Wij willen hier niet zeggen, dat aller beweeggronden even edel en verheven waren. Er waren ook mensen, die deze beweging tot hun eigenbelang wilden aanwenden, en zeer ontstemd waren, toen wij weigerden hun goden te kopen! Toen ik hun zei, dat Jehovah niet tevreden zou zijn tenzij zij ze uit eigen vrije wil opgaven en ze zonder betaling of beloning wegwierpen, namen sommigen ze weer mee en hielden ze nog een tijd bij zich, en anderen wierpen ze verachtelijk weg.

Er werden samenkomsten en redevoeringen zonder einde gehouden, want de bewoners der Nieuwe Hebriden zijn grote redenaars. Hun taal is bloemrijk en hun woorden verbazend goed gekozen; er volgde veel gepraat en het vernietigen van de afgoden ging rustig voort. Kort daarna werden twee priesters en enige andere personen aangesteld als een soort van geheime kommissie om mensen, die voorgaven alle afgoden op te geven, maar in het geheim er nog enige verborgen hielden, uit te vinden en ten toon te stellen en omtwijfelaars er toe te brengen om tot een stellige beslissing voor Jehovah te komen. In deze dagen van buitengemene opwekking "waren wij stil" en aanschouwden het heil des Heeren.

Zij schaarden zich nu in menigte om ons heen, wanneer wij maar een samenkomst hielden en luisterden gretig naar de geschiedenis van het leven en de dood van Jezus. Ook gingen zij vrijwillig één of ander kledingstuk dragen en alle zaken van aanbelang werden getrouw aan ons oordeel en aan onze raad onderworpen. Eén van de eerste zaken van christelijke tucht, waaraan zij zich geredelijk en bijna eenstemmig onderwierpen, was het vragen van Gods zegen over ieder maal en het danken van de grote God voor hun dagelijks brood. Wie dit niet deed, werd aangemerkt als een heiden. (Hoeveel blanke heidenen zouden er wel zijn?) De volgende stap, die met algemeen goedvinden gedaan werd en die voor mij niet minder verrassend dan verblijdend was, was het aannemen van een huiselijke godsdienstoefening iedere morgen en iedere avond. Zonder veel twijfel waren de gebeden dikwijls zeer wonderlijk en vermengd met veel overgebleven bijgeloof, maar het waren gebeden tot de grote God, de medelijdende Vader, de Onzichtbare - en niet langer tot hout en steen! Dit waren de zichtbare tekenen, die als vanzelf ontsproten uit ons leven als christenen in hun midden - huiselijke godsdienstoefening 's morgens en 's avonds en bidden en danken bij het gebruiken van voedsel, ziedaar hetgeen zij als bij instinkt van ons overnamen en navolgden. Ieder huis, waarin geen huiselijke godsdienstoefening werd gehouden, stond daardoor bekend als heidens. Dit was een rechtstreeks en praktisch bewijs voor de nieuwe godsdienst en zo ver als het gaat (en dat is inderdaad zeer ver, waar enige oprechtheid gevonden wordt)

kon er geen vergissing plaats hebben, indien men dit als toetssteen aannam.

Een derde zichtbaar teken van verandering kwam terstond aan de dag, nl. de verandering omtrent de dag des Heeren. Het ene dorp na het andere volgde hierin ook het voorbeeld van het zendingshuis. Alle gewone bezigheden hielden op.

De zondag werd "de dag van Jehovah" genoemd. Zaterdag begon langzamerhand "kookdag" te heten, hetgeen doelde op de buitengewone voorbereidselen voor de dag van rust en aanbidding. Zij geloofden, dat het de wil van Jehovah was, dat men de eerste dag heiligde. Het omgekeerde was een zeker teken van het heidendom. De eerste tekenen van een nieuwe maatschappelijke orde begonnen zich ook langzamerhand voor het verheugde oog te vertonen. De gehele bevolking, oud en jong, bezocht nu ook de school. Drie geslachten waren somtijds voor een ABC boek gezeten! Diefstallen, twisten, misdaden, enz. werden nu niet meer beslist door het vuistrecht, maar door boete of gevangenis of zweepslagen, gelijk de hoofden en hun volk dit bepaalden. Alles werd "nieuw" onder de invloed van de alles doortrekkende zuurdesem des Evangelies. De industrie nam zeer toe. Hutten en plantages waren veilig. Vroeger droeg iedereen, wanneer hij op reis ging, al zijn voorwerpen van waarde met zich, nu waren zij veilig en werden thuis gelaten.

Zelfs een broedsel vogels of enige biggetjes zouden zij vroeger, toen zij nog heidenen waren, in een mand met zich omgedragen hebben. Vandaar dat wij toen in de kerk soms levendige episoden hadden, het getjilp van kuikens, het geschreeuw van varkentjes, het geblaf van jonge honden, de één vrolijk de ander beantwoordend, terwijl wij zongen, baden of het Evangelie verkondigden! Daar wij blij waren de inboorlingen daar te zien, al was het dan ook met al hun bezittingen, weerhielden wij ons zorgvuldig van alle aanmerkingen daaromtrent, maar de aandacht werd dikwijls afgeleid, voornamelijk wanneer de pogingen van de eigenaar om een jong varkentje te bevredigen, de kleine schelm noopten om alles te verdoven door een langgerekte, boze, zwijnachtige schreeuw.

De inboorlingen, die begrepen dat zulk een staat van zaken lastig voor henzelf en onaangenaam voor iedereen was, riepen een algemene vergadering samen en veroordeelden eenstemmig alle oneerlijkheid, bepaalden strenge boeten en straffen voor iedere diefstal en beloofden elkander bij te staan om de wetten te handhaven. De opperhoofden bevonden, dat dit een lange en moeilijke taak was; het Evangelie echter gaf hun de kracht vol te houden en te overwinnen. In de beproevingen en moeilijkheden, welke zij ondervonden, werden zij door God ondersteund, Die hen in het licht van hun ervaring een eenvoudig wetboek van strafrecht deed samenstellen, dat hen in staat stelde de misdaden, die in hun land de overhand hadden, te onderdrukken en de deugden aan te kweken, die bij hen in het bijzonder moesten aangekweekt worden.

De heidense godsdienst werd langzamerhand uitgeroeid en ofschoon niemand genoodzaakt werd de kerk te bezoeken, werd iedere bewoner van Aniwa, zonder uitzondering, langzamerhand een openlijk aanbidder van de ware God. Wederom kon men hier uitroepen: "O Galileër, Gij hebt overwonnen."

Dikwijls heb ik er over nagedacht, hoe dat oude opperhoofd der kannibalen zichzelf en zijn volk door het graven van de put en het aan de dag brengen van het onzichtbare water tot het geloof aan het bestaan en de macht van de grote, onzichtbare God, de enige Hoorder en Verhoorder van het gebed, wist te brengen. En dan vergelijk ik dit onwillekeurig met de grote menigte in Engeland, Amerika, Duitsland en onze koloniën, wier wijsheid, geleerdheid, kunst en rijkdom hen in geestelijke duisternis heeft gelaten en niet anders van hen heeft kunnen maken dan ellendige twijfelaar. In de trots huns

harten ontkennen zij het bestaan van hun Schepper en Verlosser, Die Zich aan hen zo heerlijk openbaart in de natuur en in de Schrift, en zij gelijken op de hond, die tegen de zon blaft. Zij willen niets aannemen dan wat hun armzalige wetenschap kan bewijzen. En toch is die hooggeroemde wetenschap, vergeleken bij de Alwetendheid, Die het heelal bestuurt, oneindig kleiner dan de kennis van het eenvoudige opperhoofd Namakei, vergeleken bij de mijne! Zij weten toch zeker, dat hun bestaan zelfs voortdurend afhangt van dingen, die noch verstand, noch wetenschap kan peilen, evenmin als Namakei de regen uit de diepte kon begrijpen.

Voor iedere reden, die hij en zijn volk hadden om te geloven in de onzichtbare God, Die het water had te voorschijn gebracht, hebben deze zonen en dochteren der beschaving er tienduizend meer uit de geschiedenis, uit de wetenschap, uit de stoffelijke vooruitgang, en toch weigeren zij in hun verstandelijke trots om de onzichtbare en ondoorgrondelijke God te erkennen en te aanbidden, in Wie zij iedere dag leven, zich bewegen en zijn, en Die tot ons vanuit de hemel heeft gesproken door Zijn Zoon. Indien hun eigen zonen of dochteren of dienstboden, die oneindig minder afhankelijk van hen zijn dan zij van God, hen zouden behandelen, evenals zij hun Schepper behandelen, wat zouden zij daarvan denken? Hoe zouden zij zich dan voelen?

Ik beklaag uit het diepst van mijn ziel ieder menselijk wezen, dat, om welke oorzaak ook, vreemd is aan de edelste, verhevenste en meest troostvolle ervaring, die een mensenziel kan binnendringen: heerlijke gemeenschap met de Vader der geesten, door de liefelijke vereniging met de Heere Jezus Christus. "Ik dank U Vader! Heere des hemels en der aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze de kinderkens geopenbaard. Ja Vader! want alzo is geweest het welbehagen voor U Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Neemt Mijn juk op u en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uw zielen. Want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht", Matth. XI : 25-30.

Hoofdstuk 7

HET LICHT SCHIJNT MEER EN MEER

Het drukken van mijn eerste boek in de taal van Aniwa was een grote gebeurtenis. Niet zozeer om de moeite, die het mij kostte, en al het werk, dat er aan verbonden was, ofschoon dit genoeg zou geweest zijn om het hart van menig letterzetter te breken, maar meer om de vreugde die het aan de oude Namakei gaf.

Het verlaten van de zendingspost op Tanna had mij van mijn eigen nette, kleine drukpers beroofd. Sedert had ik op Aneityum de overblijfselen van een drukpers van Erromanga, die aan de heer Gordon had toebehoord, verkregen. Maar de hoeveelheid letters was zo ontoereikend, dat ik in sommige gevallen slechts vier bladzijden tegelijk kon drukken. En behalve dat ontbraken er gedeelten van de pers, die ik door stukjes ijzer of hout moest vervangen vóór ik ze kon gebruiken. Ik slaagde er echter in de pers bruikbaar te maken en weldra deed hij goede diensten. Ik drukte er ons gezangboek mee en een gedeelte van Genesis in het Aniwaans, een klein boek in de taal van Erromanga voor de tweede Gordon, en andere kleine dingen.

De oude Namakei had mij trouw geholpen in het vertalen en gereedmaken van dit eerste boek. Hij verlangde zeer het te "horen spreken", gelijk hij het uitdrukte. Het bestond voornamelijk uit korte gezegden uit de Heilige Schrift, die mij konden helpen om hen tot de schatten der Goddelijke waarheid en liefde te leiden. Namakei kwam dag aan dag tot mij met de vraag: "Missi, is het gereed? Kan het spreken?"

Eindelijk kon ik tot hem zeggen: "Ja!"

Hij vroeg daarop levendig: "Spreekt het mijn woorden?"

"Ja", zei ik.

Met klimmende belangstelling riep Namakei uit: "Laat het eens tot mij spreken, missi! Laat ik het eens horen spreken."

Ik las hem een gedeelte van het boek voor en de oude man riep in verrukking van vreugde uit: "Het spreekt! En het spreekt mijn eigen taal ook! O, geef het mij eens!"

Hij greep het mij haastig uit de hand, opende het, bekeek het aan alle zijden, drukte het aan zijn hart en het toen weer sluitende met een blik, waarin grote teleurstelling te lezen stond, gaf hij het mij terug, zeggende: "Missi, ik kan het niet laten spreken! Het zal tot mij nooit iets zeggen!"

"Neen", zei ik, "u kunt het nog niet lezen; u kunt het niet tot u laten spreken, maar ik zal u leren lezen en dan zal het tot u spreken, evengoed als tot mij."

"O missi, lieve missi, wijs mij hoe ik het kan laten spreken!" riep hij vol verrukking uit. Hij moest zijn ogen echter zo inspannen, dat ik vermoedde, dat zij zwak van ouderdom waren en hij de letters niet zien kon.

Ik zocht een bril voor hem en slaagde er in een geschikte voor hem te vinden. Hij was er eerst bang voor, klaarblijkelijk uit angst voor de één of andere toverij. Maar toen hij de bril op had en de letters en alles rondom zich duidelijk zien kon, riep hij in grote vervoering van vreugde uit: "Nu zie ik alles! Dit is wat u ons van Jezus verteld hebt. Hij opende de ogen van de blinde man. Het woord van Jezus is ook te Aniwa gekomen. Hij heeft mij deze glazen ogen gezonden. Ik heb het gezicht weer gekregen, dat ik had, toen ik een knaap was. O missi, laat het boek nu tot mij spreken!"

Ik ging met hem naar buiten naar het dorpsplein. Daar schreef ik met grote letters ABC in het zand en toonde hem dezelfde letters in het boek aan, liet ze hem vergelijken en tellen hoeveel er op de eerste bladzijde voorkwamen. Toen hij ze vast in zijn geheugen had, kwam hij bij mij, zeggende: "Ik heb de A. B.C. vermeesterd. Zij zijn hier in mijn hoofd en ik zal ze daar vasthouden. Geef mij nu drie andere letters."

Dit werd achtereenvolgens herhaald. Hij leerde het gehele alfabet en begon spoedig kleine woorden te spellen. Hij kwam zo dikwijls tot mij en liet mij het boek zo dikwijls lezen en herlezen, dat hij het woordelijk van buiten kende, vóór hij het zonder hulp lezen kon. Wanneer hem vreemden bezochten, of jonge lieden zich rondom hem verzamelden, had hij de gewoonte het boekje te krijgen en te zeggen: "Komt eens hier, dan zal ik u laten horen, hoe het boek in onze eigen taal spreekt. U zegt, dat het moeilijk is om te leren lezen en het te laten spreken. Maar weest flink genoeg om het te beproeven! Indien een oud man gelijk ik het gedaan heb, moet het voor u veel gemakkelijker zijn."

Eens hoorde ik hem met verwonderlijke vlugheid aan een hem omringend gezelschap een gedeelte uit het boek voorlezen. Ik vroeg hem daarop mij te tonen, hoe hij dat zo vlug deed. Onmiddellijk bemerkte ik, dat hij alles uit het hoofd kon opzeggen. Hij werd onze rechterhand in de bekering van Aniwa.

Naast Gods Woord was misschien de macht, die de muziek uitoefende, het meest gezegend middel om ons een weg te banen. Onder vele andere voorbeelden wil ik hier meedelen, hoe Namakei's vrouw daardoor gewonnen werd. De oude vrouw sidderde er letterlijk voor om het zendingshuis te naderen en vreesde als men haar iets wilde leren. Eens scheen zij echter de moed te hebben om de deur te naderen en aan iedere deurpost een hand slaande, keek zij naar binnen en riep uit: "Awai, missi! Kai, missi!" - een uitroep van onuitsprekelijke verwondering bij de inboorlingen.

Mijn echtgenote begon op het orgel te spelen en zong een eenvoudig lied in de taal der oude vrouw. Klaarblijkelijk bekoord, kwam zij nader en nader en dronk de muziek als het ware met haar gehele wezen in.

Ten laatste liep zij heen, wij dachten uit vrees, maar het was om al de vrouwen en meisjes van haar dorp bijeen te roepen: "om de doos te horen zingen!" Zij luisterden met schitterende ogen. En voortaan deed de klank van een lied en het gezang van de "doos", haar uit vrije beweging naar de samenkomst of naar de school komen. Daar ik zelf bijna geheel verstoken ben van het vermogen om te zingen, zou al mijn werk benadeeld en treurig verhinderd zijn, en de vrolijke zijde van de dienst en de aanbidding van Jehovah zou aan de inboorlingen niet voorgesteld zijn, indien de Heere deze gave niet aan mijn lieve vrouw had verleend. Zij begeleidde onze liederen van lof en dank in het huisgezin en in de kerk, en dit was het eerste, waardoor de nieuwe godsdienst zich een weg baande tot het hart van kannibalen en wilden.

Ons bejaarde opperhoofd verlangde vurig, dat zijn vrouw, Yauwaki, lezen zou leren. Maar haar gezicht was zeer slecht.

Zo bracht hij haar dan eens tot mij, zeggende: "Missi, kunt u mijn vrouw ook een paar nieuwe glazen ogen geven gelijk de mijne? Zij tracht te leren, maar zij kan de letters niet zien. Zij tracht ook te naaien, maar prikt zich in de vinger en dan werpt zij haar naald weg, zeggende: "De wijze van doen van de blanken is niet goed!" Indien zij een paar glazen ogen kon krijgen, zou zij in een nieuwe wereld zijn, evenals Namakei." Ik vond in mijn verzameling een bril, die voor haar geschikt was. Zij was eerst bang om de bril op te zetten, maar ten laatste riep zij vol vreugde uit: "O, mijn nieuwe ogen! mijn nieuwe ogen! Ik zie weer even goed als een jong meisje. Nu zal ik goed leren. Ik zal de verloren tijd inhalen."

Haar vorderingen waren nooit zeer groot, maar haar invloed ten goede op andere vrouwen en meisjes was onberekenbaar.

Bij mijn werk onder de inboorlingen is het altijd mijn streven geweest, hen te leren voor zichzelf te zorgen. Ik heb hen nooit geholpen waar zij zichzelf konden helpen. Dit hield ik ook vol toen het bouwen van hun kerken en scholen ter sprake kwam. In het eerst begaven wij ons onder hen, leerden hun taal en onderwezen hen overal, langs de weg,

onder de schaduw van een boom of op de openbare grond van het dorp. Onze oude inlandse hut, die wij verlieten toen wij, gelijk meegedeeld is, het zendingshuis betrokken, werd voor alle soorten van bijeenkomsten gebruikt. Langzamerhand gevoelde ik, dat de tijd gekomen was om hen belang in te boezemen voor het bouwen van een nieuw kerkgebouw, dat in alle opzichten zeer gewenst zou zijn, en ik legde hun dit plan voor, terwijl ik niet verzuimde duidelijk te doen uitkomen, dat niemand voor dit werk betaald zou worden, dat de kerk voor al de eilanders was en voor de eredienst alleen, en dat ieder daaraan moest meehelpen uit liefde tot Jezus.

Ik zei hun, dat God tevreden zou zijn met de bouwstoffen, die zij konden geven. Ook zei ik, dat zij niet moesten beginnen vóórdat zij het werk onder elkander hadden verdeeld en de kosten berekend; dat ik alles zou doen wat in mijn vermogen was om te helpen en aanwijzingen te geven, en dat het touw van kokosvezels, dat ik van Aneityum, en de spijkers, die ik uit Sydney had meegebracht, tot hun dienst waren. Over het ganse eiland werd dit nieuwe plan nu besproken. De opperhoofden hielden lange redevoeringen; de redenaars bezongen hun aanspraken en de strijders toonden hun aandeel in de zaak door met knots en strijdbijl te zwaaien. Een ongekende vriendschappelijkheid was onder hen op te merken. Zij besloten ieder verschil te laten rusten en zich te verenigen tot het bouwen van de eerste kerk op Aniwa - slechts één opperhoofd sloot zich niet aan. De vrouwen en kinderen begonnen met suikerrietbladeren voor de dakbedekking te verzamelen en gereed te maken. De mannen zochten naar geschikte bomen en begonnen die om te houwen.

De kerk werd twee en zestig voet lang en vier en twintig voet breed. De muren waren twaalf voet hoog. De stijlen waren van ijzerhout en waren door voegen en pinnen bevestigd in zes ijzerhoutbomen, die de bovenmuurplaten vormden. Zij waren niet alleen gespijkerd, maar ook nog stevig aan elkander gebonden door kokoustouw, opdat zij de orkanen beter zouden kunnen weerstand bieden. Het dak rustte op vier enorme ijzerhoutbomen en een andere boom van even hard hout, die acht voet in de grond geslagen waren, omringd door metselwerk aan de voet en die massieve pilaren vormden. Er waren twee ingangen en acht vensters, de vloer was met wit koraal belegd, dat fijn gebroken was en bedekt met matten van kokosbladeren, waarop de mensen zaten. Ik had een klein platvorm, bevloerd en omringd met riet en mijn vrouw had een zitplaats, die het orgel ook insloot en wel bewaard hield, insgelijks van riet vervaardigd. Er heerste grote overeenstemming tijdens het bouwen en geen enkel ongeval bedierf het werk. Een flinke jongeman viel van het dak op de grond en was bedwelmd door de val, maar, opspringende, schudde hij zich eens en zei: "Ik werkte voor Jehovah, daarom heeft Hij mij bewaard, zodat ik mij niet bezeerd heb!" en daarmee beklom hij het dak weer en hervatte vrolijk zijn werk.

Wij waren trots op onze nieuwe kerk, maar weldra trof ons een vreselijke slag. Zeer kort na de voltooiing werd het gebouw reeds door een vreselijke orkaan vernield en met de grond gelijk gemaakt. Nadat er veel over geweeklaagd was, zei het machtigste opperhoofd in een grote vergadering: "Laat ons niet wenen, gelijk de jongens doen als zij hun pijlen en bogen gebroken hebben. Laat ons flink zijn en een nieuwe en sterkere kerk voor onze God bouwen!"

Op onze raad werden er eerst tien dagen besteed met het herstellen van huizen en omheiningen en met het in orde brengen van de plantages, waarvan er vele geheel vernield waren. Toen verzamelden zij zich op de bestemde dag. Er werd een lied gezongen, Gods zegen werd gevraagd en al het werk werd Hem opnieuw toegewijd. Er waren dagen nodig om het dak van ijzerhout in stukken te krijgen en te redden wat er nog te redden viel. Het werk werd gelijk verdeeld onder de bewoners der verschillende

dorpen en een heilzame naijver ontstond. Eén opperhoofd bleef nog steeds achter. Na een poos bezocht ik hem en nodigde hem persoonlijk uit ons zijn medehulp te schenken. Ik wees er hem op, dat het Gods huis was, dat gebouwd werd en dat het voor het gehele volk van Aniwa was en dat als hij en zijn volk ook niet hun deel in de arbeid namen, de anderen hun later zouden verwijten, dat zij geen deel aan het huis van God hadden. Hij liet zich door mij overhalen en voegde zich krachtig bij het werk.

Eén grote boom was er nog nodig om als pilaar te dienen, maar deze kon nergens gevonden worden. Het werk stond stil; want, ofschoon de grootte nu teruggebracht was tot op vijftig bij twee en twintig voet en het dak ook vier voet lager was gemaakt, opdat het niet zoveel van de wind zou te lijden hebben, en er genoeg lager hout op Aniwa was, schenen er echter geen grote bomen meer te vinden te zijn.

Op een morgen evenwel werden wij met het aanbreken van de dag gewekt door het schreeuwen en zingen van een troep mensen, die een grote, zwarte boom naar de kerk brachten, terwijl ditzelfde opperhoofd, dansend en zingend voor hen uitliep, met zijn strijdbijl de maat slaande. Hoewel laat in het veld verschenen, wilde hij niet verslagen worden. Hij had een dakbalk, geheel zwart en beroekt, uit zijn eigen huis genomen en bracht die nu om de kerk te voltooien. De andere bouwers hadden veel hiertegen te zeggen. Al het andere hout van de kerk was wit en schoon en zij wilden deze zwarte balk niet juist in het midden van alles hebben. Maar ik prees de oude aanvoerder voor hetgeen hij gedaan had en zei, dat ik hoopte dat hij en zijn volk Jehovah zouden komen aanbidden onder zijn eigen dakbalk. Hiermede waren allen ingenomen en het werk ging vreedzaam voort met veel gezang en gejuich.

Zodra de kerk een dak had, kwamen wij er in samen tot de openbare godsdienstoefening. Er werd koraal aangebracht en tot kalk gebrand en men maakte toebereidselen voor het pleisteren van de muren. De inboorlingen waren slim genoeg om op te merken, dat ik de klok niet in de kerk ophing en nu ontstond het vermoeden, dat ik die achterhield, teneinde ze mee te nemen wanneer ik naar Tanna terugkeerde. Het was een schone gegoten kerkklok, die ons was toegezonden door onze goede vriend James Taylor, werktuigkundige te Birkenhead. Mijn inboorlingen lieten mij daarom geen rust, tot ik er in toestemde om de klok in hun nieuwe kerk op te hangen. Zij vonden een grote ijzerhoutboom bij de kust, sleepten hem ongeveer een halve mijl door het bos, staken er toen staven doorheen op enige voeten afstand van elkaar en hieven hem met gejuich op hun schouders, terwijl ongeveer zes man aan iedere kant liepen; zij legden de boom niet neer totdat zij de kerk bereikt hadden; want als de ene partij vermoeid werd, waren anderen gereed om hun plaats in te nemen, totdat de tocht volbracht was. De twee oude opperhoofden, hun strijdbijlen zwaaiende, gingen springend de anderen voor en leidden het gezang, waarop zij marcheerden, terwijl zij vrolijk hun last droegen. Zij groeven een diep gat om de boom te doen inzakken, omringden hem acht voet diep met koraalblokken en kalk; en daar van de top van het kleine kerkgebouw luidt en klinkt nog altijd de kerkklok van Aniwa.

Nu moest het werken aan de kerk gedurende veertien dagen gestaakt worden. Hun eigen plantages moesten voorzien worden en meer nodige dingen verricht. Ons hervatten van de arbeid aan de kerk gaf aanleiding tot een daad van afschuwelijke wreedheid. Patesa, de zoon van het opperhoofd, was juist gehuwd met een jeugdige weduwe, die door Nasi, een man uit Tanna, die op Aniwa leefde, ook begeerd was geworden. Het volk uit het dorp van de jonge bruidegom was overeengekomen om dicht bij het zendingshuis te overnachten, teneinde de volgende morgen vroeg aan het werk te kunnen beginnen, en zij zonden het jonge paar naar het dorp om daar te slapen en hun eigendommen te bewaren. Nasi en zijn halve broer, Nouka, wetende, dat zij alleen waren, slopen

steelsgewijze hun hut binnen bij het eerste aanbreken van de dag, zonder dat één van hen ontwaakte. In het volgende ogenblik werd de jonge echtgenoot door een kogel dodelijk getroffen. De vrouw sprong op en smeekte Nasihaar leven te sparen, maar hij zond haar een kogel door het hart en zij viel dood naast haar echtgenoot neer. Hun volk, de schoten horende, vloog naar de plaats des onheils en vond hen in hun bloed badend. Vroegtijdig diezelfde morgen werden bruid en bruidegom in hetzelfde graf verenigd, in de slaap der liefde en des doods.

Gedurende een week was ons werk gestaakt. Mannen en jongens liepen gewapend rond en spraken over wraakneming. Nasi werd omringd door een troep met musketten gewapende mannen en ik vreesde, dat wij het verlies van vele levens zouden te betreuren hebben. Ik smeekte hen voor ditmaal de wraak aan God over te laten en elkander bij te staan om het werk des Heeren te voleindigen. Maar ik verbood de moordenaars ernstig om in de nabijheid van het zendingshuis te komen of ons aan de kerk te helpen. Mijn raad werd in zoverre opgevolgd. Maar ieder man kwam met musket, strijdbijl, speer en knots gewapenden de jongens met pijl en boog. Deze wapenen werden opgestapeld rondom de omheining daar vlak bij, waarbij wachters gezet werden, die, als er gevaar was, onmiddellijk moesten waarschuwen. Zo werd letterlijk met het zwaard in de ene en de troffel in de andere hand het huis des Heeren op Aniwa weer opgericht.

Het koraal was aanwezig, gelijk reeds gezegd is. Door dit in geïmproviseerde ovens te doen branden, werd kalk gemaakt en het ene dorp wedijverde met het andere in het pleisteren van zijn eigen gedeelte - het eerste werk van die aard, dat zij ooit gedaan hadden. De vloer werd met gebroken koraal en matten bedekt, maar de inboorlingen zijn nu (1889) bezig om hun kerk te voorzien van zitplaatsen, gelijk de blanken hebben. Oorspronkelijk hadden zij een rij zitplaatsen in de rondte, van bamboeriet gemaakt. De vrouwen en meisjes komen door de ene deur binnen, en de mannen en jongens door de andere; zij zitten aan verschillende zijden, behalve aan de Avondmaalstafel, waar allen tezamen aanzitten als één familie. Het was een kerk, in alle opzichten geschikt voor hun behoeften, en die de zendingsverenigingen geen cent kostte. Het gebouw heeft menige storm doorstaan. Een groot aantal der oorspronkelijke bouwers is reeds de rust ingegaan, maar hun werk blijft en getuigt voor God onder hun kinderen. Op de ruwe muren van dit kerkgebouw kon ik het heerlijk motto zien: "Jehovah Shammah."

Eén van de laatste pogingen, die gedaan werden om mij het leven te benemen, bewerkte onder Gods zegen veel goeds voor ons allen en voor het werk des Heeren. Het was toen Nourai, één van de mannen van Nasi, mij één- en andermaal met de loop van zijn geweer sloeg. Ik ontweek echter de slagen, totdat ik door de vrouwen werd ontzet, terwijl de mannen het verstomd van schrik aanzagen. Nadat hij in het bos gevlucht was, verzamelde ik ons volk en zei: "Indien u nu niet tracht dit slecht gedrag tegen te gaan, zal ik Aniwa verlaten en naar enig ander eiland gaan, waar mijn leven beschermd zal worden."

De volgende morgen met het aanbreken van de dag naderden ongeveer honderd gewapende lieden mijn woning en antwoordden op mijn vraag, waarom zij gewapend kwamen:

"Wij zijn op weg naar het dorp, waar slechte lieden vergaderd zijn. Wij zullen uitvinden, waarom zij u het leven zochten te benemen en wij zullen hun priester straffen, omdat hij beweert stormen en ongevallen te kunnen veroorzaken. Wij kunnen niet ongewapend gaan. Ook kunnen wij u niet alleen laten gaan. Wij zijn uw vrienden en de vrienden van de godsdienst. Wij zijn besloten u te verdedigen en u moet u heden

aan ons hoofd plaatsen!"

In grote verlegenheid, maar toch gelovende dat mijn tegenwoordigheid het bloedstorten zou verhinderen, liet ik mij aan hun hoofd plaatsen. Het bejaarde opperhoofd volgde mij, daarop volgde een aantal flinke jonge lieden, terwijl verschillende anderen achter elkaar langs het smalle pad voortgingen. Toen wij hun dorp naderden, zagen wij bij een plotselinge draai van de weg Nourai, die mij de vorige zondag aangevallen had, en zijn broer, van geweren voorzien, maar onze jonge lieden vlogen op hen aan en zij verdwenen in het bos.

Wij vatten post op de openbare grond van het dorp, en het opperhoofd, de priester, en anderen verzamelden zich daar spoedig ook. Een karakteristiek inlands gebabbel volgde nu. Redevoeringen, eindeloze redevoeringen hielden zij tot elkander. Mijn vrienden verklaarden op iedere denkbare wijze en met de duidelijkste illustraties, dat zij besloten waren tot elke prijs mij en de godsdienst van Jehovah te verdedigen, en dat zij als één man iedere aanslag op mijn leven of iedere belediging mij aangedaan zouden wreken.

De redenaar Taia riep uit: "U denkt, dat missi hier alleen staat en dat u met hem doen kunt wat u wilt! Maar dat is zo niet! Neen! Wij zijn nu allen missi's vrienden. Wij willen voor hem en de zijnen vechten, liever dan hem te zien beledigen. Ieder, die hem aanvalt, valt ons aan. Dat is van heden af een uitgemaakte zaak!"

De algemene verwijtingen waren in het bijzonder tegen de priester gericht, omdat hij voorgaf stormen teweeg te brengen. Iemand wees er op, dat hij zelf een stijve knie had en redeneerde aldus: "Indien hij een storm kan veroorzaken, waarom kan hij dan het gewricht van zijn eigen knie niet beter maken? Het zou toch zeker gemakkelijker zijn dit te doen dan het andere."

De inboorlingen lachten hartelijk en bespotten hem. Hij zat intussen in somber stilzwijgen voor zich op de grond te staren, toen een kluchtige episode volgde. Zijn vrouw, een grote, sterke vrouw, verweet hem ronduit, dat hij de oorzaak was van al hun moeilijkheden. Verontwaardigd en boos, greep zij een dikke kokostak uit het bos en begon hem met het onderste gedeelte daarvan hevig op de schouders te slaan, terwijl zij al haar toom in een vloed van woorden ontlastte, altijd besluitende met de uitroep: "Ik zal de duivel wel uit hem ranselen! Hij zal het maken van stormen niet weer beproeven!"

Deze vrouw was een Maleise, gelijk velen der Aniwanezen hadden. Had een Papoea vrouw op Tanna of Erromanga zoiets durven doen, zij zou op de plaats gedood zijn. Maar zelfs op Aniwa verwekte het ongewone schouwspel van een vrouw, die haar man sloeg, een luidruchtig vermaak. Ten laatste kwam ik tussenbeide en sprak: "Ik zou het er nu maar bij laten. U wilt hem toch niet doodslaan, wel? De duivel schijnt nu reeds vrij wel uit hem geslagen te zijn! IJ ziet hoe hij het alles stilzwijgend verdraagt en berouw heeft over zijn slechte woorden en slecht gedrag."

Zij eisten, dat hij plechtig zou beloven, geen ziekten of stormen meer te maken en met zijn naburen in vrede te leven. De bewoners van het dorp boden ons eindelijk een grote hoeveelheid suikerriet en voedsel als een offer des vredes aan en wij keerden naar huis terug, God dankende, dat de strijd was geëindigd in praten in plaats van in bloedvergieten. De uitkomst was in elk opzicht zeer bevredigend. Onze vrienden kenden hun kracht en schepten moed. Onze vijanden waren ontmoedigd en bevreesd. Wij zagen de balans iedere dag meer overslaan naar de zijde van Jezus, en onze zielen prezen de Heere.

Deze gebeurtenissen herinneren mij een ander voorval uit deze dagen vol beproeving, maar ook vol vreugde. Het betreft de geschiedenis van ons jonge opperhoofd Youwili. Van het begin af en gedurende lange tijd was hij zeer vermetel en lastig. Ik had

opgemerkt, dat de inboorlingen gedurende verscheidene dagen op tamelijk grote afstand van het zendingshuis bleven en ik vroeg het bejaarde opperhoofd of hij daarvan de reden wist. Hij antwoordde: "Youwili heeft de priestertian rondom deze streek opgericht en heeft ieder met de dood bedreigd, die er doorheen breekt."

Ik antwoordde onmiddellijk: "Dan moet ik daaruit zeker begrijpen, dat u het met hem eens bent en wenst, dat ik u verlaten zal. Wij zijn hier alleen om u en uw volk te onderwijzen. Indien hij macht heeft om dat te verhinderen, zullen wij met de Dayspring vertrekken!"

Het oude opperhoofd riep nu het volk samen en zij kwamen tot mij, zeggende: "Wij zijn zeer boos op Youwili. Ga met ons en verbreek de ban. Wij zullen u helpen en beschermen."

Ik ging met hen en wij namen de ban weg. Deze ban bestond eenvoudig uit riet, dat in de grond gestoken en met takken en bladeren en vezels op bijzondere wijze in een cirkel aan elkaar verbonden was rondom het zendingshuis. De inboorlingen hadden altijd een buitengewone vrees gehad om zulk een ban weg te nemen, en geloofden dat dit de dood van de overtreder of van iemand van zijn familie tengevolge zou hebben. Maar alle mannen, die hierbij tegenwoordig waren, besloten zich te verenigen tot het straffen van ieder, die trachten zou de ban weer op te richten of het wegnemen ervan te wreken. Alzo was aan dit ellendig bijgeloof, dat al zoveel ellende en bloedvergieten had veroorzaakt, in het openbaar een gevoelige slag toegebracht.

Kort na het gebeurde hierboven vermeld, was ik eens bezig enig hout rondom het zendingshuis weg te kappen, daar ik de grond gekocht en betaald had met het doel om daar enige ruimte te maken, toen Youwili plotseling verscheen en mij dreigend verbood daarmee voort te gaan. Om des vredes wil staakte ik voor dat ogenblik mijn werk. Maar hij ging recht op mijn omheining af en hieuw met zijn strijdbijl het gedeelte, dat voor ons huis was en ook enige banana's, die daar geplant waren, om. Dit was hun gewone wijze van oorlogsverklaring, waarmee hij in dit geval te kennen gaf, dat hij slechts op een gelegenheid wachtte om mij en de mijnen evenzo neer te sabelen.

Wij zagen het bejaarde opperhoofd en zijn mannen hier en daar post vatte om ons te beschermen en de inboorlingen gewapend en in grote opgewondenheid heen en weer lopen. Ik riep hen en zij legden mij uit, wat de daad van Youwili betekende en zeiden, dat zij besloten waren ons te beschermen. Ik zei: "Dit moet niet voortduren! Zult u het een jong dwaashoofd toestaan om ons allen te bespotten en het werk des Heeren op Aniwa te verhinderen? Indien u hem niet naar recht kunt straffen, zal ik mij in mijn woning opsluiten en afzien van alle pogingen om u te helpen en te leren, totdat het schip komt en dan kan ik het eiland verlaten."

Nu zij werkelijk begonnen waren ons lief te krijgen en er naar verlangden om meer te leren, was dit altijd mijn machtigste beweeggrond. Wij trokken ons in huis terug. Het volk omringde onze deuren en vensters en smeekte ons naar hen te luisteren. Na een lang stilzwijgen antwoordden wij: "U kent ons plan. U moet nu een besluit nemen. U moet óf deze dwaze jonge man onschadelijk maken, óf wij moeten u verlaten."

Zoals gewoonlijk, volgde er veel gepraat. Zij besloten Youwili te grijpen en hem te straffen, maar hij vluchtte en verborg zich in het bos. Het opperhoofd kwam nu tot mij en zei: "Wij laten het aan u over om te zeggen waarin Youwili's straf zal bestaan. Zullen wij hem doden?"

Ik antwoordde vastbesloten: "Neen, zeker niet! Alleen in geval van moord kan het leven iemand wettig benomen worden."

"Wat dan?" vervolgden zij. "Zullen wij zijn huizen verbranden en zijn plantages

vernielen?"

"Neen", antwoordde ik.

"Zullen wij hem binden en kastijden?"

"Neen!"

"Zullen wij hem in een kano plaatsen, hem naar de zee voeren en hem laten verdrinken of het gevaar ontkomen, al naar dat het uitvalt?"

"Neen! In geen geval."

"Nu missi", zeiden zij, "andere straffen hebben wij niet. Welke andere straf is er nu nog over, waarom Youwili geven zal?"

"Laat hem", zo antwoordde ik, "met zijn eigen handen en geheel alleen een nieuwe omheining maken en al wat hij vernield heeft herstellen, en laat hem in het openbaar beloven, dat hij van alle slecht gedrag tegenover ons zal afzien. Dit zal mij tevreden stellen."

Het denkbeeld van een zodanige straf scheen hun buitengewoon grappig toe. De hoofden brachten deze woorden aan de verzamelde menigte over en de inboorlingen lachten en juichten alsof het een alleraardigste grap was! Zij riepen hardop: "Dat is goed! Dat is goed! Laten wij missi's woord gehoorzamen."

Nadat zij hem lang hadden vervolgd, werd het jonge opperhoofd eindelijk gegrepen. Zij brachten hem voor de verzamelde menigte, bestraften hem ernstig en spraken hun vonnis over hem uit. Hij was verbaasd over het soort van straf, dat hem werd opgelegd en verschrift over de vastberadenheid van het volk.

"Morgen", beloofde hij, "zal ik de omheining geheel herstellen. Ik zal mij nooit weer tegen missi stellen. Zijn woord is goed."

Bij het aanbreken van de volgende morgen was Youwili reeds vlijtig bezig met het herstellen van wat hij vernield had, en vóór de avond was reeds alles in orde en beter dan het ooit geweest was. Toen hij aan het werk was, bespotten enige lieden van zijn eigen rang hem, zeggende: "Youwili, u vond het zeker gemakkelijker om missi's omheining te vernielen dan te herstellen. U zult dat niet gauw weer doen."

Maar hij hoorde dit alles stilzwijgend aan. Anderen gingen met afgewend hoofd voorbij, en hij wist dat zij hem uitlachten.

Hij herstelde alles goed en vertrok toen weer zonder een enkel woord te zeggen. Mijn hart trok naar de arme jonge man heen, maar ik dacht dat het misschien beter was om zijn eigen geest deze nieuwe denkbeelden omtrent straf en wraakneming een weinig alleen te laten uitwerken. Ik gevoelde instinctmatig, dat Youwili begon te veranderen en dat de Geest van Christus zijn ziel, die tot heden in het duister rondtastte, had getroffen. Mijn deuren werden weer geopend en ieder goed werk werd voortgezet als vroeger. Wij besloten Youwili geheel aan Jezus over te laten en in ons gebed vroegen wij iedere dag om verlichting en bekering van het jonge opperhoofd, op wie wij al onze middelen schijnbaar tevergeefs beproefd hadden.

Een geruime tijd verliep en er kwam geen teken van verhoring van onze gebeden. Maar eens, toen ik tussen de bomen van een kar liep en hard werkte om de kar, met koraalblokken gevuld, met behulp van twee jongens van het strand huiswaarts te trekken, kwam Youwili uit zijn huis lopen, dat ruim tweehonderd meter van de plaats verwijderd was en zei: "Missi, dat is een te moeilijk werk voor u. Laat ik u helpen."

Zonder op antwoord te wachten beval hij de twee jongens om het ene touw aan te vatten, terwijl hij het andere nam; hij wierp het over zijn schouder en ging op weg, terwijl hij met de kracht van een paard trok. Mijn hart vloede over van dankbaarheid en ik weende van vreugde terwijl ik hem volgde. Ik wist, dat dit touw slechts het zinnebeeld was van het juk van Christus, dat Youwili met de verandering zijns harten

vrijwillig op zich nam! Waarlijk, er is maar één weg tot wedergeboorte: de vernieuwing door de kracht des Heiligen Geestes, het nieuwe hart. Maar er zijn vele wijzen van bekering, van het zich uiterlijk naar de Heere wenden, van het doen van de eerste stap, die aantoon aan Wiens zijde wij staan. Wedergeboorte is alleen het werk van de Heilige Geest in des mensen hart en ziel en is in ieder geval één en hetzelfde. Bekering aan de andere kant, waarbij de menselijke wil ook in het spel komt, is misschien in geen twee gevallen hetzelfde, maar is even gelijk en toch evenveel verschillend als het gelaat der mensen.

Gelijk zij, die in de oude tijd baden om de verlossing van Petrus en die hun ogen en oren niet geloven konden toen Petrus klopte en bij hen binnentrad, zo konden wij ook onze ogen en oren nauwelijks geloven toen Youwili een discipel des Heeren werd, hoewel wij dagelijks om zijn bekering gebeden hadden. Zijn eens zo onvriendelijk gelaat werd letterlijk verhelderd door het innerlijk licht. Zijn vrouw kwam terstond om een boek en een kledingstuk, zeggende: "Youwili heeft mij tot u gezonden; zijn tegenstand tegen de godsdienst is nu over. Ik kom de kerk en de school bezoeken. Hij komt ook. Hij wenst te leren om, gelijk u, krachtig voor Jehovah te zijn." O Jezus! aan U alleen alle eer. Gij hebt de sleutels om ieder hart, dat Gij geschapen hebt, te ontsluiten!

Youwili was niet vlug in het leren lezen, maar hij had veel volharding en zijn vrouw hielp hem trouw. Zij bezochten beiden de klas voor Avondmaalgangers en zaten ten laatste aan des Heeren tafel neder. Na zijn eerste Avondmaalsviering wachtte hij ons op onder een oranjeboom dicht bij het zendingshuis en zei: "Missi, ik heb alles opgegeven voor Jezus, behalve één ding. Ik verlang te weten of het slecht is, of het Jezus zou vertoornen. Want, indien dit zo is, wil ik het wel opofferen. Ik wens voortaan te leven om Jezus te behagen."

Wij vreesden, dat het één van hun heidense goddeloosheden was en waren in zekere zin grotelijks verruimd toen hij vervolgde:

"Missi, ik heb mijn pijp en mijn tabak nog niet opgegeven! O missi! Ik heb die zo lang gebruikt en ik houd er zo veel van; maar indien u denkt, dat Jezus daarover niet tevreden kan zijn, dan wil ik mijn pijp nu neerwerpen en nooit weer roken."

Zijn ganse ziel was in gloed. Hij was in diepe ernst en zou alles voor ij gedaan hebben. Maar ik wenste liever zijn geweten te leiden dan het te beheersen. Ik antwoordde hem daarom ongeveer het volgende: "Het verheugt mij zeer, Youwili, dat u bereid bent alles op te geven om Jezus te behagen. Hij is het wel waard, want Hij heeft Zijn leven vuur u overgegeven. Wat mij betreft, u weet dat ik niet rook, en van mijn standpunt zou ik het voor mijzelf verkeerd vinden om tijd en geld en misschien mijn gezondheid te verknoeien met het in de lucht blazen van tabaksrook. Het zou mij geen goed doen. Het zou mij niet kunnen helpen om Jezus meer te behagen of beter te dienen. Ik geloof, dat ik gelukkiger en gezonder ben zonder te roken. En ik ben er zeker van, dat ik de tijd en het geld, op deze zelfzuchtige wijze doorgebracht, op andere wijze veel beter tot Gods eer kan gebruiken. Maar ik moet tegenover u oprecht zijn, Youwili, en toestemmen dat velen van Gods kinderen met mij van gevoelens verschillen omtrent dit punt. Zij besteden hun tijd en hun geld en verwoesten soms hun gezondheid met roken, behalve nog dat zij een slecht voorbeeld aan knapen en jonge mannen geven en beschouwen dit niet als zondig. Ik wil daarom onze medechristenen niet veroordelen door het roken een zonde te noemen gelijk de dronkenschap. Maar ik zeg u alleen, dat ik het als een dwaze en verkwistende hebbelijkheid, een slechte gewoonte, beschouw en dat u, ofschoon u Jezus kunt behagen en dienen, terwijl u deze gewoonte blijft aanhouden, de Heere veel beter zou kunnen dienen en Hem meer zou behagen, indien u het niet doet."

Hij keek zeer ernstig, alsof hij zijn gewoonte en zijn besluit tegenover elkander in de weegschaal stelde en zei toen: "Missi, ik geef al het andere op. Indien het Jezus niet boos maakt, wil ik de pijp houden. Ik heb haar zo lang gebruikt, en o! ik houd er zo veel van!"

Mijn raad en mening nog eenmaal uitsprekende, maar hem toch geheel vrij latend om in deze zaak te handelen zoals hij zelf meende dat goed was, en het aan hem overlatend om Jezus te dienen naar het licht, dat hij ontvangen had, liet ik hem vertrekken met een in zoverre verruimd hart en wij hadden nog vele gesprekken over dit voorval. De meesten onzer inboorlingen hebben bij hun bekering vrijwillig de afgod van de tabak vaarwel gezegd. Maar wat kon ik meer tot Youwili zeggen, wanneer duizenden blanke christenen iedere dag huns levens op het altaar van dezelfde afgod offeren? Wonderbaar zijn mij met betrekking tot deze zaak dikwijls de werkingen van een teder geweten geweest, dat zichzelf afvroeg, hoe Jezus te behagen en te dienen en hoe meer voor Jezus te doen.

Enige jaren geleden b.v. ontmoette ik een onderwijzer van een staatsschool in Victoria, die eerst onlangs onder de macht des Evangelies gekomen was. In zijn eerste innige liefde wenste hij iets te kunnen doen om zijn dankbaarheid aan Jezus te tonen. Hij had een huisgezin en kon zich niet aan het zendingswerk wijden. Zijn lieve vrouw en hij berekenden al hun uitgaven om te zien hoeveel zij konden uitzuinigen tot ondersteuning van het werk des Heeren in het vaderland of daarbuiten. Weinig of niets kon er bespaard worden van hetgeen als noodzakelijk beschouwd werd. Hij viel op zijn knieën en smeekte God met tranen om hem te tonen op welke wijze hij nog iets meer zou kunnen doen tot redding van de verlorenen. Plotseling als een bliksemstraal weerklonken de woorden in zijn ziel: "Indien gij zoveel belang stelt in Mij en Mijn werk, kunt gij gemakkelijk uw pijp opofferen." Hij nam terstond zijn pijp op, legde die voor de Heere neer, zeggende: "Hier is zij, o mijn God, en al wat zij mij gekost heeft, zal nu ieder jaar het Uwe zijn."

Hij was niet wat men noemt een zwaar roker, al wat onder de f 0,60 per week blijft, wordt aangemerkt als "gematigd", naar men mij heeft meegedeeld. Hij bevond echter, dat hij f 18,60 per jaar aan tabak besteed had en sedert heeft hij ieder jaar dit geld op het altaar des Heeren neergelegd en Hem gebeden het te gebruiken tot het zenden van Zijn Evangelie in de heidenlanden. Ik zou wel eens willen weten, wie aan het einde van het jaar gelukkiger is, hij, die zijn geld, dat hij aan een zelfzuchtige gewoonte onttrokken heeft aan de voeten van Jezus neerlegt, of hij, die het in vuile rook wegblaast.

Dit voert mij als vanzelf tot het verhalen van de geschiedenis van onze eerste Avondmaalsviering op Aniwa. Het was op zondag 24 oktober 1869.

Zeker waren de engelen Gods en de gemeente der verlost en in de heerlijkheid onder de grote wolk der getuigen, die op het toneel neerzagen, toen wij om des Heeren tafel neerzaten ter gedachtenisviering van Zijn verzoenend sterven, met deze weinige zielen uit het heidendom verlost. De klas van mijn aannemelingen had mij nu geruime tijd bezig gehouden. De voorwaarden tot toelating in de klas waren zeer streng geweest en slechts twintig personen waren daarin opgenomen. Bij de eindondervraging gaven slechts twaalf hunner bewijzen van te verstaan en te begrijpen wat zij deden en van hun hart aan de Heere Jezus gegeven te hebben. Op hun eigen ernstig verzoek en na zorgvuldig onderricht en ondervraging, werden zij plechtig in het gebed opgedragen om tot de Heilige Doop en het Avondmaal te worden toegelaten. Op de daartoe bestemde zondag gaf ik na de gewone aanvang der godsdienstoefening een korte en duidelijke verklaring van de tien geboden en de weg der zaligheid naar het Evangelie. De twaalf

aannemelingen stonden toen op, ten aanzien van al de lieden die daar vergaderd waren, en na een korte vermaning tot hen als bekeerden, stelde ik hun de twee volgende vragen voor en ieder gaf daarop een toestemmend antwoord:

"Verlangt gij in overeenstemming met uw belijdenis van het christelijk geloof en uw beloften voor God en de mensen, dat ik u nu dopen zal?"

"Wilt gij voortaan alleen voor Jezus leven, alle zonden haten en trachten uw Zaligmaker lief te hebben en te dienen?"

Daarop traden zij allen nader, te beginnen met het bejaarde opperhoofd en ik doopte hen één voor één naar de wijze bij de Presbyteriaanse gemeente in gebruik. Twee hunner hadden ook kleine kinderen, die tegelijkertijd gedoopt werden en als lammeren aan de kudde werden toegevoegd. Daarna zonden wij een plechtig gebed ten hemel en in Naam der heilige Drieëenheid was de gemeente van Christus op Aniwa gesticht. Ik sprak tot hen over de instelling van het Avondmaal, naar aanleiding van 1 Kor. 11 : 23 en volgende verzen, en na een gebed van dankzegging en toewijding bediende ik des Heeren Avondmaal voor de eerste maal sedert het eiland Aniwa uit de diepte der koraalrotsen was opgeheven!

Mevr. Mc. Nair, mijn echtgenote en ik en zes Aneityumese onderwijzers zaten met de twaalf gedoopten aan, en ik geloof, zo ooit in mijn aardse ervaring, mocht ik er op die dag de gezegende woorden bijvoegen: Jezus in het midden.

De gehele plechtigheid duurde ongeveer drie uren. De andere inboorlingen zagen het aan met een verwondering, waarvan het ongewoon stilzwijgen bijna pijnlijk was. Velen werden er door gebracht tot een zorgvuldig onderzoek naar alles wat zij zagen en wat hun zo nieuw en vreemd voorkwam. Voor de eerste maal werd het geschenk van de zondagsschool-onderwijzers uit de Dorkasstraat der Presbyteriaanse kerk van Zuid-Melbourne gebruikt: een nieuw Avondmaalstel van zilver. Zij gaven het ons in het geloof, dat wij het nodig zouden hebben en zo ontvingen wij het ook en nu was de dag gekomen en voorbij gegaan. Gedurende driejaren hadden wij gewerkt en gebeden en de mensen onderwezen. Op het ogenblik, toen ik het brood en de beker in deze donkergekleurde handen gaf, vroeger met mensenbloed bevlekt en nu zich uitstrekkend om de zinnebeelden en het zegel van de liefde des Verlossers te ontvangen en te genieten, had ik een voorsmaak van de vreugde des hemels, die mijn hart deed smelten. Ik zal nooit zaliger vreugde smaken, totdat ik staren zal op het verheerlijkt gelaat van Jezus. In de namiddag van die dag werd er een bidstond in de open lucht gehouden, in de schaduw van de grote boom, die tegenover ons kerkgebouw stond.

Zeven van de nieuwe leden gingen ons voor in het gebed tot Jezus, terwijl er een lied gezongen werd tussen ieder gebed. Mijn hart was zo vol, dat ik weinig anders kon doen dan wenen. O! ik kan het mij niet begrijpen, wanneer ik zo vele goede predikanten in het vaderland zie, dat zij niet afstand willen doen van de voorrechten, die zij in hun land genieten, om uit te gaan in de heidenwereld en een vreugde als deze te smaken - "de vreugde des Heeren."

Nu wij ons kleine boek in de landstaal hadden, richtten wij in ieder dorp van Aniwa scholen op. Mijn vrouw en ik hadden reeds zoveel mogelijk hen, die rondom ons woonden, onderricht en daardoor nu een groot aantal helpers gereed. De ondervinding heeft geleerd, dat voor het begin althans hun eigen landslieden de beste onderwijzers zijn. Ieder dorp bouwde zijn eigen school, die des zondags als kerk gebruikt werd. Voor de twee scholen, die het verst gevorderd waren, had ik onze goede Aneityumese onderwijzers, en voor de andere nam ik de beste lezers, die ik kon vinden. Ik liet hen dikwijls van plaats veranderen en nam hen soms voor een poos op onze school terug, die in de namiddag voor hen gehouden werd, en tot aanmoediging gaf ik hun jaarlijks

een klein salaris uit het fonds, dat onder de gemeenten bekend is als het fonds voor inlandse onderwijzers.

Deze dorpsscholen moeten 's morgens bij het aanbreken van de dag gehouden worden, wanneer de hevige dauw het bos nog bevochtigt, want zodra de dauw optrekt door de opgaande zon, vertrekken de inboorlingen naar hun plantages, vanwaar zij bijna uitsluitend al hun voedsel verkrijgen. Ik hield ook in de vroege morgenstond een goed bezochte school in het zendingshuis en om drie uur een namiddagschool voor de onderwijzers. In het eerst maakten zij weinig vorderingen, maar langzamerhand begonnen zij oplettender te worden en zij gewenden zich aan de goede gewoonte van God in alles te erkennen, want al onze scholen begonnen en eindigden met gebed. Naarmate hun kennis en hun geloof vermeerderden, zagen wij hen hun heidense gebruiken langzamerhand afleggen en een nieuw leven vormde zich rondom ons.

Mijn vrouw onderwees een klas van ongeveer vijftig vrouwen en meisjes. Zij werden zeer bekwaam in het naaien, zingen, hoeden vlechten en lezen. Bijna al de meisjes konden ten laatste hun eigen kleren knippen en naaien en ook hemden en voorschoten voor de mannen en kleren voor de kinderen maken. En toch was het nog maar drie korte jaren geleden, dat mannen en vrouwen naakt en onbeschaafd rondliepen. De Christus-Geest is de ware beschavende kracht.

De nieuwe maatschappelijke orde, waarop reeds in haar eerste beginselen gewezen is, verrees rondom ons als een bloem, die haar welriekende geuren verspreidt. Ik kwam nooit rechtstreeks tussenbeide, tenzij men zich uitdrukkelijk tot mij om raad wendde. De twee voornaamste opperhoofden waren van het denkbeeld doordrongen, dat er maar één wet was, de wil van God, en één verordening voor hen en hun volk, als christenen, namelijk om de Heere Jezus te behagen. In iedere moeilijkheid vroegen zij mij om raad. Ik las hun de woorden der Heilige Schrift voor en legde ze hun uit en toonde hun aan, wat mij voorkwam de wil van God te zijn en wat naar mijn mening de Zaligmaker zou behagen, en dan zond ik hen heen om het met hun volk te bespreken en om deze grondbeginselen van Gods Woord zo verstandig mogelijk op hun omstandigheden toe te passen.

Ons deel van het werk ging zeer gemakkelijk voort, niettegenstaande enkele moeilijke en treurige voorvallen. Enkele op zichzelf staande gevallen van hartstocht en zelfzucht en ondeugd brachten ons menig bitter verdriet. Maar de Heere verloor nooit het geduld met ons en dus durfden wij ook tegenover hen het geduld niet verliezen. Wij oefenden de onderwijzers, vertaalden en drukten de Schrift en legden haar uit; wij baden met de zieken en stervenden; wij gaven dagelijks medicijnen uit; wij leerden hun werktuigen gebruiken; wij gaven hun raad met betrekking tot wetten en straffen; en de nieuwe maatschappij groeide en breidde zich uit en droeg onder al haar onvolmaaktheden enige sporen van het heerlijk koninkrijk van God onder de mensen.

Ons leven en werken kan ik mijn lezers het best duidelijk maken door de beschrijving van een zondag op Aniwa. Wij gebruiken het ontbijt met het aanbreken van de dag. Daarna luidt de kerkklok en eer het luiden ophoudt, is iedere bezoeker gezeten. De inboorlingen komen van de verste plaatsen op dit vroege uur bijeen en worden door het opgaan van de zon gewaarschuwd omtrent de tijd, waarop zij moeten vertrekken. De eerste dienst duurt ongeveer een uur; dan is er een tussentijd van twintig minuten, de klok luidt weer en de tweede godsdienst oefening begint. Wij volgen de gebruiken der Presbyteriaanse kerk; maar in iedere godsdienst oefening verzoek ik een ouderling of een lid der gemeente om in één der gebeden voor te gaan, hetgeen zij gaarne doen en tot groot nut van allen, die tegenwoordig zijn.

Wanneer de laatste kerkbezoeker het gebouw verlaten heeft na de tweede

godsdienstoefening, wordt de klok tweemaal zeer bedaard geluid en dit is het teken voor de aanvang der klas mijner aannemelingen. Ik verklaar daar zorgvuldig de kleine Catechismus en toon aan hoe hetgeen daarin geleerd wordt op de Heilige Schrift gegrond is, terwijl ik iedere waarheid op het leven en het geweten toepas. Deze klas wordt gedurende het gehele jaar voortgezet en langzamerhand vermeerderd het aantal leden der gemeente, al naarmate de Heere hun een weg opent. De meesten hunner bezoeken de klas tenminste twee volle jaren vóórdát zij aan des Heeren tafel worden toegelaten. Deze verordening en strenge tucht verklaart het feit, dat zo weinigen van onze gedoopte bekeerlingen zijn teruggevallen, niet meer naar verhouding dan in de gemeenten in het vaderland, geloof ik. Velen van de gemeenteleden houden ondeí elkander een bidstond in de aangrenzende school - iets, dat zij uit eigen beweging zijn begonnen - waarin zij Gods zegen op al het werk en de godsdienstoefeningen van de dag inroepen.

Daarna gebruiken wij een eenvoudig middagmaal, de vorige dag gereed gemaakt, en de klok luidt binnen een uur voor het begin van onze zondagsschool, waaraan al de inwoners, jong en oud, deelnemen. Ik ben daarvan de leider; ik houd een toespraak en overhoor de lessen, terwijl mijn vrouw een grote klas van vrouwen, en de ouderlingen en anderen de gewone klassen voor ongeveer een half uur onderwijzen.

Om één uur is de school geëindigd en wij gaan uit om de verschillende dorpen te bezoeken. Een ouderling van enige ervaring gaat met verscheidene onderwijzers langs de ene kant van het eiland rond, terwijl ik met een ander gezelschap de andere zijde neem, en de volgende zondag verwisselen wij. Een korte godsdienstoefening wordt in de open lucht gehouden of in de scholen van ieder dorp, dat wij kunnen bereiken, en bij hun terugkomst delen zij mij de ziektegevallen, die zij vernamen, mee, of iets over de vorderingen, die het werk des Heeren maakt. Het gehele eiland wordt op die wijze langs zekere en geleidelijke weg geëvangéliseerd.

Wanneer de zon ondergaat, kom ik van mijn tocht door de dorpen terug en als de duisternis invalt, wordt de kano-trom in ieder dorp geroerd en het volk verzamelt zich onder de boom tot het avondgebed. De ouderling of onderwijzer leidt de samenkomst. Vijf of zes liederen worden vrolijk gezongen en vijf of zes korte gebeden worden daartussen opgezonden en zo gaat het avonduur gelukkig in de gemeenschap met God voorbij. Op kalme avonden en nu het christendom vrij algemeen op het eiland ingang heeft gevonden en de bewoners gaarne hun lievelingsliederen weer en nog eens weer herhalen, zijn deze bidstonden in de dorpen een gezegend slot van de dag en doen het verwijderde bos weerklinken van de lof van God. In het zendingshuis verzamelen wij, vóór wij ons ter ruste begeven, al de jonge lieden en diegenen van onze dorpelingen, die zich bij hen willen voegen. Zij zitten in rijen op de grond van onze eetkamer, zingen liederen, lezen verzen uit de Bijbel en doen en beantwoorden vragen over het onderwijs van die dag. Om negen uur zenden wij hen heen, maar zij vragen ons gewoonlijk om te mogen blijven en onze huiselijke godsdienstoefening in het Engels te mogen bijwonen. "Missi", zeggen wij dan, "wij horen het zingen zo gaarne. Wij verstaan er wel wat van. En wij zijn gaarne daar, waar gebeden wordt!"

Zo gingen onze zondagen in voortdurende werkzaamheid voorbij. Ik was dikwijls zeer vermoeid, maar het was geen moeilijke dag voor mij en evenmin wat sommige mensen puriteins en vervelend zouden noemen. Wij waren er met ons ganse hart in en het volk maakte de dag tot een wekelijkse feestdag. Zij hadden weinig andere afwisseling en de godsdienst was voor hen een bron van afwisseling en genoeg. Zolang men hun maar de gelegenheid bood om te zingen, wisten zij niet wat vermoeidheid was. Toen ik in de zogenaamde beschaafde wereld terugkeerde, en zag hoe de dag des Heeren misbruikt

werd onder de blanke christenen, verlangde mijn ziel naar de geheiligde rustdagen op Aniwa!

Onze weekdagen zijn niet minder vervuld met allerlei werkzaamheden, hoewel gedeeltelijk van andere aard. In de zeer vroege morgen op maandag en de andere dagen der week wordt in ieder dorp op Aniwa de Tavaka (kano-trom) geroerd. Al de bewoners bezoeken dan eerst de school, wat ongeveer anderhalf uur duurt, en vertrekken daarna naar hun plantages. Nadat ik mijn ontbijt heb gebruikt, breng ik de voormiddag door met vertalen of drukken, het bezoeken van zieken, of wat er verder nodig is te doen. Om twee uur komen de inboorlingen van hun werk terug, baden zich in de zee en gebruiken het middagmaal van kokosnoten, broodvruchten, of ander gemakkelijk te verkrijgen voedsel. Om drie uur luidt de klok en de namiddagschool voor de onderwijzers en de meer gevorderde leerlingen houdt mijn vrouw en mij voor ongeveer anderhalf uur bezig. Hun verdere tijd brengen de inboorlingen door met vissen of luieren, of het bereiden van het avondeten, dat onder hen altijd het maal van de dag is. Tegen zonsondergang klinkt de Tavaka weer en de dag wordt in ieder dorp met gebed besloten, dat onder de Banyanbomen wordt opgezonden. Zo gaat de ene dag na de andere, de ene week na de andere voor ons op Aniwa voorbij, en op dezelfde wijze gaat het op de andere eilanden, waar de zendelingen een tehuis gevonden hebben. In vele opzichten is het een eenvoudig, gelukkig en schoon leven. En de man, wiens hart vervuld is van de dingen, die Jezus behagen, gevoelt geen verlangen het te verwisselen met de ijdelheden van de zogenaamde beschaafde maatschappij, die haar leven schijnt te vinden in genoegens, die Christus niet met haar kan delen, en waaraan christenen daarom geen deel moesten nemen.

De gewoonte om 's morgens en 's avonds huiselijke godsdienstoefeningen te houden en om bij de maaltijd te bidden of te danken, vond verwonderlijk spoedig ingang bij het volk en het werd, gelijk ik reeds gezegd heb, het onderscheidend kenmerk tussen christenen en heidenen. Dit was zeer in het oog lopend gedurende een tijd van grote schaarsheid, die ons overviel. Ik hoorde bijv. een vader aan de deur van zijn hut, terwijl zijn huisgezin rondom hem verzameld was, eerbiedig God danken voor het voedsel, dat hun bereid was en voor al Zijn gunsten in Christus Jezus. Toen ik naderbij kwam en met hen sprak, bevond ik, dat hun maal bestond uit vijgenbladeren, die zij verzameld en gekookt hadden. Een maal, dat zeker eenvoudig genoeg was, maar honger maakt rauwe bonen zoet, en tevredenheid is het beste gerecht.

Gedurende deze zelfde tijd van schaarsheid leden mijn wezen ook zeer veel. Eens kwamen zij bij mij, zeggende: "Missi, wij hebben grote honger!" Ik antwoordde: "Ik ook, lieve kinderen, en wij hebben geen brood zolang de Dayspring niet komt." Hierop vervolgden zij: "Missi, u hebt twee mooie vijgenbomen. Mogen wij ons maal doen met de jonge, zachte blaadjes? Wij zullen de takken en de vruchten niet beschadigen."

"Welzeker, kinderen, neemt zoveel je lust." In een oogwenk zat ieder kind op een tak en daar stilden zij hun honger, terwijl zij zo gelukkig als eekhoortjes waren. Iedere avond baden wij om de komst van het schip en 's morgens spoedden zich onze weesjongens naar de koraalrotsen om aan de zee het antwoord te vragen. Dag aan dag keerden zij met treurige aangezichten terug, zeggende: "Missi, Tavaka jimra!" (Nog geen schip). Maar eens bij het aanbreken van de dag werden wij gewekt door het geroep van: "Tavaka oa! Tavaka oa!" (Het schip, hoerah!) waarmee de jongens zich van het strand naar het zendingshuis spoedden.

Wij stonden spoedig op en de jongens riepen mij toe: "Missi, het is ons eigen schip niet,

maar wij geloven, dat het wel de vlag voert. Het heeft drie masten en onze Dayspring maar twee."

Ik keek door mijn verrekijker en zag, dat men op het schip reeds bezig was goederen in de boten te brengen en toen ik de kinderen vertelde, dat er kisten en manden naar het strand werden gezonden, juichten en dansten zij van vreugde. Toen de eerste bootlading gelost was, omringden de kinderen mij, zeggende: "Missi! hier is een ton, waarin het ratelt, alsof er beschuit in is! Mogen wij die naar het zendingshuis brengen?"

Ik gaf hun verlot dit te doen indien het hun mogelijk was, en in een ogenblik werd de ton in het pad gebracht en de jongens rolden haar voor zich uit, waarbij sommigen vielen en zich de knieën bezerden, maar terstond weer opsprongen, voortduwden en zich geen rust gunden totdat zij voor de deur van ons provisiehuis genaderd waren. Toen ik terug kwam, vond ik hen allen er omheen staan; zij zeiden tot mij: "Missi, hebt u vergeten, wat u ons beloofd hebt?"

"Wat heb ik dan beloofd?" vroeg ik.

Zij keken teleurgesteld en fluisterden onder elkander: "Missi heeft het vergeten."

"Wat vergeten?" vroeg ik weer.

"Missi", antwoordden zij, "u hebt beloofd, dat u ons allen een beschuit zou geven, wanneer het schip aankwam."

"O!" hernam ik, "dat heb ik niet vergeten. Ik wilde alleen maar zien of jullie het onthouden hadden!"

Zij lachten en riepen: "Daar was geen vrees voor, missi! Wilt u de ton gauw opendoen? Wij snakken naar beschuit."

Ik nam terstond hamer en andere werktuigenter hand, sloeg er de hoepels af, maakte de ton open en gaf iedere jongen en ieder meisje een beschuit. Tot mijn verwondering stonden zij allen rondom mij met hun beschuit in de hand, maar niemand begon te eten.

"Wat!" riep ik uit, "jullie snakken naar beschuit, waarom eten jullie nu niet? Verwachten jullie er nog één?"

Eén van de oudsten zei: "Wij willen eerst God danken, omdat Hij ons voedsel gegeven heeft, en Hem vragen om het voor ons allen te zegenen." En dit werd gedaan op hun eenvoudige en kinderlijke wijze; en toen gingen zij eten en genoten hun voedsel als een gift uit de hand des hemelsen Vaders. Is er ook een kind, die dit leest of hoort lezen, die nooit God dankt, noch Hem vraagt het dagelijks brood te zegenen? Is zulk een kind dan geen blanke heiden? Wij konden ons allen hartelijk met de lieve kinderen verheugen. Reeds enige weken had het ons aan Europees voedsel ontbroken; wij hadden niets anders meer dan een weinig thee, en de kokosnoot was ons voornaamste voedingsmiddel geweest. Wij begonnen er zeer naar te verlangen. Onze zielen verhieven zich dankbaar tot de Heere, Die ons nieuwe voorraad had geschonken, opdat wij Hem meer mochten liefhebben en Hem beter konden dienen.

De scherpe ogen der kinderen hadden goed gezien. Het was de Dayspring niet. Ons mooie, kleine schip had 6 jan. 1873 schipbreuk geleden en dit schip was de Paragon, die men bevracht had met onze benodigdheden. En helaas! het wrak was bij opbod verkocht aaneen Franse maatschappij tot slavenhandel, die een doortocht tussen de koraalrotsen had gemaakt en het schip weer vlot gekregen had in de baaien zich verlustigde in het vooruitzicht van ons zendingsschip te gebruiken voor de met bloed bevleete Kanakahandel (een gelijkkluidend woord voor slavenhandel in de Zuidzee). Ons hart kromp ineen van schrik en afschuw. Vele inboorlingen zouden zich onwetend aan de Dayspring toevertrouwen en men zou zich op ons wreken, gelijk men dat op de edele bisschop Patteson had gedaan, wanneer het bedrog uitgevonden werd. Wat te doen? Niets dan tot God roepen, hetgeen al de vrienden van de zending dag en nacht deden,

niet zonder tranen te vergieten, wanneer wij dachten aan de mogelijke vernedering, die ons edel vaartuig kon ondergaan.

Luistert, wat er gebeurde. De Franse slavenhandelaars, zeer in hun schik met hun aankoop, lieten het schip in de baai ankeren en gingen aan land om de gebeurtenis te vieren. Zij dronken en vierden feest en jubelden. Maar in die nacht stak er een hevige storm op, de oude Dayspring werd van haar anker geslagen, maar ditmaal met gebroken achtersteven en voor altijd ongeschikt tot enige arbeid, hetzij edele of lage. O! gij witgesluerde maagd, die over de golven heenzweefde, het was beter voor u, evenals voor uw zusters onder de mensen, om te sterven en van de aarde te verdwijnen, dan om besmet te worden en voort te leven in schande!

Dr. Steel had de Paragon, een pas te Balmain, Sydney, gebouwde driemaster, doen bevrachten met onze voorraad levensmiddelen, brieven, enz. en de eigenaars hadden een geschreven overeenkomst gegeven, dat, indien wij het schip binnen het jaar konden kopen, wij het voor f 36.000 konden krijgen. Het was in elk opzicht een zeer bruikbaar schip, en het' werd spoedig zeer duidelijk openbaar, dat het in het belang van de zending zou wezen zich de diensten van dit schip voortdurend te verzekeren.

Ik had dikwijls gezegd, dat ik mijn bemind werk op de eilanden niet weer zou verlaten, tenzij ik daartoe genoodzaakt werd door ziekte of door het verlies van ons zendingsschip, in welk laatste geval mijn diensten misschien nodig zouden zijn om in een en ander te helpen voorzien.

Vreemd genoeg overvielen mij deze beide zaken tegelijkertijd. Gedurende de stormen, die in 1873, toen de Dayspring verging, van januari tot april woedden, verloren wij een geliefd kind door de dood, mijn lieve vrouw had een langdurige ziekte en ik werd aangetast door hevige reumatiek. Het was zo treurig met mij gesteld, dat ik niet meer spreken konen men geloofde, dat ik stervende was. De kapitein van een schip, dat ons eiland aandeed en daarna naar Tanna ging, had mij bezocht en sprak daar over mij, als naar alle waarschijnlijkheid reeds gestorven. Onze trouwe en beminde vrienden en mede-zendingen, de heer Watt en zijn echtgenote, vertrokken terstond van Kwarnera, op Tanna, in hun open boot en roeiden en zeilden dertig mijlen ver om ons te bezoeken. Weinige dagen voor hun aankomst echter was ik in een lange en diepe slaap gevallen en bij mijn ontwaken was het bewustzijn tot mij teruggekeerd. De crisis was voorbij; ik nam langzaam in beterschap toe, maar toen ik mijn krachten een weinig herkreeg, was mijn zwakheid zo groot, dat ik verscheidene dagenlang op krukken moest gaan.

Nu werd mij aangeraden om tot herstel van gezondheid verandering van lucht te beproeven, zo mogelijk op het koelere Nieuw-Zeeland, en betere geneeskundige hulp in te roepen. Wij namen daarom de eerste gelegenheid te baat om naar Sydney te vertrekken, verlangend om middelen in het werk te stellen tot aankoop van de Paragon en ons dan naar de zusterkolonie te begeven. Daar ik nauwelijks in staat was te lopen zonder krukken, riepen wij voorlopig enige vrienden samen, ten einde met hen raad te nemen. De Assura-ntiemaatschappij had f 24.000,- betaald voor de Day-spring. De helft van die som was uitgegeven tot het bevrachten en tot onderhoud van de Paragon, zodat wij nog f 24.000,- nodig hadden om het schip te kopen, behalve een grote sorn voor veranderingen en uitrusting voor de zending. De heer Learmouth zag daarop de heer Goodiet aan en zei: "Indien U mij wilt helpen, zullen wij dit schip maar terstond voor de zendelingen aankopen, opdat Gods werk geen schade moge lijden door het vergaan van de Day Spring."

Deze beide dienaars van God, uitmuntende ouderlingen van de Presbyteriaanse gemeente, raadpleegden tezamen en het schip werd de volgende dag aangekocht. Hoe prees ik God en hoe vurig bad ik Hem, hen en de hunnen te zegenen. Onze waarde

vriend Dr. Fallarton zei tot hen: "Maar welke waarborg vraagt u van de Zendelingen tot zekerheid voor uw geld?" Het edel antwoord van de heer Learmouth, waarmee zijn vriend van harte instemde, was: "Gods werk is onze waarborg! Van hen zullen wij geen waarborg vragen. Welke waarborg kunnen zij ons geven behalve hun geloof in God! En die waarborg is reeds de onze."

"U neemt dus God en Zijn werk tot borgstelling", sprak ik hierop. "Weest verzekerd, dat Hij u spoedig zal terug betalen en u zult door deze edele daad niets verliezen."

Toen ik de St. Andrew kerk voor een openbare samenkomst had verkregen, kondigde ik deze samenkomst in alle couranten aan. Predikanten, zondags- school-onderwijzers en andere vrienden kwamen in grote getale bijeen. De zaak werd uitvoerig besproken en collecte-kaarten werden ruim verspreid. Sommigen onzer mede-zendelingen meenden, dat de gemeenten in de koloniën al deze dingen nu uit zichzelf zouden doen, zonder dat wij er ons persoonlijk mee bemoeiden. Maar in iedere grote en onverwachte gebeurtenis moet iemand krachtadig optreden en de weg wijzen, anders ontsnapt de kostbare gelegenheid. De kommissies werkten alles in de onderdelen uit en allen werkten samen met de meest mogelijke goedwilligheid.

Daarop zeilde ik van Sydney naar Victoria en richtte het woord tot de Algemene Vergadering van de Presbyteriaanse gemeente te Melbourne. Het werk werd daar zonder veel moeite begonnen en gewillige arbeiders zetten het voort in de verschillende gemeenten en op de zondagsscholen.

Op raad van de geneesheer zeilde ik naar Nieuw-Zeeland met het stoomschip Her0, kapitein Logan. Een groot gezelschap verkwisters en dobbelaars was aan boord, die van de wedrennen te Melbourne terugkeerden en wier taal zeer goddeloos was. Nadat ik deze zaak in het gebed voor God gebracht had, zei ik de tweede dag, toen wij aan tafel gezeten waren; "Heren, wilt u mij een enkel woord veroorloven.? ik ben er zeker van, dat niemand aan deze tafel de gevoelens van een ander zou willen kwetsen of iemand onnodig verdriet veroorzaken."

Aller ogen waren op mij gericht en men vroeg algemeen wat ik bedoelde. Ik vervolgde: "Heren, wij zullen gedurende een week of meer in elkanders gezelschap zijn. Nu doet het mij innig leed, u de naam van mijn gezegende Verlosser te horen misbruiken. Het is God, in Wie wij leven en ons bewegen; het is Jezus, Die stierf om ons te redden; enik zou tienmaal liever hebben, dat u mij zou beledigen en minachten, iets, waaraan niemand in dit gezelschap denken zou, dan dat u de heilige Namen, die mij zo dierbaar zijn, zo oneerbiedig gebruikt."

Er ontstond een pijnlijk stilzwijgen na mijn woorden, en de meeste aangezichten werden rood, hetzij van toorn, hetzij van schaamte. Eindelijk antwoordde een bankier, die daar ook tegenwoordig was, een man wie men het kon aanzien dat hij spoedig aan de tering zou sterven, mij met een godslastering en met enige toornige woorden. Ik bleek kalm en antwoordde vriendelijk, hem vol droefheid en medelijden in het gelaat ziende:

"Waarde heer! u en ik zijn elkander vreemd. Maar van het ogenblik af dat ik aan boord ben gekomen h5 ik u zeer beklagd om uw slechte gezondheid en uw pijnlijke hoest. U moest de laatste zijn om die gezegende Naam te lasteren, daar u misschien spoedig in Gods tegenwoordigheid zult moeten verschijnen. Ik antwoord echter op wen beledigend woord. Indien de Zaligmaker u even dierbaar was als mij, zou u mij beter begrijpen." Weinig meer werd er gesproken gedurende het overige van de maaltijd. Maar een uur later liet kapitein Logan mij in zijn kajuit verzoeken en zei: "Mijnheer, ik ben ook een christen. Ik zou het stille uurtje in mijn kajuit met deze Bijbel niet willen missen voor al de genoegens, die de wereld kan aanbieden. U deed uw plicht heden tegenover deze spotters, maar laat hen en hun geweten nu in de hand Gods over en neem er verder geen

notitie van gedurende de reis."

Ik hoorde aan boord van dat schip geen vloek meer.

De bankier ontmoette mij op Nieuw-Zeeland en nodigde mij vriendelijk in zijn woning? Mijn gezondheid ging veel vooruit gedurende de reis, maar ik was zeer bezorgd over onze nieuwe onderneming. Een som van f 33.600,- moest bijeengebracht worden, anders kon het schip niet vrij naar de Nieuwe Hebriden zeilen. In mijn zwakke gezondheidstoestand beefde ik voor de taak, die weer op mij scheen te rusten.

Op een nacht viel ik, na in mijn kajuit lang gebeden te hebben, in een diepe slaap, en God gaf mij een hemels droomgezicht, dat mij zeer vertroostte; men moge het uitleggen, zoals men wil. Ik hoorde een liefelijke muziek tot lof van God, die al nader en nader kwam, en ik zag een menigte blinkende wezens mij tegemoet komen. Hun glans kwam uit een middelpunt, dat met verblindende pracht schitterde. Verblind door het schitterende licht, schenen mijn ogen toch duidelijk de voren van de verheerlijkte Heiland te onderscheiden, maar toen ik ze ophief om Zijn gelaat te aanschouwen kon ik de uitnemende vreugde niet verdragen.

Ik hief mijn hand instinctmatig omhoog om mijn ogen te bedekken en weende van verrukking; de muziek werd daarop al zachter en stierf eindelijk in de verte weg, en ik hoorde een stem, met wonderbare kracht en zachtheid zeggen: "Wie zijt gij, o grote berg? Voor Zerubbabel zult gij tot een vlak veld worden."

Ik weet dat sommigen over dit alles slechts zullen glimlachen. Voor mij echter werd het een grote en blijvende vertroosting. En ik sprak voortdurend tot mijzelf: "Hij is de Heere en zij zijn allen gedienslige geesten; indien Hij mij op deze wijze vertroost en aanmoedigt in Zijn werk, wil ik moed scheppen en ik weet, dat ik slagen zal."

Toen ik Auckland bereikte, kwam ik daar juist bijtijds om de Algemene Synodevergadering te kunnen bijwonen. Men heette mij hartelijk welkom en ik kreeg vergunning om iedere gemeente en zondagsschool te bezoeken, die ik maar bereiken kon. De predikanten stonden de beweging met hartelijke ijver voor. De zondagsschoolleerlingen namen collecte-kaarten voor "aandelen" in het nieuwe zendingsschip. Iedere dag werd er een samenkomst gehouden en op zondag drie. Auckland, Nelson, Wellington, Dunedin en alle steden en gemeenten, die binnen bereik waren, waren spoedig genoeg bezocht en ik ondervond nooit groter sympathie en hartelijkheid op één mijner tochten dan mij hier te beurt viel zowel bij de predikanten als bij de gemeenteleden van de Presbyteriaanse kerk op Nieuw-Zeeland.

Ik kwam in Sydney terug tegen heteinde van maart. Mijn gezondheid was wonderlijk verbeterd en Nieuw-Zeeland had mij ongeveer f 20400,- gegeven voor het nieuwe schip. Met de f 12000,- assurantiegeld en ongeveer f 8400,- van Nieuw-Zuid-Wales en f 4800,- uit Victoria, behalve de f 6000,- tot onderhoud van het schip, ook uit Victoria, waren wij in staat de f 36000,- terug te betalen, die voor het schip waren uitgegeven en ongeveer f 9600,- voor veranderingen en herstel te besteden. Verder voorzagen wij het schip van alle benodigdheden, zodat het een jaar lang vrij van schuld het werk voor de eilanden kon verrichten.

Ik sprak nu tot onze twee goede vrienden in Sydney: "U nam God en Zijn volk tot waarborg, ziet nu hoe spoedig Hij u heeft ontheven van alle verantwoordelijkheid. U hebt geen verlies geleden en u hebt de eer en het voorrecht gehad uw Heere te dienen. Ik benijd u de vreugde, die u moet gevoelen door uw rijkdom zo te gebruiken, en ik wens u een dubbele zegen van God op al uw bezittingen."

Onze agent, Dr. Steele, had aan de autoriteiten verzocht om de naam van het schip te

mogen veranderen van Paragon in Dayspring, opdat de oude verbintenissen niet verbroken mochten worden. Dit werd welwillend toegestaan en zo zeilde onze tweede Dayspring op haar jaarlijkse tocht naar de Nieuwe Hebriden, zonder iets verschuldigd te zijn, en wij keerden er mee naar onze eilanden terug, de Heere dankende en versterkt naar lichaam en geest.

Hoofdstuk 8

SCHETSEN VAN ANIWANEZEN

In het heidendom wordt ieder werkelijk bekeerde terstond een zendeling. Het veranderd leven, dat uitblinkt te midden van de omringende duisternis, is een Evangelie in duidelijke karakters, dat ieder lezen kan Onze eilanders voornamelijk die weinig hadden om hen te boeien of hun aandacht af te leiden, worden krachtige en toegewijde arbeiders voor de Heere Jezus, indien eenmaal de Goddelijke liefde tot de zielen in hen is uitgestort. Velen mijner lezers zouden, indien zij deze bijzondere omstandigheden niet bedenken, geneigd zijn om ons van overdrijving te beschuldigen wanneer wij hun enthousiasme voor het Evangelie beschrijven. Maar nadenkende lieden zullen gemakkelijk inzien, dat inboorlingen, die beheerst worden door de machtige invloed, die van Golgótha over de wereld is uitgegaan, en niet afgeleid worden door maatschappelijke genoegens, politiek, literatuur of zaken, door een zedelijke noodzakelijkheid als gedrongen worden om al de stroom van hun wezen in de godsdienst uit te gieten en een zelfopoffering te tonen, die men, helaas! tevergeefs zoekt onder de duizenden christenen in de beschaafde wereld.

Een heiden is zijn ganse leven, te midden van donker bijgeloof en onterende misbruiken, zoekende geweest naar zielsvrede. Het licht der openbaring wordt in zijn ziel ontstoken. Hij leert, dat God liefde is, dat God Zijn Zoon gezonden heeft om voor hem te sterven, en dat hij erfgenaam is van het eeuwig leven in en door Jezus Christus. Door de Geest des Heeren verlicht, gelooft hij dit alles.

Hij gaat in de derde hemel van geluk over en brandt van verlangen om de blijde tijding aan iedereen bekend te maken. Anderen zien de verandering in zijn uiterlijk, in zijn karakter, in zijn gehele leven en daden, en in zulk een omgeving is ieder bekeerde een schijnend licht. Zelfs gehele bevolkingen worden hierdoor in de voorhoven des tempels gebracht en eilanden, nog door heidenen en kannibalen bewoond, zijn zeer verlangend naar een zendeling, die onder hen moet komen wonen. Zij zullen zijn leven en bezittingen in volmaakte heiligheid bewaren, waar zij weinige jaren geleden alles wat hun strand bereikte ogenblikkelijk zouden opgeofferd hebben. Zij zijn niet tot het christendom bekeerd, noch beschaafd geworden, maar het licht is rondom hen ontstoken en ofschoon het nog slechts in de verte schijnt, kunnen zij niet anders dan zich in de stralen ervan verheugen. Maar zelfs, waar het pad niet zo effen is en waar hun geen welkom wacht, tonen de bekeerde inboorlingen een bewonderenswaardige ijver. Een van onze opperhoofden b.v., in wiens hart de Heere het verlangen had doen ontstaan om te zoeken en zalig te maken, zond eens een bode naar een inlands hoofd om hem te zeggen, dat hij en vier zijner metgezellen des zondags wilden komen om hem methet Evangelie van de ware God bekend te maken, Deze liet hem antwoorden, dat hij hem dit bezoek ten strengste verbood, en bedreigde iedere christen, die zijn dorp naderde, met de dood. Ons opperhoofd zond een vriendelijke boodschap tot antwoord, waarin hij hem zeide, dat Jehovah de christenen geleerd had goed voor kwaad te vergelden en dat zij ongewapend zouden komen om hun de geschiedenis te verhalen van de Zoon van God, Die in de wereld kwam en aan het kruis stierf om Zijn vijanden te zegenen en te redden. Het heidense opperhoofd zone. donmiddellijk dit strenge antwoord weer: "Indien u komt, zult u gedood worden."

Op zondagmorgen ontmoette het christenopperhoofd niet vier zijner metgezellen buiten het dorp reeds het heidense opperhoofd, dat hem nogmaals met de dood bedreigde.

Maar de eerste zei: "Wij komen ongewapend tot u. Wij komen u alleen van Jezus vertellen, en geloven dat Hij ons heden zal beschermen."

Daar zij eenvoudig voortgingen hun schreden naar het dorp te richten, begonnen hun vijanden met hun speren naar hen te werpen. Sommige steken ontweken zij, daar zij allen, op één na, behendige krijgslieden waren en andere vingen zij letterlijk met de blote hand op en wendden de speren op ongelooflijke wijze terzijde. De heidenen, zo het scheen ten hoogste verbaasd over deze mensen, die hen zo zonder wapenen naderden en hen zelfs niet eens met hun eigen speren, die zij gegrepen hadden, trachtten te verwenden, zagen uit louter verwondering van verdere aanvallen af, nadat zij, wat het oude opperhoofd noemde "een regenbui van speren", op hen hadden doen nederdalen. Ons christenopperhoofd riep nu uit, terwijl hij met zijn vrienden in hun midden op de openbare grond van het dorp postvatte: "Jehovah beveiligt ons op deze wijze. Hij heeft ons al uw speren gegeven. Eens zouden wij er u mee gedood hebben; maar nu komen wij niet om te vechten, maar om u van Jezus te vertellen, Hij vraagt u om al uw wapenen neer te leggen en aan te horen wat wij u omtrent de liefde van God, onze almachtige Vader, de enig levende God, kunnen meedelen",

De heidenen waren geheel overbluft. Zij geloofden klaarblijkelijk, dat deze christenen door een onzichtbare macht beschermd werden. Zij luisterden voor de eerste maal naar de geschiedenis van het Evangelie en van het kruis. Wij beleefden het, dat dit opperhoofd met zijn ganse stam in de school van Christus neerzat. En daar is misschien onder al de eilanden in de Zuidzee, die voor Christus gewonnen zijn, geen eiland, waar niet soortgelijke daden van heldenmoed der bekeerlingen door de zendelingen kunnen verhaald worden tot e:er van onze arme inboorlingen en tot roem van hun Zaligmaker. Groter en moeilijker beproevingen moest hun nieuw geloof soms ondergaan.

Eens noodzaakte de oorlog op Tanna ongeveer honderd mensen een schuilplaats te zoeken op Aniwa. Voor korte jaren geleden zou hun leven niet veilig geweest zijn onder de bewoners van een ander eiland van menseneters. Maar nu werd Aniwa door de Geest van Christus beheerst. De uitgewekenen werden vriendelijk verzorgd en werden na verloop van tijd naar hun land teruggeleid door ons zendingsschip, de Dayspring. De opperhoofden en de ouderlingen der gemeente echter hadden hun bij hun komst op het eiland de nieuwe wetten duidelijk en ernstig voorgelegd. Zij beloofden hen te helpen en te beschermen, maar Aniwa werd nu volgens de wetten van Christus geregeerd, en indien één van de Tannezen door slecht gedrag de openbare wetten schond of op enige wijze de dienst van Jehovah verstoorde, zouden zij terstond van het eiland verdreven en naar Tanna teruggezonden worden. In dit alles ondersteunde het opperhoofd van de Tanna-partij, mijn oude vriend Nowar, onze christenhoofden op krachtige wijze. De Tannezen gedroegen zich goed, en velen hunner droegen kleren en begonnen de kerk te bezoeken, en de hevige last, die op de beperkte hulpmiddelen van Aniwa drukte door het onderhoud met zoveel mensen, werd met een edele en christelijke geest gedragen, die op de Tannezen grote indruk maakte en het Evangelie van Christus ingang deed vinden.

In het opeisen van Aniwa voor Christus en het winnen van dit eiland als een parel aan Zijn kroon, deden wij een ervaring op, die altijd Gods weg door de geschiedenis heeft gekenmerkt. Hij deed rondom ons mensen opstaan om Zijn gezegend werk voort te zetten en maakte hen op bewonderenswaardige wijze tot Zijn werk geschikt. Onder dezen moeten wij voornamelijk gedenken Namakei, het bejaarde opperhoofd van Aniwa. Langzaam maar zeker drong het licht des Evangelies tot zijn ziel door, en hij was er altijd op gesteld om aan zijn volk mee te delen wat hij leerde. In zijn heidense dagen was hij een kannibaal en een dapper strijder; maar reeds van den beginne, gelijk in de vorige hoofdstukken is aangetoond, toonde hij grote belangstelling in ons en in ons werk. Ongetwijfeld kwam er in het eerst een weinig zelfzucht bij, maar allengs

werden zijn beweeggronden zuiverder, naarmate ogen en hart geopend werden voor het Evangelie van Christus.

Toen ons op het eiland een zoon geboren werd, was het oude opperhoofd in verrukking. Hij wilde het kind tot zijn erfgenaam maken, daar zijn eigen zoon gestorven was, en bracht bijna het gehele eiland op de been om het blanke opperhoofd van Aniwa te zien. Hij wenste, dat hij Namakei, de jongere, genoemd zou worden, een eer, die wij, vrees ik, niet genoeg op prijs stelden. Toen het kind opgroeide, nam hij het bij de hand en wandelde overal vrij met hem rond onder het volk, leerde hem hun taal spreken als een inboorling en boezemde hun niet alleen belang in voor zijn persoon, maar ook voor ons en voor het werk des Heeren. Dit was ook één van de banden, hoewel een zuiver menselijke, die hen allen nader en nader aan Jezus verbond.

De dood van Namakei was bijzonder treffend. Hij had gehoord, dat de zendelingen eenmaal in het jaar op één van de eilanden samenkwamen om over het werk des Heeren te beraadslagen. Wat hij zich had voorgesteld van zulk een zendings-synode kan men moeilijk met juistheid bepalen, maar in zijn ouderdom, toen hij reeds zeer zwak was, sprak hij zijn vurige wens uit ons naar onze volgende samenkomst op Aneityum te vergezellen opdat hij al de zendelingen van Jezus zou zien en horen, die van al de eilanden der Nieuwe Hebriden vergaderd waren. Bevreesd dat hij ver van huis zou sterven en dat dit grotere tegenspoed aan het goede werk op Aniwa mocht brengen, waar hij zeer bemind was, verklaarde ik mij ten sterkste tegen zijn plan. Maar hij en zijn familie en al het volk hadden er hun hart op gezet, dat hij gaan zou en zo moest ik eindelijk wel toegeven. Zijn kleine boekenschat werd nu verzameld, zijn weinige kledingstukken bijeengebracht en een kleine inlandse mand bevatte al zijn bezittingen. Hij verzamelde zijn volk en nam een hartelijk afscheid van hen, hen vermanende "krachtig voor Jezus" te blijven hetzij zij hem zouden weerzien of niet, en getrouw en goed voor missi te zijn.

Het volk jammerde en velen weenden bitter. De bemanning van de Dayspring verbaasde zich, toen zij zagen hoezeer zijn volk hem beminde. Hij hield zich zeer goed gedurende de reis. Hij ging met ons in en uit op de vergaderingen en was zeer in zijn schik met de eerbied, die men hem op Aneityum bewees. Toen hij van de voorspoed van het werk des Heeren hoorde en vernam hoe het ene eiland na het andere de lof van Jezus leerde zingen, ontgloeide zijn ziel van heilige verrukking en hij zei:

"Missi, ik steek mijn hoofd omhoog als een boom. Ik voel mij groter worden van vreugde!"

Op de vierde of vijfde dag echter liet hij mij uit de vergadering halen en toen ik bij hem kwam, sprak hij levendig:

"Missi, ik ga sterven! Ik heb u gevraagd hier te komen om afscheid te nemen. Zeg mijn dochter, mijn broeder en mijn volk, dat zij moeten voortgaan om Jezus lief te hebben, en dan zal ik hen in een schonere wereld weerzien."

Ik trachtte hem te bemoedigen door hem te zeggen dat God hem nog kon oprichten en hem aan zijn volk weergeven, maar hij fluisterde met zwakke stem:

"O missi! de dood heeft mij reeds aangeraakt! Ik voel mijn voeten onder mij wegglijden. Help mij om in de schaduw van die banyanboom te gaan neerliggen."

Zo sprekende greep hij mijn arm en waggelde naar de boom, waar hij zich in de koele schaduw neerlegde. Hij fluisterde weer: "Ik ga heen! O missi, laat mij uw stem nog eenmaal in het gebed horen en dan zal mijn ziel kracht hebben om te scheiden."

Onder vele tranen en snikken trachtte ik te bidden. Ten laatste nam hij mijn hand, drukte die aan zijn hart en zei met krachtige, heldere stem: "O mijn missi, mijn lieve missi, ik

ga heen vóór u, maar wij zullen elkander weerzien in de woning van Jezus. Vaarwel!"

Deze woorden uitte hij als met een laatste krachtsinspanning; onmiddellijk daarna werd hij bewusteloos en stierf. Het was mij als zou mijn hart breken van smart over zijn verlies. Hij was mijn eerste bekeerling op Aniwa. De eerste, die op dat eiland van vele tranen zijn hart voor Jezus opende. Toen hij daar op gras en bladeren neerlag, steeg mijn ziel omhoog met de zijne en al de harpen Gods schenen vreugde tonen te doen horen, toen Jezus aan de Vader dit zegeteken der verzoenende liefde aanbood. Hij was ons een trouw vriend en ijverig medehelper in het Evangelie geweest, en de volgende morgen volgden al de leden onzer Synode zijn lijk grafwaarts. Daar stonden wij, de blanke zendelingen van het kruis uit ver verwijderde landen, en vermengden onze tranen met die der christen-inboorlingen van Aneityum om de dood van iemand, die maar weinige jaren geleden een met bloed bevlekt kannibaal was geweest, en om wie wij nu treurden als een broeder, een gelovige, een apostel onder zijn volk. Vraagt u, hoe dit mogelijk was? Christus had in zijn hart woning gemaakt en Namakei was een nieuw schepsel geworden. "Ziet, Ik maak alle dingen nieuw."

Wij waren in grote verlegenheid omtrent het terugkeren naar Aniwa zonder ons opperhoofd en vreesden zeer voor de gevolgen. Om onze innige deelneming met hen te tonen, maakten wij een aanzienlijk geschenk voor zijn dochter Litsi, voor zijn broeder en voor andere van zijn vrienden gereed, teneinde daarmee aan te tonen dat wij voor de oude Namakei in elk opzicht vriendelijk geweest waren, gelijk wij dat nu voor hen wensten te zijn. Toen onze boot de landingsplaats naderde, was bijna de gehele bevolking verzameld om ons te ontmoeten; Litsi en Namakei's broeder stonden ver op de klip om ons te begroeten. Litsi's scherpe oog miste de gestalte van de oude Namakei, en toen wij nog zover verwijderd waren, dat woorden ons nauwelijks konden bereiken, hoorde ik haar stem roepen: "Missi, waar is mijn vader?"

Ik deed, alsof ik het niet hoorde. De boot naderde langzaam en weer riep zij luid: "Missi, waar is mijn vader? Is Namakei dood?"

Ik antwoordde: "Ja, hij stierf op Aneityum. Hij is nu met Jezus in de heerlijkheid."

Toen ging er een wilde jammerkreet op, die door Litsi werd aangeheven en waarmee allen, die haar omringden, instemden. Het klonk als een lijk-zang, die bij beurten werd uitgevoerd, toen de één na de ander lof over de naam van Namakei en smart over zijn verscheiden uitte.

Wij kwamen langzaam de haven binnen. Litsi, de dochter van Namakei, en Kalangi, zijn broeder, drukten ons onder tranen de hand en heetten ons weer welkom op het eiland, terwijl zij ons verzekerden dat wij niets te vrezen hadden. Onder vele tranen en weeklachten vertelde Litsi ons, dat zij allen gevreesd hadden hem niet te zullen zien weerkeren. "Wij wisten", zei zij, "dat hij stervende was, maar wij durfden het u niet te zeggen. Toen u er in had toegestemd het met u te doen gaan, ging hij bij al zijn vrienden rond om afscheid te nemen en zei hun, dat hij voor het laatst ging slapen op Aneityum en dat hij in de grote dag zou opstaan om Jezus te zien in gezelschap van al de gelovigen van Aneityum. Hij beval ons allen aan, u te gehoorzamen en Jezus trouw te blijven. Enwaarlijk, missi, wij willen de afscheidswoord van mijn lieve vader gedenken, zijn voetspoor volgen en u bijstaan in het werk des Heeren!"

Het andere opperhoofd, Naswai, vergezelde ons nu naar het zendingshuis, en al het volk volgde ons, luid over Namakei jammerend. Op de volgende zondag vertelde ik de geschiedenis van zijn bekering, van zijn leven voor Jezus en van zijn dood op Aneityum, en God gebruikte deze gebeurtenis geheel tegenovergesteld met wat wij

gevreesd hadden, om de belangstelling van velen in de gemeente zeer te doen toenemen en hun duidelijker voor ogen te stellen dat Jezus alleen recht had op hun hart en leven. Naswai, de vriend en metgezel van Namakei, was een opperhoofd uit het binnenland. Zijn dorp was verreweg het grootste op Aniwa. Hij was iemand van een waardig uiterlijk, en zijn vrouw Katua was vergeleken bij allen, die haar omringden, een ware dame in blik en manieren. Zij was de eerste vrouw op het eiland, die de kleren der beschaving aannam en zij toonde een aangeboren goede smaak te bezitten door de wijze, waarop zij zich kleepte. Haar voorbeeld was door de goede invloed, die het op al de vrouwen uitoefende, op zichzelf een soort van Evangelie. Zij was een ware levensgezellin voor haar echtgenoot en vergezelde hem bijna overal.

Nadat Naswai christen geworden was, was er iets minachtends in zijn manieren op te merken en kante hij zich voornamelijk streng tegen iedere vorm van leugen of bedrog. Ik liet somtijds voor een bepaalde prijs door Naswai sommige karweitjes verrichten, zoals omheiningen of dakbedekkingen in orde maken. Hij kwam dan meteen troep mannen, laat ons zeggen dertig of veertig, lette er op, dat het werk goed gedaan werd en verdeelde dan het loon in gelijke delen onder zijn werklieden, terwijl hij zelden iets van het loon of van het voedsel voor zichzelf behield. Bij zekere gelegenheid werkten er mensen uit een naburig dorp voor mij. Naswai hielp hen en wees hen terecht. Toen ik hen betaalde, zei één hunner: "Missi, u hebt Naswai niet betaald. Hij heeft even hard gewerkt als één onzer."

Naswai keerde zich met de waardigheid van een prins tot hen, zeggende: Ik werkte niet om loon! Zou u willen, dat missi meer betaalde dan hij vooraf bepaald heeft? Uw gedrag is slecht. Ik wil geen deel hebben aan uw slechte daden."

En met een verontwaardigd gebaar stapte hij statig heen, hen met verachting de rug toekerende.

Naswai was jonger en verstandiger dan Nap-lakei, en in alles, behalve in het vertalen van de Schriften, was hij mij van veel groter hulp tot het werk des Heeren. Gedurende vele jaren vond Naswai er een bijzonder genoegen in om iedere zondagmorgen mijn preekstoel-Bijbel van het zendingshuis naar de kerk te dragen en te zien dat alles in volmaakte orde was vóór de dienst begon. Hij was ook onderwijzer in de school van zijn eigen dorp, evenals ouderling van de gemeente. Zijn prediking muntte uit in duidelijke ophelderingen en zijn gebeden waren ernstig en opwekkend. Toch was zijn volk het moeilijkste van het gehele eilanden het laatst in het omhelzen van het Evangelie.

Hij stierf, toen wij in 1875 onze verloftijd in de koloniën doorbrachten; zijn vrouw Katua was hem niet lang geleden voorgegaan. Zijn laatste raadgevingen aan zijn volk maakten een diepe indruk op hen. Zij vertelden ons hoe hij hun gesmeekt had de Heere Jezus te dienen en lief te hebben, en hoe hij hun met stervende stem verzekerde, dat hij een nieuw schepsel was geworden sedert hij zijn hart aan Christus gegeven had, en dat hij zeer gelukkig was heen te gaan om met zijn Zaligmaker te wezen.

Een bewonderenswaardig voorbeeld van Naswai's kracht en geschiktheid als prediker wil ik hier laten volgen.

Eens bracht de Dayspring een grote menigte afgevaardigden van Fotuna, om de verandering te zien die het Evangelie op Aniwa had teweeggebracht. Op zondag, nadat de zendelingen als naar gewoonte de openbare godsdienstoefening hadden geleid, werden de lieden van Fotuna door sommigen van de voornaamsten van Aniwa toegesproken, en onder anderen sprak Naswai ongeveer het volgende: "Mannen van Fotuna, u komt zien wat het Evangelie voor Aniwa gedaan heeft. Het is Jehovah, de

levende God, Die deze verandering teweeggebracht heeft. Als heidenen twistten wij, doodden el ander en aten elkander op. Wij hadden geen vrede noch vreugde in ons hart, noch in ons huis, in onze dorpen noch in onze landen, maar nu leven wij als broeders en zijn gelukkig in al deze dingen. Wanneer u op Fotuna terugkomt, zullen zij u vragen: "Wat is het christendom?" En u zult moeten antwoorden: "Dat is hetgeen de mensen op Aniwa veranderd heeft."

Maar zij zullen weer vragen: "Wat is het?"

En u zult antwoorden: "Het is het christendom, dat hun kleding en dekens, messen en bijlen, vistuig en vele andere nuttige dingen gegeven heeft; het is het christendom, dat hen er toe gebracht heeft om het strijden na te laten en als vrienden te leven."

Maar zij zullen voortgaan met u te vragen: "Waar gelijkt het op?" En u zult hun daarop, helaas, moeten antwoorden, dat u het hun niet kunt uitleggen, dat u alleen de uitvloeisels van het christendom hebt gezien, niet het christendom zelf, en dat niemand kan zeggen wat het christendom is, behalve hij, die Jezus, de onzichtbare Meester, liefheeft, met Hem wandelt en Hem tracht te behagen. Nu, gij volk van Fotuna, u denkt b.v. dat u geen oogst zult hebben, indien u niet danst en zingt en uw goden aanbidt. Dat deden wij ook vroeger. Ieder jaar offerden wij en bedreven allerlei gruwelijkheden gedurende de weken, die de zaaitijd voorafgingen. Maar wij zagen onze missi alleen tot de onzichtbare God bidden vóór hij zijn broodwortels plantte, en zij groeiden schoner op dan de onze. U bent ieder jaar vóór uw moeilijk werk in het veld begint, afgemat door uw wild en woest gedrag, waarmee u uw goden tracht te behagen. Maar wij zijn krachtig in het werk, want wij bidden tot onze God en Hij geeft stille rust in plaats van het wilde dansen, en maakt ons gelukkig in onze arbeid. Sedert wij missi's voorbeeld begonnen te volgen, heeft Jehovah ons schone en grote vruchten gegeven, en wij weten nu dat Hij ons al onze zegeningen schenkt."

Toen, zich tot mij wendende, riep hij uit: "Missi, hebt u die grote broodwortel nog, die wij u aanboden? Zou u het niet goed vinden die deze mannen mee te geven naar Fotuna om hun volk de broodwortels te laten zien, die Jehovah voor ons laat groeien, in antwoord op het gebed? Jehovah is de enige God, Die zulke broodwortels kan laten groeien!"

Na een pauze vervolgde hij: "Wanneer u naar Fotuna teruggaat en zij vragen u: "Wat is het christendom?" zult u gelijk zijn aan een inlands hoofd van Erromanga, die eens hier kwam en een groot feest op het strand zag. Toen hij zoveel voedsel en zoveel verschillende soorten daarvan bijeen zag, vroeg hij: "Waarvan is dit gemaakt?"

En men antwoordde hem: "Van kokosnoot en broodwortel."

"En dit?"

"Van kokosnoot en banana."

"En dit?"

"Van kokosnoot en taro."

"En dit?"

"Van kokosnoot en kastanje."

Het opperhoofd was zeer verwonderd over de menigte gerechten, die van de kokosnoot bereid kunnen worden. Toen hij terugkeerde, nam hij een grote hoeveelheid er van mee naar zijn volk, opdat zij het uitmuntende voedsel van de kustbewoners mochten zien en proeven. Op een dag, toen zij allen bijeenverzameld waren, vertelde hij hun van de wonderen van dat feest en de kokosnoten geroosterd hebbende, nam hij er de kern uit, die geheel verbrand en bedorven was, en deelde die onder het volk uit. Zij proefden de kokosnoot, begonnen ze te kauwen en spuwden ze toen uit, roepende: "Ons eigen voedsel is vrij wat beter dan dit!" Het opperhoofd stond beschaamd en werd uitgelachen

tot loon voor al zijn moeite. Had hij zich vergist met betrekking tot de kokosnoten? Neen, maar zij waren bedorven door het bereiden. Evenzo zullen uw pogingen om een uitlegging van het christendom te geven, het christendom alleen kunnen bederven. Zeg hun, dat een mens als christen moet leven, vóór hij anderen kan tonen wat het christendom is."

Bij hun terugkomst op Fotuna, toonden zij Jehovah's broodwortel, die men op Aniwa ontvangen had in antwoord op gebed en arbeid. Zij vertelden wat het christendom voor Aniwa gedaan had, maar verzuimden niet al hun verhalen op te luisteren met de geschiedenis van het opperhoofd van Erromanga en de kokosnoten, en de zeer praktische les daaraan verbonden.

De twee hoofden, die in rang op de genoemde opperhoofden volgden, waren Nerwa en Ruwawa. Nerwa was een scherpzinnig redetwister; al zijn gedachten drukte hij op logische wijze uit. Toen ik hun taal een weinig kon spreken bezocht ik zijn dorp en predikte daar; maar zodra hij bemerkte, dat de leer van Jehovah zich verzette tegen hun heidense gewoonten, verbood hij mij ten strengste ze te prediken. Eens gedurende mijn prediking ontwikkelde hij zich tot een volkomen agnosticus (met evenveel grond voor zijn beweringen als het Europese type) en viel mij toornig in de rede: "Het zijn allemaal leugens, die u ons hier komt onderwijzen en u noemt het godsdienst! U zegt, dat uw opperste God in de hemel woont. Wie is daar ooit geweest om Hem te horen en te zien? U praat over Jehovah, alsof u Zijn hemel ooit bezocht hebt. En u kunt nog niet eens in de top van één onzer kokosbomen klimmen, ofschoon wij dat met gemak kunnen doen. Om op het dak van uw eigen zendingshuis te komen, hebt u een ladder nodig om u te helpen. En zelfs al wilde u uw ladder hoger maken dan onze hoogste kokosboom, waartegen zou u haar moeten steunen? En wanneer u de ladder bent opgeklommen, kuift u alleen aan de andere zijde weer afklimmen, om te eindigen waar u begonnen bent! Het is onmogelijk! U hebt die God nooit gezien, u hebt Hem nimmer horen spreken. Kom hier niet weer met uw schandelijke leugens, of ik zal u met mijn speer doorsteken."

Hij verdreef ons uit zijn dorp en dreigde ons te zullen vermoorden indien wij ooit weer durfden komen. Zeer spoedig na dit voorval zond de Heere ons een klein meisje, een wees, uit Nerwa's dorp. Zij was zeer vlug, leerde lezen en schrijven en vertelde alles, wat wij haar verhaalden, over. Haar bezoeken thuis, of liever onder de dorpsbewoners, waar haar tehuis geweest was, haar veranderd voorkomen en haar kinderlijke taal brachten innige belangstelling in ons en ons werk teweeg.

Daarop werd er een jongen uit dat dorp gezonden om in het zendingshuis te worden opgevoed en hij bracht ook zijn kleine verhalen mee van hoe goed en vriendelijk missi, de man, en missi, de vrouw, waren. Toen begonnen opperhoofd en volk een levendig belang te stellen in alles wat er omging. Eens kwam de vrouw van het opperhoofd, een stille en vriendelijke vrouw, de godsdienstoefening bijwonen, zeggende: "Nerwa's tegenkanting verflauwt. De verhalen van de wezen hebben dit teweeggebracht. Hij heeft mij toegestaan de kerk te bezoeken en het boek van de christenen te vragen."

Wij gaven haar een boek en een kledingstuk. Zij ging naar huis en vertelde alles. De ene vrouw na de andere uit datzelfde dorp volgde haar voorbeeld en sommigen van de mannen kwamen ook luisteren. Het enige, waarin zij werkelijk belangstelling toonden, was het zingen van de liederen, die ik in hun taal overgezet had en die mijn vrouw de kinderen zeer zacht en liefelijk had leren zingen.

Nerwa begon ten laatste zoveel belang in ons werk te stellen, dat hij zelf kwam, op tamelijk verre afstand ging zitten, waar hij echter de liefelijke klanken indronk. In korte

tijd kwam hij zo nabij, dat hij onze prediking kon verstaan en begon toen openlijk en geregeld de kerk te bezoeken. Zijn redeneerkunst was altijd bezig. Hij wikte en woog alles wat hij hoorde en beschaamde weldra bijna al de anderen in het rechte begrip van de denkbeelden van de nieuwe godsdienst. Hij kleepte zich, bezocht onze school en beleed een volgeling van de Heere Jezus te zijn. Hij deed ook zijn uiterste best om een ander opperhoofd met zijn volk tot ons te brengen en werd zelf een ijverig en trouw helper in de zending.

Bij de dood van Naswai nam Nerwa terstond zijn werk over om mijn Bijbel naar de kerk te brengen en er op te letten, dat iedereen gezeten was vóór de klok ophield te luiden. Ik heb hem de Bijbel soms als een levend voorwerp aan zijn hart zien drukken en hoorde hem uitroepen: "O, deze schat in mijn eigen taal te bezitten, in de taal van Aniwa." Toen de Evangelieën van Mattheus en Markus ten laatste in zijn eigen taal gedrukt waren, studeerde hij er vlijtig in en kon ze spoedig vlot lezen. Hij werd onderwijzer in zijn eigen dorpsschool en vond er een groot genoegen in anderen te onderrichten. Hij werd daarin bijgestaan door Ruwawa, die hij onder de invloed van het Evangelie had gebracht en bij onze volgende verkiezing werden deze beide vrienden tot ouderlingen van de gemeente verkozen en waren ons van groot nut in alle goed werk op Aniwa.

Na jaren van gelukkige en nuttige arbeid kwam de tijd tot sterven voor Nerwa. Hij was zo bemind, dat de meesten der bewoners hem gedurende zijn lange ziekte kwamen bezoeken. Hij las een gedeelte van het Evangelie in zijn eigen taal en bad met en voor iedere bezoeker. Hij zong mooi en liet bijna niemand zijn leger verlaten, zonder een vers van het één of ander zijner geliefkoosde liederen: "Heerlijk land" of "Nader, mijn God, tot u" te hebben gezongen. Bij mijn laatste bezoek aan Nerwa zag ik, dat zijn krachten zeer afnamen, maar hij trok mij tot zich en fluisterde mij in het oor:

"Missi, mijn missi, ik ben blij u te zien. Ziet u die troep jonge mannen? Zij kwamen om mij hun sympathie te betuigen, maar zij hebben niet eenmaal de naam van Jezus uitgesproken! Zij zouden mij zo niet vermoeid hebben, indien zij over Jezus hadden gesproken. Lees mij de geschiedenis van Jezus nog eens voor en bid voor mij tot de Heere. Neen, wacht! laten wij hen hier roepen en laat mij tot hen spreken voordat ik heen ga!"

Ik riep hen allen rondom zijn bed en met een laatste krachtsinspanning zei hij: "Laat er na mijn heengaan geen slechte taal, geen heidense gebruiken zijn. Zingt Jehovah's lof en bidt tot Jezus en begraaft mij als een christen. Draagt zorg voor mijn missi, en helpt hem zoveel u kunt. Ik sterf gelukkig en ga naar Jezus en missi was het, die mij de weg tot de Heere gewezen heeft. En wie onder u allen zal mijn plaats vervullen in de school en in de kerk? Wie onder u wil zich aan Jezus' zijde plaatsen?"

Velen stortten tranen, maar er kwam geen antwoord. Daarna vervolgde het stervende opperhoofd: "Laat dit nu mijn laatste werk op aarde zijn: wij zullen een hoofdstuk uit het Boek lezen en dan zal ik voor u allen bidden en missi zal daarna voor mij bidden en God zal mij laten heengaan, terwijl uw lied in mijn hart weerklinkt"

Aan het einde van dit treffend samenzijn vergaderden wij de christenen, die in de nabijheid waren, dicht rondom hem en zij zongen zeer zacht in het Aniwaans: "Daar boven is een heerlijk land." Terwijl zij zongen, greep de oude man mijn hand en trachtte te spreken, maar tevergeefs. Zijn hoofd zakte opzij, "de zilveren koorde was ontketend en de gulden schaal in stukken gestoten."

Spoedig na zijn begrafenis kwam de beste en kundigste man van het dorp, nu de echtgenoot van de kleine wees, waarover wij reeds gesproken hebben en bood zich aan

om de plaats van het opperhoofd als onderwijzer aan de dorpsschool te vervullen, en in deze betrekking werd hij krachtig ondersteund door zijn vrouw, onze "kleine meid", de eerste, die het nieuws van het Evangelie aan haar stam meedeelde en hun oren neigde om te lui. teren naar de roepstem van de Heere Jezus.

Zijn beste vriend, het opperhoofd Ruwawa, had Nerwa als een broeder opgepast, tot enige dagen voor diens dood, toen hij ook ongesteld werd en naar het scheen dezelfde ziekte kreeg. Men dacht, dat hij sterven zou en hij gaf zich kalm in de handen des Heeren over.

Op een zondagmiddag, toen hij zeer verlangde naar wat frisse lucht, liet hij zich door zijn volk naar de hoge grond van één zijner plantages voeren. Het was braakland; de frisse lucht zou hem daar bereiken en al zijn vrienden konden rondom hem zitten. Zij maakten een rustplaats voor hem gereed. Zij sloegen twee palen in de grond, bonden daar dwarslatten aan vast en spreidden daarover gedroogde banana-bladeren; ook maakten zij een kussen van bladeren op de grond en daar zat Ruwawa nu achterover geleund en zwaar ademhalend.

Na de godsdienstoefening bezocht ik hem en vond de helft der lieden van dat deel van het eiland in stilte rondom hem vergaderd in de open lucht. Ruwawa wenkte mij en ik zette mij naast hem neer. Ofschoon hij veel leed was er in zijn oog en gelaat een uitdrukking van verrukking.

"Missi", zei hij, "ik kon in mijn dorp niet ademen, daarom heb ik hen mij hier laten brengen, waar voor ieder plaats is. Zij zijn stil en zij wenen, omdat zij denken, dat ik sterven ga. Indien het Gods wil ware, zou ik nog wel willen blijven leven om u in Zijn werk bij te staan. Ik ben in de hand van onze dierbare Zaligmaker. Indien Hij mij wegneemt is het goed, indien Hij mij het leven spaart, is het ook goed! Bid, missi, en zeg het alles aan onze Heiland!"

Ik legde het volk uit, dat wij onze hemelse Vader wilden zeggen, hoe gaarne wij allen Ruwawa bij ons zouden houden en hem weer gezond en sterk zouden zien om voor Jezus te werken, maar dat wij alles aan Zijn wijze en heilige beschikkingen overlieten. Toen ik hem verliet, riep Ruwawa uit: "Vaarwel, missi! Indien ik eerst heenga, zal ik u in de heerlijkheid verwelkomen; indien ik gespaard blijf, zal ik met u voor Jezus werken; zo is alles goed!"

Eén van de jonge christenen volgde mij en zei: "Missi, onze harten zijn zeer bedroefd. Indien Ruwawa sterft, hebben wij geen opperhoofd om zijn plaats in de kerk inte nemen en het zal een hevige slag voor de godsdienst van Jehovah op Aniwa zijn."

Ik antwoordde: "Laat ons allen onze God en Vader zeggen wat wij gevoelen en wat wij vrezen, en Ruwawa en ons werk in Zijn heilige hand overlaten."

Wij deden dit en smeekten ernstig en aanhoudend tot God. En toen alle hoop uit ieders hart verdwenen was, begon de Heere ons te verhoren. De ziekte begon te wijken en het beminde opperhoofd kreeg de gezondheid weer. Zo spoedig hij er toe in staat was, hoewel hij nog hulp nodig had, vond hij zijn weg naar de kerk en wij allen dankten God voor zijn herstel. Hij gaf de wens te kennen om enige woorden te spreken en ofschoon nog zeer zwak, sprak hij met grote opgewektheid aldus:

"Lieve vrienden! God heeft mij aan u allen wedergegeven. Ik verheug er mij in, dat ik weer hier mag komen en de Vader in de hemel prijzen, Die ons allen geschapen heeft, en Die weet hoe ons gezond te maken en gezond te houden. Ik zou gaarne zien, dat gij allen voor Jezus werkte en geen gelegenheid verloren liet gaan om goed te doen en Hem daarmee te behagen. Op mijn donkere reis naar het graf, waaraan ik zo dicht genaderd was, was het de herinnering aan hetgeen ik gedaan had uit liefde tot Jezus, die mijn hart vervrolijkte. Ik ben niet bang voor pijn - mijn gezegende Heere Jezus stierf voor mij en

stervende zal ik met Hem leven in heerlijkheid. Ik eer en bemin mijn dierbare Heere Jezus, omdat Hij mij heeft lief gehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven."

Toen hief hij zijn rechterhand op en riep met een zachte stem, waaruit zijn ganse hart sprak: "Mijn eigen, mijn dierbare Heere Jezus!" en stond voor een ogenblik met blijmoedig opwaarts gerichte blik, alsof hij in zijns Heilands gelaat staarde.

Toen hij weer ging zitten, was er een lange stilte, nu en dan afgebroken door gesmoorde snikken; en Ruwawa's woorden brachten een indruk teweeg, die men zich nog herinnert.

Toen ik in 1888 de eilanden bocht, was Ruwawa nog met hart en ziel aan het werk des Heeren op Aniwa verknocht. Door Koris, een onderwijzer van Aneityum, bijgestaan en van tijd tot tijd bezocht door onze altijd dierbare en getrouwe vrienden Watt, van Tanna, zet de goede Ruwawa met enige anderen al het werk des Heeren op Aniwa voort, in onze afwezigheid evenals in onze tegenwoordigheid. De samenkomsten, de bijeenkomst voor Avondmaalgangers, de scholen en de dienst in de kerk worden alle geregeld geleid en getrouw bezocht. "Loof de Heere, o mijn ziel!"

Hier herinner ik mij de geschiedenis van Waiwai, die ik ook wil meedelen, daar zij niet alleen belangwekkend is om zijn eigen persoonlijkheid, maar ook omdat zij een voorbeeld geeft van onze moeilijkheden met betrekking tot de vraag omtrent het hebben van vele vrouwen. Hij was een man van grote wijsheid en had in zijn jeugd ongewone geestkracht ten toon gespreid. Zijn hulp in het vinden van geschikte uitdrukkingen in zijn taal was mij, bij het vertalen van de Bijbel, van onschatbare waarde.

Hij was eens het hoofd van een aanzienlijke stam geweest, maar nu was hij letterlijk een opperhoofd zonder volk. Zijn zoon en erfgenaam werd door een zonnesteek getroffen, terwijl hij ons hielp om koraal tot kalkbranden te halen en stierf kort daarna. Zijn enige dochter huwde met een jong opperhoofd. En ten laatste waren er van zijn zeven vrouwen nog maar twee in leven.

Hij werd een getrouw bezoeker van de kerk en toen onze Avondmaalsklas werd gevormd, werden ook Waiwai en zijn twee vrouwen daarvoor ingeschreven. Op de tijd van het Avondmaal was hij zeer teleurgesteld toen hij vernam, dat hij noch gedoopt noch tot het Avondmaal toegelaten kon worden, vóór hij één van zijn beide vrouwen had opgegeven, daar God geen christen toestond meer dan één vrouw tegelijk te hebben. Hun werd aangeraden om geregeld de bijeenkomsten te blijven bezoeken en meer en meer van het christendom te leren, totdat God hun een weg opende in deze zaak, opdat zij mochten handelen volgens hun geweten, uit plichtbesef tegenover Christus, en indien het mogelijk was in onderlinge overeenkomst.

Waiwai betuigde zijn gewilligheid, maar hij vond het zeer hard één zijner vrouwen prijs te geven. Zij hadden hun woningen ver van elkander verwijderd, want zij twistten anders met elkander, zoals gewoonlijk in zulke gevallen. Maar beiden waren uitmuntend in de arbeid, beiden waren zeer voorkomend voor de behoeften van Waiwai en hij wist met beiden op vriendschappelijke voet te blijven.

Nadat al de andere mannen op het eiland onder de invloed van het christendom al hun vrouwen op één na hadden opgegeven, begon Waiwai zich wel wat beschaamd te gevoelen, omdat hij de enige uitzondering was, of hij vond het voorzichtig zich beschaamd te tonen. Hij toonde zich nu in het openbaar zeer vertoornd, gaf bevel dat één van beiden hem moest verlaten, opdat hij in staat mocht zijn zich bij de gemeente aan te sluiten en een christen te worden gelijk de anderen.

Maar ik hoorde in het geheim, dat hij ze geen van beiden wilde missen en dat hij haar, die hem verliet, zou doodschieten. Ik bestrafte hem over zijn huichelarij en zei hem, dat God zijn hart kende. Ten laatste zei hij, dat daar geen van haar wilde vertrekken, hij haar zou verlaten om voor een jaar naar Tanna te gaan, terwijl hij bevel gaf dat één van

haar getrouwd moest zijn bij zijn terugkomst. Hij ging heen, maar vond haar bij zijn terugkomst in haar woningen hem verwachtede. Hij was zeer vertoornd op haar, in het openbaar, maar zijn bedrog was te openlijk en ik bestrafte hem nogmaals ernstig over zijn dubbelhartigheid, hem aantonend dat zelfs mensen niet door hem bedrogen konden worden, en nog minder een alziend God. Hij bekende zijn huichelarij openhartig. Hij had zijn beide vrouwen lief; hij verlangde niet van één van hen te scheiden en beiden muntten uit in hun werk!

Na verloop van tijd schonk hem de jongste zijner beide vrouwen een flinke zoon, waarmee hij buitengewoon in zijn schik was, en kort daarna stierf de andere vrouw. Bij haar graf deed de aangeboren lust tot praten van de eilanders zich weer duidelijk bemerken, want Waiwai hield een rede tot het vergaderde volk in dezer voege:

"O, gij volk van Aniwa! Ik wilde geen van mijn vrouwen afstaan voor Jezus, maar God heeft er één van mij genomen en haar daar in het graf gelegd, en nu word ik geroepen om gedoopt te worden en Jezus te volgen." Zij bezochten nu geregeld de kerk en leerden ijverig in de Avondmaalsklas. Zij schenen beiden oprecht en Waiwai toonde inzonderheid een zachte, christelijke geest en scheen veel te denken over het verlies van familie, volk en stam, dat hem getroffen had. Hij had inderdaad ook een strenge tucht ondergaan, die nog niet geëindigd was. Want kort voor de tijd van de Avondmaalsviering, wanneer hij en zijn vrouw als leden der gemeente zouden aangenomen worden, werd zijn overgebleven vrouw plotseling ziek en stierf ook. Bij haar graf weende de oude man bitter en hij hield weer een toespraak, maar ditmaal in tonen van diepere werkelijkheid dan te voren, alsof het zwaard door het diepst van zijn ziel was gegaan.

"Luistert, gij mannen van Aniwa, en laat u door Waiwai waarschuwen. Ik ben nu oud en zal weldra alleen in het graf dalen. Mijn vrouwen hielden mij van Jezus terug, maar nu zijn zij allen van mij genomen en ik heb er geen meer overgehouden om voor mij en voor dit kleine kind te zorgen. Ik trachtte missi te bedriegen, maar ik kon God niet bedriegen. Toen ik nog maar één vrouw overhad zei ik, dat ik nu gedoopt wilde worden en als een christen wilde leven. Maar God heeft haar ook weggenomen. Ik gaf voor de Heere te dienen, terwijl ik alleen mijzelf zocht te behagen. God heeft nu mijn hart geheel gebroken. Ik moet leren niet langer mijzelf te behagen, maar mijn Heere. O, neemt mijn waarschuwing ter harte, gij mannen van Aniwa. Leugens kunnen de grote God niet bedriegen!"

De diep bedroefde Waiwai trof slag op slag. Wij hadden er in toegestemd hem te dopen en hem tot des Heeren tafel toe te laten. Maar een hevig soort van kramp, die somtijds op deze eilanden voorkomt, overviel hem, waardoor zijn beide benen ineenkrompen en zijn voeten naar achteren gekromd werden. Hij leed veel smarten en kon lopen noch zitten zonder de hevigste pijnen. Niettegenstaande wij alles in het werk stelden om hem te verlossen, werd het een slepende ziekte, waaraan hij ten laatste gedurende onze afwezigheid in de verloftijd bezweek.

Zijn getrouwde dochter zorgde voor hem en voor zijn kleine jongen en zo lang ik tijdens zijn ziekte op Aniwa was, bezocht en onderrichtte ik hem op alle mogelijke wijzen. Hij bad veel envroeg een zegen over ieder maal, maar al wat ik zeggen kon, vermocht niet hem in de zonneschijn der Goddelijke liefde te voeren. En de arme man openbaarde dikwijls de schaduw, die zijn hart omsloten hield, door kreten als deze: "Ik loog tegen Jehovah! Hij straft mij nu! Ik loog tegen Jezus!"

Mijn lezers zullen misschien denken, dat onze behandeling van dit geval met de twee

vrouwen te streng tegenover Waiwai was. En zij, die nooit op de plaats geweest zijn en die de feiten niet kunnen zien, gelijk zij zich voor de ogen van de zendeling voordoen, zullen ons het hardst veroordelen. Maar hoe zouden wij de inboorlingen ooit er toe gebracht hebben om het verschil te zien tussen het doen toetreden van iemand in de gemeente, die twee vrouwen heeft en het een lid der gemeente toe te staan om twee vrouwen te nemen na zijn aanneming? Hun zedelijk gevoel is verstompt genoeg, zodat wij hun hoofden niet behoeven te vermoeien met een zodanige moeilijkheid! Bij het toelaten van leden in onze gemeente moeten wij de lijn tussen wat heidens en wat christelijk is zo scherp trekken als Gods wet dit toestaat, in plaats van het verschil minder te maken.

Wij bevonden, dat de heidense leefwijze voor de vrouwen noodlottiger was dan voor de mannen, want op een eiland met een bevolking van slechts twee honderd personen, waren er dertig volwassen mannen meer dan vrouwen. Als regel kan men aannemen, dat voor iedere man, die twee of meer vrouwen heeft, hetzelfde aantal mannen geen vrouwen heeft en er ook geen kan krijgen; en de veelwijverij is daarom de voorname oorzaak van de haat en van de ontelbare moorden, die gepleegd worden. Behalve dit alles, om de dingen uit een zuiver praktisch oogpunt te beschouwen, daar de zogenaamde praktische lieden onze gestrengte beoordeelaars in deze zaken zijn, is het waarlijk geen ramp voor een vrouw, of voor enig aantal vrouwen om verlaten te worden, wanneer de man christen wordt en slechts één vrouw verkiest te hebben. Want ieder, die zo op zij gezet is, wordt gaarne opgenomen door een man, die geen hoop had ooit een vrouw te zullen krijgen, en haar kans op een gemakkelijker en gelukkiger leven is zeer vermeerderd. Wij hadden een opperhoofd, die elf vrouwen opgaf, toen hij gedoopt werd. Zij verkregen allen, zonder uitzondering, een gelukkig tehuis in andere woningen En hij werd een ernstig en toegewijd christen.

Zolang onze inboorlingen heidenen zijn en vele vrouwen hebben, is het lot van de meeste vrouwen erger dan slavernij. Toen een opperhoofd één van zijn vrouwen hevig sloeg en ik hem hierover onderhield, verzekerde hij mij op verontwaardigde wijze: "Wij moeten ze wel slaan, of zij zouden ons nooit gehoorzamen. Wanneer zij twisten en moeilijk te regeren worden, behoeven wij er slechts één te doden en op te eten, dan zijn al de andere vrouwen van de gehele stam gedurende een lange tijd gehoorzaam."

Ik kende een opperhoofd, wiens vrouwen altijd jaloers waren en hevig onder elkander twistten. Toen hij naar de oorlog was met zijn mannen, wapende zijn favoriete, een grote, sterke vrouw, zich met een bijl en vermoordde al de anderen. Bij zijn terugkomst vergaf hij haar haar misdaad en, hetzij uit vrees of om andere redenen, beloofde hij haar te beschermen tegen alle pogingen tot wraak. Men moet onder de Papoea's of onder de Maleiers leven om te begrijpen hoeveel de vrouw aan Christus verschuldigd is!

De enige broeder van het bejaarde opperhoofd heette Kalangi. Toen hij nog heiden was, trachtte hij mij tweemaal dood te schieten. De tweede maal was, toen hij mij zijn dochter hoorde berispen, daar zij door een kind, een schone inlandse plant had laten vernielen, die voor ons huis stond. Hij mikte met zijn geweer op mij, maar zijn dochter, die bij ons in het zendingshuis werd opgevoed, liep hem tegemoet, roepende: "O vader! schiet niet op missi! Hij houdt van mij. Hij geeft ons voedsel en kleding. Hij vertelt ons van God en van Jezus!"

Toen zocht zij mij over te halen in huis te gaan, zeggende: "Hij zal u niet doodschietsen uit vrees van mij te treffen. Ik zal hem wel tot kalmte brengen. Laat hem aan mij over en begeef u in veiligheid."

Zo redde zij mij waarschijnlijk het leven. Gedurende geruime tijd hoorde hij van zijn dochtertje alles wat wij haar leerden en al wat zij onthouden kon van onze prediking.

Langzamerhand begon hij grote belangstelling te tonen in de dingen, die hij omtrent Jezus hoorde, hij werd een ernstig onderzoeker en leerde vlijtig. Toen hij christen werd, maakte hij met Nelwang mijn lijfwacht uit en wandelde dikwijls naast mij of op korte afstand, met geweer en strijdbijl gewapend, terwijl ik van het ene dorp naar het andere ging in deze dagen, die het christendom voorafgingen. Eens toen wij één van de verst verwijderde dorpen naderden, sprong Nelwang naar mij toe en waarschuwde mij, dat er een man in het bos verscholen zat, die een gelegenheid afwachtte om op mij te schieten. Ik riep de man toe: "Wat gaat u daar schieten? Het is de dag des Heeren!"

Hij antwoordde: "Niet anders dan een vogel."

"Bemoei u daar heden niet mee", hernam ik. "U kunt hem morgen schieten. Wij gaan naar uw dorp. Ga voor ons uit en wijs ons de weg." Ziende hoe ik begeleid werd, liet hij zijn geweer zakken en wandelde voor ons uit. Kalangi sprak tot het volk, nadat ik gebeden en gesproken had. Na verloop van tijd werden de mensen daar warme voorstanders van de godsdienst en deze zelfde man, die mij eens had willen doden, en zijn vrouw, zaten met mij aan de tafel des Heeren op Aniwa. En het kleine meisje hierboven genoemd, is nu de vrouw van één van de ouderlingen aldaar en de moeder van drie christenkinderen. Zij en haar echtgenoot zijn beiden toegewijde arbeiders in de gemeente des Heeren.

Litsi, de enige dochter van Namakei, deed in haar eigen loopbaan en in haar verbintenis met onze arme, goede Mungaw een ongeëvenaarde ervaring op. Zij was ons toevertrouwd geworden op zeer jeugdige leeftijd en werd een knap, aardig, aantrekkelijk christenmeisje. Velen dongen naar haar hand, maar zij antwoordde met waardigheid:

"Ik ben koningin van mijn eiland en wanneer het mij behaagt, zal ik een echtgenoot kiezen, gelijk u ons verteld hebt dat de grote koningin Victoria deed!"

Haar eerste echtgenoot, hoe dan ook gewonnen, was zonder twijfel de grootste en knapste man van geheel Aniwa, maar hij was een lichtzinnige dwaas en na zijn vroegtijdige dood kwam zij weer bij ons in het zendingshuis wonen. Haar tweede huwelijk was alleszins aanbevelenswaard, maar het eindigde in een onbeschrijfelijke ramp. Mungaw, de erfgenaam van een opperhoofd, was bij ons opgevoed en gaf alle blikken van een beslist christen te zijn. Hun huwelijk werd in de kerk ingezegend en zij leefden zeer gelukkig. Hij was een knap en welsprekend man, die eerst tot diaken en daarna tot ouderling van de kerk verkozen werd en later opperhoofd werd van de helft van het eiland. Hij toonde een ware christelijke geest te bezitten onder allerlei moeilijke omstandigheden. Toen hij eens aan het kalkbranden was voor de bouw van onze kerk, wilden twee slechte mannen, met geweren gewapend, hem uit wraak over het één of ander van het leven beroven. Op het horen van de twist vloog ik naar het toneel van de strijd en hoorde hem zeggen: "Noemt mij geen bloodaard en denkt niet dat ik bang ben om te sterven; indien ik nu stierf, zou ik naar Jezus gaan. Ik ben geen heiden meer; ik ben een christen en wens u te behandelen gelijk dat een christen betaamt."

Daar er nu ook anderen tot hulp kwamen opdagen, werden de mannen ontwapend en na veel gepraat zeiden zij, dat zij beschaamd waren over hun gedrag en beloofden beterschap voor het vervolg. De volgende dag zonden zij mij een geschenk als vredesoffer, maar ik weigerde het aan te nemen, indien zij niet voor alles vrede maakten met het jonge opperhoofd. Zij zonden hem toen een groter geschenk en baden hem het aan te nemen en hun vergeving te schenken. Mungaw bracht hun een nog groter geschenk, legde dit aan hun voeten op de openbare grond, drukte hen vriendelijk de hand en vergaf hun in tegenwoordigheid van al het volk. Hij zei gedurig: "Ik ben een christen

en ik moet mij gedragen als een christen."

Op één van mijn tochten naar Australië nam ik het jonge opperhoofd mee, in de hoop de zondagsscholen en gemeenten belang in te boezemen door zijn welsprekende toespraken en edele persoonlijkheid. Wijlen Dr. Cameron uit Melbourne, die hem gehoord had terwijl ik zijn woorden vertaalde, verklaarde in het openbaar, dat Mungaws verschijning en toespraak in zijn kerk meer had gedaan om hem het grote nut van de Evangelieprediking onder de heidenen te doen inzien, dan al de toespraken van de zendelingen, die hij ooit gehoord of gelezen had.

Wij hadden onze intrek genomen in St. Kilda. Mijn lieve vrouw werd plotseling door een hevige ziekte aangetast, terwijl zij op een bezoek was te Taradale en er werd om mij getelegrafeerd. Ziende, dat ik bij haar moest blijven, liet ik Mungaw onder de hoede van een spoorwegbeambte naar Melbourne en verder naar St. Kilda reizen. Enige blanke ellendelingen, die zich als heren voordeden, boden aan hem naar het St. Kilda station te begeleiden, terwijl zij de beambte verzekerden, dat zij vrienden van mij waren en belang in onze zaken stelden. In plaats daarvan brachten zij hem naar een hol van zedeloosheid in Melbourne. Daar hij weigerde met hen te drinken, wierpen zij hem op een sofa en goten hem drank of kruiden in de keel, zodat hij bijna stierf.

Toen zij hem al zijn geld ontnomen hadden (hij had slechts twee of drie pond, bijeengebracht uit geschenken van verschillende vrienden) zetten zij hem op straat, met niet meer dan een stuiver op zak.

Toen hij het bewustzijn herkreeg, wendde hij zich tot een politieagent, die hem óf niet verstond, óf geen lust had zich met hem te bemoeien. Hij hoorde het fluiten van de locomotief en volgde dit geluid, waardoor hij zijn weg vond naar het station in Spencerstraat. Daar stond hij een gehele dag, bij iedere trein zijn stuiver voor een kaartje aanbiedend, hetgeen hem altijd geweigerd werd. Ten laatste toonde een matroos medelijden met hem en bracht hem naar het St. Kilda station. Weer bood hij zijn stuiver aan, maar alleen om te horen, dat men hem voor een stuiver geen kaartje geven kon, totdat hij ten laatste in een soort Engels, dat de wanhoop hem ingaf, uitriep: "Mij geen weg weten, anders heengaan. Mij hier blijven om te sterven. Mijn missi. Paton woont in Kilda. Mij geen geld meer. Slechte mannen namen geld weg. Breng mij naar Kilda!"

Een barmhartige Samaritaan gaf hem een kaartje en hij bereikte eindelijk ons huis te St. Kilda. Daar lag de arme man gedurende drie weken in een soort van verdooving. Voedsel kon men er bijna niet in krijgen, hij stond nu en dan alleen op om een teug water te drinken. Toen mijn vrouw in staat was daarheen vervoerd te worden, vonden wij onze goede Mungaw vreselijk veranderd in voorkomen en gedrag. Nog tweemaal nam ik hem met mij in het zendingswerk, maar op raad van de geneesheer werden er toebereidselen gemaakt voor zijn onmiddellijke terugkeer naar de eilanden. Ik beval hem aan de vriendelijke zorg van kapitein Logan aan, die beloofde hem veilig aan boord van de Dayspring te zullen doen komen, die toen in Auckland lag. Mungaw was zeer blij en wij wachtten alles goeds van zijn terugkeer naar zijn eigen landen volk. Na enige kleine onaangenaamheden landde hij veilig op Aniwa. Maar er begonnen zich bij zijn ziekte gevaarlijke en hevige verschijnselen voor te doen, gekenmerkt door lange tijdruimten van rust en slaap, die gevolgd werden door plotselinge aanvallen van woede, waarin hij eigendommen vernielde, huizen verbrandde en een schrik was voor ieder.

Bij onze terugkomst was hij zeer verheugd; maar hij beklagde zich bitter, dat de blanke mannen "zijn hoofd bedorven hadden" en dat hij, wanneer zijn hoofd "brandend heet" werd, al deze slechte dingen deed, waarover hij zeer verdrietig was. Hij trachtte mij van het leven te beroven en mishandelde zijn goede, lieve vrouw op wrede wijze en daarna,

wanneer de bui over was, weende en treurde hij er over. Dikwijls zwierf hij met geladen geweer, speer en strijdbijl rondom ons huis, terwijl wij deuren en vensters moesten gesloten houden, en wanneer de aanval voorbij was, sliep hij zacht en lang als een kind. Wanneer hij tot zichzelf kwam, weende hij en zei: "De blanke mannen hebben mijn hoofd in de war gebracht! Ik weet niet wat ik doe. Mijn hoofd gloeit en brandt en ik word als voortgedreven."

Eens sprong hij met een luide oorlogskreet op, vloog op zijn eigen huis aan, stak het in brand en danste er om heen, totdat al zijn bezittingen tot as verbrand waren. Nasi, een slecht Tannees opperhoofd, op Aniwa wonend, had een twist met Mungaw over een kist, die op het strand gevonden was en dreigde hem dood te schieten. Anderen moedigden hem ook hiertoe aan, daar Mungaw van dag tot dag woester en vernielzuchtiger werd. Wanneer iemand op Aniwa krankzinnig en gevaarlijk voor anderen werd, was het eerste wat men deed, daar er geen gevangenen of gestichten waren, hem vasthouden en een geweer aan zijn oor afschieten, vervolgens, indien de schok hem niet tot zijn zinnen deed komen, bonden zij hem voor een paar dagen en ten laatste, indien dit nog niet hielp, schoten zij hem dood. Zo werd het plan van Nasi door hun eigen gebruiken begunstigd. Eens na onze avondgodsdienstoefening (want niettegenstaande zijn krankzinnigheid stortte hij in heldere ogenblikken zijn ganse ziel in liefde en geloof uit voor de Heere) zei hij: "Litsi, ik ben zo warm. Mijn hoofd gloeit. Laat ons naar buiten gaan om wat op te koelen."

Zij raadde hem aan binnen te blijven, daar zij onder de veranda fluisterende stemmen hoorde.

Hij antwoordde daarop enigszins woest: "Ik ben niet bang om te sterven. Het leven is een vloek en een last. De blanken hebben mijn hoofd bedorven. Indien er hoop bestaat om de dood te ontvangen, laat mij dan schielijk heengaan en sterven."

Terwijl hij de deur uitging, doorboorde hem een kogel en hij viel dood neer. Wij brachten moeder en kinderen naar het zendingshuis over en de volgende morgen begroeven wij het stoffelijk overschot van de arme Mungaw onder de vloer van zijn eigen hut en omringden de gehele plaats met een omheining. Het was een treurig einde van zulk een edele loopbaan. Het kostte mij menige traan, dat ik hem ooit naar Australië had meegenomen. Wat zal God zeggen tot deze blanke duivelen, die onze arme, goede Mungaw vergiftigden en het verstand deden verliezen?

Na een poos trad de goede koningin Litsi wederom in het huwelijk. Het werd haar oprechte begeerte om als zendelinge uit te gaan naar het volk en de stam van Nasi, de man, die haar echtgenoot vermoord had. Zij zei meermalen:

"Is er geen zendeling om Nasi's volk te gaan onderwijzen? Ik bid met tranen voor hen, dat zij ook mogen komen tot de kennis van Jezus."

"Litsi", antwoordde ik dan. "Indien ik alleen geweend en voor u gebeden had, maar ik was rustig in Schotland gebleven, zou dat er u toe gebracht hebben om Jezus te kennen en lief te hebben gelijk u dat nu doet?"

"Neen, zeker niet", antwoordde zij.

"Welnu dan", ging ik voort, "zou het de Heere niet behagen en zou het niet een grote en edele wraakneming zijn, indien u, de christenen van Aniwa, het Evangelie ging brengen aan hetzelfde volk, welks opperhoofd Mungaw vermoord heeft?"

Dit denkbeeld vond ingang bij haar. Zij was het spreken en bidden hierover nooit moede. Toen er ten laatste een zendeling was gevonden om Nasi's volk te gaan onderwijzen, plaatsten Litsi en haar nieuwe echtgenoot zich aan het hoofd van een gezelschap van zes of acht Aniwaanse christenen, ten einde de weg te openen en als

inlandse onderwijzers de zendeling en zijn vrouw ter zijde te staan. En daar hebben zij sedert altijd krachtig voortgearbeid. Haar zoon ontvangt zijn opleiding bij zijn neef, een ouderling van de gemeente, om "een goed opperhoofd van Aniwa" te worden. Zo noemt zij hem in haar gebeden, als zij God smeekt ora hem te zegenen en over hem te waken terwijl zij de Heere dient in het zendingswerk. Vele jaren zijn sedert verlopen en toen ik dit gedeelte van Tanna het laatst bezocht, kwam Litsi mij vol vreugde tegemoet.

Zij vatte mijn hand, kuste die met tranen en riep: "O mijn vader! God heeft mij grotelijks geregend, dat ik u weer mag ontmoeten. Is mijn moeder, uw lieve vrouw, wel? En uw kinderen, mijn broeders en zusters? Groet hen allen van mij. o, mijn hart is aan allen gehecht."

Wij hadden een aangenaam gesprek en-daarna ging zij op kalmer toon voort:

"Mijn dagen zijn hier moeilijk. Ik had als koningin op Aniwa rijk en gelukkig kunnen leven. Maar de heidenen hier beginnen naar ons te luisteren. De missi ziet hen nader tot Jezus komen. En O, welk een heerlijk loon, als wij hen zullen horen zingen en bidden tot onze dierbare Zaligmaker! Dit blij vooruitzicht geeft mij kracht om steeds te volharden!" Ik moet dikwijls tot mijzelf zeggen: Wanneer, wanneer toch zullen de ogen van onze landgenoten geopend worden? Wanneer zullen de rijken en geleerden, de edelen en zelfs de vorsten der aarde hun dwaze ijdelheden opgeven om te gaan leven onder de armen, de onwetenden, de verworpenen, de verlorenen, en om een eeuwige roem te verwerven in de zielen, die door hen gered en tot de Zaligmaker gebracht zijn? Zij, die deze Hoogste vreugde, "de vreugde des Heeren", gesmaakt hebben, zullen nooit weer vragen: Is het de moeite waard om te leven? Ieder leven, onder welke omstandigheden ook, mag wel besteed heten indien het een mensenziel tot God gebracht heeft en een ziel Jezus heeft Ieren liefhebben en dienen, en zich tenminste één tempel heeft opgericht, waar Zijn naam en gedachtenis voor eeuwig in gezegend aandenken zal gehouden worden - een wedergeboren hart in de hemel. Die roem zal onsterfelijk blijken te zijn, wanneer alle dichtstukken en monumenten en piramiden op aarde tot stof zullen vergaan zijn.

Nasi, de man van Tanna, was een slecht en gevaarlijk persoon, ofschoon sommigen mijner lezers hem misschien wel zullen willen verontschuldigen wegens het doodschieten van Mungaw, onder de vreselijke omstandigheden van het geval.

Gedurende een hevige ziekte, welke hem overviel, verzorgde ik hem geregeld, maar geen vriendelijkheden schenen hem te treffen. Toen ik op het punt was Aniwa te verlaten, ging ik hem nog eenmaal opzoeken.

Bij mijn vertrek zei ik: "Nasi, bent u gelukkig? Bent u ooit gelukkig geweest?"

Hij antwoordde somber: "Neen, nooit!"

"Zou u wensen", vroeg ik verder, "dat uw lieve, kleine jongen daar opgroeide om hetzelfde leven te leiden, dat u geleid hebt? Dat hij evenzo worden zou als u bent?"

"Neen!" antwoordde hij ernstig. "Dat zou ik zeker niet wensen."

"Welnu", hernam ik, "dan moet u een christen worden en van al uw heidense gewoonten afstand doen, anders zal hij opgroeien om juist zo te twisten, te vechten en te moorden als u hebt gedaan en, o Nasi, hij zal u de gehele eeuwigheid vervloeken, omdat u hem tot zulk een leven en tot zulk een verdoemenis hebt geleid!"

Hij was zeer door mijn woorden getroffen, maar antwoordde niets. Nadat wij vertrokken waren, beraadslaagden enige jonge inlandse christenen er over, wat hun te doen stond tegenover Nasi. Zij zeiden: "Wij weten welk een last en schrik Nasi voor onze goede missi is geweest. Wij weten, dat hij vele personen met eigen hand heeft vermoord en in de moord van anderen heeft toegestemd. Laten wij ons in dagelijks gebed verenigen,

opdat de Heere zijn hart moge openen en zijn gedrag veranderen en hem leren om hetgeen goed is te beminnen en na te volgen. En laten wij ons voornemen Nasi voor Christus te winnen, gelijk missi ons trachtte te winnen."

Zo begonnen zij hem allerlei vriendelijkheden te bewijzen en de één na de ander hielp hem in zijn dagelijkse bezigheden, terwijl zij alle gelegenheden te baat namen om hem te smeken zich aan Jezus over te geven en een nieuw levenspad in te slaan. In het eerst wilde hij niet horen en wendde zich gemelijk van hen af. Maar hun gebeden vertraagden niet en hun geduldig liefdebetoon werd steeds sterker. Na lang dralen gaf Nasi zich over en riep tot één van de onderwijzers:

"Ik kan uw Jezus niet langer weerstaan. Indien Hij u zo jegens mij kan doen handelen, geef ik mij aan Hem en aan u over. Ik verlang een hart te hebben als Jezus!"

Hij deed de lelijke, geschilderde moezen van zijn gelaat weg en knipte zijn lang haar af; hij ging naar de zee om zich te baden en waste zich geheel schoon; daarna voegde hij zich bij de christenen en kleeedde zich in een hemd en een voorschoot. Vervolgens wenste hij een boek in zijn bezit te hebben; het was de vertaling van het Evangelie van Johannes. Hij luisterde gretig naar ieder, die er hem gedeelten uit wilde voorlezen en zijn ziel scheen de nieuwe denkbelden met graagte in zich op te nemen. Hij bevocht de kerk en de school geregeld en leerde in zeer korte tijd het Evangelie lezen. De ouderlingen der gemeente gaven zich bijzondere moeite om hem te onderwijzen en na behoorlijke voorbereiding werd hij aan des Heeren tafel toegelaten; mijn medezending van Tanna doop te nemen nam hem als lid der gemeente aan. Stelt u mijn vreugde voor, toen ik dit alles vernam omtrent iemand, die mij zo vele jaren had weerstaan; mijn ziel dankte en prees de Heere, Die "mchtig is te verlossen!"

Bij mijn laatste terugkeer op Aniwa, in 1886, werd Gods almachtige liefde mij nog duidelijker geopenbaard, toen ik het met eigen ogen aanschouwde dat Nasi, de moordenaar, nu de Schrift las en in staat was om op wondervol belangwekkende wijze hetgeen hij las aan het volk duidelijk te maken. Toen ik op het eiland terugkeerde, na mijn laatste tocht door Groot-Brittannië tot behartiging van de belangen van onze zending, schenen al de bewoners van Aniwa aan de landingsplaats verzameld om mij te verwelkomen, behalve Nasi. Hij was op een afstand aan het vissen en er was om hem gezonden, maar hij was nog niet aangekomen. Op weg naar het zendingshuis snelde hij mij tegemoet. Hij greep mijn hand, kuste die en barstte in tranen uit.

"Nasi", zei ik, "ontmoet ik u dan eindelijk ook als een christen?"

Hij antwoordde met warmte: "Ja, missi; ik dien en vereer nu de eeuwige Heere en Heiland Jezus Christus. Gode zij dank, ik ben nu ook een christen!"

In mijn ziel weerklonk de stille kreet: "O, dat de mensen in het vaderland, die de werkelijkheid der bekering en het ontvangen van een nieuw hart in twijfel trekken, en die niet geloven dat Jezus macht heeft om te veranderen en te redden, een blik op Nasi konden slaan en deze eenvoudige les leerden verstaan: Hij, Die ons in den beginne schiep door Zijn machtwoord, kan ons tot nieuwe schepselen maken door Zijn liefde!"

Mijn eerste zondag op Aniwa, nadat ik Groot-Brittannië en de koloniën had bezocht, bereidde mij een gezegende verrassing. Vóór het aanbreken van de dag lag ik reeds wakker en dacht na over al mijn ervaringen op dat eiland en vroeg mijzelf af of de gemeente in de vier jaren van mijn afwezigheid ook achteruit gegaan zou zijn, toen plotseling de klank van gezang mijn oor trof! De dag was nauwelijks aangebroken; ik sprong haastig op en riep tot iemand, die juist voorbijging: "Heb ik mij verslapen? Is het reeds tijd voor de kerk, of waarom is men zo vroeg vergaderd?"

De man, tot wie ik sprak, was één der voornaamste leiders. Hij antwoordde mij ernstig:

"Missi, sedert u ons verlaten hebt, hebben wij het zeer moeilijk gevonden om dicht bij God te leven! Daarom komen het opperhoofd en de onderwijzers en enige anderen iedere zondagmorgen bij het aanbreken van de dag samen om het eerste uur van iedere dag des Heeren in gebed en dankzegging door te brengen. Zij zijn nu vergaderd om voor u te bidden, opdat God u moge bijstaan in uw predikingen er heden tot eer van Jezus veel vrucht van moge gezien worden in aller harten."

Ik keerde naar mijn kamer terug en voelde mij geheel voorbereid. Het zou een gemakkelijk en een gezegend werk zijn om zulk een gemeente in de tegenwoordigheid des Heeren te geleiden. Zij waren daar reeds.

Op die dag scheen iedereen op Aniwa in de kerk te zijn behalve de zieken en bedlegerigen.

Na afloop der verschillende godsdienstoefeningen deelden de ouderlingen mij mee, dat zij al de samenkomsten gedurende mijn afwezigheid hadden doen voortgaan en dat zij ook een klas hadden voor Avondmaalgangers en zij stelden mij een aanzienlijk aantal personen voor, die lid der gemeente wensten te worden. Na zorgvuldig onderzoek zonderde ik negen jongens en meisjes af, van ongeveer twaalf of dertienjarige leeftijd, en raadde hen aan minstens een jaar te wachten, totdat zij in kennis en wijsheid zouden zijn toegenomen. Zij hadden echter iedere vraag beantwoord en waren verlangend gedoopt en aangenomen te worden. Maar ik vreesde, omdat zij nog zo jong waren, hen tot de gemeente toe te laten, opdat zij niet misschien zouden terugvallen en daardoor de gemeente tot oneer zijn.

Eén hunner zag mij met ernstige ogen aan en zei: "Wij hebben geleerd, dat wie gelooft, gedoopt zal worden. Wij geloven van harte in Jezus en trachten Hem te behagen."

Ik antwoordde: "Blijft nog een jaar standvastig; dan zullen wij weten wat ons te doen staat."

Maar hij ging voort: "Misschien leven sommigen van ons dan niet meer; misschien bent u dan niet bij ons. Wij verlangen er naar door u, onze eigen missi, gedoopt te worden en onze plaats in te nemen onder de volgelingen van Jezus."

Na veel gepraat stemde ik er in toe om hen te dopen en zij stemden er in toe om zich nog een jaar van het Avondmaal des Heeren te onthouden, opdat de gehele gemeente zich kon overtuigen van hun oprecht christelijk leven, ofschoon zo jong in jaren. Deze tucht, dacht ik, kon goed voor hen zijn en de Heere mocht dit gebruiken als een voorbeeld ter navolging voor het vervolg.

Onder de tien andere personen, die op die tijd aangenomen werden, was een vrouw, die men eerst niet had willen toelaten. Zij was ongeveer vijf-entwintig jaren oud en de ouderlingen weigerden haar aan te nemen, omdat haar huwelijk niet volgens christelijke wijze op Aniwa was bevestigd. Zij verliet ons bitter wenende. Toen ik 's avonds laat zat te schrijven, gelijk dat mijn gewoonte was in dit drukkend hete klimaat, werd er aan de deur geklopt. Ik riep: "Akai era?" (Wie is daar?)

Een zachte stem antwoordde: "Missi, het is Lamu. O, spreek met mij!" Dit was de jonge vrouw, die men geweigerd had tot de gemeente toe te laten. Ik opende terstond de deur.

"O missi", begon zij, "ik kan niet slapen; ik kan niet eten; mijn ziel is bitter bedroefd. Moet ik van de gemeenschap met Jezus uitgesloten zijn? Sommigen van hen, die aan des Heeren tafel aanzitten, hebben zich aan moord schuldig gemaakt. Zij bekeerden zich en zijn gered geworden. Mijn hart is zeer slecht, maar toch heb ik nooit zulke grove misdaden van het heidendom begaan en ik weet, dat het mijn vreugde is om te trachten mijn Zaligmaker Jezus te behagen. Waarom ben ik alleen van Jezus' gemeenschap uitgesloten?"

Ik trachtte zoveel in mijn vermogen was haar te raden en te troosten en zij luisterde gaarne naar al wat ik zei.

Daarna zag zij tot mij op en zei: "Missi, u en de ouderlingen moogt het recht oordelen mij te beletten mijn liefde tot Jezus aan des Heeren tafel te tonen, maar ik gevoel hier in mijn hart, dat Jezus mij heeft aangenomen en ik weet, dat Hij,, indien ik op dit ogenblik stierf, mij in de heerlijkheid zou opnemen en mij de Vader zou voorstellen."

Haar blik en haar wijze van spreken troffen mij diep. Ik beloofde de ouderlingen te gaan opzoeken en haar verzoek te ondersteunen. Maar Lamu verscheen en bepleitte zelf haar zaak voor hen op overtuigende wijze. Zij werd gedoopt en met de andere negen tegelijk toegelaten. De Avondmaalsviering van die dag zal bij velen op Aniwa lang in herinnering blijven.

Wanneer ik deze dingen meedeel, is het mij vaak in de gedachte gekomen om deze vraag aan de vele jonge lieden, de grotelijks bevoorrechte blanke broeders en zusters van Lamu te doen: "Hebt u ooit een uur van uw nachtrust opgeofferd of een enkel maal verloren door aan uw ziel, uw God, de rechten, die uw Zaligmaker op u heeft, en aan uw eeuwige bestemming te denken?"

En wanneer ik de getrouwheid en de ijver van deze eenvoudige ouderlingen van Aniwa aanzag en bedacht, hoe zij gedurende al deze jaren onvermoeid anderen onderwezen en terecht hielpen, dan riep mijn ziel overluid tot God: "O, wat kon de kerk niet volbrengen, indien de welopgevoede en beschaafde ouderlingen en anderen in christenlanden zich op die wijze inspanden om voor Jezus te werken, om de onwetenden te onderwijzen, hen, die verzocht worden, te steunen en de gevallenen op te richten!"

Hoofdstuk 9

BRIEVEN VAN ANIWA

De verzamelaar van deze hoofdstukken neemt de verantwoordelijkheid op zich van hier een beschrijving van het leven onder de bewoners der Nieuwe Hebriden te laten volgen, gelijk die uit de begaafde pen van Mevr. John G. Paton gevloeid is.

Hij betreurt het, dat plaatsgebrek hem noodzaakt slechts gedeelten van deze brieven te geven in plaats van de uitvoerige beschrijvingen, die hem deze lectuur hebben leren beschouwen als de aantrekkelijkste op het gebied van de zending.

1867.

**Aan de weleerw. heer Dr. MacDonald,
Zuid-Melbourne.**

Hoeveel genoegens verschafte mij u ,v vriendelijke brief, die ik in de vorige maand met de Dayspring ontving! Het deed mij inderdaad genoegens te vernemen, dat uw parochie zich nu ook uitstrekt tot de Nieuwe Hebriden - ze is nogal uitgebreid, dat moet gezegd worden - maar daar u verplicht bent uw kudde na te gaan, zullen wij spoedig een herderlijk bezoek van u verwachten U was zeker verwonderd te vernemen, dat wij naar Aniwa in plaats van naar Tanna zijn gezonden. Het was een slag, die mijn echtgenoot nog nauwelijks te boven is gekomen. Maar al de broeders waren er zeer tegen, dat wij alleen naar Tanna zouden gaan, en wij gevoelen nu dat wij door de Voorzienigheid hierheen zijn geleid.

De heer Inglis schreef in zijn laatste brief aan mijn echtgenoot, dat hij meer tot wezenlijk nut van Tanna verrichtte door het brengen van de Aniwanen tot de kennis der waarheid en ze zo in staat te stellen om later ook het Evangelie onder de Tannezen te gaan verspreiden, dan dat hij nu alleen onder dit woeste volk ging arbeiden. Wij voeden daarom hoop, dat er van dit kleine eiland vele getuigen voor Christus zullen uitgaan, want de Aniwanen zijn een verstandig volk en het werk heeft in de laatste tijd grote en zekere vorderingen gemaakt. Ik bedoel niet, dat de helft van het volk reeds bekeerd is, verre van dat! Er is zeer veel te doen vóóordat zelfs de bodem toebereid is om het zaad te ontvangen - zij zijn zo gehecht aan hun oude vooroordelen en bijgelovigheden. Ik geloof, dat voor velen hunner het aannemen van de nieuwe godsdienst een grote sprong in het duister is, waarbij zij de toorn hunner goden vrezen. Want welk bewijs hebben wij in het eerst, dat wij hen op de rechte weg leiden? Het is waar, zij zien dat wij goed voor hen wensen te zijn; maar dat iemand onder hen zou komen wonen enkel en alleen tot hun nut is een leerstuk, dat zij niet kunnen begrijpen.

Wij zijn zeer dankbaar, dat er zovelen geregeld de kerk bezoeken en mijn echtgenoot bezat een groot voordeel daarin, dat hij hen terstond in het Tannees kon toespreken, welke taal sommigen van hen goed spreken; vandaar onze dubbele hoop om hen als helpers voor Tanna te kunnen kweken. U zou verwonderd zijn te zien hoe voortreffelijk de godsdienstoefeningen geleid worden. De inlandse onderwijzers, twee toewijde mannen van Aneityum, die hier jaren geweest zijn, houden korte toespraken. Daarna verzoekt mijn echtgenoot gewoonlijk de één of ander van de verlichtste lieden van Aniwa om te spreken, hetgeen onveranderlijk in de meest krachtige termen geschiedt en waarbij de spreker zijn broeders vergelijkt bij varkens, honden, slangen, enz., daarbij zichzelf gewoonlijk niet insluitend, en hun vraagt hoelang zij hun slecht gedrag menen voort te zetten.

Zij zijn nooit om een tekst verlegen en gedurende lange tijd meende ik, dat zij altijd

spraken over "missi Paton en Teapots" (trekpotten), maar langzamerhand ben ik tot de ontdekking gekomen, dat het niet Teapots, maar Teapolo (de duivel) was, waarover zij het zo druk hadden. In de laatste tijd zijn zij begonnen heiliger onderwerpen te kiezen, gewoonlijk een herhaling van wat zij mijn echtgenoot tevoren hebben horen zeggen en wat zij hem gedurende de week hebben helpen vertalen. Verleden zondag werden wij zeer getroffen door de zachte, overredende wijze van spreken van het oude opperhoofd, die het woord tot hen richtte. Mijn echtgenoot tekende twee woorden op, die hij zich niet herinnerde ooit te voren gehoord te hebben en vroeg na de godsdienstoefening om de vertaling daarvan. De man vatte zijn hand en zei in het Tannees: "Missi, ik vertelde hun slechts, wat u ons al deze tijd geleerd hebt omtrent Jezus, Die Zijn bloed gestort heeft om onze zonden af te wassen!"

Taia en het opperhoofd Namakei, twee van onze warmste vrienden, houden soms zeer treffende toespraken. De eerste is een lang, krachtig man, zeer bekend om zijn zucht tot praten. Hij is ook zeer geestig; en hoewel hij niet veel anders doet dan praten, is het wonderlijk om te zien, hoeveel invloed hij uitoefent. Voor enige tijd wist hij een hevige twist, die waarschijnlijk in bloedstorting zou eindigen, te voorkomen. De partij, die zich verongelijkt waande, liep heen; zij keerden kort daarna gewapend terug en snelden langs Taia's woning, terwijl hij rustig buiten in de zon lag en zijn pijp rookte. Hij zag, dat er iets niet in orde was, want zij dragen tegenwoordig hun wapenen niet meer altijd bij zich. Daarom riep hij hen in hun eigen taal toe: "Halt! laat mij eens zien, wat u daar draagt? Is dat het boek, dat missi bezig was te maken?" Zijn slimme zet deed hen allen lachen en zij kwamen zijn woning binnen. Daar had hij een lang en ernstig gesprek met hen en haalde hen over om het vechten op te geven, tenminste voor die dag. De volgende dag was het zondag en hij kwam vóór de godsdienstoefening mijn echtgenoot verzoeken om hem te laten spreken. Hij had nu beide partijen voor zich en zei hun geducht de waarheid, terwijl hij eindigde met hen te herinneren, hoe moeilijk het was geweest om een zendeling te krijgen. Hoe hij, Taia, naar Aneityum was geweest om te vragen meer inlandse onderwijzers te zenden, nadat zij Nemeyan hadden gedood en Navalak hadden trachten te vermoorden, en hoe hij er altijd voor gezorgd had dat zij voedsel genoeg hadden, op dat zij het werk van Jehovah mochten kunnen volbrengen. In het gedeelte van zijn toespraak, waarin hij toespelings maakte op zijn eigen gedrag, waren enige verfraaiingen, die volgens de strikte waarheid hadden kunnen achterwege blijven; maar zijn raad scheen goed, want wij hoorden niet meer van deze twist.

Taia handelt zelf niet altijd naar zijn woorden en mijn echtgenoot vindt het soms nodig om hem ter verantwoording te roepen; maar Taia's bedaardheid wordt in het minst niet gestoord. Hij zit te luisteren met de kin op zijn knieën geleund en ziet nu endanmet een goedige glimlach op, zeggende: "Dat is zeer goed gesproken, missi! Zeer goed gesproken!"

Namakei verzuimt nooit, wanneer hij gezond is, om de Bijbel van mijn echtgenoot iedere zaterdag en woensdag op zijn lessenaar te gaan leggen en om de mensen uit het dorp tot de godsdienstoefening bijeen te roepen, die wij onder een grote banyanboom op de Imrai (openbare grond, de grote plaats tot algemene samenkomst, die dicht bij ons huis is) houden.

Deze avonddienst trekt mij het meest aan, dan is de gehele natuur in rust en schijnt zo buitengewoon schoon. Alles kaatst het licht der prachtig ondergaande zon terug en men hoort niets dan het zachte geritsel der bladeren en wat Longfellow noemt "de symfonie van de oceaan." Ik geloof, dat de inboorlingen ook hierdoor getroffen worden, want niemand onzer is ooit geneigd terstond na de godsdienstoefening heente gaan, en dikwijls, voornamelijk op de zondagavonden, blijven wij rustig bijeen en zingen al onze

liederen. Dit verveelt hun nimmer, daar zij bijzonder veel van muziek houden. Het vermaakte mij ten hoogste, toen ik voor het eerst op Aniwa moest spelen. Wij hadden juist het orgel uitgepakt, zowat veertien dagen na onze aankomst. Het nieuws daarvan moet als een lopend vuurtje verspreid zijn geworden, want tegen de avond kwamen er wel dertig of veertig mensen naar de kerk (het huis waar wij verblijf hielden totdat onze nieuwe woning gebouwd was) lopen, waarvan de voorsten in gebroken Engels ons toeriepen: "Missi, laat de kist eens zingen! Vele mensen komen horen. Laat de kist eens zingen!"

Ik moet niet vergeten, u nog wat mee te delen over mijn persoonlijk werk, dat voor mij een zeer aangename taak is; ik bedoel mijn naaiklas. Ongeveer vijftig vrouwen en meisjes komen vrij geregeld iedere morgen bij mij, behalve woensdag en zaterdag, en wij brengen twee uur en dikwijls meer tezamen door met naaien en zingen. Ik heb nooit gedroomd, dat het zulk heerlijk werk was om hun te leren, maar ik voelde mij van het eerste ogenblik tot hen aangetrokken en ik zal hen ook altijd dankbaar zijn voor de vriendelijke wijze, waarop zij mij behandelden toen ik op hun eiland landde, verlegen en enigszins verschrikt als ik was door het gevoel van de enige blanke vrouw te zijn op deze eenzame kusten.

Mijn echtgenoot nam het veel lichter op, daar het bij hem een uitgemaakte zaak scheen te zijn dat zij allen zijn "lieve vrienden" waren, ofschoon de meesten der mannen, werkelijk niet kwaad, gelijk wij later gemerkt hebben, het raadzaam achtten om ons met vrij wat onbeschaamdheid te ontvangen, terwijl zij trachtten uit te vinden in hoeverre zij ons konden bedriegen. Velen van hen spreken een weinig Engels en het was waarlijk bijna om te lachen als men ze met het onschuldigste gezicht van de wereld de monsterachtigste leugens hoorde vertellen, zodat men zou menen dat zij ze zelf geloofden, en hen dan ernstig erbij hoorde voegen: "Dit geen bedriegerij!" Ik gevoel echter, dat het naaien slechts de brug is tot iets van veel meer belang.

Het brengt mij met demensen in aanraking om mij de taal te doen leren. Ik verlang er zo naar om vrij aait met hen te kunnen spreken, maar het gaat zo langzaam bij mij. Wat moeten de apostelen de gave der talen gewaardeerd hebben op de Pinksterdag. Ik zou wel eens willen weten of die gave ook aan hun vrouwen meegedeeld zou zijn. Het is zo verdrietig, wanneer men denkt genoeg woorden te weten om een klein gesprek met hen aan te knopen en men ziet ze dan elkander verwonderd aanzien. Voor een poos geleden sprak ik met een meisje en waagde mij een weinig meer dan gewoonlijk, denkende, haar door min wijsheid te verbazen, maar zij keek heel onnozel op en vertelde mij dat zij geen Engels verstond. Ik moet in het eerst vreselijke domheden begaan hebben. Maar enige vrouwen spreken Tannees evenals de mannen en ik riep mijn echtgenoot in iedere grote moeilijkheid te hulp, ofschoon hij het niet altijd aangenaam vond, als ik hem kwam storen, vooral niet als het punt in kwestie slechts een naald of een draad bleek te zijn, terwijl hij gestoord was in het zetten van de letters voor ons eerste Aniwanese boek.

Voordat ik deze lange brief sluit, moet ik u nog vertellen van het eerste huwelijk, dat hier op christelijke wijze gesloten werd, voornamelijk daar de bruid grotendeels uitgedost was met kleren uit de kist van Emerald Hill, die u ons onlangs hebt toegezonden. Het was een zeer belangwekkend voorval. Kahi, de bruid, was één van mijn scholieren, een knappe, jonge weduwe van ongeveer zeventien jaren, en Ropu, haar minnaar, was een aardige, jonge man, een groot gunsteling van mijn echtgenoot. Zij schenen werkelijk aan elkaar gehecht; maar Kahi's schoonvader wilde haar eerst niet ten huwelijk geven, daar hij haar nog als zijn eigendom beschouwde, omdat hij een hoge prijs (geschenk?) voor haar gegeven had toen hij haar voor zijn zoon kocht. Op een morgen echter verscheen Ropu met zulk een aantal vette varkens, dat het hart van

de oude man stormenderhand overrompeld werd, en hij verklaarde dat hij haar diezelfde dag nog mocht hebben, indien de missi dacht dat het goed was. De missi had er niets tegen, maar raadde hen aan, hun huwelijk in de kerk te laten bevestigen en ik besloot Kahi een mooi geschenk te geven, ten einde haar jonge vriendinnen aan te moedigen haar voorbeeld te volgen. Geen zeer verheven beweeggrond, weliswaar, maar indien het vooruitzicht op een geschenk hen er toe kan brengen om enige verandering in hun oude gebruiken met betrekking tot het huwelijk te brengen, heb ik er niets op tegen dat het zo wezen zal. Het is één van de verhevenste beweeggronden, die sommigen van hen voor als nog kunnen begrijpen, en er staat in het geheel geen levensbeginsel op het spel met het in acht nemen van deze enkele vorm. Wil maakten de gebeurtenis zoveel mogelijk bekend en er was een klein gezelschap bijeen om de plechtigheid bij te wonen. De arme Kahi werd in tranen tot mij gebracht, maar toen wij haar een mooie rok en lijfje aandeden en zij de mooie hoed in het oog kreeg, die met oranjebloesem was versierd, scheen zij te denken dat zij nu lang genoeg haar gevoel had laten spreken. Zij droogde haar ogen zeer vlug af en wierp van onder haar lange wimpers bewonderende blikken rondom zich en toen ik haar ten laatste een helderrode zakdoek in de hand gaf, lachte zij overluide. Er was een kleine moeilijkheid in de kerk met hen, daar zij eerst niet dicht genoeg wilden naderen om elkander de hand te geven, zodat zij vooruit geduwd moesten worden, en toen werden het arme meisje haar huwelijksbeloften op vervaarlijke wijze in het oor geschreeuwd, want, daar zij te verlegen was om het antwoord te geven, scheen het de algemene opinie, dat mijn echtgenoot haar te gemakkelijk vrijliet, en de mannen herhaalden de vraag, terwijl zij die haar in de oren brulden op een wijze, die haar een zeer vlug antwoord ontlokte.

6 december. 1869. –

Aan een dame

Het doorbrengen van een dag zoals die, waarop een paar zondagen geleden onze kleine Godsgemeente op Aniwa plechtig werd gesticht, is, naar wij gevoelden, meer dan al de opofferingen waard, die ons afgezonderd leven ons kost. De kerk was goed bezocht, 180 personen waren tegenwoordig en een ongewone plechtigheid en belangstelling heerste er gedurende de gehele godsdienstoefening. De aannemelingen, twaalf in getal, waren in rijen geplaatst van het platform naar mijn zitplaats, zodat zij de ruimte in het midden besloegen; en toen zij opstonden om de vragen te beantwoorden, die mijn echtgenoot hun deed vóórdat zij de doop zouden ontvangen, zou u zich moeilijker een belangwekkender groep hebben kunnen voorstellen. Vasi, ons oudste lid, moet naar wij menen, ongeveer negentig jaar zijn. Maar oud en gebrekkig als hij is, hij kwam iedere dag op school met zijn bril op en is één van hen, die het best schrijven en lezen. Ons oude opperhoofd, Namakei, was er ook met zijn dochter Litsi. Zij is het enig kind, dat hij nog in leven heeft, en is mij tot bijna even grote troost als haar vader. Zij was het eerste meisje, dat bij ons kwam wonen en daar zij de oudste in huis is, geeft zij een goed voorbeeld aan de anderen. Haar gehechtheid aan mijn echtgenoot grenst bijna aan afgoderij. Het is alsof zij hem nooit dankbaar genoeg kan zijn, daar hij het middel is geweest tot haar bekering.

Het meeste belang boezemde mij de zuster van Namakei in, die een zeer zachte vrouw is en er zwak uitziet. Ik wist wat het haar gekost had, haar geloof in Jezus te belijden en hoe haar man en zoon haar zelfs op dit ogenblik bespotten en uitlachten. Indien ik er de tijd toe had, zou ik u iets belangwekkends van ieder der aannemelingen kunnen meedelen, want het was natuurlijk omdat wij hun aller eenvoudige geschiedenis kenden, dat het ons zulk een uitnemend genoegen verschafte hen daar te zien. Ik herinner mij

wanneer de één klederen begon te dragen, wanneer een ander zijn lang haar, afsneed, en wanneer één, diewij als zeer verhard beschouwden, met zijn laatste afgoden tot ons kwam, zeggende: "Nu, missi, dit zijn de laatste. Ik heb er geen meer."

Het was een heerlijk tafereel en iets, dat men niet zonder diepe ontroering kon gadeslaan om hen allen netjes gekleed in het midden van hun onbeschaafde broederen te zien opstaan om zich voor de Heere te verklaren. Nimmer gevoelde ik mij in enig gezelschap op aarde gelukkiger, dan toen ik aan des Heeren tafel aanzat met deze zwarte zusters en broeders, nu met mij verenigd in Jezus. Het was een dag, die ons lang in herinnering zal blijven. Ik vertrouw, dat wij ons die zelfs nog in de eeuwigheid met dankbaarheid zullen herinneren. Onze waarde vriendin en medezendinge, mevr. Mc. Nair, bracht ons juist een lang bezoek. Ik was zo blij, dat zij juist hier was, want zij zegt dat zij nooit een schoner en treffender schouwspel gezien heeft. Wij hebben alle reden te hopen, dat het werk der genade werkelijk in hun harten is begonnen.

Mijn echtgenoot smaakte reeds voldoening van hen toen zij nog zijn onderricht genoten, en hun eigen ernstig onderzoek deed hem het meeste genoegen. Hoe dikwijls hebben wij reden gehad om ons Eben-haëzer op te richten, sedert wij in dit verre land zijn gekomen. En dit is nog maar een klein begin; toch kunnen wij de Heere van harte danken en moed scheppen.

Mungaw had er zulk een afschuw van een voorschoot te moeten dragen, dat ik niet durfde spreken over het afsnijden van zijn lang haar. En mijn echtgenoot verlangt niet, dat men de inboorlingen tot deze dingen zal noodzaken, want hij zegt altijd, dat zij, wanneer hun hart veranderd wordt, deze dingen uit eigen beweging zullen opgeven. Ik weet, dat dit een grote waarheid is. Maar daar ik niet inzie, dat er enig kwaad in steekt om het haar eerst kort te hebben, haalde ik Mungaw over om het zijne eerst kort te knippen, en hij ziet er nu veel beschaafder uit.

Wij hebben nu een verzameling jongens en meisjes in onze omgeving, want Mungaw was nog geen twee dagen op zijn post of enige anderen kwamen nederig verzoeken om ook iets voor missi te mogen doen. Wij waren verbaasd en verrast door dit onverwachte voorstel, want de jongens zijn in den regel hier het luiste en onbeschaafde volkje, dat ik ooit zag. Zij schijnen ook de baas te zijn, want niemand denkt er aan een jongen tegen te spreken. Natuurlijk zei mijn echtgenoot tot hen, dat hij zeer blij was, dat zij gekomen waren, daar hij hen een menigte dingen wilde onderwijzen, die zij behoorden te weten. Zij houden zich wezenlijk tamelijk wel en ik ben heel dankbaar, een kok te hebben, want er zijn zoveel dingen, die met het koken in verband staan en die mannen en jongens moeten doen, maar die zij niet willen doen om een vrouw te helpen, b.v. houthakken en de kachel potloden

De Dayspring is een grote zegen voor ons allen. Er bestaat weinig vrees voor mishandeling van een zendeling, zelfs op de meest onbeschaafde eilanden, wanneer zij zien dat er goed op hem gelet wordt. Menselijkerwijze gesproken is er nu geen vrees meer; en indien wij veilig zijn en ons werk eindelijk begint te bloeien, heeft dat kleine schip met zijn aandeelhouders daar meer deel aan dan sommigen wel denken.

Twee van onze inboorlingen, waarvan er één een zeer woest karakter had, werden door kapitein Fraser aangenomen als bootsvolk op de voorgaande reis. En zij kwamen in verrukking terug, verklarende dat er nooit een kapitein was als die van de Dayspring. Hij was zo vriendelijk en goed voor hen, want wanneer zij op een eiland kwamen waar geen zendeling was, wilde hij hen niet aan land laten gaan, uit vrees dat zij gedood zouden worden en dat zou ons werk op Aniwa bedorven hebben. Vervolgens telden zij op hun vingers met grote blijdschap de dingen op, die zij in betaling hadden ontvangen, en daar dit goede en nuttige artikelen zijn, wekt het lust in zulke dingen op, in plaats van in de verf en het slechte goed, dat zij van de kooplieden ontvangen, terwijl tevens hun

grote lust voor varen en het zien van nieuwe streken bevredigd wordt.

1874 –

Aan de huiselijke kring.

Lieve moeder, broeders en zusters!

Ik moet u echter nog iets omtrent onze tocht naar Aniwa meedelen, daar dit reisverhaal voor de familie is en u niets van ons gehoord hebt sedert 4 april, toen wij Sydney verlieten met onze waarde Dr. Steele aan boord, die als het ware de schakel uitmaakte tussen ons en de beschaafde wereld. Ik gevoelde mij "krachtig om te gaan", gelijk onze inboorlingen het zouden uitdrukken, want ik ondervond meer dan ooit de kracht van het: "Zie, Ik ben met u", en enigen van Gods kinderen, waarmee wij inzulke heerlijke gemeenschap waren geweest, waren tot het laatst met ons.

Toen wij spoedig na het ontbijt Fotuna verlieten, waren wij zeer verheugd, toen wij de kapitein met vrolijke stem hoorden uitroepen, dat wij morgenochtend een glas melk op Aniwa zouden drinken, daar de wind gunstig was. Wij hadden alles in de namiddag ingepakt en het eerste, wat ik de volgende morgen zag, waren de bomen en rotsen van ons goede, oude Aniwa! In de eerste boot, die naar land ging, bevonden zich acht of negen mannen van Fotuna met hun lastige bagage, die ons eiland hadden willen komen bezoeken, hoewel met enige tegenzin van de kapitein. Middelerwijl ontbeten wij en hoorden van de stuurman, dat onze inboorlingen in een staat van grote vreugde en opwindning verkeerden. Onze lieve Yawaci zette de jongere meisjes aan om spoedig hun werk af te maken. Ook vertelde hij, dat onze zes koeien tot tien waren aangegroeid en dat onze geiten zo vermeerderd waren, dat niemand ze kon tellen! Hij had ook gehoord, dat er een aantal inboorlingen gestorven was en dat sommigen door kooplieden waren weggevoerd.

Toen wij de kust naderden, konden wij zien, dat de grote meerderheid van het volk ons stond op te wachten en zelfs de koeien en geiten waren buiten gebracht om ons te begroeten. Mijn meisjes stonden ook bijeen, in nette rozerode japonnen, door henzelf geknipt en genaaid, en met vuurrode tulbanden op en bij deze en gene van de inboorlingen waren al de kleuren van de regenboog op te merken. Ik ben dankbaar te kunnen zeggen, dat er niemand zonder kleren was. Het is waar, sommiger gewaad was versleten en slordig genoeg, maar zij hadden kleren aan en dat was bijna meer dan wij van sommigen hunner konden verwachten, nadat wij zo lang weg waren geweest. Zij houden er zo veel van om naakt te lopen!

Wat al handdrukken en welke hartelijke begroetingen toen wij landden! Twee of drie groepjes zaten nog om hun doden te schreien. Zij geloofden vast, dat zij, indien wij op het eiland waren geweest om hen te verzorgen, niet gestorven zouden zijn. Toen wij het huis bereikten zag alles er aangenaam uit. De grond was goed onderhouden; nieuw koraal was op de paden gespreid; een mooie, nieuwe mat lag op de vloer van de eetkamer en een andere in de voorkamer. En ten laatste, hoewel niet het minst aangenaam voor vermoeide reizigers, stond er een grote kan verse geitenmelk gereed! Toen Dr. Steele en de heer Robertson, vóórdat zij er van dronken, allerlei grapjes maakten over het aangename van de thuiskomst, kon ik in waarheid zeggen, zelfs na al het genot en de vriendelijkheden in de koloniën ondervonden en de christelijke gemeenschap, daar met geliefde geestverwanten gesmaakt: "Er is geen plaats zo liefelijk als ons tehuis!"

Te midden van al mijn drukte echter wist ik mij vijf minuten af te zonderen om het grafje van mijn kleine Lena te bezoeken. Het mooie witte koraal was zwart geworden, maar het gras en de planten waren gegroeid en de takken van de citroenboom hingen er

met hun schone vruchten overheen en beschaduwden het liefelijk. Als vanzelf sloeg ik het oog naar de blauwe lucht boven mij en vroeg mij verwonderd af, waar haar geest wezen zou en of zij de treurende harten hier beneden kon gadeslaan. Was zij nu op aarde geweest, dan zouden haar kleine voetjes overal rondgelopen hebben. Maar ofschoon mijn hart nog haar gemis betreurt, zou ik niet wensen dat het anders ware, want zij was mij niet tevergeefs geschonken. O! wat een kleine leermeesteres is zij geweest! Toen John Dr. Steele met zich nam om hem het grafje te laten zien, zei deze: "Zo hebt u bezit van dit land genomen." En ik gevoelde, dat wij door haar van meer dan dit kleine stukje grond op Aniwa hadden bezit genomen

Het schip en onze bezoekers verlieten ons in de namiddag en bij mijn terugkomst, nadat ik hen uitgeleide had gedaan (John was te vermoeid om te gaan) ontmoette ik een zeer vriendelijk man, één van de leden onzer gemeente, die mij staande hield en tot mij zei: "Missi, ik heb mijn jongen aan u en aan missi, de man, afgestaan; u moet hem maar voeden, kleden en onderwijzen zoals u de andere kinderen doet." Ik kon mijn oren nauwelijks geloven en u zou moeten weten hoe hoog jongens hier aangeschreven staan, om de opoffering naar waarde te schatten, gelijk wij dat deden - tenminste zoals John het deed, want ik moet bekennen, dat de gedachte aan hun lichamelijke opvoeding mij dikwijls verhinderde om van harte in te stemmen met de dankzegging van mijn ernstig mannetje, omdat er "weer een ziel aan onze zorg was toevertrouwd." Wij hebben tegenwoordig tien van die ielen, met lichamen verbonden, behalve verscheidene anderen, die alleen overdag komen, en ik heb al mijn vernuft nodig om hun werk en mai-kai te verschaffen, daar hungeschiktheid voor het laatste buitengewoon groot is. Hun kleren geven mij geen zorg, dan alleen om ze te maken, en dat leren zij spoedig zelf te doen, want de vrienden der zending voorzien er ons altijd ruim van.

Hoewel ik somtijds denk, dat het toch wel aangenaam zou wezen in de beschaafde maatschappij te wonen in een eigen kleine woning, met niet meer dan één of hoogstens twee dienstboden, worden wij toch meer dan beloond voor onze liefde tot deze kleine zwartjes. Zij zijn ons els eigen kinderen enzo noemen wij ze ook altijd, en zij zijn zo vertrouwelijk en lief voor ons en vertellen ons alles, voornamelijk de oudere meisjes, die nu meer dan vijf jaar bij ons geweest zijn. A propos, wij hebben juist een liefdesgeschiedenis onder hen en daar Hutshi de jonge dame is, die er in betrokken is, zult u er misschien belang in stellen, er iets van te horen. U weet, dat zij als kind door haar ouders was ten huwelijk gegeven aan Nelwang, een kind van ongeveer dezelfde leeftijd, maar die nu één van de beste en verstandigste jongens van het eiland is. Zijn enig gebrek is, dat zijn ledematen niet geheel recht zijn en hij is zo angstvallig, dat hij John niets wil laten doen om dit gebrek te verbeteren. Nu, toen wij in Sydney waren, kwam een man van middelbare leeftijd, een landbouwer, wiens verloofde nog een schootkindje is, bij de voogden van Hutshi en trachtte bij hen in gunst te komen door hun grote geschenken te geven, en eindelijk vroeg hij hun om hem Hutshi tot vrouw te geven wanneer zij met ons terugkeerde.

Zo werd dit bepaald en wachtte slechts haar en onze toestemming. Haar voogd had altijd zeer eervol tegenover ons gehandeld. Hij gaf haar aan onze zorg over toen zij van veel nut in zijn dorp was (maar ik droeg zorg haar zeer dikwijls vergunning te geven hen te gaan helpen) en toen wij vroegen of zij met ons naar de koloniën mocht gaan, zeiden hij en zijn vrouw: "Zij is meer uw kind dan het onze, missi; doe met haar wat u wilt." Toen zij dus de zaak op een avond met John in de studeerkamer kwamen bespreken en zeiden, dat Hutshi en Nelwang beiden de verandering goedkeurden, gevoelde hij, dat hij niet tussenbeide kon treden, maar hij beval hun aan niet te spoedig een besluit te nemen, maar God om raad te vragen.

Hutshi coquetteerde met haar nieuwe aanbidders, wanneer zij er maar gelegenheid toe had, en ik gevoelde dat het een rust zou zijn als zij getrouwd was. Maar wij konden aan Nelwangs blikken zien (hij is één van onze jongens) dat hij verdriet had. ik liet hem op een dag in de eetkamer enig werk verrichten, en terwijl ik bij hem zat om hem te helpen, opende hij mij zijn hart. De arme jongen was diep bedroefd en hij eindigde met te zeggen: "Ik kan hun niet zeggen wat ik gevoel, missi; want zij zouden er maar om lachen en ik ben maar alleen. Maar indien mijn vader nog leefde, zouden zij Hutshi niet voor mijn ogen durven weggeven." Toen hij echter zijn aanstaande door de openslaande deur zag binnenkomen en bemerkte, dat zij begreep waarover wij spraken, schudde hij trots het hoofd, zeggende: "Het is zeer goed, dat zij hem neemt."

John en ik verdedigden Nelwangs zaak van dat ogenblik af en hij vond spoedig gelegenheid een woord voor zichzelf te spreken. Ik nam ook Hutshi alleen en vertelde haar wat Nelwang gezegd had. Zij antwoordde, dat zij niet wist wat te doen, daar zij haar allen aanraadden Sarra, de nieuwe ninnaar, te nemen. Maar zij voegde er bij: "Het zou mij meer spijten Nelwang op te geven dan die oude man!"

Kort daarna kwam zij bij mij en deelde mij mee, dat zij nu vast besloten was Nelwang niet te verlaten. Ik antwoordde: "Maar ik dacht, Hutshi, dat je de ander toch voor een poos de voorkeur gaf?"

"Ja, missi", antwoordde zij, "toen iedereen hem prees en mij aanraadde hem te nemen, dacht ik dat het wel aangenaam zou zijn; maar Nelwang en ik hebben met elkander gesproken. Wij vertelden elkander, dat onze overleden ouders gezegd hadden dat wij met elkander zouden trouwen, wanneer wij groot waren, en toen schreiden wij beiden en wij hebben besloten elkander trouw te blijven!" Zo ziet u, dat zwarten evengoed gevoel hebben als blanken!

Daar ben ik nu reeds aan het eind van mijn vierde bladzijde en nog heb ik u niets verteld over de aangename damesbijeenkomst, die wij op Aniwa gehad hebben, of van de gezellige tijd, die wij met onze bezoekers doorbrachten toen het schip met de zendelingen van de jaarlijkse Synode weerkeerde

Het was een aangenaam bezoek bij de terugkomst van het schip van de Synode; wij hadden een huis vol mensen, want met onze vier echtgenoten, die wij niet verdrietig waren, gelijk de Schotten zeggen, na een afwezigheid van drie weken terug te zien, kwamen de heer en mevrouw Inglis en Dr. Steele (de laatste om met ons te blijven) en bleven van zaterdag tot maandag bij ons - terwijl het schip weer naar zee ging met de rest van de zendelingen, die verklaarden, dat het mij de dood zou aandoen om er meerdere te herbergen! Zij, die kwamen, deden hun best mij te doen beloven, hun slechts een kussen en een deken op de vloer te geven, maar wij hebben hen netjes in bedden en op sofa's ter ruste gelegd en waren ten hoogste verblijd door hun bezoek. Het is voornamelijk zo aangenaam hun stemmen te horen in de psalm bij de huiselijke godsdienstoefening. Het doet mij denken aan de grote vergadering der verlostten, die het "nieuwe lied" zingen.

De zondag was ook zulk een gezegende dag en het was een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis der kerk van Aniwa om zes zendelingen op het platform te zien en vijf dames in de bank van de zending. De heer Inglis predikte in de eerste godsdienstoefening en de heer Annand deed ons in de tweede (terwijl John natuurlijk vertaalde) goede Evangelie-waarheden horen. En Dr. Steele hield 's avonds in de gezelschapskamer een preek voor blanken over het "gebed van Jabez." Zijn taal was zeer schoon en de doctor schikte zich naar zijn gehoor - daar hij zijn waarschuwing aan onbekeerde zondaars wegliefte! Iedereen in huis slaapt en ik kan mijn ogen nauwelijks openhouden. Dus moet ik u allen goede nacht zeggen, met hartelijke groeten van uw u liefhebbende dochter en zuster. Maggie Whitecross Paton.

**1875 - Aan de huiselijke ring.
Lieve broeders en zusters!**

Indien ik één van de aardbevingen, die wij gehad hebben, in deze brief kon sluiten, zou die zeker grote sensatie onder u teweegbrengen. Beschrijvingen schijnen zo flauw, nadat men de vreselijke uitwerking, die zij hebben, ondervonden heeft! Maar ik moet mijn verhaal zo goed mogelijk doen, daar er geen kans bestaat o u op een andere wijze te voldoen.

U weet, dat wij verleden jaar maar zeer kort voor het vertrek van de Dayspring besloten om hier te blijven, en ik zond mijn laatste brief aan boord met een treurig hart. Het had maar zo weinig gescheeld of wij hadden onze lieve jongens teruggezien, en toen ik de Dayspring langzaam in het verschiet zag verdwijnen, wist ik pas, hoe vurig ik er mijn hart op gezet had hen te zien!

Als om alles te bekronen werd John zeer ziek en verminderde zó, dat wij vreesden, dat hij de terugkeer van de Dayspring niet zou beleven. Maar ik had voortdurend de innerlijke overtuiging, dat God hem niet juist op Aniwa had doen blijven om te sterven, nadat Hij ons zo duidelijk Zijn wil had doen verstaan en wij ons zo vertrouwend op Hem hadden verlaten opdat Hij ons de weg zou wijzen. En Hij hield ons niet lang in onzekerheid, want de ene gebeurtenis na de andere toonde ons aan hoe wijs wij geleid waren. Het eerste van deze voorvallen had plaats ongeveer een maand nadat het schip ons verlaten had, toen John langzaam van zijn ziekte herstelde.

Op een mooie namiddag, toen ik voor de avondschool één en ander gereed zette (ik heb de school gelukkig gedurende al die tijd kunnen voortzetten) hoorden wij het geroep van: "Een zeil! Een zeil!" hetgeen ons allen in grote opgewondenheid bracht. De school was het laatste, waaraan men dacht en al de inboorlingen vertrokken naar de andere zijde van het eiland, waar het schip lag. John was niet in staat zover te lopen, maar u kunt er zeker van zijn, dat wij ook zeer verlangend waren naar nieuws en ik klampte de eerste terugkerende inboorling aan, die mij in de landstaal toeriep: "Missi, wat denkt u, dat er gebeurd is?"

Daar is een schip vol Tannezen, mannen, vrouwen en kinderen, die door de oorlog van hun eigen eiland verdreven zijn. Zij willen op dit kleine eiland komenwonen, omdat de godsdienst hier macht heeft en zij weten, dat zij hier veilig zijn. Zij zijn velen in aantal voor ons kleine volk en hoe zullen wij aan voedsel voor hen komen, missi? Zij zijn in de nacht gevlucht met de weinige bagage, die zij in het schip konden meebrengen."

Een andere inboorling verscheen spoedig daarna met brieven voor ons van de heer en mevrouw Neilson, die het gerucht bevestigden, en wij waren letterlijk verstomd door dit voorval, maar, gelijk de meeste andere zendelingen, toen zij er van hoorden, waren wij ook zeer getroffen door Gods geheimzinnige wegen. Tanna was het eiland, waarop John zijn hart gezet had, en het was één van de bitterste teleurstellingen van zijn leven, dat de zendings-synode hen voor negen jaar geleden niet wilde toestaan daarheen terug te keren, in plaats van naar Aniwa te gaan.

Wij gevoelden toen echter beiden, dat wij Gods leiding volgden, en nu had Hij de Tannezen naar Aniwa gebracht. Want zij, die gekomen waren, waren uit de omtrek van Port Resolution en sommigen van hen waren Johns oude vrienden! Sommige inboorlingen werden door dit voorval evenzeer getroffen als wij. Op de laatste zendings-synode vermaakte de heer Neilson al de zendelingen door de hoofdpunten van een toespraak weer te geven, bij die gelegenheid op Tanna gehouden door één van de Aneityumese onderwijzers, die even als alle inboorlingen bijzondere neiging bezat om de toespraak, die hij 's zondags hield, op te luisteren met voorbeelden uit het dagelijks

leven. Hij nam de geschiedenis van Jozef tot onderwerp en vergeleek "missi Paton" bij Jozef, die van Tanna door zijn slechte broeders, de Tannezen, verdreven was, maar God was met hem gegaan naar Egypte, alias Aniwa, en zegende het land om zijnentwil en maakte het gereed voor hen om er zich te gaan nederzetten en op die wijze vele mensen in het leven te sparen...

John ging zich onmiddellijk weer op het Tannees toeleggen, dat hij bijna geheel vergeten was, zodat, toen de heren uit Tanna weigerden in de kerk te komen, hij spoedig in staat was tothen te gaan om hun in het eerst een toespraak voor te lezen en daarna voor hen in het Tannees te prediken. Wat herinnerde ons dit aan de eerste dagen op Aniwa, toen onze gemeenteleden ook een pijp rookten of een dutje deden terwijl zij op hun rug lagen om naar de preek te luisteren!

De storm begon op 14 januari omstreeks het middaguur hevig op te steken, nadat de lucht door een hevig onweer de gehele morgen was verduisterd. Toen wij aan het middagmaal zaten, werd de wind plotseling zeer sterk. Wij sprongen op en namen de nodige maatregelen, daar het huis schudde en kraakte, het dekstro overeind stond en de regen binnenstroomde. Onmiddellijk werden bomen, omheiningen, enz. omvergeworpen en ik vluchtte met de kinderen in de studeerkamer, die veiliger scheen te zijn dan het overige deel van het huis en sloeg van daar door de ramen de voortgang van de storm gade. Het was een indrukwekkend gezicht, die grote bomen te zien buigen en neervallen door de geweldige kracht van de wind. John kwam zeer terneergeslagen binnen, zeggende, dat indien het weer lang aanhield, de kerk zou bezwijken, daar zij reeds wankelde, niettegenstaande ze zo stevig gestut was. Op dat ogenblik bedaarde de storm een weinig, hetgeen mij weer moed deed vatten, maar zijn meer geoefend oog deed hem vrezei, dat het de stilte was, die een hevige storm voorafgaat. Het was ook zeer donker en onheilspellend. En inderdaad, juist voor donker werden wij door een vreselijke windvlaag genoodzaakt in de kelder, onze gewone schuilplaats, te vluchten.

John en een paar van de meisjes deden een laatste poging om uit het huis een paar broden en wat zij maar verder grijpen konden, te halen, want wij waren nu zeer hongerig geworden, nadat wij zo zonder plichtplegingen in ons middagmaal waren gestoord.

Mijn trouwe, kleine kok kwam in allerijl in de kelder, juist vóór een hevige windvlaag, hijgend en blazend, maar toch een ketel kokend water met zich voerend, hetgeen een onverwachte weelde was in onze tegenwoordige omstandigheden. Zo maakten wij een aardig maal gereed op een omgekeerde kist en daar al onze voorraad in de kelder was, namen wij een blikje zalm - de meisjes hadden heel zorgvuldig een grote kan melk voor de kinderen gebracht - en toen F. zag, dat wij de zalm allen van één bord zouden eten, kende zijn vreugde geen perken en hij stak zijn vork in het grootste stuk op de schotel, dat te groot bleek te zijn voor zijn kleine mondje, hetgeen grote vrolijkheid teweegbracht! De storm duurde voort tot middernacht, toen wij allen dankbaar waren onze slaapplekken te kunnen opzoeken en wij onze eigen kamer de enige bewoonbare plek in huis vonden. Maar o, wat deed het morgenlicht ons een treurige verwoesting aanschouwen! Onze fraaie, grote kerk was een puinhoop, waarvan slechts één pilaar staande was gebleven, die boven het puin tegen de helderblauwe lucht afstak. Het schoolgebouw, aan de andere zijde van de Imrai (openbare grond) was in dezelfde toestand. Met uitzondering van onze keuken en de drukkerij, was geen der bijgebouwen op het erf staande gebleven, maar o, hoe dankbaar waren wij, dat ons woonhuis stevig stond, daar John niet in een toestand verkeerde om de bouw van een nieuw huis te kunnen ondernemen. Zelfs geen glasruit was gebroken, hoewel natuurlijk het dak niet had kunnen weerstand bieden en alles daarom doorweekt was. De dag was gelukkig zeer heet en wij namen al de matten op en droogden matrassen, dekens, enz. De varkens

waren in hun element, omdat zij vrij konden rondlopen over de gehele plaats en ik ben er zeker van, dat zij, indien zij hadden kunnen spreken, gezegd zouden hebben: "Het is een slechte wind, die niemand iets goeds toewaait!"

Bijna ieder van de inboorlingen was de volgende morgen reeds vroeg aan het werk om zijn omheiningen te herstellen; de woonhuizen (er stonden er geen twaalf onbeschadigd op het eiland) moesten wachten totdat de plantages voorzien waren. Aan schoolbezoek kon niet gedacht worden. Het was zo treurig te zien, hoeveel voedsel er vernield was geworden - prachtige, grote broodbomen en kokosbomen waren bij de wortel afgebroken en banana's met halfrijpe vruchten lagen nutteloos over de grond verspreid. Maar het grootste geweeeklaag scheen toch over het Tafari Moré (Huis des gebeds) te zijn, ofschoon het grote publiek het kalm verklaarde een straf te zijn van "Teapolo" (zijn duivelachtige majesteit op Aniwa) omdat zij de godsdienst zo voorstonden. Dit was een algemeenvoorkomende mening en John waarschuwde hen er de volgende zondag tegen toen hij een indrukwekkende prediking hield over de woorden: "Werkt niet om de spijs, die vergaat" - een geschikte tekst voor deze gelegenheid!

Het was over het geheel genomen een treurige tijd, die wij nu beleefden, want wij hadden veel verdriet van Hutshi, het meisje, dat ik de laatste maal in Australië bij mij had en dat een ware helleveeg is geworden. Zij is gelukkig tot nog toe de enige van mijn meisjes, die de verkeerde weg is ingeslagen. Zij was gehuwd met één van onze beste jonge lieden en naar het scheen was deze zaak met haar volkomen goedvinden geschied - ik meen, dat ik u vroeger hierover reeds geschreven heb - maar tegelijkertijd was zij smoorlijk verliefd op mijn knappe, jonge kok, die aan het kamermeisje is verloofd. Spoedig na haar huwelijk begon zij haar echtgenoot te plagen en met de ander te coquetteren. Dit werd hoe langer hoe erger, niettegenstaande alles wat wij tot haar zeiden, en eens gedroeg zij zich zo schandelijk, dat John en ik, toen wij het hoorden, op een stoel neervielen, door teleurstelling en afschuw overstelpt. Ik zou nooit geloofd hebben, dat enige vrouw, hetzij blank of zwart, zo voorbedacht anderen, nog zo jong en onschuldig, tot zonde zou kunnen verleiden.

Het jeugdige opperhoofd kwam John vragen weke straf zij moest hebben, daar er toch iets gedaan moest worden. Maar hij aarzelde om hierin raad te geven, daar hij nooit in zulk een geval uitspraak had behoeven te doen en ook inderdaad te verontwaardigd was om zijn gedachten te verzamelen. Hij verbood hun allen ernstig haar dood te schieten, gelijk een paar van de woedende vaders voorstelden, maar raadde hen aan zich te onderwerpen aan de uitspraak van de Aneityumese onderwijzers, twee verstandige christenen van de zendingspost van de heer Inglis. Deze zeiden, dat de straf, die op Aneityum door de opperhoofden werd toegepast, was de schuldigen te binden, al de goederen van degenen, die er in betrokken waren, bijeen te verzamelen en ze onder het volk aan de andere zijde van het eiland te verdelen, opdat zij, die rondom woonden, niet verleid mochten worden om valse beschuldigingen tegen burenen in te brengen, ter wille van hun eigendom.

Dit werd nu ook gedaan met Hutshi en wij werden uitgenodigd om bij de plechtigheid tegenwoordig te zijn, waarvoor wij bedankten, daar John hun meedeelde, dat het voor hem beter was zich niet te veel in deze dingen te mengen. Het enige wat hij deed, was hun te verzoeken de tijd, waarin zij vastgebonden moest zijn, tot drie uren te bekorten, in plaats van de vier en twintig uren, waarin zij van plan waren haar gebonden te houden en die zij naar mijn mening volkomen verdiende. Twee of drie Tannezen kwamen toevallig in haar dorp vóórdat zij losgemaakt was en spraken met minachting over de gevolgen, die de godsdienst na zich sleepte, zeggende, dat zij op Tanna zoveel "pret" konden hebben als zij maar wilden, zonder er voor gestraft te worden. Maar één van onze Aniwanen antwoordde met een kleine wenk tot zijn vrienden, dat, hoe slecht

de godsdienst ook wezen mocht, hij hen tenminste nog niet uit hun land had verdreven! Ik wenste, dat ik kon zeggen, dat dit de laatste onaangenaamheid was, die juffrouw Hutshi ons bezorgde. Want zij wendde voor zeer veel berouw te hebben en zond één van de meisjes, twee of drie weken daarna, om mij te zeggen, dat zij mij al haar slechtheid wilde bekennen, daar zij zich dan beter zou gevoelen. Het was haar verboden bij ons aan huis te komen en wij hadden ook niet de minste notitie van haar genomen. Wij hechtten weinig geloof aan de betuigingen van haar berouw, maar vreesden om enige wens tot verbetering, indien die zich in haar hart mocht openbaren, te onderdrukken; en ik dacht, dat God mij misschien een goed woord tot haar zou doen spreken. Wij hadden daarop een lang onderhoud, maar ik gevoelde reeds dadelijk, dat er geen verandering in haar was. Hetgeen ook onmiddellijk bewezen werd, daar zij heenging met het hoofd in de nek, terwijl zij tot de anderen zei, dat het haar niets meer kon schelen wat zij van haar zeiden, daar missi nu weer voldaan over haar was!

Zij verbeterde zich niet, maar de leden der gemeente hielden zo streng de wacht over haar, dat zij niet veel verkeers doen kon. Zij verbitterde echter het leven van haar echtgenoot en ik had nooit gedacht, dat een inboorling met zoveel geduld verdragen zou hebben wat hij verdragen heeft. Ten laatste, niet in staat zijnde het langer uit te houden, kwam hij afscheid van ons nemen, zeggende, dat hij op drie mijlen afstands ging wonen (dit was zo ver als hij maar op Aniwa gaan kon in welke richting ook, daar zijn vrouw dicht bij ons in het midden van het eiland leefde!) en dat hij haar gaarne overliet aan ieder, die dwaas genoeg zou zijn om haar te nemen, daar hij voortaan niets meer met haar te maken wilde hebben. Zij had alleen uit grootspraak uitgestrooid, dat zij hun waakzaamheid had weten te ontduiken en noemde een man van Tanna en Rangi (de meest woeste persoon van Aniwa) als in de zaak betrokken. Zij bewezen echter beiden hun onschuld. Misschien was Rangi het met mij eens, dat hij genoeg zonden op zijn geweten had, zonder ook nog beschuldigd te worden van dingen, waaraan hij geen schuld had, en daar hij nog geheel en al een wilde was, vreesden wij onaangenaamheden, toen hij gevolgd door al de Tannezen op een morgen, nadat haar echtgenoot haar verlaten had, onderzoek naar de zaak kwam doen.

Wij waren echter weinig voorbereid op het toneel, dat nu plaats zou vinden en nog wel vlak voor onze deur, want daar was het, dat Rangi haar greep. Zij deed een sprong naar John om bescherming, maar de deur was tussen hen, en Rangi trok haar los; en de wilde kreet, die daarna opging, bracht mij buiten mijzelf van schrik. John stond achtereeloo tegen de deur te leunen en zag het alles aan - de kalmste persoon daar tegenwoordig! Hij begreep, dat zijn tegenwoordigheid hen genoeg in bedwang zou houden, ofschoon het dwaasheid zou zijn er tussen te komen. Mijn meisjes weenden en klaagden; en Yawaci (het dienstmeisje, dat ik hier heb) deed onbewust haar best om in haar wanhoop de knoppen uit de deur van de eetkamer te wringen, terwijl zij uitriep: "Missi, er zal bloed vergoten worden!"

Middelerwijl viel ik op de knieën op de vloer en smeekte God om tussenbeide te komen. Maar mijn kleine F. deed mij tot mijzelf komen, daar hij uitriep: "Mama, mama, ik houd er niet van u zo te zien kijken en zo te horen praten! Bent u ziek?" Ik trachtte spoedig het ventje gerust te stellen en gevoelde mij kalmer nu ik de zaak in de handen des Heeren kon overlaten. Maar ik moest Rangi zien, hoewel ik weinig hoop had invloed op hem te kunnen uitoefenen. En mijn zorgzame echtgenoot was ten hoogste ontsteld (en had even gaarne een geestverschijning gezien dan mij op dit ogenblik) toen ik te midden van zulk een toneel verscheen. Ik merkte zijn bewegingen om mij tegen te houden evenals zijn smekingen slechts flauw op, daar ik doof en blind was voor alles om mij heen, behalve voor Rangi, die meer dan enig schepsel de voorstelling, die ik mij van een duivel gemaakt had, nabij kwam!

Het arme meisje was met de armen op de rug aan een kokosboom gebonden, bleek van schrik, en er waren honderd geweren op haar gericht. De Tannezen waren geheel in heidens kostuum, dat wil zeggen beschilderd in plaats van gekleed, en onze gemeenteleden stonden evenals John er bij als kalme toeschouwers, behalve twee of drie, die met geladen geweren rondom haar de wacht hielden om haar, indien het nodig was, tegen vermoord worden te beveiligen. Het enige, wat zij of wij wensten gespaard te zien, was haar leven, want zij verdiende iedere straf behalve de doodstraf volkomen. Ten laatste ontmoette ik Rangi's blik. Op een wenk kwam hij bedaard tot mij en ik begon hem te zeggen, dat hij mijn meisje toch niet zou durven doodschieten, maar daar ik te ontroerd was, eindigde ik in snikken en zij brachten mij naar huis - maar niet voordat Rangi mij bepaald verzekerd had, dat geen haar van haar hoofd zou gekrenkt worden, noch door hem noch door iemand anders, maar alleen zei hij, behoorde zij aan een boom gebonden te worden en een flink pak slaag te krijgen, omdat zij hem zijn goede naam had ontnomen. Wij konden niet nalaten te glimlachen, zelfs in deze tijd van spanning, over Rangi's bezorgdheid omtrent zijn reputatie, die zo slecht was als zij maar zijn kon.

Welnu, zo was Hutshi daar dan aan de boom gebonden tot openbare verkoop, want, naar de wet onder de inboorlingen luidt, ieder die haar van de boom losmaakte, moest haar tot vrouw nemen, daar haar echtgenoot alle recht op haar had laten varen. Rangi herinnerde hen daaraan toen hij haar vastbond, zeggende, dat de missi alleen deze wet kon veranderen. De missi voelde zich niet geneigd zoiets te doen, daar hij haar reeds op de Mookerheide gewenst had van het ogenblik af, dat zij haar kuren was begonnen, daar zij een vloek voor de plaats was. Zijn enige, hoewel geheime wens was nu slechts, dat de meest tyrannieke ongehuwde man van het eiland haar met zich mocht nemen, zo ver als de beperkte uitgestrektheid van Aniwa gedoogde; en dit wensten onze gemeenteleden ook. Hij vreesde, dat zij hem omraad zouden komen vragen, want wij gevoelden beiden, dat het voor haar het beste was om volgens inlandse wetten behandeld te worden. Maar ofschoon een twintigtal jonge mannen vóór haar huwelijk voor haar zou geknield hebben, stond zij daar nu drie uren lang, zonder dat er iemand om haar kwam!

John had de gehele menigte uiteen doen gaan en had hen verzocht hout te gaan hakken voor de kalkgroeven (u weet, dat hij altijd praktisch is en er van houdt de onwaarschijnlijkste gelegenheden te baat te nemen) hetgeen zij met grote geestdrift deden. Zo werd zij dan alleen gelaten, daar de vrouwen allen weg moesten om eten te gaan koken. Ik had die dag een grote uitdeling voor de werklieden, daar wij de avond tevoren een kalf geslacht hadden en ik was juist bezig mijn orders daaromtrent te geven, toen ik John met een vergenoegd gezicht mij zag wenken om in de studeerkamer te komen.

Het scheen, dat Hutshi's oude minnaar in haast tot hem was gekomen, zeggende: "Missi! ik zal nooit zulk een goede kans hebben om een vrouw te krijgen. Wilt u ons trouwen, wanneer ik Hutshi ontbind?" John zei, dat hij dit niet doen kon en dat, indien hij haar nam, het à la native moest zijn en dat hij ook zijn bijwoning van de klas voor lidmaten moest opgeven. Hij legde hem terzelfder tijd uit, dat hetgeen hij wilde doen, niet gelijk stond met het wegvoeren van de vrouw van een ander, daar haar gedrag (dat in Groot-Brittannië echtscheiding zou ten gevolge hebben) er haar echtgenoot toe gebracht had haar te verlaten. Alleen kon hij, ter wille van het opperhoofd, een zodanige handelwijze van toekomstige gemeenteleden niet toestaan. Sarra zei, dat hij in dat geval niets met haar te doen wilde hebben.

Maar helaas! vrouwelijke invloed kreeg de overhand en hij ontbond haar een paar uur later onder een daverend hoerah van de voorbijgangers en tot onze grote, maar geheime

vreugde. Want ofschoon Sarra verplicht is te bekennen, dat hij een duivelin in huis heeft, weet hij haar vrij wel in bedwang te houden, daar hij een vastberaden man is. Wij stemden van harte met één onzer gemeenteleden in, die, sprekende over Hutshi, zei, dat het vreselijk was, hoeveel kwaad een vrouw kan doen wanneer zij het er op gezet heeft kwaad te stichten. De inboorlingen zeggen ook, dat wij aan haar evenals aan de twee moordenaars, de vreselijke aardbevingen te danken hebben, die ons buitengewoon verschrikt hebben, ofschoon er op Aniwa zeer weinig schade door werd aangericht.

De eerste, tenminste de eerste belangrijke, vond plaats ongeveer te middernacht op de 28ste maart (de tweede verjaardag van de geboorte van onze Lena) en wekte ons met hevigheid; het was de ergste, die wij ooit gehad hadden, de aarde golfde zo hevig, dat wij ieder ogenblik vreesden verzwolgen te worden en bijna verlamd van schrik waren, maar M. en F. sliepen rustig door. Hierna scheen er een verschrikkelijke beweging in de zee te komen, te oordelen naar het gedruis en wij bevonden de volgende morgen, dat onze boot van de plaats, waar zij lag, was weggeslagen en ongeveer honderd el landwaarts in was meegevoerd, alsook verscheidene kano's, waarvan er twee vernield werden.

Ik lag na de aardbeving tot drie uur in grote angst wakker en was juist weer in slaap toen een nieuwe vreselijke schok ons in ons nachtgewaad het huis deed ontvluchten. John trok de kinderen uit hun bedden en de meisjes vlogen naar buiten. Er was volstrekt geen winden het was vreselijk om in het maanlicht te zien hoe de dikke boomstammen vóór- en achterwaarts gezweept werden, en om te gevoelen, hoe de grond hevig onder ons op en neer golfde. Daarna voelden wij één of twee lichte schokken en toen, juist met het aanbreken van de dag, kwam er een vreselijke herhaling; ieder onzer vloog weer de deur uit! Dit was numero vijf. Voor het ontbijt gingen wij naar de boot zien, maar vonden haar onbeschadigd en wij voelden nog twee hevige schokken voor wij thuis waren, zodat er in het geheel voor het ontbijt zeven schokken gevoeld waren, waarna wij een beweging van andere aard kregen.

John voelde zich zo uitgeput en was juist in geruste slaap gevallen op de sofa in de studeerkamer (iets dat hem zelden gebeurt) toen ik een hevige woordenwisseling hoorde tussen Taia, één van onze gemeenteleden, en Nahili, iemand van Erromanga. Ik wist niet wat te doen, want de inboorlingen verliezen nooit veel tijd met praten; zij nemen dadelijk hun toevlucht tot de wapenen. Ook wilde ik niet gaarne John wekken, die reeds genoeg opwindning had gehad, daar het juist op deze dag twee jaar geleden was, sedert hij door die vreselijke koorts werd aangetast, voor wier terugkeer ik vreesde, daar men mij voorspeld had dat die omtrent deze tijd van het jaar zich zou herhalen. Welnu, ik besloot dan mijn vrouwelijke opoffering te tonen door mij tussen de strijders te begeven en het was een grote overwinning op mijzelf, want ik gevoel altijd een dwaze vrees voor een geladen geweer, voornamelijk in de handen van een verwoede wilde. Om het geval nog erger te maken, wilde het ongeluk, dat al de mannen die morgen koraal voor kalk waren gaan halen, en slechts een paar vrouwen hadden zich saamvergaderd en twee of drie bange lieden, die op veilige afstand stonden.

Nahili zwaaide met zijn geweer langs Taia's gelaat en deed dit vergezeld gaan van een welsprekende redevoering in de taal van Erromanga, daar hij die van Aniwa niet verstond. En Taia, die deze taal zeer wel verstond en vloeiend sprak, scheen hem zijn woorden dubbel terug te geven. Zij zwegen een ogenblik toen er gefluisterd werd, dat de missi daar was. Maar bemerkende, dat het slechts missi de vrouw was, begonnen zij weer met vernieuwde woede. Ik sloeg geen acht op Nahili, daar ik wist, dat ik bij Taia alleen gehoor zou vinden. Ik ging tot hem en smeekte hem niets meer te antwoorden, hoe men hem ook mocht beledigen, en ofschoon eerst met tegenzin, gedroeg hij zich op edele wijze en verdroeg wat weinig blanken zouden verdragen hebben. Ik bleef

voortdurend aan zijn zijde en hoewel die ellendeling drie kwartier lang hem allerlei beledigingen naar het hoofd wierp en ten laatste, in zijn woede, zijn bananas en omheiningen voor zijn ogen omverwierp en vernielde, sprak hij geen woord meer, hoewel zijn leden trilden en hij somtijds zijn grote knots greep, welke ik wist dat in de dagen toen hij nog een heiden was, goede (?) diensten had bewezen in de sterke, gespierde armen, die haar zwaaiden. Want Taia is een ware Herkules, een groot contrast met de kleine, verraderlijke man van Erromanga met zijn scherpe neus, die naar een gelegenheid verlangde om hem te kunnen doodschieten. Wanneer ik meende, dat Taia het niet meer kon uithouden, legde ik mijn koude, witte hand op zijn zwarte arm, en telkens wanneer ik dit deed, keek hij mij met een flauwe glimlach aan, zeggende: "Vrees niet, missi, ik zal niet spreken."

Nu houd ik vol, dat, ofschoon John somtijds vreest dat Taia's christendom niet van het verhevenste soort is, hij ongetwijfeld een volmaakt gentleman is, want anders zou hij, de grootste redenaar van Aniwa, daar niet zo lang het stilzwijgen hebben bewaard op verzoek van een vrouw. Toen ik zag, dat het nuttige voedsel zo vernield werd, terwijl er slechts zo weinig na de storm was overgebleven, overmeesterde mijn verontwaardiging ieder ander gevoel en ik begreep, dat het hoog tijd werd om John te roepen, opdat hij met Nahili mocht onderhandelen, daar niemand anders hem aandurfde, behalve de kleine F., die ons toen juist had ontdekt en zonder aarzelen begon hem in ronde woorden aan te spreken. Zijn klein gezichtje gloeide van verontwaardiging en hij haalde diep adem alvorens uit te roepen: "O, gij stoute, stoute man! U bent een slechte man! Jehovah zo boos op u!"

Het vermaakte iedereen buitengewoon en er ging een algemeen gelach op, terwijl Nahili, bij wie F. altijd een groot gunsteling was geweest, zich hevig tegen het kind begon te verontschuldigen in gebroken Engels, terzelfder tijd zijn bijl tegen Taia's bananas opheffende. En daar ik voelde, dat mijn krachten mij zouden begeven, vloog ik heen en bracht John mee, die bedaard op Nahili aanstapte en hem van zijn wapenen ontlastte. (O, hoe blij was ik, toen ik het geweer veilig in Johns handen zag, want Nahili hield het voortdurend in horizontale richting en het wees altijd naar mij, zolang ik daar had gestaan!) John klopte hem op de schouder en had hem in een ogenblik aan het snikken gelijk een kind, terwijl hij Taia betaling aanbood voor wat hij vernield had. Hetgeen Taia echter weigerde aan te nemen, daar hij te ernstig beledigd was, iets, waarover ik mij niet verwonderde.

De menigte begon zich te verspreiden en John nam Nahili met zich om hem die dag onder zijn oog te laten werken, opdat hij niet weer met Taia in aanraking zou komen, toen ik een sierlijk slot aan al het voorgevallene maakte door onder de kokosboom in zwijm te vallen. John zei, dat ik mij dapper gedragen had, behalve in deze laatste zaak. Maar ik vind, dat ik na zeven aardbevingen en zulk een toneelrecht had tot enige demonstratie, en het was de eerste, die ik ooit te aanschouwen gaf voor het publiek.

Wij hadden die dag nog drie aardschokken, maar lichte, er waren er dus in het geheel tien geweest. Des avonds nam ik de voorzorg om enige dekens onder de veranda neer te leggen, daar men geen ogenblik tijd heeft om zijn kleren te grijpen, wanneer de schokken aankomen en ik het de vorige nacht koud had gehad. Ik werd uitgelachen om hetgeen mijn nodeloze voorzorg werd genoemd.

Maar wij waren even in onze eerste slaap toen een geweldige aardbeving ons weer het huis deed ontvluchten en wij er dankbaar voor waren. Het was echter niet zo erg als de vorige nacht en wij sliepen tot de morgenstond zonder gestoord te worden, daar de volgende gebeurtenis uitbleef tot de volgende avond negen uur.

John was met de meisjes bezig in de badkamer papier te bevochtigen, dat de volgende dag bedrukt moest worden; ik tekende in de huiskamer de gebeurtenissen van de dag in

mijn journaal op, toen wij allen naar buiten werden gejaagd door de vreselijkste aardschudding, die er tot nu toe had plaats gegrepen. Het huis danste, de vensters rinkelden en F. werd dadelijk schreeuwend van angst wakker, maar M. nam het niet zo ernstig op en vertelde hem, dat het juist prettig was. Het kon misschien prettig geweest zijn ons te voelen wiegen op de schoot van onze moeder aarde (wij lagen op de grond op veilige afstand van ons huis, dat wij ieder ogenblik verwachtten te zien instorten) hadden wij niet ieder ogenblik moeten vrezen, dat zij zich zou openen en ons in inniger omarming zou omsluiten.

De golving moet, denk ik, wel vijf minuten aangehouden hebben en wij waren juist weer in huis gegaan, nog bevend van angst, toen een geweldige rukwind en het gebulder van de zee ons reeds half voorbereidde op het geschreeuw van de inboorlingen, die ons toeriepen, dat de zee nu werkelijk vlak bij onze deur was gekomen! Wij gingen naar buiten en zagen de inboorlingen tot hun middel in het water staan, waar voor twee of drie minuten geleden bosgrond was geweest. Wij hoorden iets klappen en Yawaci greep een grote vis op ongeveer twaalf voet afstand van onze deur. Toen het getij verlopen was, waren er honderden vissen op het droge achtergebleven en de inboorlingen brachten het grootste gedeelte van die nacht en de volgende dag door met ze te vangen. Onder al de overblijfselen werd ook een enorme schildpad gevonden: "Jehovah's schildpad" noemden hem de inboorlingen, om de wijze waarop hij in hun bezit was gekomen. De zee bracht geen ernstige ongevallen op ons eiland teweeg, gelijk op de meeste andere, ofschoon sommige inboorlingen, die te Tiara aan het vissen waren, bijna meegesleept werden en onze boot, die daar voor anker lag, met anker en al werd weggeslagen en een heel eind landwaarts in naar een zandige plaats werd meegevoerd, waar zij echter geen letsel bekwaam. Echter bleef er geen kan0, als ik mij wel herinner, ongeschonden.

Van die tijd af hadden wij een voortdurende opeenvolging van aardbevingen en werden in voortdurende vrees gehouden, ofschoon er geen schokken meer kwamen, die zo hevig waren als die, waarvan ik u verhaalde. Wij moesten met open deuren slapen en ten laatste ging John gekleed naar bed om in tijd van nood terstond te kunnen weglopen! U hebt zeker gehoord, dat de vloedgolf recht door de woning van de heer Inglis ging, vreselijke schade aanrichtte en hen bijna deed verdrinken, en dat de aardbevingen voortgingen met zijn muren en schoorstenen omver te werpen, even spoedig als hij ze kon opbouwen. De mooie kerk van Dr. Geddie is ook geheel vernield. Maar ik geloof, dat de grootste schade is aangericht in de zenuwen van de arme vrouwen der zendelingen (de zendelingen zelf zouden zeer beledigd zijn indien men ze beschuldigde van zenuwen te hebben!) Het is zo iets vreselijks om de aarde onder zich te voelen beven en golven, en des avonds komt er zulk een bang gevoel over ons.

Ik moet alles voorbijgaan wat er gebeurde totdat wij in de beschaafde wereld terugkeerden, daar de mail vertrekt. Ik zou u zo gaarne nog wat hebben verteld over onze mooie, nieuwe kerk, met haar sneeuw witte muren, die klaar was juist vóórdát onze geliefde vrienden, de heer en mevrouw Inglis, ons een afscheidsbezoek kwamen brengen. Het deed ons zeer veel verdriet van hen te moeten scheiden, want zij waren als een vader en een moeder voor ons en de zending geweest. Het afscheid van onze zwartjes was ook zeer droevig, vooral daar wij langer van hen verwijderd zouden blijven dan de vorige maal. Maar het gezelschap van onze lieve vrienden, de Murrys, was een onverwacht genoten maakte de reis zeer aangenaam, niettegenstaande de zeeziekte. De mail vertrekt morgenochtend en ik moet eindigen.

Ontvangt mijn hartelijke groeten en gelooft mij uw u altijd liefhebbende zuster
Maggie Whitecross Paton

**1878 - Aan de familiekring.
Lieve broeders en zusters!**

Zoons en dochter, zou ik er haast bijgevoegd hebben, daar de grootste helft van onze kleine kudde tegenwoordig van Aniwa verwijderd en even verlangend naar "de brief van huis" is als u allen

Nu ik mij tot schrijven heb neergezet, komt er mij zoveel voor de geest, dat ik nauwelijks weet waarmee te beginnen. Maar ik kan niets van al het nieuws schrijven, alvorens ik getuigenis heb afgelegd van des Heeren goedheid, ons in de laatste maanden bewezen. Hij heeft ons als met een schild omringd en ons veilig en wel bewaard, ofschoon wij van de dag, nadat de Dayspring naar de koloniën vertrokken was, op 14 november, tot de 30ste maart, in dagelijks, ik mag wel zeggen in voortdurend levensgevaar verkeerden. Wij hebben de woede der heidenen gezien en zijn door aardbevingen en stormen geteisterd, maar dit alles schijnt niets in vergelijking van voortdurend in aanraking te zijn met een volslagen krankzinnige, en dit was ons lot met de arme Mungaw

U moet echter niet denken, dat wij in stilte verkwijnden. Neen, waarlijk niet! Mungaw wist onze belangstelling gaande te houden; hij speelde zijn eerste rol de dag nadat de Dayspring naar Sydney was vertrokken. U weet, dat hij getrouwd was met Litsi, één van mijn liefste meisjes, die ik, op mijn eerste bezoek in Australië bij mij had, en u herinnert u zeker nog wel, hoezeer zij u allen beviel. Ik weet nog hoe blij wij waren, dat zij zulk een goede echtgenoot kreeg! Welnu, hij bracht de nacht door met zijn goede vrouw (die weldra haar tweede kindje verwachtte) en hun zoontje van twee jaar te slaan en toen John hem op de openbare grond ontmoette en hem hierover aansprak, liep hij trots en zeer beledigd weg. Een paar minuten later deed een vreselijk gekraak en geknetter van vuur ons naar het venster vliegen, waar wij zijn lief huisje met al wat er in was in rook en vlammen zagen opgaan. Nog niet tevreden met hetgeen hij gedaan had, trok hij Litsi's jacket haar van 't lijf en wierp het ook in het vuur. Wij verwachtten niet anders dan dat ons eigen huis ook in brand zou vliegen, daar er maar een kleine afscheiding tussen enige van onze bijgebouwen en zijn woning was, maar de wind joeg gelukkig de vlammen de andere kant op.

Hij nam toen Litsi en Nomaki, hun kleine jongen, mee naar een verwijderd dorp, en o, hoe wenste ik, dat hij daar mocht blijven, daar Litsi er vrienden had. Maar hij voerde haar weer terug, dodelijk verschrikt en buiten adem, daar zij zijn vreselijk grote stappen had moeten bijhouden. Ik zond Litsi een oud jacket (zij verzocht mij geen goed te zenden, daar het dezelfde weg op mocht gaan) en een deken om in te slapen of liever om zich in te rollen, want er viel gedurende die nacht aan geen slapen te denken voor iemand, die in zijn nabijheid was. Hij had gedreigd enigen der dorpelingen te zullen vermoorden en zwierf steeds met geladen geweer rondom ons erf, maar een Aneityumees onderwijzer hield de ganse nacht de wacht over ons huis.

Nu trof het juist, dat de volgende dag vastgesteld was voor een samenkomst van gemeenteleden. Deze samenkomsten worden maandelijks gehouden. Dan wijst John hun werk aan en verwisselt het van de één op de ander, opdat het niet voortdurend op enige weinigen moge drukken. U weet, er is geen betaalde koster, noch enige gesalarieerde betrekking in de kerk, daarom nemen de vrouwen het op zich om twee aan twee iedere zaterdagmorgen de kerk schoon te maken. Eén man is aangewezen om de bel te luiden; een ander om de bedekking van de preekstoel er op en af te nemen, de Bijbel er heen te brengen, enz. Twee staan geregeld aan de deur om te zien of er geen laatkomers buiten staan, en zo voort.

Gevallen van ziekte en van verkeerdheid worden dan ook meegedeeld en alles, wat op de belangen van de kerk betrekking heeft, wordt besproken. Op deze samenkomst werd een vrouw geschrapt wegens het verlaten van haar wettige echtgenoot en het leven met een ander. En Mungaw, die met de grootste zachtmoedigheid binnenkwam, alsof er niets gebeurd was, kreeg een geduchte bestraffing en werd geschorst, tot het bewezen zou zijn of hij een schelm of een gek was; want niemand kon dat toen nog met zekerheid uitmaken. Dat hij in het verstand gekrenkt en tot op zekere hoogte ontoerekenbaar was, daaraan kon niemand, die hem zag of hoorde, twijfelen - voornamelijk daar men wist wat een lieve, goede jongen hij vroeger geweest was. Toch was hij somtijds verstandig genoeg en als het bij hem tot een uitbarsting kwam, was het meer of hij door een boze geest bezeten was.

Al zijn krankzinnigheid nam de vorm aan van slechtheid, en als hij zag dat de mensen bang voor hem waren, werd hij des te stoutmoediger. Het was zeer moeilijk om te weten hoe hij moest behandeld worden. Men had hem echter wel wat ontzag weten in te boezemen op de samenkomst, tenminste hij hield zich vrij rustig tot aan de volle maan, waardoor wij tijd hadden om onze zaken weer in de gewone orde te doen voortgaan.

John heeft veel genoeg van zijn grote jongens, voornamelijk van één, die wij met de meeste tegenzin innamen, een grote, lelijke jongen van ongeveer achttien jaren, die niet spreken kon zonder te brommen en die op ieder schold van onder zijn zwart wollig haar, dat hem tot op de ogen hing. Om alles te bekronen, was hij bij de slavenhandelaars geweest - voorwaar geen aanbeveling!

Nadat hij zich met onze jongens een paar dagen had opgehouden en de avondschoon had bezocht, zond hij één hunner op de derde avond om een deken te vragen, daar hij wilde "blijven." Wij waren verstomd. John was er voor om hem aan te nemen; maar ik was op het punt van te gaan schreien en verklaarde, dat ik niet meer inboorlingen kon te eten geven. John zei: "Zal ik hem dan moeten wegzenden?" Neen, dat wilde ik toch ook niet, en zo, nadat wij het een paar minuten besproken hadden, voelden wij ons verzekerd, dat de Heere hem gezonden had en, hoewel ik op dat ogenblik niet dankbaar gestemd was, heb ik Hem sedert reeds dikwijls voor zijn komst gedankt.

Wij gingen naar de kist met dekens, namen er een mooie, warme wollen deken uit (de inboorlingen voelen zich huiverig des nachts) riepen hem binnen en John sprak met hem om hem met enige wetten bekend te maken, waaraan hij zich moest onderwerpen, waarna hij zijn geschenk met een vergenoegde grijns aannam. Hij zag er als een heel ander mens uit toen zijn haar geknipt was, en een getrouwer, hulpvaardiger en hartelijker inlandse jongen hebben wij nooit gehad. In ogenblikken van gevaar met Mungaw volgde hij John als zijn schaduw; zonder daar veel ophef van te maken, zocht hij steeds in alle bedaardheid enig voorwendsel om dicht bij hem te blijven wanneer er enig gevaar was. Hij was ook een flink werkman. John houdt er niet van, dat de jongens ledig zijn; zij helpen hem aan alles wat hij doet, omheinen, dakbedekken, tuinieren, bouwen, enz.

Eens had hij met een andere jongen (een grote spotvogel, die anderen doet schateren van lachen, maar zelf het voorbeeld van ernst is) zeer netjes hout geschaafd en John had hem geprezen, hen zijn "timmerman" en "schrijnwerker" noemende. In de namiddag werd er een vol geschreven lei naar binnen gezonden, waarop ons meegedeeld werd, dat zij hun oude namen wensten te laten varen en voortaan "timmerman" en "schrijnwerker" genoemd wilden worden. Zij luisterden naar geen andere naam. Eerst vergaten wij het dikwijls, maar werden er dan aan herinnerd, omdat zij volstrekt geen acht gaven op hetgeen wij zeiden, totdat wij de nieuwe naam noemden, wanneer zij zich terstond met een glimlach tot ons wendden en geheel tot onze dienst waren.

Op een dag, toen John nog niet geheel hersteld was, schreef Mungaw allerlei

onbeschaamdheid op zijn schrift, tot mijn bijzonder genot. Ik nam er geen notitie van, want hij keek zo wild, maar wees hem een verkeerd gespeld woord aan, schreef een nieuwe regel en terwijl ik hem zei, dat hij die nu zorgvuldig moest naschrijven, ging ik schielijk naar de volgende schrijver.

Ik vertelde John, toen ik naar binnen ging, dat ik er zeker van was, dat hij eerlang iets kwaads zou uitvoeren. En juist een paar avonden later hoorden wij hem op een vreselijke wijze in zijn huis schreeuwen en schelden. John sprong op, niettegenstaande mijn smekingen om het hen maar alleen te doen uitvechten, en vond Mungaw een bijl zwaaiende boven het hoofd van een arme vrouw, wier man van huis was en die Litsi geholpen had om vis voor hem te koken, maar die ongelukkig genoeg niet had kunnen raden, dat hij de vis op die bijzondere avond in een ander soort van blad gewikkeld wilde hebben als anders. De bijl was reeds op een paar duim afstands van haar schouder toen twee of drie inboorlingen, die even voor John de plaats bereikt hadden, zijn arm grepen en hem de bijl uit de hand rukten. Toen nam hij zijn geweer, maar de arme Sibó en Litsi vloden beiden naar ons huis om bescherming, terwijl John en de andere mannen hem tot bedaren trachtten te brengen.

Zij namen hem zijn geweer af en ik zag een onderwijzer het achter een boom in onze laan neerzetten. Maar Mungaw was slim genoeg dit op te merken en nam het terug toen de bui over was, en gebod de arme Litsi met haar koken voort te gaan. Sibó begaf zich naar een verijderd dorp om uit zijn weg te zijn, verklarende, dat zij half dood van schrik was; en ik zou het gehele eiland wel hebben willen ontluchten. Johns geest wordt altijd krachtiger bij zulke noodlottige gebeurtenissen, maar ik raak buiten mijzelf van schrik en word hoe langer hoe erger. Dit was echter nog maar een klein voorspel van wat er volgen zou.

De volgende morgen had hij de brutaliteit om voor de vensters van de eetkamer te komen staan toen de meisjes het ontbijt opredden, om aan John de sleutels te vragen, daar hij zijn bijl op de slijpsteen wilde scherpen. John zei: "Neen, Mungaw, u moet eerst leren uw bijl tot een beter gebruik aan te wenden en ik verlang de twee, die u nog van mij hebt, terug."

Hij keek als iemand, die ten hoogste verwonderd is en antwoordde: "Wat meent u, missi?"

John antwoordde: "Ik meen, dat ik wens, dat u uw slecht gedrag opgeeft!" "Mijn slecht gedrag! Wat heb ik gedaan?" bracht Mungaw hietegen in. John zei hierop met nadruk: "Weet u dat niet, Mungaw?" Dit was alles wat hem in de weg gelegd werd, maar hij ging zijn geweer halen, terwijl hij prevelde: "Ik zal u doen weten, tot wie u spreekt."

Toen hij weg was, ging John naar zijn drukkerij om iets te halen en terugkomende, zag hij juist hoe Mungaw binnen onze omheining zijn geweer bedaard op hem aanlegde. John keerde zich om, om de deur te sluiten en toonde volstrekt geen angst, maar hij had een gevoel, dat het met hem gedaan was en dat hij zo dicht in onze nabijheid doodgeschoten zou worden, terwijl er toch niemand dicht genoeg bij hem was om hem te redden. Maar God hield over hem de wacht! Het volgend ogenblik hoorde hij een geloop en een geschuifel van voeten en toen hij zich omkeerde, zag hij het geweer hoog in de lucht gericht door vier sterke armen, die hem grepen, die zijn moordenaar had willen worden. Twee mannen waren toevallig (?) langs het pad gekomen, hadden met één oogopslag het toneel begrepen en mijn echtgenoot was gered.

Ik had niets van het gebeurde gemerkt, maar mij niet op mijn gemak voelend na de laatste blik van Mungaw, ging ik de deur uit om John spoedig binnen te halen tot de godsdienstoefening. Ik ontmoette hem bij de deur en bleef staan op het zien van zijn bleek gelaat om hem te vragen of hem iets scheelde, waarop hij mij het gebeurde mededeelde.

Wij waren juist begonnen met zingen toen Mungaw weer met zijn geweer verscheen, de deuren en vensters trachtte open te maken (u kunt denken, dat ik ze nu goed gesloten had) en verlangde binnengelaten te worden. Wij gingen voort, geen notitie van hem nemende, maar de vox celeste was wel in de muziek op te merken en de meisjes kwamen in grote schrik de eetkamer binnenstormen. Intussen had het nieuws van Mungaws gedrag zich als een lopend vuurtje verspreid en de gemeenteleden, die in de buurt woonden, kwamen aanlopen om hem van ons erf te jagen, hetgeen hem slechts des te woester maakte. Zij grepen hem eindelijk, brachten hem naar de Imrai en bonden hem aan handen en voeten met touwen vast. Het was een verschrikkelijk leven en gedruis, want hij was wel zo sterk als tien mannen en schreeuwde als een bezetene.

Twee van zijn broeders (zogenaamde, geen werkelijke) kwamen op de plaats en hij meende toen waarschijnlijk meer medelijden op te wekken met zijn geschreeuw in gekerm te veranderen, waarbij hij zijn hard lot beklagde: "gebonden en vervolgd, terwijl hij niets gedaan had." Litsi, de lieve Litsi, nam haar zoontje in de armen en ging tot hem te midden van al de mensen, met luider stem zeggende: "Zie eens naar de tekenen van uw onmenselijkheid op mij en op mijn hulpeloos kind en zeg dan of u verdient vastgebonden te worden of niet."

Het was onvoorzichtig van het arme kind om hem zo toe te spreken, en hij vergat ook niet er haar voor te betalen. Het was een vreselijke dag voor ons allen - de arme, kleine F. was bleek van angst, ik dreigde ieder ogenblik in een flauwte te vallen en John liep op en neer door de kamer, ons moed insprekende. Alleen de kleine J. O, wat benijdden wij hem!) dribbelde rond en speelde "Kiek kiek" in gelukkige onwetendheid van alles. De leden der gemeente meenden, dat sommigen van de woeste lieden, met wie hij zich in de laatste tijd nogal had opgehouden, hem te hulp zouden komen, maar toen het bekend werd, dat hij de missi was aangevallen, werd er geen vinger uitgestoken om hem te verlossen.

Men wist niet wat met hem te doen nu men hem gebonden had. Er was op het ganse eiland niets dat naar een gevangenis of verzekerde bewaarplaats geleek! Zij stelden onze kelder voor, maar wij verlangden niet hem zo dicht in onze nabijheid te hebben. Na verloop van vier uren maakte men hem dus weer los en Litsi met de kleine Nomaki zocht een schuilplaats bij ons. Mungaw vroeg aan een kleine jongen waar zij zijn geweer geborgen hadden en toen hij dit weer in zijn bezit had, rende hij door het ganse eiland tot aan de ondergang der zon, toen hij zich geheel van zijn kleren ontdeed, zich beschilderde en met het geweer op de schouder meer dan een uur lang op schildwacht ging staan voor onze voordeur. Hij scheen de schildwachten, die hij voor het gouvernementshuis in Melbourne gezien had, na te bootsen - een klein verschil! Maar men vond het nodig om een wacht rondom ons erf te plaatsen voor die nacht. De enige goede zaak, die hij deed was, dat hij zijn genadige vergunning aan Litsi verleende om voor die nacht bij ons in huis te blijven, hetgeen zij dankbaar aannam.

De volgende morgen (zondag) begroette hij haar vriendelijk, riep haar om met hem te komen spreken (onze omheining was tussen hen) en wierp haar een grote steen naar het hoofd, terwijl hij daarbij voegde, dat dit het loon was voor hetgeen zij gisteren gezegd had. Wij verbonden de diepe wond, raadden haar aan wat stil te gaan liggen, maar zij ging liever met ons naar de kerk, daar zij dit veiliger vond, want men had hem gedurende de nacht verscheidene malen in stilte ons huis zien naderen om het te verbranden. Geen van de dorpsbewoners sliep, het leven van twee hunner was in gevaar. Het was een angstige zondag en wij hielden godsdienstoefening onder allerlei moeilijkheden, terwijl er wachten bij ons huis en bij de voornaamste toegangen tot de kerk geplaatst werden. O! hoe verlangde ik de rustige zondagen en de stille wandelingen naar de kerk in Melbourne terug toen niemand ons verschrikte! Wij trachtten het ons

echter te verwezenlijken, dat de Heere Jezus ons omringde en dat Hij tussen ons en Mungaw stond. De mensen vroegen John om het kort te maken, daar zij in angst waren, daarom hadden wij maar één dienst in de kerk en in plaats van de zondagsschool een bidstond op de Imrai Mungaw besteedde zijn tijd, terwijl wij in de kerk waren, met de kisten van de dorpsbewoners te doorzoeken in de hoop kruit en kogels te vinden, maar zij hadden ze verstopt en tijdens de bidstond stond hij met over elkaar geslagen armen tegen de veranda achter ons huis geleund, vanwaar hij ons gadesloeg!

Na de bidstond drong John er bij de verschillende dorpsbewoners op aan, dat zij beurtelings bij Mungaws huis zouden slapen tot bescherming van Litsi, die langzaam vermoord werd, en zij stemden er eindelijk in toe. Maar zodra wij in huis waren, sloot hij een soort van vredesverbond, een bedriegerij om het volk weg te krijgen, mishandelde toen de mensen, die in zijn nabijheid waren omdat zij hem gebonden hadden, en sleepte Litsi naar huis. Wij baden de halve nacht voor het hulpeloze meisje, dat zo geheel in de macht van die krankzinnige was.

De volgende morgen kwam hij in alle deftigheid op de Imrai, het geweer in de hand natuurlijk, en begon het volk uit te schelden, terwijl hij zich woedend driftig maakte en ons allen in angstige spanning hield, want wij konden hem uit één van de ramen der studeerkamer zien, toen, tot onze grote vreugde, het geroep van "Een zeil! Een zeil!" weerklonk en het was kluchtig om te zien hoe spoedig hij moest wijken voor deze nieuwe afleiding.

Wij zagen hierin de verhoring van onze gebeden, voornamelijk nog toen hij een poosje later akelig beschilderd voor onze deur verscheen en aan onze veehoeders meedeelde, dat hij met het schip zou vertrekken, indien het aan het eiland landde. Wij vroegen de Heere ernstig hem te laten gaan, indien het Zijn wil was, maar baden bovenal om met onderwerping te mogen dragen wat ons was opgelegd, want wij hadden een gevoel dat hij toch zou blijven. Arme man! hij dreef ons nader tot de Zaligmaker dan al de samenkomsten van Dr. Somerville in Australië; want wij hadden niemand anders om ons op te verlaten. De inboorlingen waren vriendelijk, maar zij konden ons niet veel helpen; zij zien meer tot ons om hulp op. En arme schepsels. wij beklaagden hen toen het bekend werd, dat hij een grote voorraad krijgsbehoeften, waaronder kogels, had gekocht en - dat hij bleef!

Het schip bleek de schoener Daphnétezijn, die naar Fiji onderweg was; en de agent van het gouvernement zond tien gulden in een briefje, waarin hij vroeg om opium, daar hij vijf en zeventig mensen aan boord had en een geval van "ernstige ziekte." John gaf natuurlijk het geld terug, maar zond opiumpillen, laudanum en chlorodyne, daar hij geen opium had. Wij waren blij, dat wij hierdoor gelegenheid hadden een paar haastige briefjes te verzenden, welke een maand later gedagtekend waren dan die wij met de Dayspring verzonden hadden op 14 november. Dit is het enige schip, buiten de Dayspring, dat ons eiland heeft aangedaan sedert wij hier terugkeerden...

Nu was het spoedig Kerstmis. De kleine kousjes werden de vorige avond gevuld, want F. had er voor gezorgd, dat er één voor J. en één voor hem werd opgehangen, ofschoon mijn ogen vochtig werden bij de gedachte aan de andere drie, welke het vorige jaar daar ook hingen om gevuld te worden. Het werd een heldere dag, de kinderen jubelden over hetgeen zij gekregen hadden en er was een algemene vreugde over de verschijning van onze goede Litsi op de avondschool - haar heer en meester was in een kano met enige jongens uitgegaan om bij fakkellicht te gaan vissen. Litsi's gelaat straalde van genoegen nu zij een paar uur met ons zou kunnen doorbrengen, want Mungaw vergunde haar niet haar eigen terrein te verlaten en er mocht ook niemand bij haar komen. Daar al de vrouwen zeer verschrikt waren, werden zijn bevelen letterlijk opgevolgd, behalve door ons, en om harentwil moest ik ook soms wel in het geheim tot haar gaan om haar wat

voedsel te brengen (hij liet haar verhongeren), daar hij haar sloeg wanneer hij er achter kwam. Onze meisjes lieten het zich geen tweemaal zeggen om haar een ruim Avondmaal voor te zetten en vertroostten haar fluisterend met de hoop, dat zijn kano mocht omslaan en hij door een haai mocht opgegeten worden, toen een akelige kreet van de zijde van het strand ons allen deed verbleken van schrik en de naam van "Mungaw" op ieders lippen was. Litsi vloog naar huis, in angst, dat hij haar niet mocht vinden.

De dorpsbewoners grepen hun geweren en liepen heen om hun jongens te beschermen, en John en ik zonken in de studeerkamer op de knieën. Maar het bleek alles fopperij te zijn. De kano van de jongens was tussen de klippen omgeslagen en hoewel zij zeer goed zwemmen konden en niet in gevaar verkeerden, vonden zij er een genoeg in om aldus hun longen te oefenen terwijl zij in het water rondplasten

Mungaw maakte de Nieuwjaarsdag tot een zeer treurige dag voor ons. Toen wij aan het ontbijt zaten, verzamelden zich meer mensen op de Imrai en er viel een hevige woordenwisseling voor. John ging tot hen met het plan om de zaak grondig te onderzoeken, en ten laatste kwam het uit dat Mungaw de vorige dag naar de bewoners van het dorp Towleka was gegaan om te zeggen, dat de mensen uit Inahutshi hen op morgen wilden komen doodschieten. Daarna wandelde hij bedaard naar Inahutshi en vertelde hetzelfde van de lieden van Towleka. Hij had het er op gezet om oorlog te hebben; hij verlangde, om zijn eigen woorden te gebruiken, bloed te zien stromen. Het verbranden van huizen, en hij had er verscheidene verbrand, was een te eentonig werk geworden en hij verlangde nu iets meer opwekkends. Hij beroemde zich er op, dat hij dit de vorige avond gedaan had, zeggende, dat zo zij al niet gezegd hadden, dat zij gingen vechten, zij het toch gemeend hadden, hetgeen nog erger was. Het was beter om het uit te vechten en dat het dan gedaan was; waarom droegen zij anders ook geweren bij zich?

Zij verloren hierdoor het geduld en vielen hem allen in de rede, zeggende, dat hij en hij alleen de oorzaak was, waarom men geweren bij zich droeg, daar hij overal rondliep met zijn wapenen en dreigde iedereen te vermoorden. Hij antwoordde daarop, dat zij, indien zij niet gingen vechten, flink partij moesten kiezen voor de godsdienst. Hij hield er in het geheel niet van, de dingen ten halve te doen, noemde bij name de lieden op, waarvan hij wist dat zij kleine verschillen met elkander hadden, en beval hen elkander de hand te geven en op de plaats zelf varkens ten zoenoffer te wisselen!

Toen John dacht, dat zij er genoeg van hadden, want Mungaw werd opgewonden door al zijn onzin, stelde hij voor dat één hunner een gebed zou doen en dat zij daarna allen naar huis zouden gaan. Een kloek, bejaard opperhoofd stond nu op van onder een banyanboom en met de hand wenkend met een majesteit, die een inboorling somtijds kan aannemen, deed hij een eenvoudig en ernstig gebed en het volk ging bedaard uiteen. Maar Mungaw deed zijn best om ze weer bijeen te vergaderen en stond er op, dat iedereen op de plaats bekeerd werd. Deze godsdienstige bui duurde zowat veertien dagen, hetgeen zeer aangenaam was, daar het ons in staat stelde met open ramen en deuren te zitten en frisse lucht en vrijheid te genieten.

Op een dag, toen hij buitengewoon overvloeiende van goedheid was en een varken en allerlei eetwaren ten geschenke gegeven had aan dezelfde mannen, die hij eerst had zoeken te vermoorden, verkondigde hij in zijn aanspraak, dat het duizendjarig rijk door zijn bemiddeling weldra op Aniwa zou aanbreken, en één onzer gemeenteleden zei tot hem: "Ik geloof, Mungaw, dat de mensen ons beter zullen begrijpen wanneer wij onze geweren verbranden en tonen, dat wij niet willen vechten, wat zij ook doen mogen: hier gaat het mijne!" En de daad bij het woord voegende, wierp hij zijn geweer in het vuur. Mungaw volgde onmiddellijk dit voorbeeld, en wierp ook zijn geweer met een sierlijke

zwaai in de vlammen, tot grote verlichting van allen rondom hem, want hij was een veel minder schrikkelijk persoon zonder het wapen, ofschoon hij zichzelf nog steeds een groot koning waande. Hij zond iemand om een zwart pak voor hem te vragen en tevens de vergunning, die hij natuurlijk niet verkreeg, om op de volgende zondag de godsdienstoefening te mogen leiden.

John liet hem roepen en had lange gesprekken met hem, maar zag dat het van geen nut was. Hij was krankzinnig en meende, dat iedereen ongelijk had behalve hij. Zijn voornamelijk grief tegen John was, dat hij de gelden van de collecte, die aan het einde van de godsdienstoefening gehouden werd, voor zich hield (hij hield vol, dat zij in zijn eigen zak gingen) en ze niet met hem deelde, ofschoon hij hem nog wel hielp met spreken.

Hij vergat nooit de tonelen, die hij in dat hol der ongerechtigheid te Melbourne gezien had, waarin enige ellendelingen hem voerden, onder voorwendsel van hem een vriendelijkheid te bewijzen, toen John door mijn plotselinge ziekte niet in staat was hem naar huis te brengen. Het verontrustte zijn toen onnozele geest, hoe in een land, dat door het licht des Evangelies beschenen wordt, zulke zaken konden opgericht worden met het bepaald doel om het kwaad uit te breiden. Ik denk, dat naar hun licht, let wel, ik zeg naar hun licht, ons zwarte christendom boven dat der blanken staat. De inboorlingen zeiden dikwijls: "Hoe komt het toch, missi, dat hij zo goed en krachtig was voor de godsdienst vóórdat hij naar uw land ging, en niets anders dan een plaag is geweest nadat hij terugkwam?"

John onthief natuurlijk het "goede land" van alle blaam, er bij voegende, dat hij er voor zorgen zou dat geen hunner de kans liep om zijn verstand te verliezen door een uitstapje naar Australië! Zij vervolgen dan hun redenering niet, daar zij allen verlangend zijn daar eens heen te gaan en zeggen dat zij wel lust hebben de kans te wagen.

Het was een zegen, dat de inboorlingen zo vriendelijk waren en 0, hoe ondervonden wij, dat God "Zijn ruwe wind spaart in de dag van Zijn oostenwind", want behalve de onaangenaamheid met Mungaw hadden wij met geen andere ernstige zorgen te kampen, en de Heere deed ons gevoelen, gelijk ik het tenminste nooit tevoren zo duidelijk gevoeld had, dat het werk geheel het Zijne was. Het scheen zo wonderlijk, dat, nadat wij hierheen gekomen waren met opoffering van gezondheid en familiebanden om aan dit werk al onze krachten te wijden, het door één persoon zo verhinderd zou worden. Want dikwijls hadden maar acht of tien mensen de moed om de school te bezoeken, terwijl wij er evengoed vijftig hadden kunnen onderwijzen. Maar wij konden de zaak met vol vertrouwen aan de Heere overlaten, wetende dat al wat wij te doen hadden was het werk te verrichten, dat Hij ons iedere dag te doen gaf. Wat geeft het een gerust gevoel, als men zich een werktuig weet in de hand des Heeren.

Litsi was het meest in gevaar, daar haar huis een weinig lager dan het onze stond, en ik was pas de vorige morgen om drie uur gewekt om haar bij te staan. John had er zeer veel op tegen, dat ik in de tegenwoordige omstandigheden tot haar zou gaan en ik zou mij bijna tevreden gesteld hebben met haar één en ander toe te zenden, maar ik kon toch niet besluiten haar alleen te laten met haar krankzinnige echtgenoot, die nog altijd ten strengste geweigerd had iemand tot haar toe te laten. Ik kleepte mij dus haastig, wekte de kok om een ketel water te koken en nam één van mijn meisjes mee met een lamp.

Wij vonden tot mijn grote vreugde, dat het kind reeds geboren was en Mungaw was zo verheugd weer een zoon te hebben, dat hij geneigd was tamelijk vriendelijk te zijn. Ik deed mijn voordeel met zijn stemming, daar ik alleen door hem Litsi kon bereiken. Ik prees hem, dat hij zulk een knap doctor was en raadde hem aan, haar in huis te brengen buiten de ruwe, koude nachtlucht. Ook bood ik hem de dienst aan van mijn meisje om een vuur aan te maken, hetgeen hij zich genadig verwaardigde aan te nemen! Toen ik

terugkwam met wat thee en enige dingen voor het kind, zag het er bij hen veel aangenamer uit. Litsi zat in huis bij een helder vuurtje met de lamp naast zich. Haar aanradende te gaan liggen, keerde ik naar huis terug en ging even zien hoe mijn andere zieke het maakte, want de arme Yawaci was op haar eigen verzoek in stervende toestand tot ons gebracht.....

Die ganse dag werd doorgebracht met van de ene zieke naar de andere te lopen. Bij Litsi deden zich gevaarlijke verschijnselen voor. Mungaw werd vreselijk opgewonden omdat verscheidene vrouwen haar kwamen zien, en stond met een geladen geweer tegenover haar (hij had er één gestolen, daar zijn godsdienstige bui niet lang geduurd had) en vroeg mij of zijn woord als opperhoofd gehoorzaamd moest worden of niet. Ik ondersteunde zijn woorden, daar de vrouwen haar geen goed deden, en deed hen zich tot op een kleine afstand verwijderen, waar zij bij de hand waren indien men hen nodig mocht hebben. En door hem met onderscheiding te behandelen, kreeg ik de vergunning om bij hem in en uit te lopen met eten, enz. Hij schreef haar ongesteldheid aan de één of andere dwaasheid toe en hield vol dat zij tegen zonsondergang beter zou zijn. Intussen werd de tijd verbeuzeld en wij hadden zoveel angstige gedachten. Was het recht, dat haar leven opgeofferd werd aan de gril van een krankzinnige? Was het recht hem zijn zin te geven? En in hoeverre was het recht zijn ongenoegen te vrezen? Wij brachten het alles voor onze altijd tegenwoordige Raadgever en daarna besloot John om, als ik haar niet beter vond, zelf tot haar te gaan, wat er ook het gevolg van mocht wezen.

Op mijn weg ontmoette ik Mungaw, die met de ledige schaaltes mij aan de deur tegenkwam. Hij zei zeer nederig, dat hij ongelijk had gehad in zijn veronderstelling, en zeer gaarne zou hebben dat de missi tané (missi, de man) haar kwam zien, want hij wist niet wat hij doen moest. John bracht alles spoedig in orde, zei hem dat er geen reden tot ongerustheid was, gaf aanwijzingen omtrent een paar dingen, die verzuimd waren, en schreef pappen voor. Zij had geen instortingen meer en hij scheen werkelijk dankbaar toen hij de volgende morgen, omdat ik niet vroeg tot haar kon gaan vanwege de vloed, haar ontbijt kwam halen.

De arme Yawaci was nu onze voornaamste zorg. Het scheen vreemd, dat Litsi, die zo naar de dood verlangde, een zodanige slechte behandeling overleven kon, want ik kan het vijftigste gedeelte van de wreedheid, waarmee hij haar behandelde, niet beschrijven. Eén voorbeeld moge genoeg zijn. Wij misten hem op een zondag uit de kerk en bevonden, dat hij de tijd had doorgebracht met het benedengedeelte van haar gelaat te villen en met kleine stukjes vlees uit de gehele breedte van de hals van de ene schouder tot de andere te knippen, terwijl hij haar met de knots dreigde indien zij durfde te schreeuwen. 13 zult u verwonderen, dat de inboorlingen er niet tussenbeide kwamen. Wij begonnen alle geduld met hen te verliezen.

Ik herinner mij, dat de heer Inglis eens zei: "Om te weten hoeveel wij aan het christendom verschuldigd zijn, hebben wij nodig twintig jaar op de eilanden te leven", en hoe ik toen dacht, dat zij, die dit niet in minder dan zes maanden uitvonden, vrij dom waren! Ik heb echter zelf twintig jaar op Aniwa moeten doorbrengen om te begrijpen van hoeveel nut krankzinnigengestichten zijn, en ook om te leren hoe uitsluitend men hier iemands vrouw als zijn bijzonder eigendom beschouwt - dat is, dat het de man vrij staat om met haar te handelen naar zijn goeddunken. Men zou er hier evenmin aan denken om aanmerking te maken op iemands handelingen tegenover zijn vrouw, als wij in de beschaafde wereld zouden doen indien iemand zijn vloerkleed wilde verbranden of zijn pendule stuk gooien. Zij begonnen te glimlachen toen John hun vroeg haar te beschermen, en zeiden: "Maar missi, het is zijn eigen vrouw!"

Natuurlijk waren zij zeer boos op hem, daar Litsi de algemene lieveling was, maar zij konden niet goed inzien hoe zij recht konden hebben om tussenbeiden te treden.

Yawaci's ademhaling was iets gemakkelijker en om acht uur, nadat wij alles gereed gezet hadden wat zij voor de nacht kon nodig hebben, waren wij zeer dankbaar haar voor het eerst rustig te zien nederliggen, en wij hoopten van harte dat dit het begin van haar herstel zou zijn. Zij riep de meisjes rondom zich en verzocht hun te zingen. En nadat zij de vertaling van: "Nader, mijn God, tot u!" waren begonnen te zingen, verliet ik haar en ging naar bed, daar ik geheel uitgeput was.

Midden in de nacht klopte haar man aan het raam van ons slaapvertrek, zeggende, dat zij stervende was. John sprong op en ging tot haar, sprak een kort gebed uit, maar haar geest ontsnapte vóór hij gedaan had met spreken, en zij werd op zondag 3 februari vóór kerktijd onder welgemeende weeklachten begraven. Wij waren ook zeer bedroefd over haar verlies, want zij was gedurende tien jaren een trouwe, aan ons gehechte dienstbode - of liever dochter - voor ons geweest, een lief meisje van acht of negen jaar toen zij bij ons kwam, dat wij ieder jaar meer gingen liefhebben. Zij had een goed hart en ik zal nooit haar trouwe zorg voor ons vergeten in de tijd toen wij beiden ziek lagen en onze jongste lieveling stierf. Aan haar vertrouwde ik het toe om het kleine lichaam in de laatste rustplaats te leggen, daar ik zelf te zwak was om mij te bewegen. Het was treurig om aan te zien, hoe haar vrienden gedurende de volgende dagen met rode en gezwollen ogen rondliepen. Weken daarna, toen ik haar portret aan één van de vrouwen, die bij mij zaten te naaien, in handen gaf, boog deze zich al meer over het portret, tot zij ten laatste in snikken uitbrak. En toen de één na de andere het ter hand nam, was er bijna geen oog meer zonder tranen, zo algemeen werd zij bemind. U hebt allen hetzelfde portret, een zeer goed, dat in Melbourne gemaakt is. Dat van Mungaw was niet zo goed - tenminste in zijn gezonde dagen zag hij er beter uit, maar het is prachtig vergeleken bij zijn uitzicht in de laatste maanden van zijn leven. Toen zag hij er uit als een geest en had steeds zulk een wilde blik.

Hoe gaarne zou ik het treurig einde van de arme man overslaan, maar ik moet mij haasten met mijn verhaal voort te gaan, daar u waarschijnlijk even verlangend zijt van dit onderwerp af te stappen als ik. De laatste openlijke mishandeling van zijn vrouw was toen haar kindje drie weken oud was. Hij was die morgen in zeer opgewonden stemming, wierp zijn kleren weg, beschilderde zich (hij voorzag zich van kogeltjes blauwsel uit ons washuis!) en greep zijn geweer, zeggende, dat hij voor zijn terugkomst iemand dood zou schieten. Het gerucht verspreidde zich en John kwam bij mij in mijn naaikamer om de vrouwen te waarschuwen, maar hij kwam spoedig terug en ik liet de school uitgaan, daar ik gaarne de kinderen veilig thuis zag (John wilde zijn gewone werk niet opgeven, maar hij had altijd enige inboorlingen om zich heen) en ik liet deuren en vensters sluiten. Zij waren nauwelijks vertrokken toen er vervaarlijke kreten uit zijn huis weerklonken en ik heen vloog om onze koks te smeken Litsi te beschermen. Juist op dit ogenblik schoot John mij voorbij, terwijl hij mij toeriep, dat ik hem niet moest verhinderen, daar hij het niet kon aanhoren, dat het arme meisje vermoord werd. Onze jongens liepen met hem mee en zij ontmoetten Litsi, die uit haar huis vluchtte, met bloed bedekt, dat uit haar achterhoofd stroomde. John greep haar juist toen zij voorover viel in een bezwijming en een vrouw greep haar kindje.

Zij werden naar de Imrai gebracht, waar John haar hoofd verbonden haar met brandewijn en water weer tot bewustzijn bracht. Ik zond haar schone kleren, daar John niet wilde dat ik haar zag voor zij verbonden en bijgebracht was, waarop ik volgde met wat eten voor haar. Haar kwelgeest kwam ook, maar John zag hem aan met een blik, die hem spoedig in het bos deed verdwijnen. Hij verscheen ongeveer een half uur daarna weer met de uiterste koelbloedigheid in een net, schoon hemd gekleed, en liep recht op ons erf aan, waar hij een twintigtal mannen ging helpen een reusachtig blok hout te dragen, dat John hun gevraagd had te brengen, ik weet niet meer voor welk doel.

Gedurende de namiddagschool zat hij Litsiaan te kijken en van de tegenovergestelde zijde van de Imrai toe te knikken, terwijl hij met de voorbijgangers een rustig praatje hield, alsof hij niets kwaads gedaan had. De arme Litsi zat tegen de omheining van de kerk geleund, te zwak om iets op te merken, maar zij dacht daar veiliger te zijn toen John in de school wezen moest. Hij zei tot de inboorlingen, dat zij niet langer aan de barmhartigheid van haar echtgenoot moest worden overgelaten, maar dat zij haar moesten brengen naar één hunner verst verwijderde dorpen en haar desnoods met hun geweren verdedigen. Ons huis was te nabij; en behalve dat, indien hij het in brand stak, zou dit eenvoudig onze dood ten gevolge hebben. Ons voedsel bevond zich daarin en daar wij geen van allen bijzonder sterk waren, konden wij niet leven van wortels en bladeren gelijk de inboorlingen, terwijl één hunner huizen in weinige dagen weer opgebouwd was. Hij zei ook, dat hij geen wapenen kon gebruiken, zijn werk was onderwijzen, het hunne om elkander te beveiligen indien het nodig was. Zij erkenden allen de waarheid zijner woorden en waren het van harte met hem eens, maar de één na de ander ging daarop heen en Litsi was te trots om bescherming van hen te vragen.

Toen wij hoorden, dat zij slechts met een paar vrouwen was achtergebleven, gevoelden wij beiden, dat het onze plicht was haar te beschermen, zonder ons om de gevolgen te bekommeren, en gingen naar buiten om haar te halen. Maar het arme schaap was met haar beide kinderen gevluht om zich gedurende de nacht in een plantage te verbergen, waar twee of drie vrouwen haar gezelschap hielden.

Te midden van haar eigen gevaar dacht zij nog aan ons en zond een boodschapper om ons te doen weten, dat Mungaw zeker ons huis in die nacht in brand zou steken indien hij daartoe in de gelegenheid was. Wij namen daarom enige noodzakelijke dingen, een pot meel, hop voor gist, wat kleren, enz. om die naar de drukkerij te brengen, die met haar dak van zink niet zo gemakkelijk verbranden kon. Maar toen onze Aneityumese onderwijzer, terwijl het donker was, kwam om het stil weg te brengen, begeleidde Mungaw hem tot aan de deur. Wij moesten er om lachen. Het was niet nodig met zulk een waakzaam spion, die al onze bewegingen gadesloeg. Maar wij werden door dit alles weer opnieuw er aan herinnerd, dat er een Ander was, Die over ons waakte.

Het begon te regenen bij stromen, gelijk het zo dikwijls deed wanneer er groot gevaar was, en ik zond daarom dekens, warme thee en enige andere dingen aan de vluchtelingen, langs een omweg en met orders om het naar een andere zieke te brengen als Mungaw hen soms ontmoeten mocht. Onze meisjes belastten zich gaarne hiermee en de arme Litsi had het dus tamelijk goed voor die nacht, daar er een oude verlaten hut in de plantage was, waarin zij een schuilplaats vond. De volgende morgen fluisterde haar nicht mij in, dat twee mannen haar veilig naar Towleka, een dorp op een uur afstands, hadden gebracht en dat Mungaw volstrekt niet wist waar zij was, maar veronderstelde, dat zij zich bij ons ophield, en hij had de vorige avond iemand gezonden met de boodschap, dat hij haar doden zou indien zij ergens anders heenging.

Hij werd woedend toen hij haar in de namiddag niet vond en sprong nadat hij een paar regels geschreven had (hij was de school komen bijwonen) op om haar te gaan zoeken, met knots en werpsteen gewapend en beginnende met de meest nabijzijnde dorpen. Hij verschrikte een kleine ineengedrongen Xantippe, die haar eigen echtgenoot voortdurend onder de pantoffel had, bijna tot de dood. Het was allergrappigst om haar voor eenmaal eens ontzag te zien hebben! Zijn woede werd heviger nu hij er niet in slaagde zijn doel te bereiken en, na de schooltijd terugkerende, deelde hij aan de jongens op een toon van onderdrukte woede mee, dat hij nu naar Towleka ging om Litsi te doden, indien hij haar daar vond.

Een hunner vloog door het bos om haar van zijn nadering te onderrichten en John en ik gingen naar het studeervertrek om haar Gode aan te bevelen. Ik geloof, dat ik zelf

krankzinnig zou geworden zijn, indien ik in deze treurige tijd niet tot God mijn toevlucht had kunnen nemen!

Wij hoorden, nadat wij ons ter ruste begeven hadden, het klagend geschrei van een kind en merkten dat hij, daar hij de moeder niet krijgen kon (want de inboorlingen wilden hem toch niet toelaten haar te vermoorden, ofschoon hij haar bij de haren uit het huis had gesleept) haar het kleine kind ontruikt had, wetende dat zij het tot elke prijs zou volgen. Het was vreselijk moeilijk om John in huis te houden, maar ik voelde dat zijn heengaan niet het minste nut zou hebben. Wij hoorden andere stemmen er zich in mengen en toen het geschreeuw ophield, wisten wij, dat Litsi gekomen was.

Te middernacht deed een doodsgeschrei in Litsi's stem ons denken, dat hij het kindje vermoord had. Het duurde zowat drie uur en steeg tot een bepaalde wanhoopskreet voordat het ophield. Bij onderzoek in de vroege morgenstond, waarop wij angstig wachtten, bleek het, dat hij haar armen en benen op de meest barbaarse wijze had vastgebonden en haar alleen losgemaakt had toen twee of drie inboorlingen haar te hulp kwamen. Zij deden het met gevaar van hun leven en allen waarschuwden ons die morgen niet in zijn huis te gaan, daar hij razend was en niet zou aarzelen ieder, die hem nabil kwam, te doden.

Wij gevoelden juist dat de arme Litsi meer recht op onze sympathie had, naarmate niemand anders tot haar wilde gaan. Zij hielden vol, dat zij dood was en het kind ook, omdat er zulk een stilte over de gehele plaats verspreid was. John wilde mij niet alleen laten gaan, en ik hem niet, dus beslechtten wij de zaak door samen te gaan en namen een ruim ontbijt met ons als verontschuldiging wegens ons indringen in de afzondering van zijne hoogheid, terwijl de inboorlingen ons met verlangende blikken nazagen. Maar niemand bood aan ons naar het hol van de leeuw te vergezellen. Ik beefde hevig, ofschoon ik gevoelde dat de Heere met ons was, en ik gevoelde een soort van verademing, toen wij het huis verlaten vonden. Maar John riep Litsi verscheidene malen overluide en ten laatste kwam zij met wankelende schreden uit een hut aan de overzijde, die door de bewoner verlaten was toen Mungaw krankzinnig was geworden. Zij beefde van pijn en zwakte en toen wij binnen wilden treden, keek zij angstig om en zei: "Doe dat liever niet, missi." Wij spraken haar enige woorden van opbeuring toe op de plaats waar wij stonden, en verzekerden haar wederom dat ons huis voor haar openstond, nacht of dag, wanneer zij maar een schuilplaats behoefde.

Sommige gemeenteleden kwamen vragen wat er toch met hem gedaan moest worden. Binden zou hem slechts des te erger maken; opsluiten of doodschieten waren de enige middelen, die overbleven. Moesten zij hem doodschieten? John wilde hiervan natuurlijk niet horen en zij vroegen of er geen geneesmiddel was tegen krankzinnigheid! Een goed vriend nam hem mee naar zijn dorp, waar zij een lang gesprek hadden en hem waarschuwden voor de gevolgen van zijn gedrag.

Toen hij heenging, liep ik spoedig naar Litsi om die tijd bij haar door te brengen. Wij vreesden, dat zij onder haar beproevingen zou bezwijken en wensten, dat zij toegang mocht hebben tot de rijke vertroosting, waarmee wij iedere dag ondersteund werden in de ogenblikken, die wij dagelijks met het lezen van de Bijbel en andere boeken doorbrachten. Het scheen alsof de woorden juist geschreven waren om ons in onze tegenwoordige omstandigheden troost te geven. Ik las voor mijzelf 's morgens in de Psalmen en nooit voelde ik ze zo voor mij geschikt. Zelfs die Psalmen, waarvan ik vroeger dacht dat David ze in een zwaarmoedige stemming geschreven had, hadden nu de diepste betekenis en de beste troost voor mij, en geliefkoosde teksten waren mij dierbaarder dan ooit.

Ik had nooit tevoren opgemerkt, dat de woorden: "Leid mij tot de rots, die hoger is dan ik", voorafgegaan worden door: "Van het einde der aarde zal ik tot u roepen" - hoe

toepasselijk op ons! John en ik hebben dikwijls tot elkander gezegd, dat wij naar de Zuidzee hebben moeten komen om sommige gedeelten van de Bijbel te leren verstaan. En ik zie, dat Bowen in zijn "Daily meditations" hetzelfde zegt over Indië, waar hij als zendeling zo getrouw arbeidde. Wij hebben nog een kostelijk boek, dat voorgelezen wordt en waarvan wij naast de Bijbel het meest genieten. Het is Boardman's "In the power of the Spirit" (In de kracht des Geestes) dat ons gegeven werd vóór wij Australië verlieten.

Hoe wensten wij, dat onze arme Litsi in al deze voorrechten kon delen en hoe verlangden wij te weten of haar geloof haar niet geheel verlaten had, hoewel haar geest zeer onderworpen was. Toen ik tot haar zei, dat, hoe moeilijk Eet ook voor haar zijnmocht om het te geloven, haar Zaligmaker voortdurend over haar waakte en niet zou toelaten, dat haar één beproeving meer trof dan zij kon verdragen en dat het haar troost zou geven om al haar noden tot Hem te brengen, antwoordde zij: "Ik weet het, missi; ik spreek niet anders dan in het gebed nu, want ik heb niemand anders tot wie ik spreken kan. En ik zou krankzinnig geworden zijn, indien ik het niet alles aan mijn Heiland had kunnen vertellen. Ik vertel Hem alles en ik weet, dat het alles goed is, zelfs indien Mungaw mij zou doden, want hij kan mij geen kwaad meer doen over het graf." Ik zei haar, dat er geen enkele avond voorbijging, waarin wij onze gebeden niet voor haar opzonden en zij sprak daarop: "Deze gebeden zijn verhoord geworden; want hij heeft mij willen doden en uw huis willen verbranden en had dit plan zeer gemakkelijk ten uitvoer kunnen brengen, indien God het niet verhoed had."

Ik vergat nog te zeggen, dat de enige reden, waarom hij haar toen zulk een diepe wond aan het hoofd had toegebracht, was haar zeggen: "O, doe dat niet!" toen hij zich gereed maakte om het fraaie, nieuwe huis, dat hij bijna voltooid had, te verbranden. Zij leerde daardoor hem nimmer tegen te spreken, zelfs al deed hij de dwaaste voorstellen. De volgende maal, toen hij plan had het huis van een buurman te verbranden, zei hij haar dit met een duivelse grijnslach (hij had zulk een lieve glimlach in zijn verstandige dagen) en zij antwoordde daarop eenvoudig: "Zo! ga je dat doen?" en sloop stil weg om alle dingen van waarde uit de woning te verwijderen, daar de bewoners zich voor een paar weken op een eenzaam klein eiland, dicht bij het onze gelegen, bevonden, waar de inboorlingen dikwijls heengaan, als zij een uitstapje willen maken of om te gaan vissen. Natuurlijk spraken zij er niet over bij hun terugkomst.

Niemand op het eiland was tegen hem opgewassen en hij werd daardoor des te meer vermetel, liet zijn aandacht meer over het gehele publiek gaan en verdeelde zijn gunstbewijzen vrijwel over het gehele eiland. Hij plunderde beurtelings al de plantages en schoot al de varkens dood, die in zijn weg kwamen, terwijl hij Litsi een deel van de buit bracht. Maar zij scheen plotseling een krachtiger geest te bezitten dan ieder ander, weigerde bepaald een stuk van het gestolen voedsel aan te raken en bracht haar oudste zoontje naar het verst verwijderde dorp, aan de mensen daar verzoekende hem een poos te houden, daar hij te jong was om te weigeren het gestolene aan te nemen. Zij kwam mij toen verzoeken om een dosis vergif. Hetgeen wij gebruikten om de ratten te doden zou wel goed zijn, meende zij, daar hij te slecht was om te leven en een oordeel over het ganse eiland zou brengen. Zij had daartoe goede gelegenheid gedurende de avond, nu hij in een diepe slaap was gevallen (het was voor het eerst in verscheidene weken, dat men wist dat hij geslapen had) en zij had groot verlangen hem het leven te benemen, maar was bang, dat God het niet goed zou vinden.

Ik versterkte haar vrees omtrent dit laatste en raadde haar aan nog een weinig geduld te hebben, daar missi de boot liet herstellen om naar Tanna te gaan en het wel bekend was, dat Mungaw daarheen ook wenste te vertrekken om er een poos te blijven. Dit was de laatste hoop van het ganse eiland en allen zagen gaarne aan de boot werken, niemand

echter liever dan ik, die daar nog een bijzondere reden voor had, namelijk dat het John gedurende de hele dag op veilige afstand van huis hield. Want ofschoon hij Inij altijd met een lijfwacht verliet, was hij voor zichzelf niet zo zorgvuldig. Ik moet zeggen, dat de inboorlingen echter zeer zorgzaam voor hem waren. Zij wilden hem niet meer des nachts laten rondgaan om ons huis te bewaken. Zij smeekten hem wapenen te dragen, maar dat wilde hij natuurlijk niet doen. Hij en onze Aneityumese onderwijzer waren de enige personen, die geen wapen, van welke aard ook, wilden dragen; of hem in iets toegaven, wanneer het hun plicht was zich moedig tegenover hem te stellen. En zij beiden waren ook de enige mensen, waarvoor Mungaw nog enigszins vreesde. Maar hij zwierf altijd rondom ons erf, met welke bedoeling was hemzelf zeker het best bekend. Wanneer hij zich op de één of andere zwerftocht begaf, was het een verademing, deuren en vensters te kunnen openwerpen om frisse lucht in te ademen; maar soms kwam hij met de snelheid van een renpaard teruglopen. Ik viel dikwijls bijna flauw van schrik en F. 's lipjes verbleekten, wanneer hij plotseling verscheen. Zelfs kleine J. begon te lispelen: "Ik bang voor Mungaw!"

De enige maal, waarop ik blij was hem te zien, was toen ik hem Johns voetstappen, dichter dan mij lief was, had zien volgen. Ik zag hem onder de veranda vóór het huis na toen hij naar de boot ging. De twee jongens liepen een weinigje voor hem uit toen Mungaw plotseling vlak achter hem verscheen met de bijl in de hand. Ik kon hem een heel eind gadeslaan, en wanneer John stilstond om een kruid of boom te bezien, stond Mungaw ook stil, terwijl hij altijd recht achter hem bleef. Het toneel van de moord van de Gordons verscheen als een visioen voor mij en ik was als buiten mijzelf. Ik wist dat John en de jongens op hun hoede waren en dat er vele inboorlingen in de nabijheid waren, maar een slag kon zo gemakkelijk toegebracht worden!

Ik ging naar binnen en bad tot God en daarna vertelde ik het aan onze Aneityumese onderwijzer (wij tonen zo weinig mogelijk vrees tegenover de inboorlingen) opdat hij naar John mocht gaan indien hij dacht, dat er werkelijk gevaar was. Hij zag angstig op en ondervroeg mij nauwkeurig, maar ging bedaard met zijn werk voort en ik trachtte zijn voorbeeld te volgen, maar mijn vleten wilden mij telkens naar de veranda terugvoeren, totdat de welkome verschijning van die gewoonlijk gevreesde persoon, de bijl in de lucht werpende en die bij het handvat weer opvangende, alle vrees verdreef, want ik wist dat hij, indien hij iets kwaads gedaan had, zich zo spoedig mogelijk zou verborgen hebben.

Zijn laatste dagen werden doorgebracht met het uittrekken van de banana's en het suikerriet van zijn naburen, waarbij hij vernielde wat hij niet kon verslinden. Hij nam de dekens en de kisten van de jongens weg en wandelde bedaard heen met de spiegel uithet huis van de meisjes.

Op de zondagmorgen vóór hij doodgeschoten werd, keerde hij nog al de kisten van de meisjes om toen wij aan het ontbijten waren, en liep trots onze voorveranda op en neer. Wij hadden juist onze eigen morgengodsdienstoefening geëindigd en John ging zich een ogenblikje afzonderen in zijn studeervertrek, toen wij de kerkklok vreselijk hoorden luiden, een vol uur voor de tijd! De inboorlingen, die daar reeds vergaderd waren, stonden elkander in verbazing aan te zien, anderen kwamen aansnellen, menende, dat zij te laat waren, en de gewone klokluiders kwamen hijgend aanlopen om te zien waarom het werk zo zonder plichtplegingen hem uit de hand genomen werd! Hoe meer zij Mungaw verzochten het te laten, hoe harder hij trok, totdat John naar buiten kwam en hem beval terstond stil te houden, hetgeen hij deed.

Hij hinderde ons geen zondag meer, de arme man, maar hij verschrikte mij twee of driemaal vreselijk gedurende de week die volgde. Eens toen hij mij plotseling verraste, terwijl ik op een hoge kist was geklommen om het houtwerk van het huis te oliën.

Op de volgende zaterdagmorgen, toen wij in de tuin waren, kwam Litsi de omheining binnen en ik liep haar tegemoet.

Zij zei: "Wanneer zal de boot gereed zijn, missi?"

Ik zei haar, dat er nog maar een weinig aan geschilderd moest worden en dat zij de volgende maandag zou uitzeilen; zij zou dus nog maar twee dagen geduld moeten hebben. Zij sprong op en klapte in de handen, zeggende: "Mijn hart zingt, want hij zal zeker gaan!"

Maar diezelfde avond, toen wij nog laat aan de thee zaten, vrolijker dan anders gestemd, en gevoelende dat er uitkomst nabij was (hoewel niet in de weg, waarin wij die verwachtten) want de Dayspring zou op maandag van Sydney vertrekken en dus iedere dag naderbij komen, hoorden wij een dodelijk schot vlak in onze nabijheid afgaan! Wij hadden dikwijls luider en zelfs meer nabij ons schoten gehoord, wanneer zij ossen of vogels schoten, hetgeen ons lachend deed opspringen. Maar hier was iets in, dat ons allen gelijktijdig van onze zitplaats deed opspringen en met ontzag vervulde. John zei: "Iemand is daar getroffen. Hetzij Mungaw of iemand door zijn hand."

Nauwelijks had hij de woorden geuit of een bittere doodscreet in Litsi's stem bevestigde onze vrees. Onze meisjes kwamen uit de badkamer naar binnen vliegen, waar zij baden hadden gevuld en alles voor de zondag gereed maakten, en zeiden: "Dat is Mungaw, missi, want de mensen van Inahutshi hebben ons gezegd, dat wij niet moesten schrikken als wij na donker een schot hoorden, want dat dit het doodschieten van Mungaw zou zijn."

Het was alles vooraf bepaald en wij wisten er niets van. John zei: "Dan moet ik spoedig gaan zien of ik iets voor de arme man kan doen", en weg was hij. Maar een tweede schot deed mij hem smeken om terug te komen tot wij zeker wisten wat er aan de hand was, daar hij in het donker kon doodgeschoten worden, zonder dat iemand er schuld aan had. En F. besliste de zaak door met een zwak stemmetje te zeggen: "Papa, wilt u hier blijven en op ons passen?" Zijn vader sloeg de arm om hem heen en zei: "Ja, mijn jongen, ik zal de kamer niet weer verlaten."

Twee of drie inboorlingen kwamen ons vertellen, dat Mungaw doodgeschoten was en dat het nu onnodig was, dat John er heen ging. Hij deed een gebed en O, hoe bloedde ons hart voor de arme man! Nu zijn treurig einde gekomen was, konden wij slechts aan hem denken gelijk hij vroeger was, zoals b.v. toen wij hem op een avond, jaren geleden, kalm en stil zagen staan, terwijl drie woedende mannen met hun geweren op hem wezen, omdat hij enige heidense plechtigheden in de war bracht, en hem hoorden zeggen dat hij niet wilde vechten, en dat het ergste wat zij hem konden aandoen, hem juist naar de hemel zou doen gaan. Of op een andere tijd, toen hij zelf nog maar een jongen was en toch de andere jongens smeekte niet in het voetspoor hunner vaders te treden, maar bepaald voor de Heere Jezus uit te komen.

Ook herdachten wij nog de tijd, toen hij Johns rechterhand was en zijn leven wel voor hem zou hebben willen geven. Zijn twee beste vrienden, die kwamen vragen of zij hem terstond wilden begraven, bogen het hoofd en snikten luid, ofschoon zij evenals alle mensen op Aniwa naar zijn dood hadden verlangd. Het was een treurige, treurige nacht. De haastige, middernachtelijke begrafenis, de onderdrukte opgewondenheid, de vrees en de onzekerheid omtrent de werkelijke moordenaars en wat er nu zou gebeuren, en ten laatste de gedachte aan die jonge en eens edele figuur, in de bloei zijner jaren afgesneden!

Hij had juist ons erf verlaten en was naar huis gegaan om het avondeten te gebruiken en daarna met Litsi godsdienstoefening (!) te houden, waarna zij hem aanraadde nu niet meer naar buiten te gaan, daar twee of drie mannen reeds drie nachten op wacht stonden om hem te kunnen treffen. Hij liep de dood in de mond, daar hij naar buiten wilde gaan,

terwijl hij tot Litsi zei: "Ga met mij." Zij ging het eerst de deur uit en dacht, dat zij een man zag staan, maar in het volgend ogenblik werd beider aandacht plotseling getroffen door een meteor in zijn loop en terwijl zij daarnaar keken, ging het geweer af en ging door Mungaws lichaam van de ene arm tot de andere. Hij viel bij zijn eigen deur neer, roepende: "Awai!" (Helaas!) en stierf onmiddellijk, terwijl de moordenaars ontsnapten en het andere geweer in de lucht afschoten

U kunt er zeker van zijn, na deze moeilijke tijden en na gedurende zeven maanden niets van onze afwezige geliefden vernomen te hebben, waren wij zeer verheugd om onze goede oude Dayspring wederom te verwelkomen. Maar vreemd als het moge schijnen, dit is altijd onze moeilijkste tijd, want al de angst van de vervlogen maanden schijnt zich opeen te hopen in de foltering der onzekerheid van de tijd dat haar zeilen in het gezicht zijn. Totdat wij de vurig begeerde brieven hebben geopend en gezien, dat alles wel is. Zij kwam te Aniwa op de 24e april aan, juist twee dagen later dan wij verwacht hadden haar te zullen zien. Het eerste bericht van haar nadering kwam toen wij om drie uur inde kerk verzameld waren voor de bidstond. En ik vrees, dat de dienst niet de gewone aantrekkelijkheid voor mij had! Hoe John bedaard met zijn toespraak kon voortgaan te midden der opgewondenheid was mij een raadsel, want ik zag hem ontstellen en wij wisselden een ernstige blik met elkander toen het welbekende geroep ons oor bereikte. En daarna kwamen twee inboorlingen met vrolijk gelaat binnenstormen en wierpen betekenisvolle blikken in het rond.

De godsdienstoefening liep eindelijk ten einde en toen kwam ieders tong los. Het was ongetwijfeld de Dayspring, maar zou er wind genoeg zijn om haar die dag nog binnen te doen komen? Ik sprak met de herder, die de geiten ging halen, af, dat hij nog eenmaal zou roepen indien het schip zeer dichtbij was, en spoedig riepen een dozijn stemmen zijn antwoord na. Ik liep heen om orders te geven voor allerlei voorbereidselen, die gemaakt moesten worden, maar geen van mijn meisjes was te vinden, daar zij allen de heuvel opgelopen waren om voor zichzelf te zien. En toen zij terug kwamen, waren zij zo dol van vrolijke opgewondenheid, dat zij, in plaats van hun gewone eerbiedige houding aan te nemen, een paar maal hals over kop over de veranda duikelden, eer zij er toe konden besluiten om aan het werk te gaan. En er waren nog zo veel kleinigheden te doen!... Wij waren zulk een gelukkig gezelschap rondom de theetafel; want het was zo heerlijk, nadat wij zovele maanden met onze zwartjes hadden gebabbeld, ons met bevriende geesten in onze moedertaal te kunnen onderhouden en zo veel nieuws uit de beschaafde wereld te vernemen. En wat bracht deze mail ons veel mee! Over de honderd brieven en ontelbare couranten! Wij zagen eenvoudig al uw verschillend schrift na, maar verslonden de maandelijkse verslagen van onze kinderen die avond, nadat onze bezoekers naar hun kamers waren gegaan

De tweede Avondmaalsviering sedert onze terugkomst vond ook in deze tijd plaats en was een tijd van grote troost en bemoediging. Maar het gezicht van die kleine groep van Avondmaalvierders is altijd te veel voor mij, vooral wanneer zij opstaan om zo van harte te zingen. Ik zou gaarne mijn hoofd neerleggen om eens uit te wenen, ware het niet, dat ik het orgel moet bespelen en dus mijn hart zo goed mogelijk tot zwijgen moet brengen. Al onze beproevingen en ontberingen, beschouwd in het licht van dit kleine donkerkleurig gezelschap (als men er aan denkt wat zij eerst waren) nu aan des Heeren tafel aanzittend, schijnen als niets, als minder dan niets. Een vreemdeling zou misschien zijn lachlust zien opgewekt door het min of meer wonderlijk kostuum, waarin de gemeente gekleed is. Ik moest inderdaad ook mijn hoofd afwenden toen ik onze twee waardige ouderlingen voor de dienst zag binnenkomen, met de meest mogelijke ernst op het gelaat en ware vroomheid in hun blikken, maar in al de waardigheid hunner betrekking en met bijzondere hoeden om de gelegenheid te eren. De één had zijn witte

hemd rondom zijn hoed gewonden om een tulband voor te stellen, en daar het een heel eind achter hem hing, moest hij zijn hoofd goed in evenwicht houden, uit vrees van het te doen afvallen.

Wat de ander betreft, voor wie of voor wat zijn hoofddekseel oorspronkelijk bestemd was geweest, konden wij onmogelijk gissen. Het was ons altijd een grote moeilijkheid geweest om hoeden voor hen te verkrijgen, groot genoeg om hun wollig haar in tesluiten, maar deze, een lichtgrijze schoorsteenpot, bedekte het haar en alles, totdat hij op de neus bleef rusten, die gelukkig groot genoeg was om te verhinderen dat zijn gelaat er geheel onder verdween

De kapitein was van plan ons op zondagmorgen aan land te zetten en te blijven tot maandag om onze bagage en enig hout, dat John op Aneityum gekocht had, te lossen en dan terug te keren om de Mc. Donalds op zijn weg noordwaarts van Port Resolution te halen. Mevr. Milne en ik lagen op kussens op het dek om tot laat van het heerlijke maanlicht te genieten en door de muziek van de heer Michelsen verkwikt te worden, die zijn gezang zeer fraai met de gitaar begeleidde. Hij had in de namiddag zijn gitaar bespeeld en wij hadden hem verzocht zijn instrument na de thee weer mee op het dek te brengen. De maan weerspiegelde zich heerlijk in het water en het schip lag zeer stil toen hij met de heerlijke gitaarbegeleiding begon te zingen: "Jezus, Die mijn ziel bemint", terwijl de zendelingen rondom hem stonden enbij sommige gedeelten zacht meezongen en wij weenden. Ik heb in het vaderland oratoriums gehoord, die zo heerlijk werden uitgevoerd dat zij iemand haast buiten het lichaam voerden, maar nooit iets dat zo tot mijn hart sprak als dit! U zou geheel in onze omstandigheden moeten verkeren om te kunnen gevoelen wat wij gevoelden. Het schip met zijn klein gezelschap zendelingen, zo ver van familie en vaderland verwijderd en die nu spoedig afscheid van elkander zouden nemen om hun eenzaam tehuis op te zoeken, waar hun wie weet hoeveel beproevingen wachten'

Wij hebben reeds 600 lbs Arrowroot ingepakt (om de Evangeliën mee te betalen) grotendeels in zakken van 10 lb. De inboorlingen maken nog meer gereed en de vraag naar calicot is eindeloos geweest. Na allerlei kisten te hebben doorzocht en ieder stukje, dat ik vond, te hebben gegeven om Arrowroot op te drogen en zakken te maken, moest ik al mijn gewone lakens en tafellakens opofferen. En terwijl ik deze onaangenaamheid met christelijke onderwerping trachtte te dragen, riep John de oude Adam geheel in mij wakker door mij koeltjes te vragen om heel spoedig mijn linnen lakens en beste tafellakens te geven, daar het een heerlijke dag was om te drogen! Ik verklaarde ten stelligste, dat mijn weinige mooiste goederen onaangeroerd zouden blijven, al zouden ook de inboorlingen nooit hun boeken krijgen; en door een weinig overleg om van de andere genoeg te maken, heb ik mijn slechte gelofte gestand gedaan.

Het is nu de 1e augustus en ik zie, dat ik deze de 8e juli begonnen ben en ik heb nog geen enkele particuliere brief beantwoord, ofschoon ik er zoveel beantwoorden moet. De enorme stapels brieven, die wij met groot genoeg en aanzagen toen wij ze ontvingen, worden met een zucht aangekeken nu wij ze moeten beantwoorden! Ik moet daarom alle andere wetenswaardigheden, die ik u meende te schrijven, achterwege laten, daar deze reeds veel te lang is, en sluit hem met de betuiging der hartelijkste toegenegenheid van uw u altijd liefhebbende zuster

Maggie Whitecross Paton.

1879 - Aan de huiselijke kring.

Lieve zusters en broeders!

De Nieuwjaarsdag, die nu volgde, was ook weer een dag van grote opgewondenheid, want nu zou de gewone schietwedstrijd gehouden worden en werden er prijzen uitgereikt aan de winnenden. Het vermakelijkste gedeelte daarvan was voor ons de wedstrijd onder de jongere knapen en meisjes. Het opperhoofd, door John op wacht gezet bij de prijzen, moest een gordel, een aas of een stuk rood katoen op zekere afstand aan een paal binden en toen werd het commando gegeven aan de verlangende kleine schelmen, en wat was het een gedrang toen zij er bij kwamen! Het hoofdvermaak echter, de toverlantaarn, werd voor de avond bewaard en gelukte uitstekend. Ieder op het eiland die in staat was te lopen, verscheen, tot zelfs twee oude gebrekkige vrouwen, die in de vroege morgen op weg gingen en de reis van twee mijlen hadden afgelegd toen het zowat donker werd. John had al zijn eigen platen en die van de heer Watt, en de inboorlingen waren de gehele avond in verrukking. Maar toen hij eindigde met "het draaiend licht" schreeuwden zij letterlijk van genoeg en verbazing en verklaarden dat het "Tetovas" (goden) moesten zijn, die zo iets konden maken!

Het schip bleek een slavenhandelaar te zijn. Er werd een boot naar land gezonden met inlandse bemanning en twee blanken aan boord om inboorlingen te zoeken. De boot bleef in het diepe water aan de buitenzijde der klip, en sommige lieden van Aniwa waadden haar een eind tegemoet, zodat de bemanning hen in "Sandelhout Engels" kon toeroepen. Zij verlangden mannen of jongens en wilden een geweer geven voor ieder, die zij kregen. Onze inboorlingen riepen terug, dat zij "missi's godsdienstig volk" waren en niet verlangden met slavenhandelaars mee te gaan. Eén van de blanken richtte dom genoeg (het moet voor de grap geweest zijn) zijn geweer op één van de inboorlingen, toen het plotseling afging en hen in grote woede deed ontsteken, daar zij meenden dat hij hen wilde doden. De man waarop gemikt was, driftig van aard zijnde, vloog heen om zijn geweer te halen en zou korte metten met de blanke gemaakt hebben, waren John en de gemeenteleden niet tussenbeide gekomen - John plaatste zich recht tussen hem en de boot om het lossen van schoten te voorkomen. Hij wuifde hen toe met zijn hoed en wees op de gewapende lieden, hetgeen zij schenen te begrijpen. En na met hun hoeden teruggewuifd te hebben, keerden zij weer naar het schip, dat spoedig aan de gezichtseinder verdween.

Ik vond het onaangenaam genoeg, dat John zich zo blootstelde. Niet dat iemand op Aniwa hem kwaad zou willen doen, o neen! ik wens dikwijls, dat zij hun Zaligmaker even lief mochten hebben als hun zendeling. Maar ik geloof niet, dat het ooit iemands plicht is om voor geladen geweren te gaan staan. U zou echter niet geloven welk soort van dank hij van de ellendelingen ontving, die hij trachtte te redden. Zij gingen naar Faté, schreven een stuk, waarin zij meedeelden dat zij Aniwa hadden aangedaan om arbeiders aldaar aan te nemen, maar dat de zendeling, de heer Paton, hen was tegemoet getrokken aan het hoofd van een gewapende bende om hen aan te vallen. De man, die de boot bestuurde, had echter zijn geweer op de heer Paton gericht, zodat indien er een enkel schot op hen gelost was, hij uit wederwraak gevallen zou zijn. En dit stuk werd op de deur van de voornaamste krant van Havannah Haven aangeplakt. Zulk soort van mensen zijn nu door ons Brits gouvernement gemachtigd om deze eilanden te bezoeken. Wij waren als door de donder getroffen toen de heer Mc. Donald dit aan John meedeelde, nadat hij het plan gemaakt had om naar het noorden te gaan, in welk geval hij het zelf zien zou. De heer Mc. Donald ziet genoeg van de handelaars en hun bedrijf en behandelde de zaak met verachtelijke spot. Zij verdiende ook niet anders.

Het is bijna zo slecht als het geval van Nguna, waarbij de eerste stuurman van de Jason voor een rechtbank in Queensland zwoer, dat de heer P. Milne de inboorlingen aanzette om op zijn bootte vuren. Een oorlogsschip werd uitgezonden om onderzoek te doen naar de verrichtingen van die vreselijke zendeling, en het werd bewezen dat de goede heer Milne gerust in zijn bed geslapen had (het was zeer vroeg in de morgen) en zelfs niets van de vechtpartij geweten had voor maanden daarna. Het waren de echtgenoten van twee inlandse vrouwen, welke deze eerlijke stuurman trachtte met zich te voeren (en medegevoerd heeft) die de schuld droegen van het vallen van de schoten! Het is niet de eerste maal, dat John tussenbeide is getreden om het onnutte leven van deze slavenhandelaars te redden. Maar de gehele broederschap mag door kogels gezift worden, vóór ik er in toestem dat hij weer een vinger verroert om hen in hun ellendige twisten bij te staan. Litsi heeft zich sedert getroost met een andere echtgenoot. Hij is aan de arme Mungaw verwant en het is een huwelijk uit liefde, gelijk zij beiden ronduit verklaarden. Litsi was zo schertsend en preuts als een jong meisje; ofschoon zij, toen zij opstond voor de voltrekking der huwelijksplechtigheid, de omstanders fluisterend met een lach meedeelde, dat zij er niet naar verlangde weer getrouwd te zijn.

Ik denk, dat zij een soort van verontschuldiging wel nodig oordeelde, nu zij voor de derde maal in de kerk verscheen als bruid. Wij waren zeer dankbaar toen het huwelijk gesloten was, want daar was weer de gewone strijd geweest om haar te krijgen, en de daarmee verbonden bitterheid voor hen, die afgewezen werden, waarvan er sommigen vrij wat knapper en beter mannen waren dan de winnaar van de prijs. Maar Noopooraw had de diepte zijner toegenegenheid getoond door te dreigen haar te doden, indien zij hem niet nam. Hetgeen volgens de inboorlingen de ernstigste uiting van gehechtheid is en hetgeen precies hetzelfde betekent als dat de opgewonden bewonderaar in onze maatschappij onder gelijke omstandigheden dreigt zichzelf te zullen doden. De wanhopige minnaar in deze streken denkt er nooit aan zichzelf het leven te benemen, maar het hare, daar hij waarschijnlijk vindt dat dit de machtigste beweeggrond is van de twee!

Het wordt zeer laat en ik moet alhet andere voorbijgaan om u te vertellen, welk een aangename tijd wij te Erromanga gehad hebben, waar de zendingssynode dit jaar gehouden werd. Mevr. Mc. Donald en ik waren de enige dames om Mevr. Robertson gezelschap te houden en ik werd gecompimenteerd als zijnde nu de "moeder" van de zending, die haar waardigheid eer aandeed, daar ik gezet en krachtig geworden was sedert de orkaan. Het was of wij een toverland binnen kwamen toen wij de lieve, beschaduwde en koele woning van onze waarde Mevr. Robertson betraden, na twee dagen van dorst versmacht te hebben door het afschuwelijk zoute water aan boord van de Dayspring. Iedere dag bracht ons nieuwe vermaken, avondwandelingen op de bergen en tochtjes langs de rivier door de schone vallei toen de broeders vrij waren om ons te geleiden, daar zij al hun Synode bezigheden voor het eten geëindigd hadden. Hoe aangenaam vloten deze dagen om. Slechts zij kunnen ten volle begrijpen wat wij genoten, die gelijk wij van de omgang met bevriende geesten zijn uitgesloten. Wij, dames, waren natuurlijk al wat men wens kon (?) en de ene zendeling was nog vriendelijker dan de andere.

Zelfs op de vergadering der Synode, waar de predikanten van de deugd der openhartigheid tot in het overdreven gebruik maken, was er geen onaangenaam woord gevallen, hetgeen misschien kwam, omdat het bittere water op de reis al de bitterheid uit hen verdreven had! Het huis is zeer lief gelegen op terrasgrond aan de voet van een hogeberg bij het middelpunt van de baai, waar de schone rivier aan de rechterzijde op enige ellen afstand langs hun omheining stroomt. Onze ogen dwaalden gedurig naar het liefelijk toneel voor ons - waaraan ook een geschiedenis verbonden is! Diezelfde rivier

was eens rood gekleurd van het bloed van Williams en Harris, en de met gras begroeide berg, die zich daar verheft, was het toneel van het treurspel van de Gordons, terwijl hun witte grafstenen tussen het groen van de tegenovergestelde oever der rivier te voorschijn komen. Het graf van onze goede Mc. Nair is vlak bij het hunne. Alles scheen nu zo vreedzaam, terwijl de Dayspring kalm voor anker lag in de baai, en kano's, bemand met christen-inboorlingen, in de blauwe wateren rondroeden.

Welk een tegenstelling met de vroegere dagen van bloed; en zelfs welk een tegenstelling met hetgeen de Robertsons nog in januari 1.1. hebben te verduren gehad. De heidense opperhoofden waren woedend om de voortgang, die het christendom over het gehele eiland maakte, en kwamen met elkander overeen om de zendelingen van het leven te beroven. Zij wisten hun tijd goed te kiezen, toen bijna al de jongelui van de heer Robertson naar Cooks-baai waren gegaan, en u kunt u zijn schrik en die van- zijn echtgenote voorstellen toen het alarm hen bereikte op een avond toen zij rustig zaten te lezen. Zij begaven zich naar hun slaapkamer en vatten post bij hun drie slapende kinderen. Over de zee te ontkomen was onmogelijk, zelfs al konden zij hun boot bereiken, daar de nacht stormachtig was.

Mevr. Robertson keerde zich tot haar echtgenoot en zei: "Zou je denken, dat zij deze slapende lammeren zouden aanraken?" Hij glimlachte bitter en antwoordde: "Wat geven zij om onze slapende lammeren!" Yomit, een toegewijd onderwijzer van Erromanga, kwam binnen en zij keerde zich tot hem met de vraag: "O Yomit, denkt u, dat zij het hartzouden hebben om deze kleine slapende lievelingen te doden?" Hij hief daarop de arm op en zei: "Missi, zij zullen mijn lichaam aan stukken moeten snijden eer zij tot hen kunnen naderen!" Hij vertrok en verzamelde al de hulp, die te verkrijgen was, zond geheime boodschappen in allerlei richtingen door het binnenland, zodat het zendingshuis vóór de morgen omringd was door 200 strijders, die gereed waren hun leven te geven voor hun zendelingen. En dit waren dezelfde mensen, die de Gordons vermoord hadden! Vraagt men naar de oorzaak van zulk een verandering? Jeus is onder hen geweest!

Ons bezoek daar was al te kort, daar de Synode slechts een week samen bleef. Wij vierden des Heeren Avondmaal met elkander op de zondagavond voor ons vertrek. Op een middag hadden wij ook een belangwekkende samenkomst ten behoeve van het Bijbelgenootschap, waarbij John de voorzittersstoel bekleedde, en in antwoord op een ernstig verzoek uit Londen stelde de heer Copeland voor, dat zendelingen en zeelieden hetgeen zij op een dag verdienen aan hun gewone inschrijving zouden toevoegen, waarin van harte toegestemd werd

Wij vertrokken met gunstige wind van Erromanga, landden met zonsondergang en werden hartelijk verwelkomd door onze goede zwartjes, die allen in hun beste klederen ons tegemoetkwamen, ofschoon de regen bij stromen neerviel. John ging met de Dayspring verder om veertien dagen te Kwamera op Tanna door te brengen, ten einde een kleine wederdienst te bewijzen voor de grote goedheid door onze vrienden, de zendeling Watt en zijn echtgenote, aan onze inboorlingen bewezen toen wij in Melbourne waren Hij bracht daar een paar aangename weken door. De zendingshuizen en de omgeving waren uitstekend in orde en de Tannezen verlangden hartelijk naar de terugkomst van hun zendelingen. De kleine jongens en meisjes waren altijd rondom John en vroegen hem iedere dag en soms vele malen per dag, wanneer hun missi's toch zouden weerkomen. Er zijn er meer dan de Tannezen, die hartelijk naar hun terugkomst verlangen, en het zal een blijde dag zijn wanneer wij hun aangezichten weerzien.

John heeft besloten, indien het tenminste mogelijk is, om nog een jaar hier te blijven zonder een tijd van rust te nemen. Het helpt mij nu niet meer om voor te wenden dat ik niet sterk ben; de schijn is zo tegen mij! Maar ik houd vol dat ik een hartziekte heb, die

alleen kan genezen worden door het zien van mijn lievelingen.

Het was gisteren een week geleden, dat John van Kwamera terugkwam. Hij werd met zulk een huldebetoon hier ontvangen als hem nog nooit is te beurt gevallen. De inboorlingen openden hun hart tot de meest ongehoorde edelmoedigheid en scheidden zich zelfs van hun kostelijke varkens om hun liefde voor hem te tonen. Ook boden zij hem een menigte broodwortels aan. Zij gaven ook een geschenk, ongeveer half zo groot als het onze, aan de kapitein van de Dayspring, bestaande uit varkens, broodwortels, kokosnoten en banana's. Het zijn was neergelegd op het middelste grasperk voor het huis, en dat voor John tegenover de deur van de studeerkamer. De varkens (dertien in aantal!) waren vastgebonden en zo geplaatst, dat zij zich op het voordeligst voordeden (zij lieten zich ook horen), zodat toen kapitein Braithwaite met zijn echtgenote en John aankwamen, zij aan alle kanten begroet werden door knorrende en grommende varkens! En O, wat knorden zij!

De kapitein sprak zijn dank in zeemanstaal uit. John vertaalde zijn woorden, waarop hij naar de andere kant wandelde, door zijn grinnikende gemeenteleden gevolgd en hen hartelijk bedankte voor hun vriendelijke giften aan ons, zeggende, dat het gevoel, dat het hun had ingegeven, hem nog meer waard was dan het geschenk zelf! Ik voelde, dat hij de waarheid in alle oprechtheid zei, want hij haat al wat varkensvlees is en fluisterde mij zachtkens in: "Wat ter wereld moeten wij met al die beesten beginnen?"

Wil verwachten de Dayspring over veertien dagen om onze brieven af te halen en daar ik er nog vele te beantwoorden heb, moet ik er ten spoedigste mee beginnen, daar het Arrowrootmaken ons ook veel oponthoud zal geven. Al de inboorlingen zijn tegenwoordig bezig met het opdelven, en ons erf zal binnen weinige dagen in een bijenkorf herschapen zijn, wanneer zij het beginnen te raspen. Wij waren zo verblijd hun te kunnen meedelen, dat de laatste partij door de vriendelijke zorg van de vrienden in Melbourne zo voordelig verkocht is.

Van het calicot in de kisten uit Zuid-Yarra (zijn gewicht in goud waard) worden, zo spoedig wij het maar kunnen doen, lakens en zakken genaaid tot drogen en inpakken van het Arrowroot, maar wij kunnen niet verwachten, dat het klaar zal zijn vóór het vertrek van het schip in december. Zij zullen nog een boek van de Bijbel in de Aniwanese taal vertaald krijgen.

Altijd, met warme toegenegenheid, uw u liefhebbende zuster
Maggie Whitecross Paton.

Hoofdstuk 10

LAATSTE BEZOEK AAN GROOT-BRITTANNIE

In december 1883 bracht ik een noodzakelijke en dringende zaak voor de Algemene Vergadering van de Presbyteriaanse kerk van Victoria. Zij had betrekking op de toenemende behoeften van de zendelingen en hun families op de Nieuwe Hebriden, en op het feit dat de Dayspring niet langer in staat was om in de vele behoeften te voorzien; waarbij ik ook wees op het verlies van tijd en van goederen en het levensgevaar, waaraan men blootstond, ja zelfs op het verlies van kostbare mensenlevens, dat men soms te betreuren had. De zendelingen daar ter plaatse hadden dit lang gevoeld en hadden luid en ernstig om een nieuw en groter schip of om een stoomschip gesmeekt, of om het beramen van andere plannen, waardoor het werk Gods op deze eilanden kon verricht worden, zonder dat men onnodig zijn leven in de waagschaal stelde en zonder de gevreesde gevaren, die een klein zeilschip als de Dayspring noodzakelijk lopen moest door de gevaarlijke windstilten en de verraderlijke stormen.

De Algemene Vergadering van Victoria, die het van harte eens was met de zendelingen, zond mij in 1884 naar Groot-Brittannië, terwijl zij mij ook tot haar afgevaardigde maakte naar de Algemene-Presbyteriaanse kerkvergadering te Belfast, evenals ik ook haar vertegenwoordiger zou zijn op de Algemene Synode-Vergaderingen van de verschillende Presbyteriaanse gemeenten in Groot-Brittannië en Ierland. En zij gaven mij machtiging om onze voorstellen omtrent een nieuw stoom-zendingsschip al deze gemeenten voor te leggen en om van Gods volk zoveel bijdragen te vragen, als zij zich gedrongen voelden te geven, teneinde de som van f 72.000,- bijeen te krijgen, zonder welk geld deze grote onderneming niet kon tot stand gebracht worden.

Te Suez aangekomen, zond ik een afschrift van mijn verschillende opdrachten van Victoria, van Zuid-Australië en van onze Synode op de eilanden, aan de secretarissen van de verschillende kerkvergaderingen en voegde daar een briefje bij, waarin ik mijn adres in het vaderland vermeldde en de hoop uitsprak, dat mij gelegenheid zou gegeven worden om deze bijzondere zaak in het belang van onze zending op de Nieuwe Hebriden te bepleiten. Toen ik de woning van mijn broer te Glasgow bereikte, vond ik tot mijn grote verwondering, dat mij antwoorden van al de kerken wachtten, behalve van onze eigen, d.i. de Vrije Kerk, die ik de onze noem omdat zij onze zending op de eilanden in de Zuidzee had overgenomen toen zij in verbinding trad met de hervormd-Presbyteriaanse gemeente, waartoe ik oorspronkelijk behoorde, hoewel onze zending nu werd ondersteund door de gemeente van Victoria. Dit feit hinderde mij. Ik stip het hier aan. De uitlegging zal ter bestemder plaats volgen.

Enige dagen na mijn aankomst werd ik geroepen om te verschijnen voor de Algemene Synode van de Engels-Presbyteriaanse gemeente, toen vergaderd te Liverpool. Terwijl er een gezang werd gezongen, beklom ik de preekstoel, waar ik mij zeer ontmoedigd nederzette. Maar ik werd zeer vertroost toen mijn waarde vriend en medestudent, Dr. Oswald Dykes, uit het midden van de kerk tot mij kwam, mij hartelijk de hand schudde, mij enige woorden van aanmoediging in het oor fluisterde en daarop zijn zitplaats weer innam. God hielp mij om mijn geschiedenis te verhalen en mijn toehoorders waren zichtbaar getroffen. Wederom echter ontving ik de onwillekeurige indruk, dat er ergens een breukmoestzijn, die mij onbekend was, want, zowel de voorzitter als professor Graham, toen zij de afgevaardigden aanspraken en hun antwoorden op de toespraken door ieder in het bijzonder gehouden, vermeden klaarblijkelijk iedere toespeling op de Nieuwe Hebriden en het bijzonder voorstel, dat ik hun gedaan had. Ik merkte dit zeer wel op en mijn verwondering steeg.

Vervolgens kreeg ik een vriendelijke uitnodiging om de Verenigde Presbyteriaanse Synode van Schotland, in Edinburg vergaderd, te bezoeken en toe te spreken. Ik werd daar niet alleen hartelijk, maar zelfs met geestdrift ontvangen. Ofschoon zij als gemeente geen aandeel in onze zending hadden, toch stelde de voorzitter onder toejuiching van al de predikanten en ouderlingen voor, dat ik vrije toegang zou hebben tot iedere gemeente en zondagsschool, die ik in staat zou zijn te bezoeken, terwijl hij hoopte, dat hun edelmoedige gemeenteleden gaarne zouden meewerken aan zulk een nodige en edele zaak. Er steeg een dankgebed uit mijn ziel op en ik moet hier even in het voorbijgaan zeggen, dat iedere predikant van die kerk, aan wie ik schreef, of die ik op mijn reis bezocht, mij in dezelfde geest behandelde.

Daar ik door de heer Dickson, een ouderling van de Vrije Kerk, uitgenodigd was om een middagsamenkomst van kinderen in de Free Assembly Hall toe te spreken, en daar ik de vorige zaterdag nog geen antwoord had ontvangen op mijn verzoek om ontvangen en gehoord te worden, besloot ik eens onderzoek naar de reden hiervan te gaan doen. Men ontving mij met de grootste vriendelijkheid en sympathie, maar deelde mij mee, dat zich een vreemde zwaarigheid had opgedaan in mijn geval. Men had een brief ontvangen van het bestuur van de Dayspring te Sydney, inhoudende, dat de kerk van Victoria geen recht had mij uit te zenden om een nieuw stoomschip te verkrijgen, zonder hen daarover te raadplegen, en dat zij hun bepaald veto uitspraken tegen de medewerking van de autoriteiten van de Vrije Kerk om mij het geld te helpen verzamelen. Hier was dan de breuk; en vele zaken, die mij in de laatste tijd in verwarring hadden gebracht, waren hiermee opgehelderd.

Het is hier de plaats niet om onze verschillen te bespreken, ook wil ik mijn boek niet gebruiken om mensente kritiseren, voor wie niet dezelfde gelegenheid openstaat om mij te antwoorden. Maar de feiten moet ik medelen en juist zoals zij voorvielen, om aan te tonen hoe de Heere alles beheerste, opdat Zijn eigen gezegende bedoelingen bereikt werden. Zonder twijfel hadden de vrienden in Sydney hun eigen wijze van zien en van uitlegging in deze zaak. En de beste vrienden moeten soms wel van mening verschillen, zelfs in de zendingenzaak, en toch leren elkanders gevoelen te eerbiedigen en, zover zij het kunnen eens zijn, samen te werken tot een gemeenschappelijk doel in de dienst van hun Goddelijke Heere en Meester.

Mijn zending was in het openbaar aangekondigd. De gemeente van NieuwZuid-Wales was er ook van in kennis gesteld en haar werd voorgesteld mij tot haar tweede vertegenwoordiger te verkiezen bij de Algemene Presbyteriaanse kerkvergadering, in verband met mijn zending naar Engeland, maar zij antwoordden dat zij aan één vertegenwoordiger genoeg hadden. Aan Zuid-Australië en Tasmanië werd geschreven over het doel van mijn bezoek aan Europa. Maar geen woord van afkeuring of verschil van gevoelen werd door de kerk van Victoria vernomen, noch kwam mij rechtstreeks of zijdelings ter ore vóórdat ik in Edinburg door de bestuurders van de Vrije Kerk van Schotland van dit zogenaamde veto hoorde. Deze mededeling, juist toen ik de Assembly Hall wilde binnentreden om het woord te voeren voor een grote vergadering van kinderen met hun vrienden, ontstelde mij boven alle beschrijving.

Alleen de Vrije Kerk ondersteunde nu in Schotland onze zending op de Nieuwe Hebriden. Van hier verwachtte ik de voornaamste bijdragen voor het zo nodige nieuwe zendingsschip. En nu was, door deze daad van het bestuur van de Dayspring te Sydney, de Vrije Kerk verhinderd mijn drievoudige zending te erkennen of op enige direkte wijze mijn verzoek te ondersteunen. Geen dieper wond was mij ooit geslagen; en toen ik naast de heer Dickson op het platform neerzat, draaide mij alles voor de ogen en scheen het mij voor een ogenblik of ik het bewustzijn zou verliezen. Toen mijn naam

later werd opgeroepen, stelde mijn Heere en Heiland mij in staat mijzelf te beheersen. Ik gaf ook deze zaak met onwankelbaar vertrouwen aan Hem over; en zo het scheen werden de kinderen zeer door mijn woorden getroffen. Aan het einde verwelkomde mijn waarde en edele vriend, professor Cairns, mij hartelijk en sprak mij moed in, hetgeen mij zeer aangenaam aandeed na de teleurstellingen van de dag. Maar toen zij allen vertrokken waren en wij beiden alleen overbleven, zei de heer Dickson met diepe ontroering tot mij: "Mijnheer Paton, dit veto heeft uw zending hier te lande bedorven. De Vrije Kerk kan u niet ter zijde staan ten aanzien van het veto uit Sydney!" Daar ik brieven had van mijn goede vriend en helper in Australië, de heer Andrew Scott van Carrugal, aan Dr. J. Hood Wilson van de Vrije Kerk van Barclay te Edinburg, besloot ik die brieven die avond te gaan brengen en ik bad de Heere mij een weg te openen, daar ik, van mensenhulp beroofd, alleen op Zijn leiding rekende. Dr. Wilson en zijn echtgenote, die ik geen van beiden ooit gezien had, ontvingen mij zo hartelijk alsof ik een oud vriend was geweest. Hij las mijn aanbevelingsbrieven, onderhield zich met mij over mijn plannen en wensen (waarbij voornamelijk mevrouw Wilson het woord voerde, daar haar echtgenoot pijn in de keel had) en zei toen met grote warmte en vriendelijkheid: "God heeft u zeker vanavond tot mij gezonden. Ik gevoel mij niet in staat morgen te preken. Neem mijn morgendienst over en neem mijn zondagsschool voor mij waar en u zult een collecte voor uw schip hebben."

Met even grote vriendelijkheid werd ik daarna door de heer Balfour ontvangen, daar ik ook aan hem een aanbevelingsbrief had van zijn broer, en hij bood mij zijn predikstoel voor de avond van die dag aan. Ik ging ter ruste met lof en dank in het hart voor Hem, Die de engel Zijner tegenwoordigheid voor mij deed uitgaan om mij de weg te openen. Op die zondag ondervond ik grote zegen en blijdschap; er was een buitengewoon groot geldelijk antwoord op mijn smekingen, en mijn plannen waren alzo bekend gemaakt in de hoofdstad van ons Schots kerkelijk leven. Ik herinner mij een oud gezegde: Moeilijkheden zijn gemaakt om overwonnen te worden. En ik sprak in het binnenste mijner ziel: Zo neemt God onze moeilijkheden op Zich; en indien deze f 72.000,- ooit door mij ontvangen worden, zal alle eer daarvan aan God alleen toekomen, en niet aan de mensen!

Op de volgende maandag na een lang gesprek en nadat ik alles nauwkeurig had uitgelegd, zei kolonel Young van de kommissie tot Uitwendige Zending van de Vrije Kerk tot mij: "U moet onze vergadering toespreken op de avond, die voor de zending bestemd is."

Maar de anderen hielden vol, dat men om eerlijk te blijven tegenover het bestuur te Sydney, in het openbaar geen instemming tonen kon met mijn voorstellen. Hierin stemde ik toe onder voorwaarde, dat de kommissie het veto van Sydney niet bekend maakte, maar het eenvoudig op de tafel zou laten liggen. Zo had ik de eer en het genoegen om deze grote vergadering toe te spreken en hoewel er vanwege het bestuur geen bijzondere aandacht werd gewijd aan mijn plannen, toch werd er bij velen grote belangstelling voor ons werk opgewekt en van alle kanten ontving ik nu uitnodigingen om predikbeurten te vervullen en geld in te zamelen voor het nieuwe schip.

Toch had ik gedurende mijn gehele reis door Groot-Brittannië en Ierland gedurig onaangenaamheden en misverstanden, die door dit veto veroorzaakt werden. Het verhinderde mij voornamelijk om toegang te verkrijgen tot de kommissie voor Uitwendige Zending van de Vrije Kerk, of hen een enkele maal toe te spreken, hoewel ik ernstig smeekte dit te mogen doen om hen mijn positie te doen begrijpen. Dit gevoelde ik des te sterker, daar ik met hun edele zendelingen, die toen met verrol thuis waren, weken lang uit vrije beweging werkte in het leiden van samenkomsten in

Glasgow, Aberdeen, Greenock, enz. voornamelijk voor bezoekers van de zondagschool, maar waarvan ik geen direkte hulp ontving voor het zendingsschip. Zonder twijfel trachtten zij hun plicht te doen door voor geen van ons beiden partij te kiezen; en dat zij meenden, dat dit hun gelukt was, blijkt uit het volgend feit.

Toen in Australië het gerucht verspreid werd, dat mijn zending naar het vaderland door Gods zegen veel succes had, kwam er een brief aan hen van hun agent in Sydney omte onderzoeken naar het bedrag van de som, die door mij bijeen verzameld was, waarop zij antwoordden:

"De Kommissie voor de Uitwendige Zending van de Vrije Kerk van Schotland heeft zich in overeenstemming met het verlangen van de Dayspringkommissie te Sydney van den beginne aan onthouden van het verlenen van enige hulp aan de heer naton in deze zaak, gelovende dat dit geheel alleen i Pis is voor de Australische kerken"

Op de bijeenkomst van de Schotse kerk in de Assembly Hall, die men mij met anderen vriendelijk verzocht had te willen toespreken, vervulde de goede en edele Lord Polwarth het voorzitterschap. Dit was de aanvang van een vriendschap in Christus, die zal voortduren en steeds inniger zal worden zo lang wij leven. Op die avond toonde hij mij een warme persoonlijke belangstelling, niet alleen door op edelmoedige wijze tot mijn fonds bij te dragen, maar ook omdat hij samenkomsten bijeenriep in zijn eigen huis en mij introduceerde bij velen zijner invloedrijke vrienden. Ieder lid van zijn familie nam "aandelen" in het nieuwe stoom-zendingsschip en ondersteunde mij ruim door het nemen van collecte-kaarten of op andere wijze, en dat niet alleen bij de aanvang, maar tot de dag van mijn vertrek toe - daar één van de laatste dingen, die mij bij het verlaten van Engeland ter hand gesteld werden, een ruime gift was van Lord en Lady Polwarth - "een dankoffer aan de Heere Jezus voor het herstel van een dierbare gezondheid in antwoord op het gebed des geloofs."

Nu ik mij deze dingen voor de geest roep om ze op te tekenen, moet ik ook niet vergeten te vermelden, dat de heer John Scott Dungeon, uit Lonnetown, een zeer geacht ouderling der gemeente, voor mij van de ene stad naar de andere ging en van de ene predikant naar de andere om een reeks gelukkige samenkomsten voor te bereiden. Hij ontving mij ook gastvrij in zijn fraaie woning en zijn naam en die van zijn lieve vrouw zijn mij steeds dierbaar geweest om henzelf en ter wille van het Evangelie. De afgevaardigde van Hare Majesteit de koningin naar de Algemene Vergadering voor dit jaar was de graaf van Aberdeen, een even uitnemend christen als edelman. Hij nodigde mij welwillend uit om hem en de gravin op het oude Holyrood te komen bezoeken. Na het middagmaal zonderde hij zich voor geruime tijd van het gezelschap af en trad met mij in gesprek. Wij hadden een aangenaam en belangwekkend onderhoud over onze zending en vooral over de gevreesde annexatie van de Nieuwe Hebriden door de Fransen.

Daar smaakte ik ook het onvergetelijk genoegen om de moeder van de graaf, de welbeminde gravin douairière, een edele en grootmoedige dame, wel bekend om haar levenslange toewijding aan zo vele ontwerpen van christelijke filantropie, te zien en te spreken. In haar eigen woning, Alva huis, organiseerde zij later samenkomsten voor mij, evenals in vergaderzalen en kerken in het onmiddellijk daaraan grenzend district. En niet alleen droeg zij edelmoedig uit haar eigen middelen tot het fonds bij, maar wist ook vele andere mensen voor deze zaak belang in te boezemen en ze aan te sporen om met elkander te wedijveren tot onze hulp. Ik was haar gast gedurende deze dagen en ik gevoelde nimmer in hoge of eenvoudiger kringen de banden der ware vriendschap in Christus nauwer toehalen. Niettegenstaande vorst en sneeuw vergezelde zij mij naar

bijna iedere samenkomst, en haar brieven vol belangstelling in mijn werk, vol sympathie en hulpvaardigheid, die ik van tijd tot tijd ontving, waren mij -tot steun in mijn geestelijk leven. Wanneer men ziet, dat mensen van edele geboorte zich zo wijden aan nederig en eenvoudig dienstbetoon voor Jezus, dan gaat ons een licht op over de woorden van de profeet en over de vraag hoe het er in de wereld zal uitzien wanneer het van de gemeente Gods op aarde kan gezegd worden: " En koningen zullen uw voedsterheren zijn, hun vorstinnen uw zoogvrouwen."

Onmiddellijk na de kerkelijke bijeenkomsten te Edinburg richtte ik mijn schreden naar Ierland. Eerst naar 'Derry, waar de Presbyteriaanse Vergadering haar jaarlijkse bijeenkomst hield, en daarna naar Belfast, waar de Algemene Presbyteriaanse Synodevergadering weldra zou gehouden worden. De vurige welsprekendheid van de broederen te 'Derry ging gelijk een verfrissende ademtocht over mijn ziel. Ik ontmoette nergens predikanten op al mijn reizen, die zich meer met hun ganse hart wijdden aan het werk, dat de Heere hun had te doen gegeven.

Maar de opgewondenheid over de orgel- en zangkwestie was te veel voor mij. Het debat dreigde in een twist te zullen ontaarden en de verbazende wijze waarop van tijd tot tijd een stok of een paraplu door een driftig spreker werd rondgezwaid om zijn woorden kracht bij te zetten, deed vrezen voor slagen en verwondingen. Alles eindigde echter rustig en het besluit, dat genomen werd, deed verwachten dat de vrijheid en de rust van de gemeente weldra zouden verzekerd zijn. Een reisje naar de Zuidzee- eilanden, om te zien hoe God het orgel en het lied gebruikte als vleugelen, waarop het Evangelie in de huizen en harten der kannibalen werd gedragen, zou de ogen van vele dierbare vaders en broeders geopend hebben, evenals het de mijne geopend had! Niemand was meer tegen het gebruik van muziekinstrumenten in de godsdienstoefening dan ik geweest was; maar de Heere, Die ons geschapen heeft en Die de natuur, die Hij gegeven heeft, kent, heeft mij reeds lang geleden anders geleerd.

Ik voerde het woord voor de vergadering te 'Derry en ook voor de Synodevergadering te Belfast. De herinnering aan het zien van al deze grote en geleerde en beroemde mannen - want velen van de leiders waren dit werkelijk -- die zulk een innige belangstelling toonden in het werk van God en voornamelijk in het brengen van de heidenwereld tot de kennis van Jezus, was voor mij, die zo lang van al zulke invloeden verwijderd was geweest, één der grootste inspiraties van mijnleven. Ik luisterde met nederige dankbaarheid en prees de Heere, Die mij hier gebracht had om aan hun voeten te zitten. Na het einde van de zitting ondernam ik een tocht van zes weken door de Presbyteriaanse gemeenten en zondagsscholen van Ierland.

Men had mij dikwijls gezegd, nadat ik in de vergaderingen en elders gesproken had: "Hoe kunt u ooit verwachten f 72.000,- te zullen ontvangen? Het zal nooit gebeuren, tenzij u zich persoonlijk tot de rijken wendt en van hen grotere inschrijvingen verkrijgt. Onze gewone gemeenteleden hebben meer dan genoeg met zichzelf te doen. De handel kwijnt", enz.

Ik legde mijn vrienden uit en maakte dit ook openlijk bekend, dat ik in alle soortgelijke pogingen nooit iemand in het bijzonder had aangesproken en om hulp had verzocht, en dat ik dit ook nu niet doen zou. Ik deed mijn verzoek, maar liet al het andere over om vastgesteld te worden tussen ieders geweten en de Heiland - terwijl ik met blijdschap ontvangen zou al wat mij gegeven of toegezonden zou worden, het per brief zou verantwoorden en het naar mijn gemeente in Victoria zou zenden. Herhaaldelijk boden edelmoedige zielen aan met mij te gaan, mij bij personen aan te bevelen en mij de gelegenheid te geven om inschrijvingen te verzoeken. Maar ik weigerde standvastig en ging alleen daarheen, waar mij een gelegenheid geboden werd om mijn geschiedenis te

vertellen en de behoefte der zending bloot te leggen, omdat ik niemand persoonlijk om geld wilde vragen, daar de overtuiging in mijn ziel had postgevat, dat slechts één deel van het werk mij was opgelegd en dat het andere uitsluitend tussen de Meester en Zijn dienstknechten moest uitgemaakt worden.

"Maar welke steun hebt u uit een praktisch oogpunt?" vroeg men mij soms ernstig.

Op zulke vragen antwoordde ik: "Ik vertel alleen mijn geschiedenis; ik stel de rechten, die de Heere Jezus op Zijn dienaren heeft, in het licht. Op zondagen verwacht ik het surplus van de collecte of een aparte collecte, op weekavonden vraag ik op de samenkomsten de gehele collecte, na aftrek van de kosten. Ik verspreid collecte-kaarten onder zondagsschool-bezoekers. Ik maak mijn adres bekend, waarheen alle giften van gemeenten of bijzondere gevers, kunnen gezonden worden, en daarmee zal ik voortgaan, zo lang ik er kracht toe heb, in het geloof dat de Heere mij de benodigde f 72.000,- zenden zal. Indien Hij ze mij niet zendt, dan verwacht ik, dat Hij mij de genade zal verlenen om mij in de teleurstelling te schikken, en ik zal naar mijn werk terugkeren zonder het schip."

Dit had ik in hoofdzaak honderdmaal te herhalen en even dikwijls zag ik de half-medelijdende, half-ongelovige glimlach, waarmee deze woorden beantwoord werden. Of er werd mij stellig en ronduit geantwoord: " U zult nooit slagen! Geld kan niet verkregen worden op zulk een weinig zakelijke wijze."

Ik antwoordde gewoonlijk niets op zulke uitspraken, maar er weerklonk gedurig een diepe, zachte en duidelijke stem in mijn binnenste, die zei: "Het zilver en het goud is Mijne."

Gedurende het jaar 1884, gelijk wel bekend is, was Ierland het toneel van vele oproeren en van grote ellende. Toch was bij het einde van mijn reis voornamelijk, hoewel niet uitsluitend, door de Presbyterianen van het noorden een som van meer dan f 7200,- aan ons zendingsfonds toegevoegd. En zover ik mij herinneren kan, was er geen enkele grote som bij. Er waren natuurlijk vele goudstukken van welgestelde lieden bij, maar de gewone collecte bestond uit de kleinere geldstukjes van de grote menigte. Ik ontving op mijn reis nergens een hartelijker ontvangst en trof nergens predikanten aan, die ernstiger toewijding aan hun gemeenten toonden, of die meer algemeen en naar verdienste geacht en bemind werden.

Niemand, tot welke politieke partij ook behorende, kan onder de Ieren van het noorden leven, zonder in zijn ziel overtuigd te worden, dat het protestantse geloof en leven met zijn kracht en onafhankelijkheid hen heeft gemaakt tot wat zij zijn. Het Romanisme aan de andere kant, met zijn blind geloof en zijn bijzonder levenstype, is tenminste één der verderfelijke invloeden, indien al niet de voornaamste, onder de Ieren van het zuiden en westen, die van nature een gevoelig, edelmoedig en begaafd volk zijn. Laten toch onze christengemeenten en onze staatslieden, die Christus liefhebben, niet vergeten, dat geen uitsluitend uitwendige verandering in bestuur of wet, hoe goed en verdedigbaar in zichzelf, de ellende van het volk ooit kan doen ophouden, maar dat er verandering van godsdienst moet plaats hebben. Ierland heeft behoefte aan het zuivere, ware Evangelie, dat bekend gemaakt, onderwezen en aangenomen moet worden in het zuiden, gelijk het nu is in het noorden. En geen andere gift, die Engeland ooit zal kunnen schenken, kan het gemis vergoeden van het Evangelie van Christus. Jezus houdt de sleutel van alle raadselen in dit, evenals in ieder ander land.

Toen ik in Schotland terugkwam, zette ik mij neer in mijn hoofdkwartier, de woning van mijn broer James in Glasgow, en van daar uit begon ik mijn voornaamste werk, gelijk de Heere mij dit dag aan dag aanwees. Daar ik geen kommissie had om mij te

helpen, wendde ik mij tot de ene predikant na de andere en tot de ene gemeente na de andere, hier met de mensen sprekend, daar schrijvend, en bepaalde drie samenkomsten iedere zondag en indien het mogelijk was, één iedere weekdag Verder, waar het maar mogelijk was, samenkomsten in particuliere woningen in de namiddag. Mijn correspondentie kreeg een verbazende omvang en hield mij van de vroege morgen tot de late avond bezig. Ik zou het nooit hebben kunnen ten einde brengen, had niet mijn broer vele dagen en uren van zijn kostbare tijd opgeofferd om mij te helpen in het beantwoorden van brieven betreffende verschillende schikkingen, in het afzenden van "aandeel" kwitanties voor al de gelden, terstond nadat zij binnenkwamen, in het voeren van al mijn onderhandelingen met de bank en over het algemeen in het doen verminderen van de stapel kennisgevingen, waardoor hij mij vrijwaarde van in hopeloze achterstalligheden te vervallen.

Ik vertegenwoordigde een kerk, waarin al de Presbyterianen gelukkig verenigd zijn; en dus, wanneer het nodig was, vervulde ik op dezelfde zondag een predikbeurt in de Anglikaanse kerk in de morgen, één in de Vrije Kerk in de namiddag en één in de Verenigd Presbyteriaanse gemeente in de avond, of in welke orde het ook geschikt kon worden om in de behoeften van iedere stad en van ieder dorp, dat ik bezocht, te voorzien. In al mijn toespraken, want ik wenste nergens de gewone preektrant te volgen, trachtte ik de evangelist met de zendeling te verbinden, door ieder voorval in mijn geschiedenis tot het geweten van mijn hoorders te doen spreken om zo mogelijk de zondaar voor Christus te winnen en de gelovige tot een leven van grotere toewijding te brengen. Want ik wist, dat, indien ik dit hoger doel bereikte, zij ook hun geld vrijwillig op het altaar zouden leggen.

Ik liet tienduizend exemplaren van een boekje, getiteld "Statement and Appeal" drukken en per post en op andere wijzen verspreiden. Dit boekje bevatte behalve mijn zending uit Victoria en mijn toespraak te Glasgow, een kort verslag van de uitslag der zending op de Nieuwe Hebriden en van de redenen, waarom een nieuw stoomschip verlangd werd. Hieraan is voornamelijk het feit toe te schrijven (evenals aan mijn weigering tot het vragen om inschrijvingen) dat verreweg het grootste deel van het geld mij per brief werd toegezonden. Op één dag, ofschoon dit natuurlijk tot de zeldzaamheden behoorde, ontving ik zeventig brieven, die alle een bijdrage tot ons fonds bevatte, van "enige postzegels" en het "penningske der weduwe" af, tot aan de vijftig of honderd pond van de rijke man. Het trof mij bovenal, dat ik zo dikwijls 12 gulden ontving met het bijschrift: "Van een dienstmeisje, dat de Heere Jezus liefheeft" of: "Van een dienstmeisje, dat om de bekering der heidenen bidt." Vele malen ook ontving ik kleinere sommen als f 3,- of f 6,- met bijschriften als deze: "Van een werkman, die zijn Bijbel liefheeft", of: "Van een werkman, die iedere dag in de huiselijke godsdienstoefening Gods zegen afsmeekt over u en over uw arbeid."

Het spijt mij soms, dat de verschillende eigenaardige en kenschetsende brieven en briefjes niet bewaard zijn gebleven, want aan het einde mijner reis zouden zij een wondervol boekdeel met bladen uit het menselijk hart gevormd hebben.

Ik voerde ook het woord voor iedere godsdienstige vergadering, waar men mij uitnodigde, of bij welke ik toegang kon verkrijgen. De conferentie te Perth is mij onvergetelijk geworden, omdat ik daar, de eerste belangrijke inschrijving voor ons schip ontving en kennis maakte met een schoon type van een christenkoopman. Aan het einde der samenkomst, waar ik het voorrecht had te mogen spreken, stelde zich een heer uit Amerika aan mij voor. Wij spraken met elkander op vertrouwelijke wijze als broeders in de Heere. Hoewel nog in de bloei der jaren, had hij een inkomen vastgesteld voor zich

en zijn familie en dreef toch een grote en bloeiende handelszaak en dat waarom? Om al wat hij daarin won, jaar in jaar uit, aan de dienst Gods en aan Zijn werk onder de mensen te besteden! Hij gaf mij een cheque voor het grootste bedrag, waarmee de Heere mij nog verblijd had. De, Heere, Die mij kent, weet, dat ik nooit voor mijzelf of voor mijn familie geld heb begeerd, maar ik benijdde die christenkoopman de vreugde, die hij smaakte in het bezitten van geld, nu hij de lust bezat om het als een rentmeester van de Heere Jezus te besteden. O, wanneer zullen de vermogenden dit gezegend geheim leren, en in plaats van goud op te stapelen, wat hun toch eerlang bij hun dood ontnomen wordt, er nu mede woekeren in de dienst van hun Meester en nu reeds vruchten zien en een heerlijke vreugde daarvan smaken, vóór zij heengaan om rekenschap aan God af te leggen. Eén van de treurigste verschijnselen in de tegenwoordige wereld, wanneer men de behoeften der mensheid en de rechten van Jezus in aanmerking neemt, is juist deze wijze van doen om alles voor zichzelf te besteden en om alles voor zichzelf of tenminste hoofdzakelijk voor zichzelf op te stapelen. Christenen, die zo handelen, schijnen de bekering nog zeer nodig te hebben.

Daarna ben ik uitgenodigd op de jaarlijkse christelijke conferentie te Dundee. Ik had hier een zeer bijzondere ervaring. Daar mij verzocht werd om de voormiddag-bijeenkomst met gebed en het uitspreken van de zegen te besluiten, deed ik een gebed en begon daarna: "May the love of God the Father" (Moge de liefde Gods, des Vaders) maar ik kon geen enkel woord verder in het Engels zeggen, alles scheen uit mijn geheugen te zijn gewist behalve de woorden in het Aniwanees, want ik was sedert lang begonnen in de taal der inboorlingen te denken, en na een pijnlijk stilzwijgen en een dodelijke stilte, moest ik eindigen met een eenvoudig "Amen!"

Het zweet brak mij aan alle kanten uit toen ik weer ging zitten. Het was misschien wijzer geweest, gelijk de voorzitter later aanmerkte, de zegen in het Aniwanees te hebben uitgesproken, maar ik vreesde de mensen te doen lachen door zulk een vreemde openbaring van talen. Het ergst van alles was, dat het was aangekondigd, dat ik in de namiddag het woord zou voeren, maar wie zou een zendeling komen horen, die steken bleef in het uitspreken van de zegen? Het gebeurde had zijn komische zijde, maar het deed mij de tussentijd op mijn knieën in angstig en vurig gebed doorbrengen. Een talrijk gehoor verzamelde zich en indien de Heere mij ooit klaarblijkelijk gebruikte om Zijn kinderen belangstelling in de zending te doen gevoelen, was het zeker op die avond. Toen ik nederzat overhandigde mij een toegewijd ouderling van de Vrije Kerk zijn kaartje met het bijschrift: "L. O. U.-100 pond" (f 1200,-). Dit was mijn eerste gift van honderd pond en mijn hart was er grotelijks verheugd over. Ik prees de Heere en dankte Zijn dienaar hartelijk. Gedurig weerklonken deze woorden in mijn hart: "Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten", en ook: "Werp uw bekommelingen op Hem en Hij zal u uitredden."

Tijdens mijn toespraak zaten drie meisjes, kleurlingen, veel gelijkend op onze meisjes van de Zuidzee-eilanden, vlak voor het platform met grote belangstelling naar mij te luisteren. Toen ik geëindigd had met spreken, stond de jongste, een meisje van ogenschijnlijk twaalfjaren op, groette mij op Indische wijze, deed vier zilveren armbanden van haar arm en bood ze mij aan, zeggende: "Padre, ik zou gaarne aandeel in uw zendingsschip hebben voor deze armbanden, want ik heb geen geld en moge de Heere u rijkelijk zegenen!" "Ik dank u wel, mijn lief kind", antwoordde ik, "ik wil uw armbanden echter niet nemen, maar Jezus zal uw offer aannemen en u toch zegenen en belonen." Zij hield ze echter voor mij in de hoogte, zeggende:

"Padre, toe, neem ze van mij aan en moge God u zegenen!"

Een dame, die naast haar gezeten was, naderde mij en zei: "Ik bid u, neem ze van haar aan, of het lieve kind zal haar hart breken. Zij heeft ze aan Jezus geofferd voor uw zendingsschip."

Ik vernam later, dat de meisjes wezen waren, wier ouders in een tijd van hongersnood gestorven waren, dat de dame en haar zuster, dochters van een zendeling, de kinderen hadden aangenomen om ze een opleiding te geven tot zendelingen voor Zenana, en dat zij van plan waren met haar terug te keren om te leven en te sterven in het gezegend werk onder de dochters van Indië. O, welk een beloning en welke vreugde zou menige dame, die deze bladzijde leest, voor tijd en eeuwigheid kunnen genieten door een soortgelijk eenvoudig dienstbetoon, dat toch zo veel zegen kan afwerpen! Begeef u aan de arbeid, waar en wanneer God u de weg wijst, en wacht op niemands leiding.

Wat de giften en de gevers betreft, daarin was de grootste verscheidenheid op te merken. Een dame in Glasgow zond mij een anoniem briefje van deze inhoud:

"Ik heb bezuiniging gebracht in mijn uitgaven. De eerste f 60,-, die ik bespaard heb, zend ik u hierbij, opdat u ze voor mij op interest moogt zenden in de bank van Jezus. Ik ben er zeker van, dat Hij de hoogste interest geeft en het zekerste terugbetaalt."

Uit Edinburg schreef mij een advocaat: zend u hiernevens f 60,-. Geef mij daarvoor tweehonderd aandelen in het zendingsschip. Nooit in mijn leven heb ik mijn geld met zoveel zelfvoldoening belegd."

Een heer, wiens kinderen zeer ijverig een aanzienlijke som voor mij door collecte-kaarten hadden bijeengebracht, zond mij ten laatste zijn eigen inschrijving, zeggende: "Hierbij zend ik u f 300,-, omdat u mijn kinderen zoveel belang hebt ingeboezemd voor de zending onder de heidenen." Deze zelfde vriend zond mij, nadat hij mij mijn zaak te Edinburg in de St. George-kerk had horen bepleiten, een brief vol aanmoediging en een nieuwe kontributie van f 1200,-.

Een dame te Glasgow vervoegde zich ten huize van mijn broer met de vraag: "Is de zendeling thuis? Kan ik hem alleen spreken? Zo niet, dan zal ik later weerkomen!" Toen zij in mijn kamer gelaten werd, weigerde zij te gaan zitten, maar zei: "Ik heb u de geschiedenis van uw zending horen verhalen en heb sedert steeds voor u gebeden; en nu ben ik hier gekomen om u mijn penningsteken te geven, maar wens u mijn naam niet te noemen. God zegene u. Wij zullen elkander in de hemel weerzien." Zij reikte mij een enveloppe over en was verdwenen bijna vóór ik de tijd had haar te bedanken. Het was f 588,- in bankbiljetten.

Een andere lieve christin kwam mij ook bezoeken en aan het einde van een aangenaam onderhoud sprak zij: "Ik heb veel over u gedacht sedert ik u gehoord heb in Clark Hall, Paisley. Ik ben nu gekomen om u een klein stukje vuil papier voor uw schip te geven. God zond het mij en ik geef het Hem door u met groot genoegen weer." Ik dankte haar hartelijk, menende, dat het een pond of hoogstens vijf pond zou zijn. Maar toen ik de enveloppe opende nadat zij vertrokken was, bleek het dat zij honderd pond (f 1200,-) bevatte. Ik gevoelde mij met innige dank vervuld en ging opnieuw gesterkt voort in het werk des Heeren.

Een andere dame, die mij verzocht eens bij haar te komen, zeide tot mij: "Ik heb gehoord van het lijden en de verliezen, door de zendelingen op uw eilanden geleden vanwege de ongeschiktheid van het zeilschip. Ik ben daarom blij in de gelegenheid te zijn u f 600,- te geven om u te helpen tot het verkrijgen van een stoomschip."

Vele versierselen, zilveren en gouden sieraden, ringen en kettingen werden mij ook toegezonden of in de collectezak geworpen. Met behulp van christenvrienden en door de vriendelijkheid van een handelaar in goud en zilverwerken, die in onze zaak belang stelde, werden deze voorwerpen op de voordeligste wijze in klinkende munt omgezet en

aan ons fonds toegevoegd.

Daar ik een aanbevelingsbrief had van een dame uit Londen, toen in Edinburg woonachtig, ging ik haar opzoeken en werd zeer vriendelijk ontvangen ter wille van onze weerzijdse vriendin, Mevr. Cameron van St. Kilda. Na een aangenaam christelijk gesprek verliet zij de kamer en kwam spoedig daarna met een enveloppe in de hand terug, zeggende: "Ik heb dit een jaar bewaard en de Heere gevraagd mij aan te wijzen op welke wijze er over te beschikken. God eist het nu op voor het zendingsschip en het geeft mij grote vreugde het u te overhandigen." Het was weer f 1200,-. Ik had die ganse namiddag gebeden om enig teken van aanmoediging, voornamelijk toen ik naar deze dame ging; en Gods buitengewoon antwoord, zelfs terwijl het gebed nog op delippen was, trof mij zó, dat ik niet spreken kon. Ik ontving haar gift met tranen en mijn ziel verhief zich tot de Gever van alles.

Nu was de tijd aangebroken, waarop ik iets moest gaan beproeven onder de Presbyterianen in Engeland. Maar de moed ontzonk mij, ik kende niemand onder hen dan Dr. Dykes en de zending op de Nieuwe Hebriden ging hun niet bijzonder ter harte. Na een ernstig gebed tot God schreef ik aan al de Presbyteriaanse predikanten in en rondom Londen, sloot mijn boekje "Statement and appeal" in en verzocht een predikbeurt te mogen vervullen, waar ik een collecte mocht houden ten voordele van ons zendingsschip. Allen weigerden, op twee na. Ik vernam later, dat de Presbyteriaanse gemeente van Londen had besloten, dat er wegens een bijzondere geldelijke verlegenheid gedurende enige maanden in geen hunner kerken andere giften mochten gevraagd worden dan die voor hun eigen gemeente.

Mijn waarde vriend Dr. J. Hood Wilson was zo vriendelijk aan een aantal hunner om mijnentwil te schrijven, met bijna gelijke uitslag, ofschoon mij ten laatste nog twee godsdienstoefeningen werden toegestaan met een collecte en één zonder.

Daar ik in elk geval in Londen zijn moest, ter zake van de gevreesde annexatie van de Nieuwe Hebriden door de Fransen, besloot ik deze vijf predikbeurten waar te nemen en onmiddellijk daarna naar Schotland terug te keren, waar de gelegenheden om te spreken vele waren en ik meer verplichtingen had dan ik kon nakomen. Maar de Heere Zelf opende een wijdere deur voor mij, hetgeen mij meer nut gaf dan al hetgeen ik voor mijzelf had trachten te doen.

De kerken, waarin ik toegelaten werd, handelden edelmoedig en de predikanten behandelden mij als een broeder. Dr. Dykes ondersteunde mijn aanvraag allervriendelijkst en wilde de gaten in ontvangst nemen, die voor ons zendingsschip mochten gezonden worden. Dr. Donald Fraser, de heren Taylor en Mathieson, droegen met hun gemeenten ruim tot het fonds bij. Zo deed ook de zendingskerk in Drury Lane, terwijl de uitmuntende predikant W. B. Alexander met zijn echtgenote mijn oprechte persoonlijke vrienden werden, die sedert ieder jaar op hun bijeenkomsten de nood der inboorlingen op de Nieuwe Hebriden herdachten.

Ook anderen, die ik niet allen kan opnoemen, toonden een warme belangstelling in ons en in ons deel van het werk des Heeren. Maar ik had, dwaas genoeg, mijn hart er op gezet om een grote som bij het fonds voor het zendingsschip gevoegd te zien en toen er slechts f 1800,- kwam van al de kerken in Londen, die ik had kunnen bezoeken, gevoelde ik mij niet weinig teleurgesteld. Dit was zeer verkeerd van mij, in aanmerking genomen al mijn vorige ervaringen, en God verdiende door mij veel meer vertrouwd te worden, gelijk het vervolg zal aantonen.

De algemeen bekende en zeer beminde dienstknecht des Heeren, de heer J. E. Mathieson van de Conferentie-Hall van Mildway, had mij uitgenodigd het woord te voeren op één der jaarlijkse samenkomsten ten behoeve van de uitwendige zending, en

ook om zijn gast te willen zijn zo lang de conferentie duurde. Hierdoor kwam ik in aanraking met vele edele en godvruchtige discipelen des Heeren, die ik anders niet bereikt zou hebben, al was ieder kerkgebouw in Londen voor mij geopend geweest.

Deze toegewijde, edele en getrouwe discipelen, die tot iedere stand en rang van de maatschappij behoorden en tot verschillende afdelingen van de gemeente van Christus, behoorden zeker tot de hartelijkste en deelnemendste mensen, die ik ooit het voorrecht had toe te spreken. Men gevoelde daar, meer dan ergens elders, dat iedere ziel brandende was van liefde tot Jezus en van werkelijke toewijding voor Zijn zaak in ieder hoekje van de aarde. Daar was het een voorrecht en een vreugde om te spreken, en ofschoon geen collecte gevraagd werd of verwacht kon worden, werd mijn hart gesterkt en bemoedigd door deze heerlijke bijeenkomsten en door de hemelse gemeenschap daar gesmaakt.

Maar ziehier, hoe de Heere ons langs een weg leidt, die wij niet kunnen voorzien! Op de volgende morgen, nadat ik op de conferentie gesproken had, overhandigde een heer, die mij gehoord had, mij een cheque voor f 3600,-, op verre na de grootste gift ineens, die voor ons zendingsschip ingekomen was. Terstond daarna ontving ik van één van de dames-zendingen van Mildmay f 600,-, van een eerwaardig vriend van de stichter f 240,-, van "vrienden te Mildmay" f 360,- en door mijn waarde vriend en broeder, J. E. Mathieson, werden mij vele andere giften van tijd tot tijd toegezonden.

Mijn introductie op de conferentie van Mildway echter deed nog veel meer voor mij dan dit. Zij verschaftte mij een menigte uitnodigingen voor huiselijke samenkomsten in en buiten Londen, waar ik het verhaal van onze zending vertelde, het Evangelie predikte aan velen in de hogere rangen der maatschappij en waar ik ook ruime bedragen ontving voor het zendingsschip. Ik ontving daardoor ook uitnodigingen uit vele delen van Engeland om te komen spreken in kerken, vergaderzalen, herenhuizen en kastelen. Lord Radstock organiseerde ook een bijzondere samenkomst en nodigde door kaarten een aantal van zijn invloedrijkste vrienden te zijnen huize. Daar ontmoette ik voor de eerste maal iemand, die ik sedert heb leren beschouwen als een zeer dierbaar, persoonlijk vriend, de heer Sholto D. C. Douglas, predikant bij de Engelse staatskerk, die toen en later bij zijn verblijf in Schotland niet alleen ruim tot ons fonds bijdroeg, maar mij als een broeder steunde en mijn werk voorthielp door ieder middel, dat onder zijn bereik was.

De graaf en gravin van Tankerville nodigden mij ook op het kasteel Chillingham en verschaften mij de gelegenheid om daar een vergadering toe te spreken, samengekomen uit alle delen van het graafschap. Het Brits en buitenlands Bijbelgenootschap ontving mij in een bijzondere vergadering van het bestuur en ik was daardoor instaat hun mede te delen, dat wij, de zendelingen van deze eilanden, wier taal nooit te voren in letters was voorgesteld, tot hen opzagen, op hen steunden en voor hen en hun werk baden, zonder welk werk onze Bijbel voor de inboorlingen nooit gedrukt zou kunnen worden. Na de vergadering gaf de voorzitter f 60,- en één van de leden van het bestuur een cheque van f 300,- voor ons zendingsschip.

Ik werd ook naar Leicester geroepen en maakte daar kennis met een godvrezend en begaafd dienaar van de Heere Jezus, de predikant F. B. Meyer. B.A. (nu te Londen) wiens boeken en boekjes over het hoger christelijk leven door tienduizenden gelezen worden en veel zegen hebben verspreid. Daar sprak ik voor grote samenkomsten van toegewijde arbeiders in de wijngaard, en de koopman, bij wie ik bij die gelegenheid logeerde, heeft sedert f 120,- per jaar bijgedragen voor het onderhoud van een inlands onderwijzer op de Nieuwe Hebriden.

Ik had ook het genoegen de weeshuizen van de heer Miller te Bristol te bezoeken en

daar te spreken en die vrome man des geloofs en des gebeds als een wijs en liefhebbend vader te zien rondgaan onder de honderden, ja duizenden, die tot hem opzien, zowel voor hun dagelijks brood als voor het brood des levens. Aan het einde van mijn toespraak dankte de eerwaardige stichter mij hartelijk en zei: "Hier zijn f 600,-, die God mij voor uw zending heeft gezonden."

"Maar, mijn waardevriend", antwoordde ik, "hoe kan ik dit geld nemen?" "Indien ik kon zou ik u liever f 6000,- voor uw wezen geven, want ik ben er zeker van, dat u het alles nodig hebt!"

Hij antwoordde zachtmoedig, maar met grote waardigheid: "God zorgt voor Zijn eigen wezen. Dit geld kan niet voor hen gebruikt worden. Ik moet het u per brief nazenden. Het is de gift des Heeren."

Dikwijls als ik de arbeid van bijzondere personen en gemeenten gadesloeg en trachtte alles te beoordelen zoals Christus het beoordelen zou, is het mij voorgekomen, dat zulk werk als van Muller of Barnardo en dat van mijn landsman, William Quarrier, bijzonder dierbaar aan onze gezegende Meester moet zijn. En zou Hij deze wereld weer komen bezoeken om de plaats te vinden waar Zijn Geest Zich het meest in daden openbaart, dan vrees ik dat Hij vele van onze zogenaamde gemeenten zou voorbijgaan en dat Zijn heilige, tedere, hulpvaardige Goddelijk-menselijke liefde haar meest volkomen terugkaatsing zou vinden in deze weeshuizen. Nu en altijd, te midden van alle verschil van geloofsovertuiging en in elk klimaat, is dit, dit de "zuivere en onbevleete godsdienst" voor God en de Vader!

Upper Norwood, een deel van Londen, is mij nog vers in het geheugen in verband met mijn verschillende bezoeken, voornamelijk om de getrouwe hulp onder al de bezwaren, die het groot Babylon mij opleverde, mij zo van ganser harte verleend door mijn oude vriendenuit Australië, die daar toen woonden, de heer William Storrie en zijn voortreffelijke echtgenote, beiden toegewijde arbeiders in de zending °zowel binnens- als buitenslands. Grote welwillendheid werd mij ook bewezen door hun predikant aldaar en door de heer T. W. Stoughton in wiens zendingshuis een gedenkwaardige en aangename samenkomst gehouden werd. En onder vele anderen, die ik niet allen hier kan opnoemen, door de heren Morgan en Scott van de "Christian." Ik verheugde mij hen allen een werkzaam aandeel te zien nemen in de arbeid voor de Heere Jezus.

Hier moet ik ook niet vergeten te melden, dat de edele en wereldberoemde dienaar Gods, de prediker uit de Tabernakel, mij bij zich op een buitenpartij nodigde en mij verzocht zijn studenten en andere christen-arbeiders toe te spreken. Toen ik kwam, vond ik een groot gezelschap verzameld onder de schaduw van lommerrijke bomen en ik maakte dadelijk kennis met die geniale scherts, zulk een heerlijke gave wanneer zij geheiligd is, die zo dikwijls vleugelen gegeven heeft aan de woorden van de heer Spurgeon, toen hij mij aan zijn gezelschap voorstelde als "de Koning van de Mensen-eters!"

Bij mijn vertrek gaf mevrouw Spurgeon mij liet werk van haar echtgenoot "Treasure of David" ten geschenke en ook f 60,- van de "koeien des Heeren", hetgeen ik bij die gelegenheid vernam een deel der inkomsten te zijn van zekere koeien, die door de goede dame gehouden werden en waarvan de winst geheel was toegewijd aan het werk des Heeren. Ik dankte God, dat Hij mij het voorrecht had geschonken om kennis te maken met deze bijzonder begaafde man, aan wie de gehele christenwereld zoveel verplichting heeft en die al zijn gaven toegewijd heeft aan de verkondiging van het zuiver en heerlijk Evangelie.

Maar de innigste en onvergankelijkste band in Londen gesloten, is die met de edele

graaf Ion Keith-Falkoner, die reeds is heengegaan tot het ontvangen van wat in waarheid genoemd mag worden een martelaarskroon. Ik ontmoette hem ten huize van zijn schoonvader in Kent, en bracht bij een andere gelegenheid een gehele dag met hem door ten huize van zijn edele moeder, de gravin douairière van Kintore. Zijn ganse ziel was toen vervuld met zijn voorgenomen zending onder de Arabieren. Hij behoorde zelf onder de uitnemendste oosterse taalgeleerden van zijn tijd en terwijl wij samen spraken en elkander onze ervaringen meedeelden, gevoelde ik, dat ik nimmer het heilig vuur van God, de heilige aandrift om het verlorene te zoeken en te redden, meer helder en vurig op het altaar van enig mensenhart had zien branden. De heldhaftige stichting van de zending te Aden is reeds een van de kostbare herinneringen van de kerk van Christus. Zijn jeugdige gade overleeft hem om zijn dierbare nagedachtenis te betreuren, maar ook te zegenen en om, met behulp van anderen en onder de banier van de Vrije Kerk van Schotland, de "Keith-Falconer-zending" in de duisternis van het met bloed bevlekt Afrika te zien oprijzen als een haven der rust voor de slaaf, en een licht voor hen, die zonder God en zonder hoop zijn. De dienstknecht doet zijn dagwerk en legt zich ter ruste om in de gezegende Morgen te ontwaken, maar de Goddelijke Meester leeft en werkt en regeert, en Zijn heilige oogmerken zullen door onze dood even zeker als door ons leven vervuld worden.

Bij mijn terugkomst in Schotland had ik iedere dag allerlei afspraken gedurende de weken, die nog overbleven, en bijna iedere post bracht mij contributies uit alle denkbare oorden des lands. Ik had mijn hart er op gezet om twee of drie zendelingen met mij mee te nemen, ten einde al meer en meer van de eilanden voor Christus te winnen, en met dit doel had ik studenten in de godgeleerdheid te Edinburg, Glasgow en Aberdeen daartoe zoeken op te wekken.

Meermalen gebeurde het, dat in mondeling onderhoud of door briefwisseling toegewijde jongelieden op het punt waren zich bij ons aan te sluiten; maar telkens weer deden de grotere en meer bekende arbeidsvelden de schaal overslaan en bestemden zij zich voor China, Afrika of Indië. Hierdoor diep teleurgesteld en menende, dat God ons tot het verkrijgen van zendelingen voor de Nieuwe Hebriden alleen het oog wilde doen slaan op vrienden uit Australië, besloot ik terug te keren en deed de eerste stappen om een plaats naar Melbourne te bespreken bij de Orient Line. Maar juist op dit oogenblik boden zich twee geschikte en toegewijde studenten, de heren Morton en Leggatt, aan als zendelingen voor onze eilanden en kort daarna een derde, de heer Landells, ook een uitmuntend man. Zij waren allen op het punt van hun studiën voleindigd te hebben, deden hun examen, werden aangenomen en begonnen hun bijzondere voorbereiding voor het zendingsveld, voornamelijk bestaande in enige praktische kennis der geneeskunde.

Door deze wending der zaken besloot ik mijn vertrek zo mogelijk zes weken uit te stellen en de Heere ernstig te smeken, dat Hij mij in staat mocht stellen om in die tijd ten minste f 6000,- te ontvangen voor de nodige uitzet der zendelingen en de inrichting van drie nieuwe zendingsposten, en om de reis voor de zendelingen en hun echtgenoten te kunnen betalen, opdat hierdoor geen moeilijkheden mochten kunnen ontstaan. Toen echter drong zich de gedachte aan mij op en drukte mij zeer ter neder, dat het verkeerd van mij was om over zulke beperkingen als tijd en geld in mijn gebeden tot God te spreken. Maar ik dacht weer bij mijzelf, dat het toch alleen de eer des Heeren en niet voor enige persoonlijke belangen was, dat ik Hem hierom smeekte. En zo klemde ik mij weer vast aan de belofte: "Al wat gij de Vader zult bidden in Mijn naam", en vroeg het in het geloof in Zijn naam en voor Zijn eer en Zijn dienst alleen. En nu geloof ik mijn Heere verschuldigd te zijn en tot aanmoediging van al Zijn dienaren mee te moeten

delen wat het antwoord was op deze gebeden.

In het middelpunt van één van de scheepsbouwdistricten van Schotland had ik een reeks samenkomsten gehouden en slechts de som van f 660,- ontvangen na negen samenkomsten en nadat ik vele zondagsschool collecte-kaarten had uitgegeven. De moed begon mij te ontzinken, daar ik niet geloofde, dat mijn gezondheid nog zes weken van onvermoeide arbeid zou kunnen doorstaan, toen aan het einde van mijn laatste samenkomst in een Vrije Kerk een ouderling en zijn vrouw de kerkenraadskamer binnentraden en zeiden: "Wij stellen een innig belang in u en in al uw werk en plannen U zegt, dat u f 6000,- meer gevraagd hebt. Wij gaven u de eerste f 1200,- te Dundee op de Conferentie en het is ons een ware vreugde u nog f 1200,- te geven, ten einde u te helpen in het verkrijgen van uw laatste som. Wij hopen, dat u spoedig uw wens moogt vervuld zien en dat Gods rijkste zegeningen op u mogen rusten."

Nog een week ging voorbij en aan het einde daarvan kwam er een dame om mij te spreken en na een aangenaam gesprek over de zending zei zij: "Hoe dicht bent u nu bij de verlangde som?" Ik deelde haar mee wat hierboven gezegd is en zij vervolgde: "Ik gaf u een klein stukje papier bij het begin van uw pogingen. Ik heb sedert iedere dag voor u gebeden. God heeft mij gezegend, dit is één van de gelukkigste ogenblikken van mijn leven, nu ik in staat ben u nog zulk een stukje papier te geven." Zo sprekende, stelde zij mij een banknoot van 100 pond ter hand. Ik zei: "Maar u bent waarlijk al te edelmoedig. Kunt u nog f 1200,- missen?" Hierop antwoordde zij op zeer verheugde toon: "Mijn Heiland is zeer goed voor mij geweest; Hij heeft mij gezegend meteen goede gezondheid en veel voorspoed in mijn zaken. Mijn behoeften zijn weinige en zijn veilig in Zijn handen. Ik wacht niet, tot de dood er mij toe noodzaakt, maar geef de Heere nu weer wat ik kan, en hoop zo lang te leven om te zien dat daardoor grote zegen door u in de bekering van de heidenen wordt teweeggebracht."

De naam van deze lieve vriendin uit Paisley rijst dikwijls in mijn gebeden en overdenkingen voor God. "Voorwaar zeg ik u, de Vader, Die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden."

Mijn laatste week was gekomen en ik was in het midden van de voorbereidselen tot mijn vertrek, toen er onder de brieven, die mij gebracht werden, één was van de volgende inhoud: "Dit is geld, dat nooit aan de eigenaars kan teruggegeven worden. Sedert mijn bekering heb ik hard gewerkt om het te besparen. Het enige, wat ik nu doen kan, is het door middel van u aan God wedergeven. Bid voor mij en de mijnen en moge God u in uw werk zegenen!" Ik deed mijn broeder en zijn vrouw aan onze ontbijt tafel bijna schrikken door op luide toon uit te roepen: "Hallelujah! De Heere heeft het gedaan! Hallelujah!" maar mijn opgewondenheid verzachtte zich onmiddellijk tot klanken van diepe eerbied en mijn woorden werden ten laatste door tranen verstikt toen ik bevond, dat deze op één na grootste inschrijving, die ik ooit ontvangen had, kwam van een bekeerd koopman, die nu zijn al aan de Heere Jezus geofferd had en die zijn vrije ogenblikken besteedde om te trachten zijn vroegere vrienden en bekenden, onder wie hij de dagen van zijn jeugd had doorgebracht vóórdat hij bekeerd werd, tot zegen te zijn. Jezus sprak tot hem: "Ga heen naar uw vrienden en vertel hun wat grote dingen de Heere u gedaan heeft en hoe Hij Zich over u ontfermd heeft."

Nadat ik mijn dierbaar oud Glasgow, dat zo nauw met al mijn ervaringen van vroeger en later tijd verbonden was, had vaarwel gezegd, vertrok ik naar Londen, vergezeld van mijn broer James. Toen wij bij Mevr. Mathieson te Mildway aan het ontbijt zaten, werd mij een telegram gebracht, het "dankoffer" van Lord en Lady Polwarth aankondigende, waarvan ik vroeger reeds melding maakte. De Heere had mij nu letterlijk meer gegeven

dan waarom ik gevraagd had. Met andere giften, nog door vrienden te Mildway bij mijn som gevoegd, had het bijzonder fonds voor de kosten van uitrusting en de reis voor de nieuwe zendelingen het cijfer van f 6000,- overschreden en was geklommen tot ongeveer f 7800,-.

De dienaren des Heeren verzamelden zich in grote getale tot een afscheidsbijeenkomst te Mildway uit alle wijken van Londen en droegen mij en mijn werk plechtig aan God op, onder lofgezing en vele gebeden en treffende "laatste" woorden. En toen eindelijk de heer Mathieson te kennen gaf, dat ik moest heengaan, daar een ander gezelschap van christenarbeiders ook wachtte om mij vaarwel te zeggen en voorstelde dat de gehele vergadering zou opstaan en in plaats van mij de hand te drukken haar zegenend vaarwel mij zacht toe zou spreken, terwijl ik van het platform door de grote zaal heenging, overstelpte mij een vloed van aandoeningen. Ik voelde mij nooit zo klein, noch meer geneigd mijn hoofd in het stof neer te buigen, dan toen al deze edele, begaafde en beminde volgelingen van Jezus Christus en al deze toegewijde arbeiders in Gods wijngaard opstonden en als uit één mond tot mij zeiden: "God zij met u!" en "God zegene u", terwijl ik door de zaal heenging.

Voor iemand, die minder geleden en gestreden had, of die minder begreep hoe weinig wij voor anderen kunnen doen, in vergelijking met wat Jezus voor ons heeft gedaan, mocht dit aanleiding gegeven hebben tot geestelijke hoogmoed. Maar lang vóór ik de deur der zaal bereikt had, was mijn ziel reeds neergebogen aan de voeten mijns Heeren met droefheid en schaamte omdat ik zo weinig voor Hem had gedaan, en ik boog mijn hoofd en zou ook gaarne mijn knieën gebogen en uitgeroepen hebben: "*Niet ons, o Heere, niet ons!*"

Op de 28e oktober 1885 zeilde ik naar Melbourne en kwam daar te bestemder tijd door Gods goedheid aan. De gemeente en de vrienden uit mijn bemind Victoria heetten mij hartelijk welkom en in een openbare vergadering boden zij mij een getuigenschrift aan, dat ik aarzelde om aan te nemen, maar dat toch de hooggeschatte uiting was van hun vertrouwen en van hun achting.

In mijn afwezigheid, toen ik weer naar de eilanden was teruggekeerd, benoemden zij mij tot voorzitter van hun Synode-Vergadering en riepen mij terug om dit hoogste eergestoelte in de Presbyteriaanse kerk te beklimmen. God is mijn Getuige, hoe weinig één van al deze dingen op zichzelf door mij begeerd was. Maar hoe ik, nu zij zich op mijn weg hebben voorgedaan, ze heb aangegrepen met de enige wens om daardoor de belangstelling der gemeente in de zaak, waaraan mijn gehele leven en al mijn krachten zijn toegewijd - de bekering der heidenwereld - op te wekken.

Mijn zending naar Groot-Brittannië had ten doel gehad f 72.000,- te verkrijgen om de Australische kerken in staat te stellen voor een stoom- zendingsschip te zorgen om aan de uitgebreide en zich steeds meer uitbreidende behoeften van de Nieuwe Hebriden te voorzien. Ik bracht juist achttien maanden in het vaderland door en toen ik terugkeerde was ik in staat om aan de kerk, die mij uitzond, niet minder dan f 108.000,- ter hand te stellen. En dit alles was mij gegeven als vrijwillig offer van de rentmeesters des Heeren op de wijze, zoals dit in de voorgaande bladzijden is meegedeeld. "Ziet, wat God gedaan heeft."

Van deze som is f 72.000,- afgezonderd om het nieuwe zendingsschip te bouwen of te verkrijgen. Het overblijvende is gevoegd bij wat wij noemen ons tweede fonds: tot onderhoud en uitrusting van nieuwe zendelingen. Het is de droom van mijn leven geweest om op ieder eiland van de Nieuwe Hebriden tenminste één zending gevestigd te zien en dan zou ik met blijdschap het hoofd ter ruste kunnen leggen en fluisteren: "Nu laat Gij, Heere, Uw dienstknecht gaan in vrede."

Wat nu het nieuwe zendingsschip betreft; er kwam enig oponthoud, dat daaraan toe te schrijven was, dat er enig verschil van mening ontstond omtrent de beste wijze van ons plan uit te voeren. Er zijn onderhandelingen aangeknoopt tussen Nieuw-Zuid-Wales, Victoria en de andere koloniën omtrent de bij te voegen som tot onderhoud van een stoomschip en hoe die te verdelen. Ook is er enige twijfel en onzekerheid in het plan gekomen door de mogelijkheid, dat het gouvernement geregeld van Australië naar Fyi een mail zou laten gaan, die één der havens van de Nieuwe Hebriden zou aandoen, in welk geval, volgens sommiger mening, de zendelingen niet meer nodig zouden hebben dan een kleiner stoomschip om onder de verschillende eilanden rond te gaan. Intussen mogen al de vrienden, die in ons en ons werk belang stellen, er van verzekerd zijn, dat het geld, zo edelmoedig aan mij toevertrouwd, door mij overhandigd is aan mijn gemeente in Victoria en door het bestuur tegen goede interest in de bank is gezet, in afwachting van de regeling dezer onderdelen in de zaken.

Voor mij persoonlijk is dit uitstel zeker een grote teleurstelling, daar ik het zo diep gevoel en het iedere dag duidelijker inzie, hoeveel lijden en verlies onze geliefde zendelingen en hun huisgezinnen lijden door de onzekerheden van een zeilschip en door de gehele ongeschiktheid van onze tegenwoordige Dayspring om in de behoeften te voorzien. Maar dit is de plaats niet om deze zaak in haar bijzonderheden te bespreken. Het werk, dat mij was opgedragen, is door mij volbracht. De gemeenten in de koloniën hebben zelf de verantwoordelijkheid voor het overige. Hierin, als in menige hardere onaangenaamheid van mijn veelbewogen leven, werp ik mijn last op de Heere. Ik verwacht met gerustheid en vertrouwen Zijn wijze leiding van de gebeurtenissen. Zijn hand is aan het roer en waarheen Hij ons stuurt, zal het wel zijn.

Maar ik wil dit hoofdstuk niet besluiten, zonder dat ik een andere en een Goddelijker toon aansla. Ik ben weer naar de eilanden geweest, sedert mijn terugkeer uit Groot-Brittannië. De gehele bevolking van Aniwa was aan het strand om mij te verwelkomen en mijn tocht naar het oude zendingshuis geleek meer op de triomftocht van een overwinnaar dan op de thuiskomst van een eenvoudig zending. Alles was in de volmaaktste orde gehouden. Iedere godsdienstoefening in de kerk, gelijk te voren reeds medegedeeld is, was door de inlandse onderwijzers, de ouderlingen en eens of tweemaal in het jaar door een zending van één van de andere eilanden waargenomen. Aniwa is evenals Aneityum een christen-land. Jezus heeft er bezit van genomen om deze kusten nooit meer te verlaten. Zijn gezegende naam zij eer!

Wanneer ik de nood der heidenen en de verplichtingen, die Jezus Zijn volgelingen oplegt, bepleitte, is het mij dikwijls verweten, dat ik een man was "van maar een denkbeeld." Ik heb wel eens gemeend, dat dit kwam van de lippen van mensen, die zelf niet eens één denkbeeld hadden - tenzij dit ware, hoe zij de tijd zouden doden of hun eigen huid bewaren! Maar in ernst gesproken, is het niet beter om één goed denkbeeld te hebben, hiervoor te leven en het ten uitvoer te brengen, dan zijn leven te verknoeien aan vele dingen en nergens een blijvend teken op achter te laten?

En behalve dat, men kan niet uitsluitend voor één goed denkbeeld leven, zonder tevens vele andere verwante zaken voor te staan. Mijn leven wordt beheerst door één heilig doel; maar dit navolgende, heeft de Heere mij in staat gesteld om evangelist zowel als zending te zijn. En terwijl ik het benodigde geld zocht te verkrijgen om vele zielen te kunnen bereiken, opdat zij gezegend en gered mochten worden, heeft Hij mij gebruikt om de zondagviering in vele landen voor te staan, als het van God gegeven en heerlijk geboorterecht van de zwoegende miljoenen, dat hun tot geen prijs, die de mensen

kunnen aanbieden, ontnomen kan worden. Hij heeft mij in staat gesteld het recht te handhaven van ieder kind, in christen- of in heidenlanden, om te leren de Bijbel te lezen en die te verstaan als de Goddelijke grondstelling van alle maatschappelijke orde en de enige waarborg van persoonlijke vrijheid evenals van nationale grootheid - Hij heeft mij ook in staat gesteld om te velde te trekken tegen de helse Kanaka of arbeidhandel, één van de wreedste en bloedigste vormen van slavernij op aarde, en om de broeders in de koloniën en in het vaderland in heilige geestdrift te ontsteken tegen hen, die handel drijven in de lichamen en zielen van hun medemens.

In dit alles, evenals in mijn eigen directe arbeid als zendeling, heb ik waarschijnlijk ruim mijn deel gehad aan de smaad van de vijanden des kruises, en vele beproevingen en verdrietelijkheden in de dienst van mijn Heere ondervonden.

En toch, vóór ik de pen neerleg, wens ik hier als mijn onwrikbare overtuiging uit te spreken, dat dit de edelste dienst is, waarin het menselijk leven kan besteed worden, en dat, als God mij mijn leven teruggaf om weer overgeleefd te worden, *ik het zonder een zweem van aarzeling weer op het altaar van Christus zou neerleggen, opdat Hij het wederom mocht gebruiken voor gelijke liefdediensten*, voornamelijk onder hen, die nimmer de Naam van Jezus gehoord hebben.

Niets, dat ik verduurd heb, of dat ik nog zal moeten ondervinden, doet mij aarzelen - integendeel, ik doe het met blijdschap des harten - om het gebed uit te spreken, dat het de gezegende Heere moge behagen om de harten van al mijn kinderen naar het zendingsveld heen te trekken. En dat Hij hun een weg moge openen en dat het hun trots en vreugde moge worden om te leven en te sterven in het werk des Heeren onder de heidenen!

God gaf het Liefste wat Hij had, Zijn Zoon, voor mij; en ik geef Hem het liefste wat ik heb, mijn alles, weder!

En nu, vaarwel, mijn lezer! U hebt mij door dit boek vergezeld - niet zonder een weinig nut voor uzelf, zo ik vertrouw, en niet zonder vele dingen opgemerkt te hebben, die u er toe brengen om de Heere God te prijzen, tot Wiens eer deze bladzijden geschreven zijn. In uw leven en in het mijne komt ook een laatste hoofdstuk; een laatste toneel wacht ons; God, onze Vader alleen weet waar en hoe!

Door Zijn genade hoop ik dat hoofdstuk te doorleven; ik hoop door dat toneel heen te gaan in het geloof en in de hoop op Jezus, Die mij van kindsbeen af tot nu toe is nabij geweest.

Wanneer u dit boek sluit, ga dan tot uw Zaligmaker en beloof Hem op uw knieën, dat u met Zijn hulp hetzelfde wilt doen. En laat ik u mogen ontmoeten en laten wij onze gemeenschap mogen hernieuwen in de tegenwoordigheid en in de heerlijkheid van onze Heiland. Vaarwel!!